I 8884

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P. M. R.

1-2

EDITURA „SCÎNTEIA"
1961

1920

0 IUL. 2005

97

3722

I 8884 fact. 18686/27 mai 1961
-- DEC. 2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGA C.C. AL P.M.R.

Nr. 1—2 **ANUL VII** **1961**

CUPRINS

Pag.

Partidul Muncitoresc Romîn — conducătorul poporului nostru în lupta pentru libertate, pace și victoria socialismului (editorial) 5

DOCUMENTE

Documente privind crearea Partidului Comunist din Romînia. 25

O scrisoare a lui Pandele Becheanu adresată unui muncitor de la Atelierele C.F.R.-Constanța 48

STUDII ȘI REFERATE

V. RAȚĂ și A. DEAC: Tradițiile revoluționare de luptă ale mișcării muncitorești din Romînia pînă la 1917 50

V. A. VARGA: Avîntul mișcării revoluționare din Romînia în anii 1917—1921 . 76

GH. UNC: Solidaritatea maselor muncitoare din Romînia cu Rusia sovietică (1918—1920) 102

GH. STOICA și FL. DRAGNE: Primul Congres al Partidului Comunist din Romînia (8—12 mai 1921) 129

N. POPESCU: Lupta P.C.R. împotriva terorii dezlănțuite de burghezie și moșierime asupra maselor muncitoare. Procesul din Dealul Spirii (1921—1922) . . . 160

*

N. COPOIU: 90 de ani de la proclamarea Comunei din Paris 186

NOTE BIBLIOGRAFICE

„Calendarul muncii pe anul 1921": *I. Felea* 197

Apariția volumului I din „Istoria Romîniei": *C. Mocanu* 200

*

Rezumatele în limbile rusă, franceză și engleză ale principalelor studii și referate . 202

3722

1964

Пролетарии всех стран соединяйтесь!

АННАЛЫ

ИНСТИТУТА ИСТОРИИ ПАРТИИ ПРИ ЦК РРП

№ 1—2 ГОД ИЗДАНИЕ VII 1961 год

СОДЕРЖАНИЕ:

Стр.

Румынская Рабочая Партия — руководитель нашего народа в борьбе за свободу, мир и победу социализма (передовая). 5

ДОКУМЕНТЫ

Документы относящиеся к созданию Коммунистической Партии Румынии . . 25
Письмо Панделе Бекяну, адресованное одному из рабочих железнодорожных мастерских в Констанце. 48

СТАТЬИ И РЕФЕРАТЫ

В. РАЦЭ и А. ДЕАК: Боевые революционные традиции румынского рабочего движения до 1917 г. 50
В. А. ВАРГА: Подъем революционного движения в Румынии в 1917—1921 г.г. 76
Г. УНК: Солидарность Румынских трудящихся масс с Советским Союзом (1918—1920 г.г.) 102
Г. СТОЙКА и ФЛ. ДРАГНЕ: Первый съезд Коммунистической Партии Румынии (8—12 мая 1921 г.) 129
Н. ПОПЕСКУ: Борьба КПР с развернутым буржуазией и помещиками террором против рабочих масс. Процесс «Дялул Спирей» (1921—1922 г.г.) . . 160

*

Н. КОПОЮ: Девяностолетие со дня провозглашения Парижской Коммуны. 186

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

«Календарь труда 1921 г.» — *И. Феля* 197
«Истории Румынии» Том. I. — *К. Мокану*. 200

*

Резюме на русском языке главных статей и рефератов 202
Резюме на французском языке главных статей и рефератов 206
Резюме на английском языке главных статей и рефератов 211

3722

Prolétaires de tous les pays, unissez-vous!

ANNALES

DE L'INSTITUT D'HISTOIRE DU PARTI PRÈS
LE C.C. DU P.O.R.

No. 1—2 VII-ème année 1961

SOMMAIRE

Page.

Le Parti Ouvrier Roumain — dirigeant de notre peuple dans la lutte pour la liberté, la paix et la victoire du socialisme (éditorial) 5

DOCUMENTS

Documents concernant la création du Parti Communiste de Roumanie 25

Une lettre de Pandele Becheanu à un ouvrier des Ateliers des Chemins de Fer Roumains de Constanța 48

ETUDES ET RAPPORTS

V. RAȚĂ et A. DEAC: Traditions révolutionnaires de lutte du mouvement ouvrier de Roumanie jusqu'en 1917 50

V. A. VARGA: Essor du mouvement révolutionnaire de Roumanie entre 1917 et 1921 76

G. UNC: Solidarité des masses ouvrières de Roumanie avec la Russie soviétique (1918—1920) 102

G. STOICA et FL. DRAGNE: Premier Congrès du Parti Communiste de Roumanie, du 8 au 12 mai 1921 129

N. POPESCO: La lutte du P.C.R. contre la terreur déclanchée par les bourgeois et agrariens contre les masses laborieuses. Le procès de Dealul Spirii (1921—1922) 160

*

N. COPOIU: 90-ème anniversaire de la proclamation de la Commune de Paris . . 186

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

„Calendrier du travail. 1921": *I. Felea* 197

Apparition du premier tome de „l'Histoire de Roumanie": *C. Mocanu* 200

* *

Résumés en russe des études et comptes-rendus essentiels 202

Résumés en français des études et comptes-rendus essentiels 206

Résumés en anglais des études et comptes-rendus essentiels 211

Workers of the world, unite!

THE ANNALS

OF THE INSTITUTE OF THE HISTORY OF THE PARTY ATTACHED TO THE CC OF THE RWP

No. 1—2 Year VII 1961

TABLE OF CONTENTS

Page

The Rumanian Workers' Party — leader of our people in the struggle for freedom, peace and the victory of socialism (editorial) 5

DOCUMENTARY:

Documents on the creation of the Communist Party of Rumania 25
A letter from Pandele Becheanu to a worker in the Constanța railway workshops . 48

STUDIES AND REPORTS

V. RATA and A. DEAC: Traditions of revolutionary struggle of the working class movement in Rumania until 1917 50
V. A. VARGA: Upsurge of the revolutionary movement in Rumania in 1917—1921 76
G. UNC: Solidarity of the working masses in Rumania with Soviet Russia (1918—1920) 102
G. STOICA and FL. DRAGNE: First Congress of the Communist Party of Rumania (Mai 8—12, 1921) 129
N. POPESCU: The struggle waged by the Communist Party of Rumania against the terrorism unleashed by the bourgeois and landlords against the working masses. The Dealul Spirii trail (1921—1922) 160

*

N. COPOIU: 90 years since the proclamation of the Paris Commune 186

BIBLIOGRAPHICAL NOTES

„Labour Calendar. 1921": *I. Felea* 197
Publication of Volume I of the History of Rumania: *C. Mocanu* 200

*

Summaries in russian of the principal studies and reports 202
Summaries in french of the principal studies and reports 206
Summaries in english of the principal studies and reports 211

PARTIDUL MUNCITORESC ROMÎN — CONDUCĂTORUL POPORULUI NOSTRU ÎN LUPTA PENTRU LIBERTATE, PACE ŞI VICTORIA SOCIALISMULUI

Întregul nostru popor sărbătoreşte cu entuziasm împlinirea a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia, eveniment de importanţă istorică pentru patria noastră. În decursul celor patru decenii de existenţă, prin lupta sa împotriva regimului burghezo-moşieresc, a fascismului şi războiului, pentru libertate şi socialism, prin devotamentul său neclintit faţă de interesele clasei muncitoare, ale maselor populare, partidul şi-a cîştigat dragostea şi încrederea nemărginită a tuturor oamenilor muncii de la oraşe şi sate.

Toate realizările obţinute în măreaţa operă de construire a socialismului, în dezvoltarea economiei şi culturii ţării, în ridicarea necontenită a nivelului de trai al celor ce muncesc se datoresc conducerii ferme şi încercate a Partidului Muncitoresc Romîn, sub steagul învăţăturii lui Marx, Engels şi Lenin. Întîmpinînd glorioasa aniversare, oamenii muncii luptă cu elan pentru a dobîndi noi victorii în înfăptuirea politicii partidului, a istoricelor hotărîri adoptate la Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn. O puternică expresie a acestor hotărîri o constituie angajamentele oamenilor muncii din numeroase întreprinderi industriale, de construcţii, transporturi, unităţi socialiste din agricultură pentru aplicarea în viaţă a Directivelor Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn cu privire la întrecerea socialistă în cinstea aniversării partidului.

Întreaga istorie a Partidului Muncitoresc Romîn confirmă adevărul învăţăturii marxist-leniniste asupra rolului conducător al partidului în măreaţa operă de transformare revoluţionară a societăţii, în scopul creării orînduirii comuniste spre care duce firesc întregul proces de dezvoltare a istoriei.

*
* *

Partidul Comunist din Romînia, creat în mai 1921, este rezultatul unui proces îndelungat de dezvoltare istorică a poporului nostru, rezultatul luptei de veacuri pentru eliberare socială şi naţională, continuată şi ridicată pe o treaptă superioară de mişcarea muncitorească revoluţionară.

Încă de la sfîrşitul secolului trecut, clasei noastre muncitoare i-a revenit sarcina istorică de a duce societatea înainte, de a fi conducătorul şi călăuzitorul transformărilor necesare pe cale revoluţionară.

Crearea în 1893 a primului partid muncitoresc în țara noastră, Partidul social-democrat al muncitorilor din Romînia, a însemnat, cu toate limitele politice-ideologice ale acestui partid, un succes pentru clasa muncitoare, un pas însemnat pe drumul unirii socialismului științific cu mișcarea muncitorească. Elementele înaintate din P.S.D.M.R., în frunte cu Al. Ionescu. D. Marinescu și alții, au chemat pe muncitori la luptă împotriva exploatării și asupririi. Lichidarea vremelnică în 1899 a partidului muncitorilor, datorită trădării săvîrșite de către elementele burghezo-liberale care pătrunseseră în conducerea P.S.D.M.R., a fost o lovitură pentru clasa muncitoare, dar n-a putut opri procesul dezvoltării continue a mișcării muncitorești. Refăcută în anii care au urmat, mișcarea muncitorească s-a desfășurat mai intens.

În noile condiții ale trecerii la epoca imperialistă și sub influența revoluției populare din 1905 din Rusia a crescut numărul demonstrațiilor și grevelor, s-a intensificat lupta pentru organizare, au avut loc acțiuni de solidarizare ale muncitorilor cu marea răscoală a țăranilor din primăvara anului 1907. Au început să fie cunoscute lucrări ale lui Vladimir Ilici Lenin. Elementele înaintate, revoluționare, ca I. C. Frimu, Ștefan Gheorghiu și alții, din rîndurile partidului social-democrat, refăcut în 1910, mobilizau masele muncitoare la lupta pentru revendicări, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață, împotriva războiului imperialist. Au avut loc acțiuni muncitorești prin care proletariatul se manifesta tot mai mult ca o forță independentă în viața politică a țării.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917, pregătită și condusă de partidul bolșevic, făurit de Lenin, a inaugurat o nouă eră în istoria omenirii. Pe a șasea parte a globului, în fosta Rusie țaristă, a fost instaurată dictatura proletariatului și a început să se construiască orînduirea nouă, socialistă.

Avîntul revoluționar din Romînia, generat de situația grea în care se găseau masele muncitoare după războiul imperialist mondial în care fusese tîrîtă și țara noastră de către clasele exploatatoare, a crescut sub influența puternică a Revoluției din Octombrie. Luptele muncitorești, de o amploare și forță fără precedent, împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru libertate și pace, au dus la puternice frămîntări ideologice în sînul mișcării muncitorești din țara noastră. S-a ascuțit lupta ideologică între elementele revoluționare și cele oportuniste, s-a dezvoltat tot mai mult curentul revoluționar în Partidul socialist din Romînia. Grupurile comuniste — nucleul aripii de stînga din partid —, în frunte cu Al. Constantinescu, L. Filipescu, C. Ivănuș și mulți alți militanți revoluționari, chemau la luptă masele împotriva regimului de foamete și mizerie la care era supus proletariatul romîn de către exploatatori, împotriva măsurilor represive guvernamentale, demascau planurile criminale de intervenție contra tinerei puteri sovietice. Clasa muncitoare din Romînia, prin acțiuni și greve, și-a manifestat solidaritatea cu revoluția proletară din Ungaria din 1919.

În focul marilor lupte muncitorești din anii 1918—1919—1920, ani de puternic avînt revoluționar, s-a plămădit partidul de tip nou. Necesitatea partidului marxist-leninist, capabil să conducă lupta pentru răsturnarea revoluționară a orînduirii capitaliste, pentru socialism, a fost arătată mai mult decît oricînd de experiența grevei generale din octombrie 1920, care a cuprins aproape întreg proletariatul din Romînia. În timpul grevei generale a ieșit

în evidență cu tărie politica trădătoare a oportuniștilor din conducerea partidului socialist. Așa cum se scria într-un manifest elaborat de un grup de membri din partidul socialist imediat după greva generală, partidul socialist, dominat de oportunism, se dovedise „...un partid de paie, fără program, fără tactică, fără disciplină, fără puterea de a da educație revoluționară marilor mase de muncitori" [1]. Partidul socialist trebuia transformat într-un puternic partid comunist, conducător al luptei revoluționare.

În urma muncii de clarificare politică și ideologică duse de elementele revoluționare din partidul socialist, majoritatea secțiunilor partidului, însușindu-și tot mai mult principiile leninismului, ideea dictaturii proletariatului, s-au declarat pentru afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă.

Ca rezultat al luptei aprige duse în mișcarea muncitorească din țara noastră între ideologia marxist-leninistă și cea oportunistă, congresul partidului socialist întrunit la 8 mai 1921 în București a votat cu o majoritate zdrobitoare înființarea Partidului Comunist din Romînia și afilierea lui la Internaționala a III-a, Comunistă. „*Crearea Partidului Comunist din Romînia* — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — *a constituit o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din Romînia*" [2].

Încă de la primii pași făcuți în arena luptei de clasă, partidul comunist, luptînd cu nenumărate greutăți, s-a impus ca o forță politică independentă, ca organizator și conducător al luptei maselor.

Clasele dominante, care vedeau în partidul comunist un dușman de temut, au dezlănțuit teroarea împotriva lui, iar în 1924 l-au scos în afara legii.

În anii cruntei ilegalități, membrii partidului comunist, înfruntînd teroarea regimului exploatatorilor, au fost întotdeauna la postul lor de luptă, au îndurat nenumărate persecuții și prigoane, dar au apărat mereu demnitatea partidului comunist, au ținut treaz spiritul revoluționar, crezul în victoria inevitabilă a cauzei pentru care luptau. „Nici torturile și schingiuirile la care erau supuși comuniștii în beciurile poliției și siguranței, nici regimul de exterminare fizică și de sistematică presiune morală din ocne și temnițe, nici procesele monstruoase și nici plutoanele de execuție n-au putut abate partidul nostru de la lupta revoluționară pentru cauza dreaptă a eliberării clasei muncitoare, pentru libertatea și fericirea poporului, pentru independența națională a patriei, pentru socialism" [3].

Luptînd împotriva abaterilor de la linia leninistă din propriile rînduri, pentru înlăturarea rămășițelor reformiste moștenite de la vechiul partid, partidul comunist, trecînd printr-un proces de călire marxist-leninistă, s-a întărit an de an. Îmbinînd munca ilegală cu cea legală, partidul a organizat lupta maselor muncitoare împotriva ofensivei patronale și a exploatării nemiloase din fabrici și uzine, împotriva șomajului, conducînd puternicele mișcări greviste din București, Valea Mureșului, Arad, Timișoara etc., acțiunile de luptă ale țărănimii împotriva poverilor fiscale, a exploatării moșierești și a abuzurilor săvîrșite de autorități.

Consecințele crizei economice mondiale din 1929—1933 și povara înarmărilor au adus suferințe uriașe maselor populare. Încercarea burgheziei de

[1] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 242.

[2] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 368.

[3] Op. cit., pag. 360.

a ieşi din criză pe seama celor ce muncesc a creat terenul pentru un nou avînt al luptei maselor muncitoare. Una dintre cele mai însemnate lupte duse de proletariat la începutul crizei economice a fost marea grevă a minerilor de la Lupeni din 1929, care exprima hotărîrea muncitorimii din Romînia de a nu permite capitaliştilor să arunce greutăţile crizei pe spinarea oamenilor muncii.

În condiţiile creşterii valului revoluţionar, la sfîrşitul anului 1931 a avut loc Congresul al V-lea al P.C.R., moment de cotitură în întărirea şi dezvoltarea partidului şi a mişcării muncitoreşti din Romînia. Analizînd situaţia social-economică şi politică a Romîniei, perspectivele mişcării revoluţionare din ţara noastră, congresul a respins teoria burghezo-liberală a neoiobăgiei — teorie de esenţă menşevică, moştenită de la social-democraţie, care exagera rămăşiţele feudale la sate, subaprecia dezvoltarea capitalistă a ţării şi formula concluzia oportunistă că Romînia se afla în faţa revoluţiei burgheze, al cărei hegemon trebuie să fie burghezia —, precum şi teza sectaristă „de stînga", care, pornind de la subaprecierea rămăşiţelor feudale spunea că Romînia se afla nemijlocit în faţa revoluţiei proletare.

Pe baza aplicării creatoare la condiţiile ţării noastre a principiilor ideologice, organizatorice, strategice şi tactice ale învăţăturii marxist-leniniste, a experienţei P.C.U.S. şi a mişcării comuniste internaţionale, congresul a clarificat şi precizat caracterul şi sarcinile revoluţiei în Romînia. El a stabilit linia strategică şi tactică a Partidului Comunist din Romînia în vederea desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice şi trecerii rapide la revoluţia proletară, socialistă.

Stabilind caracterul revoluţiei, Congresul al V-lea al P.C.R. a precizat că proletariatul şi masele de bază ale ţărănimii constituiau principalele forţe motrice ale revoluţiei. Proletariatul era singura clasă care, sub conducerea P.C.R., putea lua asupra sa sarcina organizării şi conducerii luptei pentru desăvîrşirea revoluţiei burghezo-democratice. Sarcina strategică fundamentală era înfăptuirea alianţei de luptă a clasei muncitoare cu ţărănimea muncitoare.

Congresul al V-lea a pus în faţa partidului o serie de sarcini importante privind întărirea ideologică-organizatorică a partidului, orientarea spre detaşamentele principale ale clasei muncitoare, crearea alianţei de luptă a muncitorilor şi ţăranilor, sub conducerea proletariatului, făurirea şi dezvoltarea Frontului unic muncitoresc, intensificarea luptei împotriva pregătirilor războiului antisovietic.

Însemnătatea istorică a Congresului al V-lea constă în faptul că el a stabilit, în lumina leninismului, principiile organizatorice, ideologice, strategice şi tactice ale partidului.

Înarmat cu hotărîrile Congresului al V-lea, Partidul Comunist din Romînia şi-a concentrat toate forţele în vederea organizării şi conducerii marilor lupte ale maselor pentru pîine, pace şi libertate, împotriva înrobirii economice a ţării, împotriva transformării Romîniei într-un cap de pod al războiului antisovietic.

Luptele maselor muncitoare, ale mişcării antirăzboinice şi antifasciste au culminat cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti din ianuarie-februarie 1933. Luptele din 1933 au fost organizate şi conduse de partidul comunist prin Comitetul central de acţiune pe ţară al ceferiştilor, al cărui secretar era tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, şi s-au desfăşurat în front unic prin îmbinarea luptei pentru revendicări economice imediate cu lupta împo-

triva fascismului și războiului. Prin amploarea și caracterul lor revoluționar combativ, prin ocuparea de către ceferiști a Atelierelor „Griviția"-București, prin solidaritatea muncitorimii din întreaga țară, care a desfășurat puternice greve la Iași, Cluj, Galați, Pașcani și în alte orașe, prin larga mobilizare a maselor populare pentru susținerea greviștilor, luptele muncitorești din 1933 au înscris o pagină glorioasă în istoria clasei muncitoare și a poporului romîn.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, exprimînd hotărîrea muncitorilor de a se împotrivi azvîrlirii de către burghezie a greutăților crizei pe seama celor ce muncesc, de a înfeuda tot mai mult țara monopolurilor străine, de a intensifica pregătirile de război împotriva Uniunii Sovietice, de a înăspri teroarea, au constituit un puternic zăgaz în calea fascizării țării, urzită de către cercurile reacționare. Fiind prima mare ridicare a proletariatului contra fascismului pe plan internațional, după instaurarea dictaturii fasciste în Germania, luptele din 1933 ocupă un loc însemnat atît în dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia, cît și în cadrul luptei antifasciste pe plan internațional. Luptele din 1933 din Romînia au avut un larg răsunet internațional. Oamenii muncii din Uniunea Sovietică, proletariatul din Cehoslovacia, Franța, Bulgaria, Iugoslavia, Danemarca, S.U.A., Africa de nord și din alte țări și-au exprimat solidaritatea cu lupta ceferiștilor și petroliștilor și a conducătorilor lor arestați.

În focul acestor eroice bătălii de clasă, partidul comunist s-a întărit, a căpătat o bogată experiență în organizarea și conducerea acțiunilor de mare amploare, a întregii lupte revoluționare. În rîndurile partidului au intrat numeroși muncitori, luptători fermi și devotați pentru cauza clasei muncitoare ; partidul și-a întărit legăturile cu detașamentele de bază ale muncitorimii, a crescut influența clasei muncitoare în rîndurile celorlalte pături sociale.

Luptele din ianuarie-februarie 1933 au reliefat cu putere rolul clasei muncitoare în apărarea intereselor tuturor oamenilor muncii, a independenței patriei, au reliefat rolul conducător al partidului comunist în lupta revoluționară, au ridicat numeroase cadre de partid, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, ieșite din rîndurile clasei muncitoare, legate prin mii de fire de masele de oameni ai muncii.

În fața primejdiei pe care o reprezenta fascismul pentru popor și pentru independența națională a țării, partidul comunist, din adîncă ilegalitate, a militat cu fermitate pentru formarea Frontului popular antifascist. Lupta împotriva fascismului însemna lupta pentru viață, pentru democrație, pentru libertate ; însemna lupta împotriva războiului, pentru apărarea Uniunii Sovietice, a civilizației omenirii. Partidul Comunist din Romînia, îmbinînd metodele de muncă ilegală cu cele ale muncii semilegale și legale, și-a intensificat activitatea în rîndurile muncitorilor, ale țărănimii, intelectualității progresiste, în rîndurile minorităților naționale. Au fost create, sub conducerea comuniștilor, organizații de masă legale, ca Liga muncii, Comitetul național antifascist, Asociația „Amicii U.R.S.S.", Blocul democratic, Frontul studențesc democratic, Madoszul și altele, prin intermediul cărora în jurul partidului s-au strîns mase largi ale populației împotriva fascismului și războiului. Partidul a acordat în același timp o atenție însemnată editării unui mare număr de publicații legale, cu caracter democratic, progresist, antifascist.

Partidul a organizat și condus numeroase acțiuni greviste care s-au desfășurat în front unic muncitoresc, la București, Brașov, Galați, Buhuși, Anina,

Timişoara, Bacău, Tg. Mureş. Au fost organizate la oraşe şi sate diverse acţiuni de masă cu caracter antifascist şi antirăzboinic. Forţele democratice au înregistrat succese în alegerile parlamentare parţiale şi comunale din 1936 şi 1937.

Împrejurările obiective din Romînia permiteau închegarea unui larg front popular antifascist, care ar fi putut împiedica instaurarea dictaturii fasciste. Datorită însă respingerii de către şefii social-democraţi de dreapta a propunerilor partidului comunist privind încheierea Frontului unic muncitoresc, precum şi refuzului şefilor partidelor naţional-ţărănesc şi liberal de a se alătura acţiunilor de strîngere la un loc a forţelor antifasciste, Frontul popular antifascist n-a putut fi realizat decît parţial.

În acelaşi timp, clasele exploatatoare au intensificat politica de fascizare a ţării, de sprijinire şi finanţare a Gărzii de fier, organizaţie fascistă, teroristă, creată şi subvenţionată de vîrfurile marii burghezii, agentură a hitlerismului în ţara noastră, care, acţionînd printr-o deşănţată demagogie socială şi naţională, încerca să abată proletariatul şi ţărănimea săracă lipsită de pămînt de la lupta împotriva exploatării, pentru libertăţi democratice, să deruteze păturile largi populare şi să le împiedice a se ridica împotriva pregătirilor războiului imperialist antisovietic.

Împotriva comuniştilor, a luptătorilor antifascişti au fost luate măsuri inchizitoriale. Numeroşi activişti de frunte ai partidului, comunişti încercaţi în mari bătălii de clasă, muncitori revoluţionari şi luptători antifascişti se aflau închişi în temniţele de la Doftana, Jilava, Caransebeş, Aiud, Mislea. Teroarea, regimul de exterminare nu au putut înfrînge hotărîrea de luptă a comuniştilor. O luptă deosebit de grea şi eroică în acelaşi timp au dus deţinuţii politici de la Doftana în frunte cu tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Comuniştii au transformat această groaznică temniţă burghezo-moşierească într-o şcoală de călire şi educaţie marxist-leninistă, într-un centru de unde iradia forţă revoluţionară de luptă şi de unde au pornit numeroase hotărîri de bază pentru viaţa partidului comunist. Desfăşurînd o susţinută muncă politică, educativă în rîndurile deţinuţilor antifascişti, menţinînd o strînsă legătură cu lupta maselor din afară, comuniştii au transformat închisorile în adevărate citadele de luptă contra fascismului şi războiului.

Dictatura regală, dictatură a celor mai reacţionare vîrfuri ale burgheziei şi moşierimii, în frunte cu Carol al II-lea, a mers pe linia capitulării în faţa agresorului, a transformării Romîniei într-un avanpost al războiului ce se pregătea împotriva Uniunii Sovietice. Trădînd interesele naţionale, regele şi camarila, Garda de fier, cercurile guvernante burghezo-moşiereşti, precum şi elemente social-democrate de dreapta, au acceptat slugarnic Dictatul de la Viena din august 1940, prin care i se răpea Romîniei nordul Transilvaniei, teritoriu ce a fost cedat Ungariei horthiste. Partidul comunist s-a ridicat cu hotărîre împotriva politicii de trădare naţională şi a înfierat odiosul dictat. Masele populare, urmînd chemarea comuniştilor, au protestat cu indignare în cadrul unor impunătoare demonstraţii împotriva cedării nordului Transilvaniei.

Căutînd să salveze dominaţia claselor exploatatoare, vîrfurile cele mai reacţionare ale burgheziei şi moşierimii, prin aducerea la putere, la 6 septembrie 1940, a Gărzii de fier, au instaurat dictatura militară-fascistă. Guvernarea militară-fascistă a însemnat cea mai neagră pagină în istoria poporului romîn.

Legionarii au săvîrşit nenumărate atrocităţi împotriva elementelor democratice, progresiste, a oamenilor muncii din rîndurile minorităţilor naţionale. Dictatura militară-fascistă, vînzînd libertatea şi independenţa poporului romîn, a adus trupe hitleriste în ţară şi a dezlănţuit, în acelaşi timp, cea mai sălbatică teroare împotriva comuniştilor, a luptătorilor democraţi, progresişti, patrioţi.

Cu sprijinul vîrfurilor celor mai reacţionare ale burgheziei şi moşierimii, dictatura fascistă a aruncat ţara în prăpastia criminalului război antisovietic. Clasa muncitoare, poporul romîn de la început au fost împotriva acestui război odios, străin intereselor lor.

În condiţii de nemaipomenită teroare şi prigoană, cînd ţara şi poporul treceau prin clipe grele, partidul comunist, în ciuda faptului că în conducerea sa se strecuraseră unele elemente trădătoare, în frunte cu Foriş, a organizat lupta maselor împotriva dictaturii militare-fasciste şi a războiului antisovietic. Pornind de la faptul că în lupta împotriva dictaturii fasciste şi pentru alungarea hitleriştilor din ţară erau în mod obiectiv interesate nu numai clasa muncitoare, ci şi alte pături sociale, partidul comunist şi-a stabilit tactica de mobilizare şi unire a tuturor forţelor antihitleriste, pentru crearea unui larg front patriotic. Dînd viaţă politicii lor profund patriotice, comuniştii au organizat acţiuni ale maselor de la oraşe şi sate împotriva intensificării exploatării, jafului şi terorii sălbatice, pentru sabotarea maşinii de război hitleriste, împotriva rechiziţiilor menite să aprovizioneze frontul antisovietic, au chemat întregul popor la luptă pentru răsturnarea clicii antonesciene, pentru ieşirea Romîniei din criminalul război antisovietic şi alăturarea ei la coaliţia antihitleristă. Un succes al luptei P.C.R. pentru unirea tuturor forţelor patriotice a fost crearea, în iunie 1943, a Frontului patriotic antihitlerist, la care alături de P.C.R. au participat Frontul plugarilor, Uniunea patrioţilor, Madoszul, unele organizaţii locale ale partidului social-democrat şi partidul socialist-ţărănesc. Şefii P.N.Ţ. şi P.N.L., precum şi unele elemente de dreapta din conducerea P.S.D. au împiedicat aderarea partidelor lor la acest front patriotic şi au refuzat colaborarea cu P.C.R. şi organizaţiile democratice.

Lupta forţelor patriotice, conduse de P.C.R., creştea în condiţiile loviturilor puternice pe care armata sovietică le dădea pe front cotropitorilor fascişti. În gigantica încleştare dintre coaliţia antifascistă, a cărei forţă fundamentală era Uniunea Sovietică, şi Germania hitleristă, popoarele sovietice, dînd uriaşe jertfe, au purtat cu eroism greul luptei pentru zdrobirea fascismului, pentru salvarea omenirii de primejdia robiei hitleriste. În marile bătălii duse pe întinderile imense ale frontului, în faţa Moscovei şi Leningradului, în istorica bătălie de la Stalingrad, în luptele de la Kursk şi Orel, la Iaşi şi Chişinău, glorioasa armată sovietică a sfărîmat pas cu pas maşina de război hitleristă, a pus pe fugă pe cotropitori, a apropiat, prin lupta ei victorioasă, ceasul eliberării popoarelor. Existenţa marii puteri socialiste, Uniunea Sovietică, care şi-a pus pecetea asupra întregii desfăşurări a războiului, asupra conţinutului şi rezultatelor lui, a avut o însemnătate hotărîtoare în lupta de eliberare de sub jugul fascist.

Înfrîngerile suferite de armatele fasciste, perspectiva zdrobirii inevitabile a Germaniei hitleriste, apropierea ofensivei eliberatoare a armatei sovietice de teritoriul ţării noastre au stîrnit panică şi derută în rîndul întregii reacţiuni, al clicii antonesciene. S-au ascuţit contradicţiile în rîndurile clicii

fasciste, partidele burghezo-moşiereşti căutau să fugă de răspunderea ce le revenea pentru sprijinirea politicii de trădare naţională. Masele muncitoare de la oraşe şi sate îşi manifestau tot mai puternic, în cadrul a numeroase acţiuni de luptă, ura şi revolta împotriva ocupanţilor hitlerişti şi a dictaturii fasciste. În armată creştea curentul împotriva clicii fasciste şi a războiului. Masele de soldaţi îşi dădeau seama tot mai mult că luptau pentru scopuri străine de interesele poporului, ale muncitorilor şi ţăranilor, creştea ura lor împotriva dictaturii fasciste şi a criminalului război. În rîndurile ofiţerilor se intensifica procesul de clarificare, ei dîndu-şi tot mai bine seama de dezastrul în care erau împinse ţara şi armata.

Pe baza analizei temeinice marxist-leniniste a situaţiei politice şi militare, a raportului forţelor de clasă şi a ascuţirii contradicţiilor din interiorul claselor exploatatoare, cadrele de bază din închisori şi lagăre, împreună cu cadrele devotate din afară, sub conducerea tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej, au elaborat, în august 1943, un ansamblu de măsuri politice-organizatorice în vederea pregătirii insurecţiei armate, ale cărei obiective erau : răsturnarea guvernului Antonescu, scoaterea ţării din criminalul război antisovietic, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, instaurarea unui guvern democratic.

În conformitate cu planul de acţiune al partidului, la 4 aprilie 1944 au fost demascate şi înlăturate elementele laşe, trădătoare şi capitulante care se strecuraseră în conducerea partidului. La 1 mai 1944 a fost înfăptuit Frontul unic muncitoresc între Partidul Comunist din Romînia şi Partidul social-democrat. Frontul unic muncitoresc, care a însemnat un prim mare pas pe calea înfăptuirii unităţii clasei muncitoare, a constituit coloana vertebrală în jurul căreia s-au strîns forţele democratice şi progresiste, antihitleriste.

Partidul a intensificat munca de organizare, înarmare şi pregătire militară a formaţiunilor patriotice de luptă, alcătuite în cea mai mare parte din muncitori. S-a intensificat lupta detaşamentelor de partizani care acţionau în diverse regiuni ale ţării. Partidul şi-a întărit legăturile în rîndurile armatei, unde a reuşit să cîştige de partea insurecţiei numeroşi ofiţeri şi generali patrioţi. A fost constituit un comitet militar care a adoptat planul insurecţiei armate elaborat de partid şi a acţionat sub conducerea partidului în vederea realizării lui.

În iunie 1944, cînd o parte din teritoriul Romîniei fusese eliberat de armata sovietică, cînd lupta antifascistă a maselor s-a intensificat, cînd prăbuşirea dictaturii militare-fasciste a lui Antonescu era inevitabilă, liderii partidelor naţional-ţărănesc şi naţional-liberal s-au văzut nevoiţi să accepte propunerea partidului comunist de alcătuire a Blocului naţional-democrat. Partidele burgheze, mizînd pe intrarea în ţară, conform planului Churchill, a trupelor anglo-americane, manevrau în aşa fel încît ieşirea Romîniei din războiul hitlerist să nu zdruncine regimul burghezo-moşieresc.

P.C.R. era conştient că partidele burgheze, acceptînd parţial propunerile sale, vor încerca să pună piedici înfăptuirii platformei elaborate de partid, însă a considerat necesară formarea B.N.D. în vederea coalizării tuturor forţelor antihitleriste. În acelaşi timp, partidul a dus o acţiune consecventă de combatere a duplicităţii şi poziţiei reacţionare a şefilor partidelor burgheze, pentru unirea tuturor forţelor patriotice şi formarea unui guvern din reprezentanţii tuturor partidelor şi grupărilor politice democratice.

Regele, pentru a-şi salva tronul, văzînd că P.C.R. era singura forţă capabilă să înfăptuiască coalizarea tuturor grupărilor antihitleriste pentru scoaterea ţării din războiul antisovietic, a căutat contactul cu partidul comunist şi a acceptat planul acestuia de arestare şi înlăturare a guvernului Antonescu.

La 19—20 august 1944, armata sovietică eliberatoare a început ofensiva pe frontul Iaşi-Chişinău. Frontul a fost străpuns pe o mare lărgime, iar trupele fasciste zdrobite. Panica în rîndurile clicii fasciste şi ale aparatului de stat s-a adîncit la maximum.

Insurecţia a început în ziua de 23 august. În după-amiaza acestei zile, Antonescu şi ceilalţi membri ai guvernului fascist, sosiţi la palat, au fost arestaţi în conformitate cu planul stabilit de P.C.R. În seara aceleiaşi zile ei au fost ridicaţi de una dintre formaţiunile de luptă ale partidului comunist şi transportaţi într-o casă conspirativă a C.C. al P.C.R.

După arestarea lui Antonescu, regele a primit pe Killinger, ambasadorul Germaniei la Bucureşti, pe generalii Hansen şi Gerstenberg, cu care s-a înţeles, contrar celor stabilite în planul de acţiune al P.C.R., să permită trupelor hitleriste a se retrage nestingherite. Aceasta dădea posibilitate trupelor hitleriste să se regrupeze, să pornească la reprimarea insurecţiei armate şi să reorganizeze pe teritoriul Romîniei noi linii de rezistenţă împotriva trupelor sovietice eliberatoare. În cursul aceleiaşi nopţi, P.C.R., fiind încunoştinţat de această acţiune trădătoare, a luat toate măsurile pentru ca imediat să se înceapă atacarea armatelor germane şi ocuparea principalelor obiective militare hitleriste. Formaţiunile patriotice şi unităţile militare au trecut imediat la ocuparea punctelor strategice hitleriste din Bucureşti şi curăţirea capitalei de trupele germane. Masele muncitoare au venit în sprijinul formaţiunilor patriotice şi al armatei. Insurecţia s-a extins şi în alte regiuni ale ţării. Încercările desperate ale hitleriştilor de a-şi menţine poziţiile şi a înăbuşi lupta de eliberare au fost zdrobite de formaţiunile patriotice şi unităţile armate în lupte crîncene ce s-au dat în capitală, pe Valea Prahovei, la Constanţa, Braşov, Turnu Severin, Arad şi în alte localităţi.

„Insurecţia armată victorioasă — subliniază tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a dat un puternic avînt luptei maselor populare, a constituit începutul revoluţiei populare, a cărei sarcină de bază era lichidarea rămăşiţelor feudale şi desăvîrşirea revoluţiei burghezo-democratice, înfăptuirea unui şir de reforme democratice care să deschidă larg drumul progresului economic şi social“ [4].

Pentru prima dată în istoria sa zbuciumată, poporul romîn, smulgîndu-se din lanţul imperialismului, a devenit liber şi stăpîn pe soarta sa, în urma victoriei de însemnătate mondială repurtată de Uniunea Sovietică în al doilea război mondial. În focul luptelor pentru zdrobirea hitleriştilor cotropitori s-a pecetluit pe veci frăţia de arme sovieto-romînă, expresie a prieteniei şi alianţei de nezdruncinat dintre poporul romîn şi poporul sovietic. Dînd glas chemării partidului comunist „Totul pentru front, totul pentru victorie!“, muncitorii, ţăranii, intelectualii legaţi de popor, învingînd greutăţi de tot felul, înfruntînd sabotajul reacţiunii au sprijinit lupta eroică a vitejilor ostaşi sovietici şi romîni de pe front.

[4] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist“, Editura politică, 1959, pag. 12.

După 23 August 1944, Partidul Comunist din Romînia, deşi ca urmare a condiţiilor extrem de grele ale ilegalităţii în care a activat timp de peste 20 de ani, era redus din punct de vedere numeric, dispunea de o bogată experienţă revoluţionară, de o mare influenţă şi autoritate în rîndurile maselor largi de oameni ai muncii. Partidul a luat o serie de măsuri imediate privind întărirea propriilor organizaţii, a organizaţiilor de masă şi democratice. Partidul comunist a reuşit să cîştige de fapt majoritatea poporului, să făurească un larg front democratic, care cuprindea pe muncitori, ţărani, intelectuali, păturile mijlocii de la oraşe, masele de femei şi tineret, oamenii muncii aparţinînd minorităţilor naţionale, categorii sociale interesate în îndeplinirea sarcinilor antifeudale, antiimperialiste şi antifasciste ale revoluţiei .

În ţara noastră s-a declanşat un avînt revoluţionar nemaicunoscut în istoria Romîniei. Masele au luat cu asalt primării şi prefecturi, au înlocuit elementele reacţionare, antonesciene din aparatul de stat cu oameni devotaţi intereselor celor ce muncesc ; la sate, ţăranii, cu sprijinul muncitorilor, la chemarea partidului comunist, au trecut la ocuparea pămînturilor moşiereşti.

Ducînd o intensă luptă împotriva guvernelor cu majoritate reacţionară instaurate după 23 August 1944 datorită reacţiunii grupate în jurul monarhiei şi sprijinite de cercurile imperialiste, care încercau prin toate mijloacele să împiedice înfăptuirea transformărilor cerute de popor, partidul comunist a organizat şi a condus lupta poporului pentru instaurarea unui guvern democratic. Prin lupta lor hotărîtă, masele muncitoare au reuşit să înfrîngă rezistenţa forţelor reacţionare.

Soarta bătăliei pentru putere a fost hotărîtă de masele populare de la oraşe şi sate, conduse de P.C.R. La 6 martie 1945 a fost instaurat guvernul democrat, prezidat de dr. Petru Groza, în care clasa muncitoare avea rolul conducător. Puterea instaurată la 6 martie — eveniment important în istoria poporului nostru — prin conţinutul său de clasă constituia dictatura revoluţionar-democrată a proletariatului şi a ţărănimii. Folosirea unor rezerve indirecte, cum a fost gruparea ce reprezenta o parte a burgheziei liberale, determinată de necesitatea de a concentra atacul împotriva principalelor forţe ale burgheziei şi moşierimii, nu a schimbat caracterul puterii populare. Guvernul democrat a sprijinit lupta partidului pentru curăţirea ţării de rămăşiţele fasciste, pentru sprijinirea războiului just antihitlerist, pentru reconstrucţia ţării, îmbunătăţirea stării social-economice a muncitorilor, a tuturor oamenilor muncii, pentru progres social.

La scurt timp după instaurarea sa, guvernul democrat a legiferat, la 23 martie 1945, reforma agrară ce se înfăptuise de fapt, pe cale revoluţionară, cu ajutorul clasei muncitoare, sub conducerea partidului. Pămîntul a fost dat celor ce-l muncesc, clasa moşierească, profund reacţionară, conservatoare a fost lichidată. Închegarea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimea muncitoare, în bătălia pentru înfăptuirea reformei agrare — sarcina de bază a etapei de desăvîrşire a revoluţiei burghezo-democratice —, a creat o bază trainică regimului democrat-popular.

Concomitent cu lupta pentru democratizarea ţării, pentru definitivarea reformei agrare, partidul şi guvernul au luat o serie de măsuri în vederea redresării economiei naţionale, împotriva acţiunilor de sabotaj şi de specule ale burgheziei, care folosea poziţiile ce le deţinea în economia naţională ca armă împotriva regimului democrat-popular, pentru frînarea exploa-

tării în fabricile stăpînite de patroni, pentru ameliorarea situației oamenilor muncii. Măsurile luate de puterea populară împotriva claselor reacționare au fost larg sprijinite de masele muncitoare, organizate și conduse de P.C.R.

Un moment important în lupta partidului pentru consolidarea regimului democrat-popular, pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice a fost Conferința națională a P.C.R. din octombrie 1945. Analizînd situația economică a țării și căile de refacere a economiei naționale, conferința națională a trasat linia industrializării, a dezvoltării industriei grele, a trasat sarcini în ce privește desăvîrșirea reformei agrare, reorganizarea sistemului de credit etc. ; a subliniat necesitatea întăririi și dezvoltării regimului democrat-popular pentru înfăptuirea programului de refacere și dezvoltare a economiei naționale, pentru asigurarea suveranității și independenței patriei.

Partidul comunist a condus cu succes forțele democratice la victoria în alegerile parlamentare din noiembrie 1946, primele alegeri cu adevărat libere din istoria Romîniei, care au marcat izolarea completă de masе a partidelor burghezo-moșierești, zdrobirea lor politică și organizatorică și înlăturarea lor de pe arena vieții politice romînești.

După cîștigarea bătăliei alegerilor care a consolidat puterea populară, partidul comunist a mobilizat clasa muncitoare și masele largi populare la luptă pentru lichidarea haosului economic, a sabotajului capitalist, pentru refacerea economiei naționale. Din inițiativa partidului, statul nostru de democrație populară a luat o serie de măsuri cu caracter anticapitalist, care au limitat posibilitățile capitaliștilor de a exploata și au contribuit la îngrădirea manifestărilor anarhice ale producției capitaliste. Asemenea măsuri au fost etatizarea Băncii naționale a Romîniei, înființarea oficiilor industriale, interzicerea cumpărării pămîntului de către chiaburi și obligarea lor de a retroceda pămîntul acaparat de la țărani în timpul secetei, stabilizarea monetară din 1947.

În condițiile schimbării necontenite a raportului de forțe în favoarea regimului democrat-popular, în toamna anului 1947 au putut fi înlăturați din guvern ultimii reprezentanți ai burgheziei, guvernul devenind pe deplin reprezentantul clasei muncitoare și al păturilor sociale interesate în lupta pentru socialism. Punîndu-se la ordinea zilei trecerea la etapa socialistă a revoluției, la 30 decembrie 1947 a fost abolită monarhia, principalul stîlp al reacțiunii burghezo-moșierești, și instaurată Republica Populară Romînă, stat al dictaturii proletariatului.

Smulgerea întregii puteri politice din mîinile claselor exploatatoare a marcat trecerea de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă. Experiența desfășurării revoluției în țara noastră a confirmat pe deplin învățătura leninistă, care arată că trecerea de la capitalism la socialism poate da naștere la o diversitate de forme politice, a căror esență este însă aceeași : dictatura proletariatului.

În țara noastră, datorită unui șir de factori favorabili interni și externi, transformările revoluționare care au dus la cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare s-au desfășurat în mod relativ pașnic.

În februarie 1948, prin unificarea P.C.R. și P.S.D. s-a înfăptuit Partidul Muncitoresc Romîn, pe baza principiilor politice, ideologice și organizatorice

marxist-leniniste. Făurirea P.M.R. a însemnat victoria deplină și definitivă a marxism-leninismului în mișcarea muncitorească din țara noastră.

Desființarea pe cale revoluționară de către statul dictaturii proletare a marii proprietăți capitaliste și transformarea principalelor mijloace de producție în proprietate a întregului popor au devenit sarcina principală care a stat în fața clasei muncitoare, în fața Partidului Muncitoresc Romîn.

Prin înfăptuirea, în anul 1948, a naționalizării principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transport a fost lichidată marea proprietate capitalistă, principalele mijloace de producție trecînd în mîinile statului democrat-popular, ca bun al întregului popor.

În economia națională s-a creat sectorul socialist, în care au început să acționeze legile economice ale socialismului. Înlăturarea exploatării dintr-un principal sector al economiei naționale a descătușat inițiativa creatoare a maselor muncitoare, a dus la apariția și dezvoltarea unei noi atitudini față de muncă, a atitudinii socialiste.

Sarcina principală a clasei muncitoare după cucerirea puterii politice și naționalizarea principalelor mijloace de producție constă în a făuri baza tehnică-materială a socialismului. Pentru a înfăptui această sarcină, Partidul Muncitoresc Romîn a pus la temelia dezvoltării tuturor ramurilor economiei naționale marea producție mecanizată, electrificarea, dezvoltarea forțelor de producție pe baza tehnicii celei mai avansate. Industrializarea socialistă a țării, bazată pe dezvoltarea cu precădere a industriei grele, și în primul rînd a industriei constructoare de mașini, s-a ridicat ca o necesitate economică obiectivă pentru țara noastră, care moștenise de la regimul burghezo-moșieresc o economie înapoiată, cu pronunțat caracter agrar. Numai dezvoltînd industria grea se pot pune în valoare toate bogățiile solului și subsolului, se pot produce mașini și utilaj pentru celelalte ramuri ale industriei, se asigură dezvoltarea transporturilor, a agriculturii, punîndu-i la dispoziție mașini agricole, unelte, îngrășăminte, se poate electrifica țara, mări productivitatea muncii, ridica nivelul de trai și cultural al celor ce muncesc.

Înfăptuirea socialismului cere, cu necesitate, transformarea socialistă a agriculturii. Analizînd în lumina marxism-leninismului situația agriculturii și schimbările esențiale care s-au produs în relațiile de clasă din țara noastră, plenara C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949 a subliniat această necesitate de a se păși pe calea înlăturării contradicției apărute în împrejurările cînd la orașe se dezvolta socialismul, iar la sate continua să predomine mica gospodărie individuală. Plenara a arătat că singura cale care izbăvește țărănimea muncitoare de asuprire și înapoiere, de exploatarea chiaburimii este unirea gospodăriilor individuale mici și mijlocii în mari gospodării colective, este calea socialismului. La baza activității de transformare socialistă a agriculturii, Partidul Muncitoresc Romîn a pus principiul leninist al liberului consimțămînt. În vederea realizării acestui obiectiv, partidul a desfășurat o intensă luptă pentru întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare, lămurirea țăranilor asupra superiorității vieții socialiste.

Făurirea culturii socialiste este o necesitate obiectivă a revoluției socialiste. Revoluția culturală, care se desfășoară sub conducerea partidului, constă în făurirea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, în lichidarea ideologiei burgheze și a rămășițelor ei în mintea oamenilor, în făurirea culturii noi, so-

cialiste, în ridicarea nivelului cultural al oamenilor muncii, ţinuţi de regimul burghezo-moşieresc în ignoranţă, în crearea intelectualităţii devotate cauzei socialismului. Reforma din august 1948 iniţiată de partid a reorganizat învăţămîntul pe baze ştiinţifice, marxist-leniniste, a deschis porţile şcolilor pentru fiii celor ce muncesc.

Sub conducerea partidului, pînă la sfîrşitul anului 1950 sarcina refacerii economiei naţionale a fost rezolvată şi s-au dobîndit primele succese pe drumul construirii socialismului. Au fost obţinute unele realizări în dezvoltarea industriei, în primul rînd a industriei grele, precum şi în transformarea socialistă a agriculturii.

Partidul a trecut la luarea unor noi măsuri pentru înfăptuirea liniei sale generale de construire a bazei economice a socialismului. Sarcinile principale ale construcţiei socialiste pentru perioada 1951—1955 au fost concretizate în primul plan cincinal de dezvoltare a economiei naţionale şi în planul de zece ani de electrificare, aprobate de plenarele C.C. al P.M.R. din octombrie şi, respectiv, decembrie 1950. Adoptarea noilor sarcini în construirea socialismului a fost posibilă datorită consolidării dictaturii proletariatului, creşterii conştiinţei politice a clasei muncitoare, a experienţei acesteia în conducerea construcţiei socialiste, succeselor şi experienţei dobîndite în primii ani de dezvoltare planificată a economiei naţionale, creşterii cadrelor, ajutorului multilateral şi frăţesc al Uniunii Sovietice.

În acelaşi timp, partidul şi-a întărit necontenit rolul său conducător în opera de construire a socialismului, şi-a întărit şi dezvoltat unitatea sa de monolit. Partidul s-a ridicat cu hotărîre împotriva oricărei devieri de la linia revoluţionară, marxist-leninistă. O însemnătate vitală pentru unitatea şi coeziunea partidului, pentru aplicarea fermă a politicii marxist-leniniste de construire a socialismului au avut demascarea şi zdrobirea grupului fracţionist, antipartinic şi antistatal A. Pauker—V. Luca.

În lupta oamenilor muncii pentru îndeplinirea cu succes a primului plan cincinal, un loc important l-a avut plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din 19-20 august 1953, care, continuînd cu consecvenţă politica leninistă de industrializare socialistă a ţării, de dezvoltare cu precădere a industriei grele, a elaborat un ansamblu de măsuri economice menite să ducă la lichidarea rămînerii în urmă a agriculturii şi a unor ramuri din industria uşoară, măsuri necesare rezolvării sarcinilor construcţiei socialiste şi ridicării nivelului material şi cultural al oamenilor muncii.

Congresul al II-lea al P.M.R., din 23—28 decembrie 1955, a făcut o profundă analiză marxist-leninistă a drumului străbătut de poporul nostru pe calea construirii socialismului, a etapelor revoluţiei populare din ţara noastră.

În raportul de activitate al C.C. al P.M.R. prezentat de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej şi în celelalte documente ale congresului au fost analizate sub toate aspectele problemele vieţii şi muncii de partid, ale activităţii economice, de stat şi culturale din ţara noastră. Perioada analizată de Congresul al II-lea al P.M.R. a fost caracterizată prin adînci transformări revoluţionare, însemnate succese pe drumul construirii socialismului.

Congresul al II-lea al P.M.R. a apreciat că sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn au fost obţinute, ca rod al muncii entuziaste a clasei muncitoare, a ţărănimii muncitoare şi a intelectualităţii, „....*succese hotărîtoare în*

construirea bazei economice a socialismului" [5], în realizarea sarcinilor primului plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale. Pe baza succeselor obținute în toate ramurile economiei naționale în anii primului plan cincinal, Congresul al II-lea al P.M.R. a trasat calea de dezvoltare a țării noastre în perioada 1956—1960.

Sarcina centrală a construcției socialiste în perioada 1956—1960 a constituit-o realizarea economiei socialiste unitare, dezvoltarea continuă a industriei socialiste, și în primul rînd a industriei grele, cu pivotul ei industria constructoare de mașini, transformarea socialistă a agriculturii astfel ca în 1960 sectorul socialist în agricultură să fie preponderent atît ca suprafață, cît și ca producție-marfă.

An de an, clasa muncitoare, întregul popor, sub conducerea partidului, au obținut succese de însemnătate istorică în opera de construire a socialismului, în producția industrială și agrară, pe tărîmul social-cultural, în ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc.

Făcînd bilanțul muncii rodnice și multilaterale desfășurate de partid, al măreților realizări obținute de oamenii muncii în anii 1955—1960, Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn, întrunit în zilele de 20-25 iunie 1960, relevînd profundele schimbări ce s-au petrecut în structura societății din țara noastră în această perioadă, a consfințit faptul de însemnătate istorică că în Republica Populară Romînă a învins socialismul. Aceasta constituie o mare realizare a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor conduși de partid, realizare de pe culmile căreia se văd orizonturile și mai frumoase ale viitorului comunist.

În raportul de activitate al Comitetului Central prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, document de o uriașă însemnătate teoretică și practică, s-a apreciat că perioada scursă de la Congresul al II-lea se caracterizează printr-o ofensivă neîntreruptă a socialismului, prin mari succese în înfăptuirea consecventă a industrializării țării, a transformării socialiste a agriculturii, a revoluției culturale.

Prin munca entuziastă a muncitorilor, inginerilor și tehnicienilor, mobilizați de organizațiile de partid, în domeniul industriei planul de producție a fost îndeplinit la o serie de produse principale în patru ani, în loc de cinci ; au fost construite numeroase întreprinderi noi, secții noi, multe întreprinderi au fost reutilate și dezvoltate, înzestrate cu tehnica nouă ; au fost ridicate la o viață nouă regiuni lăsate de regimul burghezo-moșieresc într-o stare de înapoiere ; a crescut simțitor productivitatea muncii pe baza introducerii tehnicii noi, a calificării mai înalte a muncitorilor, organizării mai bine a producției, extinderii metodelor de muncă avansate.

Succese de însemnătate istorică a obținut partidul în lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii și dezvoltarea producției agricole. Sarcina trasată de Congresul al II-lea al partidului de a se asigura preponderența sectorului socialist în agricultură, atît ca suprafață, cît și ca producție-marfă, a fost realizată încă la sfîrșitul anului 1959. Majoritatea covîrșitoare a țărănimii muncitoare, care a urmat cu încredere calea arătată de partid, a trecut pe făgașul socialismului. În prezent sectorul socialist cuprinde peste 83% din suprafața agricolă a țării. La sate a început să se formeze o clasă socială nouă — țărănimea colectivistă.

[5] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 28.

Economia socialistă cuprinde întreaga industrie, transporturile, comerțul, sistemul financiar și de credit, patru cincimi din suprafața arabilă și din numărul familiilor țărănești. Sectorul capitalist a dispărut din viața țării. Chiaburimea, ultima clasă capitalistă, a fost lichidată ca clasă, și o dată cu aceasta s-a pus capăt pentru totdeauna în țara noastră exploatării omului de către om. Mica producție de mărfuri își restrînge sfera necontenit.

Dezvoltarea forțelor de producție, creșterea productivității muncii, a venitului național, care în 1960 a fost de aproximativ 2,7 ori mai mare decît în 1938, au constituit baza trainică a măsurilor luate de partid și guvern în vederea ridicării continue a nivelului de trai al maselor. Partidul Muncitoresc Romîn a obținut succese însemnate în promovarea atitudinii noi, socialiste, față de muncă. Sub conducerea organizațiilor de partid, organizațiile sindicale au mobilizat pe muncitori în întrecerea socialistă, pentru introducerea tehnicii moderne și tehnologiei celei mai înaintate, pentru ridicarea calității produselor.

Transformările social-economice, vasta muncă politică-educativă desfășurată de partid în rîndurile maselor au determinat formarea și dezvoltarea moralei noi, socialiste, a atitudinii noi față de muncă, de bunurile obștești și îndatoririle sociale, întărirea unității moral-politice a poporului. În lupta pentru construirea socialismului au ieșit în evidență cu tărie caracterul științific, realist, creator al politicii partidului, politică care corespunde legilor obiective ale construcției socialiste și năzuințelor celor ce muncesc, rolul tot mai mare al partidului, rol conducător care se mărește în perioada desăvîrșirii construirii socialismului.

Realizările de însemnătate istorică obținute de oamenii muncii, conduși de partid, demonstrează imensa forță creatoare a poporului muncitor eliberat de cătușele exploatării, conștient că este stăpînul bogățiilor țării, că muncește pentru binele său. Clasa muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist, s-a dovedit a fi la înălțimea misiunii istorice de conducătoare a tuturor oamenilor muncii în lupta pentru construirea societății socialiste.

Făcînd bilanțul măreților înfăptuiri de pînă acum, Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a arătat că țara noastră a pășit în etapa desăvîrșirii construcției socialiste.

Congresul a adoptat un amplu program de dezvoltare a socialismului în patria noastră, program elaborat pe baza unei analize temeinice a posibilităților și necesităților dezvoltării economiei naționale, a avantajelor oferite de colaborarea în cadrul lagărului socialist. Principalul obiectiv al planului de 6 ani (1960—1965), prima etapă a programului de perspectivă, îl constituie dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relațiilor de producție socialiste în întreaga economie în vederea desăvîrșirii construcției socialismului în Republica Populară Romînă.

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a aprobat liniile directoare ale programului de perspectivă pe următorii 15 ani, orientate în direcția creșterii intense și multilaterale a forțelor de producție, în vederea desăvîrșirii construcției socialiste și trecerii treptate la construirea comunismului. Romînia socialistă va deveni o țară industrială dezvoltată, cu o agricultură intensivă și de înaltă productivitate. Producția industrială va fi în 1975 de șase ori mai mare decît în 1959 și de 26 de ori mai mare decît în 1938 — anul cu cel mai înalt nivel atins de economia Romîniei burghezo-moșierești. Producția agricolă va crește de aproximativ trei ori, în comparație cu 1959. Se va trece

la reducerea treptată a duratei zilei de muncă. Se vor crea condiţii de viaţă demne de epoca comunismului. „În cadrul orchestrei socialiste comune a luptei pentru construirea socialismului — spunea tovarăşul Nikita Sergheevici Hruşciov de la tribuna Congresului al III-lea al P.M.R. —, poporul romîn ia în ţara sa o notă atît de înaltă, încît ea este la unison cu puternica orchestră simfonică a ţărilor socialiste în lupta lor pentru construirea socialismului, pentru victoria comunismului" [6].

Un loc important în lucrările Congresului al III-lea l-au ocupat problemele privind partidul. În raportul prezentat s-a subliniat că forţele partidului au crescut cu un mare număr de membri şi candidaţi de partid dintre cei mai înaintaţi muncitori, ţărani colectivişti şi întovărăşiţi, ingineri şi tehnicieni şi alţi intelectuali, luptători de frunte pentru înfăptuirea sarcinilor construcţiei socialiste.

Aşa cum se arată în raportul prezentat la congres, partidul număra la 1 iunie 1960 834.600 de membri şi candidaţi de partid, din care 148.000 de candidaţi, reprezentînd astfel o creştere cu peste 40% faţă de 1955. Schimbări deosebit de însemnate s-au produs în compoziţia socială a partidului. Numărul muncitorilor membri şi candidaţi de partid a crescut de la 253.000 în 1955 la 426.000 la 1 iunie 1960, reprezentînd 51,05% din totalul efectivului partidului, faţă de 42,60% în momentul Congresului al II-lea ; proporţia muncitorilor în partid este de fapt de 54,64% dacă se adaugă şi membrii şi candidaţii de partid muncitori care deţin funcţii în aparatul de stat şi economic. Sarcina trasată de Congresul al II-lea de a se asigura preponderenţa muncitorilor în partid a fost îndeplinită cu succes. În agricultură, în sectorul de stat şi cooperatist activează aproximativ 280.000 de membri şi candidaţi de partid. Numărul membrilor de partid ţărani a crescut cu peste 37.000. Numărul membrilor şi candidaţilor de partid intelectuali este de 93.000, cu 23.000 mai mare decît în 1955 ; aproape 31% dintre aceştia sînt ingineri şi tehnicieni care lucrează în producţia industrială şi agricolă. Peste 17% dintre învăţători şi profesori şi cca. 27% dintre oamenii de ştiinţă, cercetători şi cadrele didactice din învăţămîntul superior fac parte din partid.

Partidul a acordat o deosebită atenţie educării cadrelor şi membrilor săi în spiritul însuşirii temeinice a învăţăturii marxist-leniniste, în spiritul vigilenţei, fermităţii şi combativităţii politice revoluţionare, a vegheat şi veghează la apărarea şi întărirea necontenită a unităţii şi coeziunii rîndurilor sale, luptă pentru întărirea necontenită a legăturilor sale cu masele, le învaţă şi în acelaşi timp învaţă din experienţa lor inepuizabilă. Partidul este mai omogen şi mai unit în jurul Comitetului său Central, în frunte cu tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, cum n-a fost niciodată în cei 40 de ani de existenţă.

Viaţa arată ce forţă reprezintă conştiinţa tot mai înaltă a oamenilor, identificarea lor cu interesele generale, încrederea lor în viitor, hotărîrea lor de a-şi aduce contribuţia la victoria construirii orînduirii noi. În prezent, după cum a subliniat Congresul al III-lea al P.M.R., activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educaţiei burgheze din conştiinţa oamenilor constituie tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi şi nou. Partidul desfăşoară o multiplă activitate politică, ideologică pentru educarea comunistă a maselor populare, pentru dezvoltarea conştiinţei socialiste şi a noilor trăsături

[6] „Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn", Editura politică, 1960, pag. 194.

de comportare a oamenilor, pentru formarea omului nou, membru demn al societății socialiste.

Înarmate cu hotărîrile partidului, masele de oameni ai muncii de la orașe și sate, vîrstnici și tineri, au pășit cu entuziasm și abnegație la îndeplinirea noilor sarcini trasate de partid. Congresul al IV-lea al Sindicatelor din Republica Populară Romînă, Congresul al III-lea al Uniunii Tineretului Muncitor au luat, în lumina documentelor Congresului al III-lea al partidului, hotărîri menite să mobilizeze masele de salariați, de tineri în direcția îmbunătățirii muncii lor, a calificării tot mai înalte, a introducerii tehnicii celei mai înaintate, a dezvoltării disciplinei socialiste în muncă, a dezvoltării educației comuniste a tuturor celor ce muncesc.

Dînd viață sarcinilor cuprinse în planul de 6 ani, colectivele fabricilor și uzinelor, rafinăriilor și minelor, șantierelor și ale tuturor celorlalte întreprinderi, întreaga clasă muncitoare, țărănimea colectivistă, intelectualitatea au obținut succese importante în realizarea și depășirea planului pe 1960, primul an al șesenalului. Întocmit pe baza prevederilor plenarei C.C. al P.M.R. din 31 octombrie-1 noiembrie 1960, planul economic pe 1961 mobilizează oamenii muncii din întreaga țară în lupta pentru noi realizări în procesul de producție, în ridicarea calității producției, în înflorirea mai departe a patriei socialiste.

Partidul Comunist din Romînia, continuînd și ridicînd pe o treaptă nouă tradițiile internaționaliste ale mișcării muncitorești din patria noastră, și-a afirmat de la începutul existenței sale fidelitatea nestrămutată față de principiul internaționalismului proletar, izvorît din însăși natura internațională a mișcării muncitorești și comuniste, din țelul comun al tuturor partidelor marxiste.

În tot cursul existenței sale, partidul comunist a militat neabătut pentru educarea oamenilor muncii în spiritul internaționalismului proletar. Caracteristic pentru Partidul Comunist din Romînia este intransigența și intoleranța față de orice manifestare a naționalismului burghez. La Congresul I, de constituire, în moțiunile adoptate, partidul comunist a exprimat solidaritatea clasei muncitoare, a oamenilor muncii din patria noastră cu poporul sovietic, care, după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a pășit pentru prima dată în istorie pe drumul socialismului, cu proletariatul și toți asupriții din țările dominației capitalului în lupta lor pentru libertate și o viață mai bună. Încă de la crearea sa și în tot cursul celor 40 de ani, partidul comuniștilor din țara noastră a avut relații de conlucrare tovărășească cu partidele frățești din celelalte țări.

Mobilizați sub același steag al luptei comune de către partidul comunist, oamenii muncii romîni și aparținînd minorităților naționale din țara noastră s-au bucurat de succesele tot mai însemnate ale Uniunii Sovietice în construirea orînduirii noi, au militat cu abnegație pentru apărarea revoluționară a Țării socialismului, s-au solidarizat și au sprijinit luptele duse de clasa muncitoare, de popoarele celorlalte țări împotriva robiei capitaliste, fasciste, împotriva pregătirii și desfășurării criminalului război antisovietic, pentru libertate și socialism.

Oameni ai muncii și antifasciști din patria noastră, în frunte cu comuniștii, au luptat cu arma în mînă în războiul poporului spaniol împotriva fascismului și în Rezistența franceză. Partidul Comunist din Romînia, alături de celelalte partide frățești, a demascat cu hotărîre criminalul război antisovietic

şi a chemat masele pentru apărarea Uniunii Sovietice, singura ţară socialistă, către care proletariatul internaţional îşi îndrepta privirile, ducînd lupta sa grea pentru libertate, pentru independenţă.

Internaţionalismul proletar a călăuzit Partidul Comunist din Romînia întotdeauna în perioada de după 23 August 1944 în lupta pentru instaurarea puterii populare şi construirea socialismului.

În cadrul marii familii a ţărilor lagărului socialist — cucerire de uriaşă însemnătate în istoria popoarelor, în lupta pentru libertate şi o viaţă nouă, fericită —, prin succesele pe frontul construirii orînduirii noi, poporul nostru, condus de partidul de avangardă al clasei muncitoare, îşi aduce contribuţia sa la consolidarea întregului lagăr socialist, la lupta pentru obţinerea victoriei în întrecerea paşnică a lagărului socialist cu cel capitalist, la triumful politicii de apărare a păcii. Experienţa patriei noastre, alături de experienţa celorlalte ţări socialiste, confirmă încă o dată importanţa întrajutorării şi sprijinului reciproc, a folosirii tuturor avantajelor unităţii şi coeziunii ţărilor lagărului socialist în măreaţa operă de construire a socialismului. Dezvoltarea continuă a colaborării pe tărîm economic, tehnic-ştiinţific şi cultural între ţările socialiste, la care R. P. Romînă participă activ, contribuie din plin la creşterea în ritm rapid a economiei naţionale din fiecare ţară şi a economiei lagărului socialist în ansamblu, la înlăturarea treptată a deosebirilor dintre nivelurile de dezvoltare economică ale ţărilor socialiste, astfel ca toate ţările socialiste să intre, mai mult sau mai puţin simultan, în comunism. O deosebită însemnătate în înaintarea cu succes spre socialism şi comunism are bogata experienţă a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, detaşamentul cel mai înaintat al mişcării comuniste mondiale. Concluziile Congreselor al XX-lea şi al XXI-lea ale P.C.U.S., model de dezvoltare creatoare şi aplicare practică a marxism-leninismului, au o însemnătate imensă şi permanentă pentru mişcarea comunistă internaţională.

Alături de U.R.S.S. şi de celelalte ţări ale lagărului socialist, ţara noastră, fidelă politicii leniniste de coexistenţă paşnică, luptă perseverent pentru micşorarea încordării internaţionale, pentru demascarea şi zădărnicirea oricăror uneltiri ale cercurilor agresive, pentru unirea forţelor mondiale ale păcii, pentru rezolvarea paşnică a problemelor internaţionale litigioase.

În cadrul Organizaţiei Naţiunilor Unite, din care Romînia face parte din 1955, delegaţia patriei noastre sprijină cu fermitate iniţiativele Uniunii Sovietice, ale celorlalte ţări socialiste şi iubitoare de pace, face numeroase propuneri menite să întărească legăturile şi colaborarea dintre ţări, menţinerea şi consolidarea păcii. Alături de delegaţiile celorlalte ţări socialiste, ţara noastră desfăşoară cu hotărîre o vie activitate în vederea aplicării propunerilor istorice făcute de Uniunea Sovietică pentru dezarmare generală şi totală, pentru desfiinţarea plăgii colonialiste. Poporul nostru, prin cuvîntul rostit la tribuna celei de-a XV-a sesiuni a Adunării Generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite de către tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a susţinut cu tărie propunerile sovietice. La rîndul ei, delegaţia R.P.R. a făcut propuneri cu privire la dezvoltarea colaborării interbalcanice şi la crearea unei zone denuclearizate şi fără arme-rachetă în Balcani, cu privire la organizarea de acţiuni pe plan regional în vederea îmbunătăţirii relaţiilor de bună vecinătate între statele europene, la promovarea în rîndurile tineretului a ideilor păcii şi înţelegerii între popoare.

Guvernul țării noastre luptă pentru înfăptuirea unei înțelegeri între statele din Balcani. Mesajul adresat în 1957 guvernelor țărilor din Balcani de către guvernul R.P.R., prin care se propune încheierea unui tratat de înțelegere și securitate, de transformare a acestei regiuni într-o zonă a păcii, a fost primit cu bucurie de popoarele din Balcani.

Manifestînd deplină încredere în capacitatea forțelor păcii de a înfrîna cercurile imperialiste, care urmăresc declanșarea unui nou război mondial, Partidul Muncitoresc Romîn, guvernul patriei noastre, ca și celelalte partide frățești și țări socialiste, țin seamă de toate elementele situației internaționale, urmăresc cu vigilență acțiunile agresive ale cercurilor imperialiste care se opun măsurilor de consolidare a păcii. Continuînd să depună eforturi perseverente pentru destinderea încordării internaționale, statele participante la Tratatul de la Varșovia, între care și R. P. Romînă, înfăptuiesc totodată măsurile curente în vederea întăririi continue a capacității de apărare a patriei și asigurării liniștii și securității popoarelor.

Poporul nostru, condus de partidul clasei muncitoare, adresează popoarelor din țările Asiei, Africii și Americii Latine, care luptă eroic pentru eliberarea națională, mesajul lui de simpatie și solidaritate ; își exprimă convingerea nestrămutată că plaga sistemului colonialist se va prăbuși definitiv. Republica Populară Romînă sprijină eforturile statelor care s-au eliberat din robia colonială pentru lichidarea înapoierii seculare și consolidarea independenței lor politice și economice, s-a ridicat cu indignare împotriva agresiunii imperialiste contrarevoluționare în Cuba.

Partidul Muncitoresc Romîn, alături de celelalte partide frățești, participă la viața mișcării comuniste și muncitorești internaționale, la informările reciproce și schimbul de păreri în problemele actuale ale mișcării comuniste și muncitorești. Participînd la consfătuirile reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești care au avut loc la Moscova în 1957 și în 1960, Partidul Muncitoresc Romîn și-a adus contribuția la desfășurarea dezbaterilor și elaborarea documentelor acestor consfătuiri, la rezolvarea problemelor vitale ale mișcării comuniste internaționale.

Concluziile Declarației Consfătuirii de la Moscova din 1960 au confirmat din nou forța, maturitatea și unitatea mișcării comuniste internaționale și care constituie o dezvoltare creatoare a marxism-leninismului în condițiile contemporane, creează premisa pentru lărgirea și întărirea pe mai departe a frontului mondial antiimperialist. Declarația de la Moscova definește epoca pe care o trăim ca epoca al cărei conținut principal îl constituie trecerea de la capitalism la socialism, inaugurată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, epoca luptei celor două sisteme sociale opuse, epoca revoluțiilor socialiste și a revoluțiilor de eliberare națională, epoca prăbușirii imperialismului, a lichidării sistemului colonial, epoca trecerii pe calea socialismului a noi și noi popoare, epoca triumfului socialismului și comunismului pe scară mondială. Declarația Consfătuirii de la Moscova este o busolă în lupta continuă pentru înfăptuirea măreților țeluri care stau în fața comuniștilor, a clasei muncitoare, a oamenilor progresiști din toate țările.

Călăuzindu-se după ideile Declarației Consfătuirii de la Moscova, Partidul Muncitoresc Romîn consideră ca suprema sa datorie internaționalistă să contribuie activ la întărirea continuă a coeziunii mișcării comuniste internaționale, să ducă și pe viitor o luptă hotărîtă împotriva manifestărilor revizio-

nismului ca pericol principal în mişcarea comunistă internaţională, împotriva dogmatismului şi sectarismului, ca şi a oricăror încercări de slăbire a unităţii ţărilor socialiste, pentru victoria cauzei socialismului şi comunismului.

* * *

Oamenii muncii îşi exprimă cu dragoste şi ataşament recunoştinţa faţă de Partidul Muncitoresc Romîn, care i-a condus pe drumul socialismului, pe drumul victoriilor ce le-au obţinut. Numai partidul de avangardă al clasei muncitoare a fost acel stat-major care a ştiut să unească forţele poporului, să le însufleţească, să stabilească sarcinile cele mai potrivite momentului, să întrezărească perspectivele, să ajute pe toţi cei ce muncesc, să-i îndrumeze în activitatea lor desfăşurată pentru îndeplinirea sarcinilor trasate de partid. În Partidul Muncitoresc Romîn, poporul nostru vede călăuza sigură, conducătorul său ferm şi încercat, iar în politica partidului — propria sa politică, programul viitorului său luminos, îndreptarul muncii sale paşnice şi creatoare pe calea spre victoria deplină a socialismului, spre comunism.

„Continuînd tradiţiile glorioase ale istoriei de patru decenii a partidului, comuniştii — a subliniat tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej — conduc neabătut masele înainte, pe calea socialismului şi comunismului, unind elanul revoluţionar, dinamismul, perspectiva largă cu un realism profund, cu o fundamentare ştiinţifică a planurilor pe care le elaborează călăuziţi de cunoaşterea legilor obiective ale dezvoltării societăţii“ [7].

Partidul comuniştilor din patria noastră, călit în focul asprei lupte de clasă din vremea Romîniei burghezo-moşiereşti, în focul luptei pentru instaurarea puterii politice a clasei muncitoare şi construirea socialismului, se prezintă, cu prilejul marii sale aniversări, ca un încercat conducător al luptei poporului pentru libertate şi o viaţă mai bună.

Drumul de 40 de ani al partidului reprezintă o măreaţă pildă de slujire a intereselor celor mai înalte ale oamenilor, de dăruire pentru cauza celor mulţi, de înflăcărare şi de chibzuinţă pentru atingerea ţelului măreţ — construirea comunismului.

---

[7] „Scînteia“ din 22 martie 1961.

DOCUMENTE PRIVIND CREAREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA*

Cu prilejul glorioasei aniversări a partidului nostru publicăm unele documente care oglindesc creşterea luptelor revoluţionare purtate de clasa muncitoare din ţara noastră, intensificarea luptei pentru triumful ideologiei marxist-leniniste împotriva ideologiei oportuniste, reformiste, în vederea transformării partidului socialist în partid comunist şi afilierii lui la Internaţionala a III-a, Comunistă; documentele demască totodată politica oportunistă a şefilor social-democraţi de dreapta.

Printre documentele publicate mai jos sînt incluse manifeste, articole din presa muncitorească, mandate ale delegaţilor la Congresul I al partidului comunist, scrisoarea prin care se comunică afilierea P.C.R. la Internaţionala Comunistă etc. Publicarea acestor documente va contribui la cunoaşterea unor aspecte importante ale luptei pentru crearea partidului marxist-leninist din ţara noastră şi ale activităţii desfăşurate de P.C.R. încă în primii ani ai existenţei sale, în ciuda prigoanei crunte dezlănţuite împotriva sa de către regimul burghezo-moşieresc.

1

TOVARĂŞI SOLDAŢI [1],

Se împlinesc trei ani de război, trei ani de mizerii, de jale şi de suferinţă.

În timp ce guvernele celorlalte ţări care s-au războit în marele măcel european sînt silite de către popoare să demobilizeze, la noi, ciocoimea, urmaşă a fanarioţilor de tristă memorie, Ferechizii, Mavrocordaţii, Sturdzii, Cantacuzinii, Brătienii etc. etc., care s-au făcut stăpîni pe această nenorocită ţară, ordonă mobilizarea cu de la sine putere, făuresc decrete, legi ca să poată stoarce mai bine sărmanul popor, fără ca să le pese de gemetele şi vaietele lui.

Tovarăşi soldaţi!

Voi, pe care stăpînitorii vă trimit la război, aşa după cum baciul trimite mieii la tăiere, nu uitaţi că demobilizarea şi pacea nu vor veni pînă

* *Documentele au fost selecţionate şi pregătite pentru tipar de* N. BLANA *şi* M. TĂLANGESCU.

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 19, partea I, filele 28—34.

Acest manifest a fost confiscat în manuscris de la tipografie la 19 august 1919 de către organele siguranţei.

cînd voi nu veți lua armele contra vrăjmașului care ne ține înlănțuiți cu lanțurile disciplinei oarbe, contra vrăjmașului dinăuntru, care ia supunerea soldatului romîn drept consimțămînt al nației romîne.

Nu uitați că ofițerii care vă comandă sînt feciori de ciocoi, feciori ai acelorași ciocoi contra cărora Tudor Vladimirescu cu vitejii săi olteni au ridicat în anul 1821 steagul revoluției *; nu uitați că voi sînteți cei mulți, că voi aveți armele în mîini și că puterea, forța adevărată, este în voi.

În zadar ați cerut și veți cere demobilizarea, în zadar țara întreagă de la un capăt la celălalt răsună de vaiete sfîșietoare, ofițerilor și ciocoilor nu le pasă, căci ei au lefuri grele, ei mănîncă și beau bine și voi știți că sătulul nu crede celui flămînd.

De vorbe, de rugăminți, lor nu le pasă, trebuie fapte, trebuie pus mîna pe arme și împușcați toți aceia care ne-au împușcat pe noi pînă acum, trebuie uciși ca pe cîini turbați toți aceia care ne trimit să ne măcelărim cu frații noștri muncitori și țărani din Rusia și din Ungaria, toți aceia care ne țin închiși în cazărmi în loc să ne lase să ne vedem de nevoile noastre, de ogorul nostru, de mamele și soțiile noastre.

Tovarăși soldați!

Noi, muncitorii de la orașe, care vă scriem aceste rînduri, n-am uitat anul de jale 1907, cînd 11.000 de țărani au fost măcelăriți — pentru că au cerut pămînt și libertate — nu de ruși, nici de unguri, nici de bulgari, ci de voi, soldații romîni, din ordinul aceluiași Brătianu și aceluiași Averescu, care v-au condus la măcel în anii 1916—1918, noi n-am uitat 13 iunie din Galați **, nici 13 decembrie din București ***, cînd muncitorii au fost asasinați în masă pe străzi.

Feriți-vă, fraților, să nu mai cădeți în acele greșeli pe care le-ați făcut fără voie, supunîndu-vă orbește ordinelor acelora care aveau interes ca poporul romîn să nu aibă pămînt, nici libertate; că (iar — *n.n.*) atunci (cînd — *n.n.*) vă va ordona să mai împușcați pe părinții și frații voștri, întoarceți armele și doboriți pe acei galonați fii de ciocoi de la care nu aveți decît bătăi, injurături și pedepse.

Faceți așa cum au făcut popoarele rus și ungar, care au știut să se descotorosească de acești paraziți, ca apoi voi, soldații, împreună cu noi, muncitorii de la orașe, și cu țăranii să pășim pe calea revoluționării sis-

* Este vorba de răscoala populară din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu.

** La 13 iunie 1916, la Galați au avut loc întrunirea și demonstrația muncitorilor împotriva războiului imperialist, cu care ocazie au fost uciși mișelește de către organele de represiune burghezo-moșierești nouă muncitori în frunte cu Spiridon Vrînceanu și Pascal Zaharia, iar cîteva zeci au fost răniți. În întreaga țară au avut loc mari greve și manifestații de protest împotriva acestui măcel.

*** În semn de solidaritate cu muncitorii tipografi de la Atelierele „Sfetea" și „Minerva" din București, care se aflau de două săptămîni în grevă, muncitorii capitalei, la 13 decembrie 1918, au manifestat pentru 8 ore de lucru, pace, pîine, libertate de organizare etc. În drum spre sediul partidului socialist și al sindicatelor din str. Sf. Ionică, în piața Teatrului Național au fost întîmpinați de armată, care, la ordinul călăului Mărgineanu, a tras în manifestanți. Au fost asasinați 102 muncitori, iar alte sute au fost răniți.

temului social de astăzi, sistem de jefuire și împilare, să pășim spre înfăptuirea mariî familii comuniste, în care nu vor mai fi nici asupritori, nici asupriți, nici flămînzi, nici goi și desculți, în care nu va mai fi nici suferință, nici jale, nici război.

La luptă dar!

Trăiască comunismul!

2

CERCUL TINERETULUI SOCIALIST SECȚIA BRĂILA

TINERI LUCRĂTORI[2]

După ce timp de trei ani părinții, frații și rudele noastre au sîngerat pe toate fronturile și întorcîndu-se acasă au găsit gospodăriile și ogoarele pustiite de hrăpăreții de dincoace și de dincolo de Milcov, clasa noastră stăpînitoare, împinsă de banditii internaționali în ai căror vasali ne-a transformat, acum vrea să ne bage într-un nou război, de data asta mult mai crîncen ca cel trecut, ÎNTR-UN RĂZBOI ÎMPOTRIVA REPUBLICII MUNCITOREȘTI A RUSIEI.

Prin manevrele ce are de gînd să le facă, guvernul nostru „cel democrat" maschează acțiunea ce vrea să întreprindă contra poporului rus. Intenția sa războinică este evidentă acum, după ce, pe față, ajută armatele reacțiunii poloneze cu alimente, muniții și le permite transportul prin țară.

În fața acestor intenții criminale, tineretul muncitor trebuie să-și alăture glasul la strigătul întregii muncitorimi de

JOS RĂZBOIUL!

Pentru că un nou război ar aduce din nou vărsare de sînge muncitoresc și jale și mizerie în casele noastre.

VREM PACE CU POPORUL RUS

Cu acest brav popor care cel dintîi a arătat omenirii drumul spre dezrobirea și fericirea ei.

TINERI LUCRĂTORI

Cu atît mai mult se cuvine ca noi să fim printre cei dintîi care-și înalță strigătul de PACE, cu cît noi vom fi aceia care vom fi forțați a servi „patria" burgheză timp de trei ani și a-i fi la ordine trei ani de suferințe sufletești și trupești, fiind la bunul plac al primei brute galonate

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fototeca nr. 3.166, manifest din septembrie 1919.

care să-şi ridă de demnitatea şi libertatea cugetului nostru. Şi noi sîntem aceia care vom fi împinşi să luptăm cu arma în mînă împotriva intereselor noastre, de aceea,

Tinere recrut,

Trebuie ca atîta timp cît eşti îmbrăcat în haina ucigaşului de oameni să arăţi acelora care te forţează la încazarmare că ştii adevăratul scop al militarismului lor şi că vei şti, chiar militar fiind, să-ţi faci datoria de lucrător conştient.

Tineri lucrători! Tineri recruţi!

Prin concentrările şi încorporările ce le va face la toamnă, burghezia romînă, înşelîndu-ne, caută să ne bage în război, vrea să distrugă din nou ce avem mai bun.

DE ACEEA TREBUIE SĂ STRIGĂM:
Jos războiul, trăiască PACEA!
TRĂIASCĂ REPUBLICA SOCIALISTĂ RUSĂ!
JOS MILITARISMUL!
TRĂIASCĂ SOCIALISMUL ŞI REVOLUŢIA SOCIALISTĂ!

TINERI LUCRĂTORI, tineretul muncitoresc din TOATĂ LUMEA demonstrează în ziua de 5 septembrie pentru cele arătate mai sus. Veniţi să arătaţi că sîntem alături de el, să demonstrăm pentru marile noastre revendicări.

DUMINICĂ 5 SEPTEMBRIE, ora 4 jum. p.m., la
MARELE MITING
care va avea loc în
SALA TEATRULUI LUVRU

3

Către muncitorii de pămînt

TOVARĂŞI ŢĂRANI[3],

Sînt zeci de ani de cînd stăpînirea vă făgăduieşte pămînt. Dar pămînt tot nu aveţi.

În toată ţara sînt peste 700 de mii de fraţi de-ai voştri care nu au nici o palmă de ogor.

Sînt alte cîteva sute de mii care au cîte o sfoară de jumătate de hectar, unul sau două hectare.

[3] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 147, fila 50. Manifest răspîndit în anul 1920.

Jumătate din țărănime este azi, ca și pe vremea grecilor sau turcilor, roaba proprietarilor și arendașilor, sluga vătafilor, batjocura jandarmilor. Cînd ați pierdut nădejdea în boieri și cînd v-ați ridicat să vă luați singuri pămîntul pierdut, atunci stăpînirea, ca la 1888, ca la 1907, a trimis pe-ai voștri la ocnă. De la intrarea în război, din august 1916, vi se făgăduiește iarăși pămînt.

Dar pînă acum nu v-ați ales decît cu sute de mii de morți și schilozi, cu sute de mii de orfani și văduve, cu sărăcia lucie.

Pentru ce? Lucrul nu e greu de priceput.

Cei ce v-au făgăduit pămînt sînt sau stăpînii voștri sau uneltele stăpînilor voștri.

Ei nu se gîndesc la nevoile voastre, ci la apărarea stăpînirii și cîștigurilor lor. Ei nu vor să deie pămîntul din mînă, pentru că prin pămînt, rodit cu sudoarea și sîngele vostru, ei adună aurul atotstăpînitor și vă țin pe voi în robie. Cu legile de tocmeli agricole, cu livrete, cu jandarmi, cu biruri, cu serviciul militar pe trei ani, cu judecățile strîmbe, cu băncile de cămătărie, cu Casa rurală jefuitoare s-au îmbogățit pe dînșii, iar pe voi v-au înșelat. Cine sînt înșelătorii? Toate partidele boierilor, adică sîngerosul partid liberal al ucigașului Brătianu, care, împreună cu generalul Averescu, a vărsat în 1907 în valuri sîngele țăranilor muritori de foame, partidul

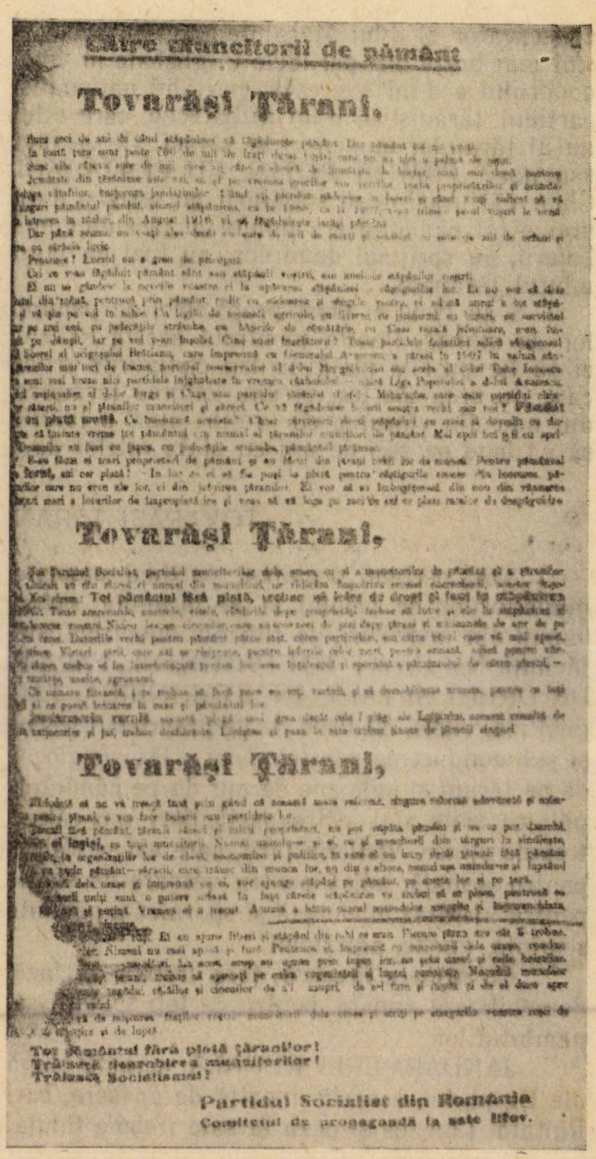

Către muncitorii de pământ

Tovarăși Țărani,

Tovarăși Țărani,

Tovarăși Țărani,

Tot pământul fără plată țăranilor!
Trăiască dezrobirea muncitorilor!
Trăiască Socialismul!

Partidul Socialist din România
Comitetul de propagandă la sate Ilfov.

Manifestul Comitetului de propagandă la sate — Ilfov al Partidului socialist din Romînia

conservator al d-lui Marghiloman sau acela al d-lui Take Ionescu. Şi nu sînt mai breze nici partidele înjghebate în vremea războiului — adică Liga poporului a d-lui Averescu, partidul naţionalist al d-lor Iorga şi Cuza sau partidul ţărănist al d-lui Mihalache, care este partidul chiaburilor sătești, nu al ţăranilor muncitori şi săraci. Ce vă făgăduiesc boierii aceştia vechi sau noi? PĂMÎNT PUŢIN, CU PLATĂ MULTĂ. Ce înseamnă aceasta? Chiar cărturari de-ai stăpînirii au scris şi dovedit cu documente că înainte vreme tot pămîntul era numai al ţăranilor muncitori de pămînt. Mai apoi, boierii, cu sprijinul domnilor, au luat cu japca, cu judecăţile strîmbe pămîntul ţărănesc.

S-au făcut ei mari proprietari de pămînt şi au făcut din ţărani robii lor de muncă. Pentru pămîntul acesta FURAT, azi cer plată! În loc ca ei să fie puşi la plată pentru cîştigurile scoase din lucrarea pămînturilor care nu erau ale lor, ci din jefuirea ţăranilor, ei vor să se îmbogăţească din nou din vînzarea cu preţuri mari a loturilor de împroprietărire şi vor să vă lege pe zeci de ani cu plata ratelor de despăgubire.

TOVARĂŞI ŢĂRANI,

Noi, partidul socialist, partidul muncitorilor de la oraşe, ca şi al muncitorilor de pămînt şi al ţăranilor săraci, alcătuit nu din ciocoi, ci numai din muncitori, ne ridicăm împotriva acestei escrocherii, acestor înşelăciuni. Noi zicem: TOT PĂMÎNTUL, FĂRĂ PLATĂ, TREBUIE SĂ INTRE DE DREPT ŞI FAPT ÎN STĂPÎNIREA ŢĂRANILOR. Toate acareturile, uneltele, vitele, clădirile de pe proprietăţi trebuie să intre şi ele în stăpînirea şi sub conducerea voastră. Nici o lăscaie ciocoilor, care au scos zeci de piei de pe ţărani şi milioane de aur de pe pămîntul furat. Datoriile vechi pentru pămînt către stat, către particulari sau către bănci care vă mai apasă trebuie stinse. Vistieria ţării, care azi se risipeşte pentru lefurile celor mari, pentru armată, adică pentru vărsare de sînge, trebuie să fie întrebuinţată pentru lucrarea înţeleaptă şi spornică a pămîntului de către ţărani — pentru seminţe, unelte, agronomi.

Ca urmare firească, ţara trebuie să facă pace cu toţi vecinii şi să demobilizeze armata, pentru ca toţi soldaţii să se poată întoarce la casa şi pămîntul lor.

JANDARMERIA RURALĂ, această plagă mai grea decît cele 7 plăgi ale Egiptului, această unealtă de apăsare, batjocorire şi jaf, trebuie desfiinţată. Liniştea şi paza la sate trebuie ţinute de ţăranii singuri.

TOVARĂŞI ŢĂRANI,

Niciodată să nu vă treacă însă prin gînd că această mare reformă, singura reformă adevărată şi mîntuitoare pentru ţărani, o vor face boierii sau partidele lor.

Ţăranii fără pămînt, ţăranii săraci şi micii proprietari nu pot căpăta pămînt şi nu se pot dezrobi decît PRIN EI ÎNŞIŞI (pe calea luptei revolu-

ționare — *n.n.*), ca toți muncitorii. Numai unindu-se și ei, ca și muncitorii de la tîrguri, în sindicate, în societățile, în organizațiile lor de clasă, economice și politice, în care să nu intre decît țăranii fără pămînt, țăranii cu puțin pămînt — săracii, care trăiesc din munca lor, nu din a altora —, numai așa, unindu-se și luptînd ca și muncitorii de la orașe și împreună cu ei, vor ajunge stăpîni pe pămînt, pe soarta lor și pe țară.

Muncitorii uniți sînt o putere uriașă în fața căreia stăpînirea va trebui să se plece, pentru că ea este neputincioasă și puțină. Vremea ei a trecut. Acum a bătut ceasul noroadelor asuprite și îngenuncheate ca să se dezrobească singure.

Uitați-vă la țăranii ruși. Ei au ajuns liberi și stăpîni din robi ce erau. Fiecare țăran are cît îi trebuie . . . . . lor *. Nimeni nu mai apasă și fură. Pentru că ei, împreună cu muncitorii de la orașe, condus ** . . . . . La acest scop au ajuns prin lupta lor, nu prin darul și mila boierilor.

Tovarăși țărani, trebuie să apucați pe calea organizării și luptei socialiste. Norodul muncitor nu mai poate îngădui călăilor și ciocoilor de a-l asupri, de a-l fura și înșela și de a-l duce spre războaie și noi ruini.

Alăturați-vă de mișcarea fraților voștri: muncitorii de la orașe și scrieți pe steagurile voastre roșii de . . . . . .* de înfrățire și de luptă:

TOT PĂMÎNTUL FĂRĂ PLATĂ ȚĂRANILOR!
TRĂIASCĂ DEZROBIREA MUNCITORILOR!
TRĂIASCĂ SOCIALISMUL!

Partidul socialist din Romînia
Comitetul de propagandă la sate Ilfov

4

TRANSFORMAREA PARTIDULUI NOSTRU [4]

Dezbaterile și hotărîrile Consiliului General *** au avut asupra multora un efect curios. Unii văd de acum în partidul nostru un partid comunist. Alții, dimpotrivă, ne reproșează că nu sîntem comuniști de fel, de vreme

* Documentul este ars.
** Documentul este ars; cîteva cuvinte sînt indescifrabile.
[4] „Socialismul", anul XV, nr. 32, din 24 februarie 1921.
*** Este vorba de ședința Consiliului General al partidului socialist ale cărei lucrări au avut loc în zilele de 30 ianuarie—3 februarie 1921. Consiliul s-a declarat de acord cu convocarea congresului și a adoptat cu o majoritate zdrobitoare moțiunea propusă de reprezentanții curentului revoluționar, care aproba principiile Internaționalei a III-a și trasa Consiliului General sarcina de a milita pentru ca viitorul congres să hotărască transformarea partidului socialist în partid comunist. Elementele oportuniste de dreapta au anunțat că se retrag din partid, pășind la spargerea unității mișcării muncitorești.

ce, prin unele declarații, unii dintre tovarășii aparținînd curentului comunist s-au pus în contrazicere cu tezele Internaționalei Comuniste.

Nici unii și nici ceilalți nu au dreptate.

Cei dintîi nu au dreptate pentru că Consiliul General nu a votat nici afilierea la Internaționala Comunistă și nici primirea tezelor rezoluțiilor și condițiilor ei de admitere. Lucrul acesta îl poate face numai congresul. Moțiunea aprobată de majoritatea Consiliului General și care indică directiva de urmat pînă la congres spune numai atît: „Comitetul Executiv e însărcinat a stărui prin grai și scris ca aceste teze, rezoluții și condiții de admitere să fie aprobate de congresul apropiat".

Comitetul Executiv, deci, are însărcinarea de a face propagandă în acest sens. El urmează să publice tezele, rezoluțiile, condițiile de admitere și statutele Internaționalei Comuniste (lucru ce ziarul nostru îl va începe zilele acestea de îndată ce traducerea acestor însemnate documente va fi terminată) și să le aplice treptat-treptat, legîndu-le cu evenimentele zilnice ce se desfășoară în fața noastră.

Dar nu vor avea dreptate nici aceia care, chiar după ce congresul apropiat va vota afilierea, vor cere partidului nostru, indiferent de numele ce-l va purta, de a fi comunist. Un partid nu devine comunist nici numai pentru că-și schimbă numele și nici numai pentru că acceptă anumite directive. Un partid devine comunist de abia cînd el își schimbă structura și tipul de organizare, cînd dintr-un partid de cotizanți anonimi el devine un partid de proletari aleși, convinși, conștienți, încercați în luptă și capabili să reziste la luptă și să conducă masele mari la atac.

Cu alte cuvinte: transformarea unui partid muncitoresc oarecare într-un partid comunist nu depinde de o hotărîre de congres sau de o schimbare de titlu. Această transformare poate fi culeasă (realizată — *n.n.*) numai la capătul unui proces lung, răscolitor și dificil.

A se cere deci partidului nostru să fie comunist astăzi este ca și cum am cere Rusiei să fi devenit comunistă a doua zi după Revoluția bolșevică din Noiembrie*. Revoluția de atunci a însemnat o ruptură definitivă cu trecutul și intrarea pe calea aceea, la capătul căreia se găsește societatea comunistă. Calea însăși prezintă însă dificultăți, obstacole care trebuie învinse cu prețul unor sforțări mari și chiar al unor mari greșeli.

La fel cu transformarea unui partid crescut din pîntecele Internaționalei a II-a într-un partid completamente nou și deosebit, cum e partidul comunist...

O dată cu ruptura față de trecut, partidul nostru intră într-o fază de frămîntări interne, cei timizi și neîncrezători în vitalitatea mișcării și în inevitabilitatea biruinței finale vor vedea în aceste frămîntări de neocolit un rău; aceste frămîntări care pot deveni citeodată violente vor apărea pentru firile șovăielnice ca „certuri" vătămătoare.

---

* Este vorba de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917.

Noi însă ne dăm seama că marile transformări prin care trebuie să treacă partidele socialiste pentru a ajunge comuniste, adică apte să prezideze revoluția, se desfășoară în forma unor răscoliri adînci, a unor lupte acerbe între diferite grupuri proletare, reprezentînd diferitele stadii de dezvoltare ale conștiinței de clasă.

De aceea noi nu ne înfricoșăm nici de greutatea de plumb a unora și nici de violențele de limbaj sau de luptă ale altora, amîndouă fenomene totuna de inevitabile. Ci ne adunăm toate puterile morale și intelectuale pentru a putea trece prin diferite stadii ale procesului de transformare comunistă a partidului nostru, fără a ne pierde cumpătul și încrederea.

*

Nu trebuie deci să ne închipuim nici că partidul nostru e comunist și să-i cerem a lucra în consecință, dar nici nu trebuie să îngăduim ca partidul nostru să recadă întru vechile maluri. Noi trebuie să-l mînăm înainte și să-l ajutăm să reziste obstacolelor ce le va întîlni în cale, frămîntărilor prin care va trece.

La sfîrșit el va ieși întărit și cu adevărat unificat, căci în drumu-i de transformare el se va fi dezbărat de elementele inutile, dar își va fi asimilat în schimb tot ceea ce-i revoluționar în sînul proletariatului din Romînia.

Craiova 5/8/1920

5

Către

COMITETUL EXECUTIV[5]

Muncitorimea organizată în organizațiile socialiste din Craiova, adunată în adunare generală, în urma expunerilor tovarășilor relativ la amînarea congresului *, a votat următoarea moțiune în seara de 3 august

Moțiune

Muncitorimea craioveană, organizată în mișcarea sindicală și socialistă, avînd în vedere motivele amînării pentru a III-a oară a congresului proiectat pentru 1—8 august, hotărăște și dă mandat comitetului ca să intervină cu energie la centru pentru ținerea congresului cît mai curînd de 19 septembrie. Muncitorimea craioveană, avînd în vedere al II-lea Congres al Internaționalei **, care are loc la Moscova, trimite făuritorilor

---

[5] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 148, fila 64.

* Congresul a fost amînat în repetate rînduri, sub diferite pretexte, de elementele oportuniste, care se opuneau transformării partidului socialist în partid comunist și afilierii la Internaționala a III-a, Comunistă.

** Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste a avut loc între 19 iulie și 6 august 1920.

ei și marelui popor rus descătușat de lanțurile oligarhiei și reacțiunii salutul frățesc.

Trăiască Congresul muncitorilor,
Trăiască dictatura *
Trăiască socialismul.

(urmează semnătura)
Craiova, 5/8, 1920

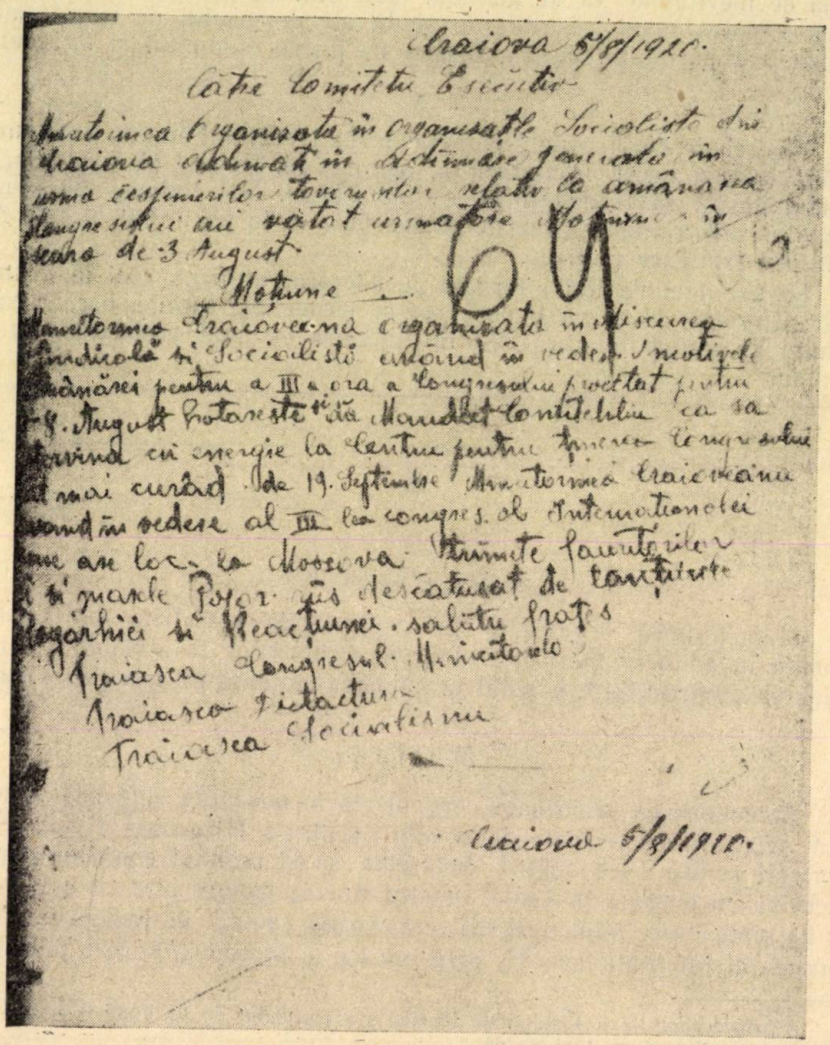

Craiova 5/8/1920.

Către Comitetu Executiv

Muncitorimea organizată în organizațiile Socialiste din Craiova adunată în Adunare generală în urma cespinierilor tovarășilor relativ la amânarea Congresului cui votat următoare Moțiune în seara de 3 August.

Moțiune

Muncitorimea Craioveana organizată în Mișcarea Sindicală și Socialistă având în vedere motivele amânărei pentru a III a ora a Congresului proectat pentru 8. August hotarește și dă Mandat Comitetului ca să intervină cu energie la Centru pentru ținerea Congresului cât mai curând de 19. Septembre Muncitorimea Craioveana având în vedere al III lea congres. al Internaționalei care are loc la Moscova trimite fauritorilor și marele Popor rus descătușat de lanțurile oligarhiei și Reacțiunei. salutu frățesc

Trăiasca Congresul Muncitorilor
Trăiasca Dictatura
Trăiasca Socialismu

Craiova 5/8/1920.

Fotocopia moțiunii adunării muncitorilor din Craiova

* Este vorba de dictatura proletariatului.

6

PARTIDUL SOCIALIST
Secțiunea Huși

RAPORT DE AFILIERE[6]

Astăzi, 4 mai 1921, noi, membrii secțiunii partidului, în număr de 26 (douăzeci și șase), întrunindu-ne în ședință extraordinară pentru a lua hotărîre definitivă în chestiunea afilierii, ascultînd raportul tov. secretar, precum și expunerea făcută ...asupra concluziilor ce reies din dezbaterile ședințelor anterioare.

Constatînd străduințele organizațiilor *, acelor pretinși socialiști susținători ascunși sau fățiși ai burgheziei, care vor să distragă proletariatul din calea sa revoluționară, căutînd să-l îndrumeze spre un socialism-reformist, pentru a-și atinge scopurile lor de parvenire și mărire.

Considerăm că Internaționala a III-a e singura organizație care grupează în jurul ei partidele și sindicatele care stau pe terenul luptei de clasă intransigent revoluționare și îndrumează proletariatul pe adevărata cale a dezrobirii sale din ghearele capitalismului, prin aplicarea dictaturii proletare și regimul sfaturilor, hotărîm în unanimitate:

Afilierea fără rezerve la Internaționala a III-a.

În lipsă de mijloace, neputînd trimite delegat, prezentul raport va servi pentru a reprezenta votul nostru la congres.

Partidul socialist din Romînia
Secțiunea Huși

Comitetul,
ss. indescifrabil

7

MANDAT[7]

Comitetul Federației în alimentație dă mandat tovarășului Gh. Niculescu-Mizil ** pentru a lua parte ca delegat la congresul sindical, ce se ține în București.

D-sa va reprezenta în congres interesele Federației în alimentație, avînd mandat imperativ de a vota fără rezerve afilierea la Internaționala a III-a, cum și subordonarea mișcării sindicale partidului comunist.

În numele comitetului
(urmează semnătura secretarului)

[6] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 142.

* Se referă la organizațiile reformiste internaționale.

[7] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, fila 258.

** Gh. Niculescu-Mizil a avut și mandat de delegat la congresul partidului din 8—12 mai 1921 din partea secțiunii București a partidului. Congresul sindical urma să aibă loc în continuare, în zilele de 12—14 mai 1921.

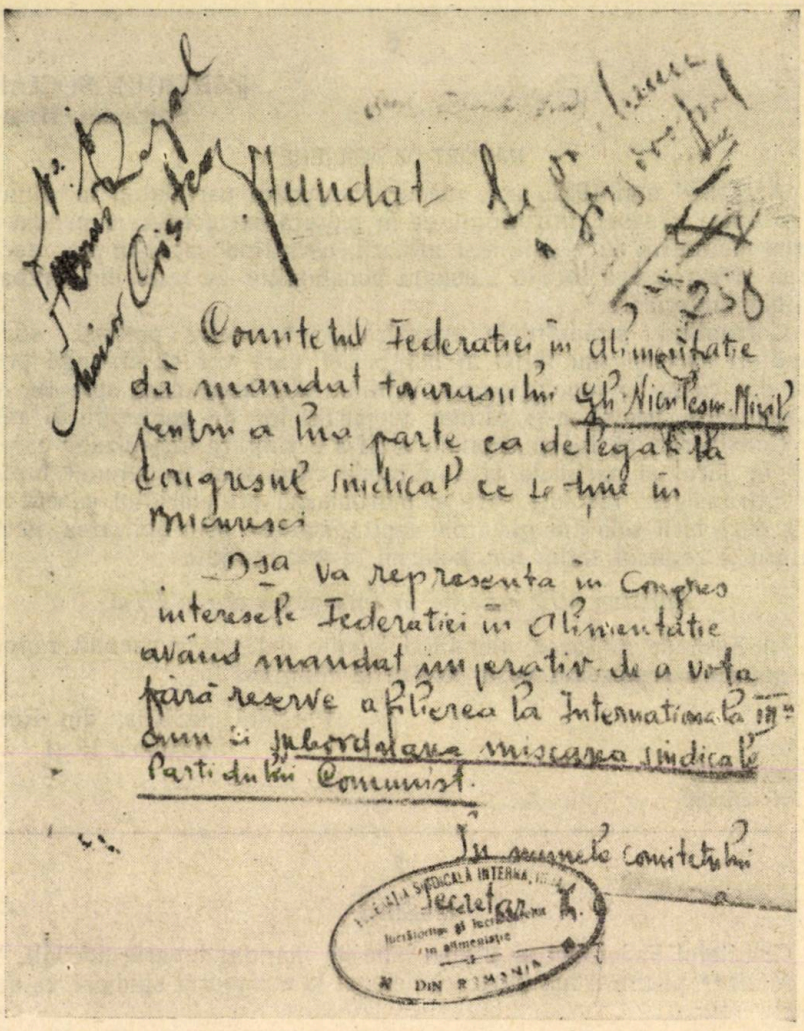

Mandat

Comitetul Federatiei în alimentatie dă mandat tovarasului Gh. Nicolescu Mizil pentru a lua parte ca delegat la Congresul sindical ce se ține în Bucuresci

Dsa va representa în Congres interesele Federatiei în Alimentatie având mandat imperativ de a vota fără reserve afilierea la Internationala III-a cum și subordonarea miscarea sindicale Partidului Comunist.

În numele comitetului

Secretar

Federația Sindicală Internațională Muncitorilor și Lucrătorilor în alimentație din România

Fotocopia mandatului dat de către Comitetul Federației în alimentație delegatului ei la congresul sindical

---

8

PENTRU PROLETARIATUL RUS[8]

Congresul partidului socialist întrunit în București în ziua de 8 mai consideră ca una din cele dintîi și mai sfinte datorii ale sale să-și exprime adînca sa admirație față de proletariatul rus, care, atît prin opera

[8] „Socialismul", anul XV, nr. 85, din 11 mai 1921.

măreață ce a înfăptuit, cît și prin sacrificiile nenumărate aduse cauzei comuniste, formează astăzi avangarda proletariatului mondial în războiul său de dezrobire de sub jugul capitalist.

Trăiască Republica sovietelor!

9

Domnule președinte,
Domnilor deputați[9]

Subsemnații, delegați ai secțiunilor partidului socialist-comunist din întreaga țară, adunați în congresul nostru, în localul clubului socialist din str. Sf. Ionică, în momentul cînd deliberam asupra chestiunilor la ordinea zilei, în ziua de 12 mai a.c., am fost arestați de către autoritatea militară și apoi conduși la închisoarea Văcărești, unde ne aflăm deținuți și acum.

Această arestare făcută din ordinul guvernului nu poate avea nici un motiv legal, deoarece ținerea congresului, deși făcută sub stare de asediu, a fost anunțată cu luni de zile înainte de data fixată, a fost încuviințată de Ministerul de Interne și de Comandamentul militar și, mai mult chiar, ordinea de zi nu numai că a fost publicată pretutindeni, dar a și fost explicată la cererea abuzivă a guvernului, care ne-a pus sala partidului la dispoziție.

Dezbaterile congresului au avut loc în mod public, în fața reprezentanților presei, care au făcut zilnic dări de seamă despre ideile și rezoluțiile dezbătute și admise, ca și în fața agenților guvernului neîmpiedicați de a asista.

Deci, nu această ordine de fapte poate constitui vreun delict care să motiveze arestarea noastră.

Cum, însă, după pătrunderea în sală a forței militare am fost întrebați cu insistență dacă noi, cei prezenți, am hotărît afilierea partidului la Internaționala a III-a și cum, răspunzînd afirmativ, am fost puși să semnăm un proces-verbal în acest sens, se vede limpede că motivul arestării noastre este această declarație de *idei*, care nu privește decît organizarea politică a partidului nostru.

Această dispoziție nemaipomenită, ca un guvern să aresteze un întreg congres politic pe motiv că nu-i plac ideile ce acesta le adoptă, constituie cel mai calificat abuz de putere și un atentat la libertatea omenească individuală și de cugetare, care nu ar fi putut avea loc nici în țările cele mai reacționare ca Franța, unde s-a înfăptuit aceeași afiliere, sau alte țări ca Italia, Bulgaria, Serbia, Germania, Suedia, Danemarca etc.

În fața opiniei publice, guvernul, care nu e în stare să aducă nici un motiv altul pentru arestare decît cel de mai sus, pentru a scăpa de învinuirea unui abuz, recurge la acuzări calomnioase, punînd în sarcina noastră fapte inexistente, răspîndite prin toate organele oficioase și oculte

[9] Scrisoare de protest adresată Parlamentului de către delegații la Congresul I al partidului, arestați pentru faptul că votaseră afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, filele 189—190).

ce-i stau la dispoziție, ca găsire de scrisori compromițătoare, comploturi, instrucțiuni șoviniste străine etc. etc. Și ca dovadă că toate aceste false versiuni sînt menite a acoperi arbitrarul guvernului, în scopul de a ne împiedica să ne afiliem la Internaționala a III-a, e că arestările s-au făcut

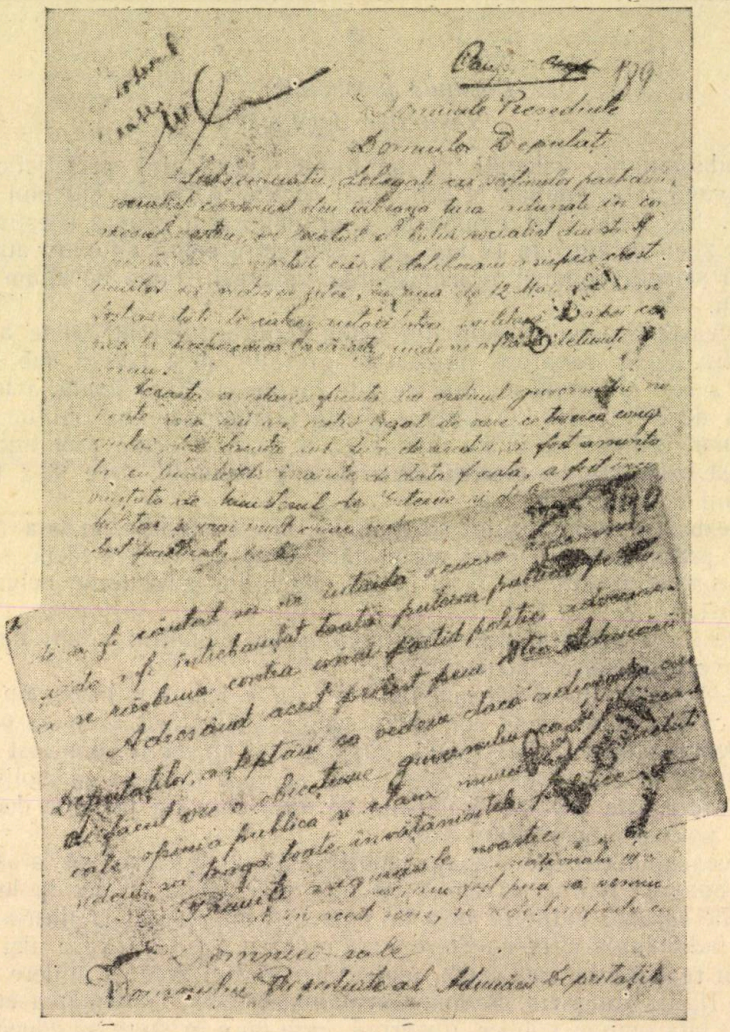

Prima pagină și sfîrșitul scrisorii de protest adresate parlamentului

după declarațiile nominale de afiliere, fără alt criteriu, iar în urmă s-au făcut propuneri celorlalți congresiști rămași liberi de a continua congresul, cu intenția de a se respinge afilierea votată, ceea ce a fost refuzat.

Față de împrejurările în care s-a deschis congresul nostru, față de arestarea congresiștilor de către guvern și față de insultele și calomniile ce s-au răspîndit asupra partidului socialist-comunist, precum și față de menținerea noastră în închisoarea Văcărești, noi, membrii delegați a 45.000 de muncitori organizați și reprezentanți reali ai aspirațiilor întregii clase muncitoare din Romînia, protestăm și facem răspunzător guvernul de clasă al generalului Averescu de a fi căutat să ne întindă o cursă nedemnă și de a fi întrebuințat toată puterea publică pentru a se răzbuna contra unui partid politic adversar.

Adresînd acest protest prin dv. Adunării deputaților, așteptăm să vedem dacă adunarea are de făcut vreo obiecție guvernului, ca și pe această cale opinia publică și clasa muncitoare de pretutindeni să tragă toate învățămintele politice.

Primiți asigurările noastre.

(urmează 53 de iscălituri)

10

Domnule președinte [10]

Subsemnații deputați, luînd parte la congresul partidului nostru socialist-comunist, am fost arestați o dată cu ceilalți congresiști, în ziua de 12 mai, în sala clubului din str. Sf. Ionică și fără nici un drept, prin încălcarea imunității noastre parlamentare, am fost depuși la închisoarea Văcărești, unde ne aflăm și acum.

Această procedare a guvernului, unică în analele politice ale țării noastre, constituie cel mai odios abuz de putere și cea mai flagrantă călcare a constituției.

În sarcina noastră nu există nici un delict și mai puțin încă vreo „vină vădită", deoarece nu s-a precizat nici un singur fapt delictuos; toată această înscenare are un caracter de răzbunare politică de care guvernul este direct răspunzător.

Arestarea și deținerea noastră s-au săvîrșit mai ales pentru a ne împiedica pe noi, deputați reprezentanți ai poporului muncitor, de a demasca de la tribuna parlamentară că legile financiare și agrare, care vin acum în discuție, sînt alcătuite în scop de clasă, pentru înșelarea maselor muncitoare de la sate și orașe.

Protestăm împotriva arestării și deținerii noastre arbitrare în închisoare și cerem Camerei să uzeze de drepturile ei în aplicarea regulamentului, impunînd eliberarea noastră, contra cărora nu s-au adus decît simple afirmații calomnioase și acuzarea de a împărtăși ideile comuniste pe care ni le însușim pe de-a-ntregul.

În același timp, vă atragem atenția că este a doua oară cînd acest guvern calcă prerogativele Camerei, care, dacă renunță la ele, dovedește

---

[10] Scrisoare de protest adresată președintelui Parlamentului de către delegații la congres care erau deputați aleși în 1920, arestați după votarea afilierii la Internaționala Comunistă (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, fila 192).

că instituția „Parlamentului" este numai o ficțiune, ce nu corespunde nici unei nevoi sociale.

Primiți, domnule președinte, încredințarea stimei noastre.

(urmează semnăturile)

11

Comitetului Executiv al Internaționalei a III-a, Comuniste, la Moscova [11]

Tovarăși,

Vă comunicăm că congresul Partidului socialist romîn care a avut loc la 12 mai 1921 la București *, după dezbateri îndelungate, în timpul cărora situația partidului nostru a fost oglindită din toate punctele de vedere, în fața evenimentelor pe care le trăim, a ajuns la concluzia că „principiile tactice ale Internaționalei Comuniste sînt singurele principii revoluționare; tactica Internaționalei Comuniste se pronunță împotriva formelor sociale existente în toată complexitatea lor; analizîndu-le prin prisma adevăratului marxism științific și traducîndu-le în viață, va duce proletariatul la victorie în lupta sa cu burghezia". Datorită acestui lucru, congresul a hotărît cu o majoritate de 428 de voturi să se alăture necondiționat la Internaționala a III-a, Comunistă, împotriva minorității de 111 voturi ale centriștilor, care au votat pentru aderarea cu anumite rezerve. Întrucît după această hotărîre toți delegații la congres care au votat pentru „aderarea fără rezerve" au fost imediat arestați de burghezia romînă, prin prezenta vă comunicăm despre aderarea noastră și, pentru ca această aderare să fie tradusă în viață, în numele Comitetului Executiv al partidului, actualmente arestat, ca și în numele Comitetului Executiv provizoriu, care se află în stare de libertate și care acționează și în prezent, considerăm de aici înainte Partidul socialist romîn ca fiind afiliat la Internaționala a III-a, Comunistă, membru al familiei comuniste și ca atare purtînd numele de Partidul Comunist din Romînia.

Prin prezenta vă rugăm să ne comunicați toate hotărîrile adoptate de Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste, ca și de congresele Internaționalei Comuniste, pentru a le putea traduce în viață, și vă rugam, de asemenea, să ne dați sfaturile necesare pentru orientarea viitoarei noastre activități.

Trăiască Internaționala a III-a, Comunistă.

Trăiască Revoluția Rusă.

(urmează semnătura)

---

[11] Scrisoare prin care se comunică Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste afilierea Partidului Comunist din Romînia (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8, inv. 8, filele 41—42).

* Congresul I al P.C.R. a avut loc în zilele de 8—12 mai 1921.

12

ÎMPOTRIVA NOASTRĂ [12]

Un nou complot se urzește în umbră împotriva clasei muncitoare. Semnele devin tot mai numeroase.

Mai întîi s-a început prin interzicerea pe față, în chip cinic, a oricărei întruniri a partidului nostru. Un ministru a declarat: „Comuniștii nu au voie să țină întruniri. Socialiștilor le este acordată această libertate". Iar prefectul capitalei a repetat același lucru, cu o oarecare variație în stil.

La Huși, mai acum o lună, la dizolvarea unei întruniri, reprezentantul poliției a spus-o răspicat, ca să închidă, pasămi-te, gura oricărui protest: „Ordinul Ministerului de Interne".

Dar de la interzicerea întrunirilor se trece acum mai departe. Încep arestările individuale la grupe și în masă. Au fost arestate comitetele tineretului la Fălticeni, la Alexandria, poate și la Galați. Au fost apoi arestați 44 de participanți la o ședință publică a sindicatului în petrol din Ploiești. Arestații din toate aceste localități au fost eliberați. Asta nu înseamnă însă nimic.

Faptul că organe ale statului și-au putut permite arestările acestea în masă dovedește că lucrul nu se pare nimănui extraordinar și că repetarea este probabilă, de astă dată cine știe dacă urmată iarăși de eliberare.

Se înșală deci aceia care își închipuie că lucrurile vor rămîne la granița din dreapta a partidului nostru și că numai noi vom fi loviți. Să-și aducă aminte social-democrații, centriștii și cei de la consiliul sindical că arestarea congresului nostru din mai 1921 a fost numai un pretext pentru a putea dezlănțui prigoana împotriva tuturor organizațiilor proletare, pentru a putea gîtui orice fel de manifestare muncitorească, și în primul rînd pe cea sindicală.

Partidul nostru reprezintă și astăzi năzuințele clasei muncitoare. Împrejurul său se grupează astăzi speranțele ei. De aceea, burghezia caută să ne lovească, căci prin noi burghezia știe că lovește clasa muncitoare în întregime.

Aceia care afirmă că apără interesele clasei muncitoare, dar în același timp tolerează prigoana, prin sabotarea formării frontului unic, și o încurajează prin denunțurile lor pătimașe și mincinoase, aceia care afirmă că vor să lupte pentru descătușarea clasei muncitoare, dar în același timp luptă cu calomnia și cu pumnalul împotriva partidului nostru, aceia înșală și trădează clasa muncitoare. Dacă e adevărat că nu interese meschine de grup sau de partid îi mînă, ci interese ce stau „deasupra partidelor", atunci dînșii trebuiau să vadă că cel puțin în momentul de față (și așa este istorește și marxisticește judecata cea dreaptă) interesele clasei sînt

[12] Articol apărut în ziarul „Socialismul", anul XVI, nr. 176, din 13 august 1922.

reprezentate de steagul partidului nostru. Numai luptînd împotriva dușmanilor noștri, deci numai luptînd alături de noi, dînșii vor dovedi că luptă pentru interese ce stau „deasupra intereselor de partid".

Complotul ce se urzește în umbră de către guvernul marii burghezii nu este numai un complot împotriva partidului comunist. Este un complot împotriva revendicărilor muncitorești care-și fac încet, încet drum spre luptă ; este un complot pentru micșorarea salariilor, pentru mărirea orelor de muncă, pentru încărcarea cu biruri grele a clasei muncitoare, este un complot pentru aruncarea poporului într-un război cu Rusia, este un complot vast pentru nimicirea economică și politică, pentru nimicirea fizică a clasei muncitoare. Prigoana împotriva partidului comunist este numai prima etapă în realizarea acestui vast complot. O dată partidul comunist desființat, drumul va fi liber spre subjugarea, însclăvirea clasei muncitoare.

De aceea, datoria tuturor acelora care pretind că vor să apere clasa muncitoare este de a împiedica întîia și cea mai importantă spărtură în zid — desființarea partidului comunist —, pe unde dușmanul va năvăli apoi și va da iureș în cetate. Dacă nu o vor face cît mai este încă timp, atunci vor purta întreaga răspundere a terorii și a consecințelor ei funeste pentru clasa muncitoare.

13

PARTIDUL COMUNIST DIN ROMÎNIA

Secțiune a Internaționalei Comuniste [13]

Către muncitori, țărani, funcționari și populația nevoiașă !

Valul nebun de exploatare pînă la sînge acoperă întreaga țară. Fiecare ceas aduce o nouă scumpete. În fiecare zi, o nouă bucată de pîine este smulsă de la gura muncitorului, a nevoiașului. Azi se urcă prețul pîinii, mîine al cărnii, al ouălor, al lemnelor. Haine și încălțăminte nici nu se mai pot cumpăra. Dar aceasta nu este nimic față de scumpetea ce se va abate asupra muncitorimii și sărăcimii din țară o dată cu apropierea iernii.

Scumpetea nu pică din cer

Scumpetea este arma cu care burghezia taie adînc în carnea voastră. Impozitele supraomenești și sporirea orelor de muncă mai pretutindeni au umplut burțile patronale, dar nu le-au săturat. Nu luaseră încă ultima noastră bucățică de pîine și ultima zdreanță de pe voi ; iată-i deci că se

[13] Manifest din 1923. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A VII-1, inv. 120).

reped ca cîinii turbați să muște unde mai pot. Urcarea nebunească a prețurilor este mijlocul sigur prin care tot salariatul este silit să muncească, din răsputeri, ba chiar mai mult decît înainte, primind în schimb mult mai puțin. Urcarea prețurilor, scumpetea fără seamăn sînt în realitate o scădere fără seamăn a salariului real și o mărire extraordinară a cîștigurilor capitaliste.

În fruntea exploatatorilor stă statul. Statul burghez, statul ciocoilor, nu e decît unealta cu care vi se taie în carne. Prin salarii de foame date funcționarilor lui, prin urcarea tarifelor căilor ferate, prin prețuri de speculă ale produselor monopolurilor, prin impozite indirecte asupra alimentelor și obiectelor de primă necesitate, precum și prin prăbușirea leului la 2—3 parale aur, statul jefuiește zilnic populația muncitoare. Prin cheltuieli periculoase pentru armată, jandarmerie și poliție vă fură mereu cu taxe și impozite din puținul pe care-l mai primiți.

Pînă cînd veți mai răbda aceste tîlhării? Mizeria la care ați ajuns nu este încă destul de mare? De la cine așteptați un ajutor dacă nu vă ajutați voi înșivă?

Partidele burgheze nu pot și nu vor să vă ajute. Nu uitați promisiunile cu care liberalii v-au mințit spre a veni la guvern. V-au promis viața ieftină și v-au dat impozite mărite și scumpirea întreită a traiului.

În același timp, burghezia caută să înăbușe orice mișcare de revoltă a voastră. Ea lovește cu furie partidul comunist, singurul care luptă cu îndîrjire pentru eliberarea clasei exploatate de sub cizma burghezo-ciocoiască.

Muncitori, salariați, țărani!

Burghezia ne dă numai lovituri și foame. Să ne ajutăm noi singuri!

Înainte, la luptă împotriva exploatării!

Strîngeți rîndurile voastre!

Burghezia voiește să vă despărțească unii de alții. Vă spune că grevele muncitorești scumpesc traiul. Minciună! Sînt ani de zile de cînd n-a fost grevă și tocmai de aceea patronii și ciocoii, nesperiați de puterea muncitorească, au organizat pe față exploatarea cea mai obraznică. Greva nu produce scumpetea, ci (greva — *n.n.*) este urmarea inevitabilă a scumpetei, ca ultim mijloc de apărare a muncitorului înfometat. Vi se spune că mișcarea funcționărească dezorganizează statul și scumpește traiul. Minciună! Funcționarii muncesc pentru salarii de foame. Micile sporuri sînt adevărate batjocuri. Se dă un leu spor și se iau trei prin scumpete. Mișcările funcționărești sînt rodul deznădejdii și al mizeriei. Vi se spune că țăranul scumpește pîinea. Minciună! Țăranul a ajuns să nici nu mai puie grîu, căci cîștigul i-l fură banca speculantă, marele cerealist, statul prin impozite și boierul prin plata pămîntului.

Ajunge atîta minciună!

Singurii care profită de pe urma scumpirii traiului sînt patronii, care realizează cîștiguri de sute de milioane, speculanții, care exploatează pe

țăranul sărac și vînd cu prețuri enorme alimentele și obiectele de primă necesitate. Numai clasa patronală, ciocoiască cîștigă de pe urma scumpetei pe care ea însăși o produce.

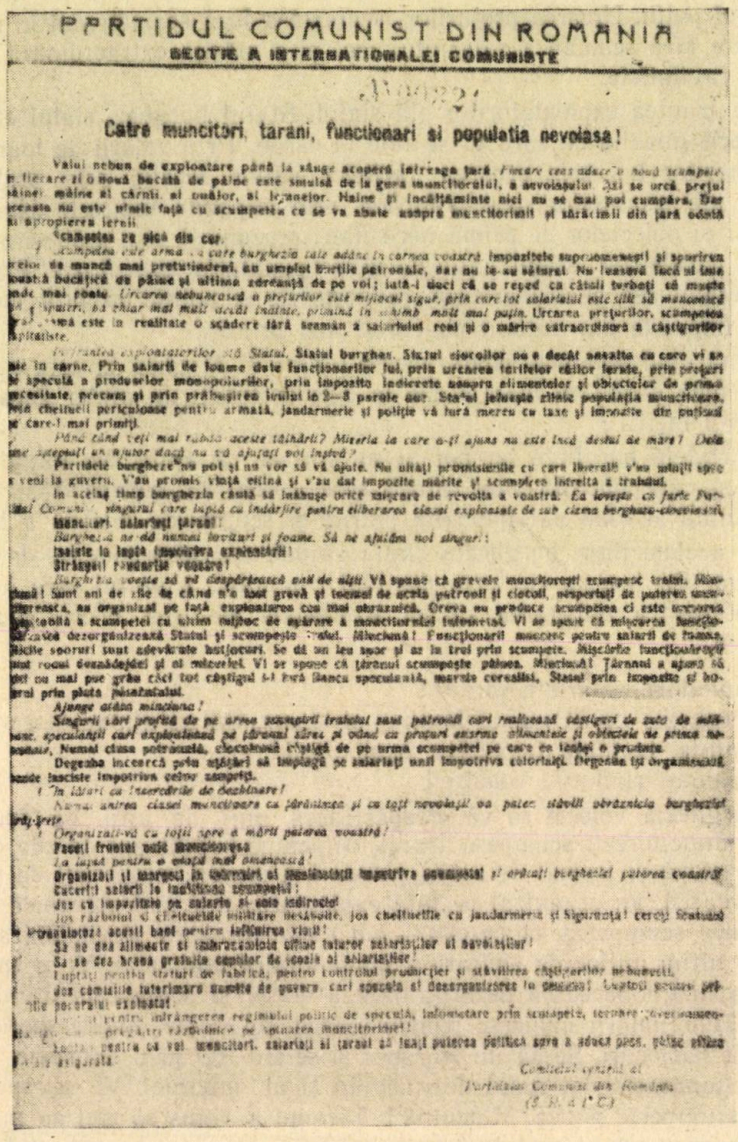

PARTIDUL COMUNIST DIN ROMANIA

SECȚIA A INTERNAȚIONALEI COMUNISTE

Către muncitori, țărani, funcționari și populația nevoiașă!

Valul nebun de exploatare pînă la sînge acoperă întreaga țară. Pînare ceas aduce o nouă scumpete. În fiecare zi o nouă bucată de pîine este smulsă de la gura muncitorului, a nevoiașului. Zi se ce urcă prețul pîinei: mîine al cărnii, al untului, al îmbrăcămintei. Haine și încălțăminte nici nu se mai pot cumpăra. Dar ceasta nu este nimic față cu scumpetea ce se va abate asupra muncitorimii și țărănimii din țară odată cu apropierea iernii.

Scumpetea ce vine din cer.

Scumpetea este arma cu care burghezia taie adînc în carnea voastră. Imposibile supraomenești și spurcăciuni de muncă mai pretutindeni, au umplut buzunarele patronale, dar nu le-au săturat. Nu le-ați lăsat încă nici o bucățică de pîine și altima zdrențăță de pe voi; iată-i doci că se reped ca cîinii turbați să muște mai poată. Urcarea nebunească a prețurilor este mijlocul sigur, prin care toți salariații este silit să mănînce mai puțin, să chiar mai mulți decît înainte, primind în schimb mult mai puțin. Urcarea prețurilor, scumpetea vine în realitate o scădere țără seamăn a salariului real și o mărire catrădrdioară a cîștigurilor capitaliste.

În slujba exploatatorilor stă Statul. Statul burghez. Statul ciocoilor nu e decît nevoalta cu care vi se taie în carne. Prin salarii de foame date funcționarilor lui, prin urcarea tarifelor căilor ferate, prin prețuri de speculă a producelor monopolurilor, prin impozite indirecte asupra alimentelor și obiectelor de primă necesitate, precum și prin prăbușirea leului la 3—8 parale aur. Statul jefuește zilnic populația muncitoare, prin cheltuieli periculoase pentru armată, jandarmerie și poliție vă fură mereu cu taxe și impozite din puținul pe care-l mai primiți.

Pînă cînd veți mai rabda aceste tîlhării? Mizeria în care ați ajuns nu este încă destul de mare? Dela ce așteptați un ajutor dacă nu vă ajutați voi înșivă?

Partidele burgheze nu pot și nu vor să vă ajute. Nu uitați promisiunile cu care liberalii v'au minți spre a veni la guvern. V'au promis viață ieftină și v'au dat impozite mărite și scumpiree întreită a traiului.

În acelaș timp burghezia căută să înăbușe orice mișcare de revoltă a voastră. Ea începe cu forțe Partidul Comunist singurul care luptă cu îndărjire pentru eliberarea clasei exploatate de sub cizma burghezo-moșierească,

Muncitori, salariați, țărani!

Burghezia nu dă numai lovituri și foame. Să ne ajutăm noi singuri!

Înșelați la luptă împotriva exploatării!

Strîngeți rîndurile voastre!

Burghezia vrea să vă dezbine ca să vă bată. Vă spune că grevele muncitorești scumpesc traiul. Minciună! Sunt ani de zile de cînd n'a fost grevă și totuși de acela patronii și ciocoii, nesperați de puterea muncitorească, au organizat pe față exploatarea cea mai obraznică. Greva nu produce scumpetea ci este unicul mijloc de apărare a muncitorului împotriva. Vi se spune că mișcarea funcționărească dezorganizează Statul și scumpește traiul. Minciună! Funcționarii muncesc pentru salarii de foame, multe sporuri sunt adevărate batjocuri. Se dă un leu spor și se ia trei prin scumpete. Mișcările funcționărești sunt roadă desnădejdei și ai mizeriei. Vi se spune că țăranii scumpește pîinea. Minciună! Țăranul a ajuns să dea cu mai puțin căci tot cîștigul îl bagă Banca speculanță, marele cerealist, Statul prin impozite și hoții prin pluta speculatului.

Ajunge atîta minciună!

Singurii care profită de pe urma scumpirii traiului sunt patronii cari realizează cîștiguri de zeci de miliarde, speculanții cari exploatează pe țăranul sărac și odată cu prețuri enorme alimentele și obiectele de primă necesitate. Numai clasa potrivnică, ciocoiască cîștigă de pe urma scumpetei pe care ea însăși o produce.

Degeaba încearcă prin ațîțări să împingă pe salariați unii împotriva celorlalți. Degeaba își organizează bande fasciste împotriva celor asupriți

Să ne unim în luptările de deslănțuire!

Numai unirea clasei muncitoare cu țărănimea și cu toți nevoiașii va putea sfărîma stăvilul obrăznicia burgheziei și prăjește.

Organizați-vă cu toții spre a mări puterea voastră!

Faceți frontul unic muncitoresc

La luptă pentru o viață mai omenească!

Organizați și mergeți în coloane ai manifestați împotriva scumpetei și ordini burgheziei puterea voastră!

Cereți salarii în raport cu scumpetea!

Jos cu impozitele pe salarii și cele indirecte!

Jos războiul și cheltuielile militare deșănțuite, jos cheltuielile cu jandarmeria și Siguranța! cereți Statului să organizeze acești bani pentru ridicarea vieții!

Să ne dea alimente și îmbrăcăminte celor tuturor salariaților și nevoiașilor!

Să se dea hrana gratuită copiilor de școală ai salariaților!

Luptați pentru statute de fabrică, pentru controlul prețurilor și stăvilirea cheltuielilor nebunești.

Jos comisiile interimare numite de guvern, cari speculă și dezorganizează în folosul lor pentru pri... pentru exploatați!

... pentru înfrîngerea regimului politic de speculă, înșelătorie prin scumpete, teroare ... pregătește războiul pe spinarea muncitorimei!

... pentru ca voi muncitori, salariați și țărani să luați puterea politică sau a aduce pace, pîine ... și libertate!

Comitetul central al
Partidului Comunist din România
(S. R. a I-a C.)

Manifest din 1923 al Partidului Comunist din România

Degeaba încearcă prin ațîțări să împingă pe salariați unii împotriva celorlalți. Degeaba își organizează bande fasciste împotriva celor asupriți

În lături cu încercările de dezbinare!

Numai unirea clasei muncitoare cu țărănimea și cu toți nevoiașii va putea stăvili obrăznicia burgheziei hrăpărețe.

Organizați-vă cu toții spre a mări puterea voastră!

Faceți Frontul unic muncitoresc.

La luptă pentru o viață mai omenească!

Organizați și mergeți la întruniri și manifestații împotriva scumpetei și arătați burgheziei puterea voastră!

Cuceriți salarii la înălțimea scumpetei!

Jos cu impozitele pe salariu și cele indirecte!

Jos războiul și cheltuielile militare nesăbuite, jos cheltuielile cu jandarmeria și siguranța! Cereți statului să întrebuințeze acești bani pentru ieftinirea vieții!

Să se dea alimente și îmbrăcăminte ieftine salariaților și nevoiașilor!

Să se dea hrană gratuită copiilor de școală ai salariaților!

Luptați pentru sfaturi de fabrică, pentru controlul producției și stăvilirea cîștigurilor nebunești.

Jos comisiile interimare numite de guvern, care speculau și dezorganizau în comune! Luptați pentru pri...* poporului exploatat!

Luptați pentru înfrîngerea regimului politic de speculă, înfometare prin scumpete, teroare guvernamentală, fascism și pregătiri războinice pe spinarea muncitorimii!

Luptați pentru ca voi, muncitori, salariați și țărani, să luați puterea politică spre a aduce pace, pîine ieftină și viața asigurată!

Comitetul Central
al Partidului Comunist din Romînia
(S.R. a I.C.)

14

Către țărani!

Tovarăși țărani! [14]

Partidul comunist este partidul muncitorilor, cît și al țăranilor, al muncitorilor din fabricile capitaliste, cît și al slugilor de pe pămînturile moșierilor. Voi nu ați putut afla acest lucru. Boierii au avut interesul ca voi să nu aflați că în orașe voi aveți adevărați tovarăși...

În nici un caz boierii nu vor să ne permită să intrăm cu voi în legătură, să venim la voi la țară.

Cu orice preț această stare de dezbinare între oraș și sat trebuie să înceteze. Această dezbinare există numai în țara noastră. Peste tot muncitorilor de la sate și orașe le-a reușit să înlăture piedicile și să-și dea o mînă frățească în scopul luptei comune pentru eliberarea din robie.

---

* Cuvîntul este ilizibil în text.

[14] Apel al P.C.R. din februarie 1924 (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 25, inv. 8, fila 37).

Toate durerile voastre, ca și acelea ale fraților voștri de la orașe, numai atunci vor putea fi micșorate dacă, prin forțe unite, muncitorii de la orașe și sate formează un guvern muncitoresc-țărănesc și preiau conducerea statului.

În acest scop, partidul comunist, apărătorul muncitorimii de la sate și orașe, a hotărît să editeze un ziar pentru țărani. Pînă atunci „Socialismul" va dedica totdeauna o parte problemelor țărănești.

Pînă la apariția ziarului pentru țărani, partidul comunist vă cheamă să ajutați la difuzarea „Socialismului", la lămurirea țărănimii cu privire la conținutul acestui ziar. Totodată Comitetul Central cere să fie înștiințat cu privire la durerile, încălcările de legi din partea boierilor, jandarmilor, autorităților, cămătarilor, speculanților etc. Toate acestea vor fi publicate în ziar.

Dați această scrisoare și altora care nu au citit-o și explicați-o acelora care nu pot citi.

Scrieți pe adresa: „Socialismul", Săgeți 1, București sau clubului din orașul apropiat, sau cel mai bine unui cunoscut din București cu rugămintea să ne transmită scrisoarea.

În numele partidului comunist
22.II.1924.

15

ORGANIZAȚIILOR MUNCITOREȘTI ȘI ȚĂRĂNEȘTI ALE LUMII

Tuturor muncitorilor și țăranilor! [15]

Tovarăși!

Reacțiunea și oligarhia dominantă din Romînia ne fac să ne adresăm vouă în momentul celor mai mari perioade pentru clasele ce muncesc din țara noastră.

O primă chemare pe care v-am adresat-o a fost confiscată de Ohrana * și de autoritățile militare, căci însuși faptul de a dezvălui lumii fărădelegile guvernanților noștri, asasinatele mîrșave împotriva păturilor asuprite ale societății romîne constituie o crimă în Romînia.

Mai avem încă timpul să săvîrșim din nou „această crimă", să ne adresăm vouă, tovarăși din toate țările.

Romînia este prada unei oligarhii de financiari și moșieri care stăpînesc prin violență, teroare, desconsiderarea chiar și a principiilor burgheze de drept și de egalitate.

Guvernul oligarhic — nerecunoscut nici măcar de opoziția burgheză din țară, care declară că consideră ca neavenită legislația guvernului —

---

[15] Manifest al C.C. al P.C.R. din 1924. Originalul este în limba franceză (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 25, inv. 8, filele 74—76).

* Siguranța.

se menține numai cu ajutorul mijloacelor amintite. Dar aceasta nu ajunge. Acum, după ce a trimis parlamentul și regele în țările străine care au fost dispuse să-i primească, guvernul a proclamat starea de asediu întărită pentru a-și putea prelungi existența cîteva luni.

Deci teroarea albă va spori.

Vor crește persecuțiile împotriva sindicatelor muncitorești urmărite, interzise, hărțuite în toate felurile, împiedicate prin forță să reclame chiar și la Societatea Națiunilor.

Vor continua exploatarea nemiloasă și reducerea clasei țărănești la iobăgia medievală.

Asuprirea sălbatică, mergînd pînă la asasinarea minorităților etnice * și a populației romîne din regiunile anexate, se va deda la noi orgii.

Dar își vor atinge culmea mai ales loviturile împotriva partidului comunist.

Presa comunistă este de fapt interzisă prin măsurile arbitrare ale administrației.

De multă vreme deja i s-au interzis partidului comunist ședințele de partid și mitingurile.

Arestările, maltratările și chiar asasinatele numeroase și lașe au devenit un obicei constant al stăpînitorilor noștri.

Dar acum, înainte de a cădea, guvernul vrea să se întreacă pe sine.

Se efectuează noi arestări. Partidul comunist fiind singurul care a avut curajul să proclame dreptul la autodeterminare prin plebiscit, cerut de minoritățile naționale, guvernul oligarhic — același guvern care vinde bogățiile țării capitaliștilor din lumea întreagă și care a renunțat la independența țării în favoarea marilor state imperialiste — acuză partidul nostru de înaltă trădare și se pregătește să distrugă total orice existență legală a mișcării muncitorești în țară.

Partidul Comunist din Romînia adună într-un volum și vă va comunica toate documentele dovedind faptele mîrșave, asasinatele etc. săvîrșite de oligarhia romînă împotriva poporului.

Poporul muncitoresc și țărănesc din Romînia, adresîndu-se vouă, tovarăși din străinătate, este sigur că veți fi gata să vă manifestați prin fapte voința de a ajuta frații voștri asupriți, care vă cheamă.

Trăiască solidaritatea internațională!
Jos oligarhia reacționară a Romîniei!

C.C. al Partidului Comunist
din Romînia.

---

* Este vorba de minoritățile naționale.

O SCRISOARE A LUI PANDELE BECHEANU ADRESATĂ UNUI MUNCITOR DE LA ATELIERELE C.F.R. – CONSTANȚA*

Lupta pentru transformarea Partidului socialist din Romînia în partid marxist-leninist, de tip nou a început imediat după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Această activitate a cunoscut o intensificare permanentă și a fost încununată de succes în zilele de 8—12 mai 1921, cînd delegații la congres au votat crearea Partidului Comunist din Romînia și afilierea necondiționată la Internaționala a III-a, Comunistă.

Una dintre figurile proeminente ale membrilor grupurilor comuniste, care și-a dăruit întreaga sa energie și putere de muncă luptei pentru crearea Partidului Comunist din Romînia, a fost muncitorul metalurgist Pandele Becheanu.

În scrisoarea lui Pandele Becheanu pe care o reproducem în continuare este subliniat faptul că numai dictatura proletariatului, instaurată pe cale revoluționară, putea să lichideze anarhia care domnea în toate domeniile vieții sociale, să înlăture exploatarea omului de către om.

Pandele Becheanu acordă o deosebită atenție sarcinii principale care se punea atunci în fața proletariatului — crearea partidului de avangardă marxist-leninist al clasei muncitoare. De aceea, el sublinia cu multă bucurie schimbările care au avut loc la începutul anului 1921, nu numai jos, în secțiile partidului socialist, dar și sus, în conducere, prin obținerea de către reprezentanții curentului comunist a celui mai mare număr de voturi, prin convocarea congresului partidului și înfrîngerea social-democraților de dreapta în ședința Consiliului general din 30 ianuarie — 2 februarie 1921. Totodată, Pandele Becheanu arată că, deși comuniștii aveau preponderență în partid, mai era nevoie încă de multă muncă pentru călirea lor revoluționară. De asemenea, el subliniază eforturile mari care se cereau pentru a ridica masele de muncitori la nivelul înțelegerii comunismului, pentru a le cuceri și căpăta încrederea.

În încheierea scrisorii, Pandele Becheanu își exprima convingerea că nu mai e mult pînă ce partidul socialist se va transforma în partid comunist, în ciuda piedicilor puse de social-democrații de dreapta și de centriști.

Scrisoarea publicată mai jos are meritul de a înfățișa concepția ideologică înaintată, marxist-leninistă, a membrilor grupurilor comuniste, înflăcărați luptători pentru cauza proletariatului din țara noastră, care se situau în fruntea aripii de stînga a partidului socialist, iar pe de altă parte reflectă starea reală de spirit din rîndurile mișcării muncitorești și socialiste din Romînia din perioada imediat premergătoare creării partidului comunist.

Scrisoarea se publică după manuscrisul aflat în Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.

---

* *Document prezentat* de FL. DRAGNE.

București, 5.8.1920*

Dragul meu tovarăș,[1]

Sînt ani întregi de cînd nu ne-am văzut și nici nu ne-am scris cel puțin pentru ca în acest mod să ne putem da seama dacă mai trăim sau nu. Eu însă m-am trezit, cred, înaintea ta și întîlnindu-mă într-o zi cu Nae, l-am întrebat de adresa ta și iată că tu cel dintîi vei primi prima veste de la mine. Aș vrea să știu în primul rînd ce faci tu, cum te lauzi cu sănătatea. De asemenea, tovarășa ta cred că e bine și că sînteți fericiți, poate că aveți și moștenitori. Eu sînt mai sănătos ceva ca în trecut și tovarășa mea e de asemenea sănătoasă.

Am auzit că lucrezi la C.F.R. și că ești delegatul lucrătorilor și am dedus de aci că ai rămas tot intransigentul de odinioară în ce privește lupta noastră contra burgheziei. Îmi închipui deci că ești un comunist înflăcărat și că faci propagandă în acest sens. Îmi închipui că privești și tu, ca și mine, că anarhia ce domnește acum în toată viața socială din toate punctele de vedere, economică-politică-financiară, nu poate fi înlăturată de regimul burghez, care pe zi ce trece devine tot mai șubred și incapabil, și că numai *dictatura proletariatului*, instituită printr-o *revoluție violentă* (nu lentă, cum susțin soc.-dem.), va pune regulă în producție, ca și în distribuție, organizînd societatea pe alte baze, pentru ca exploatarea omului de către om să nu rămînă decît ca amintirea unui vis urît.

Ai citit în gazetă, de altfel, și transformarea ce s-a făcut în partidul nostru, ai văzut că la Consiliul general ținut în capitală noi, comuniștii, am întrunit cele mai multe voturi, așa că preponderența în partid o avem noi. Totuși încă mult vom avea de lucru de aci înainte pentru a ne numi cu adevărat comuniști.

Multă energie mai trebuie să cheltuim pentru a face ca masele adînci să priceapă această religie nouă, care cere atîtea jertfe.

Să-mi scrii înapoi de ceea ce faci tu și familia ta și apoi ce face mișcarea de acolo, cum privesc muncitorii sciziunea, ce curente sînt etc.

Pe aici social-democrații sînt goniți cu rușine de pretutindeni și predomină curentul comunist.

De Arghir ai mai auzit ceva ? Răspunde-mi.

Primește salutările mele, transmite sărutări de mîini soției tale și gîndește-te că aștept.

Pandele

---

* Din conținutul scrisorii rezultă că în datare s-a produs o eroare : în loc de 1921 s-a scris 1920. Consiliul general, în care comuniștii au întrunit cele mai multe voturi, s-a ținut în 30 ianuarie—2 februarie 1921. Sciziunea despre care se vorbește în scrisoare este cea provocată prin părăsirea Consiliului general de către elementele de dreapta. Social-democrații erau alungați din organizațiile partidului în lunile de după greva generală.

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 191, fila 310.

TRADIŢIILE REVOLUŢIONARE DE LUPTĂ ALE MIŞCĂRII MUNCITOREŞTI DIN ROMÎNIA PÎNĂ LA 1917

V. RAŢĂ şi A. DEAC

La 8 mai se împlinesc 40 de ani de la crearea P.C.R. — cea mai mare cucerire obţinută de clasa muncitoare din ţara noastră în perioada avîntului revoluţionar care a luat naştere în urma primului război mondial şi sub influenţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. Făurirea P.C.R. a fost rezultatul firesc şi necesar al dezvoltării social-economice a ţării noastre, al adîncirii contradicţiilor sociale, al luptei clasei muncitoare împotriva exploatatorilor, pentru eliberarea sa. Această victorie de importanţă istorică, cucerită în focul luptelor revoluţionare, încununează întregul drum eroic străbătut de proletariatul din Romînia de la începutul existenţei sale.

Procesul făuririi partidului comunist este strîns legat de cele mai înaintate tradiţii de luptă ale mişcării muncitoreşti, care au fost preluate şi dezvoltate de către P.C.R. Ele fac parte integrantă din trecutul glorios de luptă al clasei muncitoare şi reprezintă un tezaur preţios cu care poporul nostru muncitor se mîndreşte.

*

Dezvoltarea capitalismului în ţara noastră, în a doua jumătate a secolului trecut, a dus la apariţia şi la dezvoltarea proletariatului romîn.

Clasa muncitoare, în plină dezvoltare, a preluat şi a continuat cele mai bune tradiţii de luptă ale poporului nostru pentru libertate, pămînt şi independenţă naţională, le-a dezvoltat şi le-a ridicat pe o treaptă superioară.

Burghezia din Romînia, trădînd idealurile de luptă ale maselor încă în timpul revoluţiei de la 1848, a căzut la înţelegere cu moşierimea, dînd naştere monstruoasei coaliţii, principalul instrument de înăbuşire a luptei poporului exploatat.

Fiind, prin însăşi poziţia sa, purtătorul unui nou mod de producţie, proletariatului din Romînia, aşa cum subliniază tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, îi revenea „...încă de la sfîrşitul secolului al XIX-lea sarcina istorică de a duce societatea înainte, sarcina de a fi conducătorul şi călăuzitorul transformărilor necesare în direcţia burghezo-democratică pe cale revoluţionară“ [1].

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole şi cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediţia a IV-a, pag. 362.

Stînd în fruntea luptei maselor, clasa muncitoare, sub conducerea încercată a partidului comunist, și-a îndeplinit rolul istoric înlăturînd orînduirea capitalistă, construind societatea socialistă, lipsită de exploatare.

În ciuda măsurilor represive luate de clasele stăpînitoare și a manevrelor întreprinse de către agenții burgheziei strecurați în rîndurile mișcării muncitorești, proletariatul din Romînia, ducînd o luptă aprigă, neîmpăcată împotriva dușmanului de clasă, a ținut mereu sus steagul luptei revoluționare, dezvoltînd și îmbogățind tradițiile de luptă ale poporului nostru.

Dezvoltarea capitalismului în țara noastră în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea s-a concretizat în înmulțirea fabricilor, dezvoltarea căilor de comunicație, și în primul rînd a căilor ferate, dezvoltarea comerțului interior și exterior etc. De exemplu, dacă în 1866 existau în Romînia 39 de întreprinderi industriale, în 1901—1902 numărul lor a crescut la 625, iar în 1915 la 847 de fabrici. S-a dezvoltat rețeaua căilor ferate, fluviale și maritime, spre a satisface dezvoltarea continuă a exportului și importului de mărfuri. Cu toate acestea, Romînia era o țară înapoiată din punct de vedere economic.

La începutul secolului al XX-lea au început să se formeze carteluri, capitalul bancar s-a împletit cu cel industrial, s-a format oligarhia romînă, care manifesta tendințe expansioniste, de cotropire a teritoriilor străine.

Dezvoltarea capitalismului a avut loc și în agricultură. S-au mărit suprafețele cultivate cu cereale. Marii moșieri au început să folosească mașini și unelte mecanizate, munca salariată a argaților, să cultive plante industriale.

În agricultură dezvoltarea capitalismului a dus la adîncirea procesului de diferențiere a țărănimii. Țărănimea muncitoare, din cauza exploatării moșierești, a impozitelor către stat și dobînzilor către bancheri, s-a ruinat. Pămîntul lor a fost acaparat de țăranii înstăriți, s-a format și dezvoltat pătura chiaburilor la sate.

Dezvoltarea capitalismului în condițiile menținerii puternicelor rămășițe feudale și ale formării cartelurilor a dus la intensificarea exploatării maselor muncitoare de la orașe și sate și la înrăutățirea situației lor materiale.

Înmulțirea numărului fabricilor în principalele orașe ale țării, dezvoltarea căilor ferate, a transportului pe ape, dezvoltarea comerțului interior și exterior au dus la creșterea numerică a clasei muncitoare. Astfel, de la 28.000 de muncitori industriali cîți erau în 1860 în vechea Romînie, numărul lor a crescut la 126.000 în 1901—1902 și la 263.629 în 1913—1914.

Condițiile de lucru și de viață ale muncitorilor erau deosebit de grele. Ziua de muncă era extrem de lungă. Raportul delegației muncitorilor romîni la Congresul Internaționalei a II-a de la Bruxelles din 1891 sublinia faptul că lungimea zilei de lucru în Romînia era de 16—18 ceasuri [2]. Muncitorii lucrau în ateliere insalubre, lipsite de aer și lumină, igrasioase și neîncălzite, adevărate focare de infecții. Salariile muncitorilor nu satisfăceau nici pe departe necesitățile zilnice.

[2] „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916", Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 167.

Pe lîngă faptul că salariile muncitorilor erau extrem de mici, patronii foloseau sistemul amenzilor și al diferitelor rețineri. Repausul săptămînal nu exista. Nu existau legi care să reglementeze raporturile dintre capitaliști și salariați; capitaliștii puteau concedia oricînd pe muncitori. Lipsa mijloacelor materiale determina pe muncitori să locuiască în condiții deosebit de mizerabile, în subsoluri sau cocioabe la periferia orașelor. Bolile sociale făceau ravagii în rîndurile lor. Ștefan Stîncă menționa că în anul 1891 „aproape 90% din cei ce mor în capitală nu-s în stare să se caute pe socoteala lor și mai bine de 40% mor fără nici o căutare". [3] La aceasta se adăugau accidentele deosebit de frecvente mai ales în industria petrolieră și exploatările de păduri.

Condițiile mizere de muncă și de locuit, alături de crîncena exploatare din fabrici, făceau ca nivelul de trai al muncitorilor în Romînia burghezo-moșierească să fie foarte scăzut. Vîrsta medie a unui muncitor nu trecea de 36 de ani, iar a femeilor de 29 de ani.

Situația țărănimii muncitoare a cunoscut, de asemenea, o înrăutățire din ce în ce mai accentuată. Dijma, impozitele din ce în ce mai împovărătoare contribuiau la intensificarea exploatării țărănimii. În rîndurile țărănimii bîntuia pelagra. Cazurile de inaniție, de rahitism sporeau considerabil. Mortalitatea copiilor atingea la sate 48% din numărul total al noilor născuți, iar la orașe 42%. Aceste cifre au fost considerate cifre record pentru Europa și chiar pentru unele colonii.

La cruntа exploatare pe care o suporta proletariatul se adăugau purtarea neomenoasă, brutală a patronilor și măsurile represive ale aparatului de stat. Masele exploatate de la orașe și sate erau lipsite de drepturi democratice. Prin constituția burghezo-moșierească, drepturile politice erau rezervate doar claselor stăpînitoare. Ele privau pe muncitori și țărani de posibilitatea de a participa activ la viața politică a țării și de a influența asupra ei.

Pentru a-și apăra dreptul la viață, muncitorii au fost nevoiți să treacă la acțiune, să se organizeze, în vederea luptei pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și pentru obținerea drepturilor democratice. „Situația clasei muncitoare — scria F. Engels — este adevărata bază și punctul de plecare al tuturor mișcărilor sociale ale prezentului..." [4].

Această luptă a căpătat amploare și forme din ce în ce mai ascuțite. În focul acțiunilor revoluționare, clasa muncitoare s-a călit, a acumulat experiență și s-a maturizat. Din rîndurile ei s-au ridicat cadre înaintate, revoluționare, care au pus întregul elan de luptă, capacitatea organizatorică și devotamentul lor în slujba poporului muncitor. Lupta eroică și neîmpăcată a proletariatului din țara noastră împotriva claselor reacționare, a statului burghezo-moșieresc, în frunte cu dinastia Hohenzollernilor, împotriva capitalului străin, pentru apărarea intereselor maselor, pentru progresul social-economic al țării, pentru revendicări democratice și pentru eliberarea de sub jugul exploatării și asupririi constituie unul

[3] *Ștefan Stîncă:* „Mediul social ca factor patologic", Editura Academiei R.P.R., 1956, pag. 205.

[4] *F. Engels:* „Situația clasei muncitoare din Anglia", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 8.

dintre aspectele principale ale tradițiilor revoluționare cu care clasa muncitoare, poporul nostru se mîndrește.

În „Manifestul Partidului Comunist", K. Marx și F. Engels au arătat că lupta proletariatului împotriva burgheziei a început o dată cu existența sa și că această luptă a cunoscut anumite trepte de dezvoltare, determinate de gradul de dezvoltare al capitalismului într-o țară sau alta și de formarea și dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor. La început, subliniau genialii conducători ai proletariatului mondial, muncitorii luptau răzleți. Pe măsură ce se înmulțeau fabricile și se înfiripa conștiința de clasă a muncitorilor, s-au creat condițiile favorabile unirii proletariatului în lupta împotriva capitalismului.

Și în țara noastră au existat astfel de forme ale luptei muncitorilor, cum au fost revoltele spontane și răzlețe împotriva proprietarilor de ateliere. Treptat, muncitorii s-au convins, din proprie experiență, că acțiunile individuale nu pot duce la rezultatele scontate și au trecut la forme superioare de luptă. Astfel, muncitorii dintr-o fabrică sau dintr-un atelier manufacturier inițiau acțiuni comune, declarau greve. Documentele vorbesc despre unele greve care au avut loc în țara noastră încă în deceniul al 7-lea al secolului trecut. Printre acestea menționăm greva muncitorilor de la căile ferate din Timișoara (1868), a lucrătorilor de la Regia de tutun din București (1872), a muncitorilor din portul Galați (1872), a minerilor din Valea Jiului (1875), a lucrătorilor din portul Brăila (1875) etc.

Aceste acțiuni muncitorești s-au caracterizat prin faptul că ele izbucneau spontan, fără o pregătire prealabilă, deoarece lupta clasei muncitoare din țara noastră se afla în stadiul ei inițial, iar conștiința de clasă a muncitorilor era încă scăzută. Cu toate acestea, grevele din acea perioadă reprezentau una dintre formele de manifestare ale începutului mișcării muncitorești în țara noastră. Ele au contribuit la dezvoltarea solidarității în luptă a muncitorilor, la îmbogățirea experienței lor revoluționare și la creșterea conștiinței de clasă.

În lupta împotriva exploatării și asupririi, muncitorii au simțit nevoia organizării lor.

După cum lupta revoluționară a proletariatului a început cu forme inferioare și, pe măsura dezvoltării clasei muncitoare, a îmbogățirii experienței sale ea trecea la forme superioare, și organizarea muncitorilor a cunoscut un proces asemănător.

Mai întîi muncitorii au creat asociații de ajutor reciproc. Membrii acestor asociații puteau fi muncitorii dintr-o ramură profesională, indiferent de naționalitate, sex sau religie. Așa cum se sublinia în statutele de organizare, scopul lor era „...de a găsi mijloacele de a adăposti în viitor de relele care amenință toate clasele lucrătoare, prin lipsa mijloacelor pecuniare, la întîmplare de lipsă de lucru, de boală, de moarte sau de alte împrejurări" [5].

Între primele asociații de ajutor reciproc înființate pe teritoriul țării noastre au fost Asociația lucrătorilor tipografi din Brașov (1846) și Casa de prevedere a lucrătorilor tipografi din București, înființată în octombrie 1858.

---

[5] *George Ionescu*: „Spicuiri din trecutul tipografiei", pag. 177.

După modelul organizațiilor lucrătorilor tipografi au luat ființă, în anii următori, asociații profesionale și în alte ramuri industriale. Au fost create asociații de ajutor reciproc ale muncitorilor minieri de la Anina, ale muncitorilor metalurgiști de la Reșița, ale lucrătorilor brutari, fierari, rotari, cizmari din Iași etc.

Unele dintre asociații au editat organe de presă care se ocupau de problemele principale ce frămîntau muncitorii din ramura respectivă. Ele se preocupau, în primul rînd, de condițiile deosebit de grele de lucru, de numărul mare al orelor de muncă pe zi și de consecințele acestei situații asupra sănătății muncitorilor. În 1869, de exemplu, Asociația profesională a lucrătorilor tipografi din București a editat gazeta „Analele tipografice", iar în 1871 a apărut la Brașov ziarul „Meseriașul romîn".

În conducerea asociațiilor de ajutor reciproc înființate în acea perioadă intrau și patroni, ceea ce dovedește că muncitorii încă nu ajunseseră să-și dea seama că interesele lor de clasă erau opuse și de neimpăcat cu ale exploatatorilor.

Asociațiile de ajutor reciproc au marcat începutul procesului de organizare a muncitorilor ; ele reprezintă, ca și grevele muncitorești din acea perioadă, încă un aspect al începutului mișcării muncitorești. Asociațiile profesionale au contribuit la educarea muncitorilor în spiritul solidarității de clasă.

Paralel cu lupta dusă de muncitori împotriva capitaliștilor pentru crearea de organizații profesionale, în Romînia a luat ființă mișcarea socialistă, care grupa în rîndurile ei elementele intelectuale progresiste, ca profesori, medici, avocați, învățători, studenți. Cercurile socialiste, dominate de idei anarhiste, narodnice, s-au preocupat la început numai de îmbunătățirea situației țărănimii prin împroprietărirea ei cu pămînt, de reducerea arenzilor și obligațiilor impuse de către moșieri prin învoielile agricole și de acordarea libertăților democratice maselor populare. În acea perioadă de început, ele nu s-au preocupat de problemele proletariatului.

Cercurile socialiste s-au întărit ulterior datorită sprijinului primit din partea unor revoluționari ruși emigrați în Romînia, cum au fost N. Petrovici Zubcu-Codreanu, dr. Russel, C. Dobrogeanu-Gherea și alții. Prin intermediul lor, socialiștii romîni au cunoscut mai temeinic ideile revoluționarilor democrați ruși. În felul acesta, încă de la crearea primelor cercuri revoluționare, „...cursul întregii dezvoltări a mișcării noastre muncitorești este influențat de cursul mișcării revoluționare din Rusia" [6].

Începînd cu anul 1880, mișcarea socialistă din Romînia a organizat acțiuni deschise, mai ales în direcția răspîndirii marxismului în rîndurile maselor muncitoare. În această activitate, cercurile socialiste au editat numeroase reviste, gazete, au organizat adunări cu caracter propagandistic, au tradus unele din lucrările lui K. Marx și F. Engels și au scris broșuri de popularizare a învățăturii marxiste. În revistele „Contemporanul", „Emanciparea", „Revista socială" și „Drepturile omului" au fost publicate fragmente din „Capitalul" de K. Marx și din lucrările scrise de F. Engels. Au fost traduse și tipărite în limba română lucrările : „Salar, preț, profit", „Originea familiei, a proprietății private și a statului", „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință" etc. În paginile ziarelor și revistelor mun-

[6] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag 362.

citorești din această perioadă s-au reflectat tendințele cele mai înaintate, progresiste ale societății romînești. În presă și în cadrul conferințelor organizate de către cercurile socialiste erau dezbătute o serie de probleme importante care preocupau masele populare, cum au fost condițiile grele de muncă, exploatarea crîncenă la care erau supuse masele populare, dreptul de organizare și de întrunire, libertatea presei și a cuvîntului, votul universal etc. Datorită acestui fapt, presa socialistă era citită și răspîndită în cercurile cele mai largi. Tirajul revistei „Contemporanul", de exemplu, apărută în 1881, a ajuns la 5.000 de exemplare, cifră impresionantă pentru acea vreme.

Mișcarea socialistă din Romînia a militat pentru promovarea concepției materialiste, înaintate în literatură, artă, știință etc., combătînd concepțiile antiștiințifice, retrograde, propagate de ideologii claselor stăpînitoare.

Conferințele organizate săptămînal de cercurile socialiste din București, Iași, precum și din alte centre erau audiate de un public numeros. La aceste conferințe au început să participe și muncitorii înaintați.

Răspîndirea marxismului în sînul clasei muncitoare a avut o influență uriașă asupra ridicării conștiinței de clasă a proletariatului, ducînd la organizarea mai temeinică a luptelor și acțiunilor muncitorilor, la întărirea organizațiilor profesionale muncitorești, la orientarea socialiștilor spre crearea organizațiilor cu caracter politic. Aceasta a însemnat, de fapt, începutul procesului de unire a socialismului științific cu mișcarea muncitorească, ceea ce a dus la ridicarea ei pe o treaptă superioară. Totodată s-au dezvoltat și s-au întărit legăturile mișcării muncitorești din țara noastră cu mișcarea muncitorească internațională.

Prin activitatea propagandistică desfășurată de elementele muncitorești înaintate din Banat, în frunte cu Carol Farcaș și Gheorghe Ungureanu, sub influența nemijlocită a Internaționalei I, a luat ființă, în 1868, Asociația generală a muncitorilor din Timișoara, organizație cu caracter politic, al cărei program prevedea lupta pentru obținerea unor revendicări importante cu caracter general-democratic, ca votul universal, libertatea de asociere și de întrunire, libertatea presei și a cuvîntului, dreptul naționalităților la autodeterminare etc.[7]. Asemenea asociații muncitorești au luat ființă și în alte orașe importante, ca Reșița, Cluj, Oravița, Anina, Arad.

În 1880 dr. Russel în al său „Studiu psihiatric" a expus principiile programatice ale cercurilor socialiste din țara noastră, iar în 1886 C. Dobrogeanu-Gherea a publicat programul practic al mișcării socialiste din Romînia, care cuprindea, în general, aceleași revendicări cu caracter general-democratic ca și programul asociațiilor muncitorești din Transilvania. Întocmirea programelor de acțiune a întărit mișcarea muncitorească și socialistă din țara noastră.

Pe măsură ce exploatarea se intensifica și situația clasei muncitoare se înrăutățea, lupta revoluționară căpăta amploare. Grevele deveneau din ce în ce mai frecvente. Învățînd din propria experiență de luptă și din experiența proletariatului mondial, muncitorii din țara noastră au folosit

[7] „Studii", anul IX, nr. 6/1956, pag. 33.

tot mai mult lupta grevistă ca o armă eficace pentru satisfacerea revendicărilor lor. Un rol important în organizarea mai temeinică a grevelor, în solidarizarea muncitorilor l-a avut răspîndirea marxismului în țara noastră de către cercurile socialiste începînd cu anii 1881—1883. Muncitorii înaintați au avut posibilitatea să-și însușească din învățătura marxistă și să se călăuzească de ea în activitatea lor de organizare a luptei revoluționare.

În anii 1884—1888, grevele muncitorilor din București, Galați, Iași și alte orașe au fost mai bine organizate și cu revendicări concrete. Așa au fost greva muncitorilor din portul Brăila din 1884, greva muncitorilor curelari de la Fabrica „Mandrea" din București din 1886, greva generală a lucrătorilor tipografi din București din iulie 1888 și grevele muncitorilor de la atelierele căilor ferate din Galați și București din același an. Cea mai importantă grevă din Romînia burghezo-moșierească în această perioadă a fost greva muncitorilor de la atelierele Gării de nord din anul 1888, la care au participat peste 1.000 de muncitori. Ea a durat aproape o lună de zile, fiind sprijinită moral și financiar atît de muncitorii din țară cît și de peste hotare (Austro-Ungaria, Germania, Franța).

Greve muncitorești importante au avut loc în această perioadă și în alte regiuni ale țării. Astfel, în anul 1887 au intrat în grevă muncitorii de la Reșița, care, cu sprijinul primit din partea muncitorilor din celelalte centre industriale, au reușit să impună parțial revendicările lor, cum erau mărirea salariului și reducerea orelor de lucru pe zi.

Luptele muncitorești din deceniul al 9-lea al secolului trecut au reprezentat cea mai convingătoare dezmințire și ripostă dată ideologilor claselor stăpînitoare și presei reacționare, care se străduiau să demonstreze că în Romînia nu există proletariat.

Grevele muncitorești din acest deceniu au contribuit la dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor și întărirea solidarității de luptă. Clasa muncitoare s-a afirmat ca o clasă cu interese proprii, opuse claselor stăpînitoare, și care lupta pentru cucerirea revendicărilor sale.

Luptînd împotriva capitaliștilor, muncitorii s-au lovit și de intervenția aparatului de stat burghezo-moșieresc, care apăra interesele burgheziei. Ei au putut să înțeleagă esența de clasă a statului și rolul său de instrument de opresiune în mîna claselor stăpînitoare împotriva muncitorilor și țăranilor. Aceasta a arătat muncitorilor că pentru a desfășura cu succes lupta împotriva asupritorilor trebuiau să întărească organizațiile lor, să-și strîngă și mai mult rîndurile.

Muncitorii socialiști din București, în frunte cu C. Olcescu și Al. Ionescu, la sfîrșitul anului 1887 au pus bazele cercului muncitorilor din acest oraș, organizație cu caracter politic. Astfel de cercuri muncitorești au luat ființă și în alte orașe: Iași, Galați și Bacău.

Prin crearea organizațiilor politice, sub forma cercurilor muncitorești, care luptau pentru apărarea intereselor proletariatului, pentru obținerea revendicărilor cu caracter general-democratic, mișcarea muncitorească s-a întărit. Au luat ființă noi asociații profesionale bazate pe principiul luptei de clasă, care, împreună cu cercurile muncitorești, au contribuit la organizarea și la conducerea mișcării greviste din acea perioadă. Cercurile muncitorești au adoptat o poziție de sprijinire a răscoalelor țărănești din anul 1888.

Poziția cercurilor muncitorești față de răscoalele țărănești și intensificarea luptei greviste pentru revendicări economice și politice au determinat clasele stăpînitoare și guvernul burghezo-moșieresc să intensifice măsurile represive împotriva organizațiilor muncitorești pentru distrugerea lor. Muncitorii socialiști erau concediați din fabrici. Presa muncitorească era adeseori confiscată sau suprimată, iar adunările muncitorilor interzise.

Burghezia și moșierimea nu și-au putut însă atinge scopul. Spre sfîrșitul anului 1889, socialiștii înaintați au trecut la reorganizarea cercurilor muncitorești. În această acțiune, elementele muncitorești înaintate au fost stimulate și de hotărîrile Congresului I al Internaționalei a II-a, care a avut loc la Paris în anul 1889.

Problema principală care preocupa în acel moment mișcarea muncitorească din Romînia a fost crearea partidului muncitoresc. Ca urmare a acestui fapt, muncitorii socialiști au reușit, la începutul anului 1890, să transforme cercul muncitorilor din București în club muncitoresc, care a reușit să strîngă în jurul său, încă de la înființare, un număr mai mare de muncitori. Scopul clubului era „să statornicească frăția și solidaritatea în general între toți muncitorii din țară și în special între muncitorii din capitală, să lupte pentru îmbunătățirea stării materiale, morale și politice a muncitorilor, să-i organizeze într-un partid al lor“ [8].

În 1890 și 1891 au fost transformate în cluburi muncitorești cercurile muncitorești din Iași, Galați, Bacău. Totodată au luat ființă cluburi muncitorești la Botoșani, Roman, Ploiești și Craiova. S-au creat astfel organizații muncitorești mai puternice, care au desfășurat o însemnată activitate pentru ridicarea nivelului politic și ideologic al muncitorilor, pentru întărirea asociațiilor profesionale.

Un rol însemnat în educarea muncitorilor în spiritul solidarității de clasă, în creșterea combativității lor revoluționare l-au avut manifestațiile și demonstrațiile organizate cu ocazia sărbătoririi zilei de 1 Mai. Demonstrațiile s-au desfășurat sub lozincile „8 ore de muncă“, „Repausul duminical“, „Vot universal“, „Jos legea expulzărilor“ etc.

Deosebit de rodnică a fost munca desfășurată de elementele înaintate din conducerea organizațiilor muncitorești în direcția răspîndirii învățăturii marxiste, a ridicării nivelului politic și ideologic al muncitorilor și a dezvoltării conștiinței lor de clasă. În ziarul „Munca“ au fost publicate fragmente din lucrările lui K. Marx și F. Engels și ale unor conducători ai partidelor socialiste din Germania și Franța.

Subliniind importanța traducerii în limba romînă a „Manifestului Partidului Comunist“ pentru clasa muncitoare din Romînia, P. Mușoiu scria: „Manifestul vine cu atît mai la vreme cu cît în timpul din urmă s-au încins discuții serioase asupra socialismului chiar în amănunțuri; pentru noi, Manifestul își păstrează... cu totul neștirbită valoarea lui... Cei ce doresc să cunoască socialismul modern (științific — *n.n.*) vor studia cu folos Manifestul Partidului Comunist“ [9].

---

[8] „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916“, Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 124.

[9] *K. Marx* și *F. Engels*: „Manifestul Partidului Comunist“. Editura stabilimentul grafic „Miron Costin“, Iași 1892, pag. 1.

Cluburile muncitorești au mai editat, în perioada anilor 1890—1892, și o serie de broșuri scrise de socialiștii romîni, în care erau dezbătute unele probleme importante ce preocupau muncitorii : votul universal, problema țărănească, problema proclamării republicii etc.

Bogata activitate desfășurată de cluburile muncitorești avea ca scop principal lămurirea masei de muncitori asupra necesității creării partidului. Adunarea generală a Clubului muncitorilor din București ținută la 2 mai 1892 a discutat problema înființării partidului și a luat hotărîrea de a se convoca în timpul cel mai scurt congresul socialist. Hotărîrea luată de muncitorii din București a fost aprobată cu mare entuziasm de toate celelalte cluburi muncitorești, ceea ce dovedea că erau pregătite condițiile pentru crearea partidului.

In urma acestor hotărîri s-a trecut la pregătirea congresului de constituire a partidului. Discuțiile pe marginea proiectului de program al partidului au scos la iveală pozițiile oportuniste pe care se aflau în problemele principale ale mișcării muncitorești elementele burghezo-liberale din conducerea cluburilor muncitorești. În timp ce elementele înaintate militau pentru elaborarea unui program revoluționar, în care să fie incluse problemele fundamentale, corespunzător intereselor maselor muncitoare de la orașe și sate, elementele burghezo-liberale se împotriveau adoptării unei tactici de luptă revoluționare și preconizau o tactică reformistă.

Muncitorii socialiști înaintați au demascat însă teoriile dușmanilor organizării proletariatului.

Congresul de constituire al P.S.D.M.R., care a încununat cu succes lupta de atunci a clasei muncitoare pentru crearea partidului, și-a ținut lucrările între 31 martie și 4 aprilie 1893. El a discutat și a adoptat programul și statutul partidului. Cluburile și cercurile muncitorești au fost unite într-o organizație unică, centralizată pe întreaga țară.

Crearea Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia a întărit mișcarea muncitorească din Romînia, constituind un pas important pe calea unirii socialismului științific cu mișcarea muncitorească. Sarcina partidului era de a continua mai departe munca de răspîndire a socialismului științific în rîndurile clasei muncitoare din țară și de a conduce lupta muncitorilor pentru revendicări economice și politice.

Crearea P.S.D.M.R., primul partid politic al clasei muncitoare din Romînia, a avut o mare importanță nu numai pentru mișcarea muncitorească, ci și pentru istoria țării noastre. Teoriile ideologilor burghezi cu privire la inexistența proletariatului în Romînia se prăbușiseră.

Între 1894 și 1899, muncitorii din Romînia au intensificat lupta revoluționară pentru traducerea în viață a programului P.S.D.M.R., pentru întărirea partidului muncitorilor și transformarea asociațiilor profesionale în sindicate, pentru satisfacerea revendicărilor lor economice și politice.

Principalele revendicări ale muncitorilor au fost, pe lîngă mărirea salariilor, ziua de muncă de 8 ore, repausul duminical, abrogarea legii expulzărilor, dreptul de asigurare, vot universal etc. Dar în perioada de sfîrșit a secolului al XIX-lea muncitorii au avut de luptat nu numai împotriva capitaliștilor și organelor de stat represive, ci și împotriva elementelor oportuniste din conducerea partidului. Aceste elemente erau împotriva gre-

velor muncitorești. Ele se străduiau să convingă pe muncitori că grevele cauzau mai mult rău muncitorilor decît capitaliștilor. Elementele înaintate au combătut aceste teorii oportuniste și, sub conducerea lor, muncitorii au continuat lupta. Au avut loc numeroase greve ale muncitorilor din București, Galați, Brăila etc. În același timp, în anii 1898—1899, sub influența luptelor muncitorești și cu sprijinul elementelor înaintate din rîndurile P.S.D.M.R., au luat amploare și răscoalele țărănești.

Luptele muncitorilor din Transilvania au luat o amploare mai mare după 1890, cînd iau ființă organizații locale ale Partidului social-democrat. Totodată, apar semne vădite de centralizare a mișcării sindicale.

Uneltirile elementelor burghezo-liberale din conducerea partidului au devenit mai intense în ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Ele au atins punctul culminant la Congresul al VI-lea al P.S.D.M.R. din aprilie 1899, cînd elementele oportuniste au reușit să impună adoptarea unei moțiuni prin care se prevedea formal schimbarea numelui partidului în partid „național democrat", ceea ce în fond a însemnat desființarea vremelnică a P.S.D.M.R. Muncitorii înaintați au protestat împotriva moțiunii strecurate de oportuniști, s-au desolidarizat de lucrările congresului și au părăsit sala. Prin poziția adoptată, ei exprimau interesele muncitorilor și ale părții înaintate din partid, care luptau pentru păstrarea și întărirea partidului clasei muncitoare, pentru dezvoltarea mișcării muncitorești și așezarea ei pe principii revoluționare.

Deși trădarea elementelor burghezo-liberale a constituit o lovitură grea pentru mișcarea muncitorească, ea nu a reușit s-o desființeze. Elementele înaintate ale clasei muncitoare, în frunte cu I. C. Frimu, Al. Ionescu, C. Z. Buzdugan etc., au înfierat trădarea „generoșilor" și au continuat lupta.

Începutul secolului al XX-lea găsește muncitorimea noastră într-un număr considerabil crescut. Dezvoltarea mai intensă a industriei pînă la primul război mondial a dus la un ritm sporit al creșterii numerice a clasei muncitoare și la mărirea greutății sale în viața socială și politică a țării.

În condițiile înrăutățirii stării materiale a muncitorilor, creșterii șomajului, ca efect al crizei economice din 1899—1903, muncitorimea din Romînia a dus lupta împotriva intensificării exploatării.

În primii ani ai secolului al XX-lea au loc numeroase greve. În 1900 au loc grevele muncitorilor de la tramvaiele din București și a celor 500 de căruțași din Brăila. În 1901 are loc greva hamalilor din portul Constanța. Muncitorii din portul Brăila, în număr de 2.000, declară și ei grevă un an mai tîrziu. Mișcarea muncitorească cunoaște o dezvoltare impetuoasă și în principalele orașe ale Transilvaniei. Între 1901 și 1904, la Arad, Timișoara, Brașov, Cluj etc. au loc numeroase greve. În anul 1904, grevele se extind în întreaga Transilvanie, ca, de exemplu, greva generală a feroviarilor din 20—25 aprilie 1904, reprimată într-un mod deosebit de sîngeros de către guvernul burghezo-moșieresc. O trăsătură de seamă a acestor lupte greviste este strînsa unitate de acțiune a muncitorilor romîni cu cei maghiari, germani, sîrbi etc.

În acești ani, muncitorimea romînă se ridică la lupta împotriva „Legii meseriilor". Potrivit acestei legi promulgate în 1902, cunoscută sub denumirea de „Legea Missir", muncitorii erau obligați să intre în organizații

denumite corporații, alături de patroni. La început muncitorii nu au înțeles caracterul reacționar al acestei legi și au depus multă trudă și luptă pentru a cuceri conducerea corporațiilor care era formată în general din patroni. Însă în focul bătăliilor, sub îndrumarea elementelor înaintate, muncitorii s-au convins că corporațiile servesc interesele patronilor, fiind apărate de statul burghezo-moșieresc.

În primii ani ai secolului al XX-lea, cercul socialist „Românía muncitoare" din București, creat în 1902, și Cercul de studii sociale din Iași au desfășurat o activitate susținută pentru îndrumarea ideologică și organizatorică a mișcării muncitorești. Un rol diriguitor important care a contribuit la menținerea și gruparea elementelor socialiste în cercurile politice l-a jucat seria I a gazetei „Românía muncitoare", apărută în anul 1902, al cărei tiraj se ridica la 1.000 de exemplare [10]. Apariția acestei gazete a fost influențată și de „Iskra" leninistă, tipărită în străinătate, care în anul 1901 era trimisă în Rusia în mod ilegal prin România.

De la primul său număr, ziarul „Românía muncitoare" sublinia faptul că „socialismul nu poate muri, iar flacăra ideii va izbucni mai mare, mai vie, mai încălzitoare" [11]. Cu toate că în redacția ziarului au pătruns și o serie de elemente oportuniste, totuși muncitorii înaintați militau consecvent prin coloanele ziarului pentru unirea cercurilor răzlețe într-un partid unic al proletariatului.

Sub influența revoluției populare din Rusia din anii 1905—1907, grevele muncitorești din România au luat amploare. Ele au avut loc nu numai în principalele centre industriale, ci și în alte orașe mai mici, cum au fost Tr. Severin, Cîmpina etc.

Avîntul mișcării muncitorești din anii 1905—1907 și influența revoluției burghezo-democratice din Rusia au dus la intensificarea procesului de organizare profesională a muncitorilor. Crearea sindicatelor pe ramuri de producție a fost o însemnată cucerire realizată de muncitorimea română în lupta împotriva exploatatorilor. Sindicatele au condus lupta muncitorimii organizate și nu rareori au obținut izbînzi importante, ceea ce a dus la creșterea prestigiului lor.

În aceste condiții se punea problema unificării organizatorice a sindicatelor în vederea coordonării acțiunilor muncitorești pe întreg teritoriul țării. Acest rol l-a îndeplinit prima Conferință a sindicatelor din România, care s-a ținut la București în zilele de 13—15 august 1906 și care a stabilit principiile organizatorice ale mișcării sindicale. S-a realizat astfel centralizarea mișcării sindicale, alegîndu-se Comisia Generală a Sindicatelor. Totodată a fost adoptat un statut al mișcării sindicale, la baza căruia stătea principiul luptei de clasă și al internaționalismului proletar.

După conferință mișcarea sindicală a crescut vertiginos. La 1 septembrie 1906, numărul sindicatelor întrecea cifra de 50.

Anii 1905—1906 cunosc mari mișcări greviste. Astfel au loc greve ale muncitorilor de la Șantierele navale din Tr. Severin, de la Societatea petroliferă „Steaua română", grevele docherilor de la Galați și Brăila, ale strun-

[10] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 11, fondul nr. 1, inv. 8, fila 30.

[11] „Românía muncitoare" din 1 ianuarie 1902.

garilor de la Uzinele „Lemaître" din București, ale muncitorilor din Cîmpina, Ploiești, Iași.

Mari lupte greviste s-au desfășurat pentru obținerea unor revendicări economice și politice (mai ales pentru obținerea votului universal) în orașele Timișoara, Satu Mare, Lugoj, Cluj, Brașov etc. Unele din aceste greve s-au soldat cu numeroși morți și răniți. Înfruntînd teroarea, muncitorii nu rareori și-au impus revendicările lor. Acțiunile greviste erau strîns legate și de luptele muncitorimii pentru crearea de sindicate.

În același timp, muncitorii au desfășurat lupta și pentru întărirea cercurilor socialiste „Romînia muncitoare". În septembrie 1906, sub influența elementelor înaintate, susținute de acțiunile hotărîte ale muncitorilor, care întețesc lupta împotriva corporațiilor înființate în 1902, se publică un nou statut al cercurilor „Romînia muncitoare", prin care se recunosc ca principii fundamentale socializarea mijloacelor de producție, solidaritatea internațională a muncitorilor, lupta de clasă. Statutul clarifica mai bine raportul dintre mișcarea sindicală și cea politică, punînd accent pe rolul de conducător politic al cercurilor „Romînia muncitoare".

Deși nu avea o conducere centralizată, mișcarea socialistă era dusă mai ales de cercurile „Romînia muncitoare", a căror activitate se intensifica, numărul lor mărindu-se considerabil.

În ceea ce privește problema refacerii partidului, în mișcarea muncitorească din Romînia între 1907 și 1909 se manifestau două tendințe opuse. Una dintre aceste tendințe era reprezentată de către elementele revoluționare, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, I. C. Frimu, Alecu Constantinescu și alții, care militau pentru îndrumarea proletariatului spre acțiuni revoluționare și care depuneau eforturi în vederea organizării proletariatului într-un partid politic revoluționar. Cealaltă tendință era reprezentată de elementele oportuniste din mișcare, care căutau să facă totul pentru a reduce acțiunile muncitorești la cadrul legal, căutînd să transforme proletariatul într-o anexă a claselor stăpînitoare.

Între 1907 și 1909, luptele greviste s-au intensificat. Au fost organizate manifestații împotriva legii expulzărilor și pentru libertatea de organizare etc. De asemenea s-a manifestat tot mai puternic tendința muncitorilor spre organizarea politică, făcîndu-se tot mai mult simțită necesitatea refacerii partidului muncitoresc. În această direcție, un rol important l-a avut crearea, în vara anului 1907, la conferința sindicatelor și cercurilor socialiste, a Uniunii socialiste, organizație politică care a dus la grăbirea refacerii partidului politic al clasei muncitoare.

La 31 ianuarie 1910 au început lucrările congresului la care Uniunea socialistă a fost transformată în partid, primind denumirea de Partidul social-democrat din Romînia. Deși în programul votat la acest congres figurau o serie de revendicări generale democratice, ca votul universal, drepturi egale pentru femei, legislația muncitorească etc., în program nu se menționa nimic despre sarcinile proletariatului în vederea cuceririi puterii politice prin revoluție și a instaurării dictaturii proletariatului. Despre căile de ajungere la socialism, despre necesitatea alianței dintre proletariat și țărănime ca forță socială care să doboare regimul burghezo-moșieresc nu se spunea, de asemenea, nici un cuvînt.

Programul agrar al P.S.D., a cărui redactare a durat 3 ani, preconiza răscumpărarea „silită pe cît va fi cu trebuință" a „unei părți" din moșii ce vor forma „un fond național" care să fie arendat de țărani, credit funciar etc. Cît privește principiul de organizare a partidului, cît și tactica lui, acestea erau copiate de reformiștii din conducerea P.S.D. de la oportuniștii din Apus. Tactica prevăzută de congres era lupta parlamentară pentru dobîndirea majorității în Cameră. Elementele oportuniste din conducerea P.S.D. s-au ridicat împotriva grevelor, armă prețioasă în lupta clasei muncitoare în condițiile capitalismului, susținînd că acestea aduc după sine nu numai descurajarea muncitorilor din sindicate, ci chiar distrugerea acestora.

Partea de principii a programului era fundamentată pe concepția nefastă a lui C. Dobrogeanu-Gherea, care, cu toate meritele sale în răspîndirea marxismului la sfîrșitul secolului al XIX-lea, a adus în partidul social-democrat idei menșevice, oportuniste, criticate și nimicite la vremea lor de V. I. Lenin.

Gherea susținea că în Romînia nu exista o bază capitalistă, ci numai o suprastructură a societății capitaliste și aceasta împrumutată de la țările capitaliste înaintate din Apus. El nu recunoștea că muncitorilor din Romînia le revenea sarcina de a pregăti și înfăptui revoluția, susținînd că burghezia este acea clasă socială căreia îi revine sarcina de a rezolva problema țărănească și de a fi hegemonul în revoluția burghezo-democratică. După el, burghezia avea rolul de a crea în țara noastră condiții favorabile pentru ca, în momentul cînd revoluția socialistă se va fi produs în țările dezvoltate din punct de vedere industrial, să se poată introduce și la noi „pe cale pașnică" relații de producție socialiste. Gherea reluase, de fapt, concepția mic-burgheză a menșevicilor, pe care V. I. Lenin o caracterizase drept tactica de transformare a proletariatului într-o jalnică anexă a claselor burgheze.

Cu toate acestea, înființarea P.S.D. a fost rezultatul luptei clasei muncitoare, în frunte cu elementele revoluționare, dusă în condițiile deosebit de grele ale ascuțirii contradicțiilor de clasă în epoca imperialistă. Înființarea partidului a însemnat un pas înainte în lupta muncitorimii pentru unitatea organizatorică și de acțiune a clasei muncitoare.

Noul partid social-democrat se distingea de primul partid politic al clasei muncitoare, creat în 1893, „în primul rînd prin majoritatea covîrșitoare a membrilor săi, de origine proletară, în al doilea rînd din cauza tendinței sale de a se desolidariza de vechiul oportunism" [12].

În anii care au urmat congresului de refacere a partidului, luptele muncitorimii s-au intensificat. Între 1910 și 1912 au avut loc 126 de greve, la care au participat 35.336 de muncitori. În anii următori, grevele muncitorești au început să se împletească cu manifestațiile și demonstrațiile antirăzboinice, căpătînd un caracter de masă. Grevele muncitorești au avut un rol important în dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor și în educarea lor în spiritul revoluționar.

În această perioadă, pe lîngă mișcarea grevistă, muncitorimea a luat o poziție hotărîtă, înaintată împotriva măsurilor teroriste luate de aparatul

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 17, filele 1—12.

de stat burghezo-moșieresc, a expulzărilor, a maltratărilor din armată, pentru condiții mai bune de muncă și de viață, pentru drepturi democratice, organizînd numeroase demonstrații și acțiuni de protest. Prin toate acestea, clasa muncitoare din Romînia s-a dovedit a fi singura forță care s-a plasat în fruntea acțiunilor maselor populare pentru dreptul la o viață mai bună și progres social.

Clasa muncitoare se afirma ca o forță politică din ce în ce mai combativă. Pentru clasele exploatatoare, mișcarea muncitorească, care creștea atît în lărgime cît și în adîncime, constituia un adversar tot mai periculos.

*

De la începuturile lor, mișcarea muncitorească și cea socialistă din Romînia au luat o poziție de sprijinire și de apărare a intereselor țărănimii. Concomitent cu organizarea muncitorimii, socialiștii au acordat o importanță deosebită răspîndirii ideilor socialiste și printre țărani. Muncitorii de pămînt erau considerați de unii socialiști ca aliați „de frăție" ai lucrătorilor din orașe [13], iar alții sub noțiunea de proletari înțelegeau atît pe muncitorii industriali, cît și pe lucrătorii agricoli.

Văzînd în chestiunea țărănească existența unei probleme sociale în Romînia, dr. Russel, întocmind programul cercurilor socialiste din 1880, prevedea la punctul întîi: „Sechestrarea proprietății private asupra instrumentelor mari de muncă (fie naturale, fie capitale) și trecerea lor în proprietatea colectivă a grupărilor agricole și industriale ale muncitorilor" [14].

În numeroase gazete și ziare socialiste, în broșuri, precum și în conferințe organizate, socialiștii dezvăluiau crunta exploatare la care era supusă țărănimea muncitoare, condamnau fărădelegile săvîrșite de clasele exploatatoare și chemau țărănimea la luptă hotărîtă.

Pătrunse în mișcarea socialistă, elementele burghezo-liberale, cu o ideologie străină clasei muncitoare, au căutat să orienteze pe calea legală, nerevoluționară, nu numai lupta muncitorilor, dar și pe cea a țăranilor exploatați. Elementele burghezo-liberale din conducerea organizațiilor muncitorești îndemnau țăranii să se abțină de la răzmeriță și să desfășoare acțiunile în mod pașnic, să pășească „cu legea în mînă".

Muncitorimea conștientă, organizată în cercuri muncitorești, s-a plasat pe poziții înaintate față de lupta revoluționară a țărănimii împotriva moșierilor și a statului burghezo-moșieresc. Această poziție s-a afirmat cu deosebire în timpul răscoalelor țărănești din 1888, cînd cercurile muncitorești au organizat adunări în care au susținut revendicările țărănimii și au protestat contra măsurilor represive luate de guvern. În manifestul Cercului muncitorilor din București editat cu această ocazie și difuzat în rîndurile muncitorilor și soldaților, se spunea: „Numai voi știți ce e amarul și sărăcia, numai voi știți ce va să zică robia muncii, numai voi înțelegeți pe cei care, desperați de lipsă, de nedreptate, s-au răsculat. Ceilalți sînt potrivnicii voștri ca și ai lor, ceilalți nu pot înțelege cînd

[13] „Muncitorul" din 25 februarie 1888.

[14] „Documente din mișcarea muncitorească. 1872–1916", Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 30.

țărănimea e închisă, voi trebuie să strigați cînd ea e împușcată, datoria voastră e să ridicați glasul" [15].

Cu toate că muncitorimea înaintată nu a condus lupta țăranilor răsculați pentru pămînt, ca urmare a faptului că nu era suficient de matură și puternică pentru a putea schimba mersul evenimentelor, avînd o slabă experiență de luptă, ea s-a plasat pe poziții înaintate.

Socialiștii din Romînia au dat un ajutor prețios țărănimii muncitoare și în lupta acesteia pentru a-și crea organizații de clasă, cu ajutorul cărora să poată duce lupta mai cu succes împotriva exploatatorilor.

Încă în anul 1887, propaganda socialistă începută printre țăranii din împrejurimile Iașului a dat roade prin înființarea a numeroase societăți de lucrători de pămînt, în care s-au înscris sute și sute de țărani. Ideile socialiste s-au răspîndit repede și în alte județe ale țării, ca Iași, Roman, Bacău, Putna etc. Obiectivul propagandei era limitat: țăranii, cărora socialiștii le făceau cunoscute legile agrare promulgate după 1879, erau chemați să înființeze breslele lor, să ceară aplicarea legilor existente și să protesteze împotriva încălcărilor de către autoritățile burghezo-moșierești.

O dată însă cu maturizarea clasei muncitoare, spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, cu sprijinul elementelor înaintate din mișcarea muncitorească, masele țărănești au pornit la înființarea de sute de cluburi socialiste la sate. În legătură cu aceasta, oficiosul P.S.D.M.R., „Lumea nouă", arată că „țăranii, oamenii aceștia care de veacuri n-au cunoscut decît robia și amarul, plînsul și suferința, dezmoșteniții aceștia care nu și-au putut închipui că pot să fie și dînșii vreodată liberi, alergară din toate părțile sub cutele steagului roșu" [16].

În cadrul cluburilor socialiste de la sate se discutau toate păsurile și dorințele țăranilor muncitori și nu rareori ele au constituit punctul de plecare la luptă împotriva moșierilor și arendașilor, a autorităților burghezo-moșierești. „A fost de ajuns a împinge sfera noastră de acțiune în afara barierelor orașelor — sublinia luptătorul neînfricat I. C. Frimu — pentru ca clasa stăpînitoare să-și piardă capul. Propaganda la țară, începută și dusă cu atîta foc, nu a încetat un moment și nu va înceta cu tot numărul de jandarmi pe care îl vor înmulți... vom merge înainte, veșnic înainte" [17].

Luptele duse de clasa muncitoare din Romînia între 1905 și 1907 și influența revoluției populare din Rusia au constituit un puternic stimulent în dezlănțuirea răscoalelor țărănești din anul 1907, eveniment istoric remarcabil în istoria patriei noastre. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că ascuțirea contradicțiilor de clasă, provocată de dezvoltarea capitalistă a Romîniei și de înfeudarea ei economică imperialiștilor străini, ca și impulsul revoluției ruse din 1905, a aprins vîlvătaia marilor răscoale țărănești din 1907 [18].

---

[15] „Documente privind răscoala țăranilor din 1888", Editura Academiei R.P.R., 1950, pag. 280.

[16] „Lumea nouă" din 26 iulie 1898.

[17] „Lumea nouă" din 18 iulie 1899.

[18] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 364.

În ciuda poziției conducătorilor oportuniști, care negau forța revoluționară a țărănimii și ca atare necesitatea alianței clasei muncitoare cu aceasta, muncitorii din multe centre ale țării au susținut lupta dreaptă a țărănimii.

Un grup de elemente înaintate din mișcarea muncitorească, în frunte cu M. Gh. Bujor, într-un manifest adresat către concentrați și rezerviști, subliniau: „Dacă va fi nevoie și dacă va fi cu putință, dați-vă de partea răsculaților ca să luptați contra acestui dușman — a orînduirii burghezo-moșierești. Niciodată gloanțele voastre în pieptul țăranilor asupriți. Trageți în vînt" [19].

Într-o serie de centre ale țării (Pașcani, Valea Prahovei, Botoșani, Buhuși, Alexandria, Zimnicea, Rîmnicu Vîlcea etc.), muncitorii au sprijinit în mod spontan țărănimea răsculată.

O parte a trupelor — țărani și muncitori îmbrăcați în haine ostășești — au fraternizat într-o serie de regiuni cu răsculații. În gara Roșiori, de exemplu, „s-au dat jos din tren peste 500 de rezerviști, refuzînd să mai continue drumul, și s-au înapoiat la Alexandria, fraternizînd cu răzvrătiții de acolo" [20].

Manifestările spontane ale muncitorimii din diferitele orașe au fost urmate, după începerea represiunii, de mari manifestații, demonstrații și acțiuni de protest. Din rîndurile muncitorimii s-au ridicat elemente revoluționare, care au luptat pentru drepturile țărănimii. „Împotriva poziției oportuniste a conducătorilor socialiști — sublinia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — se ridică elemente revoluționare din rîndurile muncitorimii din Pașcani, Valea Prahovei, Galați și alte părți, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, care sprijină cauza dreaptă a țărănimii, tipăresc și răspîndesc manifeste, organizează demonstrații de protest împotriva arestării și masacrării țăranilor răsculați" [21].

Răscoala țăranilor din 1907 a fost o puternică manifestare a luptei de clasă în țara noastră. Ea s-a terminat printr-o înfrîngere a țărănimii, care, în lupta dusă, nu a avut în fruntea ei pe conducătorul firesc — muncitorimea —, cu toate că spontan, în unele locuri, muncitorii au fost alături de ea. În anul 1907, muncitorimea din țara noastră nu era îndeajuns de maturizată și călită în lupte. Ea nu avea un partid marxist revoluționar. Iar fără conducerea unui partid consecvent revoluționar și fără alianța muncitorilor și țăranilor răscoala țărănească nu putea învinge.

De la începuturile ei, mișcarea muncitorească din Romînia a adoptat o poziție înaintată și față de problema națională, față de lupta de eliberare națională.

Primele asociații muncitorești înființate pe teritoriul Transilvaniei sub puternica influență a ideilor marxiste au prevăzut în programul lor și clauze referitoare la problema națională din imperiul austro-ungar. „Cu referire la problema naționalităților — se sublinia în programul de

[19] „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916", Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 363—364.

[20] Ibid.

[21] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 364.

atunci al acestor asociații muncitorești —, partidul social-democrat * dorește să accepte, să fie rezolvate prin acordarea dreptului popoarelor la autodeterminare" [22].

Călăuzindu-se după lozinca întemeietorilor socialismului științific că „nu poate fi liber un popor care asupreste alte popoare", clasa muncitoare din Romînia, ducînd o politică internaționalistă de apropiere a muncitorilor de alte naționalități, a reușit să-i atragă de partea ei pentru a lupta în comun împotriva oricărei asupriri de clasă sau naționale.

Socialiștii din Romînia au subliniat nu o dată că problema națională nu va putea fi pe deplin rezolvată decît numai în condițiile cînd proletariatul va fi la putere, cînd se va desființa exploatarea omului de către om.

Socialiștii au căutat să lămurească că atrocitățile, samavolniciile pe care le îndura populația românească din Transilvania nu sînt venite din partea poporului ungar, ci aceste samavolnicii sînt urmarea numai a activității claselor exploatatoare.

•

Mișcarea muncitorească din Romînia s-a dezvoltat, încă de la început, ca parte componentă și organică a mișcării muncitorești internaționale.

Ideile lui Marx și Engels au pătruns, la puțin timp după crearea Internaționalei I, și pe teritoriul patriei noastre.

Revista „Familia" este prima revistă românească care, în articolul „Karl Marx — președintele Internaționalei", a informat publicul din Romînia că în 1864, la Londra, s-a constituit Internaționala I [23]. De asemenea, ziarul „Înainte", care apărea la București, sublinia în primul său număr marele prestigiu și autoritatea pe care și le cîștigase Internaționala I. El declara că giganticul partid universal al proletariatului cuprindea milioane de membri, din lumea întreagă, că prezența lui clatină tronurile și le înspăimîntă, de viitorul lui cutremurîndu-se toți potentații, uzurpatorii și moștenitorii lor [24].

Din documentele vremii reiese că mulți muncitori din Banat făceau parte din Secția Internaționalei I de la Timișoara, creată în anii 1868—1869, datorită muncii de propagandă desfășurate de Carol Farcaș și de colaboratorii săi, printre care Gheorghe Ungureanu. Cu ajutorul secției Internaționalei I, s-au răspîndit printre muncitori multe lucrări ale întemeietorilor socialismului științific, ca „Manifestul Partidului Comunist", „Statutul Internaționalei I", „Procesul comunist de la Colonia" etc., precum și ziarul secției Internaționalei I de la Geneva, „Vorbote" [25].

Mulți tineri intelectuali români, care au studiat în străinătate, îndeosebi la Paris și Bruxelles, au făcut cunoștință cu ideile răspîndite de Internaționala I. Unele izvoare amintesc chiar că unii cetățeni români, ca

* Deși, în mod statutar, Partidul social-democrat nu era constituit, totuși socialiștii foloseau adesea această denumire pentru organizațiile muncitorești cu caracter politic.

[22] „Arany Trombita" din 28 august 1896.

[23] „Familia" din 31 decembrie 1871.

[24] „Înainte" din 26 octombrie 1880.

[25] „A magyar munkásmozgolom történetének válogatott dokumentumai 1848—1890". vol. I, Budapesta 1951, pag. 195—200.

Vasile Conta, Mircea C. Rosetti și alții, au devenit membri ai Internaționalei în cadrul secțiilor de la Paris și Bruxelles.

Răspîndirea marxismului, cu ajutorul secțiilor Internaționalei I, printre muncitorii din Romînia a influențat pozitiv lupta lor pentru eliberarea de sub influența elementelor patronale și înființarea de organizații muncitorești care să aibă la bază principiul luptei de clasă.

Instaurarea Comunei din Paris în 1871 a avut un puternic ecou și în țara noastră. Opinia publică progresistă din Romînia a organizat numeroase manifestații în semn de solidaritate cu Comuna, ele culminînd cu puternica demonstrație antidinastică din 10/22 martie 1871.

Pătrunsă de înaltul spirit al internaționalismului proletar, mișcarea socialistă din Romînia a aniversat în fiecare an Comuna din Paris, care pînă în 1890 a fost singura zi de sărbătoare internațională a clasei muncitoare.

Cercurile muncitorești din țara noastră au continuat să mențină strînse legături cu mișcarea muncitorească internațională și după desființarea Internaționalei I. Muncitorii tipografi, de exemplu, s-au pregătit pentru a-și trimite delegatul lor la Congresul internațional al tipografilor, convocat la Bruxelles în zilele de 18—19 iulie 1880 [26].

În deceniul al 9-lea al secolului al XIX-lea, mișcarea muncitorească din Romînia strînge tot mai mult legăturile cu mișcarea muncitorească internațională. F. Engels, conducător al proletariatului internațional, s-a ocupat și de mersul mișcării muncitorești și socialiste din Romînia. După moartea lui K. Marx, lui i se adresau pentru sfaturi și directive socialiștii din lumea întreagă, între care și romînii [27].

Fiind reprezentată la Congresul de constituire a Internaționalei a II-a prin cinci delegați, trimițîndu-și reprezentanți și la alte congrese ale Internaționalei a II-a (Bruxelles, Zürich, Londra, Stuttgart, Basel), mișcarea muncitorească din Romînia a început să devină tot mai cunoscută în mișcarea muncitorească internațională.

Roadele legăturilor mișcării muncitorești din Romînia cu mișcarea muncitorească internațională s-au manifestat și prin solidarizări în luptă, prin acțiuni reciproce de ajutorare materială acordată muncitorilor cu ocazia diferitelor greve care au avut loc. Întreaga istorie a mișcării muncitorești este plină de evenimente și fapte măreț de solidaritate de clasă între proletariatul romîn și cel internațional.

Subliniindu-se principiul internaționalismului proletar, în programul Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia, creat în 1893, se scria : „Adînc pătrunsă de solidaritatea internațională a tuturor popoarelor muncitoare, social-democrația romînă va îndeplini toate îndatoririle ce urmează din această solidaritate" [28].

Deosebit de pregnant s-a manifestat solidaritatea clasei muncitoare din Romînia cu revoluțiile burghezo-democratice din Rusia din anii

---

[26] Gazeta „Solidaritatea" a publicat pe larg dezbaterile și hotărîrile luate la acest congres.

[27] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, E.S.P.L.P. 1955, pag. 12.

[28] „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916", Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 199.

1905—1907 și 1917 și îndeosebi cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917.

Revoluția populară din Rusia din 1905—1907 a avut un mare răsunet și a influențat pozitiv mersul înainte al mișcării muncitorești din Romînia. Lupta muncitorilor din țara noastră pentru obținerea propriilor revendicări s-a împletit în perioada destășurării revoluției populare din Rusia cu lupta internaționalistă de solidarizare cu prima revoluție rusă.

Muncitorimea din țara noastră a luat poziție hotărîtă împotriva sîngerosului regim țarist, care în ziua de 9 ianuarie 1905 a înecat în sînge manifestația pașnică a muncitorimii ruse. Cercul „Romînia muncitoare" din București a organizat în ziua de 24 ianuarie 1905 o întrunire în sala „Eforie". În același scop se editează și un manifest în care se spunea: „De pretutindeni se aude astăzi sunînd un glas formidabil. Jos țarismul! În această măreață... manifestare ne unim și protestăm și noi, alături de toată lumea civilizată, împotriva ororilor care au făcut din ziua de 9 ianuarie o zi de rușine și de doliu" [29].

Întruniri de solidaritate cu muncitorimea rusă au avut loc în multe centre ale țării. La Iași muncitorii și intelectualii progresiști au înfierat crimele țarismului și au cerut eliberarea marelui scriitor proletar Maxim Gorki, arestat de către guvernul țarist. La sfîrșitul lunii ianuarie a apărut „Jos despotismul" [30]. În coloanele ziarului se sublinia că „muncitorimea romînă se unește cu proletariatul internațional pentru a afirma solidaritatea cu cei în luptă. Tot îndemnul și toată admirația noastră pionierilor revoluției. Fie ca sforțarea lor să fie încununată cu izbîndă deplină. Fie ca din sîngele lor să răsară libertatea celui mai asuprit dintre popoare" [31].

Presa muncitorească din Transilvania a popularizat pe larg acțiunea de sprijinire a revoluției ruse și, totodată, experiența cîștigată în luptă de către proletariatul rus, cu toate că oportuniștii din fruntea mișcării se fereau de a aplica „metodele rusești" de luptă (greva politică de masă, insurecția).

O dovadă semnificativă a solidarității internaționaliste a clasei muncitoare cu proletariatul rus au fost sprijinul și ajutorul acordat marinarilor revoluționari de pe crucișătorul „Potemkin". Cercurile muncitorești din întreaga țară au creat comitete de ajutorare a potemkiniștilor, au organizat colecte pentru ei și i-au ajutat să-și găsească de lucru, silind guvernul burghezo-moșieresc să se abțină de a extrăda în Rusia pe marinarii revoluționari. Mulți dintre potemkiniști au rămas în Romînia și s-au încadrat activ în lupta clasei muncitoare de la noi.

Începînd cu primii ani ai secolului al XX-lea, mișcarea socialistă din Romînia a început să facă cunoștință cu ideile leniniste și cu unele aspecte ale activității lui V. I. Lenin. În presa socialistă din țară apar tot mai multe referiri asupra punctului de vedere al social-democrației ruse exprimat de Lenin la numeroase întîlniri internaționale.

---

[29] „Romînia muncitoare" din 27 ianuarie 1905.

[30] Ziar ocazional, număr special scos de cercul „Romînia muncitoare", consacrat în întregime situației din Rusia.

[31] „Jos despotismul", anul I, nr. 1, din 27 ianuarie 1905.

Important este faptul că Vladimir Ilici Lenin cunoștea mișcarea muncitorească din Romînia și pe conducătorii ei revoluționari, lucru care reiese și din scrisoarea adresată în 1911 lui I. C. Frimu prin care acesta era rugat să dea ajutor emigranților politici revoluționari ruși care se aflau în Romînia.

Cunoașterea activității lui Lenin și a tezelor leniniste de către mulți militanți de frunte din mișcarea muncitorească din Romînia, mai ales în perioada primului război mondial imperialist, a avut un rol hotărîtor în cristalizarea politică-ideologică a curentului revoluționar, care, sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, va trece practic și din punct de vedere organizatoric la crearea P.C.R.

*

Clasa muncitoare din Romînia s-a situat în fruntea acțiunilor poporului exploatat îndreptate împotriva militarismului și a războaielor de cotropire și jaf, pentru menținerea păcii și apărarea ei. În întreaga activitate a P.C.R. străbate ca un fir roșu acest principiu înălțător, care a fost preluat de la mișcarea socialistă și dezvoltat în lumina învățăturii marxist-leniniste.

Clasa muncitoare, în frunte cu elementele revoluționare, a dus încontinuu o luptă susținută împotriva militarizării, a manevrelor guvernelor burghezo-moșierești, care pregăteau și, de fapt, au și împins Romînia în cel de-al doilea război balcanic și ulterior în primul război mondial imperialist.

La sfîrșitul anului 1912, Ștefan Gheorghiu și alți luptători înaintați au demascat falsitatea lozincii ideologilor burgheziei și moșierimii cu privire la așa-zisa necesitate a pregătirilor militare în vederea „apărării intereselor naționale". În manifestul intitulat „Război războiului", lansat la 29 septembrie 1912, se sublinia că „nu e apărare națională apărarea intereselor celor bogați, celor puțini contra celor săraci, celor mulți... Cînd ni se va tot cînta că «patria vrea», să închidem odată pentru totdeauna gura șarlatanilor cu: «Patria sîntem noi, muncitorii, producătorii întregii bogății sociale, și numai noi știm mai bine ca oricine ceea ce trebuie de făcut»" [32].

Prin numeroase întruniri de protest și demonstrații ținute în principalele orașe ale țării, ca București, Ploiești, Brăila, Iași, Cîmpina, Constanța, Turnu Severin etc., clasa muncitoare și-a exprimat dorința sinceră de pace. Puternice acțiuni au avut loc în preajma intrării Romîniei în cel de-al doilea război balcanic. Cu prilejul manifestației organizate în iunie 1913 la Brăila, neînfricatul luptător Ștefan Gheorghiu a demascat caracterul de jaf și cotropire al războiului dus de cercurile conducătoare din Romînia, calificîndu-l „o profundă sfidare adusă secolului al XX-lea", intervenția oligarhiei romîne fiind caracterizată ca „una din cele mai rușinoase pagini ale istoriei noastre contemporane" [33]. Muncitorii erau

[32] „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916", Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 549.

[33] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 2/1956, pag. 68.

chemați la luptă împotriva stăpînitorilor, care încercau să învrăjbească popoarele, să profite de pe urma războaielor anexioniste.

În acea perioadă, problema atitudinii mișcării socialiste față de pericolul războiului imperialist interesa, de fapt, întreaga mișcare muncitorească internațională. Rezoluțiile votate în unanimitate la ultimele trei congrese ale Internaționalei a II-a * îndemnau proletariatul să se opună prin toate mijloacele posibile pregătirilor de război, iar în cazul cînd acesta ar izbucni să se folosească de criza politică provocată de război pentru a răsturna capitalismul.

O dată însă cu dezlănțuirea primului război mondial imperialist, imensa majoritate a conducătorilor oportuniști ai Internaționalei a II-a și ai partidelor social-democrate, care votaseră aceste rezoluții, s-au situat pe poziția „apărării patriei" burgheze, votînd în parlamentele respective creditele de război cerute de imperialiști și îndemnînd, în același timp, clasa muncitoare să-și „apere patria" și să participe la război. Cu aceasta, de fapt, Internaționala a II-a a dat faliment.

Numai bolșevicii, în frunte cu V. I. Lenin, au avut o atitudine principială, justă, în problema războiului imperialist. Falimentul Internaționalei a II-a punea problema strîngerii tuturor elementelor revoluționare într-o nouă Internațională. „Internaționala a II-a a murit, învinsă de oportunism. Jos oportunismul și trăiască Internaționala a III-a..." — scria V. I. Lenin în ziarul „Soțial-demokrat" din 1 noiembrie 1914 [34].

Lupta bolșevicilor, în frunte cu Lenin, pentru unirea tuturor forțelor înaintate ale mișcării socialiste s-a manifestat și în convocarea Conferințelor de la Zimmerwald și Kienthal, cu care ocazie s-a constituit Comisia socialistă internațională, cristalizîndu-se „o stîngă zimmerwaldiană".

Piatra de încercare a internaționalismului proletar, în acea perioadă, pînă la crearea primului stat socialist din lume, o constituia tocmai atitudinea față de războiul imperialist.

Anii neutralității Romîniei au fost anii unor campanii de mitinguri, adunări, manifestații de stradă, greve, care au avut un pronunțat caracter politic: împotriva războiului, pentru pace, organizate de elementele revoluționare din partidul social-democrat, la care au luat parte mii și mii de oameni ai muncii [35]. Aceasta dovedește că în P.S.D. începea să se formeze din ce în ce mai mult aripa revoluționară, care exprima voința maselor muncitoare.

Astfel au avut loc mari greve ale muncitorilor tramvaiști din București, ale muncitorilor din porturile Galați, Brăila, Constanța. De asemenea, au luat amploare grevele muncitorilor de la Arsenalul armatei, ale muncitorilor de la căile ferate, ale celor de la fabrica „Goetz" din Galați etc.

Deși în țară a fost instaurată o adevărată stare de asediu, curajoasele acțiuni antirăzboinice ale maselor creșteau. La 17 iulie 1914 (stil vechi)

* Stuttgart (1907), Copenhaga (1910) și Basel (1912).

[34] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 26.

[35] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 17, filele 1—12.

au avut loc ciocniri între poliție și coloanele de muncitori care strigau „Jos războiul". Peste 50 de manifestanți au fost răniți, iar alți 300 arestați [36].

La mitingul organizat în ziua de 18 iulie 1914 în sala „Dacia" din București, la care au participat 8.000 de oameni, au fost lansate, pe lîngă lozincile legate de lupta pentru obținerea unor revendicări economice, și lozinci antirăzboinice [37]. Începînd cu 7 septembrie 1914, gazeta „Romînia muncitoare" apare sub titlul semnificativ: „Jos războiul".

Poziția înaintată a elementelor revoluționare a fost exprimată și la adunarea din 19 iulie 1914 a muncitorilor din București, ținută în sala „Dacia", adunare la care au participat și țăranii din împrejurimile orașului, unde s-a adoptat moțiunea „Jos războiul" [38]. „Ce va aduce conflagrația de mîine? Tov. Călin spunea că prăbușirea capitalismului. O cred sincer — spunea luptătorul Alecu Constantinescu" [39] — relatează „Romînia muncitoare" reproducînd din cuvîntul unui participant la această întrunire. Cu aceeași ocazie, un alt luptător revoluționar, Leonte Filipescu, sublinia: „...Dacă împrejurările ne vor forța să punem mîna pe arme, ca să ne vărsăm sîngele, îl vom vărsa, însă nu pentru război, ci pentru revoluție" [40].

O influență hotărîtoare în ceea ce privește orientarea elementelor înaintate din țara noastră spre o tactică revoluționară a avut-o mișcarea muncitorească internațională, și în special bolșevicii, în frunte cu Lenin. O puternică înrîurire asupra elementelor revoluționare din Romînia a produs-o atitudinea deputaților bolșevici din Duma a IV-a de stat, care au luat o poziție curajoasă și hotărîtă împotriva războiului imperialist. De asemenea, pe căi diferite, muncitorii romîni au luat cunoștință de lozinca lansată de Karl Liebknecht: „Dușmanul principal se află în propria țară".

Semnificativ în această privință este faptul că în 1915 revista „Kommunist" [41], înființată de Lenin, a fost adusă și răspîndită în Romînia. Traducerea și publicarea în presa socialistă romînă a unor articole din această revistă „au jucat un rol important în orientarea comunistă a multor membri de partid" [42].

În același an, sub presiunea elementelor revoluționare, Comitetul Executiv al Partidului social-democrat din Romînia a rupt legăturile cu P.S.D. al „largilor" din Bulgaria și a colaborat mai intens cu partidul „strîmților", care se călăuzea după o tactică revoluționară și era condus de elemente înaintate, călite în luptă.

Cu toate acestea, elementele oportuniste din Comitetul Executiv al P.S.D., în frunte cu Racovski, deși, formal, s-au declarat pentru neutralitatea Romîniei, au încercat să „explice" cauzele „tacticii" care au determinat

[36] „Romînia muncitoare" din 20 iulie 1914.
[37] „Romînia muncitoare" (ediție specială) din 20 iulie 1914.
[38] „Romînia muncitoare" din 22 iulie 1914.
[39] Ibid.
[40] Ibid.
[41] „Kommunist" a fost editată în 1915 la Geneva de redacția ziarului „Social-demokrat". În coloanele revistei au fost publicate trei articole ale lui V. I. Lenin: „Falimentul Internaționalei a II-a", „Glasul unui socialist francez cinstit" și „Imperialismul și socialismul în Italia".
[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 17, fondul nr. 1, inv. 8, filele 1—12.

votarea de către deputații socialiști din țările occidentale a creditelor de război și să justifice „necesitatea" apărării patriei.

Pentru clarificarea atitudinii față de războiul imperialist, a fost convocat un congres extraordinar al partidului, întrunit la 10 august 1914, în București. La congres socialiștii înaintați au avut de luptat nu numai împotriva elementelor de dreapta, oportuniste, ci și împotriva centriștilor, postîndu-se pe poziția luptei active împotriva atragerii Romîniei în războiul imperialist. Sub influența delegaților revoluționari a fost votată rezoluția „În privința neutralității și socialismul față de războiul european", care conținea idei înaintate, dar încă insuficient cristalizate.

După Congresul din 10 august 1914, oportuniștii din conducerea P.S.D. trec, din ce în ce mai deschis, pe poziții social-șovine.

•

Un pas însemnat în regruparea forțelor de stînga în cadrul mișcării muncitorești internaționale — pentru care pe plan internațional militau activ bolșevicii, în frunte cu V. I. Lenin — l-a constituit Conferința a II-a socialistă interbalcanică de la București, din iulie 1915, convocată din inițiativa elementelor înaintate din conducerea Partidului social-democrat din Romînia.

La această conferință s-au manifestat pentru prima oară deschis, categoric deosebirile de vederi dintre curentul revoluționar și cel oportunist. În timp ce oportuniștii căutau să evite o dezbatere deschisă asupra cauzelor trădării liderilor oportuniști ai Internaționalei a II-a, elementele revoluționare au dezvăluit și condamnat manifestările social-șoviniste ale acestora.

Lupta revoluționarilor romîni în frunte cu Al. Constantinescu și D. Marinescu, coordonată cu încercații luptători revoluționari bulgari, în frunte cu Gh. Dimitrov, V. Kolarov, D. Blagoev, a fost încununată de succes, fapt oglindit și în declarația de principii adoptată la conferință. „A doua conferință socialistă interbalcanică — se sublinia în acest document — declară că respinge orice colaborare de clasă, condamnă socialpatriotismul și social-imperialismul, ca și celelalte manifestări ale oportunismului socialist, și afirmă că va rămîne credincioasă luptei de clasă ireductibile" [43].

Moțiunea cu privire la atitudinea socialiștilor din Balcani față de Internaționala socialistă, votată de conferință, condamna pasivitatea Biroului socialist internațional. Partidele social-democrate din Balcani, printre care și P.S.D. din Romînia, se angajau „să dea tot concursul lor oricărei inițiative socialiste care ar urmări încetarea războiului și restabilirea Internaționalei pe bazele socialismului revoluționar" [44].

După Conferința socialistă interbalcanică de la București, lupta elementelor revoluționare din mișcarea muncitorească din Romînia pentru organizarea forțelor de stînga din mișcarea muncitorească internațională a continuat. Partidul social-democrat din Romînia „a fost printre primele

[43] „Lupta zilnică" din 10 iulie 1915.

[44] „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916", Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 637.

organizații socialiste care au aderat la mișcarea de la Zimmerwald..." [45], fără a se posta însă pe poziția leninistă, intransigentă, a transformării războiului imperialist în război civil.

Aplicînd hotărîrile Conferinței zimmerwaldiene, elementele revoluționare din țară au mobilizat masele la luptă și mai intensă împotriva războiului imperialist și a regimului burghezo-moșieresc. O expresie concludentă a stării de spirit revoluționare a clasei muncitoare au reprezentat-o manifestațiile de 1 Mai 1916 și evenimentele din anul 1916 din Galați. În acel an, 1 Mai a fost sărbătorit pentru prima dată pe întreaga țară în ziua respectivă prin încetarea lucrului și prin impunătoare manifestații de stradă (20.000 de muncitori la București, 10.000 la Ploiești etc.). Cu ocazia evenimentelor de la Galați din 13 iunie 1916, muncitorii au demonstrat pe străzile orașului, protestînd contra războiului și a interzicerii de către autorități a întrunirilor. Deși armata și poliția au atacat cu violență pe manifestanți, omorînd 10 muncitori în frunte cu Spiridon Vrînceanu și Pascal Zaharia și rănind peste 100, muncitorii nu s-au lăsat intimidați [46]. Represaliile i-au îndîrjit și mai mult.

Șirul demonstrațiilor și grevelor de protest a continuat cu și mai mare putere în întreaga țară. Cele mai mari acțiuni au avut loc la București, Ploiești și Brăila. La Galați, a doua zi după măcel, 15.000 de muncitori au declarat grevă generală de protest.

În Transilvania, mizeria provocată de războiul imperialist și teroarea care se înăsprea au determinat o împotrivire din ce în ce mai dîrză din partea maselor populare de toate naționalitățile. În numeroase localități din Valea Jiului, la Cluj, Timișoara, Oradea, muncitorii au declarat greve, cerînd, pe lîngă încetarea războiului, îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață.

Împingerea de către clasele reacționare a Romîniei în războiul imperialist a generat adînci nemulțumiri în rîndurile maselor muncitorești de la orașe și de la sate. Muncitorii și țăranii știau din proprie experiență că o eventuală victorie nu ar aduce avantaje decît claselor exploatatoare, care dețineau în mîinile lor bogățiile țării și puterea politică. Intrarea Romîniei în război, la 14 august 1916, introducerea stării de asediu au împiedicat activitatea partidului social-democrat. Pe teritoriul ocupat, trupele germane, sprijinite de burghezia și moșierimea romînă, au interzis apariția presei muncitorești și au închis sediile organizațiilor P.S.D. și sindicale. Fabricile au fost militarizate, iar muncitorii supuși celor mai severe regulamente militare și condamnați pentru orice conflict cu patronii.

Cu toate acestea, lupta muncitorilor, conduși de elementele revoluționare, nu a încetat. În activitatea lor, elementele revoluționare se călăuzeau după indicațiile geniale ale lui V. I. Lenin, care arăta că „măsurile cele mai neinsemnate luate de guvern înainte de război sau în timpul războiului în vederea desființării sau îngrădirii libertății politice trebuie să ducă la formarea de către muncitorii social-democrați a unor organizații ilegale, care să aibă drept scop propagarea sistematică, perseverentă și care să nu

[45] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2, fondul nr. 1, inv. 8, filele 9—53.

[46] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4, fondul nr. 1, inv. 8, fila 2.

se oprească în fața sacrificiilor, a lozincii Război războiului și la lămurirea maselor în ceea ce privește caracterul adevărat al războiului" [47].

În condiții deosebit de grele, cînd cea mai mare parte a țării era cotropită de armatele germane, elemente revoluționare din partidul social-democrat, care „întotdeauna au reprezentat în trecut intransigența doctrinei, curajul și spiritul de sacrificiu, au strîns cadrele cruțate de război și le-au organizat în vederea luptei conform tacticii și metodei noi" [48]. În secret, socialiștii revoluționari au difuzat apeluri și manifeste în rîndul maselor prin care le îndemnau la luptă împotriva războiului imperialist.

În octombrie-noiembrie 1916, a fost format un grup revoluționar care a pus bazele unei activități ilegale [49]. Totodată au fost înființate comisii speciale pentru propagandă în rîndul femeilor muncitoare [50].

Revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 din Rusia a dat un puternic impuls mișcării revoluționare din Romînia. Grupurile muncitorești ilegale care au luat ființă în acea vreme discutau evenimentele din Rusia și popularizau succesele proletariatului rus. În ziua de 26 martie 1917, elementele revoluționare au organizat la București o demonstrație la care peste 2.000 de femei și-au ridicat glasul în apărarea revoluției ruse, împotriva înfometării populației și au cerut încheierea unei păci democratice [51].

Ziua de 1 Mai 1917 a fost sărbătorită în majoritatea orașelor din țară prin demonstrații comune ale muncitorilor și țăranilor romîni și ostașilor revoluționari din armata rusă.

În mai 1917 s-a constituit la Odesa Comitetul de acțiune social-democrat romîn, format din revoluționari romîni — M. Gh. Bujor, Al. Nicolau, Gh. Stroici, D. Dicescu și alții. Militanții revoluționari au tipărit și au răspîndit zeci și zeci de manifeste ilegale care salutau revoluția din Rusia, demascau politica imperialistă a claselor reacționare din țară și chemau masele populare la luptă revoluționară. În acea perioadă se coceau premisele radicalizării maselor proletare și ale nașterii avîntului revoluționar. Acest lucru s-a oglindit în faptul că în grupurile revoluționare „a fost pusă mai serios problema cu privire la schimbarea tacticii și a unei eventuale acțiuni revoluționare a maselor de muncitori și țărani" [52].

---

[47] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1955, pag. 131.

[48] Referitor la această perioadă, un document al grupurilor comuniste menționa: „Printre puținii tovarăși rămași (în teritoriul ocupat de armatele germane — *n.n.*) a fost ridicată problema trecerii la o activitate ilegală și la metode de luptă mai revoluționare". Trecerea în ilegalitate și schimbarea tacticii partidului nu se puteau produce însă dintr-o dată. Același document relatează că oportuniștii au primit cu neîncredere și cu indignare această propunere susținînd că „P.S.D. nu poate activa decît în mod deschis". (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, inv. 8, dosarul nr. 2, filele 9—53.)

[49] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8, fila 3.

[50] Ibid.

[51] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 17, fila 4; vezi și dosarul nr. 1, fondul nr. 8, filele 8—17.

[52] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2, fondul nr. 1, inv. 8, filele 9—53; vezi și dosarul nr. 1, fondul nr. 8, filele 8—17.

În anii avîntului revoluționar, generat de situația grea în care se găseau masele muncitoare după războiul mondial imperialist, desfășurat sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, luptele muncitorești au luat o amploare și forță fără precedent; s-a ascuțit lupta ideologică între elementele revoluționare și cele oportuniste, în partidul socialist s-a dezvoltat tot mai mult curentul revoluționar, aripa de stînga, al cărei nucleu îl constituiau grupurile comuniste. S-a intensificat lupta pentru transformarea partidului socialist în partid comunist, singurul partid care, continuînd și ridicînd pe o treaptă superioară tradițiile de luptă revoluționare ale proletariatului, a condus hotărît poporul muncitor la luptă pentru doborîrea regimului burghezo-moșieresc, pentru construirea unei societăți lipsite de exploatare.

AVÎNTUL MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE DIN ROMÎNIA ÎN ANII 1917–1921

V. A. VARGA

Anii 1917—1921 au constituit perioada avîntului revoluționar care a luat o mare amploare în toată lumea în urma victoriei de însemnătate istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. „Rupînd lanțul mondial al imperialismului și deschizînd epoca revoluțiilor proletare — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, Revoluția din Octombrie a fost imediat urmată de puternice lupte revoluționare în lumea întreagă" [1].

Valul revoluționar a cuprins Germania, popoarele fostului imperiu austro-ungar, țările din sud-estul Europei, Polonia, Italia etc. Sub influența marelui Octombrie s-a instaurat puterea sovietică chiar în inima Europei (Ungaria, Bavaria, Slovacia). Grevele de masă au zguduit și statele învingătoare în război — Anglia, Franța, S.U.A. — care trăgeau cele mai multe foloase din înfrîngerea militară a puterilor centrale. O mare amploare a luat lupta național-revoluționară a popoarelor coloniale și dependente din Asia, Africa și America.

Acțiunile revoluționare ale proletariatului internațional au dus la cucerirea unor importante revendicări economice și politice de către masele muncitoare, demonstrînd, totodată, maturizarea politică a clasei muncitoare. Pe fondul avîntului revoluționar s-a dezvoltat un puternic curent comunist în mișcarea muncitorească internațională, au apărut și s-au afirmat numeroase grupuri comuniste, s-a întărit aripa de stînga din sînul partidelor socialiste, au luat naștere partide marxist-leniniste și, în martie 1919, s-a creat Internaționala a III-a, Comunistă.

În anul 1921, cu prilejul celei de-a patra aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, V. I. Lenin arăta: „Cu cît se îndepărtează de noi această zi măreață, cu atît devine mai limpede însemnătatea revoluției proletare din Rusia..." [2]. Această constatare a lui V. I. Lenin a fost confirmată strălucit de întreaga evoluție ulterioară a istoriei universale.

*

Avîntul revoluționar din anii 1917—1921 din Romînia era grefat pe contradicțiile sociale și naționale din țară, pe agravarea acestora în timpul primului război mondial, pe minunatele tradiții revoluționare de luptă ale poporului nostru.

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 365.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 33, E.S.P.L.P. 1957, pag. 32.

Politica antipopulară și antinațională a claselor exploatatoare, participarea Romîniei la războiul mondial imperialist, sutele de mii de morți și răniți, jafurile de mari proporții ale ocupanților germani, rechizițiile, politica fiscală împovărătoare, inflația, agravarea excesivă a stării sanitare a maselor etc. au dus la o ascuțire extremă a contradicțiilor regimului burghezo-moșieresc.

Situația economică a țării continua să fie grea și după ce primul război mondial a luat sfîrșit. O mare parte a întreprinderilor industriale nu funcționau, fiind distruse sau avariate în timpul războiului. Transporturile erau dezorganizate. S-a simțit o lipsă acută de alimente, lemne, săpun și alte bunuri de consum. În 1919, capacitatea de cumpărare a muncitorilor față de perioada antebelică reprezenta doar 43%. În anul 1920, salariile au crescut în comparație cu anul 1914 numai de 3—4 ori, în timp ce prețurile articolelor de primă necesitate s-au ridicat de 20—30 de ori [3]. Jefuirea maselor înfometate de către clasele exploatatoare n-a cunoscut nici o limită. S-a înrăutățit încontinuu și situația maselor țărănești din cauza exploatării lor crunte, a lipsei de pămînt, a uneltelor agricole etc. Toate acestea au dus la creșterea năvalnică a avîntului revoluționar în țara noastră.

Cauzele care au dus la crearea și dezvoltarea avîntului revoluționar în țara noastră nu erau numai de ordin economic, ci și de ordin politic.

Muntenia, Oltenia și Dobrogea au fost ocupate de armatele Germaniei imperialiste. Urmările nefaste economice și politice legate de cotropirea acestor teritorii ale țării noastre, precum și cîrdășia claselor exploatatoare din Romînia cu comandamentul armatei de ocupație aveau consecințe deosebit de negative asupra situației oamenilor muncii, adăugîndu-se la jugul social și cel național.

Nici situația maselor muncitoare din Moldova nu era mai bună. Militarizarea întreprinderilor locale și a celor transferate din teritoriul ocupat, bolile pricinuite de mizeria și sărăcia maselor, lipsa acută de alimente, locuințe etc., înrăutățeau la extrem viața oamenilor muncii și așa destul de mizeră. În unele privințe, lipsurile maselor muncitoare din Moldova întreceau chiar și pe cele din teritoriul ocupat: „Mizeria din Moldova — mărturisea un politician burghez —, hotărît, a fost mai mare ca cea de aci; iar scumpetea de acolo, superioară celei de aici. Singură armata (ofițerii — *n.n.*) și guvernanții n-au suferit mizeria, au avut de toate și din belșug" [4].

Nemulțumirile și frămîntările maselor muncitoare din Transilvania s-au accentuat ca urmare a jefuirii lor continue pentru „nevoile" armatelor germane și austro-ungare. De asemenea, în timpul primului război mondial, masele populare romîne din Transilvania au fost supuse unei asupriri naționale tot mai crunte. După intrarea Romîniei burghezo-moșierești în război, ele au simțit din plin urmările ațițărilor naționaliste, dezlănțuite și alimentate fără scrupule de burghezia și moșierimea maghiară și romînă. De aceea, frămîntările sociale ale acestor mase s-au împletit

[3] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 5/1960, pag. 33—38.

[4] *V. Th. Cancicov:* „Impresiuni și păreri personale din timpul războiului Romîniei", vol. II, București, 1921, pag. 413.

cu creșterea urii lor împotriva imperiului austro-ungar, cu lupta pentru eliberarea națională.

În aceste condiții s-a dezlănțuit și dezvoltat avîntul revoluționar din Romînia din anii 1917—1921.

*

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, transformarea proletariatului, exploatat și asuprit în trecut, într-o clasă dominantă pe a șasea parte a globului pămîntesc a luminat cu o putere nemaivăzută calea pe care trebuia s-o urmeze clasa muncitoare din țara noastră. Lupta de clasă din țara noastră s-a ridicat pe o treaptă superioară în urma influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, influență care a cunoscut de atunci o creștere continuă.

Influența covîrșitoare și directă a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie s-a resimțit în Romînia prin răspîndirea ideilor leniniste. Muncitorii înaintați au înțeles că pentru cucerirea unui viitor fericit, liber de exploatarea omului de către om, trebuie să urmeze calea luptei revoluționare, trebuie răsturnat, pe cale revoluționară, regimul burghezo-moșieresc, în frunte cu monarhia, și instaurată dictatura proletariatului.

Decretul păcii adoptat de puterea sovietică, a doua zi după instaurarea sa, a avut un puternic răsunet în rîndurile oamenilor muncii din țara noastră. Primele manifeste elaborate de elementele revoluționare din Romînia după Revoluția din Octombrie subliniau însemnătatea excepțională a faptului că statul sovietic a ieșit din războiul imperialist, relevînd că poziția sa antirăzboinică este strîns legată cu lupta pentru construirea unei societăți noi, socialiste. Într-un manifest editat de „Un grup de socialiști maximaliști", în decembrie 1917, se arăta că „pacea a fost cucerită pe baricadele orașelor Rusiei, cu sîngele revoluționarilor, muncitori și țărani, călăuziți de lumina socialismului!" [5]. În ianuarie 1918, muncitorimea din Transilvania a participat la greva generală declanșată în Austro-Ungaria împotriva tărăgănării încheierii păcii cu Rusia sovietică și a condițiilor imperialiste puse de militariștii germani și austro-ungari la tratativele de la Brest-Litovsk.

Sfîrșitul anului 1917 și începutul anului 1918 au fost marcate de o serie de acțiuni și frămîntări revoluționare în rîndurile armatei burghezo-moșierești, de revolte ale soldaților împotriva războiului imperialist. Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, muncitorii și țăranii romîni, îmbrăcați în haină militară, militau tot mai mult pentru pace, pămînt și libertate.

Momente importante în aceste acțiuni au constituit luptele revoluționare ale marinarilor romîni în Delta Dunării la sfîrșitul anului 1917 și începutul anului 1918; răscoala flotei romîne, condusă de comitete revoluționare, în ianuarie-februarie 1918; trecerea flotei în mîinile răsculaților

[5] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia, 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 25.

pînă la înăbușirea răscoalei în martie-aprilie 1918. Multe manifeste elaborate de elementele revoluționare, arătînd exemplul marinarilor răsculați, chemau pe muncitori, țărani și soldați „la arme, la revoluție, contra asupritorilor, pentru pămînt, pentru pace, pentru pîine și pentru libertate!" [6]. Manifestele răspîndite de grupurile revoluționare în Transilvania, la începutul anului 1918, au explicat maselor că dacă vor să iasă din război să întoarcă armele împotriva burgheziei și moșierimii proprii.

Numeroși marinari romîni originari din Transilvania au participat la răscoala din flota austro-ungară de la Cataro (Marea Adriatică), care a avut loc aproape în același timp (februarie 1918).

Frămîntări puternice au avut loc în rîndurile unor trupe romîne. Numărul „dezertorilor" din armata romînă a ajuns pînă la 50.000. Mii de soldați romîni, maghiari, germani și de alte naționalități din Transilvania au părăsit armata austro-ungară.

Soldații romîni și de alte naționalități au refuzat în masă să mai fie folosiți pentru scopurile guvernelor reacționare, în schimb și-au ales cu însuflețire calea de a apăra cu arma în mînă primul stat al muncitorilor și țăranilor.

Muncitorii din țara noastră s-au ridicat la luptă pentru apărarea intereselor lor economice și cucerirea de drepturi politice, ca libertatea de organizare și întrunire, desființarea regimului militar în întreprinderi, recunoașterea organelor revoluționare ale muncitorilor, exproprierea pămîntului moșierilor și împroprietărirea țăranilor. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat: „Victoria revoluției proletare în Rusia, răspîndirea în mase a lozincilor luptei pentru pace, împotriva războiului imperialist, pentru puterea muncitorească-țărănească, pămînt țăranilor, au dus la creșterea valului de lupte revoluționare în Romînia" [7].

Hotărîrea de luptă a muncitorilor și-a găsit o expresie concretă în numărul mare de greve, declarate chiar în timpul războiului.

În teritoriul ocupat al țării frămîntările maselor au crescut simțitor ca urmare a încheierii preliminariilor păcii de la Buftea, în martie 1918, și apoi a păcii din mai de la București, prin care țara noastră s-a transformat într-o semicolonie a Germaniei imperialiste. Condițiile înrobitoare impuse țării noastre au arătat, cît se poate de clar, fața hidoasă a imperialismului german, precum și trădarea intereselor naționale de către burghezia și moșierimea romînă.

„Tezele asupra situației internaționale și a politicii Antantei" adoptate la primul Congres al Internaționalei a III-a Comuniste au demascat caracterul mîrșav al tratativelor de pace de la Brest-Litovsk și de la București. „Pacea de la Brest-Litovsk și apoi de la București — se sublinia în aceste teze — au demonstrat caracterul tîlhăresc și reacționar al imperialismului puterilor centrale" [8]. Manifestele editate de grupurile

---

[6] Loc. cit., pag. 46.

[7] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 365.

[8] „Der I und II Kongress der Kommunistischen Internationale" („Congresele I și al II-lea ale Internaționalei Comuniste"), Ed. Dietz, Berlin, 1959, pag. 10.

comuniste și celelalte elemente revoluționare din teritoriul ocupat condamnau cu revoltă această politică, exprimînd indignarea și protestul poporului romîn față de cotropirea țării de către Germania imperialistă.

Participarea muncitorilor la acțiuni greviste în diferitele regiuni ale țării, în condițiile războiului și ale ocupației străine a dovedit că radicalizarea maselor sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie devenea un fenomen general și se desfășura cu rapiditate.

Indignarea și revolta maselor în urma condițiilor imperialiste ale păcii de la București și-au găsit expresia în intensificarea acțiunilor lor de luptă. Tot mai mulți muncitori au trecut la acțiuni greviste și în această parte a țării, ocupată de trupele Germaniei imperialiste. În vara anului 1918 iau o mare extindere grevele muncitorilor ceferiști și tipografi din București și ale muncitorilor petroliști din Valea Prahovei.

Încă în decembrie 1917 a izbucnit greva generală a muncitorilor de la Atelierele C.F.R. din Moldova, urmată, în martie 1918, de greva de trei săptămîni de la C.F.R.-Nicolina din Iași, la care s-au alăturat și muncitorii întreprinderilor evacuate în acest oraș (Arsenalul armatei, Pirotehnia, „Haug", „Wolf" etc.). Deși aceste greve s-au desfășurat sub lozinca revendicărilor economice, ele au avut, în același timp, un pronunțat caracter antirăzboinic.

În ciuda terorii excesive, grevele muncitorilor din Moldova se intensificau. În vara anului 1918 au intrat în grevă muncitorii feroviari din Iași, Galați, Pașcani, Bîrlad, lucrătorii din unele întreprinderi din Bacău (Fabrica de piele „Filderman", Fabrica „Perlbergher"), Galați (șantierul „Fernic" și Fabrica de ulei) etc. Lucrătorii mobilizați „pe loc" au putut înfrunta toate riscurile legate de declararea grevelor în timpul războiului în urma solidarității active a muncitorilor din alte întreprinderi. Trăsături importante ale acestor greve erau conducerea lor de către comitetele de grevă și îmbinarea lor cu puternice demonstrații de masă.

Evenimente asemănătoare au avut loc și în întreprinderile militarizate din Transilvania. În perioada decembrie 1917-iunie 1918, muncitorii romîni, maghiari și de alte naționalități au desfășurat numeroase lupte greviste, unele de lungă durată, cum au fost cele din Valea Jiului, care aveau un pronunțat caracter revoluționar și antimilitarist. Sprijinind cauza Revoluției Socialiste din Octombrie, muncitorii din Reșița, întruniți la adunarea din 16 decembrie 1917, s-au pronunțat hotărît pentru încheierea păcii cu Rusia sovietică [9].

Deși aceste lupte aveau multe elemente de spontaneitate, totuși ele au adus unele rezultate importante. În Moldova, de pildă, mișcarea grevistă a impus demilitarizarea întreprinderilor și reluarea activității legale a organizațiilor social-democrate. Grevele din Transilvania au dat un impuls și mai mare organizării muncitorilor în sindicate.

În această perioadă s-au făcut tot mai simțite existența și influența unui puternic curent revoluționar în mișcarea muncitorească. În partidul social-democrat s-a creat o aripă de stînga. Consolidarea grupurilor revoluționare, antirăzboinice și transformarea acestora în grupuri comuniste ca nuclee ale acestei aripi au avut loc în focul luptelor maselor muncitoare.

[9] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, filele 1, 2, 4, 9, 12.

Un moment important în acest proces l-a constituit formarea, în februarie 1918, la București, a unui Comitet de acțiune ilegal, care mai apoi a creat un Consiliu ilegal. (Elementele revoluționare au început să activeze în București încă la sfîrșitul anului 1916). Acesta era un „organ de educație comunistă și de activitate militantă care trebuia să acționeze printre muncitori". Comitetul de acțiune a trecut la organizarea muncitorilor în grupuri ilegale. Numai în cartierele din București numărul membrilor săi ajungea la 30. Comitetul de acțiune a desfășurat o activitate rodnică și în județul Prahova [10].

După încheierea păcii de la Buftea, elementele revoluționare din sudul țării au intrat în contact cu cele din Moldova. De asemenea, ele au avut legături cu comuniștii romîni din Rusia sovietică *.

Pe teritoriul Rusiei sovietice au luat ființă o serie de organizații revoluționare romîne. O activitate importantă a depus Comitetul de acțiune social-democrat romîn, format, încă în mai 1917, dintr-un grup de revoluționari emigrați în frunte cu M. Gh. Bujor, A. Zalic și alții. Acest comitet a editat ziarul „Lupta", a răspîndit manifeste și a avut un rol de seamă în constituirea batalioanelor revoluționare romîne pe teritoriul Rusiei. De asemenea, printre organizațiile revoluționare romîne din Rusia sovietică, un loc important l-au ocupat cele două organizații comuniste romîne (una denumită Partidul țărănesc revoluționar romîn și alta Comitetul revoluționar comunist) care activau la Moscova, iar apoi s-au unificat sub conducerea unor revoluționari ca A. Nicolau și Hariton Pescariu, avînd ca organ oficial gazeta „Foaia țăranului" [11].

Un aspect al activității elementelor revoluționare din Romînia era difuzarea manifestelor, care aveau un puternic ecou în rîndurile maselor. Numeroase manifeste editate în Bucureștiul ocupat erau trimise și în Moldova [12]. Manifestele demascau și înfierau teroarea aplicată de autoritățile militare de ocupație și de guvernul Marghiloman împotriva muncitorilor. Ele arătau că numeroși muncitori de la întreprinderile „Vulcan", „Lemaître", C.F.R. și zeci de muncitori din Cîmpina au fost arestați și trimiși la închisorile de la Jilava și Doftana [13].

În lipsa unui ziar socialist în Romînia (presa muncitorească a fost interzisă în timpul războiului), manifestele au avut un rol deosebit și în informarea maselor despre situația internațională, care trecuse printr-o mare cotitură, despre politica antipopulară și antinațională a burgheziei și moșierimii romîne și cîrdășia lor cu cotropitorii imperialiști. Fiind scrise într-un spirit revoluționar, mobilizator, ele au exprimat just — cu toate limitele ideologice — starea de spirit a maselor și au susținut puternic procesul lor de radicalizare. Manifestele comuniste s-au adresat, cu cuvinte înflăcărate, soldaților să nu folosească armele împotriva Rusiei sovietice

[10] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8, filele 3—4.

* Mișcarea revoluționară din țara noastră avea legături și cu tesniacii din Bulgaria, și cu spartachiștii germani.

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 2, filele 13—14.

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 1, fila 13.

[13] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 63, 65.

și să ajute lupta revoluționară a poporului [14]. În manifestele editate în vara anului 1918 se cerea intensificarea luptei din partea proletariatului pentru retragerea trupelor de ocupație, doborîrea guvernului burghezo-moșieresc, îmbunătățirea situației materiale a oamenilor muncii, drepturi politice.

Manifestele chemau masele să sprijine grevele și demonstrațiile desfășurate împotriva regimului militar din întreprinderi, pentru îmbunătățirea salariilor, dreptul de organizare și întrunire etc. În ziua de 1 Mai 1918, masele au ieșit în stradă (București, Cluj, Oradea etc.).

Grevele și demonstrațiile desfășurate, în pofida legilor aspre ale stării de război, lupta revoluționară neînfricată a muncitorilor, țăranilor, soldaților și marinarilor au demonstrat, cu prisosință, efervescența generală care a cuprins țara. Ca urmare a intensificării acestor lupte, V. I. Lenin, încă în februarie 1918, arăta: „Văpaia insurecției proletare a cuprins Finlanda. Flăcările s-au extins și asupra Romîniei" [15], iar peste două săptămîni V. I. Lenin constata din nou că revoluția „...începe să cucerească Caucazul și Romînia" [16].

Creșterea luptelor revoluționare ale maselor muncitoare a determinat comandamentul militar german să urmărească îndeaproape și nemijlocit activitatea organizațiilor ilegale, comuniste. În urma unei percheziții a fost arestat Alecu Constantinescu, secretarul Comitetului de acțiune ilegal, împreună cu alte 12 persoane. Deși la interogatoriu arestații au declarat că luptă pentru instaurarea republicii prin revoluție, totuși autoritățile militare și civile n-au îndrăznit să-i condamne, din cauza spiritului tot mai agitat al maselor, care în fața închisorii și cu prilejul procesului au participat la o serie de puternice manifestații de solidaritate cu „inculpații". Sub presiunea maselor și în urma protestelor tesniacilor bulgari și ale unor socialiști germani, autoritățile au trebuit să-i elibereze după un arest de aproape două luni de zile [17].

În a doua jumătate a anului 1918 și țărănimea a fost cuprinsă de o frămîntare generală. Țăranii refuzau tot mai mult să lucreze pe pămînturile moșierilor. În teritoriul ocupat țăranii au atacat unele conace și pe cei împuterniciți cu rechiziționările. Ei s-au ridicat cu ură împotriva ocupanților străini, trecînd la o serie de acțiuni de sabotaj ca: distrugerea rețelei telefonice, în comunele Tufeni, Mierlești, Cetatea, Pucioasa, Bengești, Bobu; distrugerea aparatelor de semnalizare și a altor instalații la căile ferate în comunele Bălănoaia, Guna-Teghii, Nehoia, Vlădila; nestrîngerea recoltei în comunele Tancanău, Fințești, Năeni, Gura Vadului, Tohani, Coșoveni; refuzul de predare a animalelor și laptelui în comunele Măldăeni, Bezoladu; incendii în Flămînda, Ciuperceni etc. Toate aceste comune și sate au fost pedepsite cu amenzi colective de autoritățile militare germane [18].

Rapoartele secrete ale autorităților militare din anul 1918 recunoșteau ura generală a țăranilor din spatele frontului și a celor îmbrăcați în

---

[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 19, partea I, filele 13, 18.

[15] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 45.

[16] Op. cit., pag. 77.

[17] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 9, filele 1, 2, 3, 4, 5, 19, 20.

[18] „Foaia de ordonanțe pentru populația civilă în teritoriul romîn ocupat" din 15, 20 și 29 octombrie 1918, editată de comandamentul german al armatei de ocupație.

haine militare împotriva moșierilor. Chiar și politicienii burghezi au calificat starea de spirit a țărănimii ca fiind „foarte îngrijorătoare". „E teama de o mare revoltă țărănească" — scria unul din ei. În județul Ciuc (Ditrău, Remetea) au avut loc revolte țărănești. Prefectul județului, în mai 1918, raporta alarmat că într-o serie de comune „populația este infectată cu idei bolșevice răspîndite de prizonierii de război întorși din Rusia" [19].

Desfășurarea evenimentelor pe teritoriul țării noastre în ultimul an al războiului mondial a arătat că în mase s-a acumulat un mare potențial de luptă, manifestat tot mai pregnant în direcția impunerii unor transformări fundamentale atît în problema războiului și păcii, cît și în întreaga viață social-politică a Romîniei. Autoritățile burghezo-moșierești civile și militare și cele de ocupație au căutat, prin intensificarea terorii, să înăbușe luptele, de multe ori spontane, ale maselor. În pofida acestui fapt, ele n-au reușit să oprească mersul năvalnic al evenimentelor. Prin greve și alte acțiuni desfășurate în perioada noiembrie 1917—noiembrie 1918, muncitorii au reușit să impună claselor dominante satisfacerea unor revendicări, ca, de exemplu, demilitarizarea unor întreprinderi, recunoașterea sindicatelor și delegațiilor, ridicarea salariilor în raport cu scumpetea ș.a.m.d.

Clasele exploatatoare au trecut printr-o puternică criză politică, principalul factor determinant în aceasta fiind lupta revoluționară a maselor. S-au ascuțit fricțiunile dintre partidele burghezo-moșierești, a fost zdruncinată însăși poziția monarhiei. Și în Romînia s-a creat o astfel de situație, despre care V. I. Lenin spunea încă înainte referitor la Europa: „Criza politică este o realitate: nici unul dintre guverne nu e sigur de ziua de mîine... Toate guvernele trăiesc pe un vulcan... Întregul regim politic al Europei a fost zguduit, și nimeni, probabil, nu va tăgădui că am intrat... în epoca unor foarte mari zguduiri politice" [20]. La aceasta s-au adăugat șubrezenia situației armatei de ocupație germane în urma înfrîngerilor militare ale Germaniei imperialiste și accentuarea procesului de descompunere a imperiului habsburgic.

*

Prin declanșarea războiului imperialist clasele exploatatoare au urmărit și înăbușirea luptelor revoluționare ale maselor muncitoare, care erau în creștere; contrar însă așteptărilor lor, războiul s-a încheiat — sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — în condițiile unui puternic avînt revoluționar în întreaga lume.

O dată cu terminarea primului război mondial imperialist, avîntul revoluționar din Romînia a intrat într-o nouă fază de dezvoltare.

Burghezia și moșierimea romînă au căutat să iasă din situația lor critică, printre altele, prin înlocuirea guvernului germanofil, prezidat de A. Marghiloman, la 10 noiembrie 1918, cu un guvern antantofil,

[19] Sächsisches Landeshauptarchiv (Arhiva centrală națională din Saxonia), Dresda. Comunicările secrete ale imputernicitului militar din 12, 23 martie și 3, 4 aprilie 1918. F. 507-a, 619-a/620, 101, 111/111-a nr. 4.210, 4.211.

[20] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 203.

condus de generalul Coandă. Clasele exploatatoare din Romînia s-au grăbit să tragă toate foloasele din schimbarea situației internaționale, declarînd război Germaniei, cu care colaboraseră pînă în noiembrie. În ciuda acestor manevre și a demagogiei lor naționaliste, cercurile guvernante romîne n-au reușit să stăvilească valul revoluționar al maselor în continuă creștere.

Capitularea Bulgariei și a Turciei a avut o influență directă atît asupra atenuării regimului de ocupație din țară, cît și asupra creșterii combativității maselor. În urma acestei situații, precum și a știrilor revoluționare sosite din Germania, în octombrie 1918, autoritățile militare germane, deși mai stăteau încă în Romînia, nu mai puteau împiedica adunările organizate la clubul partidului socialist din București; întrunirile erau tot mai mult frecventate de muncitori, iar „tema cel mai mult discutată a fost revoluția rusă" [21]. Astfel s-au creat condiții mai favorabile activității grupurilor comuniste și celorlalte elemente revoluționare și înființării și reînființării a numeroase sindicate.

La București au avut loc numeroase demonstrații și adunări publice la care muncitorii cereau desființarea imediată a regimului de ocupație militară a țării. Ura oamenilor muncii din țara noastră împotriva cotropitorilor rezultă și din aceea că numeroși ofițeri superiori germani erau huiduiți în public [22]. Chiar și numeroși soldați germani au fost cuprinși de frămîntări revoluționare. În rîndurile trupelor de ocupație în care desfășurau o activitate susținută spartakiștii au început să se înființeze soviete ale soldaților. Muncitorii revoluționari romîni care în cursul anului 1917 întrețineau legături cu elementele înaintate din armata germană și în rîndurile căreia răspîndeau manifeste primeau arme și muniții de la soldații germani.

Terminarea războiului a făcut posibilă unirea forțelor revoluționare din Moldova și Muntenia, întărind rolul Bucureștiului ca centru revoluționar al țării. În condițiile înfrîngerii militare a puterilor centrale a avut loc destrămarea totală a imperiului austro-ungar; lupta maselor pentru unirea Transilvaniei cu Romînia, influențată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, a impus desăvîrșirea unirii naționale.

În perioada retragerii armatelor de ocupație din țara noastră s-au creat condiții deosebit de favorabile pentru lupta maselor în vederea răsturnării puterii burghezo-moșierești [23]. Însuflețiți de exemplul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, muncitorii înaintați au intrat în acțiune. S-au format gărzi muncitorești. Au fost răspîndite manifeste. Masele înarmate au asaltat unele instituții militare și publice; pentru puțin timp ele au fost stăpîne pe stradă. La 14 noiembrie 1918 a apărut primul număr al ziarului „Socialismul", avînd ca titlu: „Trăiască socialismul!".

Forțele muncitorimii însă n-au putut fi unite și îndreptate spre realizarea unor scopuri politice generale și hotărîtoare, spre cucerirea puterii politice. În aceste zile de puternice lupte revoluționare s-a simțit cu tărie lipsa unui partid de tip nou, înarmat cu teoria marxist-leninistă, capabil să

[21] „Die Kommunistische Internationale" nr. 6, din octombrie 1919, pag. 80.

[22] *V. Th. Cancicov*: „Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României", vol. II, București, 1921, pag. 605—608.

[23] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 4.433, filele 31, 42.

conducă masele populare în lupta pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc. Elementele oportuniste din conducerea partidului socialist n-au luat nici o măsură în vederea folosirii situației create în capitală, care aproape două săptămîni a rămas fără forțe militare și polițienești. În aceste zile critice pentru regimul burghezo-moșieresc, liderii oportuniști au fost de un real folos claselor exploatatoare. Într-un raport al comandantului jandarmeriei din București se arăta că în acel moment nu era recomandabilă arestarea fruntașilor socialiști de stînga, aceasta urmînd să se facă o dată cu consolidarea pozițiilor claselor dominante [24].

În ciuda scăpării momentului favorabil pentru acțiuni hotărîtoare, luptele muncitorilor continuau să crească. Activitatea grupurilor comuniste a influențat asupra dezvoltării ulterioare a avîntului revoluționar. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat: „Grupurile comuniste chemau la luptă împotriva regimului de foamete și mizerie la care era supus proletariatul de exploatatorii capitaliști, împotriva stării de asediu, împotriva măsurilor represive guvernamentale și evacuărilor forțate de sedii muncitorești" [25]. Elementele înaintate ale mișcării muncitorești, însușindu-și tot mai mult leninismul, luptau pentru clarificarea ideologică în sînul mișcării. Ele se aflau în fruntea aripii de stînga din partidul socialist, adepte credincioase ale internaționalismului proletar, militau cu înflăcărare pentru solidaritatea clasei muncitoare cu Rusia sovietică.

La sfîrșitul anului 1918, la București, în Valea Prahovei și în alte centre muncitorești s-au declanșat numeroase greve. În același timp, valul de greve a arătat că muncitorii nu dădeau ascultare elementelor oportuniste din conducerea sindicatelor, care-i îndemnaseră să înainteze memorii pe lîngă patroni, ci au ales calea impunerii revendicărilor prin luptă. Uneori revendicările au fost prezentate în memorii, dar cu termene ultimative, neîndeplinirea lor fiind urmată de declararea grevei. Toate aceste greve, îmbinate cu mari demonstrații de stradă, se desfășurau sub steagul revendicărilor economice și al lozincilor politice revoluționare. În cursul marilor lupte muncitorești din această perioadă au apărut noi forme de organizare: consiliile muncitorești (comitete de întreprindere), care cuprindeau pe reprezentanții tuturor muncitorilor din întreprinderea respectivă. Consiliile muncitorești organizau lupta economică și politică a muncitorilor din întreprinderi. Unii fruntași ai grupurilor comuniste, ca, de exemplu, la București Constantin Ivănuș, au inițiat din nou crearea unor gărzi muncitorești.

În condițiile creșterii continue a luptelor muncitorimii și a rolului grupurilor comuniste, aripa revoluționară din mișcarea muncitorească a determinat adoptarea de către conducerea partidului socialist, în decembrie 1918, a unei Declarații de principii, publicată la 9 decembrie în ziarul „Socialismul", ca un nou program al partidului socialist, care se baza pe principii revoluționare reflectînd spiritul revoluționar și hotărîrea de luptă a maselor. Declarația de principii s-a ridicat împotriva concepțiilor reformiste și a stabilit că partidul socialist este un partid

[24] „Die Kommunistische Internationale" nr. 6, din octombrie 1919; vezi și Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 4.133, fila 71.

[25] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 366.

revoluționar, care luptă pentru dictatura proletariatului și înfăptuirea societății socialiste. Declarația de principii a afirmat solidaritatea partidului socialist din Romînia cu Partidul Comunist din Rusia. În același timp, Declarația de principii avea și unele lipsuri (nu a indicat căile practice pentru cucerirea puterii, necesitatea înfăptuirii alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare etc.).

Burghezia și moșierimea erau înspăimîntate de creșterea luptelor populare. Regele și guvernul, întorși la București, au hotărît să treacă la represiuni sîngeroase pentru a înăbuși avîntul revoluționar [26] și a pregăti spatele frontului în vederea agresiunii antisovietice. Pretextul îndeplinirii acestor planuri l-au constituit puternicele manifestații declanșate în zilele de 10—12 decembrie 1918 în București, avînd ca scop sprijinirea muncitorilor tipografi aflați în grevă. La aceste demonstrații și manifestații de simpatie cu greviștii tipografi, muncitorii, în afară de lozinci economice, scandau și lozinci politice revoluționare, antimonarhice și de solidarizare cu revoluția rusă. La 13 decembrie 1918, muncitorii din capitală, părăsind lucrul, s-au îndreptat, încolonați, spre sediul sindicatelor din strada Sfîntul Ionică. Ajunse în Piața Teatrului Național, coloanele de muncitori au fost întîmpinate de focul puștilor și al mitralierelor deschis de către ofițerii și soldații amețiți de băutură. Peste o sută de muncitori au fost uciși și cîteva sute răniți și arestați. Printre cei arestați era și I. C. Frimu, care, în urma maltratărilor barbare, a murit peste două luni [27].

Masacrul de la 13 decembrie 1918 n-a dus, așa cum sperau burghezia și moșierimea, la înăbușirea sau atenuarea luptei de clasă; dimpotrivă, el a determinat o rezistență și hotărîre de luptă și mai înverșunată din partea clasei muncitoare, adîncind și mai mult contradicțiile sociale din Romînia. Acest lucru rezultă nu numai din puternica mișcare de protest a muncitorilor din țară împotriva măcelului sîngeros comis de clasele exploatatoare, din continuarea mișcărilor greviste, ci și din frica burgheziei și moșierimii de urmările crimei săvîrșite. Așa se explică graba cu care burghezia și moșierimea romînă au legiferat, a doua zi după luptele din 13 decembrie, reforma agrară. Această manevră avea ca scop de a preveni unirea luptei muncitorilor cu mișcările țărănești [28]. Lipsa unui partid marxist-leninist a făcut ca manevrele burgheziei și moșierimii, ajutate de elementele oportuniste din conducerea partidului socialist, să ducă la izolarea luptei revoluționare a clasei muncitoare de frămîntările și mișcările țărănești, care aveau loc în același timp, dar care totuși nu s-au unit.

Deși, în urma măsurilor represive, multe elemente revoluționare au fost arestate și, astfel, cele oportuniste și-au putut întări vremelnic pozițiile în conducerea partidului socialist și în unele organe ale presei muncitorești, totuși evenimentele din 13 decembrie 1918 au avut un rol de seamă în demascarea concepțiilor reformiste și centriste ale conducătorilor oportuniști. După 13 decembrie 1918, lupta dintre aripa revoluționară din parti-

[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 750, filele 8, 10, 16, 18, 21; dosarul nr. 749, filele 4, 13, 133; dosarul nr. 750, filele 102, 140, 147.

[27] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 748, filele 10, 22, 25, 26.

[28] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 55, dosarul nr. 748, filele 5, 28, 38.

dul socialist și elementele oportuniste din conducerea partidului socialist a devenit mai fățișă, acestea din urmă trecînd la atacuri deschise împotriva elementelor revoluționare și a principiilor leniniste. Demascarea acestei poziții trădătoare și învățămintele luptelor din 13 decembrie 1918 au dus la creșterea influenței mișcării comuniste în rîndurile maselor, care devenea tot mai organizată și mai extinsă. Crearea de partide comuniste în diferite țări, a Internaționalei Comuniste a dat un puternic impuls tendințelor din mișcarea noastră muncitorească în vederea creării unui partid de tip nou, revoluționar.

Ca rezultat al luptelor din 1918, muncitorii dintr-o serie de întreprinderi din București și Valea Prahovei au impus o anumită ridicare a salariilor, reangajarea muncitorilor concediați, desființarea amenzilor, introducerea zilei de lucru de 8 ore.

De la începutul anului 1919 mișcarea muncitorească a cunoscut în continuare o dezvoltare ascendentă, ceea ce a impus reconfirmarea recunoașterii dreptului de organizare, reapariția ziarului „Socialismul", suspendat la 14 decembrie, și eliberarea majorității celor arestați în urma luptelor din 13 decembrie 1918.

•

Ca urmare a înfrîngerii militare a Puterilor centrale, a luptei crescînde a maselor, sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, la sfîrșitul anului 1918 a avut loc destrămarea monarhiei habsburgice. S-au format statul cehoslovac, statul iugoslav și, în urma izbucnirii la 31 octombrie 1918 a revoluției burghezo-democratice din Ungaria, a luat ființă statul de sine-stătător ungar.

În noiembrie-decembrie Transilvania a fost cuprinsă de o puternică mișcare revoluționară cu caracter burghezo-democratic. Au avut loc mari lupte revoluționare pentru înlăturarea jugului habsburgic, lichidarea rînduielilor moșierești, a asupririi naționale, pentru transformări democratice, unirea Transilvaniei cu Romînia. În numeroase centre s-au creat sfaturi muncitorești. Grupurile comuniste, împreună cu celelalte elemente revoluționare, au editat numeroase manifeste, răspîndind în rîndurile maselor muncitoare ideile leninismului.

Țăranii s-au răsculat în cele mai multe comune și sate din Transilvania împotriva moșierilor, notarilor și jandarmilor, paralizînd activitatea vechilor autorități austro-ungare.

Lichidarea aproape totală a organelor de reprimare a însemnat de fapt distrugerea principalelor instrumente ale asupririi sociale și naționale, a înlesnit înfăptuirea năzuințelor de veacuri ale maselor, unirea Transilvaniei cu Romînia. Masele au dorit ca acest act istoric să aibă loc în condițiile unor profunde transformări democratice în Romînia.

Burghezia și moșierimea romînă, care pînă în octombrie au avut o atitudine antinațională de „loialitate" față de imperiul austro-ungar, văzînd puternica mișcare a maselor pentru unire, au făcut o cotitură bruscă pentru a acapara locul de frunte în această mișcare, în scopurile lor de clasă.

Ele au căutat să realizeze unirea în condițiile unei ațițări naționalist-șovine, ale menținerii și consolidării regimului burghezo-moșieresc reacționar, desconsiderînd aspirațiile democratice ale maselor populare.

Burghezia și moșierimea romînă au fost ajutate din plin de elementele de dreapta din partidul social-democrat de teapa lui Flueraș și Jumanca, care, trădînd interesele clasei muncitoare, au căutat să submineze avîntul revoluționar al maselor. Ele au inițiat crearea Consiliului național romîn, în care rolul conducător l-a avut burghezia romînă, și au intrat în componența acestuia. În același mod au procedat elementele reformiste maghiare și germane din Transilvania, care, de asemenea, au intrat în consiliile naționale maghiare și germane, făcînd toți astfel jocul propriilor burghezii, împotriva luptei comune a oamenilor muncii de diferite naționalități.

Consiliul național romîn a convocat la 1 decembrie 1918 adunarea națională de la Alba Iulia. Deși burghezia și moșierimea romînă din Transilvania au urmărit să dea acestei adunări un caracter limitat, ea a avut loc în prezența a peste 100.000 de oameni ai muncii, veniți din toate colțurile Transilvaniei. Adunarea a proclamat unirea Transilvaniei cu Romînia, care a constituit un act istoricește progresist. În declarația adoptată la Alba Iulia, sub presiunea maselor, s-au prevăzut solemn înfăptuirea unor largi libertăți democratice, respectarea egalității în drepturi a minorităților naționale cu poporul romîn. Aceste făgăduieli n-au fost respectate niciodată de burghezia și moșierimea romînă.

Roadele luptei revoluționare de eliberare națională a maselor populare au fost culese de burghezie și moșierime. Clasele exploatatoare romîne au trecut, cu sprijinul Antantei, la înăbușirea luptelor revoluționare ale maselor populare din Transilvania. Masele largi populare au perseverat însă asupra păstrării și consolidării cuceririlor obținute prin luptele revoluționare.

În anul 1919 avîntul revoluționar a continuat să crească în întreaga Romînie. S-a intensificat lupta elementelor revoluționare din sînul mișcării muncitorești pentru întărirea pozițiilor lor.

Crearea Internaționalei a III-a în martie 1919, la care au participat și reprezentanți ai mișcării muncitorești din Romînia, a determinat adîncirea procesului de clarificare ideologică și în rîndurile mișcării muncitorești din Romînia. Lupta ideologică s-a desfășurat între muncitorii înaintați, comuniștii, pe de o parte, și elementele reformiste, pe de altă parte.

Comuniștii s-au ridicat cu tărie împotriva înfăptuirii neprincipiale a unității organizatorice a mișcării muncitorești din întreaga țară prin unificarea formală a diferitelor partide socialiste, care existau în Romînia veche, Transilvania și Bucovina, fără stabilirea unei platforme comune, revoluționare. De asemenea, demascînd încercările de a se trimite delegați la Congresul sindical reformist de la Amsterdam și la Congresul partidelor social-democrate oportuniste de la Berna, grupurile comuniste au tradus în limba romînă și au difuzat manifestul „Milogii de la Washington" și apoi lucrarea lui V. I. Lenin intitulată „Eroii de la Berna" [30].

Lupta pentru clarificarea ideologică era îngreunată de faptul că, deși elementele înaintate stăteau pe poziții militante, revoluționare, totuși nici

[30] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. I, dosarul nr. 8, filele 17—20.

ele nu aveau încă suficientă claritate ideologică; în rîndurile lor persistau încă unele tendințe sectare, ca, de exemplu, de a desfășura numai o activitate ilegală, subapreciind posibilitățile muncii legale.

Mergînd împotriva valului revoluționar, elementele centriste și oportuniste au reușit să impună, la Conferința din aprilie—mai 1919 a organizațiilor socialiste, adoptarea unei noi Declarații de principii, care numai formal vorbea despre dictatura proletariatului, care avea o orientare reformistă, susținînd teza integrării pașnice a capitalismului în socialism.

Părăsirea tezelor primei Declarații de principii a stîrnit o puternică mișcare de protest în rîndurile secțiunilor locale ale partidului socialist și ale sindicatelor. Aceste proteste exprimau de fapt starea de spirit revoluționară a maselor, care dădeau dovadă de o cambativitate tot mai ridicată.

O serie de organizații ale partidului socialist, ca cele din București, Bîrlad, Brăila, Ploiești, au insistat asupra menținerii Declarației de principii din decembrie 1918. În Transilvania organizațiile socialiste conduse de elemente revoluționare (Oradea, Arad etc.) n-au recunoscut conducerea oportunistă a Partidului social-democrat din Ardeal și Banat.

În 1919 valul luptelor revoluționare ale maselor muncitoare a continuat să crească, întrecînd nivelul și amploarea luptelor din anul 1918. La Vulcan și Lupeni a avut loc răscoala armată din 8 ianuarie 1919[31]. În primăvara anului 1919, în nord-vestul Transilvaniei (în județele Bihor, Satu Mare și într-o parte a județului Sălaj) s-a instaurat timp de cîteva săptămîni (21 martie—19 aprilie 1919) un regim de dictatură proletară, care a luat o serie de măsuri revoluționare, ca socializarea uzinelor, fabricilor, comerțului angro, blocurilor de locuit etc.

Oamenii muncii de la orașe și sate au fost cuprinși de frămîntări și agitații revoluționare pe întregul teritoriu al țării. Ei urmăreau cu mare atenție și însuflețire știrile din Rusia sovietică, Germania, Ungaria și alte țări.

În rîndurile muncitorilor exista o stare de revoltă continuă în urma evenimentelor sîngeroase din 13 decembrie 1918. Muncitorii cereau tot mai insistent desființarea stării de asediu și a cenzurii, eliberarea celor arestați, restituirea averii confiscate a partidului socialist (circa 800.000 de lei în numerar) etc. Presa internațională, ca, de exemplu, ziarul „Lokal-Anzeiger" din Berlin și altele, a continuat să relateze știri despre situația extrem de încordată din Romînia, despre ura oamenilor muncii împotriva capitaliștilor, moșierilor și a regelui, precum și despre posibilitatea izbucnirii revoluției în țara noastră.

În prima jumătate a anului 1919, influența aripii de stînga din mișcarea muncitorească în frunte cu grupurile comuniste s-a făcut tot mai simțită într-o serie de întreprinderi importante, ca C.F.R., Arsenalul armatei, P.T.T., Pirotehnia și altele, unde au fost create comitete ale grupurilor comuniste. Comitetul de acțiune al grupurilor comuniste din București a stabilit legături cu comuniștii din Transilvania și Bucovina, ceea ce a dus

[31] Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", nr. 5/1956, pag. 174—181.

la întărirea pe scară națională a mișcării comuniste. Dezvoltarea aripii revoluționare și apariția ziarului ilegal „Revoluția socială" au avut o influență importantă asupra creșterii avîntului revoluționar din țară.

Pentru întărirea forțelor proletariatului, s-a continuat cu și mai multă energie reorganizarea mișcării sindicale, începută în anul 1918. În cadrul acestei mișcări s-au reorganizat și au luat ființă numeroase organizații sindicale în toată țara. O expresie puternică a dezvoltării rapide a mișcării sindicale o constituia crearea unor uniuni sindicale (ale metalurgiștilor, minerilor etc.). Procesul de lărgire a mișcării sindicale era legat de intensificarea acțiunilor revoluționare ale proletariatului, de dezvoltarea luptei pentru afilierea partidului socialist la Internaționala a III-a.

Paralel cu dezvoltarea mișcării sindicale, s-a intensificat procesul de creare a consiliilor muncitorești, care acționau ca organe înaintate de luptă într-o serie de întreprinderi importante, ca, de exemplu, la „Lemaître", „Vulcan", „Regie", „Wolf" etc. (București), precum și la C.F.R., în întreprinderi mari petroliere din Valea Prahovei etc.

În urma acestor măsuri de organizare, în anul 1919, masele proletare au continuat cu și mai multă vigoare luptele revoluționare. Începutul anului 1919 a fost marcat de grevele minerilor din Valea Jiului și de greva feroviarilor din Transilvania. În ciuda măsurilor represive ale autorităților burghezo-moșierești, amploarea luptelor din țară a continuat să crească. O manifestare puternică a stării de spirit revoluționare a muncitorilor au constituit-o demonstrațiile desfășurate cu prilejul zilei de 1 Mai. Numai la București, peste 30.000 de muncitori au încetat lucrul. Manifestele apărute cu acest prilej au protestat împotriva „barbariei militare", au salutat Rusia sovietică, arătînd că și Romînia trebuie să devină o republică socialistă.

Organizarea grevelor a fost un important teren de luptă între elementele înaintate ale mișcării muncitorești care le considerau ca un mijloc principal al luptei de clasă și oportuniștii din conducerea mișcării muncitorești, care, speriați de creșterea valului de luptă, căutau să le frîneze și să le stăvilească. Grevele s-au dezvoltat în lărgime și adîncime, împotriva voinței acestor elemente.

Un moment important în dezvoltarea luptelor muncitorești a fost greva generală a întregii muncitorimi ceferiste din vechea Romînie declanșată în iunie 1919, care a deschis șirul grevelor generale pe localități și ramuri industriale, constituind semnalul a numeroase alte greve din diferite orașe ale țării (R.M.S., „Vulcan", Uzina electrică, Imprimeria națională din București, greve la Iași, Brăila și altele). În a doua jumătate a anului 1919 au avut loc o serie de greve generale, ca greva generală a petroliștilor din Valea Prahovei, la care au participat peste 20.000 de muncitori, greva generală a muncitorilor din Galați, Brăila, Piatra Neamț, greva metalurgiștilor, tîmplarilor, brutarilor etc.

Trăsătura caracteristică a acestor lupte o constituia îmbinarea revendicărilor economice cu cele politice, muncitorii insistînd asupra ridicării salariilor, a introducerii zilei de muncă de opt ore, a recunoașterii sindicatelor și consiliilor muncitorești etc.

Un pronunțat caracter politic a avut greva din 21 iulie 1919, desfășurată în cadrul unei acțiuni largi a proletariatului internațional, pentru apărarea Rusiei sovietice și a revoluției proletare din Ungaria, în fruntea

acestei greve mari situîndu-se reprezentanții aripii de stînga, care era în continuă creștere [32].

Grevele erau însoțite de manifestații și demonstrații furtunoase. „Aproape în toate fabricile nu se mai lucra — mărturisea un politician burghez. Pretutindeni se cerea înființarea de «comitete muncitorești», adevărate soviete, cu atribuțiuni de control și de îndrumare pentru fiecare fabrică sau uzină. Pînă și în întreprinderile statului, la fabrica de tutun de la Belvedere și la cea de chibrituri de la Filaret pătrunsese anarhia. Zilnic, enorme cortegii de muncitori și de muncitoare cutreierau ulițele Bucureștiului, cîntînd litanii bolșevice și fîlfîind steaguri roșii tocmai ca în Rusia lui Lenin. Am asistat și eu la asemenea defilări, ca toată lumea, și-mi aduc aminte de impresia pe care mi-au făcut-o, m-am crezut la Odesa... Au fost zile în care manifestația — pașnică de altminteri — se întindea pe toată Calea Victoriei, capul ei la șosea și coada la poștă" [33].

Era o luptă continuă. Aproape în fiecare întreprindere muncitorii erau nevoiți să reia multe greve, deoarece, după cîștigarea unor revendicări, trebuia impusă respectarea angajamentelor luate de patroni, trebuia împiedicată reducerea, sub alte forme, a salariilor o dată sporite, trebuia impusă respectarea zilei de muncă de 8 ore, a repausului duminical, a sporurilor de scumpete, a consiliilor muncitorești. Muncitorii se ridicau și împotriva brutalizărilor la care erau supuși din partea patronilor [34]. De asemenea, multe greve erau reluate după succese parțiale pentru satisfacerea integrală a revendicărilor.

Grevele au devenit, în același timp, arme importante de protest ale muncitorilor împotriva acțiunilor samavolnice ale autorităților, a suspendării ziarelor muncitorești, pentru eliberarea celor arestați și dreptul de întrunire fără asistența agenților militari.

O altă trăsătură caracteristică a acestor greve era faptul că ele se desfășurau pe baza solidarității unei întreprinderi cu celelalte întreprinderi dintr-o localitate sau chiar cu cele din alte localități. Creșterea numărului grevelor în timp de 2—3 ani, munca vastă depusă pentru pregătirea și buna lor desfășurare, strîngerea rîndurilor muncitorilor în aceste lupte au ajutat la acumularea unei anumite experiențe în lupta de clasă. Aceasta putea fi însă generalizată și dezvoltată cu succes de un partid revoluționar, de tip nou, a cărui lipsă s-a resimțit și pentru făurirea căruia au luptat fiii cei mai buni ai clasei muncitoare.

Mișcarea comunistă a cucerit poziții importante în numeroase centre industriale (Ploiești, Brăila, Galați, Turnu Severin, Buzău, Valea Jiului, Reșița etc.), atrăgînd de partea sa un număr mare din secțiile locale ale partidului socialist. S-au întărit legăturile cu luptătorii comuniști din Tran-

---

[32] „Socialismul", anul IX, nr. 14, din 23 iulie 1919.

[33] *C. Argetoianu:* „Pentru cei de mîine. Amintiri din vremea celor de ieri"; caietul nr. 32, partea a VI-a, pag. 316—318.

[34] Terorizarea muncitorilor a mers pînă acolo încît la Fabrica „Vega"-Ploiești a fost creată un fel de curte marțială, compusă din directorul fabricii, comandantul militar și alții, care amenda și judeca pe muncitori după placul ei. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 754, fila 187.)

silvania, unită cu Romînia, cu prizonierii de război întorși în țară. Totodată s-au creat legături cu organizațiile comuniste din unele țări vecine și chiar cu cele din Franța. Datorită creșterii continue a influenței grupurilor comuniste, majoritatea membrilor organizațiilor socialiste și sindicale sprijineau aripa revoluționară. Elementele revoluționare au trebuit să ducă o luptă înverșunată nu numai împotriva elementelor reformiste, dar și împotriva celor centriste, care o perioadă îndelungată au mai deținut majoritatea în Comitetul executiv al Partidului socialist din vechea Romînie.

Creșterea spiritului revoluționar al maselor și-a găsit expresia și cu prilejul primei aniversări a luptelor din 13 decembrie 1918. La 26 decembrie 1919, muncitorii din București și din celelalte orașe mai mari ale țării au protestat împotriva masacrului săvîrșit de burghezie și moșierime la 13 decembrie 1918, ridicîndu-se totodată împotriva împușcării de către armată a unui număr de opt muncitori greviști de la S.T.B. Greva generală declanșată în această zi la București a impus retragerea vremelnică a gărzilor militare din întreprinderi [35].

Un rol important în dezvoltarea mișcării muncitorești și în creșterea avîntului revoluționar l-a avut presa muncitorească și democratică, ca: „Socialismul", „Lupta socialistă", „Republica socială", „Tineretul socialist", „Clopotul", „Cuvîntul socialist", „Marosvölgyi munkas" („Muncitorul din Valea Mureșului"), „Steagul roșu" etc., precum și ziarele muncitorești care apăreau concomitent în limbile romînă, maghiară, germană. Unele ziare mai erau influențate însă și de elemente reformiste.

În tot cursul anului 1919 au continuat frămîntările și nemulțumirile în rîndurile armatei burghezo-moșierești. Soldații au desfășurat acțiuni puternice și permanente pentru demobilizare. Astfel de acțiuni revoluționare și răscoale au avut loc în regimentele 17, 113, 114 infanterie, în batalionul 8 pionieri din Moldova; în unitățile militare din Cluj, Dej, Sighet, Alba Iulia, Tg. Mureș și în alte locuri. Soldații urmăreau cu mult interes articolele publicate în ziarul „Socialismul" și manifestele revoluționare. În regimentele Argeș și Muscel s-au constituit soviete. Soldații au dus ei înșiși propaganda revoluționară în trenuri, la sate etc. Grupuri de soldați au încercat, la București și în Transilvania, să publice declarații în presa burgheză, prin care ei arătau că nu mai puteau suporta suferințele și mizeriile îndurate în armată, cerînd insistent îmbunătățirea hranei și demobilizarea lor [36].

Au continuat agitațiile țăranilor contra moșierilor în diferite părți ale țării. Frămîntările țăranilor s-au manifestat în diverse forme. Astfel, țăranii se ridicau împotriva mobilizării în armată, participau în număr tot mai mare la întrunirile muncitorești, se străduiau să se organizeze, după exemplul muncitorilor, în sindicate agricole, în cercuri socialiste, în secțiuni ale partidului socialist etc. La sate au apărut chiar grupuri comuniste. Problema cea mai arzătoare a țăranilor era lipsa de pămînt. De aceea, ei s-au ridicat împotriva tergiversării înfăptuirii reformei agrare, intrînd cu forța pe pămîn-

[35] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 1, fila 20; vezi și fondul nr. 5, dosarul nr. 752, filele 1, 2.

[36] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 757, filele 18, 19, 459, 448, 502, 568, 367, 414; fondul nr 5, dosarul nr. 752, fila 3.

turile moșierești (în județele Bihor, Dîmbovița etc.). În județul Prahova, după cum raportau alarmate autoritățile militare de aici, țăranii din comuna Homorîciu au declarat că „numai printr-o revoluție s-ar putea îndrepta lucrurile, punîndu-se stavilă hoțiilor din țară“ [37].

Toate aceste acțiuni ale maselor muncitoare au dovedit că în anul 1919 în țara noastră a avut loc un proces de lărgire și adîncire puternică a avîntului revoluționar. S-a accentuat și mai mult criza politică a regimului burghezo-moșieresc, manifestată și prin instabilitatea guvernamentală. În decembrie 1918, guvernul generalului Coandă a cedat locul unui guvern prezidat de I. Brătianu, exponent de seamă al claselor exploatatoare. După cîteva luni de teroare crîncenă dezlănțuită de acest guvern, după unele remanieri, în decembrie 1919, Al. Vaida-Voievod a fost însărcinat cu formarea unui nou guvern reacționar, care s-a menținut la putere abia 3—4 luni. Membrii dinastiei, de teama maselor muncitoare, nu se mai arătau pe străzile capitalei. Toate măsurile întreprinse de guvernele burghezo-moșierești erau determinate, în primul rînd, de teama de mișcarea revoluționară. În raportul unui reprezentant al grupurilor comuniste de la sfîrșitul anului 1919 se constata: „În general situația mi se pare foarte favorabilă pentru noi. În dezorientarea, debandada generală, frica de bolșevism, care s-au făcut stăpîne ale regelui și ale partidelor burgheze, mișcarea muncitorească cîștigă forțe fără încetare“ [38].

*

Mișcarea revoluționară din anul 1919 a zdruncinat puternic regimul burghezo-moșieresc, scoțînd în relief marea capacitate de luptă a proletariatului, precum și influența crescîndă a curentului comunist.

Atitudinea șovăitoare, trădătoare a oportuniștilor din conducerea partidului socialist, teroarea cruntă exercitată de autoritățile burghezo-moșierești, prezența armatelor Antantei în țara noastră, toate acestea au dat posibilitate burgheziei și moșierimii romîne să cîștige timp, să-și regrupeze forțele, să treacă la contraofensivă împotriva proletariatului revoluționar.

Trecerea burgheziei și moșierimii la contraofensivă a fost marcată de aducerea la cîrma țării a guvernului prezidat de generalul Averescu, călăul țărănimii din anul 1907. Prin aceasta, burghezia și moșierimea urmăreau să răpească cuceririle maselor din anii precedenți, să înăbușe valul luptei greviste, să sugrume sindicatele. Fluturînd lozinca înfăptuirii grabnice a reformei agrare, guvernul Averescu a fost adus la putere și în scopuri diversioniste, de a despărți mișcarea țărănească de lupta revoluționară a clasei muncitoare.

Activitatea acestui guvern a început cu promulgarea legii Trancu-Iași, care avea drept scop interzicerea grevelor, cu restabilirea gărzilor militare în întreprinderi. Guvernul burghezo-moșieresc a trecut la desființarea consiliilor muncitorești și la întărirea stării de asediu.

---

[37] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 752, fila 4; vezi și fondul nr. 5, dosarul nr. 753, fila 4.

[38] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 1, fila 22.

Măsurilor burgheziei clasa muncitoare le-a răspuns printr-un nou val de lupte. În cursul anului 1920, lupta de clasă a căpătat o amploare și mai înverșunată. Valul grevist a luat astfel de proporții, încît chiar după statisticile burgheze, care deformau cu mult realitatea, între 1 martie și 20 octombrie 1920 au avut loc în toată țara 345 de greve, dintre care 112 în București. Creșterea necontenită a grevelor și participarea celor mai largi mase muncitorești arătau că apăreau condițiile organizării unei greve generale la care să ia parte clasa muncitoare din întreaga țară.

În procesul de desfășurare a acestor greve se disting anumite perioade, fiecare constituind noi trepte de dezvoltare ascendentă a valului revoluționar din Romînia. Astfel, un loc important în dezvoltarea luptelor greviste l-a avut noul val de greve din lunile martie-august 1920. O trăsătură specifică a acestor lupte era aceea că, în ciuda măsurilor luate de guvern de interzicere a grevelor, mișcarea grevistă s-a manifestat cu aceeași intensitate în întreaga țară, în timp ce în anii premergători ea s-a manifestat în mod diferit pe regiuni și perioade. Luptele din această perioadă au avut o durată mai lungă, ele fiind însoțite de mitinguri furtunoase. Un fenomen deosebit de important l-au constituit extinderea grevelor pe ramuri întregi ale economiei naționale și desfășurarea lor cu o putere deosebită. Astfel de lupte mari au fost greva celor 9.000 de mineri din Valea Jiului din martie 1920, greva generală a muncitorilor feroviari și din transporturile pe apă, grevele de la R.M.S., Arsenalul armatei, ale muncitorilor tipografi și metalurgiști din București [39]. În aceste greve s-a accentuat și mai mult împletirea luptei pentru revendicări economice cu cele politice, determinate de anularea modestelor sporuri anterioare ale salariilor, de măsurile reacționare ale guvernului de reintroducere a gărzilor militare în fabrici, împiedicarea activității comitetelor de întreprindere, de numeroase arestări și mobilizarea muncitorilor la locul lor de producție. Clasa muncitoare din Romînia s-a ridicat cu indignare și hotărîre împotriva acestor măsuri. Șirul marilor greve din această perioadă a demonstrat creșterea conștiinței de clasă a muncitorilor și a forței pe care o reprezentau organizațiile muncitorești.

În aprilie 1920, V.I. Lenin, ocupîndu-se de problema însemnătății grevei în educația revoluționară a maselor muncitoare, arăta că „...fiecare grevă, chiar dacă are rezultate neînsemnate, dă ceva de neprețuit, nou, important și plin de conținut. Greva l-a făcut pe muncitor în stare să înțeleagă că numai în unire cu ceilalți muncitori reprezintă o forță, o forță puternică, capabilă să oprească mașinile, să facă din rob om... O dată cu creșterea luptei organizate împotriva capitaliștilor sub formă de greve, muncitorul dobîndește o forță altădată necunoscută" [40].

Grevele desfășurate în această perioadă în țara noastră au fost însoțite de demonstrații uriașe. Ziua de 1 Mai 1920 a fost transformată de muncitori într-o adevărată zi de luptă. În această zi, în centrele mari ale țării, masele muncitoare au demonstrat pentru pace cu Rusia sovietică, amnistie și socialism. La demonstrația care a avut loc la București au participat peste 100.000 de muncitori. Asemenea mase mari de oameni au participat la ma-

[39] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, filele 66, 67, 81, 82, 101, 107; vezi și fondul nr. 5, dosarul nr. 940, filele 49, 151.

[40] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 513.

nifestațiile desfășurate la Cluj, Tr. Severin, Craiova, Sibiu, Brăila, Bîrlad, Focșani, Pitești, Rîmnicu Vîlcea, Giurgiu ș.a.[41]. Grevele și demonstrațiile din aceste luni, datorită creșterii generale a luptei de clasă din țara noastră, au luat o asemenea amploare, încît în această ambianță revoluționară s-a creat posibilitatea organizării unei greve generale pe întreaga țară, care să impună satisfacerea revendicărilor muncitorești.

În august 1920 a început acea fază a valului revoluționar din Romînia care a premers nemijlocit greva pe țară a întregului proletariat. Lupta de clasă s-a ascuțit într-un mod deosebit cînd, în august 1920, s-a votat în parlament faimoasa lege Trancu-Iași, avînd ca scop să pună capăt luptelor greviste ale muncitorilor. În măsura în care se apropia greva generală, autoritățile burghezo-moșierești au intensificat teroarea în întreaga țară, îndeosebi împotriva elementelor înaintate ale mișcării muncitorești, făcînd în vara anului 1920 arestări în masă din rîndurile Comitetului Central comunist ilegal. Acest nou atac al guvernului Averescu a stîrnit revolta muncitorilor din întreaga țară, ducînd în mod direct la pregătirea grevei generale. În toate centrele țării au avut loc demonstrații uriașe, mitinguri și vehemente greve de protest. În timp ce guvernul a înăsprit teroarea prin întărirea gărzilor militare, arestarea membrilor comitetelor muncitorești, au izbucnit greve după greve în diferitele regiuni ale țării (greva generală în august în Banat și apoi în septembrie în întreaga Transilvanie), pe orașe (Iași, Satu Mare, Turda etc.), pe ramuri industriale. Luna septembrie era dominată de un număr mare de demonstrații. Lupta clasei muncitoare a luat un mare avînt, îndeosebi la București. În toate aceste acțiuni, muncitorii au demonstrat cu entuziasm pentru declararea grevei generale pe întreaga țară. Pentru aceasta existau condiții favorabile, deoarece forțele clasei muncitoare au crescut datorită experienței cîștigate în luptele din anii 1918—1919 și a organizării tot mai extinse a sindicatelor, ai căror membri au atins în toamna anului 1920 cifra de 250.000. Cuprinderea, într-o perioadă extrem de scurtă, a unui număr atît de mare de muncitori în mișcarea sindicală (cu opt ani în urmă, sindicatele concentrau abia 20.000 de membri) arată cu tărie orientarea hotărîtă a muncitorilor spre organizarea și desfășurarea luptelor cu forțe unite în interesul asigurării succesului acestora.

Ideea grevei generale și-a croit drumul în condițiile întăririi continue a luptei ideologice și politice desfășurate de reprezentanții curentului comunist. În cursul anului 1920 au apărut în Romînia lucrări ale lui Lenin, publicate în presă sau în broșuri separate („Democrația burgheză și democrația proletară", „Problemele puterii sovietelor" etc.). S-au răspîndit multe broșuri și manifeste („Lucrători și țărani săraci — uniți-vă !", „Apel pentru unirea internațională a tinerilor muncitori", „Poporul", „Un program de luptă comunistă" etc.), s-au difuzat numeroase materiale ale Internaționalei Comuniste (publicațiile „Le Phare", „La revue communiste", „Novaia vremea" și altele), s-a editat, în iulie, primul număr al organului teoretic al secțiunii București a partidului socialist, revista „Lupta de clasă". Un raport

[41] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 940, filele 53, 143; Vezi și „Chemarea" din 5 mai 1920 și „Socialismul" din 3 mai 1920.

confidențial al direcției generale a siguranței, din ianuarie 1920, în care s-au cerut măsuri energice de reprimare a mișcării revoluționare arăta: „Din rapoartele și informațiunile primite în ultimul timp la direcțiune rezultă că acțiunea de propagandă subversivă prin manifeste răspîndite în public în mod clandestin a luat proporții din ce în ce mai îngrijorătoare" [42].

Elementele înaintate au desfășurat o muncă intensă pentru a determina o cotitură în sînul partidului socialist, pentru a transforma partidul socialist în partid comunist. Ca urmare a acestei activități, secțiunile Partidului socialist din Oltenia au votat, în unanimitate, o rezoluție în care s-au pronunțat pentru afiliere la Internaționala Comunistă. Comuniștii au cucerit poziții importante și la Galați, Cîmpina, Bacău, Tecuci, Piatra Neamț, Ploiești, Petroșeni, Reșița [43]. Congresul Partidului socialist din Ardeal din august 1920 și cel din Banat au votat rezoluții pentru afiliere la Internaționala Comunistă. Muncitorii au cerut cu hotărîre afilierea la Internaționala a III-a. Afilierea la Internaționala Comunistă era atît de populară printre muncitori, încît ei se salutau cu această lozincă („Trăiască a III-a") și cîntau „Internaționala" chiar la adunările partidelor burgheze („Liga poporului" etc.) sau în fața regelui (la gara Cîmpina) [44].

În această situație, elementele reformiste și centriste din partidul socialist au fost nevoite să facă anumite concesii spiritului revoluționar al maselor. Dacă cu un an în urmă au mai încercat să trimită delegați la conferințe și congrese internaționale reformiste, în aprilie 1920 ele erau nevoite să anunțe în mod oficial ruperea legăturilor partidului socialist cu Internaționala a II-a și să trimită în iulie o delegație care să asiste ca observatoare la Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste. Masa membrilor de partid a militat însă să se facă pași hotărîtori și definitivi în direcția transformării partidului socialist în partid comunist, cerînd ca delegația plecată la Moscova să propună primirea partidului socialist în rîndurile membrilor Internaționalei a III-a.

Pentru a împiedica crearea partidului comunist, liderii oportuniști, în cursul anului 1920, au amînat, sub diferite pretexte nefondate, de două ori data ținerii congresului partidului socialist (inițial el trebuia să aibă loc la 9 aprilie și apoi la 1 august). În acest fel, clasa muncitoare din țara noastră în timpul marilor lupte de clasă din anul 1920 a fost lipsită de un stat-major revoluționar marxist-leninist, capabil să conducă proletariatul la victorie.

Pentru a lovi în lupta de clasă extrem de ascuțită a proletariatului, conducerea centrală a partidelor socialiste din Romînia a tărăgănat unirea acestora într-un singur partid pe țară, hotărînd acest lucru abia la 11 octombrie 1920. Deși, cu acest prilej, formal conducătorii oportuniști nu s-au opus adoptării statutului elaborat de reprezentanții grupurilor comuniste, care

---

[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 1, fila 87; vezi și fondul nr. 96, dosarul nr. 201, fila 281 și fondul nr. 5, dosarul nr. 757, fila 773.

[43] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 5, filele 8—10.

[44] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 6, filele 75, 79, 84.

prevedea instaurarea dictaturii proletariatului în Romînia [45], totuși n-au luat măsurile necesare pentru înfăptuirea efectivă a unificării partidelor socialiste, nici pentru afilierea partidului socialist la Internaționala Comunistă și transformarea acestuia în partid comunist, nici pentru convocarea definitivă a Congresului partidului socialist, cerută insistent de majoritatea membrilor de partid.

Întreaga dezvoltare a evenimentelor social-politice din Romînia a arătat că și alte contradicții sociale interne s-au agravat înainte de greva generală. Cu toate că aplicarea parțială a reformei agrare începuse în anii 1918—1919 (Transilvania etc.), frămîntările țăranilor au continuat, așa cum au arătat unele revolte din județele Dolj, Ialomița, Bihor. Agitațiile au continuat și în rîndurile armatei. Numeroși soldați participau la întruniri muncitorești, se solidarizau cu unele acțiuni ale muncitorilor. Ei cereau cu insistență demobilizarea. Astfel, tinerii au primit comisiile de recrutare în gara Sinaia cu strigătele: „Jos ofițerii, la sapă, trăiască socialismul". O puternică propagandă comunistă s-a desfășurat pe unele vase militare din flota Mării Negre.

Valul luptelor greviste ale muncitorilor și-a pus amprenta în toate problemele majore ale țării. El a impus declanșarea grevei generale din octombrie 1920, în ciuda împotrivirii elementelor oportuniste din conducerea partidului socialist și a represiunilor brutale dezlănțuite de autoritățile burghezo-moșierești. Muncitorii au cerut insistent declanșarea imediată a grevei generale. Revendicările formulate de muncitori erau: respectarea libertăților de asociere, de întrunire, de presă, recunoașterea consiliilor muncitorești, retragerea armatei din întreprinderi, desființarea stării de asediu și cenzurii, dreptul de organizare etc.

Consiliul general al partidelor socialiste din Romînia, întrunit la București în ziua de 11 octombrie 1920, a fost nevoit, sub presiunea maselor, să hotărască declararea grevei generale. Această hotărîre n-a fost luată însă pe baza unei analize concrete a situației din țară; liderii reformiști și centriști au consimțit la aceasta de frica de a nu-și pierde controlul asupra acțiunilor muncitorilor.

Deși conducerea oportunistă a partidului socialist a refuzat să ia măsurile necesare în vederea pregătirii grevei generale, totuși muncitorii au trecut la acțiune, cerînd insistent declararea grevei generale. Muncitorii din întreaga țară și-au ales comitete de grevă pe întreprinderi și orașe. În ajunul grevei s-au răspîndit numeroase manifeste înflăcărate, chemînd proletariatul la lupta unită împotriva dușmanului său de clasă. Au avut loc într-o atmosferă însuflețită mitinguri după mitinguri. În aceste mari acțiuni, clasa muncitoare a fost însuflețită de fruntașii aripii revoluționare din mișcarea muncitorească în frunte cu luptători ca Leonte Filipescu, Pandele Becheanu, Vasilescu-Vasia, Pavel Țeacenco, Constantin Ivănuș, Alecu Constantinescu și alții. Unii dintre ei fiind arestați mai înainte, chiar din închisoare au stabilit legături cu mișcarea muncitorească din afară.

În același timp, guvernul a luat adevărate măsuri de război împotriva muncitorilor. Țara a fost împărțită în zone militare, s-au făcut concentrări

[45] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 199.

masive de soldați în centrele muncitorești, armata a fost pusă în stare de război.

La 17 octombrie 1920 a izbucnit greva ceferiștilor, cu care s-au solidarizat muncitorii din întreaga țară. Guvernul a continuat să adopte o atitudine provocatoare, respingînd fără nici un motiv revendicările muncitorimii. Acest fapt, starea de revoltă a maselor, mitingurile și adunările continue din țară, precum și desfășurarea amplă a grevei ceferiștilor au impus, în sfîrșit, conducerii centrale oportuniste a partidului socialist să declare grevă generală pe țară începînd din 20 octombrie 1920.

Greva generală a cuprins fără excepție toate orașele și centrele muncitorești din țară. Pătrunși de o înaltă conștiință de clasă, muncitorii au părăsit peste tot lucrul. Deși conducătorii oportuniști din partidul socialist și din sindicate n-au anunțat imediat masele despre declararea grevei generale, vestea ei s-a răspîndit rapid în întreaga țară. Muncitorii care urmau să intre la lucru în schimbul de noapte, cît și cei ce urmau să-i înlocuiască în dimineața de 21 octombrie au rămas acasă. Din rîndurile muncitorilor greviști s-au ridicat o serie de luptători, ca Stelian Rădulescu și Aristide Călinescu din Ploiești, Fodor Blasiu și Rusu Gheorghe din Cluj, Iosif Lupulschi din Cîmpina, Kirneta Ștefan și Pașut Ignat din Valea Jiului, Ion Niculi din Iași. Greva generală a paralizat de la început transporturile și viața economică a țării, arătînd forța proletariatului unit. Aceasta s-ar fi manifestat cu o putere și mai mare dacă oportuniștii din conducerea partidului socialist și a sindicatelor, ca Moscovici, Dragu, Grigorovici, Flueraș, Jumanca, Dunăreanu și alții, n-ar fi sabotat organizarea luptei. Ei au trădat însă această uriașă ridicare la luptă a clasei muncitoare, au lansat ca directivă principală: „În timpul grevei, toată lumea stă acasă, nu se face nici o manifestație". Liderii reformiști n-au luat nici o măsură pentru prevenirea atacului și acțiunilor de reprimare ale guvernului, deși toate pregătirile premergătoare ale autorităților au arătat clar care sînt intențiile lor. Într-adevăr, din prima zi a grevei generale, autoritățile burghezo-moșierești s-au năpustit cu furie asupra muncitorilor, au devastat sediile organizațiilor lor, au făcut arestări în masă.

În ciuda terorii sălbatice dezlănțuite de burghezie și moșierime, greva generală, în primele zile, a crescut în continuu în amploare.

În ciuda politicii antiproletare și trădătoare a conducerii oportuniste a partidului socialist, greva generală, la care au participat peste 400.000 de muncitori, a constituit cea mai puternică acțiune de luptă de pînă atunci a clasei muncitoare, devenind un eveniment deosebit de important în istoria mișcării muncitorești din Romînia. Greva generală a demonstrat cu tărie că clasa muncitoare a devenit un factor politic de frunte, întărind încrederea proletariatului în forțele sale. Avînd un pronunțat caracter politic, greva generală a demonstrat condamnarea politicii antipopulare și antinaționale a burgheziei și moșierimii de către întreaga clasă muncitoare. Ea a fost o puternică manifestare a luptei ascuțite dintre proletariat și clasele exploatatoare. În același timp, pregătirea, desfășurarea și urmările grevei generale au constituit un vast teren de luptă între linia revoluționară a forțelor înaintate ale clasei muncitoare — aripa stîngă a partidului socialist, în frunte cu grupurile comuniste — și linia reformistă a elementelor oportuniste din

conducerea partidului socialist și a sindicatelor. Însemnătatea acestei mari bătălii a clasei muncitoare din Romînia a dovedit-o și răsunetul internațional al grevei generale.

După o rezistență dîrză de 8 zile, la 28 octombrie — în urma dispoziției conducerii oportuniste a partidului socialist —, în cele mai multe întreprinderi și localități din țară, muncitorii au reluat lucrul și, cu aceasta, deși într-o serie de fabrici și orașe lupta continua, greva generală luă sfîrșit. Eșecul grevei generale își găsește explicația în trădarea ei de către liderii oportuniști din conducerea partidului socialist și a sindicatelor, care a determinat înfrîngerea acestei puternice și minunate acțiuni de luptă a proletariatului din țara noastră de către burghezie și moșierime.

Greva generală a dat însemnate învățăminte clasei muncitoare: „Experiența grevei generale din 1920 — sublinia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a arătat mai mult ca oricînd proletariatului din Romînia necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii“ [46].

Manifestele editate de comuniști după greva generală au arătat totala incapacitate a conducerii partidului socialist de a apăra interesele clasei muncitoare. Demascarea în timpul grevei generale (și imediat după aceasta) a poziției lașe, capitulante a elementelor oportuniste a însemnat o școală politică deosebit de importantă pentru perioada următoare a dezvoltării mișcării muncitorești din țara noastră.

Înfrîngerea grevei generale a fost urmată de înăsprirea continuă a terorii. Autoritățile burghezo-moșierești au închis sediile muncitorești, au suprimat presa muncitorească, au expulzat în masă elementele revoluționare din țară etc. Totodată guvernul nu și-a respectat promisiunile făcute în sensul că va recunoaște unele revendicări ale greviștilor. Cei arestați n-au fost eliberați. S-au menținut mai departe cenzura și starea de asediu. La C.F.R. și în alte întreprinderi a fost desființată ziua de lucru de 8 ore. Căile ferate și alte întreprinderi au fost din nou militarizate.

Teroarea crîncenă la care erau supuse masele muncitoare din țara noastră era relevată și de ziarele comuniste și muncitorești din străinătate. Așa, de pildă, la începutul anului 1921, un ziar comunist german a publicat „Chemarea comuniștilor romîni către proletariatul internațional“, în care se arăta că „...teroarea din Romînia nu poate fi comparată decît cu teroarea țaristă dinainte de revoluția din 1905... poliția este ocupată zi și noapte cu arestările pe care le face mereu... Mii și mii de oameni se ascund în păduri pentru a scăpa de crunta dictatură a generalilor“ [47]. Peste cîteva săptămîni, același ziar arăta că numeroase procese au fost intentate muncitorilor care au participat la greva generală [48].

Clasa muncitoare din Romînia a dat însă dovadă de forțe uriașe, capabile să înfrunte și acest val de reprimare sălbatică.

După greva generală s-a accentuat tot mai mult lupta politică și ideologică în sînul mișcării muncitorești. Marea majoritate a membrilor partidului socialist se pronunțau hotărît pentru lichidarea metodelor pasive, care

[46] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.
[47] „Die Rote Fahne“ („Steagul roșu“), Berlin, anul IV, din 6 ianuarie 1921.
[48] „Die Rote Fahne“, anul IV, din 15 februarie 1921.

s-au dovedit atît de fatale în perioada grevei generale, pentru zdrobirea oportunismului și crearea unui partid de tip nou al clasei muncitoare, capabil să asigure organizarea justă și conducerea fermă a luptelor sale de clasă. Convocarea congresului partidului socialist, care să rezolve această sarcină istorică, n-a mai putut fi amînată.

În aceste condiții, consfătuirea pe țară a grupurilor comuniste care a avut loc în noiembrie 1920 a chemat toate elementele înaintate din partidul socialist să militeze pentru convocarea neîntîrziată a congresului, care să transforme acest partid într-un partid comunist, capabil să organizeze și să conducă lupta maselor pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea dictaturii proletariatului. În urma evenimentelor din toamna anului 1920 s-au întărit și mai mult influența și rolul curentului comunist, al aripii de stînga a partidului socialist în mișcarea muncitorească. Aceasta a reieșit cu claritate din desfășurarea lucrărilor ședinței Consiliului general al partidului socialist și al sindicatelor din ianuarie 1921, la care elementele revoluționare, în frunte cu Leonte Filipescu, Pandele Becheanu și alții, au reușit să impună convocarea congresului partidului socialist, stabilirea datei definitive a deschiderii sale în vederea afilierii partidului socialist la Internaționala Comunistă.

Elementele revoluționare au desfășurat o luptă neabătută pentru izolarea reformiștilor și combaterea centriștilor. Ele au intensificat munca de propagandă publicînd cuvîntările lui V. I. Lenin, popularizînd succesele Rusiei sovietice, editînd numeroase manifeste și broșuri. La începutul anului 1921, comuniștii și-au întărit din nou influența la ziarul „Socialismul", în paginile căruia au publicat articole Vasilescu-Vasia și alți fruntași ai curentului comunist.

În strînsă legătură cu lupta pentru crearea unui partid de tip nou și afilierea lui la Internaționala Comunistă, în țară au fost pregătite o serie de noi greve. În perioada de după greva generală, avîntul revoluționar a continuat să se manifeste cu putere. Luptele greviste izbucnite în această perioadă s-au desfășurat sub lozinca eliberării celor arestați, a apărării revoluționare a Rusiei sovietice, amnistie etc. Mobilizați de elementele revoluționare, muncitorii au continuat luptele greviste pentru respectarea zilei de lucru de 8 ore și pentru apărarea și lărgirea altor cuceriri. La începutul anului 1921 au declarat grevă pentru mărirea salariilor muncitorii metalurgiști din Oradea și Cluj, tipografii din Brașov [49], lucrătorii de la Arsenalul armatei etc. Au mai intrat în grevă ceferiștii din Turnu Severin, muncitorii lemnari din București, minerii din Baia Mare, muncitorii din portul Galați etc. În luna martie 1921 au avut loc zeci de greve în țară.

Din cauza tergiversării reformei agrare au izbucnit noi revolte țărănești, ca, de exemplu, în comunele Lăpuș și Suciu din Transilvania [50]. Amploarea și exemplul grevei generale a muncitorilor din octombrie 1920 au avut o influență puternică asupra tuturor păturilor sociale asuprite și exploatate.

În aceste condiții, retragerea elementelor de dreapta din partidul socialist, în urma hotărîrii lor luate la ședința Consiliului General din ianuarie

[49] „Munkáslap" („Gazeta muncitorească"), Timișoara, martie 1921.
[50] „Die Rote Fahne", anul IV, din 1 martie 1921.

1921, și atitudinea echivocă a centriștilor n-au putut împiedica întărirea puternică a mișcării revoluționare în întreaga țară. Acest lucru a reieșit cu tărie la conferința din martie 1921 a grupurilor comuniste din Romînia, care a avut loc la Iași. Manifestînd o poziție fermă și principială în problema creării partidului comunist, Conferința de la Iași a avut un rol important în respectarea hotărîrii luate la ședința Consiliului General din ianuarie privind convocarea congresului, menit să înființeze partidul marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră, și afilierea lui la Internaționala Comunistă fără condiții și rezerve. Marea majoritate a delegaților aleși de secțiunile partidului socialist pentru congres, fixat la data de 8 mai 1921, erau hotărîți să asigure această cotitură istorică în mișcarea muncitorească din țara noastră.

*

Forța impetuoasă a valului revoluționar din anii 1917—1921 a determinat irezistibil acea cotitură uriașă în mișcarea muncitorească și în viața poporului nostru care și-a găsit expresia în crearea Partidului Comunist din Romînia. Nenumăratele acțiuni de luptă revoluționară din acești ani au pus mereu în fața mișcării muncitorești din țara noastră necesitatea imperioasă a creării avangărzii ei marxist-leniniste. Această sarcină s-a pus cu ascuțime deosebită în urma înfrîngerii grevei generale din octombrie 1920. In lunile următoare, lupta pentru înfăptuirea partidului de tip nou al clasei muncitoare din țara noastră a fost dusă pînă la capăt. Acest obiectiv măreț a fost realizat la Congresul din mai 1921, care a făurit Partidul Comunist din Romînia. *„Partidul comunist — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — s-a plămădit în focul marilor lupte de clasă din Romînia anilor 1918—1919—1920, în focul avîntului revoluționar produs în țara noastră de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie“* [51].

Făurirea partidului comunist a dat o lovitură zdrobitoare concepțiilor oportuniste, reformiste din mișcarea muncitorească. Crearea Partidului Comunist din Romînia, a subliniat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a însemnat *„o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din Romînia“* [52]. Sub steagul ideilor nemuritoare și atotbiruitoare ale marxism-leninismului, Partidul Comunist din Romînia a organizat și condus marile lupte ale clasei muncitoare, deschizînd în fața poporului nostru drumul spre un viitor luminos și fericit.

---

[51] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 368.
[52] Ibid.

SOLIDARITATEA MASELOR MUNCITOARE DIN ROMÎNIA CU RUSIA SOVIETICĂ (1918 – 1920)

GH. UNC

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a avut o influență covîrșitoare asupra creșterii solidarității proletare internaționale. În zilele aspre ale războiului civil și ale intervenției armate străine, forțele revoluționare, în vederea sprijinirii primului stat al muncitorilor și țăranilor din lume, s-au unit sub lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !". Oamenii muncii din toate țările au înțeles că soarta revoluției ruse, a construirii socialismului în Țara sovietică are o importanță hotărîtoare nu numai pentru popoarele sovietice, dar și pentru întreaga mișcare revoluționară internațională. Din clipa în care Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a învins primul criteriu al credinței partidelor muncitorești și a organizațiilor proletare din toate țările față de principiile internaționalismului proletar a devenit sprijinirea neprecupețită a clasei muncitoare din Țara sovietică, clasă care luase puterea politică în mîinile sale.

Din primele zile ale războiului civil, declanșat de contrarevoluția rusă și de imperialismul străin, poporul sovietic s-a bucurat în lupta sa dreaptă de simpatia și sprijinul mișcării muncitorești și comuniste internaționale. Sprijinirea puterii sovietice de către proletariatul internațional a ușurat simțitor înfrîngerea dușmanilor interni și externi ai Rusiei sovietice. Subliniind aportul solidarității internaționale în victoria puterii sovietice asupra contrarevoluției interne și externe, V. I. Lenin scria : „...noi am putut să-l învingem pe dușman pentru că în momentul cel mai greu simpatia muncitorilor din întreaga lume s-a făcut simțită" [1].

În vederea apărării primului stat socialist din lume, muncitorii din toate țările capitaliste, în anii războiului civil și ai intervenției străine, au lansat lozinca : „Jos mîinile de pe Rusia sovietică !" Ajutorul pe care proletariatul internațional l-a acordat Rusiei sovietice s-a manifestat în forme diferite. El și-a găsit expresia în lupta forțelor revoluționare din diferite țări pentru popularizarea revoluției socialiste, a puterii sovietice ; în lupta proletariatului țărilor capitaliste pentru încetarea intervenției împotriva Rusiei sovietice ; în refuzul muncitorilor și țăranilor îmbrăcați în haine militare din armatele interven ționiste străine de a lupta împotriva puterii sovietice etc. Numeroși muncitori, țărani, intelectuali progresiști în majoritate proveniți din rîndurile prizonierilor aflați pe teritoriul Rusiei,

[1] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag 160.

animați de spiritul internaționalist, s-au înrolat în Armata Roșie, luptînd cu arma în mînă pentru apărarea puterii sovietice.

În frontul măreței mișcări internaționale de solidaritate și apărare revoluționară a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, oamenii muncii din Romînia și-au adus contribuția lor activă. Masele muncitoare din țara noastră au salutat cu un entuziasm de nedescris Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Muncitorii romîni și, alături de ei, numeroși țărani, soldați, marinari etc. din primele zile ale lui Octombrie și-au manifestat cu tărie solidaritatea frățească cu primul stat al muncitorilor și țăranilor.

Mergînd împotriva voinței maselor muncitoare, burghezia și moșierimea romînă, în cîrdășie cu imperialiștii străini, au dezlănțuit, la începutul anului 1918, intervenția armată împotriva Rusiei sovietice, au cotropit și anexat Basarabia, stabilind acolo un regim reacționar, terorist.

Intervenția guvernului burghezo-moșieresc împotriva Rusiei sovietice a provocat o adîncă nemulțumire din partea oamenilor muncii din Romînia. Manifestîndu-și admirația și bucuria față de eroicul și victoriosul proletariat rus, aripa de stînga din partidul socialist, în frunte cu grupurile comuniste, a demascat acțiunile criminale intervenționiste ale burgheziei și moșierimii romîne, însuflețind masele muncitoare la luptă pentru apărarea revoluționară a Rusiei sovietice. „Grupurile comuniste și celelalte elemente revoluționare — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — demascau totodată planurile criminale de intervenție contra tinerei puteri sovietice, cotropirea Basarabiei de către burghezia și moșierimea romînă, planurile de transformare a Romîniei într-un pion al politicii antisovietice" [2].

O pagină importantă a solidarității internaționale pe care poporul nostru a înscris-o în istoria luptelor sale revoluționare o constituie participarea voluntarilor romîni, în anii războiului civil și ai intervenției străine, la lupta pentru apărarea revoluției proletare. Proveniți din muncitori și țărani foști prizonieri de război și emigranți, însuflețiți de ideea internaționalismului proletar, voluntarii romîni au luptat, alături de oamenii muncii din Rusia, pentru victoria puterii sovietice. „Împreună cu oamenii muncii din Rusia sovietică — arăta N. S. Hrușciov —, împotriva dușmanilor revoluției au luptat unități internaționale alcătuite din tovarășii revoluționari chinezi, unguri, polonezi, iugoslavi, finlandezi, romîni, germani, cehoslovaci, din oameni ai muncii din alte țări care se aflau pe atunci în Rusia sovietică" [3].

După ce primul război mondial a luat sfîrșit, forțele negre ale imperialismului s-au aruncat cu o nouă turie împotriva Rusiei sovietice. Ele au făcut totul ca să atragă în campania antisovietică și Romînia burghezo-moșierească. În prezentul articol ne propunem să tratăm solidaritatea maselor muncitoare din Romînia cu Rusia sovietică în perioada noiembrie 1918—1920.

*

Capitularea Germaniei kaiserului a influențat situația internațională a statului sovietic în două privințe: pe de o parte, ea a însemnat o ușurare, întrucît s-a putut anula prădalnicul tratat de la Brest-Litovsk; pe de altă

[2] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 366.

[3] *N. S. Hrușciov*: „Raport prezentat la Sesiunea jubiliară a Sovietului Suprem cu ocazia aniversării a 40 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie", „Scînteia", anul XXVII, nr. 4.055, din 7 noiembrie 1957.

parte, ieșirea din război a Germaniei și a aliaților ei a făcut mai dificilă situația statului sovietic, întrucît imperialiștii Antantei și S.U.A. au căpătat posibilitatea de a folosi forțe mai mari în lupta împotriva Rusiei sovietice.

După capitularea Germaniei a început o nouă etapă a intervenției antisovietice. Caracterizînd situația internațională a statului sovietic în acea perioadă, V. I. Lenin scria: „...niciodată nu ne-am aflat într-o situație atît de periculoasă ca acum. Imperialiștii erau absorbiți de lupta dintre ei. Dar acum unul dintre grupuri a fost măturat de grupul anglo-franco-american. Ei consideră că principala lor sarcină este să strivească bolșevismul mondial, să strivească principalul nucleu al acestuia, Republica Sovietică Rusă" [4]. Și într-adevăr, în toamna și iarna anului 1918, împotriva Țării sovietelor s-au coalizat toate forțele reacționare din lume, urmărind să sugrume tînărul stat socialist.

Dintre toate fronturile intervenției, pericolul cel mai mare îl reprezenta intervenția franco-engleză (proiectată la conferința de la Iași din noiembrie 1918) începută în decembrie 1918 în sudul Rusiei. La 16 noiembrie 1918, la Iași, s-au adunat reprezentanții militari și diplomatici ai S.U.A., Angliei, Franței, Italiei, precum și reprezentanți ai organizațiilor contrarevoluționare ruse și ucrainene. La această consfătuire s-a hotărît ca, „pentru a preîntîmpina instaurarea puterii sovietice în Ucraina și Crimeea", imediat după evacuarea acestor teritorii de către armatele germano-austriece „să se înceapă intervenția armată" [5]. Prin intervenția armată în sudul Rusiei, imperialiștii urmăreau pe de o parte să împiedice instaurarea puterii sovietice în Ucraina, iar pe de altă parte să rupă acest grînar de Rusia centrală, pentru ca prin foame să înăbușe puterea sovietică.

Înainte de a începe intervenția în sudul Rusiei, imperialiștii Antantei și S.U.A. au dus tratative cu guvernanții Romîniei burghezo-moșierești pentru a folosi armata romînă la intervenția antisovietică. În acest scop, la Giurgiu, la 13 noiembrie 1918, a avut loc o întrevedere între generalul Berthelot și generalul Prezan. În urma întrevederii, generalul Prezan scria guvernului: „Comandamentul francez ne cere să-i punem la dispoziție, pentru operațiile ce intenționează a executa în Rusia, 16 regimente de infanterie" [6]. Neprimind imediat răspuns, generalul Prezan se adresează cu o nouă telegramă, cerînd rezolvarea problemei, deoarece „ea comportă o urgență serioasă" [7]. La 26 noiembrie 1918, Președinția Consiliului de Miniștri trimite generalului Prezan următorul răspuns: „Consiliul de Miniștri în ședința sa din 24 noiembrie admite propunerea colaborării trupelor romîne în formațiunea propusă de comandamentul francez pentru operațiunile în Rusia" [8]. Această acțiune intervenționistă însă a eșuat. Participarea armatei Romîniei burghezo-moșierești la intervenția antisovietică alături de cele ale imperialiștilor Antantei a fost însă împiedicată de luptele revoluționare ale muncito-

[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 150.

[5] *V. G. Konovalov*: „Eroii ilegaliști din Odesa" (în limba rusă), Moscova, 1960, pag. 44.

[6] Arhivele statului București, fondul Președinția Consiliului de Miniștri, 1918, dosarul nr. 16, fila 1.

[7] Loc. cit., fila 2.

[8] Loc. cit., fila 3.

rilor și țăranilor, care în lunile noiembrie și decembrie au luat o amploare necunoscută pînă atunci în țara noastră.

După primul război mondial, situația economică, politică și socială a Romîniei se înrăutățise tot mai mult. Toate greutățile economice și financiare ale statului erau suportate de masele populare. Regimul de foamete și mizerie, starea de război, lipsa de drepturi politice, teroarea, pregătirea aventurilor împotriva tînărului stat sovietic — toate acestea au stîrnit o adîncă nemulțumire și indignare în rîndurile muncitorilor și ale celorlalți oameni ai muncii. Însuflețită de ideile Marelui Octombrie, clasa muncitoare de la noi din țară își intensifică tot mai mult lupta. După retragerea trupelor de ocupație, sindicatele își reîncep activitatea, mii de muncitori se organizează în noi sindicate. Grevele, întrunirile, demonstrațiile, mitingurile se succedau zilnic și în proporții de masă. Descriind atmosfera revoluționară din toamna anului 1918, Alecu Constantinescu arăta: „...grevele, consecințe inevitabile ale situației economice îngrozitoare, nu încetau într-o parte a țării decît ca să izbucnească într-alta; și, în același timp, în această atmosferă de efervescență socială, propaganda comunistă cîștigă tot mai mult masele cele mai largi"[9]. În cursul grevelor și demonstrațiilor, muncitorii formulau atît revendicări politice, cît și economice. În sfera revendicărilor politice, un loc important îl ocupa lupta pentru apărarea Rusiei sovietice.

Intervenția antisovietică pusă la cale de imperialiștii anglo-franco-americani a stîrnit o adîncă nemulțumire în rîndurile maselor muncitoare din țara noastră. Muncitorii, țăranii, soldații s-au solidarizat cu lupta dreaptă a popoarelor sovietice, ridicîndu-se cu hotărîre pentru apărarea primului stat socialist din lume. Prin broșuri, manifeste, presă etc., elementele revoluționare din partidul socialist popularizau Revoluția din Octombrie, antrenînd pe muncitori la solidaritate cu statul sovietic. În ciuda terorii și cenzurii excesive, veștile despre statul muncitorilor și țăranilor se răspîndeau tot mai mult în țara noastră. Muncitorii romîni urmăreau cu simpatie succesele obținute de popoarele sovietice pe drumul glorios deschis de Marele Octombrie. Ei considerau Revoluția din Octombrie drept propria lor revoluție, ceea ce îi determina să militeze pentru apărarea ei.

Într-un manifest semnat „Muncitorii socialiști" și răspîndit cu ocazia împlinirii unui an de la victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie se arăta: „...muncitori, în pragul celui de-al doilea an revoluționar, al celui de-al doilea an de stăpînire muncitoare în Rusia, e o datorie sfîntă pentru noi să ne umplem inima de cîntările revoluționare ce vin din Răsărit, pentru că *revoluția poporului rus e și revoluția noastră*"[10].

Într-un alt manifest semnat tot „Muncitorii socialiști", răspîndit în decembrie 1918 în întreaga țară, erau demascate planurile guvernanților romîni, care se străduiau să atragă armata romînă împotriva Rusiei sovietice. Poporul rus, se sublinia în manifest, nu ne încalcă pămîntul nostru, poporul rus își vede de libertatea și buna stare acolo în țara sa. Manifestul demasca cu tărie în fața muncitorilor și țăranilor scopurile urmărite de

---

[9] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8, fila 11.

[10] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 90.

burghezie și moșierime prin intervenția antisovietică. Adevărata cauză care determină burghezia romînă „să ucidă revoluția rusă" se datorește faptului că „poporul rus e socialist, pentru că poporul rus ne poate servi de pildă". Manifestul se încheia cu următoarea chemare mobilizatoare: „Muncitori și țărani! Nu vă lăsați duși în Rusia" [11].

Într-o broșură editată în toamna anului 1918 cu prilejul unui an de la Revoluția rusă și semnată „Muncitorii comuniști" se demasca burghezia internațională, implicit cea romînă, care complota împotriva primului stat socialist din lume. Paralel cu demascarea burgheziei internaționale, broșura releva sentimentele internaționaliste ale clasei muncitoare: „Și după cum burghezia de pretutindeni își întinde mîna în lupta împotriva Republicii ruse, tot așa și muncitorimea de pretutindeni luptă cot la cot cu proletariatul rus". În continuare, în broșură se subliniază sprijinul activ acordat Rusiei sovietice de către muncitorii germani, austrieci, romîni, unguri și cehoslovaci, care cu sîngele lor „...pecetluiesc frăția proletariatului din toate țările. Și în fiecare țară muncitorii duc o luptă pe viață și pe moarte împotriva burghezilor, care încearcă să sugrume revoluția rusă" [12].

Lupta clasei muncitoare pentru apărarea Rusiei sovietice și-a găsit expresia în coloanele ziarului „Socialismul", apărut la 14 noiembrie 1918, primul număr avînd ca titlu: „Trăiască socialismul". Chiar de la începutul apariției sale, ziarul a publicat un articol prin care se demascau planurile intervenționiste antisovietice ale claselor dominante din Romînia. În articol se dezvăluia adevăratul scop al mobilizărilor, arătîndu-se că unul din obiectivele lor constă în intervenția antisovietică [13].

Manifestele, broșurile, ziarele muncitorești, prin care masele populare erau chemate la solidaritate cu Rusia sovietică, au găsit un larg ecou în rîndurile muncitorilor. În lunile noiembrie-decembrie 1918, clasa muncitoare, prin demonstrații, întruniri, mitinguri, greve politice, și-a manifestat solidaritatea internaționalistă cu Republica sovietică.

Astfel, demonstrația de la 1 decembrie 1918 organizată de burghezie cu prilejul întoarcerii familiei regale și a guvernului la București a fost transformată de oamenii muncii într-o mare manifestare populară de luptă pentru pace și libertate, de solidaritate cu revoluția rusă împotriva regimului burghezo-moșieresc [14].

Demonstrațiile și întrunirile de solidaritate cu Rusia sovietică se țineau lanț. „Trăiască revoluția rusă" era lozinca tuturor demonstrațiilor muncitorești în această perioadă. „Se manifestează zdravăn — constata cu teamă un politician burghez. Am întîlnit la amiazi pe Calea Victoriei o manifestație cu pancarte și drapele roșii. Se striga: «Trăiască revoluția rusească»" [15].

Întruniri și demonstrații de simpatie pentru Revoluția din Octombrie și de solidarizare cu Rusia sovietică au avut loc și în Valea Prahovei. La întrunirile greviștilor din această regiune petroliferă, elementele revoluționare popularizau realizările puterii sovietice din Rusia, demascau scopurile

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 21.519, partea a 2-a, fila 317.

[12] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 80—81.

[13] „Trăiască socialismul" din 14 noiembrie 1918.

[14] „Socialismul" din 4 decembrie 1918.

[15] *A. Marghiloman:* „Note politice. 1897—1924", vol. IV, București, 1927, pag. 187.

intervenționiste antisovietice ale oligarhiei din Romînia, îndemnînd masele muncitoare să nu răspundă la mobilizare [16].

În cursul numeroaselor greve desfășurate în țara noastră, muncitorii cereau cu insistență încetarea remobilizării și a intervenției în Rusia sovietică. În focul acestor lupte muncitorești, în București și Valea Prahovei au apărut noi forme de organizare: consiliile muncitorești. Acestea erau de fapt comitete de întreprindere care organizau lupta economică și politică a tuturor muncitorilor din întreprinderi. Comitetele de întreprindere de la principalele tipografii din București au exercitat o adevărată „cenzură roșie" asupra ziarelor burgheze. Pe baza hotărîrii comitetelor de întreprindere, muncitorii tipografi au împiedicat desfășurarea campaniei antisovietice în presă, „refuzînd să tipărească calomniile guvernului împotriva Rusiei sovietice" [17].

Creșterea în intensitate a luptei greviste, a demonstrațiilor și întrunirilor a pus cercurile conducătoare și clica militaristă din țara noastră într-o situație extrem de dificilă: acestea și-au dat seama că în cazul unei agresiuni împotriva Rusiei sovietice nu vor putea avea spatele asigurat. Un mare pericol prezenta pentru ei și faptul că lupta grevistă cuprinsese și pe muncitorii feroviari și pe cei din întreprinderile militare. Grevele ceferiștilor din noiembrie-decembrie 1918 au dus la îngreunarea transporturilor militare, iar grevele de la Arsenal și de la celelalte întreprinderi militare întîrziau aprovizionarea armatei cu armamentul necesar agresiunii antisovietice.

O altă formă de luptă împotriva intervenției antisovietice o constituia refuzul muncitorilor și țăranilor de a răspunde la remobilizarea generală decretată de guvernul burghezo-moșieresc. Prin manifeste, broșuri, în coloanele ziarului „Socialismul", la întruniri, mitinguri etc., comuniștii îndemnau pe muncitori și țărani să nu răspundă la mobilizare, deoarece ea are ca scop dezlănțuirea intervenției împotriva Rusiei sovietice, precum și reprimarea luptelor revoluționare ale maselor muncitoare din țară. Ecoul acestei activități în rîndul muncitorilor și țăranilor rezultă din faptul că și în anul 1919 autoritățile burghezo-moșierești urmăreau pe acele elemente revoluționare care, în noiembrie 1918, au răspîndit manifeste prin care îndemnau masele muncitoare „să nu răspundă la mobilizare" [18]. Activitatea depusă de elementele revoluționare din partidul socialist a avut ecou în rîndul maselor. În ciuda amenințărilor guvernului și ale autorităților, tot mai mulți muncitori și țărani au refuzat să se prezinte la concentrare. Refuzul muncitorilor și țăranilor de a se încorpora în armata burghezo-moșierească este confirmat de înșiși guvernanții reacționari ai țării: „Mobilizarea noastră — scria Marghiloman — ia aspectul unei comedii... oamenii nu răspund; Reg. 13 înregistrează chiar dezertări serioase" [19].

---

[16] *V. Liveanu:* „1918. Din istoria luptelor revoluționare din Romînia", Editura politică, 1960, pag. 384.

[17] *Gh. Stoica:* „Cuvîntare rostită cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a luptelor revoluționare din 13 Decembrie 1918", în „Patruzeci de ani de la luptele din 13 Decembrie. 1918—1958", pag. 27.

[18] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 2.793, vol. I, fila 006.

[19] *A. Marghiloman:* „Note politice. 1897—1924", vol. IV, București, 1927, pag. 133.

Lupta clasei muncitoare împotriva intervenției antisovietice a găsit ecou și în rîndurile țărănimii. Lipsa de pămînt, jaful armatelor de ocupație germane, regimul de rechiziții, munca forțată, cheltuielile militare, impozitele, pieirea pe cîmpul de luptă a sute de mii de țărani, toate acestea au dus la pauperizarea și sărăcirea lor. Sătui de război, țăranii cereau tot mai mult înfăptuirea reformei agrare, precum și prefacerile democratice pe care le făgăduiseră, în mod demagogic, burghezia și moșierimea.

Numeroase manifeste ale grupurilor comuniste îndemnau țărănimea nevoiașă să urmeze exemplul țăranilor ruși și să se ridice la luptă pentru pămînt, împotriva războiului, pentru demobilizarea armatei, pentru pace etc.

În manifestul editat la sfîrșitul anului 1918, intitulat „Către muncitorii de pămînt", era demascat guvernul burghezo-moșieresc, care risipea banii „...din vistieria țării..." pentru „...armată, adică pentru vărsarea de sînge..." [20]. Manifestul îndemna pe țărani să se ridice la luptă pentru încheierea păcii „cu toți vecinii", pentru demobilizarea armatei, „... pentru ca toți soldații să se poată întoarce la casa și pămîntul lor" [21].

Țăranii, care constituiau majoritatea armatei romîne, luptînd alături de soldații ruși și sub influența Revoluției din Octombrie, s-au ridicat împotriva războiului. Lupta țărănimii pentru pămînt se împletea cu luptele pentru pace, pentru împiedicarea continuării războiului. De aceea, decretul cu privire la mobilizarea generală a trezit o mare nemulțumire în rîndul țăranilor. Masele, sătule de război, influențate de lupta clasei muncitoare împotriva intervenției antisovietice, au refuzat să răspundă la chemarea sub arme. „La Dobrovăț și aiurea — scria N. Iorga — țăranii refuză să plece în armată, lăsîndu-și flămînzi nevestele și copiii" [22]. Din documentele vremii rezultă că numeroși comandanți de unități militare raportau cu desperare că țăranii refuzau să se prezinte la mobilizare.

Ca urmare a luptelor revoluționare ale maselor muncitoare, a solidarității lor cu Rusia sovietică, guvernul burghezo-moșieresc a trebuit să renunțe la planul elaborat anterior de a trimite în Ucraina 16 regimente romînești care să sprijine trupele de intervenție franceze. Totodată, guvernul burghezo-moșieresc a declarat oficial, în decembrie 1918, că renunță la mobilizarea generală a armatei, mulțumindu-se doar cu o treime din efectivele diviziilor.

Lupta clasei muncitoare și a țărănimii nevoiașe împotriva războiului antisovietic era atît de puternică, încît guvernanții romîni nu puteau să nu țină cont de ea. Eșuarea planurilor contrarevoluționare antisovietice ale guvernanților burghezo-moșierești a constituit un mare succes al clasei muncitoare, al maselor de oameni ai muncii din țara noastră. Numai teama de mase, de acțiunile revoluționare ale acestora, frica că masele muncitoare vor întoarce armele împotriva propriilor lor asupritori au determinat clasele exploatatoare să renunțe la intervenție în Rusia sovietică.

Burghezia și moșierimea, înspăimîntate de creșterea luptelor populare, au plănuit să înăbușe prin teroare avîntul revoluționar al maselor pentru a avea asigurat, astfel, spatele frontului în vederea agresiunii antisovietice.

---

[20] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 89.

[21] Ibid.

[22] *N. Iorga:* „Memorii", vol. II, pag. 105.

În această acțiune criminală, guvernul burghezo-moșieresc romîn conta și pe sprijinul promis de comandamentul trupelor Antantei în Romînia. Pe lîngă „consolidarea «situației interne» — scria Alecu Constantinescu —, statul romîn mai avea un interes politic: printr-o represiune sîngeroasă să arate bandiților de la Versailles josnica lor supunere pentru ca astfel să merite din plin rolul de jandarm plătit în Balcani și de gardian al «civilizației europene» împotriva eventualității unei «invazii bolșevice»" [23]. Primul pas în această direcție a fost masacrul de la 13 Decembrie 1918, organizat de cercurile conducătoare burghezo-moșierești, în cap cu monarhia. Din rîndurile muncitorilor au căzut peste 100 de morți și cîteva sute de răniți. Masacrul din 13 Decembrie 1918 și măsurile teroriste care i-au urmat nu au putut însă opri avîntul luptelor revoluționare.

Deși lupta clasei muncitoare în primele luni ale anului 1919 n-a atins amploarea celei din toamna anului 1918, totuși guvernul burghezo-moșieresc, cunoscînd starea de spirit a maselor muncitoare, n-a îndrăznit să participe la intervenția antisovietică. Dar aceasta n-a împiedicat guvernul Brătianu ca în taină, la insistențele imperialiștilor străini, să pună la dispoziția intervenționiștilor francezi * unele trupe. După planul lui Berthelot, trupele furnizate de guvernul burghezo-moșieresc romîn trebuiau să constituie „trupe de acoperire pe linia Tiraspol-Razdelnaia" [24]. La începutul anului 1919, trupe regale se îndreptau spre Tiraspol; numărul soldaților participanți la intervenția în sudul Rusiei se ridica la 1.500 [25].

Cei 1.500 de muncitori și țărani romîni îmbrăcați în haine militare, siliți, împotriva voinței lor, să participe la acțiuni contrarevoluționare pe teritoriul sovietic, refuzau în cele mai multe cazuri să lupte împotriva oamenilor sovietici. La trezirea conștiinței lor de clasă au contribuit atît comuniștii romîni din țară, cît și aceia care se aflau în Rusia sovietică [26].

Într-un manifest adresat soldaților la începutul anului 1919 și semnat „Soldații republicani" se demascau guvernanții țării, care „vor să ne trimită în Rusia ca să înăbușim în sînge *Republica muncitorilor și țăranilor*

[23] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8, fila 11.

* Insistența cu care imperialiștii francezi cereau concursul trupelor regale romîne se datora și faptului că armatele imperialiste franceze, care duceau în Rusia sovietică un război contrarevoluționar, străin de interesele poporului francez, erau cuprinse de frămîntări revoluționare; mulți soldați francezi nu numai că refuzau să mai lupte împotriva puterii sovietice, dar se solidarizau și treceau de partea Armatelor Roșii.

[24] „Arhiva roșie" (revistă în limba rusă), 1926, vol. 6/19.

[25] Această cifră este luată din disertația lui L. M. Zak: „Nimicirea intervenției Antantei în Sud" (în limba rusă), Moscova, 1949, pag. 51.

[26] În decembrie 1918, pe lîngă Comitetul regional Odesa al P.C.U.S. s-a creat „Colegiul străin", în care au intrat grupurile comuniste francez, sîrb, romîn, grec și polonez. „Colegiul străin" avea ca scop educarea soldaților de ocupație în spiritul conștiinței de clasă, al internaționalismului proletar. Fiecare grupare comunistă din „Colegiul străin" își desfășura activitatea în rîndul naționalității proprii. În componența grupei romîne intrau 15 tovarăși. Grupul romîn desfășura o largă activitate propagandistică și agitatorică în rîndurile trupelor romîne. Prin manifeste, broșuri etc., el demasca în fața soldaților scopurile contrarevoluționare și intervenționiste ale oligarhiei romîne. Comuniștii din grupul romîn al „Colegiului străin" se deplasau destul de des în Romînia, unde lăsau literatură ilegală. (Vezi *V. G. Konovalov*: „Eroii ilegaliști din Odesa", Moscova, 1960, pag. 44—48, 61).

săraci". Manifestul, după ce releva că soldații francezi „au refuzat să se ducă în Ucraina", cerea soldaților romîni să le urmeze pilda: „Noi nu trebuie să ne ducem (în Ucraina — *n.n.*). Puterea stă în mîinile noastre" [27]. Manifestele editate de grupurile comuniste erau difuzate printre soldați. Husărescu, inspector general al siguranței romîne, semnala guvernului că comuniștii aruncă în cazărmile militare numeroase manifeste. Toate acestea se făceau, după cele relatate de el, cu scopul „creării în armată de celule comuniste". [28]

La sfîrșitul lunii ianuarie 1919, cînd în raionul Tiraspol detașamentele sovietice de partizani au început lupta cu trupele franco-romîne, comuniștii romîni din Odesa au difuzat printre soldați numeroase manifeste, redactate de „Colegiul străin", chemîndu-i să fraternizeze cu poporul sovietic [29]. Într-un manifest editat în ianuarie 1919 de Comitetul grupului comunist (bolșevic) romîn din Odesa și adresat soldaților romîni se demascau scopurile contrarevoluționare și cotropitoare pentru care au fost trimiși să lupte în Ucraina. În continuare, manifestul releva războiul drept, revoluționar al soldaților și partizanilor sovietici care luptau pentru libertatea și fericirea poporului. După ce arăta că soldații francezi, englezi etc. au refuzat să lupte împotriva Rusiei sovietice, manifestul cerea soldaților romîni să le urmeze exemplul: „Urmați pilda acestor camarazi, care și-au dat seama că muncitorimea e una și aceeași în toată lumea. Înfrățiți-vă pretutindeni cu armata revoluționară rusă, căci luptînd contra ei înseamnă să fiți trădători" [30].

Manifestele editate de grupurile comuniste din țară, de grupul romîn din cadrul „Colegiului străin" au avut o mare influență asupra soldaților romîni. La aceasta a contribuit și comportarea tovărășească, internaționalistă a soldaților sovietici, care atunci cînd capturau prizonieri romîni le explicau, cu multă răbdare, că erau înșelați, că au fost trimiși să lupte nu pentru interesele lor, ci pentru acelea ale burgheziei și moșierimii romîne. Așa, de pildă, în luptele pentru eliberarea orașului Tiraspol, Armatele Roșii au capturat 32 de soldați romîni și francezi. Prizonierii au fost eliberați după ce „li s-a explicat că muncitorii și țăranii ruși nu nutresc nici o intenție dușmănoasă față de muncitorii și țăranii romîni și francezi" [31].

Ca urmare a activității susținute a comuniștilor, în sînul soldaților romîni au început să acționeze comitete revoluționare [32]. De partea Armatei Roșii au început să treacă tot mai mulți romîni [33]. Relevînd acest fapt, ziarul „Comunistul" insera: „...În lupta lor pentru triumful puterii sovietice, muncitorii și țăranii ucraineni știu că se pot bizui pe ajutorul muncitorilor și țăranilor romîni" [34].

---

[27] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 119.

[28] *V. G. Konovalov:* „Eroii ilegaliști din Odesa", Moscova, 1960, pag. 61.

[29] Op. cit., pag. 62.

[30] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 122.

[31] „Izvestia" din 1 martie 1919: Vezi și „Comunistul", organul grupului comunist romîn din Odesa, anul I, nr. 1, din 19 aprilie 1919.

[32] *V. G. Konovalov:* „Eroii ilegaliști din Odesa", Moscova, 1960, pag. 181.

[33] Op. cit., pag. 62.

[34] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 2.973, vol. I, fila 00108.

Guvernele țărilor imperialiste erau îngrijorate de starea de spirit revoluționară a trupelor franceze, engleze, române, poloneze, grecești care acționau în sudul Rusiei. Răscoalele trupelor franceze, fraternizările soldaților români cu soldații sovietici, refuzul trupelor grecești, poloneze etc. de a mai lupta împotriva Armatei Roșii, lupta muncitorilor din țările capitaliste desfășurată sub lozinca „Jos mîinile de pe Rusia" — toate acestea au determinat Antanta, în aprilie 1919, să-și retragă armatele din sudul Rusiei. V. I. Lenin a acordat o înaltă apreciere solidarității ostașilor din armatele intervenționiste cu Rusia sovietică: „...Antanta a fost nevoită să-și retragă trupele din Rusia, deoarece ele s-au dovedit a nu fi capabile să lupte împotriva Rusiei sovietice revoluționare... Această victorie, pe care am obținut-o impunînd retragerea trupelor engleze și franceze, a fost principala victorie repurtată asupra Antantei. Noi i-am luat soldații. Imensei ei superiorități militare și tehnice am răspuns prin aceea că i-am smuls această superioritate prin solidaritatea oamenilor muncii împotriva guvernelor imperialiste" [35].

*

Succesele strălucite repurtate de Armata Roșie împotriva intervenționiștilor pe fronturile din sudul, estul și nordul Rusiei, refuzul soldaților englezi, francezi și americani de a lupta împotriva puterii sovietice, larga campanie desfășurată în țările capitaliste sub lozinca: „Jos mîinile de pe Rusia sovietică!" — toate acestea au determinat pe imperialiști, la începutul anului 1919, să șovăie în ceea ce privește continuarea intervenției antisovietice. În scrisoarea pe care V. I. Lenin a trimis-o, la 21 ianuarie 1919, muncitorilor din Europa și America se spunea: „În rîndurile burgheziei și printre guvernele Antantei se observă acum oarecare șovăieli. O parte a burgheziei vede că trupele aliate din Rusia, care-i ajută pe albgardiști... încep să se descompună; că prelungirea intervenției militare și încercările de a învinge Rusia... este calea cea mai sigură pentru transplantarea cea mai rapidă a revoluției proletare în țările Antantei... Cealaltă parte a burgheziei din țările Antantei continuă să se situeze pe poziția intervenției militare în Rusia, «a încercuirii economice» (Clemenceau) și a sugrumării Republicii sovietice" [36].

Și într-adevăr, unii organizatori ai intervenției antisovietice — Clemenceau, Churchill — militau pentru continuarea intervenției cu vechile metode, adică folosirea în mod direct a armatelor proprii (franceze, engleze, americane etc.) împotriva Rusiei sovietice. Alții — Wilson, Lloyd George — militau pentru trecerea la forma camuflată, indirectă a intervenției, adică folosirea armatelor statelor mici, vecine cu Rusia sovietică, împreună cu forțele contrarevoluționare din interiorul Rusiei. În cazul intervenției camuflate, imperialiștii Antantei și S.U.A. se angajau să furnizeze țărilor vecine cu Rusia sovietică credite, armament, echipament, muniții.

Această metodă camuflată a intervenției dădea posibilitate imperialiștilor anglo-franco-americani să pozeze în fața maselor muncitoare de la ei din țară, care cereau cu insistență încetarea intervenției antisovietice, că, chipurile, ei nu s-ar amesteca în treburile interne ale Rusiei sovietice.

[35] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 198—199.
[36] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 436.

Totodată ei se străduiau să prezinte intervenția țărilor mici în Rusia sovietică ca o luptă pentru „existența lor națională".

Metoda camuflată, indirectă a intervenției antisovietice a fost pusă în practică de către imperialiști în toate cele trei campanii antisovietice ale Antantei. Cu intervenția lui Kolceak, în primăvara anului 1919, a început prima campanie antisovietică a Antantei [37]. Atragerea țărilor mici vecine cu Rusia sovietică în această campanie a trebuit să fie amînată din cauza revoluției proletare din Ungaria.

Înspăimîntate de întinderea focarelor revoluției proletare în Europa, forțele reacțiunii mondiale — puterile Antantei — s-au ridicat împotriva Revoluției socialiste ungare. Reacțiunea burghezo-moșierească din Romînia, în frunte cu dinastia Hohenzollernilor, a luat parte activă la acțiunea criminală de sugrumare a tînărului stat muncitoresc-țărănesc. La aceasta au mînat-o interesele ei de clasă, teama de moarte că apariția la granițele țării a unui nou stat socialist după Rusia sovietică ar fi întețit și mai mult avîntul revoluționar.

Cu intervenția contrarevoluționarului Denikin, începută în vara anului 1919, a început cea de-a doua campanie a Antantei. Imperialiștii au făcut presiuni serioase pentru a atrage în lupta împotriva Rusiei sovietice, alături de contrarevoluționarul Denikin, Polonia, Romînia, Finlanda, țările baltice etc. Este vorba de intervenția antisovietică a celor 14 state capitaliste, preconizată de politicienii imperialiști occidentali, în frunte cu ministrul de Război de atunci al Angliei, W. Churchill.

Analizînd această intervenție a imperialiștilor Antantei, V. I. Lenin a arătat că „a doua încercare a constat în a trimite împotriva noastră națiunile vecine cu noi, care din punct de vedere financiar depind în întregime de Antantă, și a le sili să ne sugrume, ca un cuib al socialismului" [38].

Încă în perioada cînd armata regală era angajată la înăbușirea revoluției proletare din Ungaria, guvernul burghezo-moșieresc plănuia să participe la intervenția antisovietică. „Din sursă oficială aflu — scria Marghiloman — că după ce va intra o divizie în Budapesta se vor retrage toate unitățile de pe frontul ungar, pentru a întări armata de la Nistru, căreia i se va da a întreprinde o acțiune înspre Odesa și Ucraina" [39]. Politica contrarevoluționară și antisovietică a guvernanților Romîniei burghezo-moșierești rezultă și din aceea că în timp ce refuzau cu încăpățînare să recunoască statul sovietic, ei s-au grăbit să stabilească legături diplomatice cu contrarevoluționarul Denikin. Ziarele denikiniste au publicat relatări în această direcție. Ziarul „Știrile Odesei" arăta că la cartierul general al lui Denikin „au sosit personaje românești sus-puse, foarte aproape de regele romîn". Această misiune — releva ziarul — „avea ca scop să stabilească legături prietenești între Romînia și Rusia" (e vorba de așa-zisa Rusie a lui Denikin — *n.n.*) [40].

---

[37] Lupta Armatei Roșii împotriva bandelor contrarevoluționare ale lui Kolceak a fost sprijinită și de numeroși internaționaliști romîni ardeleni, foști prizonieri de război în Rusia, care au luat parte activă la apărarea cuceririlor Marii Revoluții socialiste din Octombrie.

[38] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 143.

[39] *A. Marghiloman:* „Note politice. 1897—1924", vol. IV, București, 1927 pag. 310—311.

[40] Citat după M. Frasin (M. Gh. Bujor): „Pace cu Rusia sovietistă", 1920, pag. 8.

Ofensiva denikinistă a fost de scurtă durată. Datorită regrupării Armatelor Roșii și ofensivei lor victorioase, înaintarea trupelor albgardiste ale lui Denikin nu numai că a fost oprită, dar, la sfîrșitul anului 1919 și începutul anului 1920, teritoriul Ucrainei a fost complet curățat de acești mercenari. Cu cît armatele contrarevoluționare ale lui Denikin se apropiau de înfrîngerea lor definitivă, cu atît mai insistent cereau imperialiștii străini intrarea în acțiune a armatelor Romîniei burghezo-moșierești. Wiston Churchill, ministrul de Război al Angliei, „a solicitat — prin mîna sa dreaptă lt. col. Goodman Wood, trimis la 6 ianuarie 1920 la București — sprijinul armatei romîne pentru Denikin, care se apropia de înfrîngerea finală" [41].

În aceste condiții, cînd guvernul burghezo-moșieresc ducea tratative cu imperialiștii apuseni și cu contrarevoluționarul Denikin pentru a atrage Romînia împotriva Rusiei sovietice, clasa muncitoare de la noi din țară s-a ridicat din nou la luptă pentru apărarea Rusiei sovietice.

Politica antisovietică a burgheziei și moșierimii romîne avea o influență nefastă asupra situației maselor muncitoare.

Un loc extrem de important în bugetul țării îl ocupau cheltuielile privitoare la întreținerea armatei. Caracteristic este faptul că în anul 1919, cînd războiul mondial se terminase, sumele alocate armatei se ridicau la cifra uriașă de 2.196.633.144 de lei, în timp ce în întreaga perioadă a războiului, pînă la 31 decembrie 1918, cheltuielile erau de 1.596.101.955 de lei [42].

Povara grea a cheltuielilor de întreținere a armatei o suportau, sub forma impozitelor excesive, muncitorii și țăranii nevoiași. Cheltuielile uriașe destinate unei armate ce depășea mai mult de jumătate de milion de soldați erau resimțite și de micii negustori, meseriași, funcționari, intelectuali. Din această cauză, la numeroasele acțiuni întreprinse de clasa muncitoare împotriva politicii contrarevoluționare, antisovietice a burgheziei și moșierimii au participat și aceste pături sociale.

Pe măsură ce influența aripii de stînga a partidului socialist creștea în rîndul maselor, lupta clasei muncitoare pentru sprijinirea Rusiei sovietice lua forme tot mai organizate. Secțiunile locale ale partidului socialist, în care elementele revoluționare cîștigau tot mai mult teren, militau în mod activ pentru apărarea Rusiei sovietice, antrenînd masele de muncitori la solidaritate cu primul stat socialist din lume. Secțiunile locale se ridicau tot mai mult împotriva liderilor oportuniști din conducerea partidului socialist, care, în atitudinea lor dușmănoasă față de puterea sovietică din Rusia, făceau front comun cu burghezia și moșierimea romînă. În declarația secțiunii locale din Brăila, din martie 1919, secțiune care în mod semnificativ se intitula „Partidul socialist-comunist din Brăila", adresată Conferinței socialiste din București, se cereau, printre altele, încetarea „...stării de război pe toate fronturile, imediata demobilizare a armatelor și amnistia generală și

[41] *V. V. Tilea:* „Acțiunea diplomatică a Romîniei, noiembrie 1919—martie 1920", pag. 98—99.

[42] *Gh. N. Dobrovici:* „Istoricul dezvoltării economice și financiare a Romîniei", București, 1934, pag. 352.

totală a prigoniților din această stare de război" [43]. Asemenea declarații au fost făcute și de către secțiunile Ploiești, Galați etc. ale partidului socialist.

La 5 aprilie 1919, grupurile comuniste s-au întrunit la o consfătuire la care au votat o rezoluție prin care ele „Salută puterea sovietelor și se angajează în lupta comună pentru sprijinirea revoluției ruse, care ne va ajuta în lupta comună pentru dezrobirea proletariatului romîn" [44]. După această consfătuire, grupurile comuniste și-au intensificat și mai mult activitatea de demascare a oligarhiei romîne, care, în cîrdășie cu imperialiștii străini, complotau împotriva tînărului stat sovietic, chemînd masele muncitoare la solidaritate internațională cu popoarele sovietice.

Lupta aripii de stînga a partidului socialist, în frunte cu grupurile comuniste, pentru mobilizarea maselor muncitoare la solidarizare cu Rusia sovietică a dat rezultate pozitive. În toată perioada intervenției denikiniste, muncitorii din țara noastră au desfășurat numeroase mitinguri, greve politice, demonstrații și alte acțiuni de solidarizare cu Rusia sovietică; în același timp cu marile acțiuni de solidarizare cu Rusia sovietică, masele largi ale poporului romîn își manifestau solidaritatea deplină cu revoluția proletară din Ungaria.

Încă cu ocazia demonstrațiilor de 1 Mai 1919, clasa muncitoare din țara noastră și-a manifestat solidaritatea sa cu Rusia sovietică, cu Ungaria proletară, cu proletariatul din întreaga lume. În București, 30.000 de muncitori au părăsit lucrul; dintre aceștia, 15.000 s-au adunat la cele două mitinguri organizate în capitală. În cuvîntul său la unul din mitinguri, Leonte Filipescu a declarat: „Astăzi, 1 Mai, muncitorii și toți proletarii cer să se înceteze lupta între popoare" [45].

Mitinguri și manifestări asemănătoare celor din București au avut loc în numeroase orașe din țară: Cîmpina, Iași, Galați, Brăila [46], Sibiu, Lonea, Petroșeni, Lupeni, Orăștie [47] etc. În moțiunea adoptată la mitingul din Brăila, muncitorimea „trimite salutul său frățesc muncitorimii internaționale ...și cere partidelor socialiste... să cheme muncitorimea la luptă pentru a face să înceteze războaiele fratricide" [48]. La fel și muncitorimea din Galați „trimite salutul său frățesc proletariatului din întreaga lume" și „îndeosebi proletariatului stăpîn pe sine" [49].

În a doua jumătate a anului 1919, clasa muncitoare și masele largi de oameni ai muncii și-au intensificat lupta pentru apărarea Rusiei sovietice. Clasa muncitoare din Romînia, alături de proletariatul internațional, răspunde apelului Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste și organizează la 21 iulie 1919 o mare grevă cu caracter politic îndreptată împotriva intervențiilor contrarevoluționare în Rusia sovietică și în Republica Sfaturilor din Ungaria. Elementele revoluționare, prin intermediul ziarului „Revoluția socială" și a numeroase manifeste, au chemat clasa muncitoare la greva generală din 21 iulie 1919. „...Pretutindeni — scria

[43] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 138.
[44] Loc. cit., pag. 139.
[45] „Socialismul" din 3 mai 1919.
[46] Ibid.
[47] „Adevărul", Sibiu, din 11 mai 1919.
[48] „Socialismul" din 8 mai 1919.
[49] Ibid.

ziarul „Revoluția socială" —, azi, douăzeci și unu iulie, proletariatul internațional aderă la a III-a Internațională Comunistă din Moscova, chemînd pe toți la greva generală, pentru a protesta împotriva intervenției armate a burgheziei, care voiește să distrugă cele două republici comuniste" [50]. Chemările grupurilor comuniste au fost difuzate în întreaga țară. Ele au tipărit manifeste adresate soldaților, care au fost difuzate în cazărmi, pînă la liniile frontului în Basarabia și Ungaria.

Apelurile grupurilor revoluționare au avut un larg răsunet în rîndurile muncitorilor. Greva politică din 21 iulie, cerută cu insistență de muncitori, a constituit obiectul unor discuții și în Comitetul Executiv al partidului socialist. „Greva generală universală din 21 iulie 1919 — arată Alecu Constantinescu — a fost ocazia unor conflicte între diferitele curente ale organului directiv al partidului. Flueraș și Jumanca, miniștri social-democrați în guvernul provizoriu al Transilvaniei, au insistat pe lîngă Comitetul Central al partidului ca să dea dispoziții pentru ca în Transilvania să nu fie grevă... Comitetul Central a acceptat acest punct de vedere" [51].

Cu toate că liderii oportuniști s-au străduit să tempereze lupta muncitorilor, totuși, la 21 iulie 1919, zeci de mii de muncitori din București, Ploiești, Galați, Iași, Brăila etc. au intrat în grevă. Descriind greva politică din capitală, ziarul „Socialismul" arăta: „Muncitorimea a dat ieri dovada celei mai desăvîrșite conștiințe de clasă..., arătînd încă o dată forța extraordinară a sa... Tramvaiele n-au circulat. Uzina electrică nu a funcționat. Fabricile și atelierele au încremenit la aceeași oră. Atelierele, depourile și reviziile căilor ferate nu au lucrat de asemenea" [52]. Chiar și în Transilvania, cu toate împotrivirile oportuniștilor, s-au semnalat unele agitații în rîndurile muncitorilor (Valea Jiului, Cluj, Reșița etc.).

La greva politică din 21 iulie 1919, pentru sprijinirea Rusiei sovietice și a revoluției proletare din Ungaria, la București, Galați, Ploiești etc. au participat, alături de muncitori, funcționari, negustori, meșteșugari etc.

În vara și toamna anului 1919, grevele cu caracter politic cresc în amploare. Cu o deosebită forță se declanșează greva ceferiștilor, care, în scurt timp, devine generală. Furia cu care guvernanții burgheziei și moșierimii au înăbușit această luptă se explică prin aceea că greva a paralizat, într-o bună măsură, transporturile militare în Ungaria și Basarabia.

Nemulțumirea și protestul clasei muncitoare împotriva politicii contrarevoluționare și antisovietice a guvernanților romîni și-au găsit expresia în numeroase mitinguri, adunări și demonstrații care au avut loc în cea de-a doua jumătate a anului 1919. În cadrul lor, muncitorii înfierau politica de provocare dusă de clasele exploatatoare, exprimîndu-și cu tărie solidaritatea cu popoarele sovietice.

La 16 octombrie 1919 în sala „Dacia" din capitală a avut loc un mare miting, la care au participat mii de muncitori. Oratorii au

[50] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 121.

[51] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8, pag. 20.

[52] „Socialismul" din 25 iulie 1919.

demascat intențiile mișelești ale guvernanților de a împinge poporul romîn în intervenția antisovietică, cerînd o politică de pace și prietenie cu Rusia sovietică [53].

O formă de împotrivire contra uneltirilor antisovietice ale burgheziei și moșierimii a fost lupta pentru demobilizarea armatei. În primele zile ale lunii noiembrie 1919, în toate orașele din țară au avut loc mitinguri în cadrul cărora participanții cereau demobilizarea armatei. Un mare miting pentru demobilizare a avut loc la 1 noiembrie la Ploiești. În moțiunea adoptată la o întrunire ținută la Pitești, la care a participat și Constantin Ivănuș, s-a cerut de asemenea demobilizarea. La adunarea care a avut loc la Iași, oratorii au subliniat necesitatea imediată a demobilizării [54].

Una din multiplele forme de protest împotriva intervenției antisovietice, expresie a celui mai adînc sentiment de simpatie și dragoste al clasei muncitoare din țara noastră față de Rusia sovietică, a fost și sărbătorirea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. La numeroasele adunări și mitinguri care au avut loc în țară cu prilejul celei de-a doua aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, muncitorii au adoptat rezoluții în care salutau Rusia sovietică, exprimîndu-și solidaritatea proletară cu popoarele sovietice. La mitingul ținut în sala mare a partidului socialist consacrat celei de-a doua aniversări a Revoluției din Octombrie au participat 4.000 de muncitori. „Trimițînd salutul nostru de îmbărbătare proletariatului rus — spunea un orator la miting —, ne ridicăm în același timp cu toată vehemența în contra intervențiilor de orice fel din partea capitalului mondial, înfierînd cu toată energia politica de înfometare și de exterminare a nobilului popor rus, care se jertfește pentru fericirea întregii omeniri" [55]. Mitinguri și întruniri consacrate celei de-a doua aniversări a Revoluției din Octombrie s-au desfășurat în majoritatea orașelor din țară.

La 13 decembrie 1919, împlinindu-se un an de la masacrul din piața Teatrului Național, a avut loc la București o manifestație care „a luat caracterul unei demonstrațiuni antimilitariste". Numeroase pancarte, ca, de exemplu, „Vrem școli, nu tunuri", au fost purtate de muncitori de-a lungul străzilor [56].

Muncitorii înțelegeau tot mai mult că unele concesii smulse prin luptă de la burghezie și moșierime se datorau existenței statului muncitoresc-țărănesc din Rusia. Ei înțelegeau, de asemenea, că înfrîngerea Rusiei sovietice ar fi dus la ofensiva celei mai negre reacțiuni atît la noi în țară, cît și în întreaga lume. Așa, de pildă, la întrunirea muncitorilor metalurgiști, tăbăcari etc. din sala „Piscului" din București, ținută la 17 decembrie 1919, după ce s-au demascat planurile intervenționiste ale guvernanților romîni, participanții s-au pronunțat pentru solidaritate cu popoarele sovietice, deoarece „tot ceea ce au cîștigat muncitorii pînă în prezent s-a datorat revoluției ruse" [57].

---

[53] „Socialismul" din 8 octombrie 1919.

[54] „Socialismul" din 6, 7 și 15 noiembrie 1919.

[55] „Socialismul" din 15 noiembrie 1919.

[56] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 759, fila 18.

[57] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.199, filele 171—172.

Într-un raport trimis, la sfîrșitul anului 1919, Biroului Internaționalei a III-a, Comuniste, de secția Internaționalei a III-a din Odesa, relatînd despre starea de spirit a muncitorilor din Romînia, se arăta: „Starea spiritelor lucrătorilor din Romînia se caracterizează prin multe mitinguri care iau sfîrșit prin salut și expresiuni de solidaritate și aderare la acțiunea proletariatului rus" [58].

La sfîrșitul anului 1919, armatele contrarevoluționare ale lui Denikin au fost înfrînte. Muncitorii din Romînia au întîmpinat cu bucurie această veste. Într-un articol publicat de Vasilescu-Vasia în ziarul „Socialismul" se arăta: „Eroica armată a sovietelor... a alungat pe Denikin, care înainta spre Moscova, iar pe Kolceak îl ține departe de tot, în Siberia... Privind proletariatul rus, în adevărata lumină de pionier al idealului socialist pentru care însîngerează astăzi în toate colțurile Rusiei, îi trimitem salutul nostru frățesc și urarea de victorie definitivă contra forțelor reacționare" [59].

Lupta clasei muncitoare din lumea întreagă pentru solidaritate cu Rusia sovietică și înfrîngerea celei de-a doua campanii a Antantei au determinat pe imperialiștii Antantei, la începutul lunii ianuarie 1920, să ridice blocada. Muncitorii din țara noastră au primit cu deosebită satisfacție știrea despre ridicarea blocadei. Numeroase întruniri și mitinguri au avut loc în țară în cinstea acestui eveniment. Acest lucru s-a oglindit și în ziarul „Socialismul". Într-un articol de fond intitulat „Trăiască socialismul" se spunea: „Blocul (împotriva — *n.n.*) Rusiei a fost spart... rînd pe rînd oștile mercenare erau bătute de trupele revoluționare, aliații părăseau în grabă cîmpul de luptă, iar generalii contrarevoluționari își căutau scăparea în fugă. Azi i-a fost smulsă Antantei din mînă ultima armă îndreptată împotriva revoluției ruse: *Blocada*... E vremea ca socialismul să se înfăptuiască și pașii istoriei nu-i poate opri nici tunul german și nici crucișătoarele engleze. Cu atît mai puțin baioneta romînească" [60].

Lupta clasei muncitoare din Romînia împotriva politicii intervenționiste a guvernului romîn a influențat în mare măsură și armata, formată în majoritatea ei din muncitori și țărani.

Elementele revoluționare din partidul socialist nu se limitau numai la activitatea în rîndul muncitorilor, ci desfășurau o muncă susținută și printre soldați. Ele au răspîndit numeroase manifeste și proclamații printre soldați și marinari, în care se explicau intențiile contrarevoluționare urmărite de burghezie și moșierime prin dezlănțuirea unei agresiuni antisovietice. Totodată, manifestele chemau pe soldați ca să refuze a servi ca unelte ale burgheziei și moșierimii romîne într-un eventual atac mișelesc împotriva Rusiei sovietice. Într-un manifest semnat „Soldații comuniști din Romînia", răspîndit în decembrie 1919, se explica soldaților că sînt ținuți încă sub arme ca să înăbușe luptele de dezrobire ale muncitorilor și țăranilor. Manifestul

---

[58] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.793, vol. I (special), fila 00036 bis.

[59] „Socialismul" din 16 noiembrie 1919.

[60] „Socialismul" din 25 ianuarie 1920.

se încheia cu cuvintele „*Pacea stă în mîinile voastre.* O puteți cuceri printr-o energică unire, printr-o eroică hotărîre — hotărîrea de a voi să fiți : *Numai-decît demobilizați*“ [61].

O formă de protest a soldaților împotriva intervenției antisovietice a constituit-o lupta pentru demobilizare care a luat spre sfîrșitul anului 1919 forme foarte violente în rîndurile soldaților. În regimentele Argeș și Muscel, soldații și-au format comitete de luptă pentru lăsarea la vatră [62].

O altă formă de protest al soldaților împotriva războiului antisovietic au fost dezertările din armată, care spre sfîrșitul anului 1919 au luat proporții serioase. Așa, de pildă, în noiembrie 1919, dintr-un regiment format din 2.600 de soldați, 2.000 au dezertat, rămînînd în cazarmă doar 600 [63]. Numeroase dezertări au avut loc în unitățile din Transilvania (Dej, Sighet etc.).

În cursul anului 1919 s-au semnalat numeroase fraternizări ale soldaților romîni cu Armata Roșie. La începutul lunii iunie 1919, Regimentul 39 infanterie, în frunte cu comandantul său, cu tot corpul ofițeresc și statul-major, a avut de gînd să treacă Nistrul și să se predea autorităților sovietice. Guvernul romîn a prins însă de veste și regimentul a fost desființat [64].

Acțiuni antirăzboinice au avut loc și în rîndurile marinarilor romîni. În luna august 1919 a fost pregătită o răscoală a flotei dunărene. Trădată în ultimul moment, răscoala a fost înăbușită, participanții au fost judecați și condamnați [65].

Starea de spirit revoluționară a soldaților romîni era sesizată cu teamă de înșiși guvernanții romîni. În telegrama trimisă Antantei de către guvernul romîn la 6 decembrie 1919 se arăta : „La Iași comandamentul nu se poate bizui de loc pe oameni siguri“ [66].

Lupta clasei muncitoare împotriva intervenției antisovietice, pentru pace și demobilizare a influențat și țărănimea. În comunele din fostele județe Ilfov, Prahova etc. numeroși țărani au participat la întrunirile antirăzboinice organizate de cluburile socialiste țărănești [67].

Mișcarea pentru apărarea Rusiei sovietice a cuprins și intelectualitatea. Tot mai mulți intelectuali progresiști s-au ridicat împotriva politicii antisovietice a burgheziei și moșierimii. C. I. Parhon, P. Constantinescu-Iași, N. D. Cocea, Gala Galaction și alții au scris numeroase articole în presa vremii prin care condamnau politica contrarevoluționară a guvernului burghezo-moșieresc, militînd pentru pace și prietenie cu Rusia sovietică. „În afară — scria C. I. Parhon — noi sîntem partizanii celei mai mari și mai largi înfrățiri cu vecinii noștri de toate neamurile. Internațio-

---

[61] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922“, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 147—148.

[62] „Socialismul“ din 16 noiembrie 1919.

[63] *N. Iorga :* „Memorii“, vol. II, pag. 270.

[64] „Contribuții la studiul influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în Romînia“, E.S.P.L.P. 1957, pag. 172.

[65] *A. Marghiloman :* „Note politice. 1897—1924“, vol. IV, pag. 371.

[66] *I. C. Brătianu :* „Situația internațională a Romîniei, 1919“, pag. 19.

[67] „Contribuții la studiul influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în Romînia“, E.S.P.L.P. 1957, pag. 175.

nalismul socialist... pare a fi mijlocul cel mai indicat pentru chezășuirea unei păci durabile" [68].

Lupta maselor muncitoare, inclusiv a soldaților, pentru apărarea Rusiei sovietice, pentru pace și prietenie cu popoarele sovietice a luat o amploare atît de mare, încît Comandamentul romîn și-a recunoscut neputința de a participa la o intervenție directă, alături de contrarevoluționarul Denikin, împotriva Rusiei sovietice. La 26 februarie 1920, la o ședință a Consiliului de Miniștri la care s-a discutat problema atitudinii față de Rusia, generalul Prezan, șeful Marelui Cartier General al armatei romîne, a declarat că în cazul declanșării unei noi campanii antisovietice, „cu starea de spirit din armată și populație, n-am putea rezista mult" [69]. Așadar, înșiși reprezentanții politici ai burgheziei și moșierimii au înțeles că în cazul unei intervenții nu se puteau bizui pe masele muncitoare și pe armată.

V. I. Lenin, în raportul său asupra situației interne și externe a republicii prezentat în 1919, a accentuat ajutorul pe care oamenii muncii dintr-o serie de țări, între care și Romînia, l-au acordat Rusiei sovietice în perioada celei de-a doua campanii antisovietice a Antantei. Dacă aruncăm o privire asupra situației internaționale — spunea V. I. Lenin —, aceasta nu face decît să ne întărească credința în victorie. „În toate statele dușmane nouă cresc forțele care ne sînt prietene. De pildă, în statele mici — Finlanda, Letonia, Polonia, Romînia. Toate încercările de a crea acolo o coaliție a marii și micii burghezii în vederea luptei împotriva noastră s-au terminat printr-un eșec, și nici o altă putere decît a noastră nu va fi cu putință acolo" [70].

Neparticiparea Romîniei, alături de alte țări, în cea de-a doua campanie a Antantei împotriva Rusiei sovietice, în pofida eforturilor făcute de imperialiștii occidentali și de cei din S.U.A., a însemnat, arată V. I. Lenin, „...a doua victorie a noastră de însemnătate istorică mondială. În primul rînd, am luat Angliei, Franței și Americii muncitorii și țăranii lor. Aceste trupe nu au putut lupta împotriva noastră. În al doilea rînd, noi le-am luat aceste țări mici, care sînt toate împotriva noastră și în care domină pretutindeni nu puterea sovietică, ci puterea burgheză" [71].

* * *

După ce atît prima cît și cea de-a doua campanie a Antantei au fost înfrînte, Republica sovietică s-a bucurat de o scurtă perioadă de liniște. Poporul sovietic năzuia să transforme acest răgaz într-o pace trainică și durabilă, pentru a-și îndrepta toate forțele în direcția refacerii economiei naționale distruse de război și de intervenția străină și a construirii socialismului în patria sa. Partidul comunist și guvernul sovietic au schimbat lozinca „Totul pentru front" cu lozinca „Totul pentru refacerea economiei naționale".

---

[68] „Chemarea" din 21 septembrie 1919.
[69] *N. Iorga:* „Memorii", vol. II, pag. 345.
[70] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 477.
[71] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 204.

V. I. Lenin în cuvîntarea sa din decembrie 1919 la cel de-al VII-lea Congres general al sovietelor din Rusia a propus, în numele guvernului sovietic, următorul proiect de rezoluție: „Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă dorește să trăiască în pace cu toate popoarele și să-și concentreze toate forțele asupra construcției interne, pentru a organiza, pe baza orînduirii sovietice, producția, transporturile și administrația publică, ceea ce a fost împiedicat pînă acum de intervenția Antantei și de blocada de înfometare“ [72]. În continuare, V. I. Lenin a enumerat toate propunerile de pace pe care guvernul sovietic le-a făcut țărilor Antantei, începînd cu data de 5 august 1918 pînă în perioada celui de-al VII-lea Congres general al sovietelor: „Aprobînd în întregime toate aceste demersuri repetate ale Consiliului Comisarilor Poporului și ale Comisariatului poporului pentru afacerile externe, Congresul al VII-lea al sovietelor confirmă încă o dată năzuința sa fermă spre pace și propune din nou tuturor puterilor Antantei, Angliei, Franței, Statelor Unite ale Americii, Italiei, Japoniei, tuturor împreună și fiecăreia în parte, să înceapă imediat tratative de pace și însărcinează Comitetul Executiv Central din Rusia, Consiliul Comisarilor Poporului și Comisariatul poporului pentru afacerile externe să continue sistematic politica de pace, luînd toate măsurile necesare ca această politică să fie încununată de succes“ [73].

Guvernul sovietic, propunînd încheierea păcii cu Anglia, Franța, S.U.A. etc., se străduia, în același timp, din toate puterile să încheie o pace solidă și trainică cu toate statele vecine. Bazîndu-se pe hotărîrile celui de-al VII-lea Congres general al sovietelor din Rusia, Comisariatul poporului pentru afacerile externe a propus de două ori, la sfîrșitul anului 1919, guvernului romîn să înceapă tratative în vederea restabilirii relațiilor de pace și de bună vecinătate cu Romînia [74]. Într-una din aceste note se sublinia că „poporul sovietic ar dori în cel mai înalt grad să înlăture toate litigiile dintre el și poporul romîn pe calea discutării la o proiectată conferință a tuturor problemelor, fără excepție, în care sînt interesate Romînia, Ucraina și Rusia“ [75].

Rezultă deci că, în pofida faptului că Romînia burghezo-moșierească a participat activ la intervenția armată împotriva Rusiei sovietice, guvernul sovietic, urmînd consecvent politica externă leninistă de pace, nu a scăpat nici cea mai mică posibilitate pentru a restabili legăturile normale și de prietenie cu poporul nostru.

Propunerile de pace ale Rusiei sovietice au găsit un larg ecou în rîndurile maselor muncitoare de la noi din țară. Oamenii muncii din țara noastră, istoviți de anii grei ai primului război mondial imperialist, au primit cu profundă bucurie propunerile de pace ale statului sovietic. Totodată, în sînul clasei muncitoare creștea tot mai mult spiritul internaționalist.

---

[72] Op. cit., pag. 219.

[73] Op. cit., pag. 220.

[74] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia, 1917—1922“, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 146.

[75] „Politica externă a U.R.S.S.“, culegere de documente (în limba rusă), vol. I, pag. 339.

Într-un manifest editat în luna decembrie 1919 și semnat „Soldații comuniști din Romînia", adresat soldaților, se spunea: „Bolșevicii ruși, deși învingători pe toate fronturile, au propus șiretelor noastre guverne pacea de două ori pînă acum... *Cereți cu tărie demobilizarea,* căci în toate țările soldații au fost de mult trimiși la vetrele lor, au fost cu toții demobilizați" [76]. În continuare, manifestul demasca politica contrarevoluționară a claselor stăpînitoare de la noi din țară, care țineau oamenii muncii sub arme, cu scopul de a înăbuși „...în sînge luptele sfinte de dezrobire ale muncitorilor și țăranilor săraci din Romînia, ca și pe ale fraților noștri de suferință din Rusia, Bulgaria și Ungaria" [77].

În calea încheierii unui tratat de pace cu Rusia sovietică a stat însă reacțiunea romînă, care nu se putea împăca cu faptul că la hotarele Romîniei se găsea statul muncitorilor și țăranilor, a cărui simplă prezență stimula în permanență lupta clasei muncitoare de la noi din țară pentru eliberarea sa socială. Acest lucru rezultă și dintr-un articol publicat în anul 1920 în ziarul „Socialismul" în care se făcea o analiză detaliată a cauzelor care determinau clasele exploatatoare din Romînia să promoveze politica lor contrarevoluționară și agresivă [78].

În calea încheierii unor relații de prietenie și de bună vecinătate între poporul romîn și cel sovietic s-a postat de asemenea și reacțiunea internațională, care nu renunțase la politica ei antisovietică și aștepta momentul prielnic pentru a pregăti o nouă campanie împotriva Rusiei sovietice.

Victoriile strălucite ale Armatelor Roșii în cea de-a doua campanie a Antantei (Denikin), precum și lupta clasei muncitoare din întreaga lume — luptă desfășurată sub lozinca „Jos mîinile de pe Rusia" —, au determinat pe imperialiști, la începutul anului 1920, să ridice blocada. Aceasta nu a însemnat că imperialiștii au renunțat la acțiunile lor contrarevoluționare și antisovietice. V. I. Lenin, în legătură cu acest lucru, scria în ianuarie 1920 următoarele: „Deși ridicarea blocadei ne ușurează oarecum situația, totuși burghezia din Apus va mai încerca, probabil, să lupte împotriva noastră. Chiar și acum, după ce a ridicat blocada, ea atîță împotriva noastră pe albgardiștii polonezi..." [79]

Și într-adevăr, încă la sfîrșitul anului 1919, imperialiștii Antantei și S.U.A., prevăzînd falimentul armatelor contrarevoluționare ale lui Denikin, au elaborat un nou plan de intervenție împotriva puterii sovietice cu ajutorul statelor mici, așezate la frontierele Rusiei sovietice. Acest fapt a reieșit în mod pregnant din cuvîntarea lui Lloyd George ținută în decembrie 1919 în Camera Comunelor și a lui Clemenceau, din aceeași lună, în Parlamentul francez. Și unul și altul au afirmat că în lupta împotriva Rusiei sovietice ei contează pe Polonia, Romînia și Cehoslovacia. În darea de seamă pe anii 1919—1920 ținută de comisarul Afacerilor Externe al Republicii Socialiste Federative Sovietice Ruse, cu prilejul celui de-al VIII-lea Congres al sovietelor, se arăta: „Încă în decembrie 1919, Clemen-

[76] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 146.
[77] Loc. cit., pag. 147.
[78] Loc. cit., pag. 170—171.
[79] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 293.

ceau a elaborat, în cuvîntările sale, programul unirii Cehoslovaciei, Poloniei și Romîniei în vederea luptei împotriva bolșevicilor". El arăta apoi în continuare: „Franța, cînd direct, cînd cu ajutorul Romîniei, a încercat, de nenumărate ori, să traducă în viață planul lui Clemenceau" [80].

Prin urmare, imperialiștii occidentali se străduiau din nou să transforme poporul nostru în „carne de tun" împotriva statului sovietic. Demascînd politica reacțiunii occidentale, un articol publicat în ziarul „Socialismul" scria: „Romînia este astăzi o țară vasală. Ea nu mai este stăpînă pe hotărîrile ei. Soarta ei se hotărăște peste granițe, la Paris și Londra. Acolo se tîrguiește astăzi sîngele muncitorilor și țăranilor romîni" [81]. V. I. Lenin, demascînd dependența economică și politică a Romîniei față de imperialiștii străini, scria: „Nu trebuie să uităm că clasa guvernantă din Romînia și din Polonia se află într-o situație care poate fi considerată ca fiind aproape absolut desperată. Ambele țări sînt vîndute cu ridicata și cu amănuntul capitaliștilor străini. Ele sînt înglodate în datorii, pe care n-au cu ce le plăti. Falimentul lor este inevitabil. Mișcarea revoluționară a muncitorilor și țăranilor este în continuă creștere. Nu o dată s-a întîmplat ca, într-o asemenea situație, guvernele burgheze să se arunce orbește în cele mai absurde și mai nebunești aventuri, care nu pot fi explicate altfel decît prin situația lor desperată și fără ieșire" [82].

Pregătirile guvernanților romîni în vederea intervenției antisovietice au provocat un nou val de rezistență din partea maselor muncitoare. În tot cursul anului 1920, lozincile pentru apărarea Rusiei sovietice și pentru stabilirea unor relații de pace și prietenie cu poporul sovietic au devenit revendicările principale ale mișcării revoluționare din Romînia.

Activitatea propagandistică și agitatorică a elementelor revoluționare din partidul socialist în rîndul maselor a crescut neîncetat. În tot cursul anului 1920 au fost editate o serie de broșuri, manifeste, proclamații, prin care se popularizau succesele obținute de popoarele sovietice în opera lor de construire a socialismului, chemînd masele muncitoare la solidaritate cu Rusia sovietică. De o deosebită popularitate s-au bucurat broșurile: „Despre Internaționala Comunistă" și „Pace cu Rusia sovietelor" (de M. Gh. Bujor). „După ce aceste două broșuri au fost împrăștiate — scria Alecu Constantinescu —, noi am constatat călduroasa simpatie pe care masele muncitoare din Romînia o nutreau pentru revoluția rusă" [83].

Pe măsură ce curentul de stînga cîștiga tot mai mult teren, lupta pentru apărarea Rusiei sovietice creștea în amploare. „În partid — arăta Alecu Constantinescu — curentul de stînga devenea din ce în ce mai puternic: adunările generale ale secțiilor partidului puneau ele însele la or-

---

[80] „Documente ale politicii externe a U.R.S.S." (în limba rusă), vol. II, pag. 685.

[81] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 171.

[82] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 101—102.

[83] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8, pag. 25.

dinea de zi problema opoziției înverșunate războiului contra Rusiei și problema afilierii la Internaționala Comunistă"[84].

Masele populare, în frunte cu clasa muncitoare, s-au ridicat tot mai activ împotriva intervenției antisovietice, pusă la cale de imperialiștii din întreaga lume, între care și cei din Romînia, și în cursul anului 1920. Lupta clasei muncitoare pentru pace și prietenie cu Rusia sovietică și-a găsit expresia în mișcările și demonstrațiile de masă din 29 februarie 1920. În această zi, la București, Turnu Severin, Craiova, Ploiești, Galați, Iași, Buzău și în alte centre ale țării, zeci de mii de muncitori întruniți în adunări și mitinguri și-au exprimat atașamentul lor internaționalist față de Rusia sovietică, cerînd încetarea ostilităților și încheierea păcii cu marea țară vecină[85]. La aceste demonstrații au participat, alături de muncitori, numeroși țărani și chiar soldați[86]. Pe măsură ce avîntul mișcării muncitorești creștea, solidaritatea proletară cu Rusia sovietică lua o amploare tot mai mare.

Urmărind să înăbușe mișcarea revoluționară din țară și să-și asigure spatele frontului în caz de război, burghezia și moșierimea au adus la putere, în martie 1920, guvernul Averescu. Relevînd politica contrarevoluționară și antipopulară a guvernului Averescu, revista „Lupta de clasă" scria: „...în timp ce legea contra grevelor (Trancu-Iași — *n.n.*) este îndreptată spre inima proletariatului organizat și conștient mai ales, complotul războinic țintește și în întreaga masă inconștientă și neorganizată de la orașe și sate"[87].

Invazia tîlhărească a armatelor lui Pilsudsky asupra Rusiei sovietice, la 25 aprilie 1920, a indignat și mai mult masele muncitoare din Romînia. Manifestațiile și demonstrațiile de masă cu prilejul zilei de 1 Mai 1920 s-au desfășurat sub lozinca solidarității internaționaliste cu Rusia sovietică. Numai la București au întrerupt lucrul, în această zi, 80.000 de oameni ai muncii. La mitingurile organizate în capitală, oratorii au cerut demobilizarea armatei și încheierea păcii cu Rusia sovietică[88].

Succesele de scurtă durată ale armatelor contrarevoluționare poloneze, obținute din cauza atacului lor prin surprindere, au luat sfîrșit în luna mai 1920. În lunile iunie și iulie, Armata Roșie nu numai că a spart frontul polonez, dar s-a îndreptat în mod vijelios în direcția Varșoviei.

Masele muncitoare din Romînia au întîmpinat cu bucurie veștile cu privire la victoriile repurtate de Armata Roșie asupra armatelor poloneze, contrarevoluționare, ajutate de imperialiștii străini. Totodată ofensiva armatelor sovietice a impulsionat și activizat mișcarea muncitorească din țara noastră. „Marșul victoriosului proletariat rus — scria revista „Lupta de clasă" — găsește un ecou în inima proletariatului nostru, care începe și el să pășească în același ritm"[89]. Siguranța din Tîrgu Mureș comunica instanțelor sale superioare că „muncitorii din localitate, primind știrea că bolșevicii ruși sînt aproape de Cernăuți, jubilează cu toții... Se discută

[84] Ibid.
[85] „Studii" nr. 5/1957, pag. 47—48.
[86] Ibid.
[87] „Lupta de clasă", anul I, nr. 4, din 16 august 1920, pag. 127.
[88] „Socialismul" din 5 mai 1920.
[89] „Lupta de clasă", anul I, nr. 4, din 16 august 1920, pag. 128.

și posibilitatea mobilizării bărbaților pînă la 46 de ani contra rușilor. La această veste, muncitorii socialiști ar fi răspuns cu următorii termeni: să ne mobilizeze numai, că atunci le-a sunat ceasul din urmă"... [90] La Alba Iulia, la C.F.R., atît printre muncitori, cît și printre funcționari, „s-au observat o vie mișcare și o mare bucurie în urma comunicatelor din ziare asupra victoriilor repurtate de către armata lui Lenin asupra polonilor" [91].

Se poate afirma că în a doua jumătate a anului 1920 nu s-a desfășurat vreo adunare, miting sau grevă în Romînia care să nu fi avut ca lozinci principale: „Jos mîinile de pe Rusia!", „Trăiască sovietele!"

Reacțiunea mondială, înspăimîntată de succesele Armatelor Roșii, a făcut noi presiuni asupra Romîniei de a sări în ajutorul Poloniei. Numeroși generali și misiuni „speciale" au sosit din Occident în Romînia, cu scopul de a atrage țara noastră în războiul antisovietic. În urma tratativelor dintre guvernul burghezo-moșieresc romîn și acești misionari ai războiului din apusul Europei, Averescu decretează, în august 1920, mobilizarea generală, mascată sub pretextul unor manevre regale [92]. Intențiile intervenționiste ale burgheziei și moșierimii romîne au reieșit pregnant în evidență și prin boicotarea de către guvernul Averescu a propunerilor de pace ale Rusiei sovietice. „...Noi vedem foarte limpede — scria V. I. Lenin — că, atunci cînd Polonia a început ofensiva, puterile care duceau tratative de pace cu noi au schimbat tonul și au început să facă declarații uneori nemaipomenit de impertinente. Ei judecă negustorește, și de la un negustor nici nu te poți aștepta la altceva. I s-a părut că acum are șanse să se răfuiască cu Rusia sovietică și începe să-și ia nasul la purtare. N-are decît. Am mai văzut noi de-alde astea și la alte state, mai însemnate și nu le-am dat nici o atenție, deoarece ne-am convins că din toate amenințările Finlandei, Romîniei, Letoniei și ale tuturor celorlalte state burgheze, care depind întru totul de Antanta, nu se alege nimic" [93].

În timp ce cercurile reacționare ale capitalismului mondial se străduiau să ajute Polonia burghezo-moșierească și pe contrarevoluționarul Wranghel, proletariatul internațional își intensifica lupta pentru apărarea Rusiei sovietice. „Așa cum burghezia, detronată din statul socialist — scria revista „Lupta de clasă" —, își găsește un sprijin firesc în burgheziile celorlalte state, rămase capitaliste, la fel și proletariatul, nedezrobit încă..., se înalță cu și mai mult curaj în fața propriei burghezii pe capătul pîrghiei ce o constituie pentru dînsul statul proletar" [94].

În această perioadă, cînd burghezia și moșierimea romînă pregăteau cu febrilitate intervenția împotriva Rusiei sovietice, întreaga țară a fost cuprinsă de un uriaș val de indignare. Nemulțumirea și protestul muncitorilor împotriva politicii intervenționiste, antisovietice a guvernului burghezo-moșieresc și-au găsit expresia în marile mitinguri, demonstrații și greve care au avut loc în lunile august și septembrie 1920 în întreaga țară. În cadrul lor, muncitorii își exprimau solidaritatea și entuziasmul față de

[90] Arhivele statului București, fondul Consiliul dirigent, dosarul nr. 1.365, filele 1—2.
[91] Ibid.
[92] „Socialismul" din 28 august 1920.
[93] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 154.
[94] „Lupta de clasă", anul I, nr. 1, din 1 iulie 1920, pag. 5—6.

lupta eroică a oamenilor muncii din Rusia și, în același timp, indignarea față de intervenție.

Starea de spirit internaționalistă a muncitorilor n-a putut fi trecută cu vederea nici de conducerea oportunistă a partidului socialist și a sindicatelor. Sub presiunea membrilor de rînd, ele au fost constrînse să invite „secțiunile partidului și sindicatele..." să demaște „...orice ajutor clandestin dat de guvern reacțiunii și să convoace mitinguri și demonstrații de stradă împotriva intrării Romîniei în război..." [95]

Semnalul intensificării mișcării de solidaritate cu Rusia sovietică l-au dat muncitorii din București. La 10 august 1920, 30.000 de muncitori din capitală, după ce au întrerupt lucrul, au demonstrat în fața parlamentului împotriva legii de interzicere a grevelor, împotriva războiului [96]. De asemenea, în moțiunea muncitorilor din Iași, adoptată la manifestația din august 1920, se arăta că clasa muncitoare din Romînia „se declară solidară cu Republica sovietelor, care în vîrfurile steagurilor sale de luptă poartă pacea și emanciparea popoarelor" [97].

La 29 august 1920, în sala „Redutei" din Cluj a avut loc o întrunire la care au participat un număr mare de muncitori. La întrunire, unul din oratori a demascat cu tărie adevăratul mobil al manevrelor regale. „Aceasta este mobilizarea generală, vrea (guvernul — *n.n.*) să ne ducă într-un nou război contra fraților noștri din Rusia". „Nu mai vrem mobilizare și război — spunea un alt vorbitor —, ci vrem pace cu toată lumea". Cuvîntările oratorilor erau adesea întrerupte de participanți cu strigătele: „Jos războiul!", „Trăiască socialismul!" [98]. În aceeași zi „muncitorimea din Cluj — urmată mai apoi de cea din întregul Ardeal și Banat — a dat un elocvent avertisment oligarhiei... printr-o grevă generală de o oră, în semn de protestare în contra... politicii nenorocite duse de guvern în țară și străinătate" [99]. La 1 septembrie a avut loc și la Brașov o grevă generală de protest de o oră. Oratorul care a luat cuvîntul la Fabrica „Schiel" a spus printre altele că „lucrătorii țin greva aceasta generală pentru a arăta guvernului și capitaliștilor că muncitorimea nu mai vrea să fie înjugată, nu mai vrea să fie război, deci la caz că se va face o concentrare pentru manevră despre care vrea guvernul s-o facă, muncitorii trebuie să protesteze contra concentrării și să nu meargă nimeni sub drapel..." [100]

Deosebit de hotărîtă a fost și moțiunea adoptată de muncitorii din Galați. La 5 septembrie 1920, la Galați au fost convocate două mari mitinguri la care au participat peste 8.000 de oameni. Oratorii, după ce au demascat esența reacționară a legii Trancu-Iași, s-au referit și la politica

---

[95] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 196, 197.

[96] „Socialismul" din 13 august 1920.

[97] Arhivele statului București, fondul Ministerul de Interne, 1920, dosarul nr. 522, fila 2.

[98] Arhivele statului București, fondul Consiliul dirigent, dosarul nr. 1.365, filele 390—391.

[99] „Muncitorul căilor ferate" din 9 septembrie 1920.

[100] Arhivele statului București, fondul Consiliul dirigent, dosarul nr. 1.365, fila 290.

externă contrarevoluționară a guvernului burghezo-moșieresc romîn. „Lupta contra războiului — se spunea în rezoluția adoptată — trebuie dusă și ea atît cu vorba [cît] și cu fapta, făcînd imposibilă punerea în practică a gîndului criminal al oligarhiei de a trimite în focul unui nou război pe fiii muncitorimii romîne... Orice lovitură dată republicii sovietiste ruse lovește în muncitorimea de pe întreg pămîntul și trebuie resimțită de aceasta ca atare. Tot astfel, orice succes al aceleiași republici este succesul întregii muncitorimi și deci orice ajutor este ca și sieși dat“ [101].

Asemenea adunări de protest împotriva intervenției antisovietice, pentru pace și prietenie cu primul stat socialist din lume au mai avut loc la Turda, Satu Mare, Brăila etc.

Planurile intervenționiste antisovietice ale burgheziei și moșierimii romîne au stîrnit nemulțumirea și revolta în rîndul țărănimii. Serviciul de siguranță Deva raporta cu îngrijorare forurilor sale superioare că „țăranii din sector sînt foarte neliniștiți din cauza zvonului de mobilizare care a pătruns la ei în legătură cu dezastrul polonez ; se exprimă că ei s-au luptat de ajuns și a fost destul război de 6 ani și nu vor mai lupta...“ [102]. Și în orașul Oradea s-a semnalat că țăranii, „fiind în contact cu socialiștii de aici, au o mare aplicare la bolșevism. Vorbesc în tot locul că a trecut deja timpul cînd pentru interesele domnilor să mai prindă arma...“ [103].

Pentru apărarea Rusiei sovietice s-au ridicat și tinerii muncitori. La 5 septembrie 1920, 15.000 de tineri muncitori din capitală și din alte 10 localități din vechea Romînie au demonstrat pentru pace și prietenie cu Rusia sovietică [104]. În moțiunea adoptată la întrunirea din București, tineretul a protestat „contra încurajării armatelor contrarevoluționare poloneze, care, ajutate de capitalismul internațional, în care trebuie inclus și cel romînesc, vor să doboare Republica sovietelor“. Tineretul din capitală, se sublinia în moțiune, luptă „...cu toată energia sa tînără pentru *Pace imediată cu Rusia sovietică și pentru demobilizare generală*. Jos războiul ! Trăiască Republica Socialistă Rusă !“ [105].

Mișcarea populară pentru apărarea Rusiei sovietice a căpătat o asemenea amploare, încît guvernul Averescu a fost constrîns să dea o declarație oficială cu privire la neutralitatea Romîniei. În pofida declarării neutralității țării, guvernanții Romîniei burghezo-moșierești ajutau totuși pe toate căile Polonia burghezo-moșierească. De aceea lupta împotriva atragerii Romîniei la intervenția antisovietică s-a împletit cu demascarea și boicotarea ajutorului acordat de guvernanții țării Poloniei. „Cu toate repetatele sale hotărîri de neutralitate față de conflictul polono-rus — scria ziarul „Socialismul“ —, guvernul romîn dă însă zilnic dovadă nu de o neutralitate imparțială, ci de una foarte favorabilă coaliției contrarevoluționare“ [106].

---

[101] „Socialismul“ din 9 septembrie 1920.

[102] Arhivele statului București, fondul Consiliul dirigent, dosarul nr. 1.365, fila 1

[103] Loc. cit., fila 195.

[104] „Muncitorul căilor ferate“ din 23 septembrie 1920.

[105] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922“, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 216.

[106] „Socialismul“ din 22 august 1920.

Clasa muncitoare a boicotat ajutorul pe care guvernul reacționar Averescu îl acorda Poloniei burghezo-moșierești și contrarevoluționarului Wranghel. Așa, de pildă, Sindicatul transporturilor din Romînia, aflînd că statul polon a achiziționat din Bulgaria „o mare cantitate de cereale", pe care urma să le transporte „prin porturile românești și pe căile ferate române în Polonia", s-a adresat muncitorilor cu următoarea chemare: „Tovarăși din transporturi, la datorie! Nici un gram de grîu sau altceva să nu treacă peste frontieră în țara reacționarilor pusă în slujba Antantei. Pe deasupra oligarhiei perfide care a afirmat că păstrează o neutralitate reală și care în realitate duce cea mai dezgustătoare politică de duplicitate, impuneți forța voastră de muncitori conștienți și afirmați viguros sentimentele voastre *de solidaritate cu proletariatul Rusiei libere...*" [107]. Muncitorii ceferiști au sabotat ajutorarea Poloniei burghezo-moșierești și a contrarevoluționarului Wranghel. În unele gări mai principale, ca, de pildă, la Ploiești, vagoanele cu armament și muniții destinate lui Wranghel erau „rătăcite", împinse pe linii moarte, iar expedierea lor era întîrziată sau împiedicată de muncitorii ceferiști [108].

Cu zdrobirea celei de-a treia campanii a Antantei, intervenția străină împotriva Rusiei sovietice a luat sfîrșit. Proletariatul român s-a ridicat de partea popoarelor sovietice, împiedicînd prin poziția sa hotărîtă posibilitatea aderării Romîniei burghezo-moșierești la intervenția antisovietică, alături de Polonia panilor și de contrarevoluționarul Wranghel. În februarie 1921, V. I. Lenin scria: „Desigur că, după ce la noi a fost lichidat complet frontul lui Wranghel, e mai puțin probabil ca Romînia, care într-un moment favorabil pentru ea nu s-a hotărît să pornească război, să se hotărască să pornească război acum..." [109]. Faptul că Romînia burghezo-moșierească a lăsat să treacă acel „moment favorabil pentru ea", așa cum sublinia V. I. Lenin, și nu s-a hotărît să adere la frontul intervenției antisovietice s-a datorat, scria revista „Lupta de clasă" [110], atît protestului energic al proletariatului din țara noastră și al masei neorganizate, cît și luptei muncitorilor și țăranilor ruși dezrobiți, care dădeau puternice lovituri intervenției contrarevoluționare.

*

În întreaga perioadă a intervenției străine, la lupta comună a proletariatului internațional pentru apărarea Rusiei sovietice și-a adus contribuția sa și clasa muncitoare din Romînia. V. I. Lenin a dat o înaltă apreciere luptei desfășurate de proletariatul internațional sub lozinca: „Jos mîinile de pe Rusia sovietică!" „...Tocmai acest sprijin — scria V. I. Lenin —, tocmai simpatia manifestată față de noi de către masele muncitoare — de către masele de muncitori și de către masele de țărani, de agricultori — din întreaga lume, chiar din statele cele mai ostile nouă, tocmai acest

[107] „Muncitorul căilor ferate" din 3 septembrie 1920.
[108] „Lupta de clasă" nr. 1/1958, pag. 95.
[109] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 101.
[110] „Lupta de clasă", anul I, nr. 4, din 16 august 1920, pag. 128.

sprijin și această simpatie au constituit ultima și cea mai hotărîtoare sursă, cauza hotărîtoare a faptului că toate invaziile îndreptate împotriva noastră s-au soldat cu un eșec..." [111].

Mișcarea de solidaritate a maselor muncitoare din Romînia cu Rusia sovietică a făcut parte integrantă din lupta revoluționară a oamenilor muncii din țara noastră în anii avîntului revoluționar, care a crescut ca urmare a înăspririi condițiilor de existență ale clasei muncitoare și sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În focul luptelor revoluționare din anii 1918—1920 s-a plămădit Partidul Comunist din Romînia. Prima moțiune a congresului de constituire a P.C.R. exprima dragostea clasei muncitoare din Romînia pentru eroicul proletariat rus. Congresul și-a exprimat adînca sa admirație față de proletariatul rus, care, prin lupta sa revoluționară și prin nenumăratele sacrificii aduse cauzei celor ce muncesc, „...formează astăzi avangarda proletariatului mondial în războiul său de dezrobire de sub jugul capitalist" [112]. Așadar, încă de la început, congresul a pus la temelia Partidului Comunist din Romînia principiile internaționalismului proletar, dragostea fierbinte pentru prima țară din lume în care a ieșit victorioasă revoluția socialistă.

Sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, masele muncitoare au militat neîncetat pentru o politică de pace și prietenie cu Uniunea Sovietică. Cînd cercurile reacționare burghezo-moșierești au tîrît țara în criminalul război antisovietic, Partidul Comunist din Romînia a fost singura forță politică din țară care a organizat și condus lupta întregului popor pentru alungarea ocupanților hitleriști, ieșirea din războiul antisovietic și întoarcerea armelor împotriva Germaniei fasciste. În condițiile favorabile create de ofensiva eliberatoare a armatei sovietice pe teritoriul țării noastre, eroicul și încercatul partid comunist a organizat și condus insurecția armată din august 1944, care a dus la răsturnarea dictaturii militare-fasciste, la întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, deschizînd poporului nostru calea spre făurirea unei Romînii noi, socialiste.

Întărirea necontenită a prieteniei cu Uniunea Sovietică și a unității lagărului socialist constituie chezășia succeselor poporului nostru, condus de P.M.R., în lupta pentru desăvîrșirea construirii socialismului și trecerii la construirea comunismului în patria noastră.

---

[111] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 33, E.S.P.L.P. 1957, pag. 131.
[112] „Socialismul", anul XV, nr. 85, din 11 mai 1921.

PRIMUL CONGRES AL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA (8—12 MAI 1921)

GH. STOICA şi FL. DRAGNE

Aniversarea a 40 de ani de la întemeierea Partidului Comunist din Romînia constituie un prilej de îndreptăţită mîndrie şi bucurie pentru întregul nostru popor muncitor. 8 Mai, ziua în care au fost deschise lucrările primului Congres, constituie o dată memorabilă în viaţa partidului nostru, în viaţa poporului romîn, în istoria mişcării muncitoreşti din Romînia.

În zilele de 8—12 mai 1921 s-au pus bazele partidului revoluţionar, care avea să arate calea ce trebuie urmată şi să conducă masele muncitoare la luptă revoluţionară pentru schimbarea fundamentală a cursului dezvoltării Romîniei, dezvoltare cerută în mod firesc de condiţiile economice şi politice obiective create, mai ales, în timpul şi imediat după primul război mondial imperialist. La acest congres a fost pusă piatra de temelie a partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din Romînia, partid de tip nou, după modelul partidului bolşevic, creat de V. I. Lenin, deosebit în mod fundamental de vechile partide social-democrate reformiste ale Internaţionalei a II-a.

Lupta pentru crearea partidului comunist a fost dusă de elementele revoluţionare din mişcarea socialistă din ţara noastră imediat după victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. Partidul de avangardă marxist-leninist al clasei muncitoare are rădăcini adînci în popor şi a luat fiinţă în urma luptei revoluţionare a maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare din ţara noastră. „Partidul Comunist din Romînia — arată tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej — este rezultatul unui proces îndelungat de dezvoltare istorică a poporului nostru, rezultatul luptei sale de veacuri pentru eliberarea socială şi naţională, continuate şi ridicate pe o treaptă superioară de mişcarea muncitorească revoluţionară" [1].

*

Ca urmare a ascuţirii contradicţiilor interne şi sub influenţa nemijlocită a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, în anii 1917—1920, în Romînia s-au desfăşurat puternice mişcări revoluţionare. Au avut loc numeroase greve economice şi politice care s-au transformat, în unele locuri, în

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole şi cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediţia a IV-a, pag. 361.

ciocniri cu armata și poliția burghezo-moșierească, revolte țărănești pentru pămînt, răscoale ale soldaților împotriva războiului imperialist și a intervenției antisovietice, mișcări ale maselor muncitoare ale minorităților naționale îndreptate împotriva asupririi naționale. Marile bătălii revoluționare, care au culminat cu greva generală, au dovedit capacitatea de luptă a clasei muncitoare din țara noastră și necesitatea imperioasă a creării partidului de avangardă marxist-leninist al proletariatului.

Înfrîngerea grevei generale din octombrie 1920 se datora, în primul rînd, faptului că clasa muncitoare nu a avut în frunte un stat-major revoluționar, un partid marxist-leninist, capabil să o conducă la victorie, să asigure unirea, sub conducerea proletariatului, într-un singur șuvoi revoluționar, a țărănimii și minorităților naționale asuprite de regimul burghezo-moșieresc. „Experiența grevei generale din 1920 — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a arătat mai mult ca oricînd proletariatului din Romînia necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii“ [2].

Grupurile comuniste, ca partea cea mai înaintată a aripii de stînga din partidul socialist, reprezentînd adevăratele interese ale maselor muncitoare și luptînd pentru înfăptuirea țelurilor lor vitale, au fost primele care au desprins acest important învățămînt din experiența bogată a grevei generale. De aceea, după grevă, ele pun cu mai multă ascuțime problema creării unui partid de tip nou. Numai prin făurirea neîntîrziată a partidului revoluționar marxist-leninist, care să nu tolereze în rîndurile sale elementele oportuniste, carieriste, roase de ambiții personale, se putea conduce lupta proletariatului la victorie. Vechiul partid socialist — se arăta într-un manifest editat de un grup de membri ai partidului socialist la două săptămîni după greva generală — a rămas un partid de paie, fără program, fără tactică, fără disciplină, fără puterea de a da educație revoluționară marilor mase de muncitori [3], dovedindu-se incapabil să le conducă. „Partidul socialist trebuie transformat într-un *puternic partid politic comunist*... Trădătorii, contrarevoluționarii și șovăitorii, ca *Dragu, Dunăreanu, Pistiner, Grigorovici, Șerban Voinea* etc., nu trebuie să mai existe în partidul proletariatului“ [4].

În timpul și după greva generală, guvernul Averescu, înspăimîntat de luptele revoluționare ale proletariatului, a intensificat teroarea militară-polițienească împotriva mișcării muncitorești. Numeroși lucrători de la Arsenalul armatei, Pirotehnie, C.F.R., Confecție, Regie, Chibrituri și din alte întreprinderi din București au fost concediați. Concedieri masive s-au făcut și în celelalte centre muncitorești din țară. Peste două mii de lucrători din toate unghiurile țării au fost arestați și schingiuiți. Curțile marțiale special instituite și tribunalele civile au condamnat la zeci de ani de muncă silnică pe participanții activi la greva generală. Întrunirile mun-

[2] Op. cit., pag. 367.

[3] Vezi „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922“, F.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 244.

[4] Loc. cit., pag. 244, 246.

citorilor erau interzise. Starea de asediu a fost extinsă asupra întregii țări. Într-un cuvînt, teroarea burghezo-moșierească se exercita pe toată linia [5].

Burghezia și moșierimea și-au dat seama că înfrîngerea grevei generale nu înseamnă înfrîngerea clasei muncitoare și, cu atît mai puțin, lichidarea mișcării revoluționare din Romînia. Edificatoare în această privință este chiar și relatarea lui Argetoianu, ministrul de Interne în guvernul Averescu: „Lupta începuse, nu se sfîrșise prin înfrîngerea grevei, acesta era adevărul, și zile din ce în ce mai grele ne așteptau. O știam cu toții la Interne. Conducătorii comuniști explicau insuccesul lor prin experiența începuturilor și nu se gîndeau o clipă să se dea bătuți" [6].

Într-adevăr, în ciuda faptului că mulți militanți din fruntea mișcării revoluționare erau arestați și întemnițați, activitatea pentru întărirea organizatorică și politică a proletariatului nu a încetat. Cei care au reușit să scape de arestare au continuat lupta cu dîrzenie.

În pofida terorii crîncene declanșate de guvernul Averescu, aripa de stînga din partidul socialist, în frunte cu nucleul ei revoluționar, grupurile comuniste, cîștiga tot mai mult teren în rîndul muncitorilor, în partid și sindicate. Social-democrații de dreapta nu mai aveau influență asupra maselor, iar conducătorii centriști continuau să-și piardă influența din trecut [7], confirmîndu-se și la noi, pe deplin valabile, constatările lui V. I. Lenin că divergențele dintre „conducători" și „mase" s-au manifestat cu tărie la sfîrșitul războiului imperialist și după război în toate țările. Această situație a avut ca urmare faptul, așa cum sublinia Lenin, că „partidele oportuniste s-au rupt de «mase», adică de păturile cele mai largi ale oamenilor muncii, de majoritatea lor..." [8].

Clasa muncitoare din țara noastră își îndrepta tot mai mult atenția spre alegerea din rîndurile elementelor revoluționare de noi conducători, verificați în focul marilor lupte de clasă. Cei mai mulți dintre acești conducători erau membri ai grupurilor comuniste, membri ai aripii de stînga din partidul socialist și din sindicate, oameni stimați de mase și care se bucurau de toată încrederea lor.

Intensificînd activitatea de demascare a liderilor oportuniști, grupurile comuniste și adepții lor luptau cu hotărîre pentru întemeierea partidului de tip nou, marxist-leninist, și afilierea lui la Internaționala a III-a, Comunistă. În acest scop, comuniștii trec la pregătirea convocării imediate a congresului partidului.

La jumătatea lunii noiembrie 1920 a avut loc consfătuirea pe țară a grupurilor comuniste. Consfătuirea a adoptat directivele cu privire la organizarea activității grupurilor comuniste în vederea făuririi partidului marxist-leninist. În directive se sublinia că toți participanții la consfătuire

[5] Loc. cit., pag. 243—244.

[6] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. (*C. Argetoianu*: „Pentru cei de mîine. Amintiri din lumea celor de ieri", manuscris, caietul 32, pag. 527).

[7] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 5, fila 36.

[8] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 26.

se declară de acord atît cu comunismul ca teorie, ca principiu, cît și cu afilierea „...imediată și fără nici o condiție..." la Internaționala Comunistă [9]

În lupta pentru crearea partidului de avangardă al clasei muncitoare, grupurile comuniste se orientau după rezoluțiile și hotărîrile Congresului al II-lea al Internaționalei Comuniste. Directivele elaborate de consfătuire stabileau ca sarcină concretă imediată să se ceară „cu insistență convocarea cît mai urgentă a congresului" [10]. Pînă la congres, membrii grupurilor comuniste aveau datoria să desfășoare o muncă susținută în vederea cîștigării tuturor membrilor secțiunilor partidului pentru transformarea partidului socialist în partid comunist. Directivele acordau mare atenție alegerii delegaților pentru congres. Delegații pentru congres trebuiau să fie aleși dintre cele mai bune și mai active elemente revoluționare, care prin votul lor să hotărască crearea partidului marxist-leninist și afilierea la Internaționala Comunistă. Delegaților la congres le revenea sarcina de răspundere ca în organul conducător al partidului să fie alese elemente revoluționare cu cea mai mare autoritate în rîndurile maselor muncitoare, *„oameni energici, gata de sacrificiu și conștienți"* [11].

Directivele adoptate de consfătuirea din noiembrie au constituit un plan important de luptă în vederea creării partidului revoluționar de avangardă al clasei muncitoare și afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă. Înarmate cu documentele elaborate de consfătuire, grupurile comuniste și-au intensificat activitatea. Ele editează numeroase manifeste, chemări, foi volante și le răspîndesc în rîndul maselor de muncitori.

Aceste manifeste erau străbătute de la un capăt la altul de ideea necesității creării partidului comunist, conducător al luptei maselor muncitoare din țara noastră. „Numai munca într-o lume nouă — se arăta într-unul din manifeste —, fără stăpînitori și stăpîniți poate fi o muncă în folosul tuturor. Pentru o astfel de schimbare e nevoie de partidul comunist. Fără un partid comunist muncitorimea și țărănimea din Romînia va avea soarta din 1907" [12].

La sfîrșitul anului 1920 și începutul anului 1921, întreaga dezvoltare a mișcării muncitorești mergea în direcția arătată de comuniști, în direcția creării statului său major de avangardă — partidul comunist. Grupurile comuniste formau „schela și garanția viitorului Partid Comunist din Romînia" [13].

În lupta acerbă dintre curentul revoluționar și curentul reformist, aripa de stînga a partidului socialist, în frunte cu grupurile comuniste, a primit un ajutor deosebit de prețios în discuțiile purtate de V. I. Lenin și de Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste cu membrii delegației Partidului socialist din Romînia care au fost în Rusia sovietică. La întîlnirea din 10 decembrie 1920, conducătorul primului stat socialist din lume a arătat că proletariatul și țărănimea rusă așteaptă ca muncitori-

[9] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 221.

[10] Loc. cit., pag. 225.

[11] Loc. cit., pag. 234.

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 192, fila 174.

[13] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8, fila 2.

mea din Romînia să înțeleagă că singura cale care poate s-o scoată din situația de mizerie în care a dus-o capitalismul este calea revoluționară. Toate șovăielile și inconsecvențele, sublinia Lenin, prelungesc doar chinurile popoarelor muncitoare [14]. Din aceste discuții se desprindea cu claritate calea ce trebuia urmată de toți membrii cinstiți ai partidului socialist pentru transformarea lui în partid comunist.

Divergențele dintre social-democrații de dreapta și aripa de stînga în plină dezvoltare a partidului socialist s-au ascuțit pînă la extrem. În lupta de idei dintre curentul revoluționar și cel reformist se făceau tot mai simțiți centriștii, care, în fond, nu se deosebeau de social-democrații de dreapta decît prin mascarea oportunismului lor în spatele unor fraze cu privire la „unitate" etc. Ei în fond se declarau pentru o unitate neprincipială, pentru un partid care să întrunească la un loc social-democrații de dreapta, elemente centriste, șovăielnice, fără o poziție stabilă, membrii grupurilor comuniste etc., ceea ce nu ar fi schimbat cu nimic din fizionomia politică a partidului socialist, continuîndu-se în practică vechea linie oportunistă. Așadar, sub lozinca menținerii „unității" partidului, centriștii acționau împotriva creării partidului revoluționar al clasei muncitoare.

În aceste condiții a fost convocat Consiliul General al partidului și al sindicatelor pentru data de 30 ianuarie 1921 [15]. La ședința consiliului, liderii oportuniști urmăreau ca să impună partidului o linie reformistă, contrară curentului revoluționar dominant în partid.

Dezbaterile Consiliului General au avut o însemnătate deosebită pentru lupta de clarificare ideologică, politică și organizatorică a clasei muncitoare, pentru pregătirea congresului și pentru crearea partidului marxist revoluționar din Romînia. Ele au reflectat faptul că în sînul partidului socialist aripa revoluționară în frunte cu grupurile comuniste cîștigase teren în favoarea aflilierii la Internaționala a III-a, reușind să înfrîngă tezele oportuniste și reformiste ale curentului de dreapta și ale curentului centrist, revoluționar în vorbe și trădător în fapte [16]. În timpul dezbaterilor, după cum se sublinia într-un articol din ziarul „Socialismul", social-democrații de dreapta au apărut în adevăratul lor rol de sprijinitori ai regimului burghezo-moșieresc și de trădători ai clasei muncitoare. Ei se pronunțau, fără nici un fel de jenă, cu burghezia în schimbul unor reforme înșelătoare [17].

Dezbaterile Consiliului General au mai scos la iveală faptul că social-democrații de dreapta veniseră la ședință pregătiți „de atac" împotriva comuniștilor, încercînd să-i scoată din conducere sau, dacă acest lucru nu va fi posibil, să spargă unitatea partidului. Pe această linie se înscrie cuvîntarea lui Flueraș, care susținea că „aceia ce nu înțeleg să continue a lucra pe baza vechiului sistem (oportunist — *n.a.*) să fie dați afară" [18] Pe aceeași linie mergea social-democratul de dreapta Pistiner cînd punea condiția ca elementele revoluționare din partid care „s-au declarat categoric

[14] „Socialismul" din 27 ianuarie 1921.
[15] „Socialismul" din 12 ianuarie 1921.
[16] Vezi *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.
[17] „Socialismul" din 6 februarie 1921.
[18] „Socialismul" din 3 februarie 1921.

pentru Internaționala a III-a să nu facă parte din comitetele centrale" [19], iar Jumanca se declara fără ocol pentru sciziune.

Reprezentanții curentului de stînga, Pandele Becheanu, Leonte Filipescu, Elena Ioan, Iancu Olteanu și alții, dimpotrivă, veniseră la ședința Consiliului General hotărîți să pună capăt situației din partid, care nu mai putea dăinui, să nu mai admită tărăgănarea ținerii congresului în vederea creării partidului marxist-leninist și afilierea la Internaționala Comunistă.

Centriștii se situau formal între curentul reformist și cel revoluționar. Practic însă centriștii se găseau permanent pe pozițiile oportuniste ale social-democraților de dreapta. Sacrificînd principiile revoluționare ale partidului, centriștii se declarau pentru „unitatea" fracțiunilor pe baza declarației de principii oportuniste din mai 1919.

Adîncirea divergențelor teoretice și tactice dintre cele trei curente este oglindită și mai pregnant în moțiunile prezentate spre aprobare delegaților și în numărul de voturi pe care l-a întrunit fiecare dintre aceste moțiuni.

Moțiunea aripii de stînga începea cu o caracterizare a celor trei curente politice care se manifestau în sînul mișcării muncitorești din Romînia. Luptînd pentru crearea unui partid revoluționar al clasei muncitoare, care nu tolerează elementele oportuniste în rîndurile sale, delegații aripii de stînga, în frunte cu comuniștii, subliniau în moțiunea lor că „...între curentul social-democrat și cel comunist există o prăpastie de netrecut, care face imposibilă continuarea conviețuirii acestor curente în cadrul aceluiași partid" [20]. Dînd răspuns celor care susțineau platforma oportunistă din mai 1919, moțiunea arăta că partidul se situează pe poziția ultimelor documente programatice. În această direcție, primul paragraf al proiectului de statut adoptat de Consiliul General în octombrie 1920 arăta : „Partidul socialist-comunist din Romînia urmărește organizarea proletariatului pe terenul luptei de clasă și al solidarității internaționale a muncitorilor, pentru cucerirea puterii politice și aplicarea dictaturii proletariatului..." [21].

Social-democrații de dreapta și centriștii se împotriveau însă luptei desfășurate de aripa revoluționară din mișcarea muncitorească pentru înființarea unui partid marxist-leninist, care să conducă clasa muncitoare la cucerirea puterii politice și instaurarea dictaturii proletariatului. Oportuniștii nu aveau nevoie de un asemenea partid de luptă al revoluției sociale. Ei voiau o organizație reformistă, împăciuitoristă, eterogenă din punct de vedere organizatoric, organizație de tipul partidelor social-democrate din Occident. În aceasta constă întreaga esență a luptei în cele patru zile cît a durat ședința Consiliului General al partidului socialist.

Cu toate că împrejurările în care se făcuse numirea delegaților la ședința Consiliului General din 30 ianuarie — 2 februarie 1921 au dat posibilitate social-democraților de dreapta din comitetele provizorii să manevreze împotriva aripii de stînga a partidului, totuși rezultatele votării au reflectat cu tărie că raportul de forțe dintre cele trei curente din conducerea partidului și sindicatelor este favorabil curentului revoluționar. Comuniștii au obținut 18 voturi, centriștii 12 voturi, iar social-democrații de dreapta abia 8

[19] „Socialismul" din 16 februarie 1921.
[20] „Socialismul" din 3 februarie 1921.
[21] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 199 și pag. 274.

voturi [22]. Acest rezultat, care a însemnat o înfrîngere hotărîtoare a social-democraților de dreapta și punerea în minoritate a centriștilor, a confirmat încă o dată întărirea pozițiilor cucerite de comuniști în mișcarea muncitorească.

După votare, centriștii fac propunerea ca moțiunea lor și a stîngii să fie puse din nou la vot. Aceasta în scopul ralierii elementelor de dreapta și centriștilor în vederea obținerii majorității necesare spre a putea să-și impună, pe mai departe, punctul lor de vedere oportunist în organele conducătoare ale partidului și sindicatelor. Reprezentanții curentului revoluționar au demascat conținutul tendențios al acestei propuneri, prin care centriștii urmăreau salvarea, în ultimă instanță, nu a unității partidului, ci a social-democraților de dreapta. Propunerea centriștilor a fost respinsă de majoritatea participanților la ședința Consiliului General.

Eșuînd definitiv toate încercările pentru atingerea scopurilor lor dușmănoase, social-democrații declară „că din acest moment dreapta se consideră ieșită din partid" [23] și părăsesc ședința Consiliului General. Păstnd deschis la spargerea criminală a unității mișcării muncitorești, social-democrații de dreapta s-au autodemascat definitiv în fața maselor muncitoare ca trădători.

După sciziunea social-democraților de dreapta, centriștii au rămas purtătorii oportunismului în partidul socialist. Ei, încă la început, au făcut o declarație în care arătau că în partid își rezervă dreptul „de discuție și propagandă". Intitulîndu-se în mod fals „unitari", practic ei acționau împotriva unității partidului. Centriștii nu se supuneau disciplinei de partid și nu respectau hotărîrile luate cu majoritate de voturi, continuînd acțiunea de subminare a unității prin întreținerea și alimentarea fracționismului în partid. Centriștii au refuzat să facă parte din noul Comitet Executiv, pe motivul că moțiunea stîngii, care obținuse la ședința Consiliului General majoritatea voturilor, trasa ca sarcină comitetelor centrale să lupte prin toate mijloacele de propagandă și agitație pentru ca tezele politice și tactice ale Internaționalei Comuniste să fie în întregime adoptate de viitorul congres. Pentru a nu se autodemasca în fața maselor ca adversari ai creării partidului revoluționar marxist-leninist al clasei muncitoare, centriștii se declarau „neclarificați" încă asupra acestei chestiuni [24].

Delegații prezenți la ședința Consiliului General din 30 ianuarie — 2 februarie 1921 au fixat convocarea congresului partidului socialist la data de 8 mai 1921. Lupta dintre aripa revoluționară a partidului socialist și centriști a devenit deosebit de ascuțită în legătură cu alegerea delegaților pentru congres și cu pregătirea, în general, a lucrărilor congresului care avea să intre în istoria mișcării muncitorești ca primul Congres al Partidului Comunist din Romînia.

Și după ședința Consiliului General în fruntea luptei pentru pregătirea lucrărilor congresului și transformarea partidului socialist în partid marxist-leninist de tip nou erau membrii grupurilor comuniste. Acestea

[22] „Socialismul" din 5 februarie 1921.
[23] Ibid.
[24] Ibid.

constituiau partea cea mai combativă din rîndurile aripii de stînga a partidului socialist.

În situația care s-a creat după ședința Consiliului General, un rol important în vederea pregătirii congresului și a creării partidului comunist l-a avut Conferința pe țară a organizațiilor comuniste din Romînia ținută la Iași în martie 1921.

Conferința a analizat multilateral lupta desfășurată de grupurile comuniste în fruntea maselor muncitoare pentru rezolvarea problemelor principale ale mișcării muncitorești, pentru lichidarea lipsurilor și întărirea activității ideologice și organizatorice.

Cea mai vie discuție a fost dusă în jurul problemei centrale, care a format de fapt obiectivul principal al acestei conferințe — crearea unui partid comunist centralizat în țara noastră. „Coordonarea activității comuniste, formarea unui partid comunist unic pentru toată Romînia au devenit de mult o necesitate“ [25]: Toți delegații la conferință au arătat lacunele activității descentralizate, subliniind că pentru conducerea maselor muncitoare la revoluție, în condițiile actuale, e nevoie de un partid comunist pe întreaga țară, puternic organizat, bazat pe o disciplină de fier și o conducere unică [26].

Rezoluția adoptată de conferință a reflectat poziția înaintată a militanților revoluționari în problemele de importanță vitală pentru mișcarea muncitorească din Romînia. Rezoluția arăta că sarcina cea mai arzătoare a momentului, pentru îndeplinirea căreia fiecare comunist trebuie să-și intensifice activitatea, era consolidarea aripii de stînga a partidului socialist în vederea triumfului ideilor revoluționare marxist-leniniste asupra celor oportuniste la Congresul din mai. În vederea pregătirii nemijlocite a lucrărilor congresului, rezoluția conferinței recomanda ca grupurile comuniste să pună accentul pe activitatea desfășurată în secțiile partidului socialist.

Fără să slăbească nici un moment lupta intransigentă împotriva social-democraților de dreapta, conferința trasa sarcina comuniștilor să facă „cea mai energică critică centriștilor de pe tribuna publică a sindicatelor și a partidului, ca și prin întreaga presă legală“ [27].

Conferința pe țară a organizațiilor comuniste din martie 1921 și-a afirmat încrederea de nezdruncinat în forța și invincibilitatea unității internaționale a proletariatului. În rezoluția conferinței se sublinia că delegații adunați în conferință „pentru centralizarea întregii mișcări comuniste din țară, luînd cunoștință de statutele și rezoluțiile celui de-al II-lea Congres al Internaționalei Comuniste și de cele 21 de condiții, reînnoiesc aflierea lor și salută *Internaționala Comunistă* ca pe singura și adevărata conducătoare a proletariatului...“ [28].

După conferință, organizațiile comuniste ilegale au îndeplinit cu cinste sarcinile stabilite. Membrii grupurilor comuniste, folosind diferite forme ale muncii legale și ilegale, pătrund tot mai adînc în rîndurile mun-

[25] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 191, pag. 144.

[26] Ibid.

[27] Loc. cit., pag. 145.

[28] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 191, pag. 145. Vezi și „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922“, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 304—305.

citorilor, țăranilor muncitori, soldaților etc., unde desfășoară o activitate propagandistică și organizatorică intensă. Cea mai mare atenție o acordau însă activității în sînul secțiunilor partidului socialist în vederea pregătirii lucrărilor congresului și a creării partidului comunist.

Un rol important în lupta desfășurată de elementele revoluționare pentru pregătirea creării partidului marxist-leninist în cele 3 luni premergătoare congresului a avut ziarul partidului — „Socialismul". Articolele publicate în „Socialismul" reflectau cu claritate starea de spirit din sînul mișcării muncitorești în acel timp. Din articole reieșea creșterea conștiinței politice a majorității covîrșitoare a muncitorilor care se situau pe poziții revoluționare și se pronunțau pentru tezele Internaționalei Comuniste, împotriva manifestărilor de „rezervă" ale cîtorva elemente izolate de mase [29]. Materialele publicate în coloanele „Socialismului", cu puține excepții, exprimau încrederea maselor muncitoare, și în primul rînd a proletariatului, că Partidul socialist din Romînia, care la Congresul din mai va fi transformat într-o secțiune a Internaționalei Comuniste și va întruni în rîndurile sale elita revoluționară a proletariatului, va deveni avangarda clasei muncitoare în lupta de eliberare de sub jugul exploatării capitaliste [30].

Reprezentanții de frunte ai curentului comunist din partidul socialist, ca David Fabian, Vasilescu Vasia și alții, publicau sistematic în „Socialismul" o serie de articole din care rezulta grija lor deosebită față de structura și compoziția viitorului partid comunist. Ei criticau faptul că în partidul socialist era primit oricine, fără nici un fel de garanție, ignorîndu-se cu desăvîrșire respectarea principiilor statutare, atît de necesare partidului clasei muncitoare [31].

In articolele lor, comuniștii arătau că, transformînd partidul socialist în partid comunist, trebuie să fie schimbat nu numai numele, ci, mai ales, structura și principiile de organizare. Numai așa va putea deveni dintr-un partid de cotizanți anonimi un partid de proletari aleși, convinși, conștienți, încercați și capabili să conducă masele largi de oameni ai muncii în luptă [32].

Un teren de luptă ascuțită între elementele revoluționare și cele oportuniste l-au constituit dezbaterile adunărilor pentru alegerea delegaților la congresul partidului, pentru asigurarea unei compoziții juste a celor care urmau să hotărască între calea oportunistă, susținută de elementele cu mentalitate mic-burgheză grupate în jurul centriștilor, și calea revoluționară, aprobată și susținută de majoritatea covîrșitoare a membrilor de partid.

În procesele-verbale ale secțiunilor partidului socialist întocmite în adunările extraordinare de dări de seamă și alegerea delegaților pentru congres este oglindită această atmosferă de luptă politică ascuțită. Din aceste documente reiese că în majoritatea secțiunilor partidului socialist în discuțiile asupra dărilor de seamă, erau înfierați acei pretinși socialiști susținători pe față sau în ascuns ai burgheziei cu scopul de a distrage proletariatul de pe calea sa revoluționară și îndrumarea lui spre un socialism-re-

[29] „Socialismul" din 11 februarie 1921.
[30] Ibid.
[31] „Socialismul" din 20 februarie 1921.
[32] „Socialismul" din 25 februarie 1921.

formist. Membrii partidului socialist împuterniceau pe delegatul lor cu numărul de mandate * ce se cuveneau secțiunii respective pentru a-i reprezenta la congresul partidului. În cele mai multe cazuri, ei obligau pe delegatul lor să voteze pentru întemeierea partidului și afilierea fără rezerve la Internaționala a III-a, Comunistă.

La ședința Secțiunii București a partidului socialist, de pildă, au participat 267 de reprezentanți ai organizațiilor de partid din capitală. Din numărul de 7.652 de voturi exprimate, 6.818 voturi au revenit delegaților aripii revoluționare, pe baza cărora au obținut 27 de mandate, iar delegaților centriști le-au revenit numai 834 de voturi și respectiv 3 mandate [33]. Rezultatul votului arăta limpede, de altfel ca și în celelalte secții ale partidului, pe de o parte, succesul obținut de elementele revoluționare, iar pe de altă parte minoritatea în care se găseau centriștii în ajunul congresului.

Printre cei 27 de comuniști delegați ai Secțiunii București la congresul partidului erau Gheorghe Niculescu-Mizil, ales cu 235 de voturi, C. Nițulescu — 225, Eufrosina Cotor — 199, Gheorghe Stoica — 189. Semnificativ este și faptul că, în timp ce fiecare delegat adept al creării partidului comunist a întrunit între 235 de voturi și minimul 144, delegații centriști au întrunit maximum 38 de voturi [34].

Secțiunea partidului socialist din Tr. Severin a ținut ședința de dare de seamă și alegerea delegaților pentru congresul partidului la 28 martie. Printre delegații aleși se afla și Mihail Macavei [35].

Adunări ale secțiilor partidului socialist pentru dezbaterea dărilor de seamă și alegerea delegaților au avut loc la Ploiești, Constanța, Craiova, Valea Mureșului, Galați, Tîrgu Mureș, Huși, Tulcea și în alte centre. Peste tot participanții la discuții subliniau necesitatea creării la Congresul din 8 mai a partidului revoluționar și a curățirii organizațiilor clasei muncitoare de elementele oportuniste și reformiste. De asemenea, delegații arătau importanța ce trebuie acordată de partid educației revoluționare a muncitorilor. „Partidul comunist, sincer apărător al clasei muncitoare — se sublinia în raportul Secțiunii partidului socialist din Iași — trebuie să se pregătească în toate problemele de actualitate care interesează îndeaproape proletariatul. Educația și pregătirea muncitorimii în spiritul Internaționalei a III-a vor fi chestiunea cea mai de seamă asupra căreia trebuie să ne îndreptăm toate acțiunile. Partidul socialist-comunist, cuprinzînd pe muncitorii cei mai conștienți și devotați, va trebui să întreprindă o propagandă asiduă de limpezire a situației din sînul mișcării și de pregătire a proletariatului în vederea înfăptuirii rolului său istoric" [36].

---

* Condițiile grele în care a avut loc convocarea primului Congres al partidului și lipsa de mijloace materiale au determinat multe organizații de partid ca să trimită cîte unul sau mai mulți delegați împuterniciți cu un număr mai mare de mandate (voturi), corespunzător numărului de delegați ce trebuiau să reprezinte organizația care i-a ales, conform sistemului de reprezentare stabilit. (Unele organizații din cauza terorii n-au putut să aleagă delegați sau n-au putut să-i trimită pe cei aleși.)

[33] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, fila 52.

[34] Ibid.

[35] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 120.

[36] „Socialismul" din 9 aprilie 1921.

Peste tot, ședințele secțiunilor partidului socialist pentru alegerea delegaților s-au desfășurat în spiritul unei înalte combativități revoluționare. Acolo unde s-au ridicat împotriva transformării partidului socialist în partid comunist marxist-leninist și pentru a susține „rezervele" lor față de afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă, centriștii au provocat indignarea și au fost combătuți cu vehemență de imensa majoritate a membrilor de partid. În perioada alegerilor de delegați, mulți dintre muncitorii cinstiți care îi mai urmau pe centriști s-au alăturat curentului comunist.

Marea majoritate a delegaților era aleasă din rîndurile elementelor revoluționare din principalele întreprinderi industriale, muncitori dintre cei mai conștienți, luptători de frunte pentru cauza proletariatului. Împreună cu delegații, toți membrii partidului, întreaga clasă muncitoare din Romînia așteptau cu încredere congresul, pentru care se pregătiseră cu asiduitate.

* * *

În ciuda prigoanei sălbatice dezlănțuite de autoritățile burghezo-moșierești împotriva militanților din fruntea luptei pentru crearea partidului revoluționar de tip nou și a uneltirilor social-democraților de dreapta și centriștilor, congresul partidului s-a întrunit între 8 și 12 mai 1921 în București.

Ordinea de zi a congresului cuprindea următoarele probleme : 1. Darea de seamă morală și materială ; 2. Raportul delegației care a fost în Rusia sovietică ; 3. Afilierea la Internaționala Comunistă și programul partidului ; 4. Problema agrară ; 5. Cooperativele ; 6. Presa și propaganda ; 7. Modificarea statutelor ; 8. Chestiunea naționalităților ; 9. a. Mișcarea tineretului ; b. Mișcarea feminină ; 10. Alegerea comitetelor ; 11. Diverse [37].

Atmosfera în care au fost deschise lucrările congresului era dominată de ura de clasă neîmpăcată împotriva burgheziei și moșierimii, de lupta ascuțită de idei din interiorul mișcării muncitorești, de dorința arzătoare a majorității delegaților de a întemeia partidul revoluționar de avangardă al clasei muncitoare și afilierea lui la Internaționala Comunistă. Chiar de la început, congresul partidului a înfierat guvernul Averescu-Argetoianu pentru măsurile teroriste îndreptate împotriva organizațiilor muncitorești. „Din cauza șicanelor guvernului — s-a arătat la deschiderea lucrărilor —, dezbaterile congresului nostru nu au putut avea loc în sala Clubului socialist, aflat de la greva generală din octombrie sub paza baionetelor soldățești. În sălile modeste ale redacției ziarului «Socialismul», delegații muncitorimii... s-au întrunit totuși ferm hotărîți să deschidă proletariatului romîn drumurile care îl vor duce hotărît la victorie" [38].

Delegații au trecut apoi la alegerea prezidiului pentru conducerea lucrărilor congresului. În semn de respect și prețuire față de tovarășii care

[37] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, fila 21 ; vezi și „Socialismul" din 6 mai 1921.

[38] „Socialismul" din 11 mai 1921.

se găseau în ghearele organelor dictaturii de clasă a burgheziei și moșierimii, delegații au ales în prezidiul de onoare al congresului pe cei arestați [39]. Au fost alese, de asemenea, o comisie de validare, o comisie de rezoluții și un secretariat. Cu începerea validării mandatelor de delegați, ședința congresului din dimineața zilei de 8 mai a luat sfîrșit.

În ședința congresului de după-amiază, tovarășul Mihail Cruceanu, delegat al Secțiunii partidului socialist din Craiova, dă citire raportului Comisiei de validare. Din raport reieșea că la congres participau delegați din 29 de secțiuni [40] de pe întreg cuprinsul țării. Încă din anul 1920, majoritatea acestora se declaraseră pentru crearea partidului comunist și afilierea la Internaționala a III-a. La congres mai participau membrii Comitetului Executiv al partidului; membrii Consiliului General; membrii Comisiei de control; doi delegați ai Comitetului Central al cercului de tineret; un delegat al cercului feminin; un delegat al Federației socialiste a Prahovei; un delegat al grupului parlamentar; un delegat al Casei poporului; un delegat al ziarului și un delegat al cercului de editură. Cei peste 60 de delegați la congres reprezentau 45.086 de voturi și aveau 540 de mandate deliberative, dintre care 380 de mandate imperative pentru afiliere la Internaționala a III-a, Comunistă; 78 de mandate cu rezerve; iar 82 de mandate deliberative care se vor pronunța în urma dezbaterilor [41]. La congres au luat parte delegați din București, Ploiești, Constanța, Galați, Tr. Severin, Craiova, Arad, Cluj, Tg. Mureș, Făgăraș, Brașov, Baia Mare, Buzău, Nehoiu, Tulcea, Corabia, Cernavodă, Pitești, Moreni, Focșani, Călărași, Alba-Iulia, Timișoara, Oradea, Satu Mare, Lugoj, Deva, Bistrița etc. [42]. Numărul mare de organizații din toate regiunile țării reprezentate la congres și hotărîrea cu care au venit delegații să dezbată și să găsească rezolvarea principalelor probleme ce urmau să schimbe întregul curs al dezvoltării mișcării revoluționare de la noi din țară dădeau primului Congres al partidului o importanță fără asemănare în istoria mișcării muncitorești din Romînia.

Veniți la congres, delegații erau hotărîți să analizeze toate neajunsurile din mișcarea muncitorească care s-au manifestat în trecut din cauza conducerii oportuniste a partidului socialist și să ia măsuri radicale pentru ca acestea să nu se mai repete niciodată. Ei erau hotărîți să ia atitudine intransigentă de demascare a elementelor reformiste din vechiul Comitet Executiv al partidului, care în momentele cele mai grele au trădat interesele pentru care lupta clasa muncitoare. Cea mai mare atenție însă delegații o acordau sarcinii principale pentru care a fost convocat congresul și pentru care luptau majoritatea membrilor partidului socialist — crearea partidului revoluționar de tip nou al clasei muncitoare pe temelia solidă a principiilor politice și organizatorice leniniste. Pentru înfăptuirea acestei sarcini se ciocniseră în toată perioada de pregătire și se ciocneau și acum, la congres,

[39] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 185, fila 35.

[40] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 194, fila 93.

[41] Ibid. Vezi și „Amintiri despre primul Congres al partidului", Editura tineretului, 1956, pag. 12.

[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194.

concepțiile marxist-leniniste ale comuniștilor și ale partizanilor lor din aripa stîngă a partidului socialist cu concepțiile oportuniste ale centriștilor, care se ridicau sub forma „rezervelor" împotriva creării unui partid muncitoresc cu adevărat revoluționar. De aceea, lucrările congresului sînt străbătute de la început pînă la sfîrșit de lupta ascuțită dintre elementele revoluționare, în frunte cu comuniștii, și elementele oportuniste, reprezentate de centriști.

De aceeași grijă pentru întemeierea partidului revoluționar al clasei muncitoare erau călăuzite și acele secțiuni ale partidului socialist care din cauza terorii burghezo-moșierești nu și-au putut trimite delegați la congres *. Asupra lucrărilor congresului erau îndreptate privirile tuturor muncitorilor cinstiți din țară [43].

În scopuri provocatoare, ce țînteau împiedicarea creării partidului comunist și a afilierii la Internaționala a III-a, în discuțiile care au avut loc asupra raportului Comisiei de validare, centristul Carol Bartha, invocînd motivul că unii delegați au fost trimiși la congres pe baza alegerilor anterioare adunării Consiliului General din 30 ianuarie — 2 februarie 1921, iar alții au fost aleși după aceea, s-a ridicat împotriva raportului Comisiei de validare, cerînd amînarea congresului, chipurile, pentru a efectua noi alegeri de delegați. În jurul acestei cereri tendențioase s-au încins discuții aprinse. Marea majoritate a delegaților care au luat cuvîntul au arătat că adevăratul scop pe care îl urmăresc Bartha și ceilalți centriști prin cererea de amînare a congresului deja început constă în faptul că ei se opun creării unui partid marxist-leninist cu adevărat revoluționar și sînt împotriva afilierii lui la Internaționala a III-a, Comunistă. Declarîndu-se categoric împotriva amînării congresului, delegații comuniști au arătat că congresul o dată început trebuie ținut. O nouă amînare ar da posibilitate burgheziei și moșierimii să facă imposibilă convocarea congresului.

Pusă la vot, propunerea centriștilor de amînare a congresului este respinsă de către delegați cu mare majoritate de voturi. Delegații la congresul partidului au admis închiderea discuțiilor asupra raportului Comisiei de validare, pe care l-au considerat pe deplin valabil. Prin aceasta, acțiunile diversioniste ale centriștilor s-au lovit de riposta hotărîtă a majorității delegaților, ferm hotărîți să zdrobească orice încercare de a împiedica crearea partidului comunist. În continuare sînt citite o serie de moțiuni ale congresului de însemnătate istorică pentru mișcarea muncitorească din Romînia.

De la tribuna congresului, în aprobarea entuziastă a delegaților și invitaților, s-a trimis un salut frățesc de solidaritate Internaționalei Comuniste, care întrunea în sînul său pe proletarii din lumea întreagă, conștienți de menirea lor de clasă [44]. De asemenea, congresul considera ca una din

---

* Așa, de pildă, Secția partidului socialist din Brăila a trimis o telegramă congresului în care se spunea: „Neputînd veni la congres, din cauza terorii, exprimăm în numele majorității tovarășilor încrederea desăvîrșită în congres și în hotărîrile de afiliere necondiționată la Internaționala a III-a." Asemenea telegrame și scrisori s-au primit și din alte localități (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194).

[43] „Socialismul" din 8 mai 1921.

[44] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia, 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 325.

principalele sale datorii sfinte „...să-și exprime adînca sa admirație față de proletariatul rus, care atît prin opera măreață ce a înfăptuit cît și prin sacrificiile nenumărate aduse cauzei comuniste formează astăzi avangarda proletariatului mondial în războiul său de dezrobire de sub jugul capitalist“ [45]. Astfel, congresul a pus la fundamentul Partidului Comunist din Romînia principiile internaționalismului proletar, dragostea fierbinte pentru prima țară din lume în care triumfase revoluția socialistă.

În moțiunea intitulată „Pentru pace, contra războiului“, congresul partidului condamna războaiele duse de statele capitaliste, ca războaie care au în realitate scopuri de pradă, de jaf și subjugare, subliniind că ele sînt îndreptate, în primul rînd, împotriva popoarelor muncitoare din propria țară. Totodată, în această moțiune se demasca politica războinică dusă de guvernanții romîni și de diplomația lor secretă. Exprimînd interesele vitale ale poporului nostru muncitor, congresul partidului arăta că „se ridică în numele clasei muncitoare din Romînia împotriva unei asemenea politici de provocare și ațîțare la război, cere grabnica încheiere a păcii cu Rusia și Ucraina sovietică și reluarea relațiilor pașnice cu toate statele vecine“ [46]. În moțiunile „Pentru amnistie“, „Pentru cei închiși“, „Contra cenzurii și stării de asediu“, congresul partidului protesta împotriva sistemului de teroare burghezo-moșieresc care lovea, în primul rînd, în libertățile și drepturile clasei muncitoare, oprindu-le organizarea și propaganda ideilor socialiste. Congresul partidului aducea prinosul său de recunoștință tovarășilor care înfruntau cu bărbăție toate lipsurile și rigorile ocnelor și închisorilor, asigurîndu-i, totodată, că lupta comuniștilor din afară, care e și a celor din închisori, va fi dusă cu hotărîre, mai departe, pînă la doborîrea definitivă a regimului terorist burghezo-moșieresc, pentru grăbirea eliberării de exploatarea capitalistă [47]. Congresul partidului cerea amnistierea generală a tuturor celor aflați în curs de judecată ori condamnați pentru delicte militare sau politice. Muncitorilor, bărbați și femei, de la Pirotehnie, Regie, Chibrituri etc., care se aflau în grevă sau lockoutați, congresul partidului le trimitea salutul său de îmbărbătare și-i asigura de sentimentele sale de frăție și solidaritate. „Jertfele aduse de ei cauzei socialiste — se arăta în moțiunea congresului intitulată „Pentru cei loviți de grevă“ — vor da roadele așteptate, ne vor ajuta în lupta grea a clasei muncitoare și vor grăbi astfel triumful marelui ideal socialist“ [48].

După dezbaterile care au avut loc și votarea de către congres a acestor moțiuni, centriștii fac noi sforțări pentru a zădărnici crearea partidului comunist și afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă. Pentru a masca atitudinea lor ostilă față de problema creării partidului, centriștii prezintă o moțiune în care, manevrînd cu vechiul motiv că ținerea congresului nu ar fi suficient pregătită, cereau ca delegații să se întrunească într-o consfătuire care abia acum să ia în discuție pregătirea lucrărilor viitorului congres. Din aceste pregătiri trebuia să facă parte și organizarea de către Comitetul Executiv a unui referendum în problema afilierii partidului.

---

[45] Loc. cit., pag. 328.
[46] Loc. cit., pag. 326.
[47] Loc. cit., pag. 326—327.
[48] Loc. cit., pag. 328.

Combătînd cu tărie manevrele centriștilor de împiedicare a ținerii congresului partidului, majoritatea delegaților care au luat cuvîntul în această problemă au arătat că la ședințele pentru alegerea delegaților din săptămînile premergătoare congresului chestiunea afilierii a fost discutată destul, „așa că n-a mai rămas nici o îndoială în această privință" [49]. Ei au analizat activitatea intensă și multilaterală dusă de comuniști pînă la congres pentru crearea partidului marxist-leninist. Cuvîntările delegaților reflectau cu putere etapele acestei activități, radicalizarea rapidă a clasei muncitoare, schimbările care au survenit în raportul de forțe din partid și sindicate în favoarea comuniștilor etc. Delegații comuniști au reamintit centriștilor că imediat după conferința Consiliului General din 30 ianuarie — 2 februarie 1921, care a hotărît convocarea congresului, noul Comitet Executiv a trimis o circulară pe baza căreia au avut loc atît consultarea membrilor de partid, cît și alegerea delegaților pentru congres. Un exemplu în această privință îl constituie rezultatul referendumului din capitală, unde majoritatea covîrșitoare a membrilor Secțiunii partidului socialist din București și-au exprimat voința pentru crearea partidului comunist și afilierea la Internaționala a III-a. Ridicîndu-se cu hotărîre împotriva uneltirilor centriștilor, comuniștii arătau categoric: „Ne-am adunat să punem baza unei clădiri noi și de aceea trebuie să se sfîrșească o dată cu aminările" [50].

Pusă la vot, moțiunea centriștilor a fost respinsă cu indignare de delegați, aprobîndu-se continuarea lucrărilor congresului [51]. Astfel, ideea creării Partidului Comunist din Romînia și afilierii lui la Internaționala a III-a, Comunistă, a învins și acest obstacol.

Congresul a trecut apoi la examinarea primului punct de pe ordinea de zi. Evitînd să răspundă de poziția trădătoare pe care a avut-o tot timpul ca secretar al partidului, Ilie Moscovici a refuzat să facă raportul asupra activității Comitetului Executiv. Darea de seamă morală prezentată congresului de Gheorghe Cristescu * a fost mai mult o informare verbală necorespunzătoare, care s-a referit la unele momente ale mișcării muncitorești din Romînia.

În darea de seamă morală se sublinia ca un merit al Partidului socialist din Romînia că a părăsit, printre cele dintîi partide, Internaționala a II-a trădătoare și a luat parte la Conferința de la Zimmerwald. În darea de seamă morală s-a arătat, de asemenea, că printre primele partide care au luat în discuție problemele ridicate în fața mișcării muncitorești internaționale de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a fost și Partidul socialist din Romînia.

Trebuie subliniat însă că situația din partidul socialist a fost prezentată de pe poziții împăciuitoriste. Darea de seamă morală trecea cu vederea

---

[49] „Socialismul" din 11 mai 1921.

[50] Ibid.

[51] Ibid.

* Mascîndu-se cu abilitate în comunist, Gheorghe Cristescu la primul Congres al partidului nu apare în grupul centriștilor, deși întreaga lui fizionomie se caracteriza printr-o politică de confuzii, șovăieli, mușamalizare, de trecere sub tăcere, de amînări, de compromisuri cu social-democrații de dreapta. Pentru a duce în eroare elementele revoluționare în scopul rămînerii lui în partid și a ocupa posturi de conducere în organele centrale, în mod demagogic, se declara comunist, adept al tezelor și condițiilor Internaționalei a III-a, Comunistă. El reușește astfel să se mențină în partidul comunist pînă la Congresul al III-lea al P.C.R., 1924, cînd a fost exclus ca element dușmănos.

faptul că Partidul socialist din Romînia nu era un partid unitar, că în partid exista o aripă de dreapta formată din elemente dominate puternic de concepțiile reformiste ale Internaționalei a II-a. Nu erau amintiți nici centriștii, care, prin poziția lor oportunistă, au sprijinit tot timpul pe social-democrații de dreapta în acțiunea lor de împiedicare a luptei revoluționare a maselor muncitoare împotriva burgheziei și moșierimii.

În darea de seamă morală era ignorată activitatea revoluționară a aripii de stînga, în frunte cu membrii grupurilor comuniste, care au luptat permanent pentru a răspîndi în mișcarea muncitorească din țara noastră ideile revoluției proletare din Octombrie și au militat pentru crearea partidului revoluționar al clasei muncitoare.

Foarte palid în darea de seamă morală era reflectată poziția justă a proletariatului revoluționar din țara noastră, care s-a ridicat împotriva hotărîrilor oportuniste adoptate de conferința din mai 1919.

Delegații comuniști erau hotărîți să judece și să aprecieze activitatea vechiului Comitet Executiv al partidului socialist și a șefilor din conducerea organizațiilor de partid în lumina faptelor, indiferent de persoane și de locul pe care îl ocupau în ierarhia partidului. Centriștii, dimpotrivă, se ridicau împotriva oricăror discuții asupra activității vechiului Comitet Executiv și a persoanelor care au fost în conducerea partidului pentru a nu fi, chipurile, „jignite" *. În esență, prin poziția lor de a se șterge cu buretele toate păcatele din trecut, centriștii urmăreau împiedicarea clarificării politice și ideologice a acelor muncitori mai puțin conștienți, care nu se lămuriseră pînă atunci asupra opoziției dintre concepțiile revoluționare și oportuniste, urmăreau, în sfîrșit, transmiterea tumorii oportuniste pe corpul sănătos al noului partid.

Discuțiile purtate asupra dării de seamă s-au caracterizat, de la început, prin lupta aprigă dintre delegații aripii revoluționare din partidul socialist și delegații centriști. Comuniștii au criticat cu asprime vechiul Comitet Executiv pentru inconsecvența de care a dat dovadă în întreaga sa activitate față de problemele vitale ale luptei revoluționare a clasei muncitoare și pentru confuziile pe care le-a promovat în rîndurile mișcării socialiste din Romînia. Lipsurile grave și abaterile de neiertat ale majorității conducătorilor partidului socialist se datorau faptului că aceștia erau stăpîniți de o doză puternică de oportunism. Delegatul la congres Alexandru Dobrogeanu-Gherea a înfierat renunțarea în mai 1919 la declarația de principii cu conținut revoluționar din decembrie 1918 și adoptarea unui program în care predominau tezele reformiste ale social-democraților. „Scuza — adusă de centriști că acel Comitet Executiv era provizoriu — e naivă..." [52], deoarece și acest comitet poartă răspunderea greșelilor sale tot așa ca și unul definitiv.

Mulți dintre cei care au luat cuvîntul s-au ridicat cu indignare împotriva liderilor oportuniști din vechea conducere a partidului socialist pentru colaborarea acestora cu partidele burgheze. Îndeosebi, delegații

* Chiar în ziua deschiderii congresului, în articolul „În jurul congresului" se făcea apel la delegați ca ochii lor să nu fie „îndreptați asupra persoanelor, ci asupra împrejurărilor ce ne înconjură" („Socialismul" din 8 mai 1921).

[52] „Socialismul" din 13 mai 1921.

comuniști au condamnat poziția oportunistă adoptată de Comitetul Executiv în campania electorală din anii 1919—1920 [53].

Pentru a împiedica crearea partidului comunist, Comitetul Executiv al partidului socialist a amînat mereu data ținerii congresului. Dezvăluind adevăratul substrat al acestei manevre, delegații comuniști au arătat că amînarea ținerii congresului s-a făcut din calcul oportunist *. Liderii de dreapta și centru, compromiși în fața organizațiilor clasei muncitoare, căutau „să nimicească orice început de organizare sănătoasă..." [54], care, fără îndoială, ar fi dus la înlăturarea lor din conducere și din partid. La congresul ce urma să se țină, dispoziția maselor era de așa natură încît „ar fi fost de neînlăturat de a pune pe primul punct al ordinii de zi problema afilierii la Internaționala a III-a..." [55].

Conducerea oportunistă a partidului socialist a fost demascată pentru trădarea grevei generale din octombrie 1920. Mai mulți delegați, înfierînd poziția trădătoare din timpul grevei generale a lui Ilie Moscovici și atitudinea lui de slugărnicie față de guvernul burghezo-moșieresc, au cerut blamarea de către congres a acestui oportunist.

Critici energice au fost aduse de delegați Comitetului Executiv pentru pasivitatea pe care a manifestat-o față de lupta revoluționară a țărănimii și pentru concepțiile oportuniste ale liderilor de dreapta și centru în problema țărănească, în problema alianței dintre clasa muncitoare și țărănime. Delegatul Dumitru Grofu critica Comitetul Executiv pentru faptul că n-a avut legături cu țăranii, de la care legături s-ar fi putut trage atîtea foloase pentru pregătirea revoluției din țara noastră [56].

Vechea conducere a partidului socialist socotea că prin reforma agrară burgheză, promisă de clasele exploatatoare sub presiunea luptei revoluționare a maselor și a influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, sînt favorizați țăranii și că, din această cauză, aceștia nici nu vor să audă de propaganda socialistă [57]. Numai după un anumit număr de ani „de dezvoltare capitalistă, cînd prin jocul forțelor economice în societatea capitalistă se va proletariza marea masă țărănească și cînd cu banii primiți drept plată a pămîntului boierii vor clădi fabrici și se va dezvolta și industria noastră..." [58], numai atunci, susțineau liderii oportuniști, va fi actuală la noi revoluția. Subapreciind posibilitățile revoluționare ale țărănimii, mai ales în Romînia, unde peste 4/5 din populație o constituia țărănimea, oportuniștii se ridicau de fapt împotriva rolului de conducător al clasei muncitoare în revoluție, împotriva acelei forțe sociale, singura în stare să răstoarne puterea

[53] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 4, fila 6.

* Oportunistul Ilie Moscovici, pe atunci secretar al P.S., arăta că Consiliul Comun amînă congresul fixat pentru 11—19 aprilie ca să nu se piardă o lună din campania electorală. El cerea ca întreaga activitate a partidului să fie subordonată alegerilor de deputați, în această campanie trebuind să fie aruncate toate forțele partidului („Socialismul" din 16 aprilie 1920).

[54] „Socialismul" din 11 mai 1921.

[55] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 4, filele 5—6.

[56] „Socialismul" din 8 mai 1921.

[57] Ibid.

[58] Ibid.

burgheziei și moșierimii, care este alianța dintre clasa muncitoare și țărănime.

Delegații comuniști au dezvăluit conținutul oportunist al „teoriei" social-democraților de dreapta că socialismul se va realiza în Romînia numai după ce majoritatea țărănimii se va proletariza. Ei arătau că social-democrații de dreapta sînt incapabili să înțeleagă că, în condițiile epocii imperialiste și a revoluțiilor proletare, relațiile capitaliste au devenit o frînă în dezvoltarea forțelor de producție, a științei, a tehnicii etc., cu atît mai mult cu cît acestea în țara noastră se îmbinau cu puternice rămășițe ale relațiilor feudale în agricultură. Pentru a se crea posibilitatea dezvoltării industriei și agriculturii, arătau comuniștii, trebuie suprimată pe calea revoluționară puterea politică a burgheziei și moșierimii. Unica ieșire din robia capitaliștilor și moșierilor este înlocuirea vechilor relații de producție capitaliste cu noile relații socialiste. „Această operă o pot înfăptui numai muncitorii din orașe și sate, organizați și conduși de elita lor organizată în partidul comunist afiliat fără rezerve la a III-a Internațională" [59].

Încercînd să justifice colaborarea cu burghezia, centriștii susțineau că în condițiile terorii regimului burghezo-moșieresc „Comitetul Executiv avea posibilitatea să uzeze de toate mijloacele pentru ca mișcarea să recapete libertatea" [60]. În fond, centriștii aprobau politica de colaborare cu burghezia. Această poziție i-a și determinat să se ridice împotriva sancțiunilor cerute pentru membrii vechiului Comitet Executiv în legătură cu trădarea clasei muncitoare în timpul pregătirii și desfășurării grevei generale din octombrie 1920.

Majoritatea covîrșitoare a delegaților la congres au respins cu indignare atitudinea de cocoloșire a lipsurilor Comitetului Executiv adoptată de centriști. Analizînd în mod principial poziția vechii conduceri a partidului socialist în principalele probleme care s-au pus în fața proletariatului din Romînia după primul război mondial, delegații la congres s-au ridicat hotărît împotriva practicii oportuniste de pînă atunci considerînd că „păcatul cel mare constă în tactica urmată pînă acum" [61]. Experiența acumulată pînă la congres arăta clasei muncitoare de la noi din țară ce trebuie făcut în viitor pentru a nu mai cădea în vechile „păcate". „Să schimbăm metoda mișcării noastre dacă vrem să ieșim din făgașul greșelilor petrecute" [62], altfel, mergînd pe aceeași cărare, este inevitabilă repetarea greșelilor. Să schimbăm metoda, să ieșim din acest congres mai tari ca oricînd [63].

În dimineața zilei următoare, congresul și-a continuat lucrările în localul Clubului socialist din str. Sf. Ionică, pentru care, după multe presiuni

---

[59] Ibid.

[60] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 94, filele 101—102; vezi și „Socialismul" din 11 mai 1921.

[61] „Socialismul" din 11 mai 1921.

[62] Ibid.

[63] Ibid.

la Ministerul de Interne, s-a obținut ridicarea sigiliului. Delegații la congres au ascultat raportul delegației care a fost în Rusia sovietică pentru a participa la lucrările Congresului al II-lea al Internaționalei Comuniste [64]. Raportul delegației s-a oprit, în special, asupra discuțiilor cu conducerea Partidului Comunist (bolșevic) din Rusia și cu membrii Comitetului Executiv al Internaționalei a III-a, Comunistă. Compoziția delegației trimise în Rusia sovietică fiind eterogenă (din ea făceau parte reprezentanți ai grupurilor comuniste, ai centriștilor și ai social-democraților de dreapta), delegații au avut poziții diferite față de tezele Internaționalei Comuniste și față de alte probleme principale de partid ridicate în discuții.

Reprezentanții curentului comunist din țara noastră au aprobat în întregime tezele Internaționalei Comuniste și cele 21 de condiții și au făcut analiza activității partidului socialist în toată perioada de după primul război mondial. Răspunsurile lor la întrebările membrilor Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste au fost pătrunse de spirit autocritic și au luat poziție hotărîtă împotriva oportunismului din mișcarea socialistă din Romînia [65].

În cadrul delegației, Gheorghe Cristescu și alții, pentru a masca oportunismul lor, nu s-au pronunțat deschis împotriva partidului revoluționar de avangardă al clasei muncitoare și a celor 21 condiții de afiliere la Internaționala a III-a, Comunistă. Social-democratului de dreapta Flueraș, a cărui poziție dușmănoasă față de revoluția socialistă din Rusia era cunoscută, i s-a cerut să nu mai ia parte la ședințele delegației și să părăsească Rusia sovietică.

În raportul comisiei s-au subliniat consolidarea sănătoasă care a avut loc în Rusia sovietică după terminarea războiului civil și perspectiva că peste „cîțiva ani va fi o pildă pentru lumea întreagă în activitatea ei de bună organizare" [66].

Cu prilejul discutării raportului delegației care a fost în Rusia sovietică, o serie de delegați au demascat în fața Congresului cîrdășia lui Gh. Cristescu cu social-democrații de dreapta. Acesta a susținut în discuțiile cu membrii Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste că trădătorii Flueraș și Jumanca s-ar bucura, chipurile, de simpatia proletariatului din Transilvania, iar el se considera reprezentantul absolut al proletariatului din Romînia. Prin această prezentare falsă a realității din mișcarea muncitorească din țara noastră, el urmărea să inducă în eroare Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste și să formeze conducerea partidului din elemente social-democrate de dreapta și centriste, fără comuniști.

În cadrul dezbaterilor, delegatul Eugen Rozvany, care făcuse parte din delegație, arăta că delegația romînă nu se ridicase la înălțimea cinstei

---

[64] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 4, fila 19.

[65] Loc. cit., filele 4—8.

[66] „Socialismul" din 12 mai 1921.

ce i se făcuse prin vizitarea primei țări din lume unde a fost instaurată puterea politică a proletariatului. Reprezentanții social-democraților de dreapta și ai centriștilor din cadrul delegației au dovedit membrilor Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste că ei au ajuns la Moscova nu din dorința sinceră de a face o cotitură în activitatea lor, ci împinși de curentul revoluționar care domina masele muncitoare. De aceea, ei nu au fost în stare să recunoască faptul că activitatea lor a fost oportunistă. „Dacă congresul nu hotărăște să recunoască greșelile, în zadar ne afiliem căci nu vom fi luați în serios" [67]. Acest delegat cerea congresului să adopte următoarea moțiune: „Luînd cunoștință de adresa Internaționalei Comuniste către proletariatul romînesc, congresul Partidului socialist din Romînia recunoaște că tactica P.S. Romîn și a P.S. din Ardeal și Banat, conduse de oportuniști, era greșită și va căuta s-o îndrepte pe viitor printr-o atitudine hotărîtă" [68].

Delegații aripii revoluționare au aprobat cu însuflețire această moțiune și cereau în plus ca toate punctele prevăzute în declarația comisiei partidului socialist făcută Comitetului Executiv al Internaționalei a III-a privitoare la tezele și condițiile de afiliere ale Congresului al II-lea al Internaționalei Comuniste să fie adoptate de congresul partidului [69]. Ei insistau ca punctele prevăzute în această declarație să fie traduse imediat în viață, îndeosebi ruptura categorică cu oportunismul și reformismul, care, semănînd confuzie în rîndurile muncitorilor, îi dezorganizau într-un moment cînd aceștia trebuiau să fie mai uniți ca oricînd în fața ofensivei claselor exploatatoare și a terorii statului burghezo-moșieresc.

Fiind încolțit de criticile delegaților la congresul partidului, care deveneau tot mai ascuțite, Gheorghe Cristescu încearcă să întrerupă discuțiile. Marea majoritate a delegaților însă s-au ridicat împotriva acestei manevre, cerînd să fie aduse la cunoștința congresului toate criticile făcute conducerii Partidului socialist din Romînia de către Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste. După dezbateri furtunoase, congresul a respins propunerea de închidere a discuțiilor și a aprobat continuarea lor [70].

Din cuvîntările următoare ale delegaților pe marginea raportului delegației care a fost în Rusia se desprindea cu putere răspunderea pe care o simțea fiecare pentru activitatea viitoare a partidului. De aceea, majoritatea delegaților considerau că acum, cînd e vorba de întemeierea unui partid nou, nu mai trebuie admis să se meargă „pe același drum oportunist pe care s-a mers în trecut, cînd șefii oportuniști au fost lăsați să-și facă jocul lor" [71]. Delegații comuniști au subliniat importanța mare a ajutorului concret dat în această problemă de Internaționala Comunistă prin adresa trimisă partidului socialist în care se atrăgea atenția că mergînd pe vechiul drum

[67] „Socialismul" din 13 mai 1921.

[68] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 266.

[69] Ibid.

[70] „Socialismul" din 12 mai 1921.

[71] Ibid.

oportunist proletariatul nu va învinge[72]. „Luptele ce vor urma — arăta un delegat al Secțiunii partidului socialist din Tg. Mureș — cer o hotărîre de fier și noi nu putem ierta greșelile mari din trecut. Să se intre în sînul mișcării ca simpli soldați și să se ajungă la conducere cînd se va dovedi că au meritat-o în lupta ce au dat-o ca soldați" [73].

Ca urmare a luptei neîmpăcate duse de comuniști și a criticii fundamentate făcute de ei oportuniștilor, chiar și unii delegați care pînă atunci mai înclinau de partea centriștilor s-au desolidarizat în mod deschis de activitatea oportunistă a fostului Comitet Executiv, în care rolul principal l-a avut Ilie Moscovici.

În timp ce lucrările congresului se apropiau de dezbaterea problemei centrale pentru care a fost convocat congresul — crearea Partidului Comunist din Romînia și afilierea lui la Internaționala Comunistă —, pe adresa congresului soseau tot mai multe telegrame, moțiuni și scrisori prin care organizații de partid și sindicale, membri de partid arestați sau închiși, muncitori, țărani, militari și alți oameni ai muncii de pe întreg cuprinsul țării își manifestau încrederea desăvîrșită în congres și în hotărîrile de afiliere necondiționată la Internaționala a III-a [74]. În scrisoarea adresată congresului de către deținuții politici din spitalul militar din București, în frunte cu înflăcăratul comunist Pandele Becheanu, aceștia trimiteau salutul lor, exprimînd încrederea că dezbaterile care aveau loc vor duce la crearea Partidului Comunist din Romînia, conducătorul cel mai viguros al clasei muncitoare. Totodată, ei își manifestau deplinul lor atașament față de noul partid, care, organizat pe baza tezelor Internaționalei Comuniste, va asigura triumful socialismului și comunismului în țara noastră [75]. În scrisoarea adresată congresului de cei închiși la Iași și Piatra Neamț se sublinia că tînărul proletariat romîn dă cele mai înverșunate bătălii împotriva odioasei dictaturi burghezo-moșierești și că lucrările congresului se desfășoară în condiții excepțional de grele. „Temnițele gem de luptători pentru o viață mai bună și liberă ; pivnițele și pereții polițiilor, jandarmeriilor și siguranțelor sînt încă pătate de sîngele din trupurile muncitorilor ce au îndrăznit să lupte pentru dezrobirea poporului muncitor din Romînia" [76]. Scrisoarea celor întemnițați la Iași și Piatra Neamț era pătrunsă de hotărîrea lor nestrămutată în ceea ce privește lupta de clasă consecventă împotriva burgheziei și moșierimii, pentru crearea partidului revoluționar marxist-leninist al clasei muncitoare din Romînia, care să conducă această luptă pentru înlăturarea elementelor oportuniste din partid. Această hotărîre era exprimată cu tărie în următoarele cuvinte : „Din umezeala ocnelor și dintre zidurile închisorilor ce zăgăzuiesc restul lumii de noi strigăm, muncitori, că singura cale de urmat este aceea jalonată de tezele Internaționalei Comuniste.

---

[72] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 266.

[73] „Socialismul" din 12 mai 1921.

[74] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 93.

[75] „Socialismul" din 11 mai 1921.

[76] Ibid.

Afilierea necondiționată la Internaționala făuritoare a lumii socialiste. Cei șovăielnici în lături, cei necumpăniți de asemenea. În rîndurile noastre să intre cei chibzuiți, cei ce nu precupețesc jertfa cînd e necesară, cei care prin fapte nu tăgăduiesc vorbele lor, vorbe și fapte care trebuie să se lege într-un tot armonios" [77].

Telegrama muncitorilor din Galați se încheia cu lozinca: „Trăiască partidul comunist și Internaționala Comunistă" [78]. „Cu sufletul alături de voi, tovarăși demni și hotărîți — se sublinia în telegrama celor trei sute de membri ai sindicatului morarilor din Brăila —, urăm ca dezbaterile primului congres comunist din țară să dea roadele dorite de noi, spre binele maselor muncitoare și în pofida celor cîțiva social-democrați oportuniști. Trăiască Internaționala a III-a!" [79]. Cu conținut asemănător, congresul a primit telegrame de la Secțiunea partidului socialist din Turnu Măgurele, din partea Congresului muncitorilor pielari din Cluj, de la Baia Mare, de la deținuții din arestul poliției Focșani și din multe alte localități de pe întreg cuprinsul țării. În toate telegramele sau scrisorile primite de congres, muncitorii din țara noastră își exprimau hotărîrea de a avea în fruntea luptei lor un partid de avangardă marxist-leninist, deosebit fundamental de partidele social-democrate, dominate de concepțiile și practica reformiștilor [80].

Această cerință arzătoare a maselor muncitoare a fost luată în dezbatere de congresul partidului, în ședința din după-amiaza zilei de 10 mai. Raportul asupra afilierii la Internaționala a III-a, Comunistă, făcea, în prima parte, o analiză a celor mai importante etape din lupta clasei muncitoare pe plan internațional pînă la instaurarea dictaturii proletariatului în Rusia sovietică.

În raport se sublinia că Congresul din martie 1919, la care a luat naștere Internaționala a III-a, Comunistă, a hotărît ca partidele credincioase principiului luptei de clasă, afiliate la ea, să adopte numele de partide comuniste pentru a se distinge de partidele reformiste.

Partea a doua a raportului asupra afilierii la Internaționala a III-a, Comunistă, cuprindea programul de luptă al partidului. Se sublinia, de asemenea, însemnătatea deosebită a exemplului proletariatului din Rusia pentru lupta clasei muncitoare din țara noastră. Această experiență valoroasă arată „că proletariatul trebuie să cucerească puterea politică și economică din mîna burgheziei, înlocuind-o prin statornicirea puterii dictaturii clasei muncitoare, singura în stare să redea adevărata libertate imensei majorități a poporului. Nu democrația burgheză, ci dictatura proletariatului — se arăta în raport — va fi aceea care va asigura triumful socialismului" [81].

Aceste teze ale raportului constituiau o dovadă că la elaborarea programului partidului s-a avut în vedere faptul că instaurarea dictaturii proletariatului nu înseamnă o simplă schimbare de guvern, ci presupune sfărî-

[77] Ibid.

[78] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 97.

[79] „Socialismul" din 14 mai 1921.

[80] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 93 și următoarele.

[81] „Socialismul" din 8 mai 1921.

marea vechiului aparat de stat burghezo-moșieresc și construirea unui stat de tip nou, după modelul și exemplul tînărului stat sovietic, singurul stat pe atunci socialist. Ținînd seamă de condițiile istorice din acel timp, în programul partidului se arăta că dictatura proletariatului în Romînia trebuia să ia forma republicii sfaturilor, că parlamentul putea fi utilizat pentru demascarea politicii claselor exploatatoare, pentru educarea și mobilizarea maselor, dar nu putea fi utilizat pentru cucerirea puterii de către clasa muncitoare.

Programul de luptă al partidului conținea, pe lîngă părți pozitive incontestabile, o serie de lipsuri. Partea din raport care se ocupa cu programul de luptă al partidului nu făcea o delimitare a sarcinilor programului minimal de sarcinile programului maximal [82]. Lipsurile din programul de luptă al partidului, ca și unele formulări confuze, se datorau, în mare măsură, necunoașterii în profunzime a învățăturii marxist-leniniste și nepriceperii aplicării ei în toate împrejurările la condițiile concrete din Romînia, precum și faptului că la elaborarea programului au luat parte unele elemente centriste.

Cu toate acestea, se poate spune că programul de luptă al partidului, în ansamblul său, este pătruns de spiritul revoluționar al marxism-leninismului și constituie punctul de plecare în activitatea membrilor partidului socialist-comunist. În program se arăta că singura cale a luptei proletariatului împotriva burgheziei, care, pentru a menține puterea politică și a păstra privilegiile economice în mîinile sale, recurge la toate mijloacele de violență, este calea revoluționară. Proletariatul îndată ce va ajunge stăpîn pe puterea politică va proceda imediat la exproprierea mijloacelor de producție ale claselor exploatatoare și trecerea lor în proprietate socială.

Precizînd care e poziția partidului proletariatului față de oamenii muncii neproletari, în raport se menționează că „mica producție sau simplul meșteșugar, în afară de cîteva unelte mai mult sau mai puțin primitive, nu posedă nimic. Prin urmare, nici unul, nici altul nu pot fi expropriați" [83].

Raportul cuprinde o serie de prevederi ale programului partidului în problema agrară, în problema organizării muncii în întreprinderile industriale, a protecției muncii tuturor salariaților, a timpului de muncă în fabrici și pe ogoare, în problema asigurării de locuințe igienice pentru muncitori.

Pentru atingerea scopului fundamental al partidului, care constă în construirea socialismului și comunismului se impune — sublinia raportul — a adopta principiile tactice elaborate de V. I. Lenin la Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste și „a ne afilia fără nici o condiție" [84]. Prin aceasta, se arată mai departe în raport, ne îndeplinim datoria față de idealul socialist, care are ca scop cucerirea puterii politice și economice și instaurarea dictaturii proletariatului [85]. În raportul asupra afilierii la Internaționala a III-a, Comunistă, s-a propus congresului ca de aici înainte partidul să se numească Partidul socialist-comunist din Romînia [86].

---

[82] Ibid.
[83] Ibid.
[84] „Socialismul" din 12 iulie 1921.
[85] Ibid.
[86] Ibid.

Asupra raportului privind afilierea au avut loc dezbateri aprinse, în care s-au înfruntat din nou concepțiile revoluționare ale comuniștilor cu cele oportuniste ale centriștilor în problema creării partidului marxist-leninist al clasei muncitoare pe baza condițiilor Internaționalei Comuniste. În cuvîntările lor, delegații comuniști au arătat că pentru a scăpa de exploatarea capitalistă trebuie creat partidul marxist-leninist, singurul în stare să conducă masele muncitoare la luptă împotriva regimului burghezo-moșieresc. Sarcina creării partidului comunist în acel timp se îmbina cu aceea a afilierii la Internaționala a III-a, căci aderarea la Internaționala Comunistă, acceptarea celor 21 de condiții ale ei însemnau adoptarea învățăturii marxist-leniniste despre partidul de tip nou — partidul comunist. Muncitorii, pe care nu-i trădează instinctul lor de clasă, „vor a III-a. Afilierea e în însuși interesul nostru al proletariatului" [87] — subliniau comuniștii. Criticînd pe centriști pentru poziția lor oportunistă, ei arătau că ostilitatea față de crearea partidului comunist și față de afilierea la Internaționala a III-a servea burgheziei interne și internaționale. Delegații comuniști au criticat și au respins tezele oportuniste din moțiunea centriștilor prin care motivau „rezervele" lor la afiliere. Partidul Comunist din Romînia, arăta un delegat comunist, va lua ființă prin hotărîrile congresului de față. De aci înainte, el va trebui să conducă, prin membrii săi conștienți, masele proletare, luîndu-și asupra sa o mare răspundere. Aceasta se poate face numai prin întărirea organizatorică și politică a partidului și afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă [88].

Dezbaterile pe marginea raportului asupra afilierii au luat sfîrșit în seara zilei de 11 mai, cînd, în mijlocul unui entuziasm indescriptibil, după cum se relata în „Socialismul", au fost votate crearea partidului comunist și afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă. Congresul partidului a hotărît cu o majoritate de 428 de voturi (mandate) să se alăture necondiționat la Internaționala a III-a, Comunistă, împotriva minorității de 111 voturi (mandate) ale centriștilor, care au votat pentru afiliere cu anumite rezerve [89]. Într-un raport către Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste în care se anunța afilierea se spune : „În numele Comitetului Executiv al partidului, actualmente arestat, ca și în numele Comitetului Executiv provizoriu..., care activează și în prezent, considerăm de aici înainte Partidul socialist romîn ca fiind afiliat la Internaționala Comunistă, membru al familiei comuniste și ca atare purtînd numele de Partidul Comunist din Romînia" [90].

Astfel, primul Congres general al partidului socialist, în ciuda opoziției oportuniste a centriștilor, a hotărît înființarea Partidului Comunist din Romînia și afilierea lui la Internaționala a III-a. Crearea partidului

[87] „Socialismul" din 13 mai 1921.
[88] Ibid.
[89] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8.
[90] Ibid.

comunist a constituit — așa după cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — „...*o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din Romînia*“ [91]. Partidul comunist s-a născut din nevoia vitală a clasei muncitoare de a avea un conducător sigur, devotat pînă la sacrificiu intereselor poporului, revoluționar pînă la capăt, capabil să călăuzească poporul pe drumul deplinei eliberări de orice exploatare și asuprire, al făuririi unei vieți noi, socialistă. Toate acestea însă nelinișteau clasele exploatatoare. Ele au dezlănțuit o teroare sălbatică împotriva tînărului partid comunist: la 12 mai, puternice forțe militare și polițienești au încercuit clădirea unde se țineau lucrările congresului, au năvălit în sală și au arestat delegații care votaseră afilierea partidului comunist la Internaționala a III-a, sub învinuirea de „complot împotriva siguranței statului“. Poliția și siguranța au efectuat percheziții la redacția ziarului „Socialismul“ și la Clubul socialist, confiscînd toate documentele congresului și materialele redacției ziarului. Delegații arestați au fost întemnițați la închisorile Jilava și Văcărești, unde au fost supuși unui regim de exterminare cu scopul de a renunța la ideile lor comuniste. Comuniștii însă au dat o ripostă dîrză zbirilor de la Jilava și Văcărești, transformînd închisoarea într-o școală a curajului și a demnității, într-o școală de educație revoluționară. Ei au luptat cu dîrzenie împotriva terorii și pentru eliberarea lor. Masele largi muncitoare din țara noastră au luptat cu hotărîre pentru smulgerea comuniștilor din temnițele regimului burghezo-moșieresc.

După arestarea și întemnițarea congresiștilor, în întreaga țară au fost arestați și alți militanți ai mișcării comuniste și implicați la un loc cu delegații congresului în odiosul proces politic cunoscut sub numele de procesul din „Dealul Spirii“, prin care burghezia și moșierimea română urmăreau să constituie baza „legală“ a acțiunii criminale de lichidare a partidului comunist [92].

Din cauza arestării delegaților, primul Congres al partidului nu a putut să dezbată toate problemele de pe ordinea de zi. Unele din aceste probleme, pentru care au fost elaborate materialele necesare în vederea congresului, aveau o însemnătate deosebită în activitatea de viitor a partidului.

„Proiectul statutului partidului socialist-comunist“ este unul dintre documentele pregătite pentru a fi dezbătute și adoptate de primul Congres al partidului. În raportul prezentat delegaților înainte de arestarea lor s-a arătat că la baza elaborării proiectului de statut au fost puse unele principii fundamentale ale marxism-leninismului, pe temelia cărora congresiștii au votat afilierea fără rezerve [93]. Aceste principii se reflectau cu putere în primele două paragrafe ale proiectului de statut. Partidul declara că aderă

---

[91] *Gh. Gheorghiu-Dej*. Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 368.

[92] „Lupta P.C.R. împotriva terorii dezlănțuite de burghezie și moșierime asupra maselor. Procesul din Dealul Spirii (1921—1922)“ în numărul de față.

[93] „Socialismul“ din 14 mai 1921.

la ideea dictaturii proletariatului și a solidarității internaționale a muncitorilor. „Partidul socialist-comunist din Romînia este o secție a Internaționalei Comuniste..." [94].

Privitor la calitatea de membru de partid, proiectul de statut conținea prevederi care se apropiau mult de formularea leninistă în această problemă. „Membru al partidului — se arăta în proiectul de statut — este orice persoană de la 20 de ani în sus, indiferent de rasă și sex, care recunoaște principiile, programul și mijloacele de luptă ale partidului și care e hotărîtă să lucreze pentru ele din toate puterile sale" [95].

În proiectul de statut erau o serie de neajunsuri. Din structura organizatorică a noului partid prevăzută în proiectul de statut nu au fost înlăturate toate vechile forme de organizare ale partidului socialist. Unele principii caracteristice partidului de tip nou, cum ar fi, de pildă, centralismul democratic, disciplina de fier, lipseau aproape cu desăvîrșire. Lipsurile proiectului de statut reflectau influența centriștilor, care constituiau majoritatea Comitetului Executiv în momentul elaborării acestuia. Aceste lipsuri puteau fi înlăturate cu prilejul dezbaterii lui în congres. De fapt, în raportul la proiectul de statut prezentat în ședința congresului din 12 mai se insista ca delegații să facă propuneri în vederea modificării prevederilor proiectului de statut în așa fel încît statutul adoptat să corespundă principiilor care stau la baza organizării partidului de tip nou [96]. Arestarea delegaților la congres a împiedicat realizarea acestor cerințe.

Un alt document elaborat în perioada de pregătire a lucrărilor primului congres care nu a putut fi dezbătut a fost proiectul programului agrar al Partidului socialist-comunist din Romînia. Proiectul de program agrar pornea de la necesitatea atragerii la luptă, sub conducerea proletariatului, pentru cucerirea puterii, a țărănimii, care, prin numărul ei mare, reprezenta o forță imensă. În proiectul de program agrar al partidului socialist-comunist se sublinia, de la început, ideea de bază că pămîntul este *„al celor ce-l muncesc"* de secole.

În proiectul de program agrar se arată că partidul, în politica sa față de țărănime, trebuie să țină seamă de experiența proletariatului învingător din Rusia sovietică. Totodată, în document se atrage atenția asupra faptului că în politica sa față de țărănime partidul trebuie să aibă în vedere nivelul conștiinței maselor exploatate ale țărănimii și condițiile economice concrete din Romînia, care au dezvoltat un anumit simț al proprietății private la țărani [97]. Luînd în considerație această situație concretă a țărănimii din Romînia, în proiectul de program agrar se arăta că partidul comunist trebuie să accepte deocamdată posedarea individuală a pămîntului și să ia apărarea țăranilor împotriva exploatării burghezo-moșierești. Merită să fie subliniată înțelegerea justă a spiritului învățăturii

[94] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 199.
[95] Loc. cit., pag. 200.
[96] „Socialismul" din 14 mai 1921.
[97] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, fila 183.

leniniste cu privire la poziția pe care trebuie s-o adopte partidul comunist față de țărănime în funcție de anumite condiții concrete: „realizarea economiei colective numai în timpul dictaturii proletare prin transformarea mentalității maselor agricole și numai cu învoirea acestora se poate face. Nerăbdarea sau violența în această privință numai daune ar face cauzei revoluției" [98].

Din următoarele principii ale proiectului de program agrar se desprinde în mare parte poziția partidului comunist față de rezolvarea problemei agrare, poziție fundamental deosebită de poziția tuturor celorlalte partide politice. „Să se exproprieze toate proprietățile (moșiile) mai mari de 50 de holde cadastrale (30 de hectare), tot asemenea sînt expropriabile moșiile bisericești și cele ale statului, în toată întinderea lor, împreună cu clădirile, vitele, instrumentele agricole și ce le aparțin". [99] „Pentru moșiile expropriate și pentru instrumentele agricole *nu se cuvine nici o despăgubire marilor proprietari.* Pămîntul expropriat trebuie dat în posesia țăranilor..." [100]. Împroprietăririle trebuiau *făcute absolut gratuit,* scutite fiind de poveri, de timbre sau de alte taxe [101].

Raportul asupra problemei agrare pregătit, de asemenea, pentru a fi prezentat la congres sublinia rolul de hegemon al proletariatului în conducerea maselor pentru cucerirea puterii. Țăranii muncitori nu se pot elibera de exploatarea moșierilor și capitaliștilor decît luptînd umăr la umăr cu frații lor din uzine. Misiunea de a conduce lupta de eliberare a țărănimii „revine pe de-a-ntregul și exclusiv proletariatului..." [102].

În proiectul de program agrar și, mai ales, în raportul asupra problemei agrare sînt evidente și o serie de scăderi care se datorau, îndeosebi, influenței nefaste a „neoiobăgiei". Din formulările proiectului de program agrar nu reiese decît în general poziția partidului socialist-comunist față de țărănimea mijlocașă și față de celelalte pături ale țărănimii. Lipsurile programului izvorau și din faptul că grupurile comuniste nu ajunseseră să înțeleagă, pînă la data elaborării proiectului de program agrar, că în Romînia de atunci, care era o țară capitalistă cu o dezvoltare mai puțin decît medie, cu o populație în majoritatea ei covîrșitoare (85%) formată din țărani, nu existau condițiile de trecere imediată la revoluția socialistă, că era necesară, în primul rînd, desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, perioadă în care, sub conducerea proletariatului, trebuiau atrase la luptă țărănimea și masele micii burghezii.

Cu toate limitele sale, acesta a fost primul program agrar din țara noastră care se baza pe principiile marxist-leniniste.

„Programul Partidului Socialist-Comunist din Romînia în chestiunea naționalităților" a constituit un alt document important pregătit pentru

---

[98] Ibid.
[99] Loc cit., fila 194.
[100] Ibid.
[101] Ibid.
[102] „Socialismul" din 9 mai 1921.

congres. Pornind de la învățătura marxist-leninistă că un popor nu poate fi liber atîta timp cît asupreşte alte popoare, partidul revoluționar al proletariatului își asuma sarcina ca, pe baza principiilor internaționalismului proletar, să arate calea pentru eliberarea națională a oamenilor muncii aparținînd minorităților naționale. Proiectul de program în chestiunea națională sublinia că proletariatul aparținînd națiunii dominante este determinat de propriul său interes să lupte pentru deplina libertate a naționalităților conlocuitoare [103].

Din proiectul de program în chestiunea naționalităților se desprinde clar ideea că interesele unității de clasă a proletariatului trebuie să primeze în toate împrejurările intereselor îngust-naționale. Acțiunile revoluționare ale muncitorilor fără deosebire de naționalitate trebuiau îndreptate împotriva burgheziei exploatatoare. „Problema națională trebuie să fie privită de către muncitori prin această prismă" [104]. În proiectul de program în chestiunea națională se arată că partidul socialist-comunist are datoria să îndrume proletariatul din rîndurile minorităților naționale asuprite pentru a se organiza în organizațiile proletare de clasă, fără deosebire de naționalitate, iar „comuniștii trebuie să fie prezenți în toate părțile unde sînt masele populare, pentru a le da educație și a le da directivă" [105]. Un alt aspect subliniat în proiectul de program în chestiunea naționalităților era acela că proletariatul romîn, aparținînd națiunii dominante, avea sarcina să sprijine prin toate mijloacele lupta împotriva apăsării economice, politice și culturale a maselor muncitoare aparținînd minorităților naționale asuprite. Comuniștii aveau datoria să organizeze lupta maselor muncitoare pentru egalitatea în drepturi a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, în toate domeniile.

Proiectul de program în chestiunea naționalităților cuprindea alături de teze juste, din care rezultă abordarea problemei naționale de pe pozițiile înaintate ale proletariatului revoluționar, și o serie de indicații insuficient de clare pentru activitatea practică pe terenul luptei de eliberare națională.

Documentele dezbătute la congres, împreună cu cele care nu au putut fi discutate, constituie un izvor bogat pentru cunoașterea istoriei partidului. Ele ne ajută să înțelegem mai bine uriașa luptă desfășurată de elementele cele mai înaintate ale clasei muncitoare pentru convocarea primului Congres și crearea Partidului Comunist din Romînia. Totodată, aceste documente ilustrează cu tărie că de la naşterea sa partidul clasei muncitoare s-a preocupat de principalele probleme politice și sociale ale poporului nostru.

În zilele desfășurării lucrărilor primului Congres, în presa muncitorească au fost publicate o serie de articole care oglindesc, pe de o parte, bucuria și încrederea manifestată de clasa muncitoare în hotărîrile ce urmau

---

[103] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. fondul nr. 96, dosarul nr. 195, fila 152.

[104] Loc. cit., fila 149.

[105] Loc. cit., fila 159.

să fie adoptate, iar, pe de altă parte, lupta încordată de idei în timpul dezbaterilor congresului, greutățile mari ce trebuiau să le învingă comuniștii.

Articolul „Mereu la datorie", publicat în ziarul „Socialismul" din mai 1921, arăta că în fața comuniștilor stă un drum spinos și greu de străbătut. Pe acest drum, o înaintare este condiționată de enorme sacrificii, de abnegație, jertfă de sine, dezinteresare și imensă iubire de popor. Pînă la obținerea victoriei, mulți dintre conducătorii revoluționari care luptau pentru crearea partidului marxist-leninist vor cădea purtînd cu demnitate steagul partidului proletar.

Exprimînd hotărîrea de luptă a comuniștilor împotriva regimului burghezo-moșieresc și a oportuniștilor, în articol se arăta că chiar dacă vor trece toți comuniștii prin temnițe ei nu vor lăsa cu nici un chip pe „cei lipsiți de scrupule și curaj... să ciuntească socialismul de dragul scaunului de deputat sau al altor privilegii burgheze" [106]. Chiar dacă în partid vor rămîne mai puțini, ei nu vor înclina capul și nici nu vor înceta să ducă lupta atît împotriva burgheziei, cît și împotriva șovăitorilor și trădătorilor din propriile rînduri. În lupta lor, comuniștii se bizuiau pe masele muncitoare, care îi sprijineau. „Acum, cînd congresul înaintează în adîncimea discuțiilor — se arăta în articol — muncitorii au datoria să asculte și să învețe a-și cunoaște conducătorii de azi și de mîine" [107].

„Socialismul" din 14 mai a publicat articolul de fond intitulat „Însemnătatea afilierii", în care se făcea cunoscut cu bucurie că „ceea ce trebuia de mult să se înfăptuiască s-a săvîrșit". Articolul arăta marea însemnătate a afilierii pentru întărirea principiilor marxist-leniniste în sistemul de organizare, de luptă și de propagandă din interiorul partidului, precum și pentru întărirea relațiilor proletariatului organizat din Rominia cu mișcarea muncitorească revoluționară internațională.

Subliniind caracterul internaționalist al luptei proletariatului, „Socialismul" din 11 mai apare în manșetă cu următorul citat din F. Engels: „Proletarii au în fața lor în toate țările unul și același interes, unul și același dușman, una și aceeași luptă; proletarii sînt în marea masă chiar din fire fără prejudecăți naționale și întreaga lor cultură și mișcare e esențial umanitară".

„Socialismul" și celelalte ziare muncitorești din provincie au susținut cu multă căldură și interes lucrările primului Congres de întemeiere a Partidului Comunist din Romînia, conducătorul încercat al maselor muncitoare, speranța întregului nostru popor muncitor. În același timp, în presa burghezo-moșierească și social-democrată se reflectă ura înverșunată și profunda îngrijorare față de creșterea mișcării comuniste din țara noastră și față de întărirea pozițiilor comuniste în lumea întreagă. Presa capitalistă, căutînd să „liniștească" burghezia de teama față de comunism, pe lîngă apelurile la represiune, făcea tot felul de pronosticuri privitor la „lipsa condi-

[106] „Socialismul" din 13 mai 1921.
[107] Ibid.

țiilor" necesare dezvoltării mișcării comuniste din Romînia [108]. Calomnierea primului Congres al partidului și a mișcării comuniste internaționale din ziarul social-democraților de dreapta „Vremea nouă" era atît de murdară, încît au fost luate articole întregi și reproduse în principalele cotidiene burgheze [109].

Rezultatele congresului, și în primul rînd crearea unui partid comunist pe baza principiilor marxist-leniniste și afilierea lui la Internaționala a III-a, au constituit o puternică lovitură atît pentru burghezie și moșierime, cît și pentru slugile lor, șefii social-democrați de dreapta trădători.

*
* *

Principala însemnătate a primului Congres, care a avut loc în mai 1921, constă în faptul că el a pus bazele partidului marxist-leninist în Romînia, partidul revoluției sociale și al dictaturii proletariatului.

Primul Congres al partidului a demonstrat că stînga revoluționară, în frunte cu grupurile comuniste, de partea cărora se găseau majoritatea covîrșitoare a membrilor partidului socialist, s-a constituit ca o forță revoluționară de sine stătătoare ce reprezenta și apăra în mod real interesele fundamentale ale maselor muncitoare din Romînia. Congresul a condamnat pe social-democrații de dreapta ca scizioniști, ca spărgători ai unității clasei muncitoare, ca trădători ai intereselor ei. Congresul a înfierat și pe centriști pentru oportunismul lor, pe care încercau să-l camufleze sub formula „unității" și a „rezervelor".

Lupta ascuțită la congres a delegaților aripii revoluționare împotriva concepțiilor social-democraților de dreapta și centriștilor a fost o luptă pentru crearea partidului de tip nou, pentru asigurarea rolului de conducător al clasei muncitoare în acțiunile revoluționare, pentru lichidarea orînduirii bazate pe exploatare, pentru crearea societății socialiste și comuniste. De aceea, crearea Partidului Comunist din Romînia a constituit victoria istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din Romînia.

Documentele elaborate și dezbătute de primul Congres al partidului, ca și cele elaborate, dar nedezbătute, din cauza întreruperii lucrărilor de organele de stat burghezo-moșierești, dovedesc preocupările Partidului Comunist din Romînia, încă de la nașterea sa, pentru întărirea unității organizatorice, politice și ideologice a clasei muncitoare pe baza principiilor marxist-leniniste, a fidelității față de internaționalismul proletar. Acestea dovedesc atenția deosebită acordată de P.C.R. întăririi legăturilor cu masele de oameni ai muncii, făuririi alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, rezolvării problemei naționale etc.

Primul Congres n-a putut înfăptui întreaga operă, rămînînd ca munca începută de el să fie consolidată ulterior. Partidul Comunist din Romînia, de la nașterea sa, a fost înconjurat cu dragoste și devotament de masele

[108] Vezi „Adevărul" din 14 și 15 mai 1921.
[109] Vezi „Adevărul" și „Dimineața" din zilele congresului partidului.

muncitoare, ceea ce a făcut ca, în ciuda loviturilor neîncetate ale regimului burghezo-moșieresc și ale dușmanilor din sînul mișcării muncitorești, să reziste și să-și întărească permanent rîndurile. El nu a putut fi doborît pentru că răspundea nevoilor muncitorimii și existența lui era legată de însăși existența clasei muncitoare și a năzuințelor ei, pentru care lupta — răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea dictaturii proletariatului.

Astăzi partidul nostru poate privi cu îndreptățită mîndrie la drumul glorios de luptă revoluționară pe care l-a străbătut, dovedindu-se a fi singurul apărător și conducător devotat al intereselor clasei muncitoare și ale poporului romîn. De-a lungul celor patru decenii de existență, partidul revoluționar al clasei muncitoare a îmbinat strîns patriotismul fierbinte cu internaționalismul proletar consecvent, rămînînd în orice împrejurări credincios principiilor atotbiruitoare ale marxism-leninismului. Sub conducerea partidului, poporul nostru muncitor a răsturnat puterea capitaliștilor și moșierilor și a instaurat puterea celor ce muncesc, a pășit la construirea vieții noi, obținînd măreața victorie consfințită de Congresul al III-lea al partidului — făurirea bazei economice a socialismului și trecerea la desăvîrșirea construcției socialiste.

LUPTA P.C.R. ÎMPOTRIVA TERORII DEZLĂNȚUITE DE BURGHEZIE ȘI MOȘIERIME ASUPRA MASELOR MUNCITOARE. PROCESUL DIN DEALUL SPIRII (1921—1922)

N. POPESCU

Crearea P.C.R. și afilierea sa la Internaționala Comunistă au însemnat ridicarea pe o treaptă calitativ superioară a luptei revoluționare pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc din Romînia. Pentru prima oară în istorie, în fruntea clasei muncitoare din țara noastră se afla un partid de tip nou înarmat cu învățătura marxist-leninistă, dîrz și hotărît să o conducă la victorie — partidul comunist.

Această situație a determinat burghezia și moșierimea să-și mobilizeze toate forțele împotriva mișcării muncitorești revoluționare, căutînd să lovească în primul rînd „...în partea cea mai conștientă a clasei muncitoare, în avangarda sa, în partidul comunist“ [1]. „Desigur — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, cercurile reacționare nu puteau rămîne indiferente față de perspectivele politice care erau deschise clasei muncitoare și poporului romîn sub steagul partidului nostru“ [2].

După crearea P.C.R., teroarea și represiunile exercitate de burghezie împotriva mișcării muncitorești revoluționare s-au accentuat în mod deosebit. „Oligarhia — sublinia ziarul „Lupta comunistă“ —, care dispunea de forța armată și de complicitatea celorlalte partide ce se pretind democrate, ca și de sprijinul presei așa-zise independente, nu putea îngădui ca în fața ei să stea luptînd un partid comunist, singur în stare să se așeze în fața maselor pe care să le conducă la lupta de răsturnare a oligarhiei“ [3]. Acțiunea de decapitare a mișcării muncitorești revoluționare din Romînia a fost încercată de burghezie prin arestarea delegaților la primul Congres al partidului comunist din 8—12 mai 1921 care au votat pentru crearea P.C.R. și pentru afilierea sa la Internaționala Comunistă.

În ziua de 12 mai 1921, a cincea zi a congresului, clădirea Clubului socialist a fost înconjurată de forțe militare și polițienești. Autoritățile burghezo-moșierești au pătruns în sala de ședințe, unde se dezbăteau problemele prevăzute pe ordinea de zi, arestînd pe toți delegații la congres care se pronunțaseră pentru afilierea partidului comunist la Internaționala a III-a. Într-un memoriu de protest adresat de către delegații arestați președintelui

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 10—11.
[2] Op. cit., pag. 10.
[3] „Lupta comunistă“ din 10 aprilie 1921.

Adunării deputaților, se arăta: „Subsemnații delegați ai secțiunilor partidului socialist-comunist din întreaga țară, adunați în congresul nostru, în localul Clubului socialist din str. Sf. Ionică, în momentul cînd deliberam asupra chestiunilor la ordinea zilei, în ziua de 12 mai a.c. am fost arestați de către autoritatea militară, apoi conduși la închisoarea Văcărești"[4]. Această acțiune criminală a burgheziei reiese chiar și din procesul-verbal încheiat de autorități cu ocazia arestării: „Am intrat în localul Clubului pe care l-am pus imediat sub pază pentru ca nimeni să nu poată părăsi localul și, intrînd în sala de ședință a clubului, am cerut președintelui adunării să ne dea procesul-verbal, încheiat cu ocazia Congresului afilierii la Internaționala a III-a, cu numele celor ce l-au semnat și au declarat că au aderat la această afiliere"[5].

Afilierea la Internaționala Comunistă a fost de fapt numai pretextul folosit de oligarhia romînească pentru arestarea conducătorilor mișcării muncitorești revoluționare din Romînia, pentru dizolvarea congresului partidului. Adevăratele motive erau teama burgheziei în fața clasei muncitoare și creșterea mișcării muncitorești revoluționare din Romînia în perioada respectivă. Acest lucru reiese și din documentele acuzării întocmite cu ocazia procesului din Dealul Spirii, care relatează: „Acuzarea dovedește că nu s-a arestat propriu-zis un congres politic, ci că s-a profitat de prilejul că la acest congres se adunaseră tocmai elementele revoluționare ale organizațiilor clandestine din toate punctele țării pentru a-i putea aresta pe toți deodată. Așa că arestarea lor a fost determinată nu de participarea lor la congres, ci pentru faptele lor anterioare, adică punerea în practică a propagandei revoluționare în diferitele puncte ale țării..."[6].

Arestarea delegaților la congresul din mai 1921 nu a fost o acțiune izolată; ea constituia o verigă a lanțului de măsuri teroriste luate de burghezie împotriva mișcării muncitorești. De asemenea, arestarea delegaților a fost o acțiune premeditată, care s-a desfășurat în conformitate cu prevederile unui plan bine pregătit pînă în cele mai mici amănunte, plan cunoscut numai de anumite persoane din conducerea statului burghezo-moșieresc. Referindu-se la această problemă, ziarul „Adevărul" scria următoarele: „De eri de la 11 dimineața (12 mai 1921 — *n.n.*) toate forțele poliției de siguranță și cîteva unități din batalioanele de jandarmi pedeștri au fost preparate pentru o «lovitură». La direcția siguranței se formau brigăzi speciale, care sub comanda unui șef trebuiau să fie la ora 5 (17,00 — *n.n.*) în anumite puncte. Nimeni, dar absolut nimeni în afară de ministrul de Interne..., directorul siguranței generale și comisarii regali, nu știa ce se pregătește. La ora 5 și un sfert, mai multe companii sînt scoase din cazărmi și pornite spre străzile din jurul teatrului. Ofițerii nu aveau nici un ordin asupra vreunei acțiuni. Ajunși în dreptul Clubului socialist, soldații primesc ordin și desfășurîndu-se în trăgători, cu baioneta la armă, înconjură

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, fila 189.

[5] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 7.

[6] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 235, fila 32.

clădirea clubului, baricadînd trecerea și oprind circulația pe străzile Sf. Ionică și Cîmpineanu" [7].

Clasele dominante nu s-au limitat numai la arestarea delegaților la congres, ele și-au mobilizat întregul aparat de represiune pentru a da o lovitură hotărîtoare mișcării muncitorești și, în primul rînd, conducătorului acesteia — partidul comunist.

Astfel, înainte de congres, în timpul acestuia, cît și după congres poliția și siguranța au efectuat numeroase arestări în rîndurile conducătorilor organizațiilor revoluționare și ale muncitorilor înaintați, care se situau în fruntea luptei duse împotriva asupririi capitaliste și moșierești. Activitatea desfășurată de organele de represiune ale statului burghezo-moșieresc este oglindită și de creșterea continuă a numărului deținuților politici în închisori. Așa, de exemplu, la 1 mai 1921, în închisoarea Jilava se găseau 110 tovarăși [8], iar în ajunul procesului din Dealul Spirii (ianuarie 1922) erau 217, dintre care 196 de bărbați și 21 de femei [9].

Delegații la congres, arestați în ziua de 12 mai 1921, au fost transportați la închisorile Jilava și Văcărești și, împreună cu ceilalți deținuți politici, au fost supuși unui regim sălbatic de exterminare. Prin acest tratament, burghezia urmărea să pună deținuții politici în imposibilitatea de a se pregăti pentru procesul care urma să aibă loc, să-i izoleze complet de familii și tovarășii lor din afară, folosind aceste metode ca un mijloc de intimidare a clasei muncitoare.

Trebuie subliniat în mod deosebit faptul că, deși legile prevedeau o situație specială pentru deținuții politici, regimul la care erau supuși aceștia în închisorile și temnițele din Romînia burghezo-moșierească întrecea cu mult în sălbăticie pe cel aplicat deținuților de drept comun.

Deținuții politici primeau o alimentație insuportabilă, mandatele poștale și pachetele cu alimente se primeau numai cu aprobări speciale, iar acestea din urmă numai după ce erau înjumătățite de administrația închisorii. Îmbrăcați în zdrențe, ei erau puși să execute tot felul de corvezi grele și istovitoare. Corespondența era cenzurată și în cea mai mare parte arsă, iar întrevederile cu familiile și tovarășii lor din afară erau interzise.

În închisorile Jilava și Văcărești, burghezia a introdus un regim militar sever pentru deținuții politici. Aceștia erau ținuți în celule umede, cei mai mulți dintre ei cu lanțuri la mîini și picioare, bătuți și maltratați pînă cînd își pierdeau cunoștința. Pedepsele suplimentare veneau să întregească tabloul sălbăticiilor ce se petreceau în aceste închisori. Astfel, comuniștii erau închiși în carcere unde nu se putea sta decît în picioare, iar aceste pedepse se prelungeau pînă la 10 zile și chiar mai mult. Erau pedepsiți, de asemenea, cu zile de post, cînd primeau drept hrană numai pîine cu apă. Din cauza acestui tratament neomenesc mulți dintre ei se îmbolnăveau, iar îngrijirea medicală lipsea aproape cu desăvîrșire.

În general, ceea ce se petrecea în închisorile Jilava și Văcărești întrecea orice imaginație. „Cu un cuvînt — scria „Socialismul" —, regimul la care sînt supuși tovarășii acuzați întrece orice culme pe care sălbăticia

---

[7] „Adevărul" din 14 mai 1921.

[8] „Socialismul" din 7 mai 1921.

[9] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 38, fila 4.

a atins-o pînă azi în țara romînească față de deținuții politici" [10]. Alimentație proastă, încălzire insuficientă, zdrențe în loc de haine, lipsa îngrijirii medicale, vorbitor la gratii, corvezi istovitoare, provocări și spionări din partea administrației, bătaia și teroarea cea mai îngrozitoare, iată pe scurt tabloul vieții comuniștilor din închisori și, în același timp, dovada cea mai concludentă că burghezia urmărea fățiș distrugerea lor înainte de a fi aduși în fața justiției.

Însuflețiți de justețea cauzei pentru care luptau, comuniștii nu și-au plecat capul în fața terorii exercitate de poliție și siguranță, nici sub loviturile bastoanelor de cauciuc mînuite de brutele îmbrăcate în haine militare de la Jilava și Văcărești. Ei au luptat cu hotărîre împotriva acestui regim inchizitorial, transformînd închisoarea într-o școală de educație revoluționară.

Imediat după arestarea lor, comuniștii au început o luptă crîncenă cu organele de represiune din închisorile Jilava și Văcărești. Ei au protestat cu vehemență împotriva arestării lor arbitrare, arătînd că „criteriul după care au fost arestați a fost declarația personală de votare a afilierii, consemnată într-un proces-verbal încheiat de autorități" [11].

Deținuții politici au înaintat nenumărate memorii prin care au demascat ilegalitatea săvîrșită prin arestarea delegaților la congres, cerînd eliberarea lor din închisori. Adresîndu-se ministrului de Justiție, deținuții politici din închisoarea Văcărești scriau într-unul din memoriile lor : „Cerem a dispune punerea noastră în libertate, deoarece atît arestarea cît și deținerea noastră sînt ilegale și fără nici un motiv" [12]. Ei cereau cu insistență grăbirea instrucției și punerea lor în libertate pînă la proces.

Concomitent cu lupta pentru eliberarea lor din închisori, deținuții politici au dus o luptă susținută pentru aplicarea și respectarea prevederilor regimului politic, pentru scoaterea lor de sub regimul de exterminare. Înfruntînd teroarea sălbatică, comuniștii au luptat pentru interzicerea pedepselor, pentru libertatea de a primi pachete cu alimente, mandate poștale, cărți și reviste, împotriva cenzurii și a arderii corespondenței și pentru libertatea de a-și vedea familiile.

Lupta comuniștilor nu s-a limitat la memorii și proteste scrise, ei au folosit mijloace și metode variate, inclusiv greva foamei. În semn de protest împotriva regimului de teroare la care erau supuși în închisori, deținuții politici au declarat în nenumărate rînduri greva foamei. La sfîrșitul lunii iunie 1921, la închisoarea Jilava, 150 de deținuți politici se aflau în greva foamei [13]. În total, numărul zilelor de grevă a foamei ținută atunci în închisorile Jilava, Văcărești și Dealul Spirii se ridică la impresionanta cifră de aproximativ 4.000 [14].

La 7 noiembrie 1921, 87 de deținuți politici din închisoarea Văcărești au refuzat să părăsească curtea închisorii deoarece unii dintre tovarășii lor

[10] „Socialismul" din 26 ianuarie 1922.
[11] „Viața sindicală" din 11 decembrie 1921.
[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 230, fila 35.
[13] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 29, fila 10.
[14] „Adevărul" din 17 iunie 1922.

se găseau de 14 zile în greva foamei și cu toate acestea erau ținuți în lanțuri [15]. Ca urmare a semnalului de alarmă dat de conducerea închisorii, au sosit imediat la Văcărești procurorul general, directorul general al siguranței, comisarul regal, prefectul poliției capitalei și alții. Plutoanele de rezervă ale închisorii, echipate ca pentru luptă, au fost scoase în curte. Demni și curajoși, față în față cu plutoanele care erau gata să semene moartea în rîndurile lor, comuniștii au rămas neclintiți, cerînd scoaterea din lanțuri a celor ce se aflau în greva foamei.

Lupta comuniștilor din închisori a fost sprijinită de întreaga noastră clasă muncitoare, de intelectualitatea cinstită, legată de popor, de masele largi de la orașe și sate. În scopul smulgerii deținuților politici din mîinile celor care urmăreau distrugerea lor, s-au organizat numeroase acțiuni de protest și întruniri muncitorești, au fost inițiate în presa muncitorească largi campanii demascatoare ale regimului sălbatic din închisori etc.

În pofida faptului că marea majoritate a congresiștilor au fost arestați, partidul comunist a organizat și condus lupta clasei muncitoare pentru revendicări economice și politice, legînd-o organic cu lupta pentru eliberarea celor arestați. Astfel, la 25 decembrie 1921, la București, Comisia locală a sindicatelor a convocat o întrunire în sala „Grivița". Un mare număr de muncitori și muncitoare de la Regie și fabricile apropiate au umplut sala, curtea și strada. La această întrunire muncitorii au fost chemați să se organizeze în sindicate, arătîndu-se că numai prin organizare crește puterea clasei muncitoare și vor putea impune burgheziei un tratament mai omenesc celor arestați și chiar eliberarea lor [16].

În aceeași zi, secțiunea partidului din Turnu Severin a organizat o mare întrunire publică. În moțiunea adoptată de participanții la întrunire se cerea eliberarea tovarășilor arestați, desființarea cenzurii și stării de asediu [17].

La începutul anului 1922, acțiunile muncitorilor în vederea eliberării conducătorilor lor arestați au luat o amploare și mai mare. Partidul comunist a folosit cu pricepere campania electorală din această perioadă în vederea strîngerii maselor muncitoare în jurul său și a mobilizării lor la acțiunea pentru eliberarea celor arestați. La 29 ianuarie 1922, în sala „Tomis" din București, a avut loc o mare întrunire muncitorească. La această întrunire s-a protestat cu vehemență împotriva regimului de teroare din Romînia, împotriva monstruoasei înscenări din Dealul Spirii. A fost destul o singură chemare a partidului comunist — scria „Socialismul" — „ca într-o singură zi să se adune mii de muncitori din capitală. Întrunirea importantă de duminică a putut arăta și celor de rea-credință că toată teroarea albă care de un an întreg a cuprins și stăpînește Romînia... nu a distrus nici mișcarea și nici autoritatea noastră morală" [18]. La această întrunire a fost aclamat partidul comunist, s-a strigat lozinca: „Trăiască partidul comunist" și s-a votat o moțiune de protest împotriva tratamentului barbar la care erau supuși tovarășii din închisori, împotriva bătăii, încarcerării, lipsei de hrană și a celor mai elementare măsuri de igienă.

[15] „Adevărul" din 8 noiembrie 1921.
[16] „Socialismul" din 27 decembrie 1921.
[17] Ibid.
[18] „Socialismul" din 1 februarie 1922.

În lunile ianuarie-februarie 1922 au avut loc numeroase asemenea întruniri la București, Craiova, Cîmpina și alte orașe ale țării. La aceste întruniri muncitorii erau chemați să lupte pentru eliberarea tovarășilor arestați, împotriva terorii, să sprijine partidul în campania electorală și să-și manifeste prin votul lor solidaritatea cu lupta celor din închisori.

La una din aceste întruniri, ținută în sala din str. 13 Septembrie, C. Ivănuș a arătat că votul pentru Partidul Socialist-Comunist era datoria muncitorilor față de cei închiși [19]. Iar în moțiunea adoptată cu ocazia unei grandioase întruniri ținute la Turnu Severin în februarie 1922 se spunea: „Muncitorimea severineană își ia angajamentul să lupte cu ultima energie pînă cînd aceste ilegalități vor înceta și tovarășii închiși vor fi puși în libertate" [20].

La consfătuirea secțiunii din Craiova a Partidului Socialist-Comunist ținută la începutul lunii februarie 1922 s-a votat o moțiune de protest împotriva regimului de teroare din Romînia. În moțiune a fost exprimată solidaritatea secțiunii cu congresiștii din închisori și angajamentul de a lupta pînă la eliberarea lor [21].

La 25 februarie 1922, cu ocazia unei mari întruniri muncitorești, care a avut loc în sala „Dacia", participanții au adoptat o moțiune în care se spunea: „Datoria noastră de căpetenie este de a scoate din temnițele oligarhiei pe toți tovarășii noștri. Dacă nu este frumos pentru Romînia ca pușcăriile să fie goale, atunci să băgăm în ele pe toți tîlharii averescani sau liberali, care au secătuit averea țării" [22].

În general, întrunirile muncitorești care au avut loc în această perioadă și acțiunile de demascare a caracterului reacționar al procesului din Dealul Spirii întreprinse de presa muncitorească sînt dovezi incontestabile ale faptului că proletariatul din țara noastră, în frunte cu comuniștii, era alături de cei ce se găseau pe banca acuzării. De asemenea, ele constituie dovada cea mai concludentă că partidul comunist avea rădăcini puternice în rîndurile maselor muncitoare din țara noastră.

În ciuda cenzurii și interdicțiilor de tot felul, inițiate și impuse de burghezie, muncitorii au ținut o strînsă legătură cu tovarășii lor care se aflau în închisori. Aceste legături produceau neliniște în rîndurile apărătorilor ordinii burgheze din Romînia. Documentele siguranței degajă o îngrijorare accentuată determinată de apariția în presa muncitorească a unor articole scrise de deținuți politici, de corespondența permanentă pe care o întrețineau muncitorii din afară cu cei din închisori și, mai ales, de teama că această corespondență conținea instrucțiuni în legătură cu comportarea lor în închisori și indicații de felul cum trebuie să procedeze în diferite împrejurări.

Lupta comuniștilor din închisori și presiunea maselor muncitoare au determinat autoritățile burghezo-moșierești să urgenteze procesul. În telegrama adresată Corpului 2 armată la 10 decembrie 1921, ministrul de Război atrăgea atenția că era „...imperios necesar ca procesul comuniștilor

[19] „Socialismul" din 27 februarie 1922.
[20] Ibid.
[21] „Socialismul" din 9 februarie 1922.
[22] „Socialismul" din 1 martie 1922.

să înceapă și să fie terminat înainte de sărbătorile crăciunului", deoarece amînarea crea o „stare neprielnică" în rîndurile opiniei publice [23]. Sub titlul: „Două păpuși ministeriale la Văcărești", ziarul „Socialismul" sublinia că la 29 decembrie 1921 miniștrii Justiției și Internelor au vizitat închisoarea Văcărești. Comuniștii au cerut libertate provizorie pînă la proces, urgentarea procesului, iar acesta să fie judecat de instanțele civile. În fața acestor proteste hotărîte, cei doi reprezentanți ai statului burghezo-moșieresc au fost nevoiți să promită deținuților politici și să-i asigure că procesul va începe la 23 ianuarie 1922.

În scopul obținerii unei sentințe corespunzătoare intereselor sale de clasă, burghezia a încredințat judecarea procesului comuniștilor din Dealul Spirii justiției militare, deși faptele nu intrau în competența acesteia. În felul acesta, sublinia ziarul „Socialismul", „aduși în fața unei justiții ilegale, în fața justiției militare, cei 270 (271 — *n.n.*) de comuniști sînt dați în stăpînirea și la discreția brutelor militare" [24].

În timp ce la Jilava și Văcărești se urmărea exterminarea comuniștilor, justiția militară era chemată să inventeze „crimele" pe care urma să se „fundamenteze" monstruosul proces din Dealul Spirii. Cu toate străduințele, aceasta nu a putut să găsească probe prin care să dovedească „atentatul împotriva ordinii de stat" și „alianța cu inamicul din afară", deoarece aceste probe nu existau.

Singura „vină" a comuniștilor o constituia credința lor politică, lupta lor pentru viitorul fericit al clasei muncitoare. „Pentru vina de a fi comunist — scria ziarul „Socialismul" — în lungul și latul Romîniei sute și mii de muncitori au fost schingiuiți și torturați în beciurile siguranței" [25]. Această credință politică, idealul comunist, nu putea fi însă distrusă de Curțile marțiale și nici de hotărîrile tribunalului burghezo-moșieresc. „Curtea marțială chemată să judece o credință va condamna o credință — sublinia „Socialismul". Idealul ca și credința noastră fac parte însă din acele lucruri pe care nici sentințele și nici spînzurătorile nu le distrug" [26]. Aceasta pentru că în fața justiției nu apăreau niște indivizi oarecare, izolați, ci reprezentanții cei mai înaintați ai clasei muncitoare din Romînia.

Din cauza lipsei totale de probe, procesul a fost amînat și tergiversat 9 luni de zile, timp în care au fost inventate crime, falsificate documente, culese declarații false sub presiunea armelor etc. De asemenea, au fost încălcate chiar prevederile legislației burgheze, deoarece în limitele acesteia nu putea fi încadrată acțiunea de dare în judecată a comuniștilor care se aflau în închisori. Pe scurt, burghezia a făcut tot ce i-a stat în putință, a uzat de toate mijloacele și metodele posibile pentru ca procesul din Dealul Spirii să constituie baza „legală" a acțiunii criminale de lichidare a partidului comunist.

În țările capitaliste, justiția nu poate să fie altceva decît o armă în mîinile dușmanilor proletariatului. V. I. Lenin arăta că în țările în care

---

[23] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 29, fila 10.

[24] „Socialismul" din 3 februarie 1922.

[25] „Socialismul" din 19 ianuarie 1922.

[26] Ibid.

există stare de asediu și legi excepționale comuniștii nu pot activa în mod legal și în aceste condiții ei nu pot avea încredere în legalitatea burgheză [27].

Comuniștii din închisori și din afară erau conștienți că în Romînia burghezo-moșierească justiția nu apăra interesele muncitorimii, ci interesele claselor exploatatoare. Cu toate acestea ei au luptat pentru urgentarea procesului pe care erau hotărîți să-l transforme într-o tribună de demascare a întregului sistem economic, politic și social din Romînia bazat pe tiranie și, în același timp, să pună capăt regimului sălbatic la care erau supuși în închisori.

Sub presiunea clasei muncitoare și a opiniei publice interne și internaționale, ca urmare a luptei comuniștilor din închisori, autoritățile au fost nevoite să anunțe, în mod oficial, începerea procesului la 23 ianuarie 1922.

După ce data începerii procesului a fost stabilită definitiv, autoritățile burghezo-moșierești au trecut la organizarea transportului deținuților politici din închisori în București. Un document al subinspectoratului general al brigăzilor centrale de siguranță subliniază că toți deținuții politici „vor fi transportați de la închisorile Jilava și Văcărești și instalați în cazărmile regimentului 21 infanterie din str. 13 septembrie pe tot timpul duratei procesului, ale cărui ședințe se vor ține în localul cercului subofițerilor și unde zilnic vor fi transportați" [28]. Pentru asigurarea securității transportului a fost însărcinată divizia a IV-a.

Transportul deținuților politici de la Jilava și Văcărești la închisoarea diviziei a IV-a, instalată în cazărmile regimentului 46/61 infanterie, a scos și mai mult în evidență teama burgheziei și moșierimii în fața revoltei mereu crescînde a maselor muncitoare. Aceasta s-a reflectat în aceea că, pentru transportul acestora, burghezia a mobilizat puternice forțe militare și polițienești. Referindu-se la această problemă, ziarul „Viața sindicală" scria că „în ziua aceea au fost desfășurate forțe polițienești și militare cu o hărnicie și o pricepere mult superioare precauțiunilor luate în războiul recent (primul război mondial — *n. n.*)" [29]. În același timp, frica de acțiunile maselor muncitoare a determinat autoritățile să aleagă pentru transportul deținuților politici de la Văcărești un itinerar situat în cea mai mare parte pe splaiurile Dîmboviței. Aceasta pentru ca muncitorii, care ar fi intenționat să-și elibereze tovarășii, să nu poată ataca convoiul de mașini decît dintr-o parte. Între închisoarea Văcărești și podul Mihai Vodă, la fiecare 30 de pași au fost înșiruiți soldați cu baionetele la armă, iar pe poduri instalate patrule sub comanda ofițerilor. La intervale de aproximativ 30 de minute, trecea un camion cu deținuți, încadrat de alte două în care se aflau soldați și ofițeri înarmați [30].

Pentru transportul deținuților politici de la Jilava era prevăzută formarea unui tren special compus din patru vagoane: două penitenciare și

---

[27] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 189.

[28] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 237, fila 63.

[29] „Viața sindicală" din 29 ianuarie 1922.

[30] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 237, filele 66—67.

două pentru escortă. În cele două vagoane destinate pentru escortă au fost repartizați 27 de soldați sub comanda a doi ofițeri *. Paza itinerarului urma să fie asigurată de 30 de călăreți sub comanda unui ofițer.

După terminarea transportului, forțele militare, repartizate pentru a asigura paza închisorii diviziei a IV-a și a clădirii unde se țineau ședințele procesului, au crescut considerabil. La început, paza a fost asigurată de 373 de soldați și 13 ofițeri; după începerea procesului, subliniază raportul diviziei a IV-a, din 12 februarie 1922, „am fost nevoiți să mai adăugăm trei ofițeri și 43 trupă (soldați — *n. n.*), pe lîngă efectivele arătate mai sus, pentru ca supravegherea comuniștilor să se facă în bune condițiuni atît pentru paza propriu-zisă a lor, cît și față de manifestațiunile din exterior" [31].

Așadar, pentru continuarea regimului de teroare aplicat la Jilava și Văcărești și pentru intensificarea lui în închisoarea diviziei a IV-a, burghezia a mobilizat un număr de 416 soldați și 16 ofițeri înarmați, de aproape două ori mai mare în comparație cu cel al deținuților politici **. Iar pentru transformarea acestor soldați și ofițeri în instrumente docile, gata oricînd și fără rezervă să săvîrșească orice crimă la ordinele stăpînilor lor, li s-au creat condiții mai bune de viață față de restul armatei. Astfel, Ministerul de Război anunța la 2 februarie 1922 că a aprobat îmbunătățirea condițiilor de hrană pentru soldații și ofițerii care locuiau în cazărmile diviziei a IV-a în legătură cu procesul comuniștilor din Dealul Spirii, după cum urmează: 3 lei pe zi surplus pentru soldați și 20 de lei pentru ofițeri [32].

Toate străzile din jurul sălii unde se ținea procesul au fost barate de puternice cordoane militare. Accesul spre sală era admis numai prin str. Dacia și numai cu permise speciale. Referindu-se la această paradă dezgustătoare, care era expresia fricii de care erau cuprinse clasele exploatatoare, ziarul „Viața sindicală" scria: „Întreg aparatul militar a fost pus în mișcare, cu prilejul procesului. Ofițeri, soldați, mitraliere, puști și baionete în trei colțuri au avut misiunea «nobilă» în aceste vremuri de prefacere generală să apere ordinea îmbîcsită a oligarhiei noastre mărginite de curentul ideilor înaintate, care vor triumfa într-un viitor apropiat" [33].

Mult mai sinistru era tabloul interior al sălii în care s-a judecat procesul comuniștilor din Dealul Spirii. Acuzații au fost înghesuiți în niște cuști așezate în fundul sălii, sub paza soldaților înarmați și gata de luptă. În dreapta și stînga mesei Consiliului de judecată au fost instalate două mitraliere îndreptate spre acuzați și un pluton de soldați. La balcon și pe

---

* Pentru fiecare vagon-pază erau prevăzute cîte două puști mitraliere cu cîte 10 încărcătoare fiecare. Fiecare soldat avea asupra lui cîte 50 de cartușe. Un ofițer și o santinelă înarmată urmau să stea în cabina locomotivei lîngă mecanic.

[31] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 38, fila 112.

** Conform ordonanței definitive, în procesul din Dealul Spirii au fost implicate 271 de persoane, dintre care 19 erau judecate în contumacie.

[32] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 38, fila 116.

[33] „Viața sindicală" din 29 ianuarie 1922.

marginile sălii se aflau alți soldați înarmați[34]. Iată cum caracteriza această atmosferă apăsătoare un avocat al apărării: „...teroarea întrecea orice închipuire cînd în prima zi a procesului a trebuit să ne găsim într-o sală publică în care aveam deplina libertate de apărători ai dreptății, dar în care să găsim pe aceeași scenă pe care stau judecătorii două mitraliere încărcate, cu gurile amenințătoare spre noi, spre public, spre acuzați" [35].

La procesul din Dealul Spirii au luat parte, în calitate de martori, aproximativ 1.200 de persoane. Cei mai mulți dintre ei: muncitori, intelectuali, șefii unor grupări politice, funcționari în aparatul de stat și militar au fost propuși de către acuzați.

Participarea la proces, în calitate de martori, a unui mare număr de muncitori și intelectuali, care au demascat caracterul reacționar al procesului și au subliniat netemeinicia acuzațiilor aduse comuniștilor, constituie încă o dovadă a legăturilor partidului comunist cu masele.

În aceste condiții, după 9 și 12 luni * de detențiune ilegală, la 23 ianuarie 1922, a început procesul comuniștilor din Dealul Spirii [36]. Documentele siguranței relatează că Consiliul de judecată a fost convocat prin ordinul Corpului 2 armată și s-a întrunit în ședință publică pentru a judeca pe cei 271 ** de deținuți politici [37]. Acuzații au fost introduși în sala de judecată la ora $8^1/_2$, iar la ora 10 *** au început dezbaterile procesului, care au durat cinci luni de zile.

A început cel mai monstruos proces cunoscut pînă atunci în Romînia și care depășea, din punct de vedere numeric, chiar și procesele înscenate de autocrația țaristă din Rusia. Dar însemnătatea procesului constă nu numai în numărul mare al acuzaților. Însemnătatea procesului constă în primul rînd în aceea că, spre deosebire de cele anterioare, a fost general și nu local. Pe banca acuzaților se aflau reprezentanții clasei muncitoare din toate regiunile țării.

Înfierînd nedreptățile săvîrșite de autorități, participanții la întrunirea din 23 ianuarie 1922 a secțiunii din Ploiești a partidului socialist-comunist au arătat: „Comuniștii congresiști au reprezentat voința întregului proletariat prin mandatul imperativ pe care l-au avut și, deci, sînt în serviciul clasei muncitoare" [38].

Burghezia intenționa să izoleze complet pe deținuții politici de comuniștii din afara închisorilor, care organizau acțiuni de solidaritate cu cei arestați și se aflau în fruntea luptei pentru întărirea partidului, de

---

[34] Ibid.

[35] „Adevărul" din 4 februarie 1922.

* Termenele sînt diferite deoarece acuzații în procesul din Dealul Spirii nu au fost arestați o dată: unii au fost arestați la începutul anului 1921, alții în timpul Congresului din mai 1921, iar alții după congres.

[36] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 237, fila 145.

** În sală au fost citite numai 250 de dosare ale acuzaților.

[37] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 235, fila 23.

*** Dezbaterile procesului au început numai la ora 10, deoarece s-a pierdut mult timp cu scoaterea lanțurilor de la mîinile și picioarele acuzaților, cît și pentru controlul permiselor de intrare.

[38] „Socialismul" din 3 februarie 1922.

masele muncitoare, urmărea ca glasul acestora să nu se audă dincolo de pereții sălii de judecată. Iată de ce clasa muncitoare trebuie să lupte cu toată hotărirea pentru ca asprul rechizitoriu făcut regimului de teroare ce domnea în Romînia de către comuniștii care se aflau pe banca acuzării să fie auzit de întreaga opinie publică. Muncitorimea trebuia să înțeleagă că între clasa muncitoare și burghezie se ducea un război crîncen, pe viață și pe moarte, că acest război trebuia să se sfîrșească cu zdrobirea burgheziei și triumful proletariatului. Pentru aceasta însă, trebuia apărată pînă la capăt cauza revoluției, cauza pentru care luptau și se jertfeau cei mai buni fii ai clasei muncitoare. „La acest proces — scria ziarul „Socialismul" — totul e făcut ca glasul celor arestați să fie înăbușit, cuvîntul lor oprit. Noi vom sta de veghe și cuvîntul lor va fi auzit. Noi nu uităm că lîngă cei 300 (271 — *n. n.*) de acuzați stă azi proletariatul romîn" [39].

Dar glasul comuniștilor acuzați în procesul din Dealul Spirii nu a putut fi înăbușit, el a fost auzit de milioanele de oameni ai muncii din țara noastră și de peste hotare. Demascarea terorii exercitate de burghezia romînească împotriva partidului comunist, în scopul distrugerii lui, a produs un puternic val de indignare în rîndurile muncitorilor din alte țări, care și-au manifestat solidaritatea frățească cu lupta clasei muncitoare din Romînia. Partidul Comunist Bulgar, de exemplu, a organizat, la 7 februarie 1922, în orașul Sofia, o adunare la care au participat mii de muncitori. Adunarea a votat în unanimitate o rezoluție prin care își exprima indignarea față de teroarea crîncenă la care era supusă clasa muncitoare și cei mai buni conducători ai proletariatului din Romînia și din alte țări. Adunarea a cerut libertate pentru acuzații în procesul de la București, proces prin care se urmărea distrugerea partidului comunist. În rezoluție se subliniază în încheiere că clasa muncitoare din Bulgaria este pentru lupta comună în vederea obținerii libertăților muncitorimii și a partidelor comuniste [40].

De asemenea, ziarul „Die Rote Fahne", organ al Partidului Comunist din Austria, din 23 februarie 1922, a publicat un articol în care demasca pe larg situația și chinurile la care erau supuși cei 271 de acuzați în procesul din Dealul Spirii. Articolul subliniază că după un tratament barbar, care durase 9—12 luni, din cauza căruia mulți dintre deținuții politici s-au îmbolnăvit de tuberculoză, au ajuns în fața tribunalului militar pentru a-i judeca cinci ofițeri. „În zadar au protestat apărătorii zile întregi în fața tribunalului — continuă articolul. Ofițerii, care peste noapte au ajuns judecătorii proletarilor luptători, nu pot și nu voiesc să întreprindă nimic contra ordinului de «sus»" [41].

Prin organizarea monstruoasei înscenări din Dealul Spirii, clasele exploatatoare din Romînia urmăreau să arate opiniei publice că partidul comunist nu era chipurile un partid politic închegat, ci grupuri complotiste și teroriste, izolate, străine de interesele naționale.

Pentru a compromite partidul comunist, burghezia a conjugat procesul congresiștilor și al celor acuzați de propagandă ilegală cu procesul atentatorilor de la Senat, care urmaseră o cale greșită, anarhistă pentru

[39] „Socialismul" din 19 ianuarie 1922.

[40] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 700, fila 7.

[41] Loc cit., fila 9.

a lupta împotriva terorii și suferințelor la care era supus poporul muncitor din țara noastră. Burghezia a încercat să folosească această acțiune anarhistă pentru a crea o atmosferă compromițătoare majorității covîrșitoare a acuzaților în procesul din Dealul Spirii, împotriva cărora nu putea să aducă nici o învinuire. Referindu-se la această problemă, ziarul „Viața sindicală" scria: „Procesul acesta e o monstruozitate prin felul în care a fost înscenat de către camarila oligarhică, care acum stăpînește țara. Au fost prinși cu arcanul sute de oameni în sarcina cărora ordonanța de acuzare pune cele mai bizare încriminări: de fapte, de păreri, de intenții" [42]. De altfel nici presa burgheză nu mai putea ascunde în fața opiniei publice aceste manevre. „Adevărul" scria că „pe lîngă vreo cîțiva teroriști, vinovați în adevăr, au fost băgați clae peste grămadă tot felul de oameni, numai pentru a eșafoda un mare proces" [43].

Partidul comunist a respins și condamnat cu tărie actele teroriste și a militat cu consecvență pentru lupta unită și organizată a clasei muncitoare, singura cale pentru cucerirea victoriei. „Partidul comunist dezaprobă în principiu teroarea individuală — sublinia un manifest al C.C. al P.C.R. — pentru că știe că victoria proletariatului poate să o aducă numai lupta organizată a clasei muncitoare sub conducerea partidului comunist" [44]. Această linie justă a partidului s-a reflectat puternic în declarațiile acuzaților la procesul din Dealul Spirii. „Atentatele nu intră în tactica partidului nostru" [45] — arăta acuzatul Al. Dobrogeanu-Gherea *. Mergînd pe aceeași linie de respingere și condamnare a acțiunilor teroriste, acuzatul Timotei Marin, în cuvîntul său la proces, a declarat: „Eu sînt marxist și nu aprob atentatele care sînt opera anarhiștilor individualiști" [46].

In ciuda pregătirilor minuțioase și de lungă durată, încă de la începutul dezbaterilor procesului, burghezia nu a putut aduce nici o acuzare precisă, nici măcar un document sau material care să dovedească „vina" comuniștilor acuzați în acest proces. Toate formulele întrebuințate de burghezie împotriva partidului comunist, ca, de exemplu, „crimă contra siguranței statului", „terorism", „alianță cu inamicul", „îndemn la revoltă", „clandestinism" etc., s-au prăbușit în fața argumentelor zdrobitoare ale comuniștilor, care au demonstrat că burghezia a înscenat procesul din Dealul Spirii pe crime imaginare cu scopul de a decapita mișcarea muncitorească revoluționară.

Acuzații nu s-au intimidat în fața manevrelor politice folosite de burghezie, a măsurilor teroriste și nici nu și-au plecat capul sub loviturile brutelor îmbrăcate în haine militare de la închisoarea diviziei a IV-a. Ei au transformat boxa în care se aflau într-o tribună de la înălțimea căreia au demascat toată putreziciunea regimului burghezo-moșieresc din Romînia, a cărui pieire era inevitabilă.

---

[42] „Viața sindicală" din 22 ianuarie 1922.
[43] „Adevărul" din 27 ianuarie 1922.
[44] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.IX.6, inv. 154.
[45] „Socialismul" din 19 februarie 1922.
* Fiul lui C. Dobrogeanu-Gherea.
[46] „Socialismul" din 20 martie 1922.

În condiții normale, ținînd cont de situația amintită mai sus, procesul nu putea fi judecat. După citirea celor 250 de dosare, care nu se deosebeau prea mult între ele deși „motivele" arestării erau diferite, a apărut și mai evidentă necesitatea despărțirii acestui proces. Însuși ziarul burghez „Adevărul" insera în coloanele sale că „judecarea procesului pare a fi material-mente imposibilă din pricină că sînt amestecați, fără nici o legătură — după cum reiese din ordonanța definitivă —, atentatorii de la Senat cu congresiștii care n-au făcut decît să enunțe principii. Judecarea nu va putea fi tăcută nu numai din punct de vedere juridic, ci și din punct de vedere al judecării de fapt" [47].

Problema despărțirii procesului din Dealul Spirii a apărut în mod obiectiv încă de la începutul acestuia. Însăși ordonanța definitivă a tribunalului era formată din două părți care tratau aspecte diferite din punct de vedere juridic. Apărarea s-a ridicat pentru despărțirea procesului și în mod argumentat a arătat: „Prin urmare ne găsim în fața a două acte judecătorești definitive (și diferite — *n.n.*), începute și terminate aparte, care conțin fapte fără nici o legătură între ele și dau în judecată indivizi care, de asemenea, nu au nici un raport între ei" [48]. Cu toate insistențele acuzaților și apărării, comisarul regal a refuzat despărțirea procesului, motivînd că între toate chestiunile pentru care au fost arestați exista chipurile o strînsă legătură.

Conștiente de faptul că baza acuzațiilor era foarte șubredă, autoritățile militare au creat acuzaților un regim excepțional, încercînd prin aceasta să le răpească cel mai elementar drept, dreptul de apărare. Comentînd acest aspect al problemei, unul din avocații apărării declara că „măsurile de restricție sînt odioase și sînt instituite cu călcarea celor mai formale (cred elementare) prescripții legale. Ele consacră o justiție lipsită de orice moralitate, și opinia publică va arunca disprețul său asupra unor atari judecători care refuză acordarea celui mai sfînt drept, dreptul de a te apăra așa cum înțelegi" [49].

Acuzații erau ținuți în săli neîncălzite, dormeau pe rogojini și fără învelitori, iar mîncarea era atît de proastă încît de cele mai multe ori nici nu se puteau apropia de ea. Dar orice limită a sălbăticiei era întrecută de torturile și schingiuirile la care aceștia erau supuși în închisoarea diviziei a IV-a. Ace înfipte sub unghii, unghii smulse cu cleștele, 100 de lovituri la tălpi etc. Iată numai cîteva din metodele folosite pentru a smulge declarații care nu aveau nimic comun cu realitatea. Carcera era pedeapsa cea mai frecventă în închisoarea din Dealul Spirii.

Împotriva acestei stări de lucruri, avocații apărării au înaintat organelor în drept nenumărate memorii de protest. „Cerem — se spunea într-un asemenea memoriu — ca acest regim neîngăduit nici de legi nici de interesul cel mai superior al justiției, chiar al justiției speciale, să înceteze și să nu se mai urmărească prin aceste mijloace demoralizarea și îmbolnă-

[47] „Adevărul" din 24 ianuarie 1922.
[48] „Adevărul" din 1 februarie 1922.
[49] „Socialismul" din 5 februarie 1922.

virea nevinovaților spre a nu-și putea prezenta apărările la interogatoriile ce li se vor lua și la instrucția ce se va face" [50].

De la închisoarea diviziei a IV-a și pînă la sala de judecată, acuzații erau duși în coloană de marș, cei considerați periculoși erau așezați în față, legați cîte doi de mîini. Referindu-se la acest tablou care se perinda în fața opiniei publice de patru ori pe zi, ziarul „Viața sindicală" scria: „Un trist cortegiu în înfățișarea căruia citeai toate rigorile închisorilor și ale unei vieți pline de lipsuri" [51]. Convoiul era escortat de puternice cordoane militare, care la rîndul lor țineau o strînsă legătură cu rezervele mobile ce se aflau în anumite puncte bine stabilite [52].

În legătură cu tratamentul inuman la care erau supuși acuzații, în Apelul Comitetului Executiv provizoriu al Partidului Socialist-Comunist din Romînia adresat muncitorilor din întreaga lume se arăta: „E penibil să vezi cum acești congresiști, ținuți de peste 8 luni în prevenție, sînt tratați în închisoarea militară. Tunși pînă la piele, li s-au luat păturile, dorm în frig, lipsiți de hrană, bătuți și încarcerați pentru că nu-și reneagă ideile comuniste. În zilele de ședință sînt aduși sub amenințarea mitralierelor..." [53].

Bătăile și insultele de tot felul continuau în sala de judecată, și acest lucru scotea și mai pregnant în evidență cruzimea organelor judiciare și militare. Demascînd toate aceste barbarii, ziarul „Socialismul" arăta că în felul acesta „se provoacă și se caută posibilități de asasinare a celor arestați. O spunem hotărît ca toată opinia publică să o știe..." [54].

Autoritățile au folosit și alte mijloace pentru a pune acuzații în inferioritate față de acuzare. Încălcîndu-se în modul cel mai grosolan prescripțiile legale, avocații erau puși în imposibilitate de a discuta cu acuzații în vederea clarificării diferitelor probleme ale apărării în timpul ședințelor. Aceste probleme puteau fi discutate numai la cazarmă, unde se amenajase o cameră specială în acest scop. Pentru a-l împiedica să-și exercite dreptul de apărător, unuia dintre avocați, care pe baza unui studiu de aproximativ două luni de zile cunoștea bine situația acuzaților, i-a fost furat dosarul cu documentele respective [55]. În general, ceea ce se petrecea la închisoarea diviziei a IV-a și în sălile tribunalului militar era în deplină concordanță cu scopul urmărit de autorități — obținerea, cu orice preț și indiferent de mijloace, a unei sentințe în favoarea burgheziei.

În același timp se ducea o intensă propagandă în rîndurile soldaților care alcătuiau paza, cu scopul de a-i transforma în instrumente docile în mîinile ofițerilor. Dar cu minciuni și injurii burghezia nu putea induce în eroare opinia publică. Poporul muncitor a văzut în acuzații procesului din Dealul Spirii nu complotiști periculoși cum îi prezenta burghezia, ci luptători hotărîți și neînfricați pentru interesele muncitorimii. Ceea ce se petrecea între zidurile închisorii și în sălile tribunalului din Dealul Spirii nu mai putea fi ascuns nici măcar de unele organe de presă burgheze. „Adevărul",

[50] „Adevărul" din 29 ianuarie 1922.
[51] „Viața sindicală" din 29 ianuarie 1922.
[52] „Socialismul" din 3 februarie 1922.
[53] „Socialismul" din 1 februarie 1922.
[54] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 237, fila 70.
[55] „Socialismul" din 4 februarie 1922.

de exemplu, arăta că „chipul nedemn și pentru cea mai barbară justiție de răzbunare în care sînt ținuți acuzații, ridicolul sălbatic al coliviilor în care sînt așezați pentru a sta de vorbă cu judecătorii lor, pasiunea sadică cu care sînt chinuiți, goi și nemîncați, pe un frig care îngheață și rigoarea imblănită a d-lui comisar regal, — toate aceste inutile și degradatoare monstruozități față de imensitatea de acuzați, din care marea majoritate va fi achitată, sînt încă o contribuție la răul renume al țării și la adîncirea disprețului public pentru justiția militară“ [56].

Acuzații au protestat împotriva regimului sălbatic la care erau supuși și au cerut în nenumărate rînduri îmbunătățirea tratamentului lor în închisoarea din Dealul Spirii: aprovizionarea cu alimente din bani proprii, vizita medicală a bolnavilor și tratament medical, desființarea carcerii, înlăturarea sistemului de bruscare și bătaie, întîlnirea cu avocații apărării în fiecare zi, vizita familiilor de două ori pe săptămînă, să li se aducă cărți, rufe etc. Refuzul autorităților de a satisface aceste revendicări a determinat pe acuzați să recurgă la ultimul mijloc de protest ce le mai rămăsese — greva foamei. Astfel, la 12 februarie 1922, acuzații au declarat greva foamei [57]. La 15 februarie, 196 de deținuți continuau greva foamei [58], iar după șase zile numărul lor nu scăzuse [59].

În aceste condiții, sala de judecată și închisoarea căpătaseră un aspect și mai îngrozitor, acuzații istoviți de chinurile foamei erau ținuți în lanțuri, bătuți, și în felul acesta puși în imposibilitate de a se apăra. Deși acuzații au cerut să se suspende ședințele, autoritățile au refuzat și, din această cauză, unii dintre ei, ajunși la capătul puterilor, erau aduși pe targă în sala de judecată. Dar aceste scene îngrozitoare, cunoscute și dincolo de granițele țării, nu produceau nici o impresie asupra autorităților. „În timpul judecării procesului de către tribunalul militar — sublinia ziarul „Pravda“ —, mulți dintre cei arestați cad în leșin din cauza istovirii puterilor. Apărătorii celor arestați au adus la cunoștința primului ministru această situație. Brătianu a răspuns că «acest gen» de demonstrație nu-i produce nici o impresie“ [60].

Ca urmare a grevei foamei, care a durat mai mult de 10 zile, și a presiunii maselor muncitoare, acuzații au obținut o oarecare îmbunătățire a situației lor, ca, de exemplu, vizita medicală de două ori pe săptămînă, spălarea rufelor în oraș, izolarea bolnavilor de tuberculoză etc. Cu toate aceste îmbunătățiri, tratamentul inuman al acuzaților a rămas aproape același pînă la sfîrșitul procesului din Dealul Spirii. Torturile și bătaia erau pe primul plan, de altfel aceasta era linia imprimată de procurorul general, care spunea cu cinism că „bătaia este singurul mijloc care poate avea influență asupra comuniștilor“ [61].

Pentru a înfrînge voința de luptă a comuniștilor, burghezia a recurs chiar la asasinate. Astfel, la 13 aprilie 1922 comunistul Leonte Filipescu,

---

[56] „Adevărul“ din 27 ianuarie 1922.

[57] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 38, fila 95.

[58] Loc. cit., fila 121.

[59] „Socialismul“ din 18 februarie 1922.

[60] „Pravda“ din 24 februarie 1922.

[61] „Pravda“ din 7 iunie 1922.

acuzat în procesul din Dealul Spirii, a fost ucis mișelește. Leonte Filipescu, unul din organizatorii grupurilor comuniste, — se spune în apelul comuniștilor din Romînia către proletariatul internațional — „căzut în mîinile siguranței, a fost asasinat mișelește și fără măcar umbra unui pretext printr-o împușcătură la gura țevii" [62]. În închisoarea diviziei a IV-a, Leonte Filipescu a luptat din toate puterile alături de alți tovarăși pentru a imprima la proces linia revoluționară a partidului. Împotriva protestelor sale, în mod premeditat este retrimis la închisoarea Jilava și, sub pretextul că a fugit de sub escortă, a fost împușcat.

Muncitorii și intelectualii cinstiți, mobilizați de partidul comunist, au protestat cu indignare împotriva acestei crime. Cu ocazia sărbătoririi zilei de 1 Mai 1922, muncitorii din București, Ploiești, Turnu Severin, Corabia și alte orașe ale țării au protestat împotriva terorii și crimelor săvîrșite de clasele exploatatoare din Romînia. „Muncitorimea din capitală — se spune în moțiunea adoptată la adunarea din sala „Dacia" — își îndreaptă în primul rînd privirea și gîndul către toți militanții ei închiși în temnițe sau asasinați mișelește — victime ale reacțiunii oligarhice și ale dictaturii militare" [63]. De asemenea, muncitorii din Ploiești au cerut cu hotărîre anchetarea și pedepsirea celor vinovați de moartea lui Leonte Filipescu.

Muncitorii erau îngrijorați de soarta tovarășilor lor care se aflau în fața justiției militare, deoarece, așa cum sublinia „Viața sindicală", „acest asasinat poate fi începutul unui sistem de înlăturare prin glonț a cîtorva din acuzații judecați actualmente în Dealul Spirii" [64]. De aceea, muncitorii cereau cu vehemență eliberarea acuzaților în acest proces monstruos. Valul de indignare și de proteste ale maselor muncitoare a împiedicat guvernul reacționar de a asasina și alți comuniști acuzați în proces. Deși a folosit toate mijloacele posibile, burghezia nu a reușit să înfrîngă voința de luptă a comuniștilor, credința lor în idealul pentru care luptau. Marea majoritate a acuzaților în procesul din Dealul Spirii au zdrobit pe rînd toate acuzațiile care stăteau la baza acestei înscenări. În cuvîntul lor au arătat că, deși nu era nevoie, congresul din mai a fost autorizat de Ministerul de Interne, fapt consemnat chiar în documentele ce se aflau în dosarul acuzării. „Congresul — scria „Socialismul" — a fost cu toate acestea autorizat de Ministerul de Interne, după cum se face dovada la dosar, deși nu era nevoie de această autorizație" [65].

Singurul argument care ar fi putut veni în sprijinul acestui fel de a proceda era starea de asediu, însă încetase înainte de congres. „Consiliul nu poate să judece comuniștii congresiști — relatează documentele apărării — pentru că faptul penal imputat lor a avut loc la 8 mai, iar starea de război fusese ridicată în martie 1921" [66].

Afilierea la Internaționala Comunistă a constituit delictul principal invocat de burghezie în procesul din Dealul Spirii, considerat „înțelegere cu inamicul" și încadrat în limitele articolelor 67 și 198 din Codul justi-

[62] „Socialismul" din 24 aprilie 1922.
[63] „Socialismul" din 5 mai 1922.
[64] „Viața sindicală" din 1 mai 1922.
[65] „Socialismul" din 3 februarie 1922.
[66] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 235, fila 30.

ției militare, care prevedeau pedepse de la interdicție corecțională pînă la împușcare.

De pe banca acuzării, comuniștii au arătat că toate încercările burgheziei de a distruge mișcarea muncitorească revoluționară erau sortite eșecului, deoarece în fața tribunalului se găseau nu numai delegații la congres, ci și miile de muncitori care le dăduseră mandat imperativ să voteze nu numai afilierea, ci și tezele Internaționalei Comuniste. Numai în cadrul secțiunii București a partidului numeroși muncitori votaseră afilierea și tezele Cominternului [67]. Așadar, clasa muncitoare nu putea fi aruncată în temnițele oligarhiei românești, ea nu putea fi nici condamnată de tribunalele militare, și de acest lucru trebuia să se țină seamă.

Din cuvîntul comuniștilor la proces a reieșit cu claritate că afilierea la Internaționala Comunistă nu constituia o chestiune pasibilă de penalitate. „Aderarea la Internaționala a III-a — sublinia „Socialismul" — nu este considerată ca o infracțiune și exemple clasice în legislația străină fac dovada acestei afirmații" [68]. Faptul că în alte țări capitaliste afilierea nu a făcut obiectul unei înscenări monstruoase ca în țara noastră demonstrează cît de reacționară era legislația în România.

În fața consiliului de judecată, în fața opiniei publice comuniștii au arătat că au votat din convingere afilierea la Internaționala Comunistă, că au fost conștienți atît de principiile elaborate de Internațională, cît și de tactica folosită pentru realizarea lor. În pofida măsurilor represive luate de clasele exploatatoare, ei au subliniat că tactica Internaționalei Comuniste reprezintă tactica muncitorimii conștiente din întreaga lume.

Una din acuzațiile principale aduse comuniștilor implicați în procesul din Dealul Spirii a fost activitatea clandestină îndreptată împotriva ordinii de stat. Acuzații au arătat că din cauza interdicțiilor de tot felul au fost nevoiți să activeze în mod clandestin, deci vinovați erau cei care nu creau condiții pentru activitatea legală și nu membrii partidului comunist. „Nu am activat — declara Vasilescu-Vasia —, dar spun că sînt pentru o activitate clandestină în contra guvernelor care vin cu măsuri abuzive și arbitrare, răpindu-ne posibilitatea de a activa la lumina zilei. Am fost arestat fără să știu pentru ce. Acum știu pentru ce. Nu-mi pare rău că voi fi condamnat, îmi pare însă rău că nu am lucrat mai mult pentru partidul comunist" [69]. În cadrul unei întruniri muncitorești ținute la Ploiești la sfîrșitul lunii aprilie 1922, M. Cruceanu spunea: „Noi nu sîntem clandestini și acțiunea ilegală e numai un principiu care se va aplica în acea țară și în acel timp cînd abuzurile clasei guvernante nu vor îngădui libertățile garantate chiar de legile actuale. Partidul socialist-comunist își face propaganda în cadrul legilor burgheze și chiar cînd e silit la acțiune ilegală nu plănuiește nici comploturi, nici atentate, nici lovituri de stat. Acestea sînt mijloacele de luptă ale burgheziei, și istoria e martora acestui adevăr" [70].

---

[67] „Socialismul" din 21 decembrie 1922.
[68] „Socialismul" din 3 februarie 1922.
[69] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 237, fila 213.
[70] „Socialismul" din 2 martie 1922.

La proces a reieșit din cuvîntul acuzaților că partidul comunist luptă împotriva formei de guvernămînt burgheze, care nedreptățea masele muncitoare, adică majoritatea populației și favoriza minoritatea — adică burghezia. „Regimul burghez și-a trăit traiul și va trebui să cadă sub propriile-i păcate — arăta la proces acuzatul Gh. Niculescu-Mizil, subliniind că în locul acestuia se va făuri „un nou regim plin de toată vlaga tinereții și care va corespunde unui ideal de adîncă dreptate pentru cei mulți și nedreptățiți" [71]. Înfierînd regimul burghezo-moșieresc din Romînia, acuzatul Gheorghe Stoica a arătat în cuvîntul său la proces că fiind membru al partidului este solidar cu activitatea și lupta pe care le ducea partidul [72]. De asemenea, acuzatul M. Macavei în fața Consiliului de război a declarat: „Activitatea mea este prea scurtă și regret că n-a putut fi obiectul unei mai lungi instrucțiuni a d-lui comisar regal" [73].

Din cuvîntul acuzaților comuniști la proces s-a desprins ca un fir roșu faptul că masele populare nu mai puteau suporta jaful și exploatarea, poverile de tot felul și legile reacționare, că tot mai mult își făcea loc în rîndurile muncitorimii ideea răsturnării regimului burghezo-moșieresc din Romînia și instaurarea unui guvern în care să conducă muncitorii înșiși. „În Rusia m-am convins de frumusețea organizării sociale sovietice" — relata la proces C. Agiu. În continuare, el arăta că va lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc din Romînia „unde constituția este o iluzie" [74]. Iar Eugen Rosvany, unul din raportorii la Congresul din mai 1921, acuzat în procesul din Dealul Spirii, referindu-se la activitatea sa în mișcarea muncitorească arăta că a „lucrat cu convingerea că idealul comunist aduce salvarea muncitorimii și că rezumă deplin aspirațiile spre îndeplinirea unui nou sistem social întemeiat pe dreptate" [75].

Comuniștii au subliniat în cuvîntul lor la proces adevărata stare de spirit a maselor muncitoare, lupta lor hotărîtă, sub conducerea partidului comunist, împotriva exploatării sîngeroase și a terorii exercitate de regimul burghezo-moșieresc din Romînia. „Instigatorul cel mai mare pentru pregătirea revoluției — a declarat la proces acuzatul D. Fabian — este mizeria pe care o au de îndurat masele din partea burgheziei" [76]. Referindu-se la exploatarea la care erau supuși muncitorii în fabrici, acuzata Elena Filipovici a arătat că a intrat în mișcarea muncitorească revoluționară îndemnată de viața plină de suferințe și de conștiința că partidul clasei muncitoare este singurul care apără interesele celor mulți și nedreptățiți [77]. Comuniștii au arătat că, în pofida eforturilor desperate depuse de organele de represiune ale statului burghez, această luptă nu putea fi înfrîntă.

---

[71] „Socialismul" din 15 februarie 1922.
[72] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 221, fila 31.
[73] „Socialismul" din 20 februarie 1922.
[74] „Socialismul" din 27 martie 1922.
[75] „Socialismul" din 1 martie 1922.
[76] „Socialismul" din 26 februarie 1922.
[77] „Socialismul" din 10 martie 1922.

Referindu-se la faptul că nu există forță care să oprească masele atunci cînd se ridică la luptă, V. I. Lenin scria: „Nici un fel de persecuții, nici un fel de represiuni nu pot opri mișcarea din moment ce s-au ridicat *masele*, din moment ce au început să se miște milioane de oameni. Persecuțiile nu vor face decît să aţiţe lupta, să atragă în ea noi și noi șiruri de luptători" [78].

Deosebit de impresionante au fost relatările acuzaților ce se refereau la chinurile suferite în închisoare în timpul celor nouă luni de detenţiune și apoi în închisoarea diviziei a IV-a. Ei au arătat că prin acest regim de exterminare burghezia urmărea să-i intimideze, să-i determine să renunțe la ideile și principiile lor comuniste. În ciuda acestor intenții ale burgheziei, viața aspră a închisorii a contribuit la călirea multor acuzați, care au devenit luptători de nădejde pentru cauza clasei muncitoare. Referindu-se la această problemă, marinarul Ion Grecea a spus la proces: „În libertate nu am știut ce este comunismul și cine sînt comuniștii. În închisoare abia am aflat cine sînt și m-am convins acum că am o singură datorie față de mine, care am fost exploatat în ateliere de către patronii mei, care cu sîngele meu s-au îmbogățit.

Acum cunosc ce datorie am față de părinții, frații și surorile mele care și azi muncesc moșia boierească. Am datoria de a lupta pentru drepturile claselor împilate de cei de sus.

Sînt convins că soldații, țăranii și întreg poporul muncitor au un ideal comun, izvorît din aceleași suferințe și pentru izbînda căruia cu toții trebuie să lupte" [79].

În încheiere, Ion Grecea a spus: „...în închisoare am făcut cea mai frumoasă școală din viața mea" [80].

Pentru curajul său, pentru abnegația cu care și-a apărat cauza pentru care lupta, Ion Grecea a fost pus în lanțuri și încarcerat, iar prin sentința definitivă a procesului din Dealul Spirii a fost condamnat la 5 ani muncă silnică. În închisoare a fost supus celor mai sălbatice chinuri și torturi. Ion Grecea, arăta scriitorul francez Henri Barbusse, este „...o pildă vie despre felul în care comunismul internațional încolțește pretutindeni și mobilizează toate conștiințele curate în lupta împotriva asupritorilor și a exploatatorilor omenirii" [81].

Înscenarea monstruoasă din Dealul Spirii a durat cinci luni de zile și s-a terminat cu înfrîngerea organizatorilor ei. Procesul care a durat cinci luni nu s-a terminat în mod obișnuit, ci prin demascarea guvernului burghezo-moșieresc, a claselor exploatatoare din Romînia în fața opiniei publice interne și internaționale. În timpul dezbaterilor care au avut loc în această perioadă, acuzațiile aduse comuniștilor s-au prăbușit rînd pe rînd în fața declarațiilor bine argumentate ale acestora, iar complotul

---

[78] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 356.

[79] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 238, fila 198.

[80] Ibid.

[81] *Henri Barbusse:* „Convertirea lui Ion Grecea", Editura pentru literatură și artă a societății scriitorilor din R.P.R., pag. 5.

organizat de burghezie împotriva clasei muncitoare s-a terminat în mod ruşinos.

Faptul că în urma diversiunilor politice, a procedeelor folosite şi a eforturilor desperate, tribunalul militar nu a găsit motivele plauzibile pentru condamnarea acuzaţilor în procesul din Dealul Spirii, în jurul căruia se făcuse atîta zgomot, a însemnat o grea lovitură dată justiţiei militare, a însemnat demascarea burgheziei în faţa maselor largi populare. În faţa acestei situaţii, guvernul a fost nevoit să elaboreze în grabă un decret de amnistie *. Ca urmare a luptei clasei muncitoare, a comuniştilor din închisori, a solidarităţii proletariatului din alte ţări, scria „Socialismul", „guvernul romîn a trebuit să acorde amnistia, o amnistie menită să arunce praf în ochii muncitorimii şi ai străinătăţii" [82]. De fapt, aceasta a fost un simulacru de decret, o minciună grosolană, un mijloc de a ascunde în faţa opiniei publice ilegalităţile săvîrşite de clasele exploatatoare împotriva comuniştilor, deoarece punea în libertate persoane necondamnate, marea majoritate a acuzaţilor în procesul din Dealul Spirii, împotriva cărora autorităţile burghezo-moşiereşti nu au găsit nici un motiv pentru a-i condamna.

Prin decretul de amnistie nr. 2.469 din 4 iunie 1922, în ziua de 6 iunie 1922 au fost eliberaţi 197 de acuzaţi în procesul din Dealul Spirii [83], iar la 10 iunie încă 16 [84]. Din aceste date rezultă că de prevederile decretului au beneficiat numai 213 din acuzaţii în monstruosul proces din Dealul Spirii.

Aceasta înseamnă că decretul pentru amnistie din 4 iunie 1922 nu a dus la terminarea procesului din Dealul Spirii, ale cărui dezbateri au continuat pentru 49 de acuzaţi care nu au intrat în prevederile acestuia [85]. Printre aceştia se aflau, în afară de cei acuzaţi de atentatul de la Senat, şi comunişti din diferite centre muncitoreşti din ţară. Sentinţa definitivă în problema acestora a fost pronunţată în ziua de 26 iunie 1922 şi prevedea următoarele condamnări: 1 la muncă silnică pe viaţă, 19 la muncă silnică pe viaţă în contumacie, 2 au fost deferiţi instanţelor civile, iar 5 au fost achitaţi. Restul acuzaţilor au fost condamnaţi la aproximativ 90 de ani muncă silnică şi închisoare [86]. Unui număr de 20 condamnaţi li s-a acordat, în mod formal de către Consiliul de război al Corpului 2 armată, dreptul la recurs **. Consiliul de revizie permanent al armatei, cu decizia nr. 274

* Decretul din iunie 1922 nu a rezolvat problema amnistiei, deoarece s-a limitat numai la anumite categorii de deţinuţi. Astfel, problema luptei pentru amnistie generală, politică, militară şi agrară a rămas şi pe mai departe una din sarcinile importante ale mişcării muncitoreşti din ţara noastră.

[82] „Socialismul" din 9 iunie 1922.

[83] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 235, filele 50—51.

[84] Loc. cit., fila 52.

[85] Loc. cit., filele 55—83.

[86] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 238, fila 132.

** Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 235, filele 91—92.

din 13 septembrie 1922, a respins recursurile a 16 condamnați, iar 4, printre care și Pavel Tcacenco, au fost transferați Corpului 5 armată pentru rejudecare [87]. De asemenea, Înalta Curte de casație și justiție, prin decizia nr. 2.507 din 17 noiembrie 1922, a respins recursurile celor 16 condamnați [88]. În felul acesta, sentința pronunțată de Corpul 2 armată, la 26 iunie 1922, a rămas definitivă, iar organele subordonate Ministerului de Interne au primit ordin să o ducă la îndeplinire.

Acest exemplu scoate și mai mult în evidență caracterul limitat și ciuntit al legislației burgheze, ipocrizia și reacționarismul justiției din Romînia burghezo-moșierească. De asemenea, a constituit confirmarea justeții declarațiilor făcute de acuzați în procesul din Dealul Spirii că muncitorii nu au ce aștepta de la justiția burghezo-moșierească, deoarece aceasta se afla în slujba claselor exploatatoare.

În perioada în care burghezia pregătea monstruosul proces din Dealul Spirii și dezbaterile acestuia, elementele oportuniste care s-au opus creării partidului comunist și afilierii sale la Internaționala Comunistă și care au scindat mișcarea muncitorească după Congresul din mai 1921 au dus o intensă activitate de calomniere a comuniștilor. Pentru a-l discredita în fața maselor, oportuniștii învinuiau de sciziune pe singurul luptător consecvent pentru unitate — partidul comunist. Acest lucru rezultă și din declarația lui I. Moscovici la proces, care arăta că nu și-a „atribuit niciodată calitatea de comunist. Eu am fost contra afilierii" [89]. Aceasta, în timp ce social-democrații de dreapta declarau deschis că „o acțiune comună cu comuniștii înseamnă știrbirea autorității morale a socialismului" [90].

Prin aceste calomnii și injurii la adresa Internaționalei Comuniste, a partidului comunist și a membrilor săi, prin întreaga lor activitate, oportuniștii s-au demascat și mai mult ca trădători ai luptei maselor muncitoare și apărători ai intereselor de clasă ale burgheziei. Oportuniștii, adevărații vinovați de sciziunea mișcării muncitorești din Romînia, prin activitatea lor au adîncit această sciziune care a durat mai mult de două decenii.

În pofida acestor calomnii, influența partidului comunist în rîndul maselor muncitoare a crescut, și prin întreaga sa activitate s-a dovedit singurul apărător al intereselor lor și singurul conducător al luptei acestor mase împotriva exploatării burghezo-moșierești.

Terminarea procesului din Dealul Spirii, smulgerea majorității comuniștilor din ghearele burgheziei au constituit o victorie a partidului comunist împotriva forțelor negre ale reacțiunii. Clasele exploatatoare din Romînia nu au putut distruge partidul comunist, ele au fost nevoite să recunoască, formal, activitatea legală a partidului și să amîne cu 2 ani scoaterea sa în afara legilor. Această victorie reprezintă dovada cea mai concludentă că partidul comunist era un partid politic închegat, strîns legat de mase, că prestigiul și influența sa creșteau tot mai mult în rîndurile maselor muncitoare din țara noastră.

---

[87] Loc. cit., fila 110.
[88] Loc. cit., fila 133.
[89] „Socialismul" din 25 februarie 1922.
[90] „Lumea nouă" din 23 iulie 1922.

Muncitorii au primit cu bucurie și entuziasm pe tovarășii lor, care rezistaseră cu eroism în fața terorii și schingiuirilor exercitate de organele de represiune ale statului burghez. „În clipele sale de bucurie — scria „Socialismul" — ca și în clipele sale de restriște, proletariatul soarbe noi avînturi și noi învățături, care să-l călăuzească în luptele sale viitoare. În clipele de bucurie de astăzi, noi ne vedem îngroșate și întărite rîndurile și pregătim noile lupte ce avem de dus" [91]. În ziua de 6 iunie 1922, la ieșirea închisorii Diviziei a IV-a, grupuri compacte de muncitori au întîmpinat pe tovarășii lor victorioși în lupta inegală cu forțele reacțiunii. Această primire entuziastă făcută celor eliberați s-a transformat într-o impunătoare manifestație cu ocazia căreia s-a aclamat partidul comunist [92]. La Ploiești, o numeroasă delegație a muncitorilor a așteptat la gară pe tovarășii lor eliberați. În drum spre mitingul organizat cu acest prilej s-au alăturat peste 1.000 de muncitori [93].

Înfrîngerea suferită cu ocazia procesului din Dealul Spirii și teama în fața creșterii continue a influenței partidului comunist în rîndurile maselor muncitoare, care se afirma tot mai mult ca singurul apărător al intereselor lor, au determinat burghezia să intensifice teroarea împotriva mișcării muncitorești și a partidului său. După proces, guvernul, exponentul claselor exploatatoare, a luat toate măsurile pentru a limita și chiar a interzice activitatea comuniștilor. Au fost interzise adunări și demonstrații, confiscată presa muncitorească etc., iar membrii de partid erau urmăriți îndeaproape de agenții siguranței.

După terminarea procesului din Dealul Spirii și eliberarea acuzaților, siguranța generală a trimis telegrame în întreaga țară prin care ordona organelor în subordine să ia toate măsurile pentru a împiedica comuniștii să organizeze adunări și demonstrații. Semnificativ în acest sens este un document al Ministerului de Interne adresat organelor în subordine din întreaga țară, în care se spune: „Semnalîndu-ni-se că conducătorii comuniști amnistiați și eliberați intenționează să pună la cale în diferite localități și în special în centrele muncitorești întruniri și manifestații de stradă, vi se aduce la cunoștință că ministerul nu aprobă asemenea întruniri sau manifestațiuni și vă rugăm să luați cele mai stricte măsuri pentru executarea acestor dispoziții" [94].

În general, sosirea comuniștilor la locurile lor de muncă a provocat panică și teamă în rîndurile organelor statului burghezo-moșieresc. Siguranța din Ploiești, de exemplu, îngrijorată de sosirea comuniștilor și de intenția acestora de a organiza adunări și demonstrații unde să demaște regimul de teroare din Romînia, cerea grabnic instrucțiuni de la centru. Răspunsul a sosit prompt și categoric: „...întruniri și manifestațiuni nu vor fi permise" [95]. Asemenea telegrame soseau din toate orașele țării prin care se cereau instrucțiuni suplimentare în legătură cu felul cum trebuia procedat pentru a împiedica activitatea comuniștilor.

[91] „Socialismul" din 9 iunie 1922.
[92] Ibid.
[93] „Socialismul" din 12 iunie 1922.
[94] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 33, fila 78.
[95] Loc. cit., fila 73.

Această stare de permanentă alarmă în care se găseau clasele exploatatoare a fost determinată de crearea partidului comunist, iar eșecul înregistrat cu ocazia procesului a accentuat această stare.

* * *

Congresul al II-lea al P.C.R. din octombrie 1922 a subliniat cu tărie că burghezia și moșierimea exercitau o teroare sălbatică împotriva mișcării muncitorești revoluționare și a conducătorului său — partidul comunist. În rezoluțiile congresului se arăta că represiunile împotriva comuniștilor erau însoțite de ofensiva patronală contra maselor de la orașe și sate și a cuceririlor obținute de clasa muncitoare în anii avîntului revoluționar. Congresul a arătat, de asemenea, că social-democrații de dreapta luptă alături de burghezie împotriva intereselor clasei muncitoare, că politica acestora *„...se manifestă prin renunțarea la orice luptă, fie chiar economică..."* și prin aceea că elementele oportuniste își concentrau toate forțele lor *„...alături de siguranță și armată, împotriva comuniștilor..."* [96].

Faptele enumerate mai sus ne îndreptățesc să afirmăm că, deși formal, nu există vreo lege în acest sens, practic însă Partidul Comunist din Romînia, de la crearea sa și pînă la scoaterea în afara legilor, a dus, de fapt, o activitate semilegală. În sprijinul acestei afirmații vin și alte fapte ulterioare, care demonstrează că teroarea exercitată de burghezie tindea către atingerea scopului propus — scoaterea completă a partidului comunist în afara legilor. Urmărind să lipsească clasa muncitoare de conducătorul său firesc, burghezia nu a scăpat nici un prilej de a lovi în partidul comunist. „Ea (burghezia — *n.n.*) — sublinia un manifest al partidului editat în iunie 1923 — lovește cu furie partidul comunist, singurul care luptă cu îndîrjire pentru eliberarea clasei exploatate de sub cizma burghezo-ciocoiască" [97]. Această atitudine a claselor exploatatoare reiese și din hotărîrea guvernului din ianuarie 1924, prin care a interzis ținerea Congresului partidului comunist, programat pentru luna februarie 1924. Imediat, telegramele cifrate au început să circule de-a lungul și de-a latul țării, aducînd la cunoștința organelor în subordine această hotărîre samavolnică. Indicația principală a acestor telegrame era: „...să luați urgente și serioase măsuri ca să se împiedice ținerea clandestină a congresului în circumscripția dv." [98]. Organele de poliție și siguranță din întreaga țară au primit dispoziții categorice, în sensul de a supraveghea îndeaproape pe conducătorii comuniști, gazdele lor, casele cunoscute ca locuri de întîlnire ale acestora, precum și ședințele sindicale, pentru ca acestea să nu se transforme în congres [99]. Iată numai cîteva exemple, care ilustrează în mod elocvent condițiile deosebit de grele în care partidul comunist era obligat să-și ducă activitatea.

---

[96] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 397.

[97] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.VII.1.

[98] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 1, fila 360.

[99] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 1, fila 359.

La începutul lunii aprilie 1924, guvernul a decretat starea de asediu în principalele orașe ale țării. Toate loviturile erau concentrate împotriva partidului comunist. Referindu-se la această situație, ziarul „Lupta comunistă" scria: „Dar mai ales loviturile împotriva partidului comunist se pregătesc să atingă culmea.

Presa comunistă este practic interzisă prin măsurile samavolnice ale administrației.

Adunările și întrunirile sînt de mult interzise partidului comunist.

Arestările, maltratările, ba chiar numeroasele și lașele asasinate comise de organele guvernamentale împotriva militanților noștri, au ajuns lucruri obișnuite" [100].

În ziua de 8 aprilie 1924, Corpul 2 armată a emis un decret prin care a dispus interzicerea ziarului „Socialismul" *, cerînd organelor în drept să ducă această hotărîre la îndeplinire [101]. O telegramă cifrată a siguranței generale aduce la cunoștință tuturor organelor în subordine din țară că ziarele „Socialismul" și „Munkás" ** au fost interzise și că au început să se tipărească în alte orașe sub alte denumiri sau sub formă de manifeste, ordonîndu-le să ia „...energice măsuri pentru oprirea acestor ziare, descoperirea autorilor sau colportorilor, procedînd la arestarea lor, anunțînd telegrafic și direcțiunea siguranței generale" [102].

Interzicerea presei muncitorești a stîrnit nemulțumirea și indignarea maselor muncitoare, care au protestat împotriva acestei măsuri samavolnice. Pe adresa Ministerului de Interne au sosit numeroase telegrame prin care muncitorii cereau să se revină de urgență asupra acestei măsuri. „Noi, muncitorii din Galați — relata una din telegrame — nu înțelegem să fim lipsiți de singurul ziar care apără interesele noastre, prin astfel de metode samavolnice și în contrazicere cu legile țării" [103]. Asemenea telegrame de protest au mai trimis muncitorii din Turnu Severin, Ploiești, Bîrlad și alte orașe din țară.

Masele muncitoare din țara noastră au protestat cu vehemență împotriva stării de asediu, suprimării presei muncitorești și arestării conducătorilor partidului comunist. Concludentă în acest sens este moțiunea muncitorilor din Turnu Severin, semnată de 32 de persoane, și adresată Ministerului de Interne la 23 aprilie 1924. „Eri — subliniază moțiunea — numai o parte din acești cetățeni severineni protestau contra măsurii nedemne de o guvernare civilizată, suprimîndu-li-se gazeta muncitorilor «Socialismul»; astăzi, întreaga muncitorime conștientă, indiferent de partidul din care face parte, se ridică indignată contra misterului ce învăluie arestarea tovarășilor noștri, contra suferințelor ce sînt forțați a le suporta și contra acuzațiunilor neinte-

---

[100] „Lupta comunistă" din 10 aprilie 1924.

* Ultimul număr al ziarului „Socialismul" a apărut la 9 aprilie 1924. În continuare a apărut la Ploiești „Lupta comunistă" care a fost imediat interzisă, iar redactorii arestați.

[101] „Lupta comunistă" din 10 aprilie 1924.

** Organ al C.C. al P.C.R., care apărea la București în limba maghiară.

[102] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 52, fila 12.

[103] „Lupta comunistă" din 10 aprilie 1924.

meiate ce se insinuează"[104]. Arătînd că opinia publică este indignată, că guvernul și-a asumat o grea răspundere în fața maselor muncitoare prin luarea unor asemenea măsuri samavolnice, moțiunea conchide: „In numele solidarității ce ne leagă pe toți muncitorii ...cerem: Intrarea imediată în legalitate, arătîndu-se motivul arestării; Salvarea vieții celor închiși, atît cît mai este timp; Imediata lor punere în libertate și suprimarea stării de asediu"[105].

Pentru a-și crea o bază „legală" a represiunilor îndreptate împotriva mișcării muncitorești, guvernul a luat o serie de măsuri, care completau legea pentru starea de asediu. Printre aceste măsuri se numără și circulara prin care în mod oficial Partidul Comunist din Romînia a fost scos în afara legilor. Circulara a fost emisă de Consiliul de război al Corpului 2 armată, care a „...dispus desființarea Partidului Comunist Romîn S.R.I.C.*, precum și a tuturor organizațiunilor cu caracter comunist ca: tineretul comunist, Prietenii naturii, Comitetul feminin comunist"[106]. Imediat după luarea acestei hotărîri, siguranța generală a adus-o la cunoștința organelor subordonate în întreaga țară, cerîndu-le să ia măsuri urgente pentru a dizolva organizațiile partidului comunist, sindicatelor unitare, tineretului comunist, cercului Prietenii naturii, Comitetului feminin comunist și să le oblige să înceteze orice activitate. Pe baza acestor indicații, organele statului burghezo-moșieresc s-au repezit cu toată furia asupra organizațiilor amintite. Într-o notă adresată Ministerului de Interne de către Consiliul General al Sindicatelor Unitare se subliniază că în toate orașele țării „...poliția și siguranța nu se mai jenează de a declara că nu vor permite existența nici unui sindicat, iar intimidarea, amenințarea, bătaia și încercarea de corupție au devenit un sistem la aceste organe"[107].

Trebuie subliniat faptul că în timp ce împotriva organizațiilor revoluționare era îndreptată cea mai sălbatică teroare, social-democraților de dreapta li s-a dat toată libertatea de acțiune.

În pofida tuturor măsurilor teroriste luate de burghezie și moșierime împotriva Partidului Comunist din Romînia, care a culminat cu scoaterea sa în afara legilor, el nu a putut fi lichidat. Așa cum subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „reorganizîndu-se pe baze conspirative, silit fiind să intre în adîncă ilegalitate, el își afirmă dreptul la existență, continuînd să fie de fapt *mobilizatorul, organizatorul și conducătorul luptei de emancipare a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor*"[108].

Forța și tăria partidului de tip nou rezidă în legătura sa strînsă cu masele largi de oameni ai muncii, în fidelitatea sa față de învățătura

[104] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 54, fila 386.

[105] Ibid.

* Secția Romînă a Internaționalei Comuniste.

[106] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 54, fila 458.

[107] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 877, fila 318.

[108] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 11.

marxist-leninistă. Călăuzindu-se după principiile acestei învățături, învățînd din experiența uriașă a P.C.U.S. și din propria sa experiență în îmbinarea activității legale cu cea ilegală, Partidul Comunist din Romînia și-a organizat activitatea în condiții de ilegalitate, a folosit toate mijloacele de activitate legală și a continuat să fie organizatorul și conducătorul proletariatului romîn în lupta sa pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc. „Nici torturile și schingiuirile la care erau supuși comuniștii în beciurile poliției și siguranței — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, nici regimul de exterminare fizică și de sistematică presiune morală din ocne și temnițe, nici procesele monstruoase și nici plutoanele de execuție n-au putut abate partidul nostru de la lupta revoluționară pentru cauza dreaptă a eliberării clasei muncitoare, pentru libertatea și fericirea poporului, pentru independența națională a patriei, pentru socialism“ [109].

---

[109] Op. cit., pag. 360.

90 DE ANI DE LA PROCLAMAREA COMUNEI DIN PARIS

N. COPOIU

Comuna din Paris, primul stat al dictaturii proletariatului, a fost evenimentul principal în istoria mişcării muncitoreşti din secolul trecut. Comuna a exprimat cît se poate de elocvent puternica afirmare a proletariatului pe scena istoriei şi a constituit prima experienţă de organizare a statului proletar. Clasicii marxism-leninismului, de mai multe ori, în lucrările lor au supus analizei ştiinţifice caracteristicile noului stat al proletariatului şi au tras învăţămintele corespunzătoare. „Comuna — scria V. I. Lenin în 1908 — este un măreţ exemplu al unei măreţe mişcări proletare în secolul al XIX-lea" [1].

*

În ajunul războiului franco-prusac, Franţa era a doua ţară din lume în ceea ce priveşte dezvoltarea industrială. În 1869 producţia de cărbune se ridica la peste 13 milioane de tone, cea de minereu de fier — la peste 3 milioane de tone. O mare dezvoltare căpătase industria textilă (în special prelucrarea bumbacului); reţeaua de căi ferate atingea 16.465 km. În aceste condiţii, firesţe, numărul muncitorilor crescuse şi el destul de impetuos. În 1866 Parisul număra 442.000 de muncitori, care, prin munca lor, creau bogăţiile imense ale capitaliştilor celui de-al doilea imperiu.

În conştiinţa muncitorilor din Franţa, şi în special a celor parizieni, erau vii tradiţiile revoluţionare de luptă împotriva exploatării şi tiraniei. Deşi înfrînţi în luptele din iunie 1848, muncitorii francezi, prin numeroase greve şi alte acţiuni, au continuat lupta. Crearea primei Asociaţii Internaţionale a Muncitorilor în 1864 (Internaţionala I) a dat un impuls puternic luptelor de clasă ale proletariatului, iar prin secţiile sale, a înfiinţat organizaţii puternice în diferite ţări. Internaţionala I a avut un rol istoric uriaş în opera de educaţie internaţionalistă a muncitorilor, care au aderat la ea cu entuziasm. Numai în Paris în 1870 se numărau 70.000 de membri ai Internaţionalei. [2]

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 473.

[2] „Comuna din 1871", sub redacţia lui Jean Bruhat, Jean Dautry şi Émile Tersen, Editions sociales, Paris, 1960, pag. 95.

Aşadar, „Comuna nu trebuie să fie considerată — după cum subliniază istoricii marxişti francezi într-o recentă monografie a Comunei — ca o insurecţie «accidentală», provocată exclusiv de asediul Parisului... Înainte chiar de declaraţia de război, se aştepta o revoluţie" [3]. Această revoluţie era „anunţată" în primul rînd de avîntul mişcării muncitoreşti.

În anii care au premers Comunei, Franţa trăia ultima perioadă de criză profundă a celui de-al doilea imperiu. Deşi Franţa continua să aibă un cuvînt greu în politica Europei, putreziciunea şi corupţia care caracterizau vîrfurile sale conducătoare prevesteau schimbarea în curînd a acestui rol. Afirmarea Prusiei pe arena europeană ridica în imediata apropiere a Franţei o nouă mare putere. Procesul intern de dezvoltare a Prusiei, care ducea către unificarea naţională a poporului german, era privit cu ostilitate de vîrfurile conducătoare din Franţa, hotărîte să împiedice printr-un război ascensiunea Prusiei. Dezlănţuind războiul împotriva Prusiei, guvernanţii francezi urmăreau totodată să abată atenţia păturilor largi ale populaţiei de la problemele vieţii interne şi să satisfacă opoziţia burgheză, nemulţumită de insuccesele politicii externe a imperiului şi avidă de noi cuceriri teritoriale. La rîndul său, cancelarul Bismarck îşi dădea seama că fără zdrobirea militară a Franţei imperiale statul german unificat nu va putea lua fiinţă. În această privinţă, Marx a arătat [4] însă că guvernul Prusiei, prin politica sa reacţionară şi provocatoare, era tot atît de vinovat ca şi guvernul lui Ludovic Bonaparte de declanşarea acestui război.

În timp ce Napoleon al III-lea împingea ţara în război, muncitorii din Paris organizau puternice manifestaţii pentru pace. Muncitorii francezi au adresat proletariatului german un apel în care se spunea: „Fraţi din Germania, în numele păcii, n-ascultaţi vocile stipendiate sau servile care caută să vă înşele asupra adevăratei stări de spirit din Franţa" [5].

La 22 iulie, ziarul republican de stînga „Marseillaise" a publicat următoarea declaraţie semnată de 80 de muncitori din Neuilly sur Seine: „Este oare războiul drept? Nu! Este oare războiul naţional? Nu! El este exclusiv dinastic. În numele dreptăţii, al democraţiei şi al adevăratelor interese ale Franţei, ne alăturăm fără rezerve şi cu hotărîre protestelor Internaţionalei împotriva războiului" [6].

Mesajele de pace şi prietenie dintre cele două ţări, care, în condiţiile istorice concrete ale raportului forţelor de clasă, puteau fi şi au fost nesocotite de guvernele reacţionare din Franţa şi Germania, aveau o profundă semnificaţie istorică. Acest fapt dovedeşte, scria Marx, că „...în opoziţie cu vechea societate, cu mizeria ei economică şi nebunia ei politică, se naşte o societate nouă al cărei principiu internaţional va fi pacea, pentru că în sînul fiecărei naţiuni domneşte acelaşi principiu — munca!" [7].

Starea de pregătire a armatei franceze era însă departe de a corespunde ambiţiilor clicii lui Napoleon şi declaraţiilor lăudăroase ale generalilor săi. Consecinţa acestei situaţii a fost rapida ei înfrîngere, încă din primele lupte.

---

[3] Loc. cit., pag. 61.

[4] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 515.

[5] „Comuna din 1871", sub redacţia lui Jean Bruhat, Jean Dautry şi Emile Tersen, Editions sociales, Paris, 1960, pag. 65.

[6] Ibid.

[7] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 517.

La 1 septembrie, după ce ocupase Alsacia şi Lorena, armata germană a încercuit la Sedan o treime din efectivul armatei franceze, silind-o să capituleze. Această catastrofă, în urma căreia însuşi Napoleon al III-lea a căzut prizonier, a confirmat previziunea lui Marx cu privire la prăbuşirea iminentă a regimului bonapartist.

Creşterea nemulţumirii generale a maselor populare, la care s-a adăugat capitularea de la Sedan, care deschidea drumul spre Paris armatelor duşmane, a dus la izbucnirea revoluţiei în capitala Franţei. La 4 septembrie 1870, masele populare au impus izgonirea familiei imperiale şi proclamarea Republicii (cea de-a treia Republică, 1870—1940). Republica proclamată la 4 septembrie era burgheză, iar în guvernul format cu acest prilej (aşa-numitul „guvern al apărării naţionale"), alături de republicani burghezi ca Gambetta, se aflau duşmani înrăiţi ai poporului, ca generalul Trochu şi Jules Favre.

Înlăturarea regimului bonapartist din Franţa, una dintre piedicile principale în procesul desăvîrşirii unităţii naţionale a poporului german, punea capăt primei etape a războiului franco-prusac. Dar militarismul german, a cărui sete de cotropire a altor popoare s-a manifestat pentru prima oară cu claritate în acest război, dorea să umilească Franţa şi poporul francez şi să păstreze provinciile cotropite Alsacia şi Lorena. De aceea, caracterul războiului s-a schimbat, în sensul că Germania ducea acum un război nedrept, în timp ce Republica Franceză lupta împotriva agresorului pentru apărarea suveranităţii şi independenţei naţionale.

Schimbarea caracterului războiului purtat de Franţa după 4 septembrie 1871 a schimbat şi starea de spirit a maselor populare : acestea s-au ridicat cu entuziasm la lupta împotriva cotropitorilor germani, pentru apărarea Parisului. Datorită acestui fapt, lupta poporului francez împotriva militarismului german a fost susţinută şi de oamenii progresişti ai vremii din alte ţări : Garibaldi, eroul mişcării de eliberare din Italia, a intrat ca voluntar în armata franceză şi a condus un corp de armată compus aproape în întregime din democraţi străini.

K. Marx, în adresa din septembrie a Consiliului General al Internaţionalei, a demascat planurile cotropitoare ale Prusiei şi a chemat clasa muncitoare din Germania să lupte pentru încheierea păcii cu Republica Franceză, fără anexiuni şi fără contribuţii. Marx cerea în acelaşi timp muncitorilor francezi „să-şi facă datoria de cetăţeni", prin participarea lor la apărarea ţării împotriva invaziei prusace, dar îi prevenea să folosească libertăţile republicane „... spre a realiza temeinic organizarea propriei lor clase" [8] şi să nu aibă o prea mare încredere în „guvernul apărării naţionale".

Perioada de la 4 septembrie 1870 pînă la 18 martie 1871, data insurecţiei care a dus la proclamarea Comunei, s-a caracterizat pe de o parte prin afirmarea tot mai hotărîtă a maselor populare în organizarea luptei împotriva duşmanului, iar pe de altă parte prin acţiunile nehotărîte, şovăielnice şi, în ultimă instanţă, trădătoare ale guvernului „apărării naţionale", care încerca să se înţeleagă cu duşmanul, de teama creşterii spiritului revoluţionar al maselor. Guvernul de la 4 septembrie 1870 a devenit, prin politica sa antipopulară, un adevărat guvern al „trădării naţionale". În faţa luptei proletariatului împotriva burgheziei, învingătorii prusaci şi învinşii francezi, repre-

[8] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 525.

zentanți a două grupări capitaliste care își disputau teritorii, și-au dat mîna pentru a reprima fără cruțare orice încercare de a li se submina dominația de clasă. Burghezia franceză, părăsind orice limbaj patriotard, văzîndu-se amenințată de proletariatul din propria țară, s-a înțeles cu agresorul pentru a se putea răfui cu masele revoluționare.

Capitularea de la Metz prin trădarea generalului Bazaine a provocat indignare la Paris. La 31 octombrie, în urma unei răscoale populare, sediul guvernului este împresurat, dar „lipsa de hotărîre a manifestanților, divergențele dintre ei... împiedică acțiunea revoluționară să-și atingă scopul" [9]. O nouă încercare a maselor de a răsturna guvernul este înăbușită în sînge la 22 ianuarie 1871.

Politica trădătoare a guvernului francez a dat posibilitatea trupelor prusace să înceapă asediul Parisului. În timp ce muncitorii și meseriașii Parisului s-au înarmat prin mijloace proprii și au apărat cu curaj orașul împotriva armatelor prusace, peste 60.000 de burghezi fugeau din Paris, punîndu-se la adăpost de primejdiile războiului.

Într-un manifest adresat poporului din Paris de către delegații a 20 de arondismente, care vor forma de fapt comitetul central al Gărzii naționale, era denunțată politica trădătoare a guvernului instaurat la 4 septembrie în problema organizării apărării și-i cerea acestuia să plece : „noi sîntem 500.000 de combatanți și 200.000 de prusieni ne înăbușă... Dacă oamenii de la Hôtel de Ville (sediul guvernului — *n.n.*) mai au încă puțin patriotism, atunci datoria lor este să se retragă și să lase poporul din Paris să aibă grija eliberării sale" [10]. Evenimentele ce au urmat — alegerile de la 8 februarie, constituirea guvernului Thiers, votarea de către noua Adunarea Națională (cu sediul la Bordeaux) a unui șir de legi antimuncitorești — au adîncit și mai mult contradicțiile între burghezie și proletariat.

Pentru a respinge planurile burgheziei, masele populare ale capitalei s-au unit în jurul organizației largi democratice, Federația republicană a Gărzii naționale, care s-a creat la începutul lunii martie 1871.

Alegerile de la 8 februarie organizate în condițiile prezenței trupelor prusace în 43 de departamente au trimis în Adunarea Națională o majoritate reacționară, formată din mari industriași și mari moșieri. Întrunită la Bordeaux la 13 februarie, ea a încredințat puterea executivă lui Thiers, care, după ce a încheiat pacea cu Bismarck, — acceptînd cedarea Alsaciei și Lorenei — și-a concentrat atenția asupra celui de-al doilea scop al său : „supunerea Parisului". Adunarea Națională a adoptat o serie de măsuri reacționare îndreptate împotriva muncitorilor din Paris : a suprimat solda membrilor Gărzii naționale, iar populației nevoiașe a orașului care se zbătea în mizerie și lipsuri i-a impus achitarea imediată a tuturor datoriilor și ratelor de chirie. Numai în patru zile au fost dresate peste 150.000 de procese-verbale de dare în judecată, în timp ce lucrurile și obiectele casnice ale celor săraci erau sechestrate și vîndute.

Guvernul de la Versailles era neliniștit de creșterea influenței maselor populare în conducerea Parisului. Garda națională, organizată într-o Federație republicană, în frunte cu un Comitet Central, avea un rol din ce în ce

[9] „Comuna din 1871", sub redacția lui Jean Bruhat, Jean Dautry și Emile Tersen, Editions sociales, Paris, 1960, pag. 80.
[10] Loc. cit., pag. 82.

mai important atît prin numărul său, cît şi prin armamentul de care dispunea ; de fapt Garda naţională devenise un puternic instrument de apărare a intereselor maselor populare De aceea, Adunarea Naţională a hotărît dezarmarea Gărzii naţionale.

Aceasta era starea de lucruri în ajunul evenimentelor din 18 martie 1871, cînd Thiers, şeful guvernului, a trimis cîteva regimente conduse de generalul Lecomte, pentru executarea ordinului de dezarmare a Gărzii naţionale. Era vorba de luarea tunurilor de care dispuneau parizienii. Dar abia au apucat trupele guvernamentale să pună mîna pe tunurile gărzii că poporul, indignat, apropiindu-se de locul dezarmării, a înconjurat trupele lui Lecomte, care, în cele din urmă, refuzînd să mai asculte de ordinele acestuia, au fraternizat cu răsculaţii.

Acest episod petrecut în zorii zilei de 18 martie, cînd masele ridicate la luptă au ocupat cele mai importante clădiri guvernamentale, este considerat, pe drept cuvînt, prima zi a existenţei primului stat proletar. Ridicîndu-se la luptă împotriva vechiului regim, proletariatul şi-a asumat două sarcini — o sarcină naţională şi una de clasă : „...eliberarea Franţei de invazia Germaniei şi eliberarea socialistă a muncitorilor de capitalism". [11]

Marx, care a urmărit cu deosebită atenţie lupta proletariatului parizian, devenind, prin indicaţiile date nemijlocit în timpul evenimentelor, un adevărat sfătuitor al comunarzilor, a salutat cu entuziasm insurecţia din 18 martie 1871.

Revoluţia de la 18 martie 1871 a adus la putere pentru prima oară în istorie clasa muncitoare, care a acţionat în alianţă cu mica burghezie şi cu intelectualitatea progresistă. În fruntea Comunei din Paris pînă la alegerea membrilor ei (26 martie) se afla Comitetul Central al Gărzii naţionale. Într-un manifest adresat întregii ţări, acesta arăta că proletarii din Paris, în faţa trădării claselor dominante, au înţeles că este „...datoria lor cea mai înaltă şi dreptul lor absolut să se constituie stăpîni ai propriei lor soarte şi să preia puterea de stat". [12]

Comitetul Central al Gărzii naţionale a ezitat însă să înceapă lupta hotărît împotriva guvernului de la Versailles, făcînd chiar, sub influenţa elementelor burgheze, încercări de „împăcare" cu Thiers. El s-a mulţumit în primele zile să se considere un organ municipal care apăra interesele poporului parizian şi se pregătea să organizeze alegerile. Muncitorii însă, în frunte cu elementele înaintate, membri ai Internaţionalei, cereau „măsuri revoluţionare" şi nu „alegeri". [13]

Alegerile de la 26 martie 1871, desfăşurate pe baza votului universal în cea mai deplină libertate, au ales *Consiliul Comunei*, care avea să intre în istorie sub numele simplu de *Comună*. În primul manifest al Comunei dat la 29 martie se spunea : „Cetăţeni, votul de la 26 martie a sancţionat revoluţia victorioasă... Voi sînteţi stăpînii destinelor voastre". [14]

Cine erau conducătorii Comunei ? Ei erau oameni simpli, muncitori în cele mai multe cazuri, intelectuali sau mici funcţionari. Pentru a-şi exercita

[11] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 472.

[12] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 546.

[13] „Comuna din 1871", sub redacţia lui Jean Bruhat, Jean Dautry şi Emile Tersen, Editions sociales, Paris, 1960, pag. 114.

[14] Loc. cit., pag. 130.

puterea, Comuna a constituit o comisie executivă şi alte nouă comisii speciale pentru diferite resoarte administrative. Comuna îşi baza puterea sa pe masele populare, care, prin intermediul cluburilor politice şi al sindicatelor, exercitau un adevărat rol creator în opera de conducere. Tineretul şi mai ales femeile au avut de asemenea unul dintre rolurile cele mai active în viaţa Comunei. Henri Brissac, secretarul Comisiei executive, scria la 26 aprilie: „Noi primim în fiecare zi, verbal şi în scris, un mare număr de propuneri fie individuale, fie votate în cluburile sau secţiunile Internaţionalei. Aceste propuneri sînt adeseori excelente şi vor trebui să fie văzute de Comună". [15]

În cluburi era denunţată viguros proprietatea particulară, se cerea suprimarea tuturor privilegiilor, „pentru ca muncitorul să poată profita integral de produsul muncii sale" [16], se recomanda achitarea contribuţiei de război de către cei bogaţi, într-un cuvînt, ordinea socială burgheză era condamnată direct.

Comuna a ţinut seamă într-adevăr, într-o măsură destul de mare, de propunerile venite din cluburi şi opera ei este tocmai expresia revendicărilor maselor populare.

Comuna a trebuit să facă faţă în primul rînd unor nevoi izvorîte din situaţia specială — de oraş asediat — a Parisului. Ea a decretat amînarea plăţii chiriilor, iar locuinţele vacante au fost rechiziţionate în favoarea cetăţenilor fără adăpost. La 16 aprilie Comuna a dat „renumitul decret" [17], după cum îl apreciază Lenin, conform căruia întreprinderile abandonate urmau să fie predate muncitorilor. Prin decretele Comunei s-au realizat o serie de măsuri în favoarea muncitorilor. S-au desfiinţat amenzile asupra salariilor muncitorilor, s-a interzis munca de noapte în unele întreprinderi. Au fost ridicate salariile mici şi limitate cele mari, s-au organizat ateliere generale pentru şomeri. Comuna a adoptat hotărîri importante în domeniul învăţămîntului, pe care l-a laicizat şi l-a făcut accesibil, prin gratuitatea cursului primar, tuturor fiilor poporului.

Comuna a desfiinţat vechea armată şi a înlocuit-o cu Garda naţională, alcătuită din poporul înarmat, a redus salariile mari ale funcţionărimii, a lichidat prefectura de poliţie, a proclamat principiul eligibilităţii şi revocabilităţii tuturor persoanelor care ocupau funcţii administrative, judecătoreşti etc., a desfiinţat parlamentarismul burghez şi a creat în locul lui un organism activ care îmbina în acelaşi timp puterea executivă şi legislativă.

Toate aceste măsuri democratice ţinteau către un singur scop — sfărîmarea aparatului de stat burghez.

Conducătorii proletariatului mondial, K. Marx şi V. I. Lenin, au analizat cu multă atenţie tocmai acest aspect din istoria Comunei. Ei au arătat că zdrobirea completă a vechiului aparat de stat, adaptat conducerii burgheze, şi crearea unui nou aparat de stat necesar pentru exercitarea puterii de către proletariat reprezintă o condiţie de bază pentru victoria revoluţiei socialiste. Comparînd unele trăsături ale Comunei cu sovietele, V. I. Lenin arăta că „...ceea ce-i preţios (la soviete — *n.n.*) din punct de vedere istoric, ceea ce reprezintă un pas înainte în dezvoltarea mondială a socialismului este că aici

[15] Loc. cit., pag. 157.
[16] Loc. cit., pag. 164.
[17] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 123.

a fost creat un nou tip de stat. În Comuna din Paris, asta n-a existat decît cîteva săptămîni, într-un singur oraş, fără ca oamenii să fie conştienţi de ceea ce făceau. Comuna nu era înţeleasă de cei care o creau, ei o creau călăuziţi fiind de simţul genial al maselor care se deşteptaseră" [18].

În sînul conducerii Comunei nu a existat o unitate deplină de vederi, membrii săi nu au aparţinut unui singur partid revoluţionar. Lupta fracţiunilor din Comună s-a ascuţit pe măsură ce se desăvîrşea procesul de consolidare a cuceririlor revoluţionare. Divergenţele au slăbit unitatea de acţiune a Comunei, ceea ce a contribuit în ultimă instanţă la înfrîngerea ei. „Ceea ce a lipsit internaţionaliştilor parizieni este înainte de toate o doctrină revoluţionară coerentă, care, inspirînd pe fiecare dintre militanţii săi dispersaţi în toate posturile de luptă, le-ar fi impus în mod firesc obiective comune şi soluţii comune" [19].

Dar aceasta nu a fost singura cauză a înfrîngerii Comunei. În timp ce conducătorii Comunei îşi iroseau timpul şi forţele în aplanarea divergenţelor dintre ei, la porţile Parisului guvernanţii burgheziei franceze, coalizaţi cu „duşmanul de ieri", militarismul german, organizau atacarea Parisului comunard. Primul paragraf al tratatului de pace cu Germania, prin care se stipula că „guvernul francez va plăti prima jumătate de miliard din indemnizaţii de război, treizeci de zile după căderea Parisului", cointeresa direct guvernul german în înfrîngerea cît mai rapidă a Parisului revoluţionar. O sută de mii de prizonieri francezi, dintre cei care n-aveau nici o cunoştinţă despre cele întîmplate în Franţa, au fost eliberaţi şi puşi la dispoziţia guvernului Thiers.

Parisul era înconjurat din toate părţile, dar în primele zile armata lui Thiers era prea slabă pentru a-l ataca direct. La 20 aprilie au început, cu sprijinul politic şi militar al lui Bismarck, acţiuni militare de mare anvergură împotriva comunarzilor, dar nici ele nu au avut succes pînă la 21 mai 1871, cînd, datorită unei trădări, versaillezii au izbutit să pătrundă în Paris.

Timp de opt zile s-au desfăşurat lupte înverşunate. La chemarea Comitetului Central al Gărzii naţionale şi a Comitetului salvării publice, proletariatul parizian a apărat fiecare stradă şi fiecare clădire. La 22 mai în Paris erau construite 582 de baricade. La 27 mai a avut loc lupta de la cimitirul Père Lachaise, iar la 28 mai au căzut ultimele puncte de rezistenţă ale comunarzilor.

A urmat un măcel sălbatic. Versaillezii n-au cruţat nici femei, nici copii. Clica războinică contrarevoluţionară, al cărei reprezentant cinic şi fioros era generalul Gallifet, a chinuit şi împuşcat fără judecată 30.000 de oameni. „...«Zidul Federaţilor» din cimitirul Père Lachaise, unde a fost înfăptuit ultimul asasinat în masă — spunea Engels —, stă şi acum mărturie mută, dar elocventă, a furiei sălbatice de care este capabilă clasa dominantă de îndată ce proletariatul îndrăzneşte să-şi revendice drepturile". [20]

Tribunalele militare au continuat să judece pînă în 1876 procesele comunarzilor. Numărul total al celor împuşcaţi cu şi fără judecată, trimişi la muncă silnică ori la închisoare a atins cifra de 70.000 de oameni.

---

[18] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 117.

[19] „Comuna din 1871", sub redacţia lui Jean Bruhat, Jean Dautry şi Emile Tersen, Editions sociales, Paris, 1960, pag. 150.

[20] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 506.

Cauzele care au contribuit la înfrîngerea Comunei au fost legate atît de viaţa internă a Comunei, de politica ei, cît şi de împrejurările externe. În primul rînd comunarzii au dovedit, după cum remarca Marx, o mărinimie exagerată în relaţiile cu duşmanul lor implacabil — guvernul de la Versailles —, pe care nu l-au atacat atunci cînd a fost slab, l-au subestimat atunci cînd devenise puternic şi au permis agenţilor acestuia din Paris să acţioneze ca trădători pe teritoriul Comunei.

Această mărinimie din partea comunarzilor, care contrasta cu procedeele reprezentanţilor burgheziei, avea să fie plătită scump de Comună : „Comitetul Central — scrie Marx — se făcu vinovat de astă dată de o greşeală capitală, prin faptul că nu porni imediat asupra Versaillesului, pe atunci cu totul lipsit de apărare, pentru a pune astfel capăt comploturilor lui Thiers şi ale camarilei lui“ [21]. O anumită moderaţie s-a reflectat şi în măsurile revoluţionare adoptate de Comună. Alături de confiscarea întreprinderilor părăsite, comunarzii au ezitat să pună mîna pe Banca Franţei, pentru a lichida dintr-o dată cu greutăţile financiare ale statului lor.

Cu tot rolul decisiv pe care îl are capitala unui stat în problema puterii, totuşi numai capitala singură nu poate conduce în problemele statului respectiv, cît timp restul populaţiei nu este cîştigată de partea sa. Comuna a fost izolată, şi încercările de proclamare a Comunei şi în alte centre importante ale ţării (Marsilia, Lyon, St. Etienne) au fost repede înăbuşite. Comuna n-a înţeles întreaga importanţă a alianţei cu ţărănimea. Cu toate acestea, ea a făcut cîţiva paşi pe calea atragerii ţărănimii de partea ei. Împresurată însă din toate părţile de duşmani, Comuna nu putea stabili o legătură strînsă cu ţărănimea.

Împrejurările externe au fost cît se poate de nefavorabile pentru Comună. Armatele germane se aflau pe teritoriul Franţei la marginea Parisului, gata de luptă în eventualitatea cînd guvernul de la Versailles ar fi fost înfrînt de comunarzi. Reprezentanţii diplomatici ai marilor state în Franţa manevrau împotriva Comunei, încît se crease o adevărată coaliţie a burgheziei europene îndreptată împotriva proletariatului francez.

Sintetizînd cauzele care au dus la înfrîngerea Comunei, V. I. Lenin scria : „Pentru ca o revoluţie socială să fie victorioasă trebuie să existe cel puţin două condiţii : un înalt nivel de dezvoltare a forţelor de producţie şi suficienta pregătire a proletariatului. În 1871 însă lipseau ambele condiţii“ [22].

Comuna din Paris a constituit un minunat prilej pentru afirmarea internaţionalismului proletar, a solidarităţii oamenilor muncii din toate ţările. Numeroşi voluntari străini s-au alăturat luptei comunarzilor. „Comuna — spunea Marx — acorda tuturor străinilor cinstea de a muri pentru o cauză nemuritoare“ [23]. Aceşti străini au venit din toate ţările şi au înţeles să cimenteze prin sîngele lor vărsat pe baricadele Comunei frontul larg al proletariatului internaţional.

---

[21] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 543.

[22] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 122.

[23] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 557.

Astfel, un rol important în conducerea operațiilor militare ale Comunei l-a avut revoluționarul democrat polonez Iaroslav Dombrovski, care a și murit eroic pe baricadele luptelor la 23 mai 1871. La fel a acționat și generalul polonez Wrublewski, comandant talentat care în timpul „săptămînii sîngeroase", cu un număr restrîns de oameni, a respins de patru ori atacul regimentelor versailleze. Leo Frankel, fruntaș al mișcării muncitorești din Ungaria, a fost unul dintre membrii și organizatorii Comitetului Central al Gărzii naționale. Dintre străinii care au participat la Comună merită să fie amintiți Elisabeta Dmitrievna (Rusia), Amilcar Cipriani (Italia), Ferrero Gola (Portugalia) ș.a. La apărarea Comunei au luat parte militanți progresiști din țara noastră. Unii dintre aceștia erau revoluționari, membri ai Internaționalei I, luptători conștienți pentru cauza proletariatului, alții erau tineri care își făceau studiile în Franța. Aceștia din urmă au luat parte la apărarea Comunei atrași de justețea cauzei ei, de dragostea pentru poporul de jos parizian și de ura neîmpăcată împotriva burgheziei lașe, trădătoare și violente, care se împăcase cu agresorul german în scopul reprimării Parisului revoluționar. Participarea unor romîni în luptele date de comunarzi este menționată în documentele timpului și în lucrările de istorie a Comunei. În cunoscuta lucrare a comunardului Ollivier Lissagaray, unde se reproduce „programul" de masacrare a luptătorilor Comunei, propus de gazeta ultrareacționară *Figaro*, erau menționați și romînii: „Cerem... ca toți membrii Comunei, ...ca toți polonezii suspecți, toți valahii... să fie... conduși, după o judecată sumară, de la închisoare, unde vor fi fost închiși, la Cîmpul lui Marte, unde să fie uciși..." [24]. Printre romînii care au participat la apărarea Comunei se cunosc numele lui Dimitrie Dobrescu, Ion Cernătescu, Constantin Haralambie [25]. În lucrarea istoricului francez Jules Reuquette „Histoire de la Commune Revolutionnaire", publicată la Paris în 1875, se menționează că apărarea fortului de la Issy și artileria de la Montmartre erau comandate de comunarzi romîni [26].

Participarea romînilor pe baricadele Comunei o dovedește și faptul că guvernul burghez de la Versailles a protestat pe lîngă guvernul conservator de la București. N. Iorga arată că „guvernul de la Versailles se plînge la București pentru această participare" [27] la luptă a romînilor alături de parizieni. Guvernul romîn, care prin reacționarismul său nu se deosebea de guvernul lui Thiers, s-a grăbit să ceară indicații concrete la acuzările formulate în special de ministrul Instrucțiunii, pentru a sancționa pe studenții romîni aflați la studii în Franța.

Spre deosebire de poziția reacționară a guvernului conservator condus de Lascăr Catargiu, masele din țara noastră s-au solidarizat cu lupta comunarzilor. Acest fapt este oglindit în presa romînească din acel timp, ca „Telegraful", „Familia", „Albina" ș.a. Pe bună dreptate sublinia Marx caracterul internațional al Comunei, care, pe lîngă participarea directă a multor

[24] *O. Lissagaray:* „Istoria Comunei din 1871", Paris, Ed. „E. Dentu", 1890, pag. 311.
[25] *N. Iorga:* „Istoria romînilor", vol. X, 1939, pag. 138.
[26] *M. Florescu:* „Comuna din Paris", în „Lupta de clasă" nr. 3/1961, pag. 39.
[27] *N. Iorga:* „Istoria romînilor", vol. X, 1939, pag. 138.

străini, se bucura de sprijinul şi simpatia proletariatului de pretutindeni. „Sub ochii armatei prusiene, care anexase la Germania două provincii franceze — scria Marx —, Comuna anexă la Franţa pe muncitorii lumii întregi“ [28].

*

Existenţa Comunei a exercitat o influenţă uriaşă asupra proletariatului de pretutindeni. „Tabloul vieţii şi al morţii ei — scria V. I. Lenin —, imaginea unui guvern muncitoresc care a cucerit şi a ţinut în mîinile sale mai bine de două luni de zile capitala lumii, priveliştea luptei eroice a proletariatului şi a suferinţelor lui după înfrîngere, toate acestea au ridicat moralul a milioane de muncitori, le-au trezit speranţele şi le-au atras simpatiile de partea socialismului“ [29]. În această privinţă este suficient să amintim că aniversarea Comunei din Paris a constituit totdeauna şi în toate ţările un minunat prilej de strîngere a rîndurilor, de organizare şi de educare a proletariatului. La noi în ţară, primele cercuri socialiste şi muncitoreşti aniversau Comuna din Paris, transformînd această sărbătoare într-un prilej de afirmare a clasei muncitoare. Una dintre primele manifestări importante ale mişcării socialiste din Romînia a fost în legătură cu cea de-a 10-a aniversare a Comunei din Paris (în 1881). Comuna din Paris a fost — pînă la Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie — singurul exemplu pentru clasa muncitoare de pretutindeni al statului dictaturii proletariatului.

Importanţa istorică a Comunei din Paris este uriaşă. Ea a fost vestitorul noii societăţi socialiste.

Comuna a fost în esenţă, după cum scria Marx, „...un *guvern al clasei muncitoare*, rezultatul luptei clasei producătoare împotriva clasei apropriatoare, forma politică în sfîrşit descoperită în cadrul căreia se putea înfăptui eliberarea economică a muncii“ [30]. Ea a fost prima formă a dictaturii proletariatului, deşi incompletă şi neconsolidată.

Comuna a marcat începutul unei noi perioade în istoria universală, trecerea capitalismului în faza sa descendentă. Învăţămintele Comunei au fost generalizate de Marx, Engels şi Lenin, socialismul ştiinţific fiind îmbogăţit astfel cu teze noi privitoare la revoluţia proletară, la dictatura proletariatului şi la tactica partidului revoluţionar. „Jertfele Comunei — arată V. I. Lenin —, oricît de mari sînt ele, au fost răsplătite prin importanţa pe care ea a avut-o pentru lupta proletară generală : ea a răscolit mişcarea socialistă din întreaga Europă, a arătat forţa războiului civil...“ [31]. Cauza Comunei „...este cauza revoluţiei sociale, cauza eliberării politice şi economice depline a oamenilor muncii, cauza proletariatului din lumea întreagă. Şi în acest sens ea este nemuritoare“ [32].

„Parisul muncitorilor, cu Comuna lui — spunea Marx în celebra sa lucrare „Războiul civil din Franţa“ —, va fi în veci sărbătorit ca vestitorul glorios al unei societăţi noi. Martirii lui sînt gravaţi în marea inimă a clasei mun-

[28] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 557.
[29] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 124.
[30] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 552.
[31] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 474.
[32] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 124.

citoare“ [33]. Aceste cuvinte scrise de Marx la 30 mai 1871, în momentul cînd burghezia reuşise să înece în sînge glorioasa acţiune a comunarzilor, sînt atît de actuale în zilele noastre, încît ele par a fi fost rostite ieri.

După 90 de ani de la prima încercare a comunarzilor de constituire a unui stat proletar, clasa muncitoare, condusă de partidele ei comuniste şi muncitoreşti, prezintă în faţa istoriei un bilanţ strălucit : ideile pentru care s-au sacrificat comunarzii au fost traduse cu succes în viaţă în ţările socialiste. Societatea pentru care au luptat ei a fost creată pentru prima oară în Uniunea Sovietică, în urma victoriei Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, şi în celelalte ţări socialiste, unde clasa muncitoare a lichidat orînduirea capitalistă. Nu este departe ziua cînd idealurile Comunei din Paris, societatea nouă, socialistă, vor cuprinde toate popoarele lumii.

La cea de-a 90-a aniversare a Comunei din Paris, oamenii muncii de pretutindeni glorifică eroismul comunarzilor, care şi-au vărsat sîngele pentru realizarea unei societăţi lipsite de exploatare. Ei privesc cu justificată încredere spre viitorul luminos pe care l-a deschis omenirii trecerea de la capitalism la socialism.

---

[33] *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 575.

„CALENDARUL MUNCII PE ANUL 1921"

La sfîrșitul anului 1920, în cadrul Editurii socialiste din București s-a întocmit, conform tradiției muncitorești, un calendar al muncii. Deși a fost tipărit, el nu a ajuns însă în mîna muncitorilor, deoarece, din ordinul ministrului de Interne, C. Argetoianu, toate exemplarele care se găseau la tipografie au fost confiscate de către organele polițienești. A putut fi salvat numai un singur exemplar *.

Din cauza grabei cu care a fost editat, calendarul are două titluri deosebite: pe coperta exterioară este scris „Calendarul socialist —1921", iar pe cea interioară „Calendarul muncii pe anul 1921".

Coperta exterioară, tipărită în două culori, are un desen simbolic: un copac roșu care stă neclintit, cu rădăcinile adînc înfipte în pămînt, în timp ce alți copaci sînt îndoiți, frînți și smulși de o furtună năprasnică. Pe coperta interioară se află ca moto celebrul citat din „Manifestul Partidului Comunist": „Muncitorii n-au de pierdut decît lanțurile. Ei au de cîștigat o lume". Jos, atît pe coperta exterioară, cît și pe cea interioară, este scris: București, Cercul de Editură socialistă, str. Sf. Ionică nr. 5.

„Calendarul muncii pe anul 1921" are 111 pagini. El conține un număr de 19 articole, dintre care amintim: „1921", „Rusia socialistă", „Partidul socialist și țăranii", „Greva generală de la 21 octombrie 1920", „Jilava" etc. Calendarul mai cuprinde un număr de trei poezii, cîteva biografii ale unor militanți ai mișcării muncitorești din Romînia, un calendar istoric, precum și un număr de 17 fotografii, între care remarcăm portretele lui V. I. Lenin, Rosa Luxemburg și Karl Liebknecht.

Deși nu a putut fi răspîndit în rîndurile muncitorilor, totuși el prezintă un interes deosebit pentru cercetătorii istoriei, deoarece în paginile lui sînt oglindite lupta ideologică și gradul de conștiință la care ajunseseră grupurile comuniste din Romînia, cît și limitele lor. Prin conținutul său, „Calendarul muncii pe anul 1921" reflectă pătrunderea tot mai adîncă a ideologiei marxist-leniniste în mișcarea muncitorească din Romînia.

„Calendarul muncii pe anul 1921" se deschide cu un articol-editorial intitulat „1921", în care se arată că în timp ce burghezia își mărea încontinuu bogățiile, viața clasei muncitoare devenea tot mai grea. Dacă muncitorii reușiseră să obțină salarii de 7—8 ori mai mari față de perioada antebelică, în schimb articolele de primă necesitate s-au scumpit de 15, 20, 30 și chiar de 50 de ori mai mult.

În articol se arată că în 1920 luptele duse de clasa muncitoare au fost grele, proletariatul trebuind să facă față atacului pornit de clasele exploatatoare, care căutau să zdrobească solidaritatea proletariatului și să-i răpească drepturile cîștigate. La dispoziția patronilor, se arată în articol, a stat întregul aparat represiv al statului, care a dezlănțuit o teroare cruntă împotriva clasei muncitoare. „Armata și poliția prin arestări, bătăi și înlocuirea greviștilor **; școala și biserica prin predici mincinoase; justiția prin sentințe nedrepte; parlamentul prin legi de restricție ca legea contra grevelor, toți și toate au conlucrat... pentru salvarea intereselor capitaliste" (pag. 4).

Editorialul arată că lupta de clasă dintre proletariat și burghezie a intrat într-o „înverșunată fază". Clasa muncitoare „nu mai

* Acest exemplar se găsește la biblioteca Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.

** Este vorba de încercările făcute de guvernul Averescu de a înlocui pe greviști cu soldați, încercări care nu au dus la nici un rezultat.

poate spera nimic de la organizația actuală a statului" (pag. 4). E de remarcat că această concluzie pe care o trăgea editorialul din desfășurarea luptelor muncitorești din anul 1920 avea loc în momentul cînd elementele de dreapta începuseră să pactizeze deschis cu burghezia, declarîndu-se pe față împotriva creării partidului comunist și afilierii sale la Internaționala a III-a, iar centriștii, declarîndu-se pentru „afilierea cu rezerve" la Internaționala Comunistă, căutau ca, la adăpostul afilierii de formă, să continue lupta împotriva principiilor marxist-leniniste. Articolul arăta că în lupta împotriva capitalului proletariatul nu vede alt mijloc de eliberare decît instaurarea socialismului. În încheiere, articolul sublinia că „în vederea marii misiuni ce-l așteaptă *în viitorul apropiat* (subl. ns.) proletariatul se organizează, se pregătește, pentru ca, în ziua cînd va erupe vulcanul clocotitor al formidabilelor nedreptăți, socialismul să găsească brațe vînjoase cu care să înceapă opera de reclădire" (pag. 4).

Intr-un alt articol intitulat „Rusia socialistă", scris cu prilejul împlinirii a trei ani de la crearea primului stat socialist din lume, Gh. M. Vasilescu-Vasia a înfățișat uriașele eforturi făcute de poporul sovietic în primii ani de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. „A treia aniversare a Revoluției proletare ruse — scria autorul — a corespuns cu înfrîngerea fulgerătoare a celui mai de pe urmă contrarevoluționar — generalul Wranghel. În el își puseseră statele capitaliste speranța de a doborî puterea sovietică, dar acum li s-a spulberat și această ultimă nădejde" (pag. 89).

Arătînd, în continuare, prestigiul tot mai mare de care se bucura proletariatul din Rusia sovietică și rolul său conducător în mișcarea muncitorească internațională, Vasilescu-Vasia scria mai departe: „In intemperiile care zguduie astăzi așezămîntul capitalist al lumii, înlesnind triumful apropiat al socialismului, Rusia — leagănul Internaționalei Comuniste — a devenit farul călăuzitor al proletariatului internațional în lupta pentru doborîrea sclaviei capitaliste..." (pag. 89).

Un alt exemplu care ne arată că autorii calendarului erau puternic influențați de ideile învățăturii marxist-leniniste este folosirea multor citate din operele lui V. I. Lenin. Dacă în „Calendarul muncii pe anul 1920" există doar un singur citat, în paginile „Calendarului muncii pe anul 1921" se găsesc foarte multe citate din operele lui Lenin, iar pe o pagină întreagă (pag. 50) se află portretul său.

Insușirea ideologiei marxist-leniniste de către elementele înaintate din mișcarea noastră muncitorească reiese în mod pregnant și din articolul intitulat „Partidul socialist și țăranii". Țărănimea nu mai e privită ca o masă omogenă — se spune în articol —, iar partidul socialist se adresează muncitorilor, „țărănimii sărace și sătenilor care își muncesc singuri peticul de pămînt, fără argați, cît și clăcașilor și zilerilor". Partidul se sprijină nu numai pe muncitorii de la oraș, „ci și pe țăranii săraci, pe cei lipsiți cu totul de pămînt sau care au numai cît pot lucra dînșii". Pe acești țărani, partidul „îi cheamă în rîndurile sale" (pag. 86).

Socialiștii, continuă articolul, sînt pentru „trecerea întregului pămînt în mîinile țăranilor care-l lucrează".

Demascînd caracterul demagogic al reformei agrare, promisă de către guvernul burghezo-moșieresc încă din vara anului 1917 și legiferată abia în 1921, articolul precizează că masele de țărani nu voiau expropriere ca cea promisă de „taica Averescu" în scopul ca „țăranul să fie tot atît de îndatorat ca și înainte, dar de astă dată la băncile capitaliștilor". Articolul subliniază că socialiștii luptau pentru exproprierea totală a pămînturilor moșierești, „fără despăgubirea ciocoilor, care stăpînesc de atîta amar de vreme prin fel de fel de vicleșuguri pămîntul, muncit de țărani de cînd s-au pomenit dînșii pe el, dar ale cărui roade umplu hambarele boierului" (pag. 86).

In articol se arată că acest punct de vedere în problema țărănească se datorește ideilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Vorbind despre superioritatea exproprierii totale, articolul spune ca și în Romînia să se facă ca „în Rusia, care acum e în stăpînirea lucrătorilor și țăranilor, unde nu mai sînt nici patroni, nici ciocoi, nici proprietari latifundiari...". „Partidul socialist nu uită însă că cel mai bun sistem este cel comunist, adică lucrarea în obște a pămîntului" (pag. 87). Articolul însă nu scoate în evidență faptul că alianța între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare trebuia să se înfăptuiască sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei de avangardă, marxist-leninist.

Intr-un alt articol intitulat „Greva generală de la 21 octombrie 1920" se arată că în timpul grevei generale „n-a lucrat nici o fabrică sau atelier mare, n-a funcționat nici o întreprindere petroliferă și n-a mers nici un tren sau vapor regulat în afară de încercările dezastruoase făcute cu ajutorul militarilor" (pag. 98).

Demascînd guvernul reacționar Averescu, în articol se arată că a fost declarată starea de asediu, s-a instituit cenzura, suspendîndu-se ziare muncitorești, au fost arestați conducătorii mișcării muncitorești. Organele

polițienești au bătut și schingiuit pe arestați.

Articolul din „Calendarul muncii pe anul 1921" cu privire la greva generală din 1920 socotea rezultatele ei ca o înfrîngere trecătoare, dar din care proletariatul a tras învățăminte prețioase, ea „deprinzînd muncitorimea și cu laturile mai grele ale luptei dintre muncă și capital" (pag. 99).

In articol nu se arată însă că greva generală nu a fost bine organizată, că a fost prost condusă și trădată de către liderii oportuniști, conciliaționiști. In articolul despre greva generală nu se indica drumul revoluționar care trebuie urmat de proletariat, necesitatea ca proletariatul să aibă în fruntea sa un partid revoluționar, marxist-leninist.

Intr-un alt articol intitulat „Jilava" este descrisă în toată grozăvia ei această faimoasă închisoare în care erau aruncați cei mai buni fii ai poporului. Jilava, spune autorul, este „icoana regimului de azi (regimul burghezo-moșieresc — *n.n.*), regim de silnicie, de asuprire, de încătușare, asasinare și tortură". Ca și celelalte închisori din Franța feudală și Rusia țaristă, „ea atrage ura neîmpăcată și răzbunătoare a celor ce luptă pentru libertate" (pag. 76).

„Calendarul muncii pe anul 1921" cuprinde în ultima parte trei articole, din care se desprind anumite momente importante ale mișcării noastre muncitorești din anii aceia, intitulate „Morții noștri", „Condamnații noștri", „Ziarele și revistele socialiste din Romînia".

Din articolul „Morții noștri" aflăm că la 28 ianuarie 1921 murise Alexandru Boldijar, victimă a masacrului de la 13 decembrie 1918, care timp de 40 de ani muncise ca lucrător metalurgist la Fabrica „Lemaître" din București. Printre alte victime ale regimului de exploatare și de asuprire burghezo-moșieresc se află pomenit și Ion Constantin, din comuna Florești, fostul județ Prahova, asasinat de ucigașii aflați în slujba guvernului generalului Averescu (pag. 105).

Sub titlul „Condamnații noștri" (pag. 101), „Calendarul muncii pe anul 1921" conține o listă lungă de muncitori și soldați condamnați de către regimul burghezo-moșieresc pentru activitate revoluționară, care zăceau în ocne și temnițe. Intre aceștia se aflau M. Gh. Bujor, condamnat la 20 de ani muncă silnică pentru activitate socialistă, activitate calificată de judecătorii oligarhiei noastre drept „complot și crimă contra statului romîn", și Gh. Stroici (Galați), care pentru aceeași vină a fost condamnat la aceeași pedeapsă (pag. 101).

Lista mai cuprinde și numele muncitorilor condamnați la 5 ani închisoare „pentru împrăștierea de broșuri socialiste printre soldați" (pag. 102).

In șirul nesfîrșit al condamnaților din anii aceia sînt pomeniți nouă marinari de pe monitoarele „Lascăr Catargiu" și „M. Kogălniceanu", condamnați la ani grei de muncă silnică pentru „răzvrătire", precum și doi marinari de pe vaporul „Regele Carol" și un miner din Petroșeni, condamnat la 10 ani de muncă silnică pentru „crimă săvîrșită, dar neizbutită de atîtare la revoltă a trupelor romîne" (pag. 103).

Lungul șir al celor condamnați la închisoare și ocnă în toate regiunile țării este însoțit, pe lîngă pedepsele în ani, de descrierea chinurilor la care erau supuși eroii și martirii clasei muncitoare sub regimul burghezo-moșieresc. Enunțînd numele acestor militanți ai clasei muncitoare, „Calendarul muncii pe anul 1921" arată că trebuie luptat „pentru venirea mai curînd a marelui ceas al răfuielilor".

Din unele articole publicate în „Calendarul muncii pe anul 1921" reiese că cei care l-au redactat nu se eliberaseră încă cu totul de sub influența ideologiei neoiobăgiste a lui Gherea. Astfel se explică și faptul că el conține un fragment din studiul lui Gherea „Socialismul în țările înapoiate". Ca să nu se creadă că e vorba numai de un omagiu adus memoriei lui Gherea, care murise de curînd, redacția a prezentat textul cu o notă din care reieșea admirația față de concepția oportunistă a lui Gherea.

Cu toate limitele sale, „Calendarul muncii pe anul 1921" constituie un important document istoric. El ne înfățișează frămîntarea din sînul Partidului socialist din Romînia în preajma congresului care a hotărît înființarea Partidului Comunist din Romînia și afilierea lui la Internaționala a III-a, Comunistă. Cele mai multe materiale publicate au fost întocmite sub influența membrilor grupurilor comuniste. Articolele publicate în calendar arată că teroarea polițienească, schingiuirile din beciurile siguranței și condamnările la ani grei de ocnă n-au slăbit avîntul revoluționar al maselor. Dimpotrivă, cu cît prigoana împotriva clasei muncitoare creștea, cu atît se ridicau noi și noi cadre hotărîte, care, oțelindu-se în luptă, întăreau rîndurile militanților pentru crearea partidului revoluționar al clasei muncitoare, Partidul Comunist din Romînia, care s-a creat în mai 1921.

I. FELEA

APARIȚIA VOLUMULUI I DIN „ISTORIA ROMÎNIEI"

Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a trasat istoricilor sarcina „de a elabora, cu forțele unui larg colectiv de cercetători științifici, o «Istorie a Romîniei» care să sintetizeze, de pe pozițiile învățăturii marxist-leniniste, tot ce s-a realizat la noi pe tărîmul științei istorice și să însemne un pas înainte în dezvoltarea acestei științe, îndeosebi în soluționarea unor probleme de bază ale istoriei noastre — probleme ale procesului de formare a poporului romîn, ale istoriei contemporane, ale periodizării istoriei".

„Istoria Romîniei", la elaborarea căreia s-a trecut pe baza succeselor obținute de noua istoriografie românească, reprezintă o mare sinteză cu adevărat științifică a istoriei societății de pe teritoriul patriei noastre. Volumul I din „Istoria Romîniei", apărut recent, este o valoroasă realizare a istoricilor marxiști. În acest volum se înfățișează apariția și dezvoltarea societății omenești de pe teritoriul țării noastre, procesul cristalizării și formării poporului romîn, pornindu-se de la tezele clasicilor marxism-leninismului privind trăsăturile orînduirii comunei primitive și ale celei sclavagiste și studiindu-se exhaustiv izvoarele arheologice și literare.

În „Istoria Romîniei" s-a acordat atenția cuvenită istoriei comunei primitive, epocă care, de regulă, nu a intrat în sfera de preocupare a vechii istoriografii. În măsura posibilităților oferite de materialul arheologic, în volum se urmărește cum s-a manifestat pe pămîntul țării noastre procesul de dezvoltare necontenită a societății în această lungă perioadă, care a dăinuit aproximativ 600.000 de ani. Prin descoperirile de pe Valea Dîrjovului s-a stabilit că țara noastră se încadrează în aria mare a antropogenezei. Autorii analizează nivelul și dezvoltarea forțelor de producție, caracterul relațiilor de producție și reliefează că tocmai munca în comun a fost forța care a dat omului posibilitatea să lupte cu natura, să înceapă să o cucerească, să-și realizeze condiții de existență și de dezvoltare socială.

Fructificîndu-se în mod critic ceea ce a fost mai bun în vechea istoriografie, precum și pe baza unui nou material informativ, în volumul I din „Istoria Romîniei" se aduc însemnate contribuții privind procesul apariției sclavajului pe teritoriul țării noastre, formării statului sclavagist începător dac de sub Burebista, cristalizării în măsură mai mare a acestui stat în vremea lui Decebal, extinderii relațiilor sclavagiste în vremea stăpînirii romane. În volum se arată că îndelungatul proces de romanizare a populației dacice nu se confundă cu perioada ocupației romane, el manifestîndu-se de la primele contacte cu lumea romană, aflată într-un stadiu superior de dezvoltare, și continuînd după eliberarea Daciei. În opoziție cu majoritatea vechilor lucrări de istorie, în acest volum se subliniază caracterul cotropitor al stăpînirii romane, lupta dusă de daci împotriva acestei cotropiri, rolul forțelor interne, precum și al celor externe (migrațiile) în eliberarea de sub stăpînirea Imperiului roman, în condițiile adîncirii crizei în care intrase sclavagismul.

Deosebit de însemnată este contribuția, atît în ceea ce privește izvoarele, mai ales arheologice, cît și problemele fundamentale, adusă în tratarea perioadei dintre secolul al III-lea și secolul al X-lea e.n., rămase neglijat de vechea istoriografie. În capitolele care se ocupă de această perioadă se definește stadiul de dezvoltare în care s-a aflat atunci societatea de pe teritoriul patriei noastre, se arată care au fost condițiile formării poporului romîn, cum, pe ce arie și cînd s-a produs procesul formării poporului nostru. Pe baza întregului material informativ de care s-a dispus, în volu-

mul I din „Istoria Romîniei", se demonstrează că formarea poporului romîn este un proces complex, care începe o dată cu primele manifestări ale romanizării în aceste părți și se săvîrșește în secolul al X-lea e.n.

Prin datele și tezele privind începuturile societății omenești la noi, comuna primitivă, orașele grecești pontice, nivelul și rolul culturii dacice, rolul populațiilor de pe teritoriul țării noastre în descompunerea Imperiului roman sclavagist, prin tratarea întregii istorii a societății de pe teritoriul patriei noastre, „Istoria Romîniei" aduce contribuții în cercetarea și cunoașterea istoriei universale.

Lucrarea prezentată are o deosebită însemnătate pentru cercetătorii de pe frontul ideologic și istoric, prin modul științific, marxist-leninist, de rezolvare a problemelor istoriei societății străvechi și vechi de pe teritoriul patriei noastre, prin evocarea luptei maselor pentru o viață mai bună, împotriva exploatării sclavagiste, prin metoda care a stat la baza înfăptuirii acestei sinteze istorice. Înfățișarea veridică a trecutului patriei, a luptelor maselor populare pentru libertate și o viață mai bună, a creației lor materiale și culturale constituie un important mijloc în educarea patriotică și internaționalistă a oamenilor muncii din patria noastră, care, conduși de Partidul Muncitoresc Romîn, desăvîrșesc construcția socialismului, prima fază a orînduirii comuniste — cea mai înaltă, mai dreaptă și mai rațională orînduire socială.

C. MOCANU

РЕЗЮМЕ НА РУСКОМ ЯЗЫКЕ ГЛАВНЫХ СТАТЕЙ И РЕФЕРАТОВ

РУМЫНСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТИЯ — РУКОВОДИТЕЛЬ НАШЕГО НАРОДА В БОРЬБЕ ЗА СВОБОДУ, МИР И ПОБЕДУ СОЦИАЛИЗМА

В передовой статье, публикуемой журналом в связи с всенародным празднованием 40-й годовщины основания Коммунистической Партии Румынии, выявляется в общих чертах славный путь, пройденный марксистско-ленинской партией румынского рабочего класса.

8 мая 1921 г. в Бухаресте начал свою работу съезд Социалистической партии, постановивший подавляющим большинством голосов основать Коммунистическую Партию Румынии и присоединиться к III Коммунистическому Интернационалу.

Создание Коммунистической Партии Румынии явилось результатом вековой народной борьбы за социальное и национальное освобождение, результатом исторического процесса развития революционной борьбы рабочего класса. Ее осуществление было подготовлено в огне крупных классовых битв в Румынии в 1918—1920 гг. под влиянием Великой Октябрьской социалистической революции.

Создание Коммунистической Партии Румынии означало историческую победу рабочего класса, всего румынского народа, означало триумф ленинизма над оппортунизмом в рабочем движении Румынии.

С момента учреждения Коммунистическая Партия продолжала и развивала лучшие революционные традиции народа и зародившегося во второй половине прошлого века социалистического движения, последовательно боролась за политическое, идеологическое и организационное единство рабочего класса. Связанная с массами и опираясь на массы, она взяла на себя историческую задачу организовать и направлять борьбу трудящихся в защиту Советского Союза, против подготовки империалистической антисоветской войны, за освобождение трудящихся от ига эксплуатации и угнетения, за национальную независимость, за мир и социализм.

Коммунистическая Партия Румынии была организатором и руководителем героических выступлений рабочего класса в феврале 1933 г., самых крупных в Румынии в период до 23 Августа 1944 выступлений против фашизма и против преступной антисоветской войны.

Коммунистическая Партия организовала и направляла вооруженное восстание в августе 1944 г. в условиях освободительного, решительного наступления Советской Армии против фашистской Германии. Вооруженное восстание явилось началом народно-демократической революции, приведшей к завоеванию политической власти рабочим классом в союзе с трудовым крестьянством, благодаря чему стал возможным переход к построению социалистического общества.

В феврале 1948 г., ликвидировав раскол рабочего движения путем объединения коммунистической партии с социалистической, румынской народ, во главе с рабочим классом, под руководством партии, осуществил большие революционные преобразования.

III съезд Румынской рабочей партии в 1960 г. подтвердил победу социализма в РНР, установил задания по завершению социалистического строительства в последующие годы, открыв перспективы постепенного перехода к коммунизму.

40-летний путь нашей Партии является примером самоотверженого служения интересам трудового народа, революционной непримиримости и решимости, последовательной защиты чистоты марксизм-ленинизма и его творческого применения.

ДОКУМЕНТЫ ОТНОСЯЩИЕСЯ К СОЗДАНИЮ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ РУМЫНИИ

Публикуемые 15 документов, оригиналы которых находятся в Центральном архиве Института истории партии при ЦК РРП либо взяты из газеты «Сочиалисмул», показывают некоторые важные стороны борьбы за создание Коммунистической Партии Румынии, партии марксистско-ленинской, и за проведение ею развернутой деятельности еще в первые годы своего существования при всем тогдашнем жестоком преследовании со стороны буржуазно-помещичьего режима.

Среди опубликованных документов имеются манифесты, статьи из рабочей печати, мандаты делегатов на I съезд, письмо, в котором сообщается о вступлении КПР в III Коммунистический Интернационал. Эти документы выявляют рост революционной борьбы румынского рабочего класса в 1917—1920 гг., углубление борьбы в самом рабочем движении за торжество марксистско-ленинской идеологии над идеологией оппортунистической, реформистской, в целях преобразования социалистической партии в партию коммунистическую. Красной нитью через все документы проходит твердая решимость румынского рабочего класса, руководствовшегося принципом пролетарского интернационализма, воспрепятствовать интервенционистским планам буржуазно-помещичьего режима в отношении советской державы, стремление поддерживать всеми средствами советское государство рабочих и крестьян.

БОЕВЫЕ РЕВОЛЮЦИОННЫЕ ТРАДИЦИИ РУМЫНСКОГО РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ ДО 1917 г.

Процесс создания коммунистической партии тесно связан с лучшими боевыми традициями рабочего движения, этой неоценимой сокровищницей, состовляющей неотъемлемую часть славного боевого прошлого рабочего класса, унаследованную и развитую КПР.

Жестоко эксплуатируемый и угнетаемый, лишенный самых элементарных демократических прав, рабочий класс с самого начала боролся против буржуазии и помешиков, против иноземного капитала, в защиту интересов трудового народа, за социально-экономической прогресс страны, за удовлетворение демократических требований и за освобождение от ига эксплуатации и притеснений.

В революционной борьбе рабочий класс создавал соответствующие организационные формы, как, например, общества взаимопомощи, затем профсоюзные организации, потом политические, вплоть до создания марксистско-ленинской партии — КПР.

Большую роль в организации рабочего класса, в его борьбе против эксплуататоров, против реакционных идей, мистицизма и обскурантизма, за распространение передовых, материалистических концепций имело распространение передовыми социалистами научного социализма, марксистско-ленинского учения. Распространение марксизма-ленинизма способствовало внесению в рабочее движение политической, идеологической и организационной ясности.

Румынское рабочее движение постоянно боролось за интересы крестьянства и за революционное разрешение аграрного вопроса. Одновременно, передовые социалисты выступали против национализма, стояли на правильной позиции в разрешении национального вопроса.

Рабочее движение неуклонно восставало против милитаризма, против грабительских и захватнических империалистических войн, за мир и доброе согласие между народами.

Следуя указаниям основоположников научного социализма, трудящиеся нашей страны составляли неотъемлемую часть организованного фронта международного рабочего движения.

ПОДЪЕМ РЕВОЛЮЦИОННОГО ДВИЖЕНИЯ В РУМЫНИИ В 1917 — 1921 гг.

Ухудшение условий жизни и труда рабочего класса, вызванные первой мировой войной, и влияние идей Великой Октябрьской социалистической революции привели борьбу румынского пролетариата на новую, высшую ступень.

1918 год характеризуется более явной ориентацией рабочего движения влево, переходом масс к забастовкам и другим значительным выступлениям, восстаниям во флоте, крестьянским движениям. К концу года забастовки и демонстрации приняли массовый характер. Наиболее значительными моментами в развитии рабочего движения является выступление 13 декабря 1918 г. и принятие, под давлением масс, руководством социалистической партии Декларации принципов, носившей передовой характер.

В следующий период времени, революционный подъем продолжал расти. В 1919 г. забастовки охватили всю страну, рабочие организации и революционное крыло рабочего движения, основным ядром которого были коммунистические группы, укрепились. Рабочие боролись за повышение зарплаты, за освобождение арестованных, за признание организованных на многих предприятиях профессиональных союзов и рабочих советов. Все эти выступления сопровождались революционной защитой Советской России и выражением солидарности с пролетарской революцией в Венгрии. В начале 1920 г., классовая борьба в Румынии обострилась еще больше. Размах забастовак усилился благодаря всё более тесному переплетению их политического и экономического характера и влиянию грандиозных демонстрации. Кулминационным пунктом борьбы рабочих была всеобщая забастовка в октябре 1920 г., показавшая силу объединенного рабочего класса. Но забастовка была предана правыми элементами руководства социал-демократической партии и профсоюзов.

Опыт всеобщей забастовки ясно показал необходимость создания революционной партии, организатора и твердого руководителя борьбы рабочего класса. Была усилена борьба за идеологическую ясность в гуще рабочего движения, господствующее положение в котором коммунистическое течение начало уже занимать. В разгаре такой борьбы потребовался созыв съезда социалистической партии, подавляющее большинство делегатов которого голосовало за превращение социалистической партии в коммунистическую и за вступление последней в III Коммунистический Имтернационал.

СОЛИДАРНОСТЬ РУМЫНСКИХ ТРУДЯЩИХСЯ МАСС С СОВЕТСКИМ СОЮЗОМ (1918—1922 гг.)

В статье рассматривается особенно важная сторона борьбы трудящихся масс Румынии в годы революционного подъема (1918—1920) : борьба в защиту первого в мире государства рабочих и крестьян — Советского Союза.

Во время гражданской войны и иностранной интервенции, рабочий класс нашей страны внес свой вклад в общую борьбу международного пролетариата в защиту Советской России.

Румынские рабочие, а вместе с ними много крестьян, солдат, интеллигенции ит.д. с воодушевлением приветствовали Великую Октябрьскую социалистическую революцию, демонстрируя свою братскую солидарность с советским народом.

В статье выявляются главные моменты борьбы пролетариата нашей страны, во главе с левыми элементами социалистической партии, направленной против антисоветской интервенции, предпринятой зарубежами империалистами, в сговоре с румынскими. По мере роста рабочего движения, все более широкий размах принимала солидарность трудящихся масс Румынии с Советским Союзом и с пролетарской революцией в Венгрии (1919.)

В статье подробно описываются основные формы борьбы рабочего класса против контрреволюционной антисоветской политики румынских реакционных правителей. В знак солидарности с Советским Союзом, в 1918—1920 гг. рабочий класс организовал много демонстраций, митингов, собраний, политических забастовок и ряд других выступлений, главными лозунгами которых были : «Руки прочь от России!», «Да здраствуют Советы!».

В то же время, рабочая печать разоблачала и клеймила на своих страницах контрреволюционную, антисоветскую политику буржуазно-помещичих правителей, призывая массы на борьбу за политику мира и дружбы с великим соседним народом. Борьба рабочего класса против антисоветской интервенции, за мир и дружбу с Советской Россией захватила и другие социальные слои (крестьян, интеллигенцию, ремесленников ит.д.).

В заключение, в статье отмечается, что борьба трудящихся масс, во главе с революционными элементами социалистической партии, в защиту Советской России, явилась мощной преградой на пути контрреволюционных планов румынской буржуазии и помещиков.

ПЕРВЫЙ СЪЕЗД КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ РУМЫНИИ (8—12 Мая 1921 г.)

В первой части статьи рассматриваются наиболее значительные моменты периода, предшествовавшего первому съезд Партии: совещание коммунистических групп по всей стране, заседание Генерального Совета социалистической партии в январе—феврале 1921 г. и состоявшаяся в Яссах в марте 1921 г. Всерумынская Конференция коммунистических групп. Подчеркивается так же, что обсуждение в секциях социалистической партии в связи с избранием делегатов на съезд проходили в духе высокой революционной принципиальности. Там, где центристы восставали против превращения социалистической партии в коммунистическую, они вызывали негодование и терпели поражения. Значительное большинство делегатов было избрано из числа революционных элементов главнейших промышленных предприятий, наиболее сознательных рабочих, передовых борцов за дело пролетариата.

Анализируя работу Съезда партии, состоявшегося в Бухаресте с 8 по 12 мая 1921 г., статья уделяет большое внимание острой борьбе между представителями революционного крыла и центристами. Подчеркнута твердая позиция делегатов-коммунистов по всем основным вопросам рабочего движения в Румынии, решимость, с которой они разбили диверсионные действия центристов, пытавшихся воспрепятсвовать созданию авангардной партии рабочего класса.

Обсуждение доклада в связи с вступлением в коммунистический Интернационал и программой партии были главными вопросами повестки дня съезда. При обосуждении доклада были разоблачены оппортунистические предложения центристов, которыми последние мотивировали свои «оговорки» в отношении вступления. Прения по докладу о вступлении закончились основанием Коммунистической Партии Румынии и присоединением к III Коммунистическому Интернационалу, за которое голосовало подавляющее большинство делегатов съезда. А это означало историческую победу ленинизма над оппортунизном в рабочем движении Румынии.

Стремясь преступным образом ликвидировать коммунистическую партию, буржуазно-помещичье правительство прервало работы конгресса и арестовало делегатов.

В заключение, в статье подчеркивается историческая важность создания Коммунистической Партии Румынии.

БОРЬБА КПР С РАЗВЕРНУТЫМ БУРЖУАЗИЕЙ И ПОМЕЩИКАМИ ТЕРРОРОМ ПРОТИВ РАБОЧИХ МАСС, ПРОЦЕСС «ДЯЛУЛ СПИРЕЙ» (1921—1922 гг.)

В статье рассматривается важный момент в борьбе рабочего класса с террором эксплуататорских классов против рабочего движения и недавно созданной коммунистической партии.

12 мая 1921 г. карательные органы буржуазно-помещичьего государства арестовали значительное большинство делегатов первого съезда партии, голосовавших за создание КПР и за вступление её в Коммунистический Интернационал.

Автором освещается борьба коммунистов против террористического режима в тюрьмах, борьба за освобождение арестованных, тесно переплетавшаяся с решительными выступлениями всего рабочего класса нашей страны и с солидарными действиями трудящихся других стран.

Под влиянием этой борьбы, после незаконного девятимесячного заключения в тюрьме коммунистов, буржуазия была вынуждена начать чудовищный процесс, известныи под наименованием процесс «Дялул Спирей». Коммунистам были предъявлены самые нелепые и клеветнические обвинения, основанные на фальшивых документах, на показаниях, полученных под угрозой оружия ит.п.

Коммунисты превратили скамью подсудимых в трибуну разоблачения буржуазно-помещичьего режима эксплуатации и террора, господствовавших в Румынии; своими выступлениями они разбили все предъявленные им буржуазией обвинения.

Процесс «Дялул Спирей» закончился полным провалом реакционной политики румынских эксплуататорских классов и в то же время победой коммунистической партии, доказавшей, что она представляет собой сплоченную, тесно связанную с массами политическую партию.

Вопреки проведенным буржуазией террористическим мероприятиям, коммунистическую партию разрушить не удалось. Через два года после объявления КПР вне закона, последовательно руководсвуясь марксистско-ленинским учением, организовала свою работу в условиях подполья, сочетала нелегальную деятельность с легальной борьбы за сзободу и счастье народа, за национальную независимость, за социализм.

ДЕВЯНОСТОЛЕТИЕ СО ДНЯ ПРОВОЗГЛАШЕНИЯ ПАРИЖСКОЙ КОММУНЫ

Посвященная девяностолетию Парижской Коммуны статья дает краткий обзор главнейших моментов славного существования первого государства диктатуры пролетариата .Паралельно с изложением фактов, автор приводит оценки данные классиками марксизм-ленинизма различных, связанных с историей Коммуны вопросов, оценки столь обогатившие сокровищницу марксистско-ленинского учения. Ряд уточнений в связи с некоторыми сторонами борьбы французского пролетариата основан на монографии французских марксистских историков («Коммуна 1871 г.»).

В статье особо подчеркнуты некоторые вопросы, как, например, предательство французкой буржуазии в отношении народных интересов и соглашательство с внешним врагом в целях подавления революционных масс, борьба рабочего класса за мир еще до начала франко-прусской войны, героизм масс в борьбе с захватчиками, собственно достижения Коммуны.

В последней части статьи приведено несколько дат относительно участия румынских прогрессивных деятелей в защите Парижской Коммуны.

RÉSUMÉS EN FRANÇAIS DES ÉTUDES ET COMPTES-RENDUS ESSENTIELS

LE PARTI OUVRIER ROUMAIN, DIRIGEANT DE NOTRE PEUPLE DANS LA LUTTE POUR LA LIBERTÉ, LA PAIX ET LA VICTOIRE DU SOCIALISME

L'éditorial publié à l'occasion de l'anniversaire que fête le peuple roumain tout entier, le 40e anniversaire de la fondation du Parti Communiste de Roumanie présente dans ses grandes lignes le chemin glorieux parcouru par le Parti marxiste-léniniste de la classe ouvrière roumaine.

Le 8 mai 1921, s'ouvrit à Bucarest le Congrès du Parti Socialiste, qui décida, à la majorité écrasante de ses voix, la création du Parti Communiste de Roumanie et son adhésion à la 3e Internationale, l'Internationale Communiste.

La fondation du Parti Communiste de Roumanie fut le résultat de la lutte séculaire du peuple pour sa libération sociale et nationale, le résultat du processus historique de développement de la lutte révolutionnaire de la classe ouvrière. Elle fut préparée dans le feu des grandes luttes de classe de Roumanie entre 1918 et 1920, sous l'influence de la Grande Révolution Socialiste d'Octobre.

La création du Parti Communiste de Roumanie constitua une victoire historique de la classe ouvrière et du peuple roumain, un triomphe du léninisme sur l'opportunisme dans le mouvement ouvrier de Roumanie.

Dès sa création, le Parti Communiste continua et développa les meilleures traditions révolutionnaires du peuple et du mouvement socialiste, qui était né en Roumanie

durant la 2e moitié du 19e siècle, il milita d'une manière conséquente pour l'unité politique, idéologique et organique le la classe ouvrière. Rattaché aux masses, et s'appuyant sur elles, il assuma la tâche historique d'organiser et de conduire la lutte des travailleurs pour la défense de l'Union Soviétique, contre les préparantifs d'une guerre impéraialiste antisoviétique, pour libérer les travailleurs du joug de l'exploitation et de l'asservissement, pour l'indépendance nationale, la paix et le socialisme.

Le Parti Communiste de Roumanie fut l'organisateur et le dirigeant des combats héroïques de février 1933 — le plus grands combats de la classe ouvrière roumaine avant le 23 août 1944—, de la lutte contre le fascisme et l'odieuse guerre antisoviétique.

Le Parti Communiste organisa et conduisit l'insurrection armée d'août 1944, dans les condidtions créées par l'offensive libératrice décisive de l'Armée Soviétique contre l'Allemagne fasciste. L'insurrection armée constitua le début de la révolution démocratique-populaire, qui mena à la conquête du pouvoir politique par la classe ouvrière, alliée à la paysannerie travailleuse, passant de la sorte à l'édification de la société socialiste.

En février 1948, mettant un terme à la scission du mouvement ouvrier, par l'unification du Parti Communiste et du Parti Social-Démocrate, le peuple roumain, avec en tête la classe ouvrière conduite par le Parti, réalisa de grandes transformations révolutionnaires.

Le 3e Congrès du Parti Ouvrier Roumain, qui a eu lieu en 1960, a consacré la victoire du socialisme en République Populaire Roumaine, et a fixé la tâche du parachèvement de la construction socialiste dans les années à venir, ouvrant la perspective du passage graduel au communisme.

Le chemin parcouru durant 40 anis par notre Parti constitue un exemple de service plein d'abnégation des intérêts du peuple travailleur, d'intransigence et de fermeté révolutionnaire, de défense conséquente de la pureté du marxisme-léninisme et d'application créatrice de celui-ci.

DOCUMENTS CONCERNANT LA CRÉATION DU PARTI COMMUNISTE DE ROUMANIE

Les 15 documents publiés soit d'après les Archives centrales de l'Institut d'histoire du Parti près le C.C. du P.O.R., soit extraits du journal „Socialismul", présentent certians aspects importants de la lutte de création du Parti marxiste-léniniste, le Parti Communiste de Roumanie, et son activité dès les premières années de son existence, malgré la terreur déchaînée par le régime bourgeois-agrarien.

On trouve, parmi les documents, des tracts, des articles de la presse ouvrière, des mandats des délégués au 1er Congrès, la lettre communiquant l'adhésion du P.C.R. à la 3e Internationale, etc. Les documents ilustrent la montée de la vague des combats révolutionnaires de la classe ouvrière de Roumanie entre 1917 et 1920 ; l'intensification, au sein du mouvement ouvrier, de la lutte pour le trimphe de l'idéologie marxiste-léniniste, contre l'idéologie opportuniste et réformise, en vue de transformer le Parti Socialiste en Parti Communiste. D'un bout à l'autre des documents, on sent la volonté inébranlable de la classe ouvrière de Roumanie, guidée par les idées de l'internationalisme prolétarien, de faire échec aux plans interventionnistes du régime bourgeois-agrarien contre le pouvoir des Soviets, sa volonté de soutenir par tous les moyens le jeune Etat soviétique des ouvriers et des paysans.

TRADITIONS RÉVOLUTIONNAIRES DE LUTTE DU MOUVEMENT OUVRIER DE ROUMANIE JUSQU'EN 1917

Le processus de création du P.C.R. est étroitement rattaché aux meilleures traditions de lutte du mouvement ouvrier, trésor précieux qui fait indissolublement partie du glorieux passé de lutte de la classe ouvrière, repris et développé par le P.C.R.

Cruellement exploitée et opprimée, spoliée des droits démocratiques les plus élémentaires, la classe ouvrière n'a cessé de lutter contre la bourgeoisie et les agrariens, contre

le capital étranger, pour la défense des intérêts du peuple travailleur, pour le progrès social et économique de son pays, pour des revendications démocratiques et la libération du joug de l'exploitation et de l'asservissement.

Dans son combat révolutionnaire, la classe ouvrière a su trouver les formes d'organisation adéquates, à commencer par des organisations des plus simples, telles que les associations d'aide mutuelle, pour continuer par des organisations professionnelles, politiques ensuite, et pour arriver à la création du parti marxiste-léniniste : le P.C.R.

La diffusion du socialisme scientifique et de la doctrine marxiste-léniniste par les socialistes avancés a joué un rôle important dans l'organisation de la classe ouvrière, dans la lutte contre les exploiteurs, les conceptions réactionnaires, le mysticisme et l'obscurantisme, dans la lutte pour promouvoir les conceptions avancées, matérialistes. La diffusion du marxisme-léninisme a contribué à la clarification politique, idéologique et organique du mouvement ouvrier.

Le mouvement ouvrier de Roumaine s'est occupé en permanence de la défense des intérêts de la paysannerie et de la solution révolutionnaire de la question agraire. D'autre par, les socialistes avancés ont combattu le nationalisme et ils ont adopté une position juste sur la solution de la question nationale.

Le mouvement ouvrier s'est sans cesse dressé contre la militarisation, contre les guerres impérialistes, guerres de pillage et d'invasion, pour la paix et la bonne entente entre les peuples.

Suivant les indications des fondateurs du socialisme scientifique, la classe ouvrière de notre pays s'est intégrée dans le front organisé du mouvement ouvrier international.

ESSOR DE MOUVEMENT RÉVOLUTIONNAIRE DE ROUMANIE ENTRE 1917 ET 1921

L'aggravation des conditions de travail et de vie de la classe ouvrière à la suite de la première guerre mondiale, et l'influence des idées de la Grande Révolution Socialiste d'Octobre, levèrent la lutte de classe du prolétariat de Roumanie à un nouvel échelon, à un échelon supérieur.

1918 este caractérisé par l'orientation accentuée du mouvement ouvrier vers la gauche, par le passage des masses aux grèves et à d'autres actions importantes, par des révoltes dans la flotte, par des mouvements paysans. A la fin de l'année, les grèves et les manifestations ouvrières revêtirent un caractère de masses. Les luttes du 18 décembre 1918 et, sous la pression des masses, l'adoption par la direction du Parti Socialiste, d'une Déclaration de principes d'un caractère avancé, constituent des moments importants de ce processus de développement du mouvement ouvrier.

L'essor révolutionnaire continua de gagner en ampleur pendant la période d'après. En 1919, les grèves s'étendirent dans tout le pays, les organisations ouvrières se renforcèrent, ainsi que l'aile révolutionnaire du mouvement ouvrier, dont les groupes communistes formaient le noyau. Les ouvriers combattirent pour des augmentations de salaires, pour la libération des détenus, pur la reconnaissance des syndicats et des conseils ouvriers, qui avaient été créés dans de nombreuses entreprises. Tous ces combats furent accompagnés de la défense révolutionnaire de la Russie Soviétique et de la solidarité à la révolution prolétarienne de Hongrie. Au début de 1920, la lutte de classe s'aggrava plus encore en Roumanie. L'ampleur des grèves s'accrut grâce à la conjonction toujours plus étroite de leurs caractères politique et économique, et à leur combinaison avec d'immenses manifestations. La grève générale d'octobre 1920, point culminant des actions ouvrières, prouva la force de la classe ouvrière unie. Mais la grève fut trahie par les éléments de droite de la direction du parti social-démocrate et des syndicats.

L'expérience de la grève générale témoigna éloquemment de la nécessité d'un parti révolutionnaire, organisateur et dirigeant résolu de la lutte de la classe ouvrière, et accentua la lutte de clarification idéologique au sein du mouvement ouvrier, où le courant communiste devint prédominant. C'est dans ces luttes que l'on imposa la convocation du congrès du Parti Socialiste, où la majorité écrasante des délégués vota pour la transformation du Parti Socialiste en Parti Communiste et pour son adhésion à la 3-e Internationale, l'Internationale Communiste.

SOLIDARITÉ DES MASSES OUVRIÈRES DE ROUMANIE AVEC LA RUSSIE SOVIÉTIQUE (1918 — 1920)

L'article traite un aspect particulièrement important de la lutte des masses ouvrières de Roumanie à l'époque de l'essor révolutionnaire (1918—1920) ; il s'agit du combat pour défendre le premier Etat des ouvriers et des paysans du monde : la Russie soviétique.

D'un bout à l'autre de la guerre civile et de l'intervention étrangère, la classe ouvrière de notre pays apporta sa contribution à l'action commune menée par le prolétariat international pour défendre la Russie soviétique. Aux côtés des ouvriers roumains, de nombreux paysans, soldats, intellectuels, etc., saluèrent avec enthousiasme la Grande Révolution Socialiste d'Octobre, manifestant leur soldidarité fraternelle aux peuples soviétiques.

L'article présente les principaux moments de la lutte que le prolétariat, la gauche du parti socialiste en tête, mena contre l'intervention antisoviétique ourdie par les impérialistes étrangers de connivence avec ceux de Roumanie. Au fur et à mesure du développement du mouvement ouvrier, la solidarité que les masses ouvrières de Roumanie manifestaient à l'égard de la Russie soviétique et la rèvolution proletarienne de Hongrie (1919) connaissait une ampleur de plus en plus grande.

L'article décrit largement les principales formes de combat de la classe ouvrière contre la politique contrerévolutionnaire antisoviétique des gouvernants réactionnaires roumains. Entre 1918 et 1920, la classe ouvrière organisa en grand nombre manifestations de rue, meetings, réunions, grèves politiques et autres actions de solidarité avec la Russie soviétique dont les principaux mots d'ordre étaient : „Bas les mains de la Russie !", „Vive les Soviets !". D'autre part, la presse ouvrière dénonçait et flétrissait dans ses colonnes la politique contrerévolutionnaire antisoviétique des gouvernants bourgeois-agrariens et appelait les masses à lutter pour une politique de paix et d'amitié avec le grand peuple voisin. La lutte de la classe ouvrière contre l'intervention antisoviétique, pour la paix et l'amitié avec la Russie soviétique, engloba d'autres couches sociales aussi (paysans, intellectuels, artisans, etc.).

L'article indique en conclusion que la lutte menée par les masses ouvrières, éléments révolutionnaires du parti socialiste en tête, pour défendre la Russie soviétique, constitua un puissant obstacle pour les plans contrerévolutionnaires des bourgeois et des agrariens roumains.

PREMIER CONGRES DU PARTI COMMUNISTE DE ROUMANIE, DU 8 AU 12 MAI 1921

Dans sa première partie, l'article analyse les principaux moments de la période précédant le premier congrès du Parti : conférence nationale des groupes communistes, séance du Conseil Général du Parti Socialiste en janvier-février 1921, conférence nationale des groupes communistes de Roumanie à Iassy en mars 1921. Il souligne aussi le fait que les débats dans les sections du Parti Socialiste en vue de l'élection des délégués au Congrès eurent lieu dans un esprit de haute combativité révolutionnaire. Les centristes provoquèrent l'indignation et essuyèrent une défaite là où ils s'élevèrent contre la transformation du Parti Socialiste en Parti Communiste. La grande majorité des délégués était composée d'éléments révolutionnaires des principales entreprises industrielles, d'ouvriers choisis parmi les plus conscients, de combattants d'élite pour la cause du prolétariat. Analysant largement les travaux du Congrès du Parti, réuni à Bucarest entre les 8 et 12 mai 1921, l'article accorde une grande attention à la lutte acharnée entre les représentants de l'aile révolutionnaire et les centristes. Il présente la position résolue des délégués communistes sur tous les problèmes fondamentaux du mouvement ouvrier de Roumanie, la fermeté avec laquelle ils surent écraser les actions de diversion des centristes, qui tentaient d'empêcher la fondation du Parti d'avant-garde de la classe ouvrière.

La discussion du rapport sur l'adhésion à l'Internationale Communiste et le programme du Parti constituaient les principales questions à l'ordre du jour du congrès. Lors de la discussion du rapport, les délégués communistes dénoncèrent les thèses opportunistes de la motion des centristes, dans laquelle ces derniers motivaient leurs „réserves" devant l'adhesion. Les dicussions en marge de l'affiliation prirent fin par la création du Parti

Communiste de Roumanie, que vota la majorité écrasante des délégués au congrès. Ce fut là une victoire historique du léninisme sur l'opportunisme et le réformisme dans le mouvement ouvrier de Roumanie.

Voulant, d'une manière criminelle, liquider le Parti Communiste, le gouvernement bourgeois-agrarien interrompit les travaux du congrès et arrêta les délégués.

L'article indique en conclusion l'importance historique de la fondation du Parti Communiste de Roumanie.

LA LUTTE DU P.C.R. CONTRE LA TERREUR DECLENCHEE PAR LA BOURGEOISIE ET LES AGRARIENS CONTRE LES MASSES LABORIEUSES. LE PROCES DE DEALUL SPIRII (1921 — 1922)

Cet article analyse un moment important de la lutte menée par la classe ouvrière contre la terreur que les classes exploiteuses avaient déclenchée contre la mouvement ouvrier et le jeune Parti Communiste.

Le 12 mai 1921, les organisme de répression de l'Etat bourgeois-agrarien arrêtèrent la grande majorité des délégués au premier Congrès du Parti, qui avaient voté la création du P.C.R. et son affiliation à l'Internationale Communiste.

L'auteur met en évidence le combat mené par les communistes contre le régime de terreur institué dans les prisons et pour leur libération, combat qui se conjugua avec la lutte résolue de toute la classe ouvrière de Roumanie et avec les actions de solidarité de la classe ouvrière d'autres pays.

Après 9 mois de détention arbitraire, obligée, sous la pression de ces luttes, de commencer le jugement, la bourgeoisie mit en scène le monstrueux procès connu sous le nom de procès de Dealul Spirii. Les communistes se virent porter les accusations les plus bizarres, ils furent calomniés à l'aide de documents forgés de toutes pièces, de faux témoignages, de déclarations arrachées de force, etc.

Les communistes transformèrent le box des accusés en tribune, d'où ils dénoncèrent le régime bourgeois-agrarien, l'exploitation et la terreur qui régnaient en Roumanie, pulvérisant toutes les accusations portées par la bourgeoisie.

Le procès de Dealul Spirii se termina sur un échec de la politique réactionnaire des classes exploiteuses de Roumanie, et aussi sur une victoire du Parti Communiste, qui prouva qu'il était un parti politique solide, étroitement attaché aux masses.

En dépit des mesures terroristes adoptées par la bourgeoisie, le Parti Communiste ne put être détruit. Deux ans plus tard, lorsqu'il fut interdit, le P.C.R., se guidant d'une manière conséquente sur la doctrine marxiste-léniniste, organisa son activité dans la clandestinité, combina les activités clandestine el légale, et demeura l'organisateur et le dirigeant de la lutte révolutionnaire pour la liberté et le bonheur du peuple, pour son indépendance nationale, pour le socialisme.

90-ÈME ANNIVERSAIRE DE LA PROCLAMATION DE LA COMMUNE DE PARIS

A l'occasion du 90-ème anniversaire de la Commune de Paris, l'article passe en revue les principaux moments de la glorieuse existence du premier Etat de la dictature du prolétariat. Conjointement à l'exposition des faits, l'auteur présente les considérations des clasiiques du marxisme-léninisme sur diverses questions avant trait à l'histoire de la Commune, considérations qui ont enrichi la doctrine marxiste-léniniste. De nombreuses précisions concernant certaines questions du combat mené par le prolétariat français reposent sur la récente monographie des historiens marxistes de France („La Commune de 1871").

L'article souligne des questions telles que la trahison des intérêts du peuple par la bourgeoisie et son pacte avec l'ennemi étranger afin de s'opposer à la lutte révolutionnaire des masses ; la lutte de la classe ouvrière pour la paix, avant même que ne commence la guerre franco-prussienne ; l'héroïsme des masses dans le combat contre les envahisseurs ; et enfin les réalisations proprement dites de la Commune.

La dernière partie de l'article présente quelques données sur la participation des militants progressistes roumains à la défense de la Commune de Paris.

SUMMARIES IN ENGLISH OF THE PRINCIPAL STUDIES AND REPORTS

THE RUMANIAN WORKERS' PARTY, LEADER OF OUR PEOPLE IN THE STRUGGLE FOR FREEDOM, PEACE AND THE VICTORY OF SOCIALISM

On the occasion of the celebration by the whole people of the fortieth anniversary of creation of the Communist Party of Rumania, this review publishes an editorial setting forth in broad outline the glorious path covered by the Marxist-Leninist Party of the working class of our country.

The Socialist Party Congress opened on the 8th May 1921 in Bucharest decided on an overwhelming majority vote to set up the Communist Party of Rumania and affiliate it to the Third Communist International.

The creation of the Communist Party of Rumaine was the result of the centuries-old struggle of the people for social and national libertion ; the result of the historic process of development of the revolutionary struggle of the working class. It was prepared in the fire of the big class struggles in this country in 1918—1920, under the influence of the Great October Socialist Revolution.

The creation of the Communist Party of Rumania meant that the working class, the Rumanian people, had won an historic victory ; it spelt the triumph of Leninism over opportunism in the working-class movement in Rumania.

Since its creation the Communist Partiy has carried on and developed the best revolutionary traditions of the people and of the Socialist movement born in Rumania in the second half of the last century ; it has steadfastly militated for the political, ideological and organizational unity of the working class. Linked with the broad masses and relying on them, it took upon itself the historic task of organizing and leading the struggle of the working people in defence of the Soviet Union, against preparations for an anti-Soviet imperialist war, of liberation of the working people from the yoke of exploitation and oppression, for national independence, peace and Socialism.

The Communist Party of Rumania was the organizer and leader of the heroic struggles of February 1933, the greatest waged by the working class of our country before the 23rd August 1944, and of the struggle against fascism and the criminal anti-Soviet war.

The Communist Party organized and led the armed insurection of August 1944 in conditions created by the decisive, liberating offensive launched by the Soviet Army against Nazi Germany. The armed insurrection was the opening move in the democratic-popular revolution which led to the winning of political power by the working class with the working peasantry as its ally ; thus a start was made with the builing of Socialist society.

The split in the working-class movement having been ended in 1948 by the unification of the Communist and Social-democratic parties the Rumanian people, headed by the working class and led by the Party, carried out big revolutionary changes.

The Third Congress of the Rumanian Workers' Party, held in 1960, set the seal on the victory of Socialism in the R.P.R., and assigned as the next target the completion of Socialist construction in coming years, opening out prospects of gradual transition to Communism.

The 40-year path of our Party stands an an example of selfless devotion to the working people, of revolutionary firmness and intransigence, of steadfast defence of the purity and creative application of Marxism-Leninism.

DOCUMENTS ON THE CREATION OF THE COMMUNIST PARTY OF RUMANIA

The fifteen documents published in the present issue of our paper, reproduced form originals preserved in the Central Archive of the Party History Institute in the Central Committee of the Rumanian Workers, Party or from the paper „Socialismul", illustrate some important aspects of the struggle for creation of the Communist Party of Rumania, a

Marxist-Leninist party, and of its activity in the first years of its existence, when it was subject to ruthless persecution at the hands of the bourgeois landlord regime.

The documents published include leafltes, articles in the working-class press, the mandates of delegates to the Party's Firts Congress, the letter communicating the affilation of the C.P. of Rumania to the Third Communist International and others. The documents tell of the growing wave of revolutionary struggle waged by the working class in Rumania in 1917—1920, of intensified struggle within the working-class movement for the triumph of Marxist-Leninist ideology against opportunist, reformist ideology, with a view to converting the Socialist party into a Communist Party. Throughout the documents, there also transpires the firm resolve of the working class in Rumania, guided by the ideas of proletarian internationalism, to foil the plans of the bourgeois-landlord regime for intervention against the Soviet power and to support by every means the young Soviet State of the workers and peasants.

TRADITIONS OF REVOLUTIONARY STRUGGLE OF THE WORKING CLASS MOVEMENT IN RUMANIA UNTIL 1917

The process of creation of the Communist Party is closely linked with the best tradition of struggle of the working-class movement — a treasure-store which forms an integral part of the glorious record of struggle of the working class, which was continued and developed by th Communist Party of Rumania.

Ruthlessly exploited and oppressed, deprived of the most elementary democratic rights, the working class from the outset fought against the bourgeois and landlords, against foreign capital, in defence of the interests of the working people, for nation-wide progress in the social and economic filed, for democratic claims and for liberation from the yoke of exploitation and oppression.

In its revolutionary struggle the working class found appropriate organizational forms beginning with those of the simplest kind such as mutual-aid associations and carrying on with occupational and finally with political organizations, and creating a Marxist-Leninist party : the Communist Party of Rumania.

An important role in organizing the working class, in its struggle against the exploiters, against reactionary conceptions, mysticism and obscurantism and in promoting advanced materialist conceptions was played by the action of the advanced Socialists in spreading scientific Socialism — Marxist-Leninist teachings. The spreading of Marxism-Leninism was helpful in the political, ideological and organizational clarification of the working-class movement.

The working-class movement in Rumania gave proof of its continued preoccupation to defend the interests of the peasantry and to solve the agrarian problem by revolutionary methods. At the same time the advanced Socialists opposed nationalism and had a just attitude as regards the solving of the national question.

The working-class movement steadfastly opposed militarization and imperialist wars of plunder and invasion, standing out on behalf of peace and mutual understanding among the peoples.

Following the indications of the founders of scientific Socialism, the workers of our country formed an integral part of the organized front of the international working-class movement.

UPSURGE OF THE REVOLUTIONARY MOVEMENT IN RUMANIA IN 1917—1921

The worsening of the working and living conditions of the working class due to the first world war was combined with the influence of the ideas of the Great October Socialist Revolution in raising the class struggle of the proletariat in Rumania to a new and higher level.

The year 1918 was characterized by a definite shift in the working class movement toward the left. The masses resorted to strikes and other important actions, there were risings in the Navy, peasant movements, etc. At the end of the year, working-class strikes and demonstrations acquired mass proportions. The important moments in this process of

development of the working-class movement were the demonstrations of December 13 1918 and the adoption by the Socialist leaders, in response to mass pressure, of a Declaration of Principles of an advanced character.

In the following period the revolutionary impetus continued to grow. In 1919 the strikes spread to the whole country ; the working-class organizations became stronger, as well as the revolutionary wing within the working-class movement whose core consisted of Communist groups. The workers campaigned for higher wages, for the release of those under arrest, for recognition of the trade unions and workers' councils which had been formed in many enterprises. All those actions went hand-in-hand with revolutionary defence of Soviet Russia and solidarity with the proletarian revolution in Hungary. At the beginning of 1920, the class struggle in Rumania assumed even sharper forms. The strikes assumed greater proportions through ever-closer interlinking of their political and economic character and by combining them with great mass-scale demonstations. The culminant point of the working-class actions was the general strike of October 1920, which showed the strength of the united working class. The strike, however, was betrayed by right-wing elements in the leadership of the social-democratic party and in the trade unions.

The experience gained during the general strike provided strong proof of the necessity of creating a revolutionary party which should be the firm organizer and leader of the struggle of the working class. The struggle for ideological clarification within the working-class movement was stepped up, the Communist trend becoming predominant. In the fire of those campaigns the convocation of a Congress of the Socialist party was imposed, at which the overwhelming majority of the delegates voted in favour of changing the Socialist party into a Communist party and affiliating it to the Third Communist International.

SOLIDARITY OF THE WORKING MASSES IN RUMANIA WITH SOVIET RUSSIA (1918—1920)

This article deals with a specially important aspect of the struggle waged by the working masses of Rumania during the 1918—1920 period of recolutionary upsurge : the struggle in defence of the first State of workers and peasants in the world — Soviet Russia.

Throughout the period of civil war and foreign intervention, the working class in our country made its contribuition to the common action of the international proletariat in defence of Soviet Russia. The Rumanian workers and alongside them, many peasants, solidiers, intellectuals, etc., enthusiastically saluted the Great October Socialist Revolution, manifesting their fraternal solidarity with the Soviet peoples.

The article sets forth the principal moments of the struggle of the proletariat in our country, headed by left-wing elements of the Socialist party, against anti-Soviet intervention mounted by the foreign imperialists hand-in-glove with their Rumanian counterparts. As the working-class movement grew, the solidarity of the working masses in Rumania with Soviet Russia and with the proletarian revolution in Hungary (1919) gained in amplitude.

The article sets forth in full the principal forms of struggle of the working class against the counter-revolutionary, anti-Soviet policy of the reactionary Rumanian rulers. In 1918—20 the working class organized many street demonstrations, meetings, political strikes and other actions of solidarity with Soviet Russia, on which occasions the principal watchwords were : „Hands off Russia !" and „Long live the Soviets !"

At the same time the working-class press exposed and branded the counter-revolutionary, anti-Soviet policy of the bourgeois-landlord rulers, calling the masses to campaign for a policy of peace and friendship with the great neighbouring people. The struggle of the working class against anti-Soviet intervention, in favour of peace and friendship with Soviet Russia, spread to other social categories (peasants, intelectuals, artisans, etc.)

In conclusion the article shows that the struggle of the working masses headed by the revolutionary elements within the Socialist party in defence of Soviet Russia formed a powerful Rumanian bourgeoisie and landlords.

FIRST CONGRESS OF THE COMUNIST PARTY OF RUMANIA

May 8—12, 1921

The first section of the article analyzes the principal preparatory stages during the period preceding the party's first Congress : the nation-wide Conference of Communist groups, the January-February 1921 meeting of the Socialist Party's General Council and the nation-wide Conference of Communist groups in Rumania held at Jassy in March 1921. The fact is also stressed that the debates in the Socialist party sections for the election of delegates to the Congres took place in a strong revolutionary fighting spirit. Wherever the centre elemnts opposed the conversion of the Socialist party into a Communist party, they aroused indignation and were defeated. The great majority of the delegates were elected from the ranks of revolutionary elements in the principal industrial enterprises — highly conscious workers, leading fighters for the cause of the proletariat.

Analyzing at length the work of the Party congress held in Bucharest on May 8—12 1921, the article devotes much attention to the sharp struggle between the representatives of the revolutionary wing and the centre. It sets forth the firm stand taken by the Communist delegates on all basic problems of the working-class movement in Rumania, the firm resolve they showed in smashing the diversionist activities of the centre faction which was trying to prevent the foundation of the vanguard Party of the working class.

The main items on the agenda of the Congress were discussion of the report on affiliation to the Communist International and the party's programme. When the report was discussed, the Communists exposed the opportunist theses of the motion tabled by the centre motivating their „reserves" on affiliation. The discussions on affiliation ended in the creation of the Communist Party of Rumania through an averwhelming majority of Congress. That meant an historic victory for Leninism over opportunism and reformism in the working-class movement in Rumania.

With the criminal aim of liquidating the Communist party, the bourgeois-landlord governement broke of the Congress and arrested the delegates.

In conclusion, the article sets forth the historic importance of the creation of the Communist Patry of Rumania.

THE STRUGGLE WAGED BY THE COMMUNIST PARTY OF RUMANIA AGAINST THE TERRORISM UNLEASHED BY THE BOURGEOIS AND LANDLORDS AGAINST THE WORKING MASSES. THE DEALUL SPIRII TRIAL (1921—22)

This article analyzes an important moment of the struggle aged by the working class against the terror launched by the exploiting classes against the working class movement and the young Communist Party.

On May 12 1921 the repressive organs of the bourgeois landlord State arrested the great majority of the delegates to the first Congress of the Party, who had voted for the creation of the Communist Party of Rumania and its affiliation to the Communist International.

The author dwells on the struggle of the Communists against the terrorist regime in the prisons and for the release of those detained ; this went hand-in-hand with the determined struggle waged by the entire working class in our country and with solidarity actions on the part of workers in other countries.

Under pressure of that campaign, the bourgeoisie, after 9 months of arbitrary detention of those arrested, had to open the monstruos trial khich became known as the Dealul Spirii trial. The strangest accusations and slander were brought against the Communists by means of forged documents, declarations made under duress, etc.

The Communists converted the dock into a tribune of exposure of the bourgeois-landlord regime and of the exploitation and terrorism that ruled Rumania, shattering all the accusations brought by the bourgeoisie.

The Dealul Spirii trial ended in a setback for the reactionar polity of the exploiting classes in Rumania and, at the same time, in victory for the Communist Party, which proved itself a compact political party closely linked with the masses.

Despite the terrorist measures taken by the bourgeoisie, they failed to destroy the Communist Party. Steadfastly observing Marxist-Leninist teaching, the C.P. of Rumania

proceeded on being outlawed two years later to organize underground ; combining legal with illegal activity, it continued to be the organizer and leader of the revolutionary struggle for the freedom and happiness of the people, for national independence, for Socialism.

90 YEARS SINCE THE PROCLAMATION OF THE PARIS COMMUNE

This article, written on the occasion of the 9oth anniversary of the Paris Commune, reviews the principal stages in the glorious existence of the first State under the dictatorship of the proletariat. Setting forth the facts, the author includes the views of the Marxist-Leninist classics on various problems linked with the istory of the Commune — views which have enriched the treasure-store of Marxist-Leninist teaching. A number of details on certain aspects of the struggle waged by the French proletariat are based on a recent monograph („La Commune de 1871") compiled by Marxist historians in France.

The article dwells on matters such as how the French bourgeoisie betrayed the interests of the people and took sides with the foreign enemy in the interests of repression of the revolutionary struggle of the masses ; the struggle for peace waged by the working class alerady before the outbreak of the Franco-Prussian war ; the heroism of the masses in the struggle against the invaders, and what the Commune actually achieved.

The final section of the article gives facts on the participation of militant progressives from Rumania in the defence of the Paris Commune .

Abonamentele la revista „Analele Institutului de Istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." se fac la oficiile poştale, prin factorii poştali şi difuzorii din întreprinderi, instituţii şi de la sate. Revista se găseşte de vînzare la librării şi la chioşcurile de difuzare a presei din ţară.

Preţul unui număr — 4 lei, al unui abonament semestrial — 12 lei, al unui abonament anual — 24 lei. Preferaţi abonamente semestriale sau anuale.

Editura „Scînteia"

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LINGA C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACTIE

N. ADANILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAŢĂ, V. A. VARGA, GH. ZAHARIA

Colaboratorii şi cititorii revistei pot să se adreseze redacţiei în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

Tiparul executat sub com. nr. 10.367 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

ERATĂ

La pag.	*În rîndul*	*În loc de*	*Se va citi*
47	9 de sus	reducerea	readucerea
74	21 de sus	din ţară	din Moldova
133	15 de jos	de jenă, cu	de jenă, să colaboreze cu
188	24 de sus	1871	1870

Lei 4

8885
10
fr

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P. M. R.

3

EDITURA „SCÎNTEIA"
1961

0 IUL. 2005

i 8885
-- DEC 2014
BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGA C.C. AL P.M.R.

Nr. 3 **ANUL VII** **1961**

CUPRINS

Pag.

40 de ani de luptă sub steagul atotbiruitor al marxism-leninismului. Raport prezentat de tovarășul GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia, la 8 mai 1961 9

DOCUMENTE

Documente privind lupta pentru crearea Partidului Comunist din Romînia și activitatea sa în primii ani de existență 41

ARTICOLE

GH. VASILICHI și N. LUPU: Rolul luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 în stăvilirea fascizării țării 59

TITU GEORGESCU și V. LIVEANU: Ideile leninismului — far călăuzitor în lupta pentru crearea partidului comunist 70

M. OIȘTEANU și C. FLOREA: Noua etapă a dezvoltării sistemului mondial socialist 84

D. POPESCU (Lugoj): Greva metalurgiștilor din Valea Bistrei din anul 1906 . 95

RECENZII

B. LOPUHOV: „Lupta clasei muncitoare din Italia împotriva fascismului (1920—1922)". Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1959, 212 pag.: *A. Fedotova* 108

G. WILLARD: „La drôle de guerre et la trahison de Vichy", Editions sociales, Paris, 1960, 174 pag.: *Gh. Adorian* 118

J. VESELY: „Cronica zilelor din februarie 1948", Editura de stat pentru literatură politică, Praga, 1958, 233 pag: *V. A. Varga* 120

8555
Inventariat la Nr. 17.332/6
Institutul de Petrol, Gaze și Geologie
BIBLIOTECA
Secția Periodice
BUCUREȘTI

NOTE BIBLIOGRAFICE

„Evocări — locuri și case din București legate de lupta P.C.R.", București, 1960, 136 pag.: *P. Daiche;* V. G. KONOVALOV: „Colegiul străin", Editura regiunii Odesa, 1958, 185 pag.; „Eroii ilegaliști din Odesa", Gospolitizdat, 1960, 262 pag.: *E. Ban;* „Greva generală din Romînia — 1920", Editura politică, 1960, 444 pag.: *V. P.;* „La Commune de 1871", Editions sociales, 1960, 436 pag.: *N. C.;* LEO STERN: „Der Einfluss der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution auf Deutschland und die deutsche Arbeiterbewegund", Rütten S. Loening, Berlin, 1958, 308 S.: *V. V.;* „Contribuții la istoria capitalului străin în Romînia. De la sfîrșitul primului război mondial pînă la ieșirea din criza economică din 1929—1933" Editura Academiei R.P.R., 1960, 591 pag.: *Gh. S.;* „Deutschlands unsterblicher sohn. Erinnerungen an Ernst Thälmann", Dietz Verlag, Berlin, 1961, 476 S.: *A. M.;* „Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași. 1860—1960", vol. I, vol. II, București, 1960: *C. M.* 129

INFORMAȚII

Manifestări ale Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. în legătură cu aniversarea a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia 141

În legătură cu aniversarea a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Cehoslovacia 143

Пролетарии всех стран соединяйтесь!

АННАЛЫ

ИНСТИТУТА ИСТОРИИ ПАРТИИ ПРИ ЦК РРП

№ 3 **ГОД ИЗДАНИЯ VII** **1961 год**

СОДЕРЖАНИЕ

Стр.

40 лет борьбы под всепобеждающим знаменем марксизм-ленинизма. Доклад представленный товарищем ГЕОРГЕ ГЕОРГИУ-ДЕЖ на торжественном собрании по случаю 40-й годовщины создания Коммунистической Партии Румынии, состоявшемся 8 мая 1961 г. 9

ДОКУМЕНТЫ

Документы в связи с созданием Коммунистической Партии Румынии и ее деятельностью в первые годы существования. 41

СТАТЬИ

Г. ВАСИЛИКИ и Н. ЛУПУ: О значении выступлений рабочих железнодорожников и нефтяников в январе-феврале 1933 г. для задержания фашизации страны. 59

ТИТУ ДЖОРЖЕСКУ и В ЛИВЯНУ: Идеи ленинизма — путеводный маяк в борьбе за создание коммунистической партии. 70

И. ОЙШТЯНУ и К. ФЛОРЯ: Новый этап в развитии мировой социалистической системы. 84

Д. ПОПЕСКУ (Лугож): Забастовка металлургов в Валя Бистрей в 1906 году. 95

РЕЦЕНЗИИ

В. ЛОПУХОВ: «Борьба рабочего класса Италии с фашизмом (1920—1922)» Издат. Академии Наук СССР, 1959, 212 стр. *А. Федотова.* 108

Г. ВИЛАР: «Странная война и предательство в Виши», Социалистическое издат., Париж, 1960, 174 стр. *Г. Адориан.* 118

Ж. ВЕСЕЛИ: «Хроника февральских событий», Госполитиздат, Прага, 1958, 233 стр. *В. А. Варга.* 120

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

«Памятники прошлого — места и здания в Бухаресте, связанные с борьбой КПР», Бухарест, 1960, 136 стр., *П Дайке* : В. Г. КОНОВАЛОВ : «Иностранная коллегия», Одесское областное издательство, 1958, 185 стр. ; «Герои одесского подполья», Госполитиздат, 1960, 262 стр., *Е Бан* : «Всеобщая забастовка в Румынии — 1920 г.», Полит. издат., 1960, 444 стр., *В. П.* ; «Парижская Коммуна 1871 г.», Социальное издат., 1960, 436 стр. *Н. К.* ; ЛЕО ШТЕРН : «Влияние Великой Октябрьской социалистической революции на Германию и на немецкое рабочее движение», Рюттен С. Ленинг, Берлин, 1958, 308 стр., *В. В.* ; «К истории иностранного капитала в Румынии. От конца первой мировой войны и до окончания экономического кризиса 1929—1932 гг.», Издат. Академии РНР, 1960, 591 стр., *Г. С.* ; «Бессмертный сын Германии. Воспоминание об Эрнсте Тельмане», Издат. Дитц, Берлин, 1961, 476 стр., *А. М.* ; «К истории развития Ясского университета. 1860—1960», т.I, т.II, Бухарест, 1960. *К. М.* 129

ИНФОРМАЦИИ

Выступления Института истории партии в связи с 40-й годовщиной содзания Коммунистической Партии Румынии. 141

В связи с 40-й годовщиной создания Коммунистической Партии Чехословакии. . 143

Prolétaires de tous les pays, unissez-vous!

ANNALES

DE L'INSTITUT D'HISTOIRE DU PARTI PRÈS LE C.C. DU P.O.R.

No. 3, VII-ème année 1961

SOMMAIRE

Page

40 ans de lutte sous le drapeau invincible du marxisme-léninisme. Rapport présenté par le camarade GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ à la solennité organisée le 8 mai 1961 à l'occasion du 40e anniversaire de la fondation du Parti Communiste de Roumanie 9

DOCUMENTS

Documents concernant la lutte pour la création du Parti Communiste de Roumanie et son activité pendant les premières années de son existence 41

ETUDES

G. VASILIKI et N. LUPU : Le rôle joué par les luttes des cheminots et des ouvriers du pétrole, en janvier et février 1933, pour barrer la voie à la fascisation du pays 55

TITU GEORGESCO et V. LIVEANU : Les idées du léninisme — phare et guide dans la lutte de création du Parti Communiste 70

I. OISTEANU et C. FLOREA : La nouvelle étape de développement du système socialiste mondial 84

D. POPESCO (Lugoj) : La grève des métallurgistes de la Vallée de la Bistra en 1906 95

COMPTES — RENDUS

B. LOPOUKHOV : „La lutte de la classe ouvrière d'Italie contre le fascisme (1920—1922)". Éditions de l'Académie des Sciences de l'U.R.S.S., 1959, 212 pages. *A. Fedotova* 108

G. WILLARD : „La drôle de guerre et la trahison de Vichy", Éditions Sociales, Paris, 1960, 174 pages : *G. Adorian* 118

J. VESELY : „Chronique des journées de février 1948", éditions d'état pour la littérature politique, Prague, 1958, 233 pages : *V. A. Varga* 120

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

„Evocations — endroits et maisons de Bucarest rattachés aux luttes du P.C.R.", Bucarest, 1960, 136 pages, *P. Daiche ;* V. G. Konovalov : „Le Collège étranger", Editions de la région d'Odessa, 1958, 185 pages ; „Les Hèros de la clandestinité à Odessa", Gospolitizdat, 1960, 262 pages, *E. Ban ;* „La grève générale de Roumanie — 1920", Editions Politiques, 1960, 444 pages, *V. P. ;* „La Commune de 1871", Editions Sociales, 1960, 436 pages, *N. C. ;* Leo Stern : „L'Influence de la Grande Révolution Socialiste d'Octobre sur l'Allemagne et le mouvement ouvrier allemand", Rütten S. Loening, Berlin, 1958, 308 pages, *V. V. ;* „Contributions à l'histoire du capital étranger en Roumanie. De la fin de la première guerre mondiale jusqu'à la sortie de la crise économique de 1929—1932", Editions de l'Académie de la R.P.R., 1960, 591 pages, *G. S. ;* „Le fils immortel de l'Allemagne. Souvenirs sur Ernst Thälmann", Editions Dietz, Berlin 1961, 476 pages, *A. M. :* „Contributions à l'histoire du développement de l'Université de Iassy. 1860—1960", Ier et IIe tomes, Bucarest 1960, *C. M.* 129

INFORMATIONS

Manifestations de l'Institut d'Histoire du Parti à l'occasion du 40e anniversaire de la création du Parti Communiste de Roumanie 141

Concernant la 40e anniversaire de la création du Parti Communiste Tchécoslovaquie... 143

Workers of the world, unite!

THE ANNALS

OF THE PARTY HISTORY INSTITUTE IN THE CENTRAL COMMITTEE OF THE RUMANIAN WORKERS PARTY

No. 3 Year VII 1961

CONTENTS

Page

Forty years of struggle under the victorious flag of Marxism-Leninism: Report presented by Comrade GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ at the festive meeting of May 8, 1961, organized on the forty-year anniversary of the creation of the Communist Party of Rumania 9

DOCUMENTS

Documents on the struggle for creation of the Communist Party of Rumania and its activity in its early years of existence 41

ARTICLES

GH. VASILICHI and N. LUPU: The role of the struggle waged by the railway workers and oilworkers in January and February 1933 in calling a halt to the fascization of the country 59

TITU GEORGESCU and V. LIVEANU: Leninist ideas — the guiding light in the struggle for creation of the Communist Party 70

I. OISTEANU and C. FLOREA: The new stage in the development of the world Socialist system 84

D. POPESCU (Lugoj): The 1906 strike of the Bistra Valley metalworkers . . . 95

LITERARY REVIEWS

B. LOPUKHOV: Struggle waged by the working class in Italy against fascism (1920—1922). Publishing House of the U.S.S.R. Academy of Sciences, 1959, pp. 212. *A. Fedotova* 108

G. WILLARD: The Foncy War and the Vichy Traitors, Editions sociales, Paris 1960, pp. 174 *G. Adorian* 118

J. VESELY: „The Chronicle of the days of February 1948", State Edition of Political Literature, Prague 1958, pp. 233. *V. A. Varga* 120

BIBLIOGRAPHICAL NOTES

Evocations — places and houses in Bucharest linked with the struggle waged by the Communist Party of Rumania. Bucharest 1960, pp. 136. *P. Daiche;* V. G. KONOVALOV : The Foreign College, Publishing House of the Odessa Region, 1958, pp. 185 ; Heroes of the Odessa Underground. Gospolitizdat, 1960, pp. 262. *E. Ban;* The General Strike in Rumania — 1920. Political Edition, 1960, pp. 444, *V. P.;* The 1871 Commune. Editions sociales, 1960, pp. 436, *N. C.* LEO STERN : The influence of the Great October Socialist Revolution on Germany and the German working-class movement. Rütten & Loening, Berlin 1958, pp. 308, *V. V.;* Contributions to the History of Foreign capital in Rumania, from the end of the first world war until the end of the 1929—1932 economic crisis. Publishing House of the R.P.R. Academy, 1960, pp. 591, *Gh. S.* Germany's Immortal Son : Memories of Ernst Thälmann. Dietz Verlag, Berlin 1961, pp. 476, *A. M.* Contributions to the History of the Development of Jassy University, 1860—1960. Vol. I, vol. II. Bucharest 1960, *C. M.* 129

MISCELLANEOUS

Manifestations of the History Institute of the Party in connection with the 40-year anniversary of creation of the Communist Party of Rumania 141

Concerning the 40-year anniversary of creation of the Communist Party of Chechoslovakia 143

40 DE ANI DE LUPTĂ SUB STEAGUL ATOTBIRUITOR AL MARXISM-LENINISMULUI

RAPORT PREZENTAT DE TOVARĂȘUL GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ LA ADUNAREA FESTIVĂ ORGANIZATĂ CU PRILEJUL ANIVERSĂRII A 40 DE ANI DE LA CREAREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA, LA 8 MAI 1961

Tovarăși,

Poporul romîn sărbătorește astăzi aniversarea unui măreț eveniment din istoria țării noastre — 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia, 40 de ani de luptă neabătută, sub steagul atotbiruitor al marxism-leninismului, pentru binele celor ce muncesc, pentru libertate și independența țării, pentru cucerirea și consolidarea puterii populare, pentru triumful nobilei cauze a socialismului și păcii. (Aplauze puternice, îndelungate.)

Cu prilejul acestei glorioase aniversări, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn aduce un călduros omagiu *puternicului nostru partid,* sub a cărui conducere înțeleaptă clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare au răsturnat dominația capitaliștilor și moșierilor, au instaurat puterea celor ce muncesc și construiesc cu succes orînduirea nouă, socialistă ; *membrilor de partid,* care militează cu abnegație și devotament fără margini pentru mobilizarea poporului muncitor la înfăptuirea politicii partidului ; *eroicei clase muncitoare,* din mijlocul căreia s-a plămădit partidul nostru și care își îndeplinește cu cinste înalta ei misiune istorică de conducătoare a tuturor oamenilor muncii în lupta pentru construirea societății socialiste ; *vrednicului și talentatului nostru popor,* milioanelor de oameni ai muncii de la orașe și sate, care urmează cu dragoste și încredere partidul, cu convingerea nestrămutată că el îi călăuzește spre noi și noi victorii, spre culmile cele mai înalte ale progresului și civilizației umane, societatea comunistă. *(Aplauze puternice.)*

În această zi memorabilă, gîndurile noastre se îndreaptă spre luptătorii care au cimentat cu sîngele lor fundamentul edificiului luminos al socialismului, pe care-l înălțăm astăzi.

Glorie veşnică eroilor căzuţi în lupta pentru libertatea şi fericirea poporului, pentru independenţa patriei, pentru socialism!

În amintirea lor propun să păstrăm un moment de reculegere. *(Asistenţa păstrează un moment de reculegere.)*

FĂURIREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA — O NECESITATE ISTORICĂ

Tovarăşi,

Încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, proletariatul din Romînia începuse să se afirme ca o forţă socială înaintată, ridicînd steagul luptei pentru drepturi şi libertăţi democratice, pentru interesele vitale ale celor ce muncesc. Ca rezultat al dezvoltării mişcării muncitoreşti şi al răspîndirii ideilor marxiste, a fost creat în 1893 Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din Romînia. Datorită însă trădării elementelor burghezo-liberale strecurate în conducerea sa — grupul aşa-zişilor „generoşi" —, partidul s-a dezorganizat.

Începînd din 1905, sub impulsul elementelor revoluţionare muncitoreşti şi al creşterii conştiinţei de clasă a proletariatului, iau fiinţă şi se dezvoltă sindicatele, organizate pe principiul luptei de clasă, care joacă un rol important în reconstituirea în 1910 a Partidului Social-Democrat din Romînia. Deşi a adus o contribuţie preţioasă la ridicarea conştiinţei politice a clasei muncitoare, la organizarea luptei sale revendicative, Partidul Social-Democrat era dominat de ideologia reformistă a Internaţionalei a II-a, care mergea pe linia colaborării şi compromisului cu burghezia.

Un rol de seamă în răspîndirea marxismului l-a avut Dobrogeanu-Gherea, care a formulat platforma de revendicări general-democratice a cercurilor muncitoreşti. El a apreciat însă greşit condiţiile obiective ale etapei în care se afla ţara noastră, nu vedea că în Romînia — ţară cu o economie înapoiată în care predomina agricultura — capitalismul era în plină dezvoltare, iar o dată cu aceasta creştea proletariatul industrial, ca o clasă revoluţionară, de sine stătătoare şi în plină ascensiune. În opoziţie cu ideile promovate de Lenin despre rolul proletariatului ca hegemon în lupta pentru desăvîrşirea revoluţiei burghezo-democratice, Gherea — purtător al unor concepţii de esenţă menşevică — susţinea că burghezia este clasa socială căreia i-ar reveni misiunea de a înfăptui

revoluția democratică. El a elaborat concepțiile antimarxiste despre așa-zisa „neoiobăgie", despre „socialismul în țările înapoiate", care condamnau clasa muncitoare la pasivitate, ignorau imensele rezerve de energie revoluționară ale țărănimii și negau posibilitatea alianței muncitorești-țărănești, duceau proletariatul la remorca burgheziei.

În mișcarea muncitorească din Transilvania dominau în acel timp concepțiile reformiste, austro-marxiste, care duceau la fărîmițarea forțelor oamenilor muncii de diferite naționalități.

Una din cele mai glorioase pagini ale istoriei poporului nostru au fost răscoalele țărănești din 1907. Ele au avut un caracter deosebit de ascuțit și au cuprins întreaga țară, zguduind temeliile orînduirii burghezo-moșierești. Lenin a apreciat că această răscoală a țăranilor din Romînia „a jucat același rol în ceea ce privește îmbunătățirea situației lor ca revoluția din 1905—1907 în Rusia" [1].

Cînd țara a fost cuprinsă de vîlvătaia marilor răscoale, organizații muncitorești locale și militanți revoluționari din mișcarea socialistă, ridicîndu-se împotriva elementelor oportuniste din conducerea mișcării, au sprijinit lupta dreaptă a țărănimii. Muncitorii din București, Buhuși, din Ploiești și din localitățile petrolifere de pe Valea Prahovei, din Iași, Galați, Brăila au organizat numeroase acțiuni, greve, întruniri și demonstrații de sprijin și solidaritate cu țărănimea răsculată ; muncitorii ceferiști din Pașcani și de pe linia ferată Dolhasca-Fălticeni au eliberat cu forța pe țăranii arestați. Presa muncitorească făcea să răsune glasul clasei muncitoare împotriva masacrelor săvîrșite de guvernul reacționar în reprimarea țărănimii. „Arătați pretutindeni pe dușmanul adevărat — se adresa ziarul „Romînia Muncitoare" către muncitorii îmbrăcați în haine militare — și dacă va fi nevoie și dacă va fi cu putință, dați-vă de partea răsculaților ca să luptați contra acestui dușman". Partea conștientă a proletariatului vede în țărănimea răsculată o forță de luptă împotriva dușmanului comun — clasele exploatatoare și orînduirea bazată pe jugul capitaliștilor și moșierilor.

Răscoala a fost înecată în sînge cu sălbăticie și ură bestială. *Lecția istorică pe care răscoalele au evidențiat-o este aceea că țărănimea nu poate învinge în lupta împotriva exploatării moșierești, pentru pămînt, decît în alianță și sub conducerea proletariatului — clasa cea mai revoluționară a societății.* Sprijinul acordat de către muncitori țărănimii

[1] „Lenin despre Romînia", Editura politică, 1960, pag. 31.

răsculate prevestea alianța muncitorească-țărănească realizată mai tîrziu, prin lupta perseverentă a partidului comunist.

În anii premergători primului război mondial combativitatea elementelor înaintate din mișcarea socialistă a crescut și s-a afirmat puternic în lupta clasei noastre muncitoare împotriva participării Romîniei la războiul imperialist.

În 1914 marile puteri imperialiste au dezlănțuit războiul de jaf și cotropire, pentru o nouă reîmpărțire a lumii. La izbucnirea războiului, liderii Internaționalei a II-a, conducătorii oportuniști ai partidelor social-democrate — încălcînd hotărîrile Congresului socialist internațional de la Basel din 1912 — au trădat cauza socialismului, au trecut de partea propriilor guverne și a propriei burghezii, sprijinind războiul imperialist.

Aceasta a însemnat falimentul social-democrației, falimentul Internaționalei a II-a.

Vladimir Ilici Lenin a desfășurat o uriașă activitate de clarificare ideologică și mobilizare a mișcării muncitorești mondiale împotriva războiului imperialist, lansînd lozinca transformării acestuia în război civil pentru răsturnarea burgheziei și cucerirea puterii de către proletariat. Înfăptuirea acestei lozinci de către gloriosul partid bolșevic a dus în Rusia la victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Partidul Social-Democrat din Romînia, fără să fi ajuns la înțelegerea clară a ideii leniniste cu privire la transformarea războiului imperialist în război civil, a participat la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald, iar reprezentanții săi au făcut parte din grupul zimmerwaldienilor de stînga, organizat din inițiativa lui Lenin.

Partea cea mai avansată a clasei noastre muncitoare, în frunte cu aripa de stînga, revoluționară, din Partidul Social-Democrat s-a ridicat cu hotărîre împotriva participării Romîniei la primul război mondial imperialist, a organizat curajoase greve și demonstrații de protest, care au culminat cu eroica manifestație de la Galați din 13 iunie 1916, înăbușită în sînge de guvernul liberal.

Victoria de însemnătate mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a deschis o nouă epocă în istoria omenirii — epoca trecerii de la capitalism la socialism. Ideile ei s-au răspîndit în întreaga lume și au avut un uriaș ecou în rîndurile maselor largi din Romînia, găsind în condițiile economice și sociale din țara noastră un teren deosebit de fertil.

Romînia a pășit pe calea dezvoltării capitaliste mai accentuate în perioada trecerii capitalismului apusean în stadiul monopolist. Ca urmare, capitalul monopolist internațional a pătruns în principalele ramuri ale economiei, ceea ce a perpetuat înfeudarea economică și politică a Romîniei de către marile puteri imperialiste. Aceasta a ascuțit puternic toate

contradicțiile sociale, masele muncitoare fiind crunt oprimate, lipsite de cele mai elementare drepturi.

Primul război mondial, care a pricinuit poporului imense suferințe, doliu, foamete, ruină economică, a făcut să crească mai mult ca oricînd ura și revolta maselor muncitorești și țărănești împotriva stăpînirii burghezo-moșierești.

Exemplul Revoluției din Octombrie a fost flacăra înnoitoare, care a întețit lupta maselor muncitoare din țara noastră. Trăiește viu în amintirea mea tabloul măreț și emoționant al evenimentelor din Moldova, în imediata apropiere a frontului, unde mă aflam ca tînăr muncitor. *(Aplauze.)* Starea de efervescență revoluționară a trupelor rusești, care, refuzînd să mai lupte, îi arestau pe ofițerii țariști și creau comitete de soldați, ecoul instaurării puterii muncitorești-țărănești în Rusia aveau o influență puternică asupra populației muncitoare și insuflau muncitorimii și țărănimii un curaj și o hotărîre de luptă încă necunoscute la noi în țară.

Procesul de radicalizare a maselor s-a desfășurat rapid. Demonstrațiile muncitorești, grevele muncitorilor mineri, petroliști, forestieri au luat o puternică amploare, transformîndu-se în mari acțiuni de clasă. În focul acestor lupte, partidul socialist și sindicatele s-au reorganizat, mișcarea muncitorească devenind în scurt timp o largă mișcare de masă cum nu fusese niciodată pînă atunci.

În teritoriul ocupat de trupele germane, organizațiile socialiste, acționînd în stare de ilegalitate, ridicau masele la luptă pentru pămînt, pîine, pace, libertate, fiind singura forță politică ce chema poporul să se împotrivească jefuirii țării de către ocupanți.

Puternice acțiuni revoluționare au început în Transilvania, unde lupta de clasă a proletariatului se împletea strîns cu lupta împotriva asupririi naționale, pentru scuturarea jugului habsburgic.

Plini de încredere în forța creatoare a poporului, socialiștii romîni, într-un manifest răspîndit în 1917, adresau maselor muncitoare cuvinte calde de îndemn la luptă revoluționară : *„Ceea ce noi cerem, în Rusia s-a și înfăptuit. Sus inimile ! Societatea capitalistă trebuie să dispară ! Jos cu aservirea economică și politică ! Jos cu democratismul fals și ipocrit ! Jos cu războiul dintre popoare, trăiască războiul între clase ! Trăiască organizarea, curajul, voința proletariatului din Romînia !... Ațintiți-vă privirea și îndreptați-vă pașii numai într-acolo unde flutură steagul roșu"*.

Valurile luptei revoluționare amenințau existența regimului capitalist în țara noastră. Muncitorimea își manifesta solidaritatea frățească cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie ; prin mari greve și de-

monstrații de stradă, ea se ridica împotriva intervenției mîrșave a reacțiunii romîne contra tinerei Puteri sovietice.

Sub presiunea acestor lupte, clasele dominante au fost silite să satisfacă un șir de revendicări muncitorești și să acorde unele drepturi democratice. În multe locuri țărănimea a trecut la împărțirea pămînturilor moșierești și alungarea autorităților. Frămîntările revoluționare s-au întins și în rîndurile armatei, în rîndurile marinarilor flotei de pe Dunăre și din Marea Neagră care s-au răsculat, au ales comitete revoluționare și au arborat pe vase steagul roșu al revoluției. S-au creat batalioane revoluționare romîne care au luptat pe teritoriul Rusiei, alături de Armata Roșie, împotriva forțelor contrarevoluționare.

Burghezia și moșierimea au înțeles că prăbușirea propriei lor puteri devenea inevitabilă dacă mișcarea revoluționară a proletariatului se unea cu lupta pentru pămînt a maselor țărănești. Înspăimîntate de înrîurirea Revoluției ruse, care a dat pămînt țăranilor, clasele stăpinitoare au vînturat încă din 1917 promisiuni cu privire la o reformă agrară, înfăptuită în 1921 în mod ciuntit, incomplet, ea menținînd mai departe marea proprietate moșierească. Scopul urmărit a fost mărturisit limpede de un reprezentant al așa-numitului Comitet agrar din Romînia : „o amînare a reformelor agrare... ar fi avut drept consecință, fără nici o îndoială, grave tulburări sociale și politice, și în circumstanțele actuale, ale periculoasei vecinătăți cu bolșevismul rus și ungar... n-ar fi fost exclus ca profundele nemulțumiri ale țăranilor să fi izbucnit printr-o revoluție politică redutabilă".

Greva generală din octombrie 1920 a ridicat la luptă aproape întregul proletariat din Romînia, scoțînd în evidență gradul de radicalizare și capacitatea de luptă revoluționară a clasei muncitoare.

În condițiile în care masele muncitoare desfășurau mari bătălii de clasă, linia oportunistă a conducerii partidului socialist a ajutat burghezia să manevreze, să înăbușe pe rînd luptele revoluționare ale proletariatului și ale țărănimii, să prelungească existența regimului burghezo-moșieresc cu un sfert de veac.

Sub influența exemplului lui Octombrie, în focul luptelor revoluționare se producea însă o profundă schimbare în modul de a gîndi al clasei muncitoare. Aceasta s-a manifestat în ascuțirea luptei ideologice din sînul partidului socialist, în apariția și dezvoltarea grupelor comuniste, în orientarea tot mai hotărîtă a membrilor partidului și a maselor muncitoare spre ideile marxism-leninismului.

Prin propria sa experiență, clasa noastră muncitoare a verificat valoarea de neprețuit a cuvintelor lui Lenin : *„Numai partidul comunist, dacă el e într-adevăr avangarda clasei revoluționare... numai un astfel*

de partid este în stare să conducă proletariatul în lupta cea mai necruțătoare, cea mai hotărîtă, în lupta finală împotriva tuturor forțelor capitalismului. Pe de altă parte, numai sub conducerea unui asemenea partid proletariatul e în stare să desfășoare asaltul său revoluționar în toată vigoarea lui..." [2]

UN ASTFEL DE PARTID A LUAT FIINȚĂ LA NOI ÎN ȚARĂ ACUM 40 DE ANI, CÎND CONGRESUL GENERAL AL PARTIDULUI SOCIALIST, ÎNTRUNIT LA 8 MAI 1921, A HOTĂRÎT CU O MAJORITATE ZDROBITOARE DE VOTURI CREAREA PARTIDULUI COMUNIST ȘI AFILIEREA LUI LA INTERNAȚIONALA A III-A, COMUNISTĂ. *(Aplauze furtunoase.)* ASTĂZI PUTEM APRECIA ÎN PERSPECTIVA ISTORICĂ URIAȘA ÎNSEMNĂTATE PE CARE A AVUT-O ÎN VIAȚA CLASEI MUNCITOARE ȘI A ÎNTREGULUI NOSTRU POPOR ACEST MĂREȚ EVENIMENT. A ÎNCEPUT O ETAPĂ NOUĂ ÎN LUPTA PROLETARIATULUI ȘI A MASELOR MUNCITOARE. ÎN FRUNTEA LOR SE AFLĂ ACUM UN CONDUCĂTOR DEVOTAT PÎNĂ LA CAPĂT CAUZEI DEZROBIRII CELOR CE MUNCESC, HOTĂRÎT SĂ CONDUCĂ LA VICTORIE LUPTA POPORULUI PENTRU ELIBERAREA DE ORICE EXPLOATARE ȘI ASUPRIRE. *(Aplauze puternice.)*

PARTIDUL — LUPTĂTOR NEÎNFRICAT PENTRU APĂRAREA INTERESELOR VITALE ALE POPORULUI

Tovarăși,

De la înființarea sa, partidul comunist și-a închinat toate forțele luptei pentru „triumful marelui ideal socialist" — așa cum a proclamat încă la primul său Congres.

Pentru a înfăptui acest ideal al clasei muncitoare, el a avut de luptat împotriva elementelor oportuniste, reformiste, care, cu sprijinul burgheziei și moșierimii, au scindat mișcarea muncitorească. Această sciziune a durat aproape 30 de ani și a avut urmări nefaste, slăbind forța de luptă a proletariatului. Înscriind pe steagul său ideea făuririi unității politice și organizatorice a clasei muncitoare, partidul a desfășurat de-a lungul anilor o vastă activitate în mijlocul sindicatelor și al celorlalte organizații de masă muncitorești, în fabrici și uzine, a militat cu perseverență pentru închegarea Frontului unic muncitoresc.

Ilegalizat în 1924, Partidul Comunist din Romînia, înfruntînd teroarea și prigoana sălbatică a claselor stăpînitoare, a dat nenumărate jertfe din rîndurile celor mai buni fii ai poporului muncitor, aruncați în închi-

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 168–169.

sori, schingiuiți bestial în beciurile siguranței, asasinați. În momentele cele mai grele pentru oamenii muncii, cuvîntul partidului răsuna cu curaj, indicînd drumul ce trebuia urmat, insuflînd poporului forță și încredere în victorie. (Aplauze îndelungate.)

Între anii 1923—1928, partidul a inițiat, organizat și condus numeroase acțiuni greviste ale metalurgiștilor din București, Reșița, Cluj, ale minerilor din Valea Jiului și Banat, ale lucrătorilor industriei lemnului din Valea Mureșului și Suceava, ale petroliștilor din Valea Prahovei, ale textiliștilor din București, Buhuși, Timișoara, ale tipografilor și ale muncitorilor din porturi, acțiuni ale țăranilor împotriva poverilor fiscale și executărilor silite și altele.

Partidul folosea în lupta sa toate posibilitățile legale. Numărul important de voturi obținut în alegerile parlamentare din 1931 de candidații Blocului muncitoresc-țărănesc arată influența de care se bucura partidul.

O armă puternică de răspîndire în mase a cuvîntului partidului, de propagare a ideilor marxist-leniniste a fost presa ilegală — „Scînteia", „Lupta de clasă", nenumăratele publicații și broșuri editate de partid. Cititorii, care au astăzi la îndemînă în tiraje de sute de mii și milioane de exemplare presa partidului, ediții complete ale operelor marxism-leninismului, o vastă literatură politică, își pot cu greu reprezenta activitatea plină de abnegație pe care o desfășurau comuniștii în ilegalitate pentru a tipări și răspîndi cuvîntul partidului.

Partidul a luptat cu hotărîre pentru deplina egalitate în drepturi a oamenilor muncii de toate naționalitățile, împotriva asupririi naționale, a combătut cu intransigență naționalismul, șovinismul, antisemitismul, a promovat neobosit ideile internaționalismului proletar.

Popularizarea largă a realizărilor Uniunii Sovietice, demascarea minciunilor și calomniilor prin care dușmanii socialismului încercau să ponegrească Puterea sovietică a fost întotdeauna o parte importantă a politicii partidului nostru, un mijloc din cele mai puternice de a arăta maselor perspectivele luminoase pe care socialismul le deschide poporului muncitor. *(Aplauze.)*

Combătînd neobosit politica cercurilor reacționare, care transformaseră Romînia într-un pion al intereselor marilor puteri imperialiste, într-un cap de pod al pregătirii războiului antisovietic, partidul a militat cu consecvență și tenacitate pentru o politică de prietenie și alianță cu Uniunea Sovietică. El a arătat permanent poporului că „războiul contra U.R.S.S. ...va fi totodată războiul nemilos contra maselor muncitoare din Romînia însăși", că „apărînd U.R.S.S. ele se apără totodată pe ele însele, apără interesele lor zilnice, interesele lor vitale și istorice..."

În procesul de întărire organizatorică și de călire ideologică, partidul a dus o luptă îndîrjită împotriva concepțiilor reformiste, ca și împotriva a tot felul de curente oportuniste, de dreapta și de stînga, lichidatoriste, anarhice, și în mod deosebit a tendințelor sectariste, de izolare de mase.

În anul 1929, tocmai în perioada cînd Romînia intrase în criza economică, partidul trecea printr-o grea încercare. Elemente provocatoare, aventuriste, ce se strecuraseră în conducerea sa, grupate în două fracțiuni — Pauker-Luximin și Barbu —, au rupt în două partidul, sindicatele, U.T.C.-ul și au dezlănțuit în interiorul partidului o luptă fracționistă fără de principii, care a durat doi ani. Ei au subminat grav forțele și prestigiul partidului, au creat o atmosferă de dezorientare și demoralizare a membrilor de partid, au desconspirat numeroși activiști, care au căzut în mîinile organelor represive ale statului burghezo-moșieresc. Desigur, organele siguranței nu erau străine de această provocare.

Luptele fracționiste au paralizat partidul, l-au adus la un pas de lichidare, împiedicîndu-l să joace rolul de conducător politic și organizatoric al luptei împotriva încercărilor claselor exploatatoare de a ieși din criză pe spinarea celor ce muncesc.

Numai datorită ajutorului politic dat de Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste, luptele fracționiste au putut fi lichidate, restabilindu-se unitatea rîndurilor partidului.

Un rol de seamă în evoluția mișcării revoluționare din Romînia l-a avut Congresul al V-lea al P.C.R., care a făcut analiza caracterului și perspectivelor revoluției în țara noastră, a stabilit linia strategică și tactică a partidului în vederea desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii la revoluția socialistă. Pe baza orientării date de Congres, atenția partidului a fost îndreptată spre detașamentele principale ale proletariatului — muncitorimea ceferistă, din industria petrolieră, minieră —, spre întărirea organizațiilor de partid din întreprinderi.

Partidul a organizat un șir de mari acțiuni muncitorești. Ele au culminat cu eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști, care s-au ridicat cu hotărîre împotriva curbelor de sacrificiu, mizeriei, înrăutățirii condițiilor de trai ale clasei muncitoare, împotriva înfeudării tot mai mari a țării puterilor imperialiste, pentru a bara drumul fascismului și al războiului antisovietic. PRIN ÎNALTUL LOR NIVEL DE ORGANIZARE, PRIN AMPLOAREA ȘI SPIRITUL LOR REVOLUȚIONAR, ACESTE LUPTE AU MARCAT UN MOMENT DE COTITURĂ ÎN DEZVOLTAREA PARTIDULUI ȘI A ÎNTREGII MIȘCĂRI MUNCITOREȘTI. *(Aplauze puternice.)*

Cu toate că luptele din ianuarie-februarie 1933 au fost înăbușite în sînge, ele au frînat ofensiva capitalistă împotriva condițiilor de

muncă și de viață ale oamenilor muncii, au dat o lovitură puternică politicii de fascizare a țării, au contribuit la creșterea conștiinței politice și la îmbogățirea experienței de luptă a proletariatului. Au crescut influența și autoritatea partidului, numeroși muncitori din marea industrie, care au stat în fruntea acestor eroice acțiuni, au intrat în rîndurile lui, îmbunătățindu-i compoziția socială și înlărindu-i legăturile cu clasa muncitoare.

Fiind prima mare ridicare a proletariatului împotriva fascismului pe plan internațional după instaurarea hitlerismului în Germania, luptele muncitorești din ianuarie-februarie 1933 au dus la creșterea prestigiului internațional al clasei noastre muncitoare. *(Aplauze.)*

Călăuzit de îndrumările prețioase ale Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste, partidul și-a intensificat activitatea pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și strîngerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în propășirea democratică a țării, apărarea păcii și a independenței naționale, în vederea închegării unui larg front popular antifascist. Au fost create numeroase organizații de masă legale ca Liga muncii, Comitetul național antifascist, asociația „Amicii U.R.S.S.", Blocul democratic, Frontul studențesc democrat etc. ; alături de ziarele și revistele ilegale, a fost editat un mare număr de publicații legale, cu caracter democratic, progresist. Toate acestea ilustrează amploarea pe care a căpătat-o activitatea partidului în această perioadă, marea bogăție a metodelor pe care le-a folosit, priceperea cu care a știut să îmbine formele muncii ilegale cu cele legale și semilegale.

În ciuda obstrucțiilor și sabotajului partidelor burghezo-moșierești și conducătorilor oportuniști ai Partidului Social-Democrat, partidul a izbutit să ralieze un șir de organizații democratice — Blocul democratic, Frontul plugarilor, Madosz-ul, unele organizații locale ale Partidului Social-Democrat — într-un front comun de luptă, care a obținut succese importante în alegerile parlamentare parțiale și comunale din 1936 și 1937. Roadele activității partidului s-au văzut totodată în numeroasele acțiuni greviste desfășurate pe baza frontului unic, în acțiunile publice de masă cu caracter antifascist și antirăzboinic, între care puternicele demonstrații care au avut loc la 1 Mai 1939 în aproape toate centrele mari din țară, și în primul rînd în București, împotriva dictaturii regale.

Frînarea pentru un timp a procesului de fascizare a țării s-a datorat luptei pline de abnegație duse, sub conducerea partidului, de clasa muncitoare și de forțele progresiste grupate în jurul ei.

ÎN ANII ÎNTUNECAȚI AI DICTATURII FASCISTE, CÎND CLASELE EXPLOATATOARE AU ÎMPINS ȚARA ÎN PRĂPASTIA RĂZBOIULUI CRIMINAL ANTISOVIETIC, ALĂTURI DE GERMANIA HITLERISTĂ, PARTIDUL COMUNIST A FOST SINGURA FORȚĂ POLITICĂ CARE S-A RIDICAT ÎN APĂRAREA INTERESELOR NAȚIONALE, PENTRU IEȘIREA ROMÎNIEI DIN ACEST RAZBOI ȘI ÎNTOARCEREA ARMELOR ÎMPOTRIVA GERMANIEI HITLERISTE. *(Aplauze îndelungate.)*

Se cunoaște în ce condiții grele s-a desfășurat activitatea partidului. O mare parte a activiștilor se aflau în închisori și lagăre ; în conducerea partidului se strecurase o clică de trădători, care desfășurau o activitate criminală de descompunere și lichidare a organizațiilor de partid, dădeau pe mîna siguranței cadre de partid devotate, încercau prin toate mijloacele să împiedice desfășurarea luptei împotriva războiului hitlerist.

Înfruntînd teroarea sălbatică, comuniștii, devotați cauzei partidului și însuflețiți de patriotism fierbinte, au dus o luptă neînfricată pentru mobilizarea maselor împotriva dictaturii și a ocupanților hitlerişti, au organizat numeroase acțiuni de sabotare a mașinii de război fasciste. Ei erau hotărîți să nu-și cruțe forțele, să-și dea în caz de nevoie și viața pentru libertatea și viitorul fericit al poporului. Procesele care s-au ținut lanț în fața consiliilor de război, condamnările la moarte și execuțiile sînt mărturii ale luptei lor eroice.

Comuniștii romîni aveau o încredere neclintită în victoria Armatei Sovietice, fiind pe deplin convinși că se apropia ziua cînd forța monstruoasă a hitlerismului, care amenința civilizația și progresul întregii omeniri, va fi sfărîmată pentru totdeauna.

Loviturile zdrobitoare date armatelor fasciste în anii 1942—1943 de Armata Sovietică au provocat o profundă criză politică și militară a dictaturii fasciste antonesciene, au ascuțit contradicțiile interne ale regimului burghezo-moșieresc și au dat un puternic impuls luptei antifasciste, stării de spirit antihitleriste din rîndurile maselor. Comuniștii au dus o muncă perseverentă pentru a strînge laolaltă toate forțele patriotice într-un front comun de luptă, pe baza unei platforme largi, în vederea răsturnării dictaturii militare-fasciste și eliberării țării.

Supunînd unei multilaterale analize situația internă și internațională pe plan politic și militar, cadrele de bază ale partidului au trecut încă în luna august a anului 1943 la elaborarea planului de organizare a insurecției armate. Înfăptuirea acestui plan a început prin înlăturarea din conducerea partidului a elementelor trădătoare și capitulante, ceea ce a făcut posibilă mobilizarea tuturor forțelor partidului pentru lărgi-

rea frontului antihitlerist și pregătirea răsturnării guvernului antonescian. *(Aplauze.)*

Partidul a trecut la organizarea și înarmarea în capitală, Oltenia, Dobrogea, Moldova, Banat și Țara Bîrsei a formațiunilor de luptă patriotice, alcătuite din muncitori comuniști, uteciști și fără de partid, patrioți hotărîți să lupte cu arma în mînă pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste și alungarea hoardelor hitleriste.

Pentru concentrarea forțelor patriotice a avut o deosebită însemnătate faptul că Partidul Comunist din Romînia, datorită muncii sale perseverente pentru unitatea de acțiune cu Partidul Social-Democrat, a reușit să înfăptuiască, la 1 Mai 1944, Frontul unic muncitoresc.

În ce privește așa-numitele partide „istorice" ale burgheziei și moșierimii — partidul național-țărănesc și partidul național-liberal — se știe că acestea se autodizolvaseră încă din timpul dictaturii regale a lui Carol al II-lea. În întreaga perioadă a dictaturii militare-fasciste, ele au rămas „partide" fără organizații și fără membri, fără măcar să încerce organizarea unor acțiuni politice de masă și fără ca un singur fruntaș al lor să se fi expus unei condamnări pentru activitate antihitleristă. Hotărîrea de „autodizolvare" conducătorii național-țărăniști și liberali au respectat-o și în timpul criminalului război antisovietic. Singura activitate a partidelor „istorice", ai căror conducători se pătaseră prin sprijinul acordat împingerii Romîniei în războiul hitlerist, a constat în această perioadă în acțiuni de culise sterile și în pertractări cu Antonescu pînă în preziua răsturnării lui.

Atît conducătorii partidelor burgheze cît și cercurile palatului, în frunte cu regele, au manevrat vreme îndelungată în vederea înfăptuirii așa-numitei „variante balcanice" a lui Churchill, de ocupare a Romîniei și a altor țări din Balcani de către trupele anglo-americane. De această „variantă", forțele politice reacționare legau speranțele lor de a stăvili lupta maselor populare, de a salva orînduirea capitalistă-moșierească.

După ani de zile de respingere a propunerilor partidului nostru cu privire la acțiuni comune împotriva dictaturii militare-fasciste, abia cînd Armata Sovietică în ofensiva ei eliberatoare păsise pe pămîntul Romîniei, cînd masele erau cuprinse de profunde frămîntări, iar în armată creștea puternic starea de spirit antihitleristă, conducătorii partidului național-țărănesc și partidului național-liberal, temîndu-se să rămînă în afara evenimentelor și în izolare totală, au acceptat crearea, împreună cu Partidul Comunist din Romînia și Partidul Social-Democrat, a Blocu-

lui național-democrat, pe baza unei platforme largi elaborate de partidul nostru.

Acțiunea partidului a cuprins, de asemenea, un număr de generali și ofițeri patrioți care, în fața dezastrului iminent, au ajuns la concluzia că răsturnarea dictaturii fasciste era singura cale de salvare a țării de la catastrofă.

Situația militară tot mai proastă, creșterea revoltei poporului împotriva războiului antisovietic au dus la adîncirea contradicțiilor dintre Antonescu și cercurile palatului, care vedeau în participarea regelui la înlăturarea lui Antonescu și în trecerea Romîniei de partea coaliției antihitleriste singura speranță de a scăpa de răspunderile grele ce apăsau pe umerii regelui și ai sfetnicilor săi pentru tîrîrea Romîniei în războiul împotriva U.R.S.S.

În aceste condiții, regele și cercurile palatului au fost nevoite să accepte planul de acțiune stabilit de Partidul Comunist, singura forță politică reală care acționa în vederea răsturnării guvernului antonescian și ieșirii Romîniei din războiul hitlerist.

Însuși faptul acesta constituie recunoașterea rolului hotărîtor jucat de partid în acest moment crucial pentru destinele țării.

La 23 August 1944, în conformitate cu planul insurecției, guvernul Antonescu a fost arestat, unități ale armatei împreună cu formațiuni de luptă patriotice din capitală și din alte centre ale țării au ocupat principalele instituții publice, au atacat și dezarmat unitățile hitleriste. Armata română a întors armele împotriva Germaniei fasciste și, însuflețită de scopurile nobile ale războiului antihitlerist și de dragoste de patrie, a luptat eroic, alături de glorioasa Armată Sovietică eliberatoare, pînă la victoria deplină asupra Germaniei hitleriste. *(Aplauze vii, prelungite.)*

În focul războiului dus împotriva fascismului s-a făurit frăția de arme romîno-sovietică, s-au întărit prietenia frățească a poporului nostru față de țara socialismului victorios, Uniunea Sovietică, recunoștința fierbinte față de Armata Sovietică eliberatoare, ai cărei ostași și-au dat sîngele pentru libertatea țării noastre. (Aplauze puternice, îndelungate.)

INSURECȚIA ARMATĂ VICTORIOASĂ DIN AUGUST 1944 A DESCHIS O ERĂ NOUĂ ÎN ISTORIA POPORULUI ROMÎN, A ÎNSEMNAT ÎNCEPUTUL REVOLUȚIEI POPULARE, CARE A SCHIMBAT DIN TEMELII VIAȚA ȚĂRII.

ÎN FRUNTEA REVOLUȚIEI POPULARE VICTORIOASE

Tovarăși,

După 20 de ani de ilegalitate, partidul nostru a trecut la reorganizarea și întărirea rîndurilor sale potrivit noilor împrejurări. Zeci de mii de muncitori și alți oameni ai muncii au intrat în partid. Mișcarea sindicală, reorganizată pe baza frontului unic, a cuprins în scurtă vreme marea majoritate a muncitorilor și funcționarilor ; s-a reorganizat și și-a lărgit rîndurile Uniunea Tineretului Comunist.

Puternica influență și autoritate dobîndite de partid în mase, marea sa forță mobilizatoare s-au vădit cu putere în perioada luptei pentru înfăptuirea reformelor democratice pe baza platformei elaborate de partid, pentru defascizarea aparatului de stat, zădărnicirea uneltirilor reacțiunii, care sabota participarea Romîniei la războiul antihitlerist și adîncea haosul economic, pentru instaurarea unui guvern democratic. La chemarea partidului, masele populare, sub conducerea comuniștilor, luau cu asalt primăriile și prefecturile, instalînd în fruntea acestora pe propriii lor reprezentanți : țărănimea, cu sprijinul direct al clasei muncitoare, punea stăpînire pe pămînturile moșierești.

Valul luptei populare a înlăturat succesiv de la cîrma țării cele 3 guverne cu majoritate reacționară, hotărînd soarta bătăliei pentru putere. Instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului democratic, condus de dr. Petru Groza, a deschis drum liber unor profunde transformări revoluționare în viața economică și social-politică a Romîniei. *(Aplauze.)*

Prin înfăptuirea și legiferarea reformei agrare a fost rezolvată problema fundamentală a desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și s-a închegat alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Pe baza programului elaborat de Conferința națională a P.C.R. din octombrie 1945, s-a trecut la refacerea economiei naționale, s-au înfăptuit importante reforme cu caracter anticapitalist, a fost democratizat aparatul de stat. Forțele democratice, conduse de partid, au înfrînt încercările reacțiunii de a restaura vechile stări de lucruri și au pus capăt pentru vecie dependenței țării de puterile imperialiste. Discreditate în fața poporului, lipsite de bază în mase, partidele politice reacționare au suferit o zdrobitoare înfrîngere în alegerile din 1946 și au dispărut curînd de pe arena politică a țării.

La sfîrșitul anului 1947 a fost înlăturată monarhia, Romînia proclamîndu-se Republică Populară. (Aplauze însuflețite.) *Aceasta a marcat*

momentul istoric al încheierii primei etape a revoluției democrat-populare și al trecerii la înfăptuirea sarcinilor măreție ale revoluției socialiste.

Pentru rezolvarea acestora era necesară realizarea unității depline, politice și organizatorice, a clasei muncitoare. *Unificarea Partidului Comunist și a Partidului Social-Democrat, pe baza ideologiei marxist-leniniste, și crearea Partidului Muncitoresc Romîn a însemnat victoria deplină și definitivă a leninismului în mișcarea muncitorească din Romînia.* (Aplauze îndelungate.)

Partidul nostru a manifestat o neslăbită atenție pentru întărirea continuă a rîndurilor sale, a unității sale și disciplinei de partid, pentru justa reglementare a compoziției sale sociale, pentru îmbunătățirea activității organizatorice, ideologice și politice de masă a organelor și organizațiilor de partid.

Din numărul total de 868.759 membri și candidați de partid la 31 martie 1961 — numărul muncitorilor reprezintă 51,09 la sută, față de 42,61 la sută cît reprezenta la sfîrșitul anului 1955, în timpul Congresului al II-lea. Dacă adăugăm și pe membrii și candidații de partid proveniți din rîndurile muncitorilor și care dețin funcții în aparatul de stat și în economie, rezultă că procentul total al muncitorilor în partid este de 54,85 la sută. În același timp au fost primiți în partid numeroși țărani muncitori, intelectuali și alți oameni ai muncii, devotați cauzei socialismului. PARTIDUL ÎNTRUCHIPEAZĂ TOT CE E MAI BUN ÎN POPORUL NOSTRU ; EL ESTE INIMA FIERBINTE ȘI CONȘTIINȚA POPORULUI, ÎNȚELEPCIUNEA ȘI VOINȚA SA COLECTIVĂ. *(Aplauze entuziaste, îndelung repetate. Urale.)*

Intransigent față de orice manifestări străine, față de orice devieri de la linia partidului, față de elementele cu stări de spirit anarhice, micburgheze, față de influențele dușmănoase, partidul și-a întărit continuu unitatea și coeziunea, curățindu-și rîndurile de elementele fracționiste, antipartinice.

Partidul desfășoară o muncă intensă de călire ideologică a membrilor de partid, de înarmare a lor cu învățătura marxist-leninistă și cu cunoașterea tezelor fundamentale ale politicii partidului, de educare a membrilor de partid în spiritul combativității față de orice denaturare sau deformare a teoriei marxist-leniniste, față de manifestările de oportunism, șovinism, naționalism, ca și față de orice alte influențe ale ideologiei burgheze. Datorită activității educative largi și multilaterale desfășurate de partid, a crescut nivelul politic și ideologic al membrilor săi, capacitatea lor de a rezolva sarcinile ce le revin în diferite sectoare ale construcției socialiste.

Așa cum a subliniat Congresul al III-lea, PARTIDUL NOSTRU, LEGAT PRIN MII DE FIRE DE MASELE CELE MAI LARGI ALE POPORULUI, ESTE ASTĂZI MAI OMOGEN ȘI MAI UNIT ÎN JURUL COMITETULUI SĂU CENTRAL, CUM N-A FOST NICIODATĂ ÎN DECURSUL CELOR PATRU DECENII DE EXISTENȚĂ. *(Aplauze furtunoase, ovații.)*

SUB CONDUCEREA PARTIDULUI, SPRE NOI ȘI MĂREȚE VICTORII ÎN CONSTRUCȚIA SOCIALISTĂ

Tovarăși,

O dată cu trecerea la făurirea societății socialiste, creșterea puternică a forțelor de producție, dezvoltarea și consolidarea relațiilor de producție socialiste au devenit sarcina centrală a partidului.

În elaborarea politicii sale economice, partidul s-a condus și se conduce după indicația lui Lenin că *„interesul principal și fundamental al proletariatului după ce a cucerit puterea de stat este de a mări cantitatea de produse, de a spori în proporții uriașe forțele de producție ale societății"*.[3]

Crearea bazei tehnice-materiale a socialismului constituie temelia marilor prefaceri săvîrșite în toate domeniile vieții sociale de către oamenii muncii eliberați de exploatare.

În centrul activității partidului stă industrializarea socialistă — dezvoltarea cu precădere a industriei grele, cu pivotul ei, industria construcțiilor de mașini, capabilă să asigure înzestrarea cu mașini și utilaje a tuturor ramurilor industriei, agriculturii, transporturilor.

Primatul producției mijloacelor de producție creează condițiile pentru dezvoltarea și perfecționarea neîncetată a producției socialiste, pe baza tehnicii celei mai înalte, pentru creșterea rapidă și neîntreruptă a productivității muncii sociale — în ultimă instanță chezășia victoriei noii orînduiri —, pentru asigurarea unui belșug de bunuri materiale și spirituale, în scopul satisfacerii tot mai depline a cerințelor crescînde ale oamenilor muncii.

Încă în octombrie 1945, în raportul prezentat la Conferința națională a Partidului Comunist Romîn, se sublinia că progresul țării noastre este în directă și nemijlocită legătură cu progresul industrializării, cu creșterea în ritm rapid a industriei grele — baza dezvoltării întregii economii.

---

[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 33, E.S.P.L.P. 1957, pag. 178.

Realizarea programului de transformare a Romîniei într-o țară cu o industrie dezvoltată a devenit posibilă după naționalizarea principalelor mijloace de producție din industrie și trecerea la economia planificată.

Înfrîngînd prin muncă devotată și eforturi perseverente greutățile inerente începutului, clasa muncitoare, oamenii muncii, conduși de partid, au ridicat în întreaga țară sute de noi întreprinderi, înzestrate cu tehnica modernă, au imprimat un ritm înalt dezvoltării industriei și celorlalte ramuri ale economiei. Numai în ultimii zece ani, industria și-a sporit producția de 3,5 ori, devenind factorul hotărîtor al avîntului întregii economii, dînd împreună cu construcțiile și transporturile 57 la sută din venitul național.

Caracteristic dezvoltării industriei în anii de democrație populară este ritmul rapid de creștere a producției. În timp ce în Romînia burghezo-moșierească creșterea medie anuală a producției industriale în perioada 1929—1938 a fost de circa 4 la sută, în perioada 1951—1960 această creștere a fost de 13 la sută. În 1960, în mai puțin de 11 săptămîni a fost realizată o producție egală cu întreaga producție a anului 1938. *(Aplauze.)*

Schimbări esențiale au intervenit în structura producției industriale ; industria producătoare de mijloace de producție dă astăzi peste 60 la sută din întreaga producție industrială a țării.

Producția industriei constructoare de mașini a crescut în ultimii 10 ani de 7 ori. A apărut și s-a dezvoltat producția în serie de utilaj petrolier, mașini-unelte, pentru prelucrarea metalelor, motoare cu combustie internă, mașini electrotehnice, producția de tractoare și mașini agricole, autocamioane, locomotive diesel electrice și altele. Ca urmare a îndeplinirii și depășirii planului de 10 ani de electrificare a țării, producția de energie electrică și termică a crescut de 4,2 ori ; consumul de energie electrică pe fiecare muncitor industrial a sporit de la 2.323 kWh în 1950 la 4.924 kWh în 1960.

Înzestrarea industriei cu mașini moderne, extinderea mecanizării și automatizării proceselor de producție, ridicarea calificării muncitorilor au contribuit ca productivitatea muncii în industrie să crească de 2,2 ori în ultimii 10 ani.

Prin aplicarea perseverentă a politicii de repartiție rațională a forțelor de producție pe teritoriul țării, în regiuni în trecut rămase în urmă din punct de vedere economic — Moldova, Dobrogea, Oltenia, Regiunea Mureș-Autonomă Maghiară — s-au construit și se construiesc puternice complexe industriale, care schimbă harta economică a țării.

Avem acum condiții deosebit de prielnice pentru a merge mai departe. Planul de 6 ani, elaborat de Congresul al III-lea al partidului, reprezintă un măreț program de luptă și de muncă al partidului, al întregului popor pentru creșterea continuă a forțelor de producție și încheierea procesului de făurire a relațiilor de producție socialiste în întreaga economie, pentru desăvîrșirea construcției socialiste. (Aplauze puternice, prelungite.)

Acest program prevede continuarea în ritm susținut a industrializării țării. Producția globală industrială va crește de 2,1 ori, cu un ritm mediu anual de circa 13 la sută, față de aproximativ 10 la sută în cei șase ani anteriori. În 1960, primul an al planului șesenal, producția industrială a sporit față de anul precedent cu aproape 17 la sută, realizîndu-se o creștere superioară celei prevăzute inițial ; în primul trimestru al acestui an volumul producției industriale față de perioada corespunzătoare a anului 1960 a crescut cu 18 la sută, depășindu-se cu 4 la sută producția planificată. Aceste cifre confirmă una din cele mai importante legi ale economiei socialiste : continuitatea și ritmul înalt al creșterii producției sociale.

În cinstea glorioasei aniversări a partidului, colectivele întreprinderilor și-au luat angajamente să realizeze în acest an economii peste plan care însumează 1 miliard lei și beneficii peste cele planificate de 600 milioane lei.

Numeroasele angajamente, propunerile făcute pentru folosirea unor procedee tehnice superioare, menite să ridice calitatea produselor, realizările obținute în ultimele luni, dovedesc încă o dată spiritul de inițiativă creatoare, entuziasmul cu care oamenii muncii răspund chemărilor partidului, dragostea și atașamentul lor față de Partidul Muncitoresc Romîn. *(Vii aplauze.)*

Oțelarii, constructorii de mașini, minerii, petroliștii, muncitorii din industria bunurilor de consum și din alte ramuri, care și-au luat angajamente însuflețitoare și le înfăptuiesc cu succes, merită stima și mulțumirea fierbinte a întregului popor ! *(Aplauze însuflețite.)*

Tovarăși,

Problema cea mai grea și complexă a construcției socialiste — trecerea țărănimii de la gospodăria mică bazată pe proprietatea privată la marea gospodărie cooperatist-socialistă — se rezolvă cu succes de către partidul nostru ; imensa majoritate a țărănimii s-a unit în gospodării colective și întovărășiri agricole. Chiaburimea, ultima clasă exploata-

toare, a fost lichidată, punîndu-se astfel capăt și la sate exploatării omului de către om. (Aplauze puternice.) *Gospodăriile socialiste cuprindeau la 1 aprilie 1961 circa 85 la sută din suprafața arabilă a țării.*

Se dezvoltă și se întăresc gospodăriile agricole de stat, care reprezintă sectorul fruntaș al agriculturii atît în ce privește folosirea tehnicii, producția realizată, cît și asigurarea fondului central al statului de produse agro-alimentare.

S-a accentuat procesul de transformare a întovărășirilor agricole în gospodării colective. *În prezent, partidul îndreaptă eforturile principale în direcția întăririi economice-organizatorice și dezvoltării multilaterale a gospodăriilor agricole colective. Dezvoltarea proprietății obștești, și în primul rînd creșterea efectivelor de animale, perfecționarea organizării producției și a muncii vor asigura ridicarea tuturor gospodăriilor colective la nivelul celor fruntașe.*

O dată cu extinderea sectorului socialist s-a ridicat nivelul tehnic al agriculturii, a crescut producția agricolă, a sporit numărul animalelor proprietate obștească, precum și al animalelor proprietate individuală a țăranilor cooperativizați. În perioada 1956—1960 producția de grîu a depășit producția anilor 1934—1938 cu 26 la sută, iar producția de porumb cu 24 la sută. A sporit, de asemenea, mult producția în 1960 față de 1938 : la sfecla de zahăr de 7 ori, la floarea-soarelui de 9 ori, la cartofi de 2,3 ori, la legume de 3,8 ori ș.a.

În același timp a crescut efectivul de animale. Cu toate acestea, numărul de animale la 100 ha este încă nesatisfăcător în raport cu posibilitățile agriculturii noastre. Avem toate condițiile ca să realizăm sarcinile stabilite prin planul de 6 ani cu privire la creșterea efectivului de animale la 100 ha și a randamentului acestora, pentru a asigura sporirea într-un ritm mai accentuat a producției de carne, lapte și alte produse.

Ca urmare a creșterii producției și a productivității muncii în agricultură, an de an se realizează în tot mai bune condiții fondul central de produse agroalimentare : cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, cartofi, carne, lapte ș.a., care asigură nevoile crescînde ale populației, aprovizionarea cu materii prime a industriei, creșterea rezervelor de stat și a disponibilului pentru export.

Hotărîtor pentru rezultatele obținute în construcția socialistă la sate a fost și este puternicul sprijin acordat țărănimii de statul democrat-popular prin credite, semințe, material săditor, animale de rasă, îngrășăminte, mijloacele mecanizate ale stațiunilor de mașini și tractoare.

Astăzi, pe ogoarele patriei lucrează 44.000 tractoare (fizice), circa 17.600 combine și aproape 34.000 semănători, toate produse de industria noastră socialistă ; numărul specialiștilor cu pregătire medie și superioară din agricultură trece de 30.000. Prin cele 244 stațiuni de mașini agricole și tractoare, statul pune la îndemîna gospodăriilor agricole colective și întovărășirilor agricole, în condiții avantajoase, utilaj agricol modern.

Pînă în 1965, cînd se va încheia procesul de colectivizare în agricultură, oamenii muncii de la sate vor dispune de 100.000 de tractoare, peste 70.000 de semănători, peste 51.000 combine și alte mașini agricole ; în 1965 se vor produce peste două milioane tone îngrășăminte minerale ; ridicarea puternică a nivelului tehnic al agriculturii va ușura considerabil munca țăranilor și va asigura creșterea continuă a producției agricole. *(Aplauze.)*

În întîmpinarea aniversării partidului, numeroase gospodării agricole de stat, stațiuni de mașini și tractoare, gospodării agricole colective și întovărășiri au desfășurat o activitate susținută pentru a asigura în acest an creșterea în continuare a producției agricole.

Prin munca ei rodnică, țărănimea muncitoare își aduce contribuția la făurirea vieții noi, socialiste, în patria noastră.

În activitatea plină de entuziasm și abnegație ce se desfășoară în fabrici și uzine, gospodării agricole colective, gospodării agricole de stat, pretutindeni în țară se reflectă rezultatele uriașei activități organizatorice și educative a partidului, dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, patriotismul fierbinte și devotamentul lor față de cauza socialismului. *(Aplauze însuflețite.)*

Tovarăși,

Lenin spunea că *„numai socialismul va da posibilitatea de a răspîndi larg și de a subordona cu adevărat producția socială și repartiția produselor potrivit unor considerente științifice care să arate cum să se facă ca viața tuturor oamenilor muncii să fie cît mai ușoară și să le ofere posibilitatea unui trai înstărit. Numai socialismul poate înfăptui acest lucru. Și noi știm că el trebuie să înfăptuiască acest lucru, și în înțelegerea acestui adevăr constă întreaga greutate a marxismului și întreaga sa forță"* [1]. Succesele obținute în creșterea producției și ridicarea bunăstării poporului în țara noastră confirmă pe deplin această învățătură leninistă. *(Aplauze puternice.)*

Cei care au cunoscut vremurile întunecate ale trecutului își dau și mai bine seama decît generația tînără ce progres impresionant a făcut poporul nostru în anii puterii populare.

În ultimii 10 ani, ca efect al măsurilor de creștere a salariilor și pensiilor, de reducere a prețurilor de vînzare, de introducere a alocației de stat pentru copii, sporirii producției și consumului de alimente, îmbrăcăminte și încălțăminte, creării unor tot mai bune condiții pentru odihna și îngrijirea sănătății, s-a ridicat simțitor nivelul de trai al oamenilor muncii. Salariul real a crescut cu aproape 85 la sută. În întreaga țară construcțiile de locuințe cunosc un puternic avînt.

Se îmbunătățesc continuu condițiile de viață ale țărănimii, crește consumul de produse agricole și industriale, ca urmare a sporirii producției și a veniturilor ei bănești. Țărănimea și-a construit în ultimii zece ani circa 700.000 case noi.

Au fost efectuate numeroase construcții de școli, cămine culturale, cinematografe, dispensare, case de naștere, care întregesc tabloul vieții noi a satelor noastre.

Una din cele mai de seamă cuceriri ale revoluției socialiste constă în aceea că cultura a devenit un bun al maselor populare, a pătruns în viața lor de zi cu zi. Fiecare cetățean al țării are posibilitatea să învețe, să se cultive, să-și dezvolte multilateral aptitudinile, să-și manifeste talentul și capacitatea creatoare.

Prin reorganizarea și lărgirea învățămîntului de toate gradele, prin asigurarea bazei materiale — construirea de noi spații de învățămînt, laboratoare, cămine, cantine —, prin asigurarea școlilor cu personal didactic necesar, prin acordarea de burse, s-au creat mari posibilități ca tineretul să se bucure de binefacerile învățăturii, ca economia și cultura socialistă să dispună de cadre tot mai multe și mai bine pregătite.

Întreaga activitate cultural-educativă, cercetarea științifică, creația literară și artistică sînt orientate în strînsă legătură cu viața, cu cerințele desăvîrșirii construcției socialiste.

Roadele acestei orientări se concretizează în tot mai multe lucrări valoroase, care se bucură de prețuirea oamenilor muncii și care constituie o contribuție importantă la opera de construire a socialismului.

Înfăptuirea politicii partidului de dezvoltare a economiei naționale, de ridicare a nivelului de trai material și cultural al oamenilor

---

[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, Editura politică, 1959, pag. 396-397.

muncii este nemijlocit legată de vasta activitate economică, organizatorică și cultural-educativă desfășurată de statul democrat-popular, de organele sale centrale și locale. Partidul se preocupă cu cea mai mare grijă de întărirea continuă a orînduirii noastre noi, de perfecționarea funcționării organelor de stat și a activității de conducere a economiei, de dezvoltarea democrației socialiste, prin atragerea tot mai largă a oamenilor muncii la conducerea treburilor obștești, sporirea rolului organizațiilor obștești în viața socială.

Pentru obținerea marilor succese în construcția societății socialiste, o imensă însemnătate are faptul că poporul romîn, ca și popoarele tuturor celoralte țări socialiste, primește un ajutor frățesc, multilateral din partea Uniunii Sovietice și se bucură de roadele colaborării și specializării producției în cadrul lagărului socialist. (Aplauze puternice.) *Partidul nostru, întregul nostru popor nutresc sentimente de profundă recunoștință pentru sprijinul cu adevărat internaționalist pe care-l primesc din partea marelui popor sovietic.* (Aplauze îndelungate.)

Relațiile de colaborare și ajutor reciproc statornicite între țările lagărului socialist contribuie la ridicarea tuturor țărilor socialiste către nivelul celor avansate, care și ele se dezvoltă continuu, în așa fel încît toate să intre mai mult sau mai puțin simultan în comunism. Această legitate a sistemului socialist mondial constituie încă o expresie a superiorității socialismului, o chezășie a victoriei sale în întrecerea economică pașnică cu sistemul capitalist. *(Aplauze.)*

Prefacerile petrecute în structura economică a țării au dus și la schimbări corespunzătoare în structura socială a societății, în raportul dintre clase, în natura claselor sociale.

În procesul făuririi orînduirii socialiste a crescut ponderea clasei muncitoare în totalul populației, s-a întărit rolul ei conducător în stat. În perioada 1950—1960 numărul total al muncitorilor a crescut cu 86 la sută.

Socialismul transformă țărănimea într-o clasă nouă, țărănimea colectivistă, care-și organizează viața pe baza proprietății obștești asupra mijloacelor de producție, a muncii în comun și a repartiției după cantitatea și calitatea muncii depuse.

În procesul construcției socialiste, pe lîngă vechea intelectualitate, care în covîrșitoarea ei majoritate participă activ la dezvoltarea economică și culturală a țării, s-au format noi generații de intelectuali, trup din trupul poporului muncitor, toate laolaltă constituind detașamentul unic al intelectualității noastre.

Pe temelia trainică a acestei structuri noi a societății a apărut și se consolidează unitatea politică, morală și ideologică a întregului

popor în jurul partidului, se întărește prietenia frățească a oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate. (Aplauze puternice.)

Clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, unite prin interesele lor economice și politice, prin scopul lor comun, muncesc cu entuziasm și hotărîre pentru desăvîrșirea construcției socialismului, pentru înflorirea patriei și bunăstarea poporului muncitor.

PENTRU TRIUMFUL CAUZEI PĂCII ȘI SOCIALISMULUI ÎN LUMEA ÎNTREAGĂ

Tovarăși,

Sărbătorim aniversarea a 40 de ani de la înființarea partidului în condiții internaționale caracterizate printr-un uriaș avînt al luptei popoarelor pentru pace, democrație și socialism. Pentru comuniști este un izvor de încredere și mîndrie faptul că învățătura care-i călăuzește se dovedește singura justă, singura capabilă să descifreze, din complexitatea evenimentelor sociale, direcția dezvoltării istorice, să dea o orientare clară luptei clasei muncitoare. Steagul marxism-leninismului unește astăzi o treime din populația planetei, este stindardul aspirațiilor fundamentale ale sutelor de milioane de oameni ai muncii din lumea întreagă. (Aplauze prelungite.)

Lumea socialismului a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale, caracterizată prin înfăptuirea cu succes de către Uniunea Sovietică a sarcinilor construcției desfășurate a comunismului, trecerea unui șir de țări socialiste în etapa desăvîrșirii socialismului. În epoca noastră lagărul socialist exercită înrîurirea determinantă asupra dezvoltării istorice, ceea ce creează posibilitatea ca problemele fundamentale ale omenirii să fie rezolvate într-un fel nou, potrivit intereselor popoarelor. *(Aplauze.)*

Măreția ideilor comunismului, umanismul lor profund apar tot mai clar omenirii prin succesele epocale obținute de poporul sovietic în realizarea planului septenal, se întruchipează în dezvoltarea vertiginoasă, neîntreruptă a forțelor de producție, în avîntul fără precedent al științei și tehnicii, în ridicarea considerabilă a bunăstării materiale și nivelului de cultură al oamenilor sovietici. Deschiderea drumului spre adîncurile spațiului cosmic a stîrnit admirația tuturor popoarelor, care au văzut în această victorie a geniului uman o expresie a strălucitelor realizări ale poporului sovietic în construcția desfășurată a comunismului. *(Vii aplauze.)*

Importante rezultate în opera de construcție a vieții noi obțin toate țările familiei frățești a lagărului socialist ; se realizează mari progrese în toate domeniile, are loc un avînt general al economiei, înflorește cultura, crește nivelul de trai al poporului. Se perfecționează permanent diviziunea internațională a muncii, întemeiată pe principiile internaționalismului socialist, pe îmbinarea armonioasă a intereselor fiecărei țări socialiste în parte și ale sistemului socialist în ansamblu.

Superioritatea socialismului în întrecerea economică cu capitalismul își găsește expresie în ritmul înalt de dezvoltare a forțelor de producție, caracteristic lagărului socialist în ansamblul său. În perioada 1951—1960, ritmul mediu de creștere a producției industriale a fost în țările lagărului socialist de 13,6 la sută față de 4,9 la sută în țările capitaliste, adică de aproape trei ori mai mare.

Acest decalaj devine și mai accentuat în anii din urmă ; astfel, pentru perioada 1957—1960 ritmul mediu anual de creștere a producției industriale în țările socialiste a fost de 13,9 la sută față de numai 3,7 la sută în țările capitaliste. În acest răstimp volumul producției industriale a crescut în țările socialiste cu 68 la sută față de numai 15 la sută în țările capitaliste.

Ca rezultat al acestui ritm rapid, țările socialiste, deși cuprind o treime a populației globului și au pornit aproape toate de la un nivel redus de dezvoltare industrială, au ajuns în decursul unui singur deceniu (1950—1959) să-și sporească ponderea în producția mondială — la cărbune de la 28,2 la 49,8 la sută, la petrol de la 8,4 la 15 la sută, la oțel de la 19,2 la 30,9 la sută, la fontă de la 18,5 la 35,5 la sută.

Este de subliniat faptul că economia se dezvoltă într-un ritm înalt, atît în fiecare țară socialistă, cît și pe ansamblul lagărului socialist, în timp ce în sistemul capitalist, în cadrul ritmului general scăzut de dezvoltare economică, se manifestă stagnarea și scăderea producției în numeroase state dezvoltate și menținerea în stare de înapoiere, de către statele imperialiste, a unor țări slab dezvoltate și dependente.

În contrast cu dezvoltarea continuu ascendentă a țărilor socialiste, se accentuează declinul sistemului capitalist, fenomenele de putrefacție, parazitism și instabilitate ale economiei capitaliste.

În ultimii ani, ca urmare a îngustării accentuate a pieței interne și mondiale capitaliste, se manifestă din ce în ce mai acut nefolosirea cronică a capacităților de producție, îndeosebi în industria oțelului, a cărbunelui, în industria de automobile, textilă și altele, ceea ce agravează tot mai mult situația economică a țărilor sistemului mondial capitalist, cu toate consecințele sociale și politice legate de accentuarea fenomenelor crizei generale.

Zilele acestea, d-l Kennedy, președintele Statelor Unite ale Americii, cea mai puternică țară capitalistă, arăta : — citez — „este o ironie tragică a epocii noastre că în momentul în care forța economiei noastre a devenit cheia lumii libere — așa denumește el capitalismul — suferim de pe urma unui șomaj larg răspîndit. Avem sectoare importante de depresiune economică, instalații industriale care funcționează într-un ritm încetinit, iar ritmul nostru de dezvoltare este inferior ritmului majorității celorlalte țări industriale". Acesta și este adevărul : în țările capitaliste se vădesc simptomele unei noi depresiuni, iau proporții fără precedent șomajul, inflația, dezechilibrul bugetar, se agravează caracterul anarhic al producției. Iată de ce burghezia monopolistă privește cu o mare îngrijorare avîntul neîntrerupt al economiei țărilor socialiste.

Evoluția evenimentelor confirmă intrarea capitalismului într-o nouă etapă a crizei sale generale, caracterizată prin creșterea impetuoasă a forței sistemului mondial socialist, îngustarea considerabilă a sferei de dominație a imperialismului, destrămarea sistemului colonial, agravarea continuă a tuturor contradicțiilor capitalismului.

Se ascut contradicțiile dintre marile monopoluri și masele largi populare, contradicțiile în cadrul burgheziei, precum și între monopolurile internaționale și între puterile imperialiste.

Tot mai hotărît se ridică la luptă pentru interesele lor vitale masele muncitoare, în frunte cu proletariatul. În țările capitaliste luptele și acțiunile revendicative ale oamenilor muncii se țin lanț, participanții la greve se numără, ca niciodată, cu milioanele, ramuri întregi de activitate economică sînt paralizate pe lungi intervale de timp. În Italia au luat parte în anul trecut la greve mai bine de 5.000.000 de oameni ai muncii, în cadrul „ofensivei de primăvară" au declarat grevă 4.000.000 de muncitori japonezi. Belgia, prezentată pînă deunăzi ca prototipul „statului bunăstării generale" și al „păcii sociale", a fost zguduită de uriașa grevă a celor peste 1.000.000 de muncitori. În Statele Unite ale Americii au avut loc anul trecut 3.300 greve, în Anglia numărul grevelor s-a ridicat la peste 2.400 ; față de 1958, numărul participanților la luptele greviste a crescut în 1960 de peste 2,5 ori, ajungînd la 53.000.000, o uriașă armată a muncii care s-a ridicat împotriva capitalului.

Crește lupta maselor largi populare pentru obiective cu caracter politic. În legătură cu puciul militar din Algeria, clasa muncitoare, oamenii muncii din Franța s-au ridicat în masă și, prin acțiuni hotărîte, culminînd cu uriașa grevă a celor 12 milioane de oameni, și-au afirmat

voința de luptă împotriva pericolului fascist, pentru apărarea libertăților democratice amenințate de forțele ultrareacționare. Sute de mii de cetățeni din Anglia, Japonia, Italia participă la marșurile de protest și demonstrațiile împotriva cursei înarmărilor și instalării de baze atomice ; o luptă eroică duce poporul spaniol împotriva dictaturii lui Franco ; se intensifică acțiunile curajoase ale patrioților portughezi, ale forțelor antifasciste din R. F. Germană. Niciodată în decursul istoriei lupta maselor populare pentru revendicări economice, pentru pace, democrație și progres social n-a cunoscut o asemenea amploare și intensitate ca în zilele noastre. Tot mai mult se confirmă aprecierile Consfătuirii de la Moscova despre posibilitățile largi de făurire a unității de acțiune a tuturor detașamentelor oamenilor muncii în lupta pentru interesele lor vitale. *(Aplauze.)*

Destrămarea accelerată în ultimii ani a sistemului colonial constituie al doilea fenomen ca importanță istorică după formarea sistemului socialist mondial și a dat o grea lovitură imperialismului. Faptul că sute de milioane de oameni ai muncii au scuturat lanțurile robiei coloniale și iau parte activă la viața politică internațională constituie o mare victorie a tuturor popoarelor, a cauzei progresului în lumea întreagă. *(Vii aplauze.)*

Interesele întăririi păcii impun abolirea neîntîrziată a ultimelor rămășițe ale colonialismului. Creează grave primejdii pentru liniștea și securitatea internațională comploturile și acțiunile agresive prin care marile monopoluri se străduiesc să-și mențină vechile poziții și privilegii și să prelungească viața rînduielilor colonialiste. Tocmai concernele capitaliste care controlează întreaga producție minieră din Congo au regizat intervenția imperialistă împotriva tinerei republici africane, au patronat asasinarea mișelească a lui Patrice Lumumba și înscăunarea marionetelor docile ale colonialiștilor în locul guvernului legal. Grupările monopoliste interesate în exploatările miniere și petrolifere din Sahara stau în calea înfăptuirii dreptului poporului algerian de a-și hotărî singur soarta sa.

În ciuda tuturor uneltirilor imperialiste, lichidarea completă și definitivă a regimului colonial sub toate formele și manifestările sale constituie o necesitate obiectivă și este istorește inevitabilă. *(Aplauze puternice.)*

Tovarăși,

Problema fundamentală a zilelor noastre este apărarea păcii. În condițiile actuale, cînd, datorită dezvoltării fără precedent a științei și tehnicii militare, un nou război mondial ar aduce omenirii distrugeri și

pierderi incalculabile, comuniștii din lumea întreagă consideră ca îndatorirea lor supremă lupta pentru apărarea păcii, pentru înfăptuirea dezarmării, micșorarea încordării și dezvoltarea colaborării internaționale pe baza principiilor coexistenței pașnice.

Natura agresivă a imperialismului este neschimbată ; s-a schimbat însă radical lumea în cadrul căreia acționează imperialismul, s-a schimbat raportul de forțe pe arena mondială. Niciodată în decursul istoriei nu s-au ridicat împotriva cercurilor agresive asemenea forțe uriașe cum sînt lagărul socialist, strîns unit, cu imensa lui forță politică, economică, tehnică-științifică și de apărare, numeroase state nesocialiste iubitoare de pace, clasa muncitoare internațională, mișcarea de eliberare națională, mișcarea mondială a luptătorilor pentru pace.

Politica Uniunii Sovietice și a celorlalte țări socialiste de apărare neobosită a păcii, de rezolvare pașnică, prin tratative, a problemelor litigioase răspunde intereselor vitale ale omenirii, care dorește fierbinte pacea. Iată în ce-și găsește izvorul aprobarea călduroasă și sprijinul larg de care se bucură în rîndurile popoarelor lumii inițiativele politicii externe a statelor socialiste. *(Aplauze.)*

Sînt cunoscute criticile adresate de d-l Kennedy înaintea alegerilor prezidențiale din S.U.A. vechii administrații, a cărei politică a dus la o scădere fără precedent a prestigiului internațional al Statelor Unite ale Americii. În timpul campaniei electorale cît și în primele luări de poziție după alegeri, el a declarat că va continua politica realistă a lui Franklin Roosevelt, că va milita pentru „o pace trainică în lume, care să nu se clatine în pragul războiului", că „va porni din nou în căutarea păcii" și va „netezi terenul tratativelor", că dorește să se făurească „nu un echilibru al forțelor, ci o lume nouă a legalității, în care cei tari să fie drepți, cei slabi să fie în siguranță, iar pacea să fie apărată pe veci". *(Animație în sală.)*

Potrivit acestor declarații s-ar fi putut aștepta ca instalarea sa la Casa Albă să ducă la o primenire a atmosferei internaționale de miasmele „războiului rece". Dar acum pînă și oameni politici, comentatori de presă, personalități din cele mai diferite din Occident își exprimă fățiș dezamăgirea față de politica noii administrații.

Intervenția armată împotriva Cubei a provocat nu numai în America Latină, ci și în numeroase alte țări ale lumii un val de indignare și mînie împotriva Statelor Unite, ca mare putere care a patronat și organizat atacarea micului popor cuban, ce-și apără dreptul de a dispune singur de propria sa soartă.

Atitudinea fermă a Uniunii Sovietice și a celorlalte țări socialiste, solidaritatea manifestată de toate popoarele iubitoare de libertate au

constituit un sprijin moral și politic în lupta eroicului popor cuban, care s-a ridicat ca unul și a respins vitejește pe agresori. *(Vii aplauze.)*

Este îngrijorător că și după înfrîngerea agresiunii împotriva Cubei, personalități oficiale din S.U.A. proferează fățiș noi amenințări împotriva poporului cuban.

Nu dorim să dăm lecții nimănui, dar trebuie să subliniem că cei care refuză să țină seama de realități, care ignorează dreptul popoarelor de a dispune singure de soarta lor și intervin în treburile interne ale acestora vor avea de înregistrat noi eșecuri și mai grave.

Împreună cu toate țările socialiste, cu toate popoarele iubitoare de libertate, cu întreaga omenire progresistă sîntem din toată inima alături de lupta eroică a poporului Cubei pentru apărarea cuceririlor sale revoluționare, pentru dreptul sacru de a fi stăpîn al destinelor sale. *(Aplauze prelungite, furtunoase.)*

Viața dovedește că teza cu privire la posibilitatea zădărnicirii aventurilor agresive ale imperialiștilor nu este o formulă abstractă, ci concluzia analizei științifice a realităților esențiale ale lumii contemporane, în primul rînd a noului raport de forțe. Pe măsură ce devine și mai puternic frontul păcii, în frunte cu uriașul lagăr al statelor socialiste, strîns unite, cresc posibilitățile de înfrînare a agresorilor imperialiști, de preîntîmpinare a unui nou război mondial.

Conștiente de primejdiile pe care le implică pentru pace aventurile agresive ale cercurilor imperialiste, țările socialiste urmăresc cu vigilență desfășurarea vieții internaționale, depun eforturi neobosite pentru soluționarea pașnică a problemelor litigioase, pentru destindere internațională, luînd totodată măsurile necesare pentru asigurarea securității popoarelor lor și pentru întărirea păcii în lume.

Muncind pentru întărirea patriei socialiste, pentru dezvoltarea economică și consolidarea continuă a orînduirii democrat-populare, sudînd tot mai mult unitatea moral-politică în jurul partidului, poporul nostru răspunde în același timp îndatoririi sale internaționaliste de a contribui la creșterea forțelor lagărului socialist — principalul reazem al păcii în lume. *(Aplauze puternice.)*

Alături de celelalte țări socialiste, Republica Populară Romînă duce o politică de apărare fermă a păcii, de micșorare a încordării internaționale și de promovare a coexistenței pașnice. Purtătorul de drapel și inițiatorul acestei politici, care exprimă interesele fundamentale ale poporului romîn, antrenat într-o vastă operă constructivă, este partidul nostru — Partidul Muncitoresc Romîn. (Aplauze entuziaste, îndelung repetate.)

Republica Populară Romînă, în strînsă unitate cu celelalte țări ale familiei frățești a lagărului socialist, aduce o contribuție proprie, activă la întărirea forțelor socialismului și păcii. Țara noastră sprijină cu hotărîre propunerile istorice ale Uniunii Sovietice îndreptate spre realizarea dezarmării generale și totale cu asigurarea celui mai strict control internațional, se pronunță cu hotărîre pentru încheierea tratatului de pace cu cele două state germane și transformarea Berlinului occidental într-un oraș liber, demilitarizat, susține propunerile și inițiativele altor state iubitoare de pace, îndreptate spre destinderea internațională.

Pe baza principiilor coexistenței pașnice se dezvoltă continuu relațiile politice, economice și culturale ale Romîniei cu țări avînd diferite orînduiri social-politice.

Vom întreprinde și pe viitor acțiuni neobosite pentru a contribui la însănătoșirea climatului internațional, la statornicirea unor relații de bună vecinătate și de colaborare între state.

Romînia își va aduce și pe viitor întregul său aport la întărirea înțelegerii și prieteniei între popoare, la lupta pentru triumful măreței cauze a păcii. *(Vii aplauze.)*

Tovarăși,

De-a lungul întregii sale existențe, partidul nostru a educat pe comuniști, pe oamenii muncii în spiritul internaționalismului proletar, a cultivat în rîndurile membrilor de partid conștiința faptului că ei sînt totodată militanți ai marii familii a partidelor marxist-leniniste din lumea întreagă, ostași ai armatei comunismului mondial. *(Aplauze puternice.)*

Această mișcare reprezintă cea mai influentă forță politică a timpului nostru, cel mai important factor al progresului social. Cu 41 de ani în urmă, în lume existau doar 6 partide comuniste (în afara Partidului bolșevic). Azi, în 87 de țări de pe toate continentele lumii există partide comuniste și muncitorești; ele reprezintă o mare forță, numărînd peste 36 milioane de membri și mobilizînd sute de milioane de oameni ai muncii în lupta pentru pace, democrație și socialism. (Aplauze îndelungate.)

Este greu, tovarăși, să exprimi sentimentele de emoție și mîndrie pe care le-am resimțit la Consfătuirea de la Moscova din 1960 a reprezentanților partidelor frățești, cel mai larg și mai reprezentativ for

internațional din cîte a cunoscut istoria mișcării muncitorești, imagine vie a uriașei forțe a mișcării comuniste mondiale. *(Vii aplauze.)*

În Consfătuirile partidelor comuniste și muncitorești din 1957 și 1960 și-a găsit expresie activitatea ideologică vastă a mișcării comuniste, care îmbogățește neîncetat tezaurul gîndirii marxist-leniniste și al experienței revoluționare a clasei muncitoare internaționale.

Hotărîrile istorice ale celui de-al XX-lea și XXI-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice au constituit un neprețuit ajutor ideologic pentru toate partidele comuniste și muncitorești, au contribuit la dezvoltarea și aplicarea consecventă a principiilor leniniste în viața și activitatea partidelor, în relațiile dintre partidele comuniste și dintre țările socialiste. *Întreaga politică a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a Comitetului său Central, în frunte cu tovarășul Hrușciov, reprezintă o strălucită manifestare a marxism-leninismului creator în acțiune, este un exemplu de slujire a intereselor poporului, a intereselor cauzei păcii și socialismului în lumea întreagă.* (Aplauze furtunoase. Urale.)

Conștient de răspunderea ce-i revine față de soarta propriului popor, față de mișcarea comunistă internațională, partidul nostru își îndeplinește cu hotărîre îndatoririle sale internaționaliste, militînd cu fermitate și perseverență pentru întărirea continuă a unității lagărului socialist și a coeziunii mișcării comuniste mondiale.

În zilele noastre apare mai evident ca oricînd superioritatea marxism-leninismului asupra feluritelor „siteme filozofice" ale ideologilor burgheziei — concepții neputincioase să dea o interpretare justă evenimentelor, să prevadă cursul evoluției istorice. În zadar cheltuiesc marile monopoluri sute de milioane de dolari pentru organizarea a diferite „trusturi ale creierului", pentru înjghebarea a felurite „fundații" și „institute" de combatere a comunismului ; toate acestea nu pot ascunde sterilitatea sistemului capitalist pe plan ideologic, nu pot împiedica adîncirea continuă a crizei ideologiei burgheze.

Pînă și adepți dintre cei mai înfocați ai anticomunismului dau alarma că în arsenalul teoretic al ideologiei burgheze nu se găsesc idei care să poată fi contrapuse cu eficacitate marxismului, să stăvilească forța de atracție a acestuia. „Nu avem țeluri care să unească poporul", „nu avem idealuri în stare să atragă masele" — se lamentează ei „Comunismul este una din cele mai plauzibile și convingătoare idei din istoria omenirii" — constată ziarul burghez englez „The Guardian". „...Primejdia care amenință acum Occidentul în America Latină și Africa — scrie ziarul — nu este o intervenție sovietică directă și nici măcar o conspirație comunistă uneltită pe furiș. Primejdia reală este că la-

tino-americanii și africanii ar putea hotărî în mod deliberat că imaginea comuniștilor despre lumea lor este mai adevărată și mai promițătoare decît cea a Occidentului".

Într-adevăr, ingrată sarcină le revine economiștilor, filozofilor, publiciștilor burghezi ! Ce idei să născocească pentru a demonstra superioritatea „sistemului inițiativei private" — cînd principalele țări capitaliste înregistrează recorduri de șomaj, cînd economia lumii capitaliste bate pasul pe loc, în timp ce țările socialiste înaintează cu pași repezi pe calea înfloririi economiei și culturii ? Ce artificii ideologice pot convinge pe oamenii muncii de „virtuțile" unei orînduiri a cărei lege și morală supremă este jefuirea celor mulți, aruncarea pe spatele lor a poverii crizelor și cursei înarmărilor și asigurarea de profituri fabuloase unui mănunchi de magnați, — cînd socialismul arată că se poate trăi altfel, fără exploatatori, folosindu-se toate resursele societății pentru bunăstarea celor ce muncesc ?

Criza ideologiei burgheze nu se datorește unor factori de conjunctură, unei situații de moment, ci reprezintă rezultatul necesar al evoluției unui sistem social perimat, condamnat de istorie la o inevitabilă pieire.

Militînd cu perseverență împotriva influențelor ideologiei burgheze, partidele comuniste și muncitorești apără ca lumina ochilor puritatea învățăturii marxist-leniniste, demască neobosit oportunismul și reformismul, desfășoară a luptă hotărîtă împotriva revizionismului ca pericol principal în mișcarea muncitorească internațională, combat dogmatismul și sectarismul.

Forța partidelor comuniste stă în fidelitatea nestrămutată față de măreața noastră învățătură marxist-leninistă, care reflectă legile obiective ale dezvoltării sociale, interesele vitale ale popoarelor și cerințele progresului istoric al umanității. (Aplauze prelungite.)

Trăim vremuri minunate în care prind viață sub ochii noștri visurile a generații de luptători revoluționari. Socialismul a devenit o realitate vie pe un teritoriu imens, care se întinde de la Pacific la Elba. În locul vechilor imperii coloniale au apărut zeci de noi state independente. Mișcarea comunistă mondială se afirmă ca o puternică forță motrice a dezvoltării sociale. Întreaga desfășurare a istoriei în cei mai bine de 110 ani de cînd Marx și Engels au adresat înflăcărata chemare *„Proletari din toate țările, uniți-vă!"* confirmă justețea genialelor idei ale marxismului. *(Vii aplauze.)*

Cu 40 de ani în urmă, delegații la primul Congres al Partidului Comunist din Romînia, încadrați de baionetele jandarmilor care-i arestaseră, intonau „Internaționala". *Azi, steagul glorios al partidului, care*

nu s-a plecat niciodată în fața dușmanului, flutură biruitor deasupra Romîniei socialiste. (Aplauze puternice, îndelung repetate.) *N-au fost zadarnice jertfele, sacrificiile atîtor ani de aprigă luptă de clasă. Oropsiții soartei, cei jefuiți și exploatați la sînge de capitaliști și moșieri, cei care ieri* — cum spune cîntecul — *nu erau nimic pe lume, sînt azi totul, sînt stăpînii țării și ai soartei lor.* (Aplauze entuziaste. Urale.)

În această zi de aniversare sărbătorească, adresăm un fierbinte salut de luptă partidului făurit de Lenin, gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, partidelor frățești din țările socialiste, partidelor comuniste și muncitorești din toate țările. (Aplauze furtunoase.) *Transmitem oamenilor muncii de pretutindeni salutul nostru internaționalist — expresie a solidarității cu lupta lor pentru pace, democrație și progres social.* (Aplauze puternice, îndelungate.)

PĂȘIM ÎN AL CINCILEA DECENIU DE EXISTENȚĂ A PARTIDULUI ÎNSUFLEȚIȚI DE OBIECTIVUL MĂREȚ AL DESĂVÎRȘIRII CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE ÎN ȚARA NOASTRĂ. SUB CONDUCEREA SA ÎNCERCATĂ, POPORUL MUNCITOR VA FĂURI VICTORIA DEPLINĂ A SOCIALISMULUI ȘI COMUNISMULUI ÎN SCUMPA NOASTRĂ PATRIE! *(Aplauze entuziaste, prelungite.)*

CAUZA COMUNISMULUI ȘI A PĂCII ESTE INVINCIBILĂ, EA VA TRIUMFA ÎN MOD INEVITABIL ÎN LUMEA ÎNTREAGĂ! *(Aplauze furtunoase, urale. Întreaga sală, în picioare, ovaționează minute în șir. În sală răsună lozinci: „Trăiască Partidul Muncitoresc Romîn și Comitetul său Central, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej!", „Trăiască detașamentul de frunte al mișcării comuniste internaționale — Partidul Comunist al Uniunii Sovietice!", „Trăiască unitatea lagărului socialist și a mișcării comuniste internaționale!", „Trăiască pacea în lumea întreagă și cei ce luptă pentru ea!". Din mii de piepturi izbucnesc noi urale. Se scandează îndelung: P.M.R.)*

DOCUMENTE PRIVIND LUPTA PENTRU CREAREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA ŞI ACTIVITATEA SA ÎN PRIMII ANI DE EXISTENŢĂ *

Cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a creării Partidului Comunist din Romînia publicăm unele documente care oglindesc creşterea luptei revoluţionare dusă de clasa muncitoare din ţara noastră împotriva regimului burghezo-moşieresc, pentru apărarea revoluţionară a Rusiei sovietice, pentru crearea unui partid revoluţionar marxist-leninist şi afilierea lui la Internaţionala Comunistă.

Printre documentele publicate mai jos sînt incluse manifeste, apeluri, moţiuni, rapoarte ale C.C. al P.C.R., precum şi articole din presa muncitorească a vremii.

Publicarea acestor documente va contribui la cunoaşterea unor aspecte importante ale luptei pentru crearea partidului marxist-leninist din ţara noastră — Partidul Comunist din Romînia — şi ale activităţii desfăşurate încă din primii ani ai existenţei sale, în ciuda prigoanei crunte dezlănţuite împotriva sa de către regimul burghezo-moşieresc.

1

MUNCITORI ŞI ŢĂRANI !
SOLDAŢI ŞI OFIŢERI !
CETĂŢENI ! [1]

Ţara a ajuns într-o situaţie dintre cele mai jalnice.

Oltenia, Muntenia, Dobrogea şi o parte a Moldovei zac sub jugul cotropitorilor străini. Trei sferturi din poporul romîn, cu gospodăriile şi căsniciile împrăştiate, a ajuns pribeag şi muritor de foame. Avuţia naţională prăduită ori încăpută în mîna duşmanului. Armata pierdută **. Sute de mii de feciori dispăruţi din mijlocul nostru : prizonieri care se pierd în lagărele de concentrare, invalizi şi morţi. Văduve şi orfani rămaşi pe drumuri. Moldova prefăcută în lagăr, în spital şi în cimitir, unde se zbat în chinuri resturile armatei şi populaţiei, secerate de frig, de foame, de mizerii şi de epidemii. Ţara înglodată în datorii de miliarde, fără siguranţa reocupării teritoriilor pierdute şi cu perspectivele cele mai negre pentru viitor. Iar pe deasupra, compromisă în Balcani şi în Europa, cu o situaţiune internaţională dintre cele mai critice ***.

* Documentele au fost selecţionate şi pregătite pentru tipar de I. NEACŞU şi V. PETRIŞOR.

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a Partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A-I-7, inv. 7. Manifest al Comitetului de acţiune social-democrat romîn din iulie 1917.

** Manifestul se referă la înfrîngerile pe care armata romînă le suferise în perioada septembrie 1916—iunie 1917.

*** După înfrîngerile suferite de armata romînă în prima parte a războiului, prestigiul Romîniei burghezo-moşiereşti în sud-estul Europei a scăzut considerabil atît din punct de vedere politic, cît şi militar.

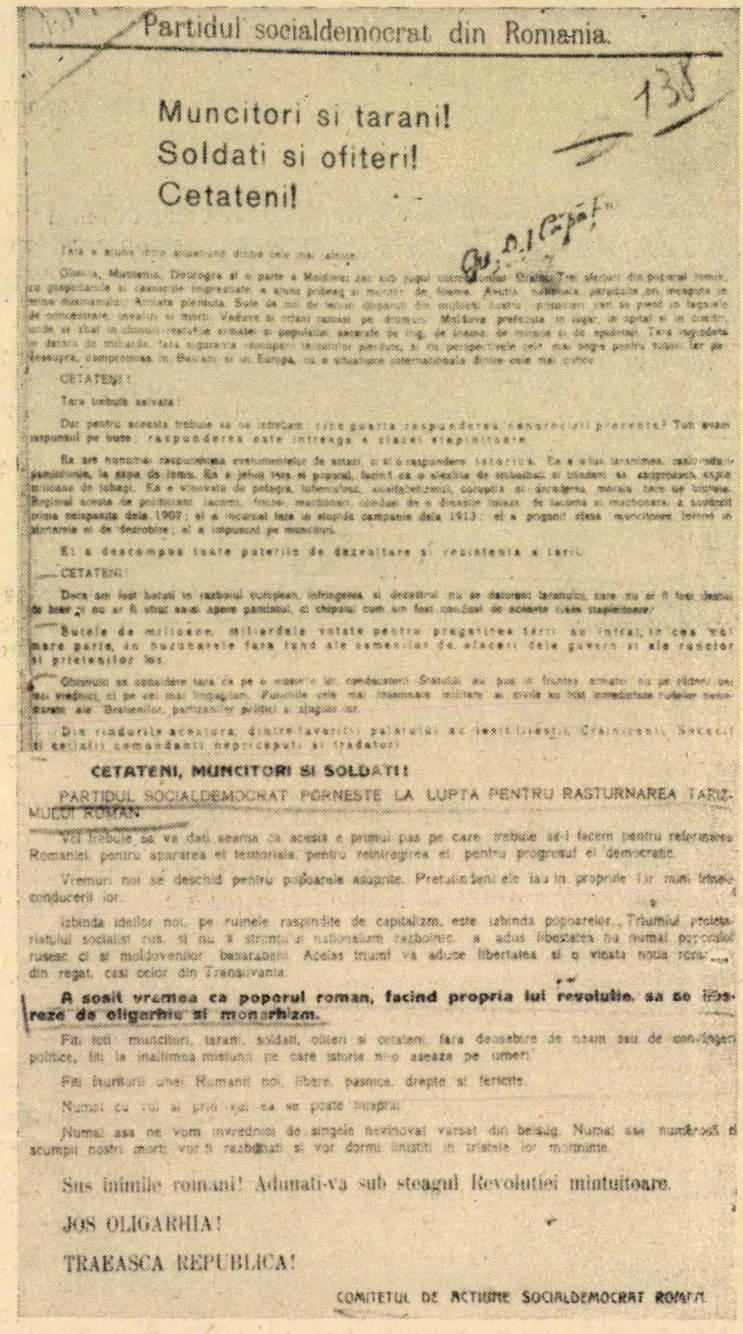

Partidul socialdemocrat din Romania.

Muncitori si tarani!
Soldati si ofiteri!
Cetateni!

CETATENI!

CETATENI!

CETATENI, MUNCITORI SI SOLDATI!

PARTIDUL SOCIALDEMOCRAT PORNESTE LA LUPTA PENTRU RASTURNAREA TARIZMULUI ROMAN!

A sosit vremea ca poporul roman, facind propria lui revolutie, sa se libereze de oligarhie si monarhism.

Sus inimile romani! Adunati-va sub steagul Revolutiei mintuitoare.

JOS OLIGARHIA!

TRAEASCA REPUBLICA!

COMITETUL DE ACTIUNE SOCIALDEMOCRAT ROMAN.

Manifestul Comitetului de acțiune social-democrat romîn din iulie 1917.

CETĂȚENI !

Țara trebuie salvată !

Dar pentru aceasta trebuie să ne întrebăm : cine poartă răspunderea nenorocirii prezente? Toți avem răspunsul pe buze : răspunderea este întreagă a clasei stăpînitoare.

Ea are nu numai răspunderea evenimentelor de astăzi, ci și o răspundere istorică. Ea a adus țărănimea, răsluindu-i pămînturile, la sapă de lemn. Ea a jefuit țara și poporul, făcînd ca o șleahtă de îmbuibați și trîndavi să asupreasca șapte milioane de iobagi. Ea e vinovată de pelagra, tuberculoza, analfabetismul, corupția și decăderea morală care ne bîntuie. Regimul acesta de politicieni lacomi, fricoși, reacționari, conduși de o dinastie tot așa de lacomă și reacționară, a săvîrșit crima neispășită de la 1907 ; el a încurcat țara în stupida campanie de la 1913 ; el a ponegrit clasa muncitoare, lovind în sforțările ei de dezrobire ; el a împușcat pe muncitori.

El a descompus toate puterile de dezvoltare și rezistență a țării.

CETĂȚENI !

Dacă am fost bătuți * în războiul european, înfrîngerea și dezastrul nu se datoresc țăranului, care nu ar fi fost destul de brav și nu ar fi știut să-și apere pămîntul, ci chipului cum am fost conduși de această clasă stăpînitoare.

Sutele de milioane, miliarde votate pentru pregătirea țării au intrat, în cea mai mare parte, în buzunarele fără fund ale oamenilor de afaceri de la guvern și ale rudelor și prietenilor lor.

Obișnuiți să considere țara ca pe o moșie a lor, conducătorii statului au pus în fruntea armatei nu pe ofițerii cei mai vrednici, ci pe cei mai lingușitori. Funcțiile cele mai însemnate militare și civile au fost încredințate rudelor nenumărate ale Brătienilor, partizanilor politici și slugilor lor.

Din rîndurile acestora, dintre favoriții palatului au ieșit Ilieștii, Crăinicenii, Socecii și ceilalți comandanți nepricepuți și trădători.

CETĂȚENI !

Acum neprevăzătorii și necinstiții guvernanți duc la pieire și ceea ce mai este din vechea Romînie. Zeci de mii din soldații și locuitorii rămași au căzut pradă frigului, foametei, tifosului exantematic. Mijloacele de trai ce se mai găsesc au fost înșfăcate de contrabandiștii sus-puși. Pentru restul Romîniei nu este nici carne, nici zahăr, nici pîine. În țara

* Este vorba de prima parte a războiului, cînd trupele romîne, datorită superiorității militare a inamicului, au fost nevoite să se retragă în Moldova, lăsînd în mîinile acestuia Oltenia, Muntenia și Dobrogea. Însă în vara anului 1917, armata romînă, refăcută, a dat lovituri puternice trupelor germane, care au culminat cu răsunătoarea victorie de la Mărășești.

cea mai bogată din Peninsula Balcanică trăiește astăzi poporul cel mai nenorocit și mai sărac.

Comandanții superiori, din îndemnul guvernului, au întrebuințat față de soldați mijloacele pe care jandarmii rurali și logofeții le întrebuințează față de țărani. Soldații care și-au părăsit căminul, avutul și familiile, rămase bătaia de joc a armatelor cuceritoare, suferă pe teritoriul neocupat tratamentul cel mai odios. Eroii care și-au vărsat sîngele pentru apărarea pămîntului nostru ; ostașii care au stat toată iarna în tranșee cu apa pînă la brîu, neavînd de mîncare decît fasole, mazăre și pîine uscată, sînt pe deasupra bătuți, schingiuiți și împușcați cîinește, fără nici o judecată.

Sprijinit de sîngerosul guvern țarist, guvernul nostru a introdus și la noi, încetul cu încetul, întregul sistem de guvernare al despotismului...

CETĂȚENI !

Acum oligarhia aleargă la o mișelie nouă. Ea se teme să nu izbucnească și la noi, după cele întîmplate în Rusia, indignarea care clocotește în sufletul țăranilor, soldaților, ofițerilor și cetățenilor. Ca să preîntîmpine furtuna, ea întinde poporului cursa votului universal și a exproprierii parțiale a marii proprietăți. Șarlatanii deprinși să guverneze țara cu șiretlicuri și vicleșug cred că, făgăduind niște reforme, pe care pînă mai ieri le combăteau cu înverșunare, vor izbuti să păstreze și mai departe privilegiile și puterea. Ei vor să tîrguiască sentimentele democratice ale poporului, după cum au tîrguit sentimentele firești pentru frații din Transilvania.

Dar nu vor reuși ! Țara îi cunoaște !

Ea știe prea bine că nu oligarhia care a ferecat-o, a supt-o și dezorganizat-o poate s-o reînvie, dîndu-i un regim nou și democratic.

Nu pot face reforme serioase, pe care să le aplice cu sinceritate, ciocoii vechi și noi care și-au bătut joc de împroprietărirea de la 1864 a lui Cuza, trăgînd ei toate foloasele, care au născocit casa rurală ca un mijloc de căpătuială boierească și de scumpire a pămînturilor, care s-au întovărășit în bande de pradă a avutului obștesc, poreclite regii cointeresate, care au prefăcut Parlamentul într-o gașcă de hoți și de lachei și regimul constituțional într-o lugubră minciună. Miniștrii, șefii de partide, politicienii, cu regele lor în frunte, nu mai au ce căuta în viața publică a poporului romîn.

Locul lor este la pușcărie !

Pe de altă parte, această oligarhie nevrednică și decăzută nu poate da țării nici victoria. Ea nu mai poate face nici o sforțare creatoare și nu ne poate readuce teritoriile pierdute. Mai mult. Ea nici nu mai poate lucra cu guvernele democratice ale țărilor aliate și cu atît mai puțin cu guvernul revoluționar al Rusiei. Politica ei cu două fețe, de intrigă și de viclenie pizma cu care privește la strălucitoarea primenire din Rusia, în contra căreia e gata să unelteasscă, n-au trezit decît bănuiala și disprețul guver-

nelor aliate. Ea nu apără, ci compromite interesele prezente și viitoare ale țării.

În lături dar cu pleava aceasta!

CETĂȚENI, MUNCITORI ȘI SOLDAȚI!

PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT PORNEȘTE LA LUPTA PENTRU RĂSTURNAREA ȚARISMULUI ROMÎN.

Voi trebuie să vă dați seama că acesta e primul pas pe care trebuie să-l facem pentru reformarea Romîniei, pentru apărarea ei teritorială, pentru reîntregirea ei, pentru progresul ei democratic.

Vremuri noi se deschid pentru popoarele asuprite. Pretutindeni ele iau în propriile lor mîini frînele conducerii lor.

Izbînda ideilor noi, pe ruinele răspîndite de capitalism, este izbînda popoarelor. Triumful proletariatului socialist rus, și nu a strîmtului naționalism războinic, a adus libertate nu numai poporului rusesc, ci și moldovenilor basarabeni. Același triumf va aduce libertatea și o viață nouă romînilor din regat, ca și celor din Transilvania.

A sosit vremea ca poporul romîn, făcînd propria lui revoluție, să se libereze de oligarhie și monarhism.

Fiți toți: muncitori, țărani, soldați, ofițeri și cetățeni, fără deosebire de neam sau de convingeri politice, fiți la înălțimea misiunii pe care istoria ni-o așază pe umeri.

Fiți făuritorii unei Romînii noi, libere, pașnice, drepte și fericite.

Numai cu voi și prin voi ea se poate înfăptui.

Numai așa ne vom învrednici de sîngele nevinovat vărsat din belșug. Numai așa numeroșii și scumpii noștri morți vor fi răzbunați și vor dormi liniștiți în tristele lor morminte.

SUS INIMILE, ROMÎNI! ADUNAȚI-VĂ SUB STEAGUL REVOLUȚIEI MÎNTUITOARE.

JOS OLIGARHIA!

TRĂIASCĂ REPUBLICA!

COMITETUL DE ACȚIUNE SOCIAL-DEMOCRAT ROMÎN

2

ADUNAREA GENERALĂ ANUALĂ A SECȚIUNII BUCUREȘTI [2]

...Adunarea generală anuală a secțiunii P. S. București întrunită astăzi 25 ianuarie în sala Ovidiu, după îndelungate discuții privitoare la faza prin care trece astăzi socialismul, precum și la atitudinea și datoriile proletariatului romîn și ale partidului său de clasă, a votat următoarea rezoluțiune:

Războiul imperialist a zdruncinat adînc temeliile regimului capitalist. El a pregătit evoluția * socială și a creat în mare parte condițiile obiective și subiective ale revoluției socialiste.

[2] „Socialismul", anul XIV, nr. 15, din 27 ianuarie 1920.

* În text este o greșeală tipografică. Este vorba de revoluția socială.

Proletariatul conștient și luptător al Internaționalei, cum cereau datoria și interesul său de clasă, s-a folosit de această împrejurare spre a deschide epoca revoluției sociale. Prin participarea lui directă și activă la lupta pentru înlăturarea regimului burghez [și] prin introducerea domniei proletariatului. Proletariatul rus a fost în fruntea acestei lupte.

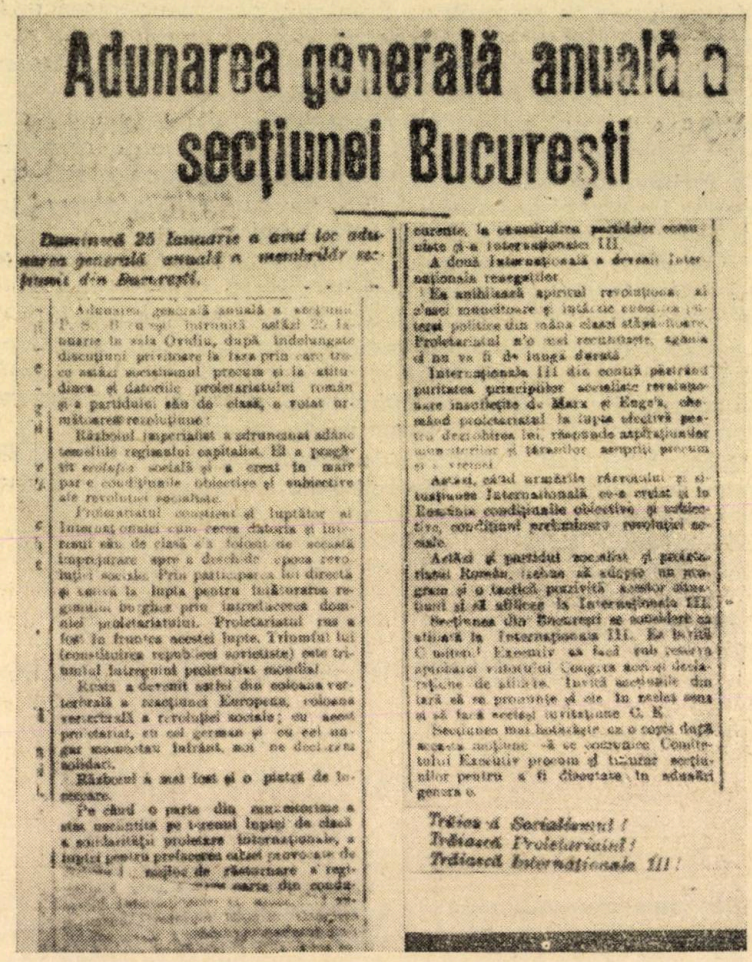

Adunarea generală anuală a secțiunii București

Duminecă 25 Ianuarie a avut loc adunarea generală anuală a membrilor secțiunei din București.

Adunarea generală anuală a secțiunei P. S. R. C. a avut loc Duminecă în ziua de 25 Ianuarie în sala Ovidiu, după îndelungate discuțiuni preliminare la fața locului care trec astăzi momentanul precum și la atitudinea și datoriile proletariatului român și a partidului său de clasă, a votat următoarea rezoluțiune:

Războiul imperialist a zdruncinat adânc temeliile regimului capitalist. El a pregătit evoluția socială și a creat în mare parte condițiunile obiective și subiective ale revoluției sociale.

Proletariatul conștient și luptător al Internaționalei cum cerea datoria și interesul său de clasă s'a folosit de această împrejurare spre a deschide epoca revoluției sociale. Prin participarea lui directă și activă la lupta pentru înlăturarea regimului burghez prin introducerea domniei proletariatului. Proletariatul rus a fost în fruntea acestei lupte. Triumful lui (constituirea republicei sovietiste) este triumful întregului proletariat mondial.

Rusia a devenit astfel din coloana vertebrală a reacțiunei Europene, coloana vertebrală a revoluției sociale; cu acest proletariat, cu cel german și cu cel ungar momentan înfrânt, noi ne declarăm solidari.

Războiul a mai fost și o pistă de încercare.

Pe când o parte din muncitorime a stat uneltită pe terenul luptei de clasă a solidarității proletare internaționale, a luptei pentru prefacerea ordei prezente de [illegible] regimul de răsturnare a regimului burghez, marea din coloana

curente, la constituirea partidelor comuniste și a Internaționalei III.

A doua Internațională a devenit Internaționala renegaților.

Ea anihilează spiritul revoluționar al claselor muncitoare și înlătură orice acțiune politică din mâna clasei străine. Proletariatul n'o mai recunoaște, sigur că nu va fi de lungă durată.

Internaționala III din contră păstrând puritatea principiilor socialist revoluționare înscrise de Marx și Engels, chemând proletariatul la luptă efectivă pentru deslănțuirea lui, răspunde aspirațiunilor unor sfere și țărănilor asupriți precum și a vremei.

Astfel, când urmările războiului și situațiunea Internațională ce-a creiat și la România condițiunile obiective și subiective, condițiuni preliminare revoluției sociale.

Acțiuni și partidul socialist și proletariatul Român, luând să adopte un program și o tactică pozitivă acestor situațiuni și să adăuge la Internaționala III.

Secțiunea din București se constituie ca atare la Internaționala III. Ea invită Comitetul Executiv să facă cât mai curând apelul către Congresul acestei declarațiune de aderare. Invită secțiunile din țară să se pronunțe și ele în modul acesta și să facă acestei invitațiune C. E.

Secțiunea mai hotărăște ca o copie după această rezoluție să se comunice Comitetului Executiv precum și tuturor secțiunilor pentru a fi discutate în adunări generale.

Trăiască Socialismul!
Trăiască Proletariatul!
Trăiască Internaționala III!

Fotocopie de pe rezoluția adunării generale anuale a secțiunii București

Triumful lui (constituirea republicii sovietice) este triumful întregului proletariat mondial.

Rusia a devenit astfel din coloana vertebrală a reacțiunii europene coloana vertebrală a revoluției sociale ; cu acest proletariat, cu cel german și cu cel ungar, momentan înfrânt, noi ne declarăm solidari.

Războiul a mai fost și o piatră de încercare.

Pe cînd o parte din muncitorime a stat neclintită pe terenul luptei de clasă a solidarității proletare internaționale, al luptei pentru prefacerea crizei provocate de război în mijloc de răsturnare a regimului burghez, o mare parte din conducătorii Internaționalei a II-a, nesocotind angajamentele solemne luate în congresele internaționale, au trădat proletariatul și au întins mîna burgheziei. Aceștia sînt social-patrioții, oportuniștii mizerabili, care nu s-au sfiit să sprijine burghezia în acțiunea ei războinică și lupta feroce contra proletariatului revoluționar. Această situațiune a dus la despărțirea celor două curente, la constituirea partidelor comuniste și a Internaționalei a III-a.

A doua Internațională a devenit Internaționala renegaților.

Ea anihilează spiritul revoluționar al clasei muncitoare și întîrzie cucerirea puterii politice din mîna clasei stăpînitoare. Proletariatul n-o mai recunoaște, agonia ei nu va fi de lungă durată.

Internaționala a III-a, din contră, păstrînd puritatea principiilor socialiste revoluționare însuflețite de Marx și Engels, chemînd proletariatul la lupta efectivă pentru dezrobirea lui, răspunde aspirațiilor muncitorilor și țăranilor asupriți, precum și vremii (situației revoluționare create — *n.n.*).

Astăzi, cînd urmările războiului și situațiunea internațională ce-a creat și în Romînia condițiunile obiective și subiective *, condițiuni preliminare revoluției sociale.

Astăzi și partidul socialist și proletariatul romîn trebuie să adopte un program și o tactică potrivită acestor situațiuni și să se afilieze la Internaționala a III-a.

Secțiunea din București se consideră ca afiliată la Internaționala a III-a. Ea invită Comitetul Executiv să facă sub rezerva aprobării viitorului congres aceeași declarațiune de afiliere. Invită secțiunile din țară să se pronunțe și ele în același sens și să facă aceeași invitațiune C.E.

Secțiunea mai hotărăște ca o copie după această moțiune să se comunice Comitetului Executiv, precum și tuturor secțiunilor pentru a fi discutată în adunări generale.

Trăiască socialismul !

Trăiască proletariatul !

Trăiască Internaționala a III-a !

3

MOȚIUNE [3]

Uniunile sindicale și Comisia Generală a Sindicatelor întrunite în conferință în zilele de 11 și 12 februarie, examinînd situațiunea creată clasei muncitoare prin introducerea *stării de asediu și a cenzurii, prin*

---

* Documentul are în vedere situația de avînt revoluționar a maselor, aspirațiile lor de a lupta pentru dezrobirea de sub jugul exploatării. Factorul subiectiv, Partidul Comunist din Romînia, ca forma cea mai înaltă de organizare a clasei muncitoare, nu era încă creat.

[3] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fototeca, clișeu nr. 3.246. Moțiune adoptată în zilele de 11—12 februarie 1921.

închiderea localurilor și ocuparea lor de către armată *, cu un cuvînt introducerea unei situațiuni excepționale de ex-legalitate sub care s-au putut răpi clasei muncitoare îmbunătățiri cucerite prin lupte și sacri-

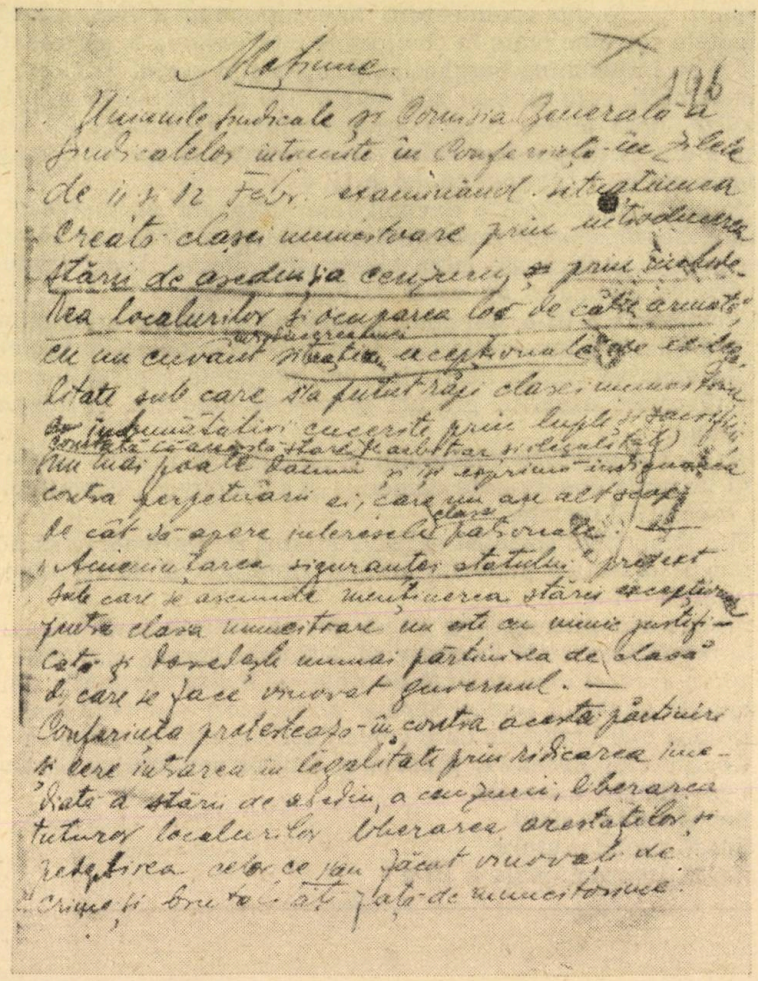

Fotocopie de pe moțiunea Uniunilor Sindicale și Comisiei Generale a Sindicatelor

ficii, constată că această stare de arbitrar și ilegalitate nu mai poate domni și își exprimă indignarea contra perpetuării ei, care nu are alt scop decît să apere interesele clasei patronale.

* Starea de asediu a fost instituită o dată cu intrarea României în primul război mondial imperialist. Ea a fost menținută și în anii de după terminarea războiului, datorită avîntului revoluționar creat în țara noastră ca urmare a situației grele pricinuită de război și sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Amenințarea siguranței statului, pretext sub care se ascunde menținerea stării excepționale pentru clasa muncitoare, nu este cu nimic justificată și dovedește numai părtinirea de clasă de care se face vinovat guvernul. Conferința protestează în contra acestei părtiniri și cere intrarea în legalitate prin ridicarea imediată a stării de asediu, a cenzurii, eliberarea tuturor localurilor, eliberarea arestaților și pedepsirea celor ce s-au făcut vinovați de crime și brutalități față de muncitorime.

4

CĂTRE SOLDAȚII ROMÎNI DIN ARMATA ROȘIE[4]

Tovarăși, Revoluția rusă trece prin clipe grele. Cu o îndîrjire neobișnuită, dușmanii ei s-au aruncat asupra Republicilor Socialiste Ucraineană și Rusă. Ei vor să șteargă de pe fața pămîntului alcătuirea nouă în care, pentru întîia oară în omenire, înflorește libertatea. Ei vor să ieie dinaintea ochilor proletariatului din străinătate această icoană vie a unei vieți mai bune și mai drepte.

Proletariatul rus, atacat din toate părțile, trebuie să facă astăzi sforțări neînchipuite pentru ca să apere cuceririle sale. Împrejurările și propriul vostru vis de libertate au făcut ca și voi să luptați astăzi în rîndurile lui. Cîți dintre voi n-au căzut apărînd steagul sfînt al dezrobirii! Cinste lor! Ei au arătat lumii că și în poporul nostru arde focul sfînt al revoluției, că și el este demn de a forma societatea omenească de mîine, înfrățită și liberă.

Tovarăși romîni,

În aceste clipe, mai mult ca oricînd, se cere de la noi ca să dăm dovadă de toate virtuțile care sînt în firea țăranului și muncitorului romîn. Cinstea, avîntul și disciplina voastră revoluționară, vitejia voastră neîntrecută trebuie să fie o pildă și un îndemn neîncetat pentru cei din jurul vostru. În aceste virtuți e chezășia izbînzii. Și izbînda Revoluției ruse vă interesează și pe voi, nu numai pe muncitorii și țăranii ruși. Cuceririle revoluției sînt cuceriri ale întregului proletariat, deci și ale muncitorilor și țăranilor romîni. Izbucnirea revoluției în Romînia este strîns legată de existența neștirbită și de înflorirea Revoluției ruse.

Dacă Revoluția rusă s-ar prăbuși, domnia ciocoilor și bogaților, atotputernicia regelui și miniștrilor și a tuturor slugilor clasei capitaliste de la noi ar fi mai apăsătoare ca oricînd pentru poporul romîn. Nedreptatea, hatîrul, exploatarea, corupția n-ar mai cunoaște margini. Visul vostru de apropiata dezrobire a fraților voștri de muncă și suferință din țară ar fi înlocuit cu noaptea deznădejdii.

Dimpotrivă, izbînda asupra lui Denikin, Petliura, a polonezilor etc. este izbînda asupra clasei stăpînitoare romîne și clasei capitaliste din

---

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 2, fila 65. Manifest al grupului comunist (bolșevic) romîn din Odesa.

toată lumea, izbînda asupra clicii de tîlhari care țes în umbră soarta neagră a omenirii întregi.

Izbîndă sau moarte! Iată care trebuie să ne fie cuvîntul. Să nu părăsim, să nu dăm din mînă steagul roșu în jurul căruia se string astăzi milioanele de muncitori și țărani din toate națiile.

Tovarăși romîni,

Pămîntul Rusiei, care a fost pentru voi refugiul de urgia oligarhiei noastre și pe care ați respirat pentru întîia oară aerul libertății, este pămînt sfînt. De pe acest pămînt a pornit mîntuirea muncitorilor și țăranilor de pretutindeni. Nici o palmă din pămîntul acesta să nu fie necinstită de călcîiul contrarevoluției! Faceți din piepturile voastre zidul lui de apărare! Înainte, cu încredere în izbînda muncitorilor și țăranilor!

Trăiască Republica Socialistă a Sfaturilor de muncitori și țărani din Rusia și Ucraina!

Trăiască puterea muncitorilor și țăranilor din toată lumea!

Grupul comunist (bolșevic)
Romîn Odesa.

5

APEL CĂTRE TOVARĂȘII ÎMBRĂCAȚI ÎN HAINE DE SOLDAȚI[5]

Cei care vă vorbesc prin aceste rînduri își zic comuniști. Auzit-ați de dînșii? Cine sînt comuniștii? Mulți dintre voi au făcut poate de gardă pe la închisorile și ocnele unde comuniștii zac în lanțuri, bătuți și nemîncați. Mulți alții dintre voi au păzit iarăși casele muncitorești, unde se adună sau se adunau și comuniștii, dar de unde stăpînirea i-a alungat cu poliția și jandarmi. Mulți alții, în sfîrșit, au fost aduși, poate de multe ori, în stradă, echipați și înarmați ca de război pentru a risipi și chiar pentru a rări cu mitraliera rîndurile comuniștilor, care se adunaseră acolo să strige lumii întregi durerile și năzuințele lor. Mulți dintre voi au văzut, așadar, comuniști.

Ați putut să vă dați seama atunci ce fel de oameni sînt dînșii. Aceia dintre voi, tovarăși soldați, care nu ați fost de gardă la închisorile și casele comuniștilor și nici nu ați tras într-înșii în stradă întrebați pe ceilalți care au fost acolo și veți afla că comuniștii sînt muncitorii de la orașe, care lucrează prin ateliere și fabrici, care își istovesc puterea și sănătatea pentru ca din sudoarea lor stăpînitorii fabricanți să-și făurească palate și să adune în casele lor de fier aur și giuvaericale. Dar ce vor acești muncitori cu aceeași sărăcie, suferință și nevoie? Ce vor acești muncitori, care își zic comuniști? Numele comunist vine de la

[5] Din apelul către soldați al Comitetului Central Comunist din Romînia din martie 1921, Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.V.3, inv. 92.

cuvîntul comun și înseamnă în limba populară obștesc. Comuniștii vor ca poporul obștesc, adică numai aceia care muncesc pe țarini și în fabrici sau care muncesc cu capul, aceștia toți, dar numai aceștia, să aibă puterea statului, puterea de cîrmuire în mîinile lor ; comuniștii vor ca fabricile să treacă în mîinile celor care muncesc ; ca tot pămîntul să treacă în mîinile țăranilor, fără plată și fără angarale. Comuniștii vor ca în locul poliției, curților marțiale, închisorilor, notarului, jandarmului, cămătarului, speculantului, în locul tuturor acestora care chinuiesc, jefuiesc și batjocoresc poporul harnic și muncitor de la țară și de la orașe să se dea în orașe și sate întreaga putere de conducere și făurire de legi în mîinile sfaturilor de lucrători, țărani săraci și soldați.

DAR CE VOR COMUNIȘTII SĂ FACĂ CU ARMATA ?

TOVARĂȘI SOLDAȚI, să vă mai zugrăvim cît de chinuitoare și nesuferită este viața de soldat ? Nu o cunoști tu singur, tovarășe soldat, tu care ai fost smuls din brațele familiei tale, ale mamei tale sau ale dragei tale, pentru a fi dat legat și fără putere de împotrivire pe mîna ofițerului scrîntit la minte de bețiii și chefuri, de mîna plutonierului-major și a sergentului-instructor cu obiceiurile de om prefăcut în fiară, pe mîna „superiorilor" tăi plătiți de boieri și fabricanți cu lefuri grase pentru ca să facă din tine o unealtă oarbă împotriva ta și a familiei tale însăți ? Mîine, cînd mama ta, tovarășe soldat ce vii de la țară, va veni să ceară pîine sau dreptate pentru tatăl și frații tăi, tu vei fi trimis ca să „înăbuși" răscoala din satul tău cu funia udă, cu baioneta sau cu mitraliera. Mîine, cînd părinții și frații tăi, tovarășe soldat ce vii de la oraș, vor face grevă, adică vor înceta lucrul pentru că nu mai pot lucra fără pîine, tu vei fi trimis să înăbuși greva la fel ca răscoala țăranilor. Și ca nu cumva în fața piepturilor deschise alor tăi tu să șovăi și să asculți mai mult glasul inimii tale de țăran și lucrător decît comanda de „dați foc" a superiorului, tu nu vei fi trimis să înăbuși în satul tău, ci în satul sau în orașul camaradului tău.

Vei putea tu, tovarășe soldat, să faci o așa nelegiuire ? Nu vei asculta tu porunca cerului „să nu ucizi" ? Nu vei asculta tu glasul conștiinței tale care-ți spune : „Nu ucide pe tatăl tău, pe mama ta, pe frații tăi și surorile tale ! Treci de partea lor cu arma în mînă și cu ei pornește la luptă împotriva stăpînilor tăi !" Nu-l auzi tu glasul acesta ? Ba da ! Tu-l auzi și-l vei urma !

Dar, tovarășe soldat, dacă în tine nu vor mai avea încredere stăpînii tăi, ei vor aduce împotriva ta și alor tăi soldați din afară. Așa se întîmplă acum. Împotriva țăranilor și lucrătorilor din Germania au fost porniți soldați francezi și englezi, împotriva celor din Finlanda, Estonia, Letonia au fost trimiși soldați germani și împotriva țăranilor și lucrătorilor din Rusia au fost trimiși soldați din toate neamurile pămîntului.

. . . . . .

Pentru ca să răstoarne puterea sfaturilor de acolo și să readucă la cîrma țării, pe moșii și în fabrici pe foștii stăpîni, stăpînii de la noi, frați cu ei, vor să [vă] trimită pe voi, soldați romîni, să faceți iar războiul.

Tovarăși soldați ! Puteți voi face una ca asta ? Vă veți face voi unealta boierilor, ciocoilor și fabricanților împotriva fraților voștri țărani și lucrători din Rusia ? Nu !

Tovarăși soldați ! Gîndiți-vă la cele spuse aci și faceți ca armele puse în mîinile voastre pentru a fi descărcate în piepturile fraților voștri de aci și din Rusia să se îndrepte împotriva stăpînilor voștri înșiși !

. . . . . .

COMITETUL CENTRAL COMUNIST DIN ROMÎNIA.

6

AM REAPĂRUT[6]

*Cenzurat**

reapare ziarul „Socialismul", ca o îmbărbătare la lupta fățișă ce trebuie s-o ducem. Apariția ziarului este continuarea luptei dusă înainte de suprimare.

Toate organele burgheziei varsă din plin murdăria calomniei asupra mișcării comuniste și îndeosebi asupra celor care au fost smulși din mijlocul nostru în toiul luptei pentru a fi înmormîntați în beciurile temnițelor.

Nu există crimă care să nu fi fost pusă în sarcina mișcării noastre și de care să nu fi fost făcuți răspunzători conducătorii noștri.

Masa partidului nostru și grupul nostru de conducători toți au stat fără de apărare în fața urgiei de minciună.

Aceasta trebuie să înceteze.

Ziarul „Socialismul" reapare pentru a spune adevărul.

El va explica celor care sînt destul de cinstiți ca să-l asculte ce fel de crimă e aceea pentru care o clasă socială, cea mai utilă, singura producătoare în statul burghez, este năpăstuită. El va arăta că tovarășii care zac în închisori sînt victimele minciunii și ale urii.

Ziarul „Socialismul" reapare pentru a cere libertate pentru martirii cauzei **.

Ziarul „Socialismul" reapare pentru a grupa și ordona în jurul lui toată muncitorimea conștientă de interesele ei de clasă, pentru a îndruma și îndemna pînă și în secțiunile cele mai îndepărtate acțiunea de organizare și de educare a proletariatului, pînă cînd sute de mii de muncitori vor intra în sindicate și apoi în secțiunile politice ale partidului comunist.

---

[6] „Socialismul", anul XV, nr. 88, din 14 decembrie 1921.

* Prima parte a articolului este tăiată de cenzură.

** După arestarea delegaților la Congresul din mai 1921, ziarul „Socialismul" a fost suprimat. El a reapărut la 14 decembrie 1921.

haroff. Titlul acestor capitole sînt : împrumut extern și naționalizarea subsolului.

Pentru refacerea căilor noastre ferate, pentru regularea datoriilor statului ajunse la scadență în străinătate, capitaliștii străini, reprezentați de d-nul Zaharoff, acordă guvernului romîn împrumuturi diverse în lire sterline, adică în aur. În vistieria țării însă realmente nu va intra nici un ban. Suma împrumutului va servi, cum am spus, în parte la achitarea altor datorii. Guvernul se împrumută, ca Arvinte, de la mîneci ca să adauge la poale, se împrumută de la capitalistul X pentru a plăti capitalistului Y. Restul împrumutului va servi pentru plata diverselor materiale de cale ferată etc. pe care guvernul romîn trebuie să le cumpere de la aceiași capitaliști.

În schimbul acestor împrumuturi însă ce capătă capitaliștii antantiști ? Singurul lucru, dar de mare preț, ce-l poate oferi țara noastră sînt bogățiile noastre naturale, în primul rînd subsolul. Pe aceasta și-au pus ochii mai ales capitaliștii englezi. Naționalizarea subsolului *, pe care o pregătesc liberalii, este o etapă în procesul de înstrăinare a bogățiilor țării. Prin naționalizare se centralizează în mîinile statului de azi, adică ale marii burghezii financiare, tot subsolul. O dată centralizat, subsolul va fi trecut în exploatarea unui consorțiu, în care va fi cointeresat și capitalul romînesc. În schimbul unei părți din plusvaloarea pe care o va stoarce capitalul antantist din munca poporului romîn și din exploatarea avuției țării și o va da burgheziei romîne, aceasta va preface Romînia într-o adevărată colonie a bursei din Londra.

Ironia soartei a vrut ca aceste aranjamente de înstrăinare a bogățiilor țării să fie prezidate de guvernul care și-a pus, pasămite, deviză : „prin noi înșine" **. Se înțelege că partidul liberal, reprezentantul burgheziei noastre industriale, comerciale și financiare, nu a luat niciodată în serios propria sa deviză. Deviza sa adevărată, dar nemărturisită, este : „profituri cît mai mari, adunate indiferent prin orice mijloace".

În conformitate cu această deviză, cea reală, guvernul liberal a început seria de tranzacții cu capitalul imperialist apusean pentru stoarcerea în comun a țării și a poporului. Nu refacerea țării o urmăresc guvernanții noștri și mai puțin încă Zaharoffii bursei londoneze..., ci stoarcerea și istovirea ei.

Refacerea țării e posibilă numai prin adevărata naționalizare a avuțiilor țării, adică prin trecerea bogățiilor în mîinile unui guvern al muncitorilor și țăranilor. Un asemenea guvern ar anula datoriile guvernelor capitaliste, un asemenea guvern ar găsi credit la guvernele muncitorești din Apus ; numai asemenea guverne ar putea prezida opera de refacere a lumii prin înțelegerea de-a dreptul a popoarelor muncitoare.

---

* Este vorba de legile promulgate de guvernul liberal cu privire la așa-zisa naționalizare a subsolului, votate în parlament în anul 1924, menite să întărească pozițiile capitalului romînesc, îndeosebi ale grupului financiar din P.N.L. în exploatările petrolifere.

** Partidul național-liberal a lansat lozinca refacerii țării „prin noi înșine", care însemna, în esență, import de capital, „bani gheață", cu condiția ca acesta să fie fructificat „prin forțe proprii", adică prin băncile care aparțineau burgheziei liberale. Lozinca „prin noi înșine" nu era, în fond, decît o formulă demagogică cu ajutorul căreia guvernanții național-liberali căutau să-și acopere trădarea națională și colaborarea cu capitalul străin în condiții cît mai avantajoase pentru ei..

ÎMPOTRIVA AGITAȚIILOR ANTISEMITE!
ÎMPOTRIVA UNELTIRILOR REACȚIONARE!

MUNCITORI, TOVARĂȘI![9]

De două luni de zile viața socială a capitalei și a întregii țări este tulburată de agitațiile antisemite ale studențimii *, viitoarea generație de stăpînitori ai noștri.

O cercetare, chiar superficială, a acestor agitații scoate în lumină existența guvernului în spatele tulburătorilor, în calitate de agitator și susținător al tulburărilor. Este la noi un vechi obicei al guvernelor de a înscena și de a întreține asemenea tulburări ori de cîte ori incapacitatea sau apucăturile sale hrăpărețe aduc poporul muncitor într-un impas.

Atunci, o dată mascarada începută, guvernul poate lua la spatele și sub pretextul ei tot felul de măsuri, care de care mai reacționare.

Sub pretextul actualelor tulburări, puse de dinsul la cale, guvernul a interzis ședințe de-ale organizațiilor muncitorești recunoscute de însești legile sale. Nu mai vorbim de acelea ale partidului nostru, care tulbură mereu ca un vis rău somnul d-lui ministru de Interne.

MUNCITORI, TOVARĂȘI!

Motivele pentru care guvernul înscenează aceste mascarade nu vă sînt desigur străine. Mizeria, în care este cufundată clasa muncitoare, scumpetea alimentelor, a combustibilului și a îmbrăcămintei, salariile de foame, toate acestea sînt de natură să strîngă din nou rîndurile muncitorimii, deșirate vremelnic de o teroare sălbatică. Împotriva unei asemenea eventualități, guvernul are nevoie de noi pretexte de teroare.

Constituția reacționară**, cu care același guvern vrea să fericească țara și care a ridicat protestele și ale unei bune părți din burghezie, face și ea parte din motivele cele mai importante care au hotărît guvernul să pornească puhoiul antisemit printre rîndurile studențimii.

MUNCITORI, TOVARĂȘI!

Calul de bătaie al agitațiilor studențești, acel vestit „numerus clausus"***, după care studenții care nu sînt de religie ortodoxă să fie primiți la universitate numai în proporție de 5 sau 10 la sută, ascunde în

---

[9] „Socialismul", anul XVII, nr. 10, din 4 februarie 1923.

* Este vorba de acea parte a studențimii provenită din rîndurile claselor dominante care era folosită de burghezie și moșierime în politica acestora de atițare a vrajbei naționale.

** Este vorba de constituția adoptată în anul 1923. Formal, această „nouă" constituție proclama o serie de principii largi, cu caracter democratic, ca egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, dreptul general la învățămînt, principiul suveranității țării etc. În realitate însă ea consfințea dictatura de clasă a burgheziei și moșierimii, asigurînd totodată intangibilitatea proprietății private. Fățărnicia și cinismul burghez străbăteau de la un capăt la altul textul constituției. Prin formulări ocolite sau fățișe, Constituția din 1923 anula o serie de cuceriri obținute de masele muncitoare în perioada avîntului revoluționar.

*** Lozincă fascistă prin care se urmărea îndepărtarea din învățămînt a celor care aparțineau minorităților naționale și învrăjbirea națională.

sine o sumă de pericole şi pentru clasa muncitoare. Dacă acest principiu este astăzi recunoscut şi aplicat, el va putea fi mîine aplicat şi acelor studenţi care nu au aceeaşi credinţă politică cu huliganii din slujba guvernului.

Dar chiar dacă măsura se va restrînge numai la proporţiile cerute azi, ea încă va lovi în primul rînd clasele nevoiaşe. Burghezia evreiască va avea oricînd posibilitatea de a-şi trimite fiii la universităţi străine, iar studentul nevoiaş, fiul clasei muncitoare, care e silit să muncească pentru a-şi putea cîştiga cele necesare învăţăturii, acesta va fi cel dintîi şi singurul care va avea de suferit de pe urma acestei reguli barbare.

MUNCITORI, TOVARĂŞI !

Împotriva uneltirilor reacţionare, împotriva agitaţiilor antisemite, a persecuţiilor la care sînt supuse organizaţiile muncitoreşti sub paravanul acestor tulburări, cum şi pentru a ne putea cuceri libertatea de mişcare şi de acţiune, Comitetul secţiunii din capitală a partidului comunist vă cheamă la o grabnică şi temeinică organizare în sindicatele de breaslă şi în partidul comunist, singurul partid cu adevărat muncitoresc.

Trăiască lupta proletară !

Trăiască partidul comunist !

COMITETUL SECŢIUNII BUCUREŞTI A PARTIDULUI COMUNIST (SRIC)

10

PENTRU AJUTORAREA VICTIMELOR TERORII ALBE DIN BULGARIA [10]

Pentru a veni în chip eficace şi grabnic în ajutorul victimelor terorii albe din Bulgaria *, Comitetul Central al partidului comunist a luat iniţiativa creării unui comitet. [Comitetul] Central al partidului comunist s-a adresat la 25 octombrie partidelor socialist şi ţărănesc, Consiliului general sindical unitar şi Consiliului general sindical de la Cluj **, propunîndu-le formarea în comun a comitetelor de ajutorare.

La propunerea partidului comunist, partidul ţărănesc nu a răspuns de fel, nici că primeşte, nici că refuză participarea la opera de ajutorare a victimelor terorii albe din Bulgaria.

Consiliul general sindical de la Cluj şi partidul socialist au refuzat propunerea partidului comunist, comunicînd că nu pot întreprinde nimic pînă ce Internaţionala de la Amsterdam şi cea de la Hamburg nu iau iniţiativa. Cum social-democraţii bulgari sînt complicii terorii albe din Bulgaria şi în acelaşi timp membri ai celor două internaţionale, este sigur că nici partidul s o c i a l i s t şi nici Consiliul general sindical

[10] „Socialismul", anul XVI, nr. 97, din 6 decembrie 1923.

* Este vorba de teroarea declanşată în Bulgaria de către guvernul fascist al lui Ţankov împotriva comuniştilor şi antifasciştilor, după înfrîngerea insurecţiei din septembrie 1923, condusă de Partidul Comunist din Bulgaria.

** Organ creat în septembrie 1923 în urma sciziunii mişcării sindicale, înfăptuită de către liderii reformişti, afiliaţi la internaţionala sindicală reformistă de la Amsterdam.

din Cluj nu vor întreprinde nimic pentru ajutorarea muncitorilor, țăranilor și intelectualilor bulgari.

Consiliul general sindical unitar a promis să ajute direct, prin Comisiunea generală a sindicatelor bulgare, victimele terorii albe.

În consecință, partidului comunist singur îi cade în Romînia sarcina operei de ajutorare a victimelor regimului țancovisto-social-democrat de peste Dunăre. În acest scop, Comitetul Central al partidului comunist însărcinează Comitetul său de ajutorare a prigoniților cu această operă și invită organizațiile tineretului socialist să participe la ea în chip efectiv.

Comitetul Central e sigur că atît muncitorii comuniști, cît și cei socialiști, cît și cei organizați în sindicate fie la Consiliul unitar, fie la Consiliul din Cluj, cît și muncitorii și țăranii din partidul țărănesc vor fi la înălțimea datoriei pe care le-o impune solidaritatea de clasă față de muncitorii, țăranii și intelectualii bulgari.

11

SUPRIMAREA „SOCIALISMULUI" [11]

Guvernul liberal ne-a înmînat prin comisarul regal al Corpului II de Armată o ordonanță prin care se suspendă apariția „Socialismului" *.

Această suspendare prin nimic motivată, ca de altfel toate loviturile îndreptate de guvernul liberal împotriva partidului comunist, constituie cel mai nerușinat atentat la libertatea presei și la viața politică.

Glasul muncitorimii nu va putea fi înăbușit. Ea va ști să-și apere drepturile-i sugrumate de ilegalitățile fățișe ale guvernului de clasă ce ne tiranizează.

„SOCIALISMUL" a fost suspendat, trăiască „LUPTA COMUNISTĂ" !

Iată textul ordonanței prin care ni se anunță împiedicarea apariției „Socialismului".

Astăzi, anul una mie nouă sute douăzeci și patru, luna aprilie, ziua 8.

Noi, maiorul Hotineanu Romulus, comisar regal pe lîngă Consiliul de Război al Corpului II Armată :

În conformitate cu ordinul aprobator al d-lui general comandant al Corpului II Armată nr. 1.862, din 8 aprilie 1924, și pe baza I.D. nr. 4.209, din 21 oct. 1920, I.D. nr. 32, din 3 ian. 1922, și a ordonanței nr. 1, din 5 aprilie 1924, a comandamentului Corpului II Armată.

DISPUNEM :

Împiedicarea apariținii ziarului „Socialismul".

Cei în drept se vor conforma.

Comisar regal, maior ROM. HOTINEANU.

---

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., „Lupta comunistă", organ al Partidului Comunist din Romînia, anul I, nr. 1, din 10 aprilie 1924.

* La 14 noiembrie 1918, gazeta mișcării muncitorești „Trăiască socialismul" și-a schimbat numele în „Socialismul". După arestarea delegaților la Congresul din mai 1921, ziarul „Socialismul" a fost suspendat. El a reapărut la 14 decembrie 1921, fiind din nou interzis la 8 aprilie 1924.

ROLUL LUPTELOR MUNCITORILOR CEFERIŞTI ŞI PETROLIŞTI DIN IANUARIE — FEBRUARIE 1933 ÎN STĂVILIREA FASCIZĂRII ŢĂRII

GH. VASILICHI şi N. LUPU

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti din ianuarie—februarie 1933 au înscris pagini de glorie în istoria luptelor poporului nostru pentru pîine, pămînt, pace, libertate şi independenţă naţională.

„Prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea şi spiritul lor revoluţionar — arată tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul prezentat cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a partidului —, aceste lupte au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului şi a întregii mişcări muncitoreşti" [1]. Luptele din ianuarie—februarie 1933 au constituit o confirmare a justeţei hotărîrilor Congresului al V-lea al P.C.R., care au orientat partidul spre detaşamentele principale ale proletariatului — muncitorimea ceferistă, din industria petrolieră, minieră —, spre întărirea organizaţiilor de partid din întreprinderi.

Luptele ceferiştilor şi petroliştilor din ianuarie—februarie 1933 au avut un caracter deosebit care a fost determinat de următoarele împrejurări :

Ele au avut loc într-o perioadă de gravă criză economică şi politică în care intraseră toate ţările capitaliste inclusiv Romînia.

Aceste lupte s-au desfăşurat în ramurile de bază ale economiei Romîniei burghezo-moşiereşti, la ele participînd detaşamente dintre cele mai însemnate ale proletariatului romîn.

În cursul luptelor din ianuarie—februarie 1933 P.C.R., organizatorul şi conducătorul acestor lupte, a folosit pe lîngă formele vechi de organizare a unităţii clasei muncitoare şi forme noi ca, de pildă, frontul unic de jos înfăptuit prin comitetele de acţiune.

În desfăşurarea luptelor, P.C.R. a folosit, de asemenea, şi noi metode de luptă, ca susţinerea delegaţilor care tratau cu patronii, prin demonstraţii

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole şi cuvîntări 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 435.

ale muncitorilor în faţa administraţiei, greve cu ocuparea fabricilor combinate cu demonstraţii de stradă şi altele.

Luptele din 1933 au depăşit cu mult caracterul unor lupte pentru revendicări economice ; ele s-au transformat în lupte politice cu un pronunţat caracter antiimperialist, antifascist, antirăzboinic, fiind însoţite de ciocniri violente.

Condiţiile interne şi internaţionale în care s-au desfăşurat şi formele ascuţite pe care le-au căpătat în anumite momente le-au mărit importanţa şi le-au lărgit influenţa. Deşi concentrate în două ramuri (C.F.R. şi petrol), aceste lupte au atras în raza lor de acţiune aproape toate ramurile de producţie din ţara noastră şi au influenţat asupra altor clase şi pături sociale, ca ţărănimea, intelectualitatea progresistă şi mica burghezie, care vedeau în proletariat apărătorul intereselor lor periclitate de criză şi creşterea mişcării fasciste.

Ecoul luptelor a trecut repede graniţele ţării noastre, legînd mişcarea proletară din Romînia cu masele largi de oameni ai muncii din U.R.S.S., din ţările capitaliste şi cu lupta popoarelor asuprite din colonii.

Luptele din ianuarie—februarie 1933, organizate şi conduse de P.C.R., au fost cele mai mari, mai bine organizate şi pline de învăţăminte acţiuni ale clasei muncitoare din ţara noastră din perioada dintre cele două războaie mondiale.

Evidenţiind rolul covîrşitor al luptelor din ianuarie—februarie 1933 pentru dezvoltarea ulterioară a mişcării revoluţionare a clasei muncitoare, ca şi pentru întreaga desfăşurare a evenimentelor politice din ţară, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în raportul prezentat cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a întemeierii Partidului Comunist din Romînia, caracteriza importanţa lor politică, esenţială în felul următor :

„Cu toate că luptele din ianuarie—februarie 1933 au fost înăbuşite în sînge, ele au frînat ofensiva capitalistă împotriva condiţiilor de muncă şi de viaţă ale oamenilor muncii, au dat o lovitură puternică politicii de fascizare a ţării, au contribuit la creşterea conştiinţei politice şi la îmbogăţirea experienţei de luptă a proletariatului. Au crescut influenţa şi autoritatea partidului, numeroşi muncitori din marea industrie care au stat în fruntea acestor eroice acţiuni au intrat în rîndurile lui, îmbunătăţindu-i compoziţia socială şi întărindu-i legăturile cu clasa muncitoare.

Fiind prima mare ridicare a proletariatului împotriva fascismului pe plan internaţional după instaurarea hitlerismului în Germania, luptele muncitoreşti din ianuarie—februarie 1933 au dus la creşterea prestigiului internaţional al clasei noastre muncitoare“ [2].

[2] Op. cit., pag. 435—436.

În desfășurarea lor, luptele din ianuarie—februarie au mers crescînd, atingînd punctul culminant în zilele de 15—16 februarie. Precizarea conținutului lor, analiza atentă a mijloacelor de luptă folosite, precum și evidențierea tendințelor de dezvoltare a luptei începute sînt deosebit de necesare pentru desprinderea însemnătății politice a rolului jucat și influenței *exercitate de luptele* din ianuarie—februarie asupra întregii evoluții politice ulterioare a Romîniei.

Nu ne-am propus, în cadrul acestui articol, să analizăm întregul proces al evoluției politice a Romîniei după luptele din februarie 1933 și pînă la instaurarea dictaturii regale. Scopul este mult mai limitat, acela de a analiza consecințele politice imediate ale evenimentelor din ianuarie—februarie 1933, care sînt însă deosebit de grăitoare în ce privește rolul lor în stăvilirea procesului de fascizare a țării.

Valorificînd experiența luptelor din ianuarie—februarie, plenara C.C. al P.C.R. din mai 1933 sublinia că „însemnătatea politică a luptelor muncitorilor petroliști și ale celor din Atelierele C.F.R. în prima perioadă a mișcării din februarie (28/I—2/II) contra atacului capitaliștilor și statului asupra salariilor lor, ca și contra concedierilor în masă constă în faptul că aceste lupte au fost o lovitură puternică împotriva așa-zisului «plan de asanare economică» al Romîniei capitaliste-moșierești, elaborat la Geneva sub dictatul bancherilor francezi" [3].

După cum se știe, la începutul anului 1933, ca urmare a măsurilor luate pentru aplicarea „planului de la Geneva", muncitorilor ceferiști, după ce în 1932 li se suprimase alocația de chirie și scumpete, li s-a aplicat o nouă „curbă de sacrificiu", care însemna încă o reducere de salariu cu 10%. În același timp, în întreprinderile petroliere a început un nou val de concedieri și scăderi de salarii.

Muncitorii ceferiști și petroliști n-au acceptat însă aceste noi lovituri și au declanșat puternica lor contraofensivă, care a ridicat lupta de clasă din țara noastră pe o treaptă superioară, dîndu-i un deschis caracter politic, de bătălie împotriva politicii de fascizare, pentru apărarea și cucerirea de noi *libertăți democratice*, pentru apărarea independenței și demnității naționale a Romîniei.

Încă în această perioadă lupta muncitorilor „...care a pornit de la apărarea contra încercării sau amenințării cu scăderea salariilor s-a transformat repede în lupta pentru mărirea lor, pentru o serie de alte revendicări economice și pentru cerințe politice..." [4] Astfel, programul revendicărilor întocmit de către C.C. de acțiune și înaintat forurilor conducătoare de la calea ferată

---

[3] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia, 1929—1933", E.S.P.L.P. 1956, pag. 593.

[4] Loc. cit., pag. 592.

la 28 ianuarie 1933, la elaborarea căruia au participat şi delegaţi ai muncitorilor ceferişti din Iaşi şi din Cluj şi care a devenit în zilele următoare programul de revendicări şi de luptă al muncitorilor de la toate atelierele C.F.R. din ţară, cuprindea în afară de revendicarea vechilor drepturi şi a încetării reducerii salariilor şi cererea de *mărire* a lor cu 20%, iar ca cerinţă de deosebită însemnătate politică recunoaşterea comitetului de fabrică. Tot aşa, în cadrul mitingului în care s-a ales Comitetul de acţiune al muncitorilor petrolişti din Valea Prahovei, s-a stabilit un program de revendicări care prevedea, în afara recunoaşterii vechilor drepturi, cererea de mărire a salariilor la nivelul preţurilor şi recunoaşterea comitetului de acţiune al muncitorilor.

Strîngerea muncitorilor ceferişti şi petrolişti în jurul unor programe de revendicări cu asemenea conţinut dovedea *însuşirea lozincilor* politice lansate de P.C.R., hotărîrea acestor înaintate detaşamente ale mişcării muncitoreşti din Romînia de a se împotrivi aplicării planurilor urzite în afară, împotriva intereselor poporului.

Deoarece aplicarea „planului de la Geneva" avea urmări dezastruoase asupra situaţiei maselor largi populare, toţi aceia care se găseau sub ameninţarea loviturii politicii de „asanare" se solidarizau şi luau parte activă la acţiunile îndreptate împotriva acestei politici. Caracterul ofensiv şi hotărît al acţiunilor proletariatului ceferist şi petrolist din cursul lunii ianuarie şi de la începutul lunii februarie a ridicat la luptă pe minerii de la Aghireş şi Tecu, pe textiliştii din Iaşi, Bucureşti şi Timişoara şi pe muncitorii Fabricii de postav Buhuşi. Acesta era un indiciu neîndoielnic că pe măsură ce muncitorii deveneau, prin experienţă, tot mai conştienţi de forţa lor se accentua tot mai mult şi tendinţa de a lărgi continuu baza contraofensivei întreprinse de ei. În rezoluţia adoptată de C.C. al P.C.R. la începutul lunii februarie se arată că ajungînd la conştiinţa forţei lor „...masele manifestă hotărîrea şi capacitatea de a trece la o nouă acţiune pe un front mai larg" [5].

Această perspectivă îngrijorătoare pentru clasele dominante a determinat guvernul naţional-ţărănist să folosească vechea tactică a promisiunilor mincinoase şi a bîtei menită să frîneze mişcarea, s-o împiedice a se transforma într-o luptă generală şi apoi s-o înăbuşe în sînge.

Tactica promisiunilor mincinoase şi a concesiilor parţiale era necesară pentru a da răgaz guvernului să se pregătească şi să pornească din nou la atac. Dar, în noile condiţii, guvernul Vaida, a cărui autoritate de guvern „de mînă forte" fusese ştirbită prin înfrîngerea ce a suferit-o din partea muncitorilor, nu mai era în stare să întreprindă nici o măsură în vederea aplicării „planului" fără un atac direct asupra drepturilor politice ale maselor şi în primul rînd asupra clasei muncitoare. Ca urmare a acestui fapt, la 3 februarie

[5] Loc. cit., pag. 572.

guvernul a introdus starea de asediu în principalele oraşe şi centre muncitoreşti din ţară.

Demascînd tactica promisiunilor mincinoase, C.C. al P.C.R. arăta că sarcina partidului este de a demasca această politică, de „...a explica maselor minciuna acestor promisiuni şi nesiguranţa realizării promisiunilor făcute şi de a stimula mişcarea înainte“ [6]. Comitetul Central arăta că „acolo unde muncitorii au reuşit să capete concesii reale, partidul trebuie să tindă să folosească aceste concesii cît şi creşterea încrederii proletariatului în forţele sale proprii pentru adîncirea şi lărgirea cererilor arzătoare şi pe înţelesul maselor“ [7].

Ca urmare a introducerii stării de asediu, a nerespectării revendicărilor cucerite la 2 februarie, şi mai ales în urma arestării conducătorilor lor în frunte cu tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, muncitorii ceferişti urmînd calea indicată de partid au continuat puternica lor contraofensivă în zilele de 15—16 februarie. Importanţa politică a luptelor muncitorilor ceferişti şi mai ales a ceferiştilor bucureşteni, a mişcărilor de solidarizare a petroliştilor de la „Astra Romînă“ ca şi a muncitorilor din alte centre industriale rezultă din faptul că atunci cînd clasele exploatatoare au trecut la realizarea planului lor cu ajutorul stării de asediu detaşamentele proletare în frunte cu eroicii muncitori de la Griviţa s-au ridicat la luptă nu numai pentru apărarea drepturilor cucerite la 2 februarie, ci şi a drepturilor şi libertăţilor maselor largi populare. Muncitorii ceferişti n-au acţionat numai pentru eliberarea delegaţilor arestaţi şi recunoaşterea comitetelor de fabrică, dar şi pentru desfiinţarea stării de asediu în general, a eliberării tuturor deţinuţilor politici revoluţionari, pentru restabilirea tuturor organizaţiilor revoluţionare şi progresiste, împotriva fascismului şi pregătirilor de război. Luptele din 15—16 februarie au devenit astfel lupte politice contra dictaturii burghezo-moşiereşti, contra încercărilor de realizare a politicii antipopulare şi antinaţionale a burgheziei şi moşierimii, cu ajutorul metodelor de încălcare şi nesocotire a celor mai elementare drepturi şi libertăţi păstrate încă de ciuntita democraţie burgheză.

Deşi au fost sîngeros reprimate de guvern, luptele din februarie au însemnat o importantă manifestare a clasei muncitoare împotriva regimului burghezo-moşieresc, împotriva fascismului şi o înfrîngere moral-politică a burgheziei şi moşierimii. Acest fapt s-a concretizat în schimbarea raportului forţelor de clasă în sensul întăririi rolului de hegemon al proletariatului în lupta celor ce muncesc şi în accentuarea procesului de descompunere şi fărîmiţare politică în rîndurile grupărilor politice burgheze. În loc de izolarea proletariatului şi a conducătorului său, partidul comunist, aşa cum intenţionau burghezia şi moşierimea, s-a ajuns la o întărire considerabilă a legăturilor acestuia cu pături importante ale maselor muncitoare neproletare. „Guvernul voise —

[6] Loc. cit., pag. 574.
[7] Ibid.

se arată în Buletinul C.C. al P.C.R. — să termine cu «dezordinea», să dea maselor o lecție practică de «ordine», dar în realitate lucrurile au ieșit așa că detașamentele înaintate proletare dădeau ele maselor de milioane o lecție pilduitoare de luptă de masă, organizatoricește și *politicește* deosebit de înaltă..." [8] Solidaritatea muncitorilor cu acțiunile ceferiștilor din București, Iași și Cluj, manifestările de simpatie și solidaritate în timpul acțiunii de la Griviția din partea intelectualilor, studenților, meseriașilor și chiar a micilor negustori din cartierele învecinate Atelierelor „Griviția", ca și larga campanie de solidaritate cu greviștii desfășurată în jurul monstruosului proces înscenat conducătorilor acestor lupte, sînt în acest sens deosebit de semnificative. Prin întreaga sa desfășurare procesul a fost o puternică manifestare antifascistă, împotriva politicii de lichidare a ultimelor rămășițe ale democrației burgheze, de fascizare a Romîniei.

Desfășurarea procesului înscenat conducătorilor muncitorilor ceferiști și petroliști a fost o continuare a luptelor din ianuarie-februarie 1933. Luptînd pentru eliberarea celor arestați, masele muncitoare continuau în același timp lupta pentru revendicări. Prin grija partidului, procesul s-a transformat într-o puternică manifestare de demascare a regimului burghezo-moșieresc. La proces, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a vorbit despre activitatea sa de secretar al Comitetului Central de acțiune al ceferiștilor, demascînd încercările guvernului de a asigura aplicarea politicii antipopulare și antinaționale prin starea de asediu, prin încălcarea drepturilor și libertăților democratice elementare. „Ați întrebat dacă s-a strigat «Jos starea de asediu» și de ce nu s-au evacuat atelierele atunci cînd legea nu permite acest lucru. Eu răspund clar și așa cum e normal să facă un muncitor. Muncitorii adunați în ateliere au strigat și noi nu ne temem și acum să strigăm : «Jos starea de asediu»" [9]. El a demascat politica de ațîțare șovină dusă de clasele exploatatoare pentru învrăjbirea muncitorilor și fărîmițarea solidarității lor de clasă : „D-le președinte, muncitorimea conștientă nu face nici un fel de distincție de rasă și naționalitate. În ateliere muncitorii romîni suferă ca și cei evrei sau unguri, iar fabricanții nu țin seamă la concedieri dacă muncitorii sînt sau nu romîni. Cînd e vorba de statutul C.F.R. cu privire la limba romînă el nu reprezintă decît o diversiune..." [10].

Sutele de martori care au venit la proces ca apărători ai conducătorilor ceferiști oglindeau tocmai puternicul ecou pe care l-au avut în cele mai largi pături sociale eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști. Înfruntînd teroarea, martorii, muncitori, țărani, intelectuali, studenți, meseriași etc., nu s-au măr-

---

[8] „Buletinul C.C. al P.C.R.", loc. cit.

[9] Din dezbaterile procesului luptelor muncitorilor ceferiști în fața Consiliului de război al Corpului II Armată, București. Fragmente din cuvîntările acuzaților. Editura P.C.R., ianuarie 1934, pag. 13—15.

[10] „Dimineața" din 12 iunie 1934.

ginit să depună doar mărturie în faţa tribunalului. Ei au luat cuvîntul în instanţă pentru apărarea conducătorilor muncitorilor ceferişti, au semnat articole şi declaraţii în presă, au organizat manifestaţii de protest şi au colectat bani pentru familiile celor închişi [11].

Luptele din ianuarie-februarie au contribuit la apropierea ţărănimii de clasa muncitoare. Organizaţia Frontul plugarilor, creată ca rezultat al năzuinţei ţărănimii pentru pămînt şi o viaţă mai bună, s-a apropiat de partidul comunist.

Luptele din ianuarie-februarie 1933 au provocat frămîntări în lagărul burgheziei şi moşierimii. Sub presiunea opiniei publice, diverşi reprezentanţi ai partidelor burghezo-moşiereşti, deşi erau în fond mulţumiţi cu măsurile luate, pentru a-şi face popularitate şi a poza în apărători ai maselor, în mod demagogic s-au „desolidarizat" de acţiunea guvernului [12].

Starea de instabilitate guvernamentală caracteristică perioadei de criză economică s-a accentuat în urma evenimentelor din februarie. Aceste evenimente au constituit una din cele mai mari lovituri primite de guvern, evidenţiind mai mult decît toate crizele precedente, neputinţa partidelor burghezo-moşiereşti de a stăpîni situaţia cu vechile metode de guvernare.

Criza guvernului naţional-ţărănist era însă în acelaşi timp răsfrîngerea stării de criză din partidul de guvernămînt. Luptele din februarie au grăbit procesul restrîngerii bazei de masă a naţional-ţărăniştilor, au accelerat destrămarea conducerii partidului şi au întărit tendinţele de trecere a partidului în opoziţie pentru a salva astfel resturile influenţei sale în mase. La alegerile comunale din Cluj în martie 1933 naţional-ţărăniştii au pierdut 75% din voturi. Lupta dintre manişti şi vaidişti s-a accentuat, neîntîrziind să se concretizeze într-o nouă scindare a acestui partid [13].

Luptele din ianuarie—februarie 1933 au confirmat justeţea liniei politice a partidului, au întărit legăturile partidului cu masele, au îmbogăţit experienţa sa tactică, au mărit capacitatea de organizare şi mobilizare a maselor. În timpul luptelor partidul şi-a întărit rîndurile şi şi-a îmbunătăţit compoziţia socială prin primirea în rîndurile sale a unui mare număr de muncitori revoluţionari, cei mai buni fiind promovaţi în posturi de conducere.

În perioada de pregătire a luptelor din ianuarie—februarie 1933 partidul a depus o intensă muncă pentru închegarea frontului unic de jos şi organizarea maselor de muncitori. Pentru organizarea şi conducerea luptelor a fost

---

[11] Vezi *V. Hurmuz* şi *N. Lupu*: „Procesul conducătorilor luptelor ceferiştilor şi petroliştilor din ianuarie—februarie 1933", „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", nr. 3/1959, pag. 19—20.

[12] Vezi dezbaterile din şedinţa Camerei deputaţilor din ziua de 16 februarie 1933, Monitorul Oficial nr. 41 din 23 februarie 1933, pag. 1.221 şi urm.

[13] „Documente din Istoria Partidului Comunist din Romînia 1929—1933". E.S.P.L.P. 1956, pag. 596.

ales Comitetul Central de acțiune de la C.F.R. în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, precum și comitetul regional de acțiune al petroliștilor din Valea Prahovei. Mișcarea a fost scoasă din cadrul îngust al ilegalității, ea acționînd în forma legală și deschisă, ca : adunări pe întreprinderi, conferințe regionale și pe țară ale ceferiștilor, întrunirile și demonstrațiile din Valea Prahovei, apariția unor ziare și tipărituri legale etc. [14].

Influența luptelor din ianuarie-februarie 1933 asupra evoluției politice ulterioare a Romîniei trebuie apreciată avînd în vedere întreaga complexitate a contradicțiilor interne și externe ale Romîniei burghezo-moșierești.

Orientarea spre fascism a reacțiunii romînești și sprijinirea ei în acest sens de către imperialismul străin n-a înlăturat contradicțiile dintre diferitele grupări burghezo-moșierești, precum și contradicțiile dintre diferitele puteri imperialiste. Fiecare grupare politică burghezo-moșierească, și îndeosebi grupările principale P.N.L. și P.N.Ț., camarila regelui, dorea ca înscăunarea fascismului la noi să se facă sub conducerea ei în dauna grupărilor adverse. Grupările imperialiste străine doreau și ele ca fascizarea țării să aducă în frunte acea grupare burghezo-moșierească care-i reprezenta mai bine interesele și cu ajutorul căreia putea înlătura mai ușor concurența celorlalte grupări rivale.

Numai ținînd seamă de complexitatea raporturilor de forțe și relațiilor politice din Romînia acelor ani vom putea pune în adevărata sa lumină însemnătatea luptei clasei muncitoare împotriva fascizării țării și pregătirilor de război, rolul deosebit al evenimentelor revoluționare din ianuarie-februarie 1933 în zăgăzuirea vremelnică a instaurării fascismului în țara noastră.

Puternicele manifestări de solidaritate cu eroicii muncitori ceferiști și petroliști din timpul și după evenimentele din ianuarie-februarie 1933, viguroasa campanie în jurul procesului conducătorilor acestor lupte ca și creșterea impetuoasă a mișcării antifasciste în perioada care le-a urmat arătau fără putință de tăgadă că evenimentele de la începutul anului 1933 au produs o vie răscolire a opiniei publice din Romînia, care, ca rezultat al activității propagandistice și organizatorice a P.C.R., căpăta forma organizată a unei mișcări care se opunea politicii de intensificare a exploatării celor ce muncesc la adăpostul măsurilor antidemocratice, cu caracter fascist. De această stare de spirit a maselor care se răspîndea cu repeziciune, mai ales după evenimentele din februarie 1933, erau nevoite să țină seamă cercurile guvernamentale din Romînia, ca și inspiratorii acestora de peste hotare, în alegerea momentului și a mijloacelor celor mai potrivite pentru fascizarea țării.

Semnînd în ianuarie 1933 faimosul „acord de la Geneva", guvernul Vaida se angajase în fața cămătarilor străini să asigure plata cuponului extern cu prețul unor noi sacrificii din partea maselor populare. Contraofensiva

[14] Loc. cit., pag. 597.

vijelioasă a muncitorilor ceferişti şi petrolişti din ianuarie-februarie 1933 a impus guvernului Vaida să renunţe la aplicarea măsurilor proiectate. „Curbele de sacrificiu" au fost oprite, iar o parte a revendicărilor economice ale muncitorilor au fost satisfăcute. Înăbuşirea în sînge a luptelor din ianuarie-februarie n-a lichidat rezistenţa maselor de frica căreia guvernul n-a mai trecut la o nouă scădere de salarii.

Astfel, obligaţiile asumate de guvernul Vaida n-au putut fi respectate. Pentru a ieşi din încurcătură şi a induce în eroare masele asupra poziţiei sale, guvernul Vaida a suspendat în august 1933 transferul cuponului extern. Faptul s-a produs într-un moment cînd guvernul nu mai putea ascunde ineficacitatea „acordului de la Geneva". Scăderile de salarii şi pensii, concedierile, lichidarea de fapt a ocrotirii sănătăţii publice, ridicarea sistematică a impozitelor se dovediseră a fi insuficiente. După evenimentele din februarie, guvernul Vaida n-a mai îndrăznit să recurgă la noi măsuri economice făţişe împotriva maselor, fiind nevoit să-şi calce angajamentele faţă de creditorii străini. „Aceste lupte — se scrie în „Buletinul C.C. al P.C.R." — au arătat pe faţă claselor exploatatoare din Romînia că strîngerea mai departe a ştreangului exploatării de gîtul maselor muncitoare întîmpină din partea acestora o rezistenţă hotărîtă, care zguduie bazele stăpînirii de clasă a capitaliştilor şi boierilor" [15]. În ziarul burghez „Adevărul" se comenta astfel această măsură a guvernului : „Dacă acum s-au decis totuşi să facă un asemenea act, apoi nu a fost nici o altă posibilitate, fiindcă s-au găsit în situaţia de a alege între creditori şi ordinea, şi liniştea acestei ţări" [16].

Suspendînd plăţile cuponului extern, guvernul şi aripa vaidistă a partidului naţional-ţărănist sperau să atenueze întrucîtva criza finanţelor statului şi, în acelaşi timp, să apară în faţa opiniei publice în postura de „apărători" ai intereselor ţării în faţa creditorilor străini. În realitate, această măsură a scos în evidenţă înrăutăţirea situaţiei economice a Romîniei şi după încheierea acordului de la Geneva, adică falimentul aşa-numitului „plan de asanare" şi mai ales slăbiciunea guvernului Vaida în faţa puterii crescînde de rezistenţă a maselor împotriva politicii sale antinaţionale şi antipopulare.

Sînt foarte semnificative în acest sens următoarele rînduri apărute în ziarul „Le Temps" : „...partidul naţional-ţărănesc, care avea majoritatea în parlament, s-a uzat la putere... D-l Vaida Voievod, care a urmat d-lui Maniu, n-a avut nici un moment autoritatea personală. Obligat să facă faţă dificultăţilor financiare şi economice s-a izbit de piedici de netrecut..." [17], iar mai departe se arată direct : „Aceasta a fost mărturisirea falimentului politicii practicate de guvernul demisionat" [18].

---

[15] „Buletinul C.C. al P.C.R.", iulie—august 1933.
[16] „Adevărul" din 2 septembrie 1933.
[17] „Le Temps" din 14 noiembrie 1933.
[18] Ibid.

Atinşi direct în interesele lor, bancherii francezi, nemulţumiţi şi de unele atitudini favorabile ale lui Vaida faţă de Germania hitleristă, şi-au retras sprijinul acordat cîndva acestei grupări politce a burgheziei şi moşierimii, care numai cu cîteva luni înainte îi asigurase de îndeplinirea întocmai a planului comun de înrobire a Romîniei, urzit la Geneva.

După demisia cabinetului Vaida, regele a făcut încercări de a realiza un guvern de concentrare din oamenii săi de încredere şi din grupările necompromise prin guvernare. Aceste încercări au eşuat datorită, pe de o parte, faptului că unii oameni politici nu se încumetau, de teama maselor, să-şi ia răspunderea aplicării „planului de la Geneva", pe de altă parte, datorită refuzului bancherilor străini de a susţine un guvern care nu prezenta pentru ei suficientă garanţie [19].

În aceste împrejurări, la putere a fost adus partidul liberal sub conducerea lui Duca, una din ultimele rezerve ale burgheziei şi moşierimii, a cărui autoritate se refăcuse în bună măsură pe seama scăderii autorităţii şi influenţei naţional-ţărăniştilor compromişi în anii de guvernare.

Aşa cum reieşea din primele declaraţii ale guvernului, partidul liberal nu se gîndea să schimbe politica internă şi externă a Romîniei.

Bancherii francezi se arătau mulţumiţi de schimbarea intervenită. Ei sperau ca noul guvern să le poată reprezenta mai bine interesele în Romînia. „Liberalii — scria „Le Temps" — dispun de cadre administrative formate din şcoala epocii grele dinainte de război ; ei au în materie de politică externă o doctrină clară şi precisă, care se rezumă în credinţa faţă de aliaţi şi în respectarea tratatelor şi acordurilor existente" [20].

Deosebit de importante pentru ilustrarea rolului şi influenţelor luptelor muncitoreşti din ianuarie-februarie 1933 asupra evoluţiei politice a Romîniei sînt unele măsuri pe care guvernul liberal le-a luat încă din primele luni de guvernare. Venit la cîrma ţării pentru a continua politica împotriva intereselor ţării şi poporului, guvernul liberal a fost totuşi obligat de opinia publică, aflată sub puternica impresie a evenimentelor de la începutul anului 1933, să ia unele măsuri şi să facă promisiuni cu privire la rezolvarea tocmai a acelor probleme care au provocat frămîntarea maselor şi au dus la luptele din februarie.

Astfel, guvernul a hotărît să plătească pensiile şi salariile în restanţă, prelungirea moratoriului pentru debitorii urbani şi rurali pînă la 1 martie 1934, a promis măsuri pentru combaterea şomajului, reprimirea unor categorii de muncitori ceferişti concediaţi după evenimentele din ianuarie-februarie, ajutor de şomaj etc. Guvernul liberal spre a da impresia că luptă împotriva

---

[19] „Documente din Istoria Partidului Comunist din Romînia. 1931—1937", E.S.P.L.P. 1957, vol. IV, pag. 13.

[20] „Le Temps" din 14 noiembrie 1933.

fascismului a hotărît dizolvarea Gărzii de fier. Dar această măsură n-a fost determinată de poziţia antifascistă a liberalilor, ci de starea de spirit antifascistă a maselor, precum şi de faptul că legăturile mişcărilor legionare cu Germania hitleristă nu conveneau cercurilor guvernante din Romînia pe atunci legate încă de grupurile monopoliste din Franţa şi Anglia [21].

* * *

Întreaga evoluţie a evenimentelor din Romînia după luptele muncitorilor ceferişti şi petrolişti din ianuarie-februarie 1933 arată influenţa covîrşitoare a acestor lupte asupra desfăşurării lor. Pildele luminoase de eroism şi patriotism proletar, în slujba intereselor esenţiale ale poporului, ale luptei împotriva pericolului fascist, au însufleţit şi ridicat la luptă noi şi noi pături sociale, au creat acea stare de spirit şi curent de opinie în mase, în faţa cărora clasele exploatatoare angajate pe drumul realizării prin mijloace dictatoriale a politicii lor au fost nevoite să dea vremelnic înapoi.

Luptele muncitoreşti din anul 1933 au constituit o experienţă deosebit de preţioasă pentru mişcarea muncitorească din ţara noastră. Partidul comunist a tras multe învăţăminte din aceste lupte care, ca orice mari ciocniri de clasă, au dezvăluit adevărata faţă a tuturor claselor şi partidelor. Ele au scos în evidenţă orientarea spre fascism a vîrfurilor burgheziei şi moşierimii, agresivitatea crescîndă a organizaţiilor fasciste, dar, în acelaşi timp, şi poziţia antifascistă a maselor largi muncitoare, a intelectualităţii legate de popor. În pofida greutăţilor mari pe care le-a întîmpinat din partea vîrfurilor de dreapta ale P.S.D. în acţiunea sa de închegare a F.U.M. şi pe baza acestuia a unui larg Front popular antifascist, P.C.R. a realizat o colaborare cu elementele de stînga din P.S.D. şi le-a ajutat să-şi întărească influenţa în rîndurile partidului lor, reuşind în unele localităţi să încheie înţelegeri şi să ducă acţiuni parţiale comune, ceea ce s-a evidenţiat mai ales în timpul alegerilor din 1937.

În perioada 1934—1938 P.C.R. a organizat şi condus numeroase greve, manifestaţii, demonstraţii ale proletariatului, mişcări ale maselor ţărăneşti, acţiuni ale păturilor mijlocii orăşeneşti împotriva ofensivei fasciste şi a pregătirilor de război.

Atît prin consecinţele lor imediate cît şi prin întreaga lor influenţă asupra evoluţiei politice a Romîniei în anii următori, luptele muncitoreşti de la începutul anului 1933, una din cele mai mari ciocniri de clasă din istoria mişcării muncitoreşti din ţara noastră, au constituit un obstacol în calea fascizării ţării.

---

[21] Documente din Istoria Partidului Comunist din Romînia. 1934—1937", E.S.P.L.P. 1957, vol. IV, pag. 15—16; „Scînteia" din decembrie 1933.

IDEILE LENINISMULUI — FAR CĂLĂUZITOR ÎN LUPTA PENTRU CREAREA PARTIDULUI COMUNIST

TITU GEORGESCU și V. LIVEANU

Crearea Partidului Comunist din Romînia a corespuns unei profunde necesități obiective izvorîte din dezvoltarea societății romînești, care impunea făurirea unui partid capabil să conducă lupta revoluționară a proletariatului. Făurirea Partidului Comunist din Romînia, prin voința imensei majorități a membrilor partidului socialist, călîți în focul avîntului revoluționar din 1917—1920, hotărîți să rupă cu reformismul și să pună în practică ideile leninismului, a reprezentat încununarea luptei ideologice și politice duse de către aripa revoluționară a partidului socialist împotriva oportunismului promovat de vechea conducere a P.S.D.

Încă înainte de primul război mondial, elementele de stînga din partidul socialist, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, Alecu Constantinescu, I. C. Frimu, Alexandru Nicolau, Dimitrie Marinescu și alții, au combătut diferitele manifestări ale politicii reformiste.

Încă înainte de primul război mondial, au existat anumite legături între unii militanți ai mișcării muncitorești din Romînia și bolșevici, au fost cunoscute în țara noastră unele dintre lucrările și ideile lui Lenin. Se știe că în 1911 Lenin i-a adresat lui I. C. Frimu o scrisoare în problema ajutorării emigranților revoluționari ruși aflați în Romînia [1]. În 1912 „Romînia muncitoare" a tradus și publicat articolele lui Lenin „Despre fracțiunea social-democrată din Duma a II-a" și „Raportul prezentat Biroului Socialist Internațional în legătură cu conferința generală a P.M.S.D.R." [2]. În timpul primului război mondial, în condițiile ascuțirii luptei duse de aripa de stînga a partidului socialist împotriva oportunismului, poziția bolșevicilor și ideile lui Lenin cu privire la războiul imperialist au început a fi mai bine cunoscute în Romînia.

[1] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 1/1956, pag. 89.

[2] „Romînia muncitoare" din 22 decembrie 1911 : vezi *C. Mocanu* și *A. Moșco* : „Începutul răspîndirii leninismului în Romînia" în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 2/1959, pag. 62.

În 1914—1916, în opoziție cu liderii oportuniști, care, declarîndu-se pentru neutralitate, susțineau totodată că în cazul intrării Romîniei în război socialiștii vor trebui „să-și facă datoria de soldați" — să sprijine deci războiul imperialist —, aripa de stînga a partidului se pronunța pentru lupta intransigentă împotriva războiului imperialist. Partea cea mai înaintată a aripii de stînga a partidului socialist susținea că drumul de luptă împotriva războiului imperialist erau pregătirea și înfăptuirea revoluției și preconiza, deși cu anumite inconsecvențe, insurecția ca mijloc de luptă împotriva războiului imperialist [3]. Procesul de clarificare ideologică a militanților revoluționari ai P.S.D. a fost înlesnit de cunoașterea lucrărilor lui Lenin. În Romînia a circulat și a fost tradus numărul unic al revistei bolșevice „Kommunist" [4], apărut în 1915, în care au fost publicate pentru prima oară lucrările lui Lenin „Falimentul Internaționalei a II-a", „Glasul unui socialist francez cinstit", „Imperialismul și socialismul în Italia". De asemenea, așa cum reiese dintr-un articol publicat în 1917 în ziarul revoluționar „Lupta", a fost cunoscută în Romînia critica făcută de Lenin în lucrarea „Socialismul și războiul" poziției oportuniste în problema războiului adoptată de Racovschi [5]. În 12 februarie 1916, ziarul „Lupta" a publicat textul complet al cuvîntării lui Lenin la mitingul internațional de la Berna, care expunea linia transformării războiului imperialist în revoluție.

Linia leninistă în problema războiului și a păcii, linia transformării războiului imperialist în revoluție, a putut fi cunoscută de militanții mișcării muncitorești din țara noastră și din unele documente ale partidului bolșevic publicate în presa muncitorească. Astfel de documente au fost : o rezoluție a C.C. al partidului bolșevic în problema războiului [6], manifestul C.C. al partidului bolșevic intitulat : „Războiul și social-democrația" [7] ; un manifest al Comitetului din Petrograd al partidului bolșevic, rezumat și citat pe larg în ziarul „Lupta" [8] ; rezoluția elaborată cu participarea directă a lui Lenin și propusă de delegația C.C. al partidului bolșevic la conferința socialistă internațională a femeilor (Berna, martie 1915) publicată în întregime de revista „Viitorul social" [9].

---

[3] „Romînia muncitoare" din 22 iulie 1914.

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, opis nr. 8, dosarul nr. 17, fila 2 ; vezi *V. Rață* și *A. Deac* : „Tradițiile revoluționare de luptă ale mișcării muncitorești din Romînia pînă la 1917" în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", nr. 1—2/1961, pag. 71.

[5] „Lupta" din 1 (14) noiembrie 1917.

[6] Ibid.

[7] „Lupta" din 18 (31) octombrie 1914.

[8] „Lupta" din 20 martie 1916.

[9] „Viitorul social", anul III, nr. 1, mai 1916. pag. 44.

Cînd Romînia a intrat în război și guvernul burghezo-moșieresc a interzis activitatea legală a partidului social-democrat și a sindicatelor, militanții social-democrați cu stare de spirit revoluționară, opunîndu-se directivelor liderilor oportuniști de a se suspenda activitatea partidului socialist pe timpul războiului, s-au reunit în grupuri care, prin manifeste, organizări de întruniri ș.a., desfășurau o vie agitație ilegală, antiimperialistă, antirăzboinică. Grupurile socialiste revoluționare, care, din cauza terorii, erau organizate pe baze ilegale, erau conduse în teritoriul ocupat de Alecu Constantinescu, iar în Moldova de Mihail Gh. Bujor, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Vasilescu-Vasia, Max Wexler. În primăvara anului 1917, grupurile revoluționare ilegale formate de militanții aripii de stînga ai P.S.D. chemau masele la înfăptuirea imediată a revoluției, la instaurarea unei republici democratice, care să asigure exproprierea moșierilor. Pînă la victoria revoluției socialiste în Rusia, cu toate că unele idei ale lui Lenin începuseră să pătrundă în Romînia, nu se putea însă vorbi despre cunoașterea leninismului în țara noastră, despre cunoașterea și înțelegerea învățăturilor leniniste în problemele fundamentale ale mișcării muncitorești, ale revoluției. Grupurile revoluționare nu se situau încă pe poziții consecvent marxiste, erau influențate de concepții greșite, de ideile anarho-sindicaliste și altele.

„Sub influența exemplului lui Octombrie — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la a 40-a aniversare a partidului nostru —, în focul luptelor revoluționare se producea... o profundă schimbare în modul de a gîndi al clasei muncitoare. Aceasta s-a manifestat în ascuțirea luptei ideologice din sînul partidului socialist, în apariția și dezvoltarea grupelor comuniste, în orientarea tot mai hotărîtă a membrilor partidului și a maselor muncitoare spre ideile marxism-leninismului" [10].

Cotitura produsă în ideologia aripii de stînga a mișcării muncitorești din Romînia după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie este oglindită în manifestele, ziarele, broșurile pe care le răspîndeau grupurile formate de militanții social-democrați revoluționari din țara noastră. Manifestele și ziarele revoluționare exprimau cu admirație și căldură aprobarea deplină față de mărețele transformări inițiate în Rusia de puterea sovietică, proclamau adeziunea la ideile lui Lenin. Un manifest revoluționar din decembrie 1917, iscălit „un grup de socialiști maximaliști", condamna orice „abatere de la principiile revoluționare ale fraților noștri din Rusia", încheindu-se cu cuvintele : „Trăiască socialismul revoluționar al lui Lenin". [11]

[10] *Gh. Gheorghiu-Dej :* „40 de ani de luptă a partidului", Editura politică, 1961, pag. 11.

[11] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 28.

Începînd din decembrie 1917, grupurile socialiste revoluționare, călăuzite de exemplul bolșevicilor, arătau în literatura pe care o editau că revoluția socialistă este posibilă și necesară, că în condițiile terorii dezlănțuite de clasele exploatatoare singura cale pentru a pune capăt războiului imperialist printr-o pace democratică era insurecția — lupta cu arma în mînă pentru răsturnarea puterii claselor exploatatoare [12].

Revoluția din Octombrie a ajutat revoluționarilor romîni să înțeleagă necesitatea rupturii radicale cu oportunismul, necesitatea creării în locul Internaționalei a II-a, roasă de reformism, a unei noi Internaționale. Social-democrații de stînga din Romînia au avut un delegat la Consfătuirea socialistă internațională ținută la Petrograd în 24 ianuarie 1918, care a decis în unanimitate convocarea unei conferințe mai largi în vederea creării Internaționalei a III-a, consecvent revoluționară [13].

Trecerea grupurilor revoluționare pe platforma luptei pentru instaurarea dictaturii clasei muncitoare în Romînia, pentru făurirea unui stat de tip nou, proletar, înțelegerea necesității în anumite condiții a insurecției armate, însușirea lozincii leniniste a transformării războiului imperialist în război civil, sprijinirea luptei pentru crearea Internaționalei a III-a, sprijinirea revoluției proletare din Rusia și a politicii partidului bolșevic arătau că la sfîrșitul anului 1917 și începutul anului 1918 aripa revoluționară a mișcării muncitorești din Romînia s-a orientat spre leninism. În perioada imediat următoare Revoluției din Octombrie, începînd să-și însușească principiile leninismului, grupurile revoluționare nu cunoșteau încă fundamentarea teoretică a acestor principii, care le-a devenit clară treptat.

Orientarea spre leninism a marcat începutul procesului de transformare a grupurilor revoluționare formate din militanții aripii de stînga ai partidului socialist din Romînia în grupuri comuniste. În a doua jumătate a anului 1918, grupurile revoluționare au adoptat definitiv denumirea de grupuri comuniste. Comitetul întemeiat la București în februarie 1918, din inițiativa lui Alecu Constantinescu și care și-a pus ca obiectiv îndrumarea acestor grupuri, a adoptat denumirea de Comitet de acțiune ilegală [14]. Grupurile comuniste și celelalte elemente revoluționare au început lupta pentru făurirea Partidului Comunist din Romînia prin transformarea partidului socialist în partid comunist, care să lupte pentru instaurarea dictaturii proletariatului în țara noastră.

Un succes însemnat în lupta pentru reorganizarea partidului socia-

---

[12] Loc. cit., pag. 46, 52, 55, 61, 64, 86—89. (*Al. Constantinescu:* „Cartea robilor", pag. 7, 27.)

[13] „Pravda" din 12 și 14 februarie 1918.

[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, opis 8, dosarul nr. 8, fila 10, fondul 96, dosarul nr. 237, fila 19.

list pe baze revoluționare a fost obținut de aripa de stînga a partidului socialist spre sfîrșitul anului 1918. În condițiile puternicelor lupte muncitorești din noiembrie — decembrie 1918, în atmosfera unei ascuțite lupte ideologice în cadrul organizațiilor partidului socialist, din inițiativa aripii revoluționare, s-au desfășurat vii dezbateri în cursul cărora majoritatea membrilor partidului s-au pronunțat pentru adoptarea unui nou program revoluționar al partidului [15]. Ca expresie a faptului că majoritatea membrilor partidului doreau să-și însușească și să aplice ideile care călăuzeau activitatea Partidului comunist rus, ideile leninismului, a fost adoptată o Declarație de principii care preciza că în stabilirea noilor sale principii Partidul socialist din Romînia era solidar cu Partidul comunist rus. Declarația de principii din decembrie 1918 [16] a fost primul document programatic oficial al Partidului socialist din Romînia care preciza că partidul trebuie să lupte pentru instaurarea dictaturii proletariatului și înfăptuirea comunismului. Declarația, reflectînd limitele maturizării aripii revoluționare, nu arăta ce consecințe trebuiau să decurgă din aceste principii pentru strategia și tactica, pentru activitatea imediată a partidului socialist. Cu toate acestea, declarația oglindea năzuința majorității membrilor partidului socialist de a rupe cu reformismul, de a transforma partidul socialist într-un partid al luptei pentru dictatura proletariatului, pentru comunism.

În lupta pentru crearea Partidului Comunist din Romînia, un ajutor de imensă însemnătate l-a constituit crearea Internaționalei a III-a. La Congresul de constituire a Internaționalei a III-a a participat un delegat al comuniștilor romîni [17].

Crearea Internaționalei Comuniste a dat aripii revoluționare a partidului socialist o călăuză sigură pentru clarificarea ei ideologică și politică. Lupta pentru transformarea Partidului socialist din Romînia într-un partid călăuzit de ideile leniniste, în partid comunist, a devenit indisolubil legată de lupta pentru aderarea la Internaționala a III-a. Sub influența elementelor revoluționare, ziarul „Socialismul" publică unele din tezele adoptate de Congresul I al Internaționalei și raportul ținut de Lenin la congres [18], precum și articole care se pronunță în sprijinul Internaționalei a III-a și susțin necesitatea luptei pentru instaurarea dictaturii proletariatului sub forma puterii sfaturilor [19]. În a doua jumătate a anului 1919, ca expresie a dezvoltării procesului de maturizare ideologică și politică a aripii revoluționare a partidului socialist, cea mai mare

---

[15] „Socialismul" din 5 martie 1919.
[16] „Socialismul" din 22 (9) decembrie 1918.
[17] „Die Kommunistische Internationale", anul I, nr. 1, 1919, pag. 7.
[18] „Socialismul" din 22 august 1919.
[19] „Socialismul" din 1 mai 1919.

parte a membrilor partidului socialist s-au unit treptat, dar cu tot mai multă fermitate sub lozinca luptei pentru aderarea la Internaţionala a III-a, lozincă a cărei înfăptuire se identifica cu aşezarea ideilor Internaţionalei a III-a, a ideilor leninismului, la temelia partidului proletariatului din Romînia, cu transformarea partidului socialist în partid comunist. Încă înainte de decembrie 1919, se arăta într-un raport al grupurilor comuniste, „marea majoritate a masei organizate era trup şi suflet chiar şi înainte de propaganda noastră pentru Internaţionala a III-a, cu tot sensul adînc şi revoluţionar pe care îl comportă o astfel de afiliere" [20].

În aceste condiţii şi în toiul puternicelor acţiuni muncitoreşti de la începutul anului 1920, aripa revoluţionară a partidului socialist, în frunte cu grupurile comuniste, înfruntînd manevrele liderilor oportunişti, începe să activeze pentru convocarea unui congres al partidului socialist care să pună bazele partidului comunist.

În ianuarie-aprilie 1920, secţiunile partidului socialist, în frunte cu secţiunea din Bucureşti şi cu secţiunile din principalele centre muncitoreşti ale ţării, au adoptat cu mare majoritate de voturi moţiuni prin care cereau Comitetului Executiv al partidului socialist să proclame imediata creare a partidului comunist şi afilierea lui la Internaţionala a III-a [21]. Această nouă fază a luptei aripii de stînga a mişcării muncitoreşti pentru crearea Partidului Comunist din Romînia — fază caracterizată prin aceea că organizaţiile locale cereau în mod deschis şi organizat, prin vot, imediata transformare a partidului socialist în partid comunist — a fost în mod indisolubil legată de intensificarea activităţii desfăşurate de militanţii revoluţionari ai partidului socialist, în frunte cu membrii grupurilor comuniste, în vederea răspîndirii ideilor leniniste. În acest timp, în 1920 pentru prima oară sînt tipărite în Romînia lucrări ale lui Lenin în broşuri, ca, de exemplu, „Democraţia burgheză şi dictatura proletariatului", „Sarcinile puterii sovietice". Sînt publicate lucrări în care Lenin demască oportunismul şi indică sarcinile mişcării comuniste internaţionale, ca, de exemplu, „Eroii Internaţionalei de la Berna", „Sarcinile Internaţionalei a III-a". Un rol important în publicarea acestor broşuri a avut Vasilescu-Vasia, conducătorul editurii partidului socialist.

În 1920, datorită elementelor revoluţionare din redacţiile ziarelor, ia o mare extindere publicarea unor lucrări ale lui Lenin în presa socia-

[20] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, opis 8, dosarul nr. 5, fila 8.

[21] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, opis 8, dosarul nr. 5, fila 9; dosarul nr. 8, fila 30; „Socialismul" din 26 ianuarie, 9, 12 şi 19 februarie şi din 14 şi 16 aprilie 1920.

listă [22]. Ziarul „Socialismul" publică diferite lucrări ale lui Lenin privind atît sarcinile mișcării comuniste din țările capitaliste (de exemplu scrisorile lui Lenin către comuniștii din Italia, Germania), cît și problemele construcției socialismului în Rusia sovietică (cuvîntarea lui Lenin la Congresul al III-lea al Sindicatelor din Rusia, lucrarea „Marea inițiativă", raportul la Congresul al IX-lea al P.C.(b) din Rusia) [23]. Extrase din diferite lucrări ale lui Lenin publică și ziarele socialiste locale „Lupta socialistă" din Ploiești, „Nădejdea" din Galați, „Iașul socialist" publică extrase din lucrările lui Lenin privind problema țărănească și național-colonială. „Cuvîntul socialist" din Turnu Severin publică scrisoarea către Silvia Pankhurst, în care Lenin expune tactica comunistă față de parlament, problemă care constituia o vie preocupare a elementelor revoluționare din țara noastră [24]. Ziarele sindicale, ca, de exemplu, „Federația", ziarul muncitorilor din întreprinderile de alimentație, „Muncitorul Căilor Ferate", ziarul sindicatelor feroviare, și altele, publică, de asemenea, extrase din lucrările lui V. I. Lenin.

Începînd din 1 iulie 1920, secțiunea din București a partidului socialist a început să editeze revista „Lupta de clasă", care, sub influența ideilor leniniste, a devenit un organ de răspîndire a ideilor leniniste. Revista a publicat capitole din lucrarea lui Lenin „Statul și revoluția" și numeroase materiale de popularizare a învățăturii leniniste.

Deosebit de important era faptul că răspîndirea *în lărgime* a ideilor leninismului era însoțită de *clarificarea* fundamentului teoretic al politicii comuniste, de *aprofundarea* tezaurului teoretic al leninismului. Membrii grupurilor comuniste și alte elemente revoluționare — David Fabian, Alexandru Dobrogeanu-Gherea și alții — publicau articole în care explicau principiile fundamentale ale partidului de tip nou [25]. Revista „Lupta de clasă", de exemplu, sprijinindu-se pe lucrările lui Lenin, în special pe lucrarea „Statul și revoluția", a publicat un ciclu de articole, intitulat „De la Marx la Lenin", care demascau denaturările reformiste ale ideilor marxiste despre dictatura proletariatului și explicau sarcinile și conținutul acesteia [26]. În aceste articole se sublinia ideea leninistă că dictatura proletariatului este cea mai înaltă formă a democrației, că

---

[22] În legătură cu această problemă vezi pe larg *C. Mocanu* și *A. Moșco:* „Începutul răspîndirii leninismului în Romînia" în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", nr. 2/1959, pag. 72—76.

[23] „Socialismul" din 12 ianuarie, 2 februarie, 19 aprilie, 7 mai, 10 octombrie 1920.

[24] „Lupta socialistă" din 20 și 27 iunie, 11 și 18 iulie, 22 august 1920; „Nădejdea" din 2, 9 și 10 iunie 1920; „Iașul socialist" din 4 ianuarie, 8 august și 6 octombrie 1920; „Cuvîntul socialist" din 26 august 1920.

[25] „Socialismul" din 8 martie, 7 și 12 iulie 1920.

[26] „Lupta de clasă" nr. 2, 3, 4 din 16 iulie, 1 și 16 august 1920.

ea „micșorează pentru bogați cercul democrației, îl lărgește enorm pentru masele largi muncitoare și îl lărgește necontenit" [27].

În lumina ideilor leniniste despre partidul de tip nou, elementele revoluționare au publicat în „Socialismul" numeroase articole care explicau necesitatea făuririi unui partid de avangardă al proletariatului, puternic centralizat, bazat pe disciplina conștientă, de fier, a membrilor săi, pe atenta verificare a celor ce cereau să intre în partid.

Evenimentul care a scos în evidență cu deosebită tărie necesitatea creării unui partid de tip nou, revoluționar, a fost greva generală din 1920.

„Greva generală din octombrie 1920 — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la 8 mai 1961 — a ridicat la luptă aproape întregul proletariat din Romînia, scoțînd în evidență gradul de radicalizare și capacitatea de luptă revoluționară a clasei muncitoare" [28].

Greva generală a deschis o etapă de încordată și hotărîtoare luptă politică și ideologică în partidul socialist.

În această etapă au fost delimitate și mai clar curentele din mișcarea muncitorească : cel de stînga, de dreapta și de centru, iar reprezentanții lor au fost puși în situația de a-și justifica poziția în fața opiniei maselor muncitoare. Procesul de clarificare politică și ideologică s-a manifestat în întreg partidul socialist și în sindicate, atît în capitală, cît și în provincie. El a cuprins straturile adînci ale proletariatului, avînd o deosebită forță în rîndurile conducerii partidului și sindicatelor [29].

Consfătuirea grupurilor comuniste din 16 noiembrie 1920 și directivele sale pentru intensificarea activității în vederea creării partidului comunist purtau pecetea evidentă a influenței ideilor leniniste [30]. Nici un document al aripii revoluționare din partidul socialist pînă la crearea P.C.R. nu este atît de profund orientat după principiile leniniste privind problema partidului de tip nou, rolul de hegemon al clasei muncitoare, dictatura proletariatului, tactica mișcării revoluționare ș. a. așa cum sînt directivele din 16 noiembrie 1920. Fiecare punct important al directivelor este argumentat cu ceea ce spune Lenin în problemele majore ale revoluției [31].

Privitor la revoluție, directivele subliniau direct : „Să auzim ce spune Lenin..." și sînt citate pasajele din Lenin despre criza revoluțio-

[27] „Lupta de clasă" nr. 2 din 16 iulie 1920, pag. 64.
[28] *Gh. Gheorghiu-Dej :* „40 de ani de luptă a partidului", Editura politică, 1961, pag. 10.
[29] „Greva generală din Romînia — 1920", Editura politică, 1960, pag. 265.
[30] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 22.
[31] Loc. cit., pag. 223—233.

nară, despre atragerea și pregătirea majorității proletariatului pentru revoluție, despre propagandă și organizare, ajungînd astfel să argumenteze necesitatea partidului de tip nou, a partidului comunist. La întrebarea „Cum trebuie să fie partidul comunist pentru ca să-și poată îndeplini misiunea... ?", directivele dau răspunsul cu genialele teze leniniste privind partidul revoluționar de tip nou, insistînd asupra centralismului și disciplinei de partid.

Oprindu-se asupra dictaturii proletariatului, directivele se adresau direct lui Lenin ca unui adevărat dascăl : „Tot Lenin ne spune și ce este dictatura proletariatului...", în continuare sînt expuse tezele leniniste.

Cît privește felul în care directivele aplicau învățătura leninistă la practica mișcării revoluționare din Romînia este concludent însuși comentariul despre rolul experienței proprii a maselor. „Trebuie — arătau directivele — să facem o legătură între acest pasaj din Lenin și ultima grevă generală din Romînia, care a scos în evidență incapacitatea politică a partidului socialist, adică lipsa de idei clare în ce privește lupta socialistă în masele largi ale clasei muncitoare", iar concluzia este nemijlocit legată de necesitatea creării partidului comunist ca urmare a convingerii maselor prin propria experiență de necesitatea adîncirii luptei de clasă, de necesitatea revoluției și dictaturii proletariatului [32]. Directivele stabileau ca linie politică a grupurilor comuniste în cadrul partidului socialist orientarea după rezoluțiile și hotărîrile celui de-al II-lea Congres al Internaționalei Comuniste, care cereau „încheGarea forțelor comuniste și formarea în fiecare țară a unui partid comunist unic" [33].

Imediat după consfătuirea din noiembrie s-a trecut la publicarea de către aripa stîngă a partidului a unei serii de documente care purtau pecetea leninismului, extrem de importante pentru clarificarea ce se desăvîrșea în mișcarea noastră muncitorească [34]. Au apărut materiale despre cele 21 de condiții pentru afiliere la Internaționala Comunistă. La sfîrșitul anului 1920 și începutul lui 1921 a fost retipărită broșura lui V. I. Lenin „Eroii Internaționalei de la Berna" în 10.000 de exemplare. A fost răspîndită o biografie a lui V. I. Lenin în 5.000 de exemplare [35].

Din analiza făcută de Lenin asupra situației mișcării muncitorești din Germania și Italia în geniala sa lucrare „«Stîngismul» — boala copi-

[32] Loc. cit., pag. 221—233.

[33] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., microfilmul nr. 106.

[34] „Greva generală din Romînia — 1920", Editura politică, 1960, pag. 272.

[35] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8.

lăriei comunismului", din critica adusă fracțiunilor comuniste din aceste țări, din îndrumările lui Lenin privind centralizarea forțelor de stînga pentru crearea unui singur partid revoluționar au învățat grupurile comuniste din Romînia, care au înlăturat o serie de manifestări stîngiste, sectariste și au acționat mai intens ca parte integrantă a aripii de stînga a partidului socialist în vederea pregătirii întregului partid spre a deveni partid marxist-leninist [36].

În primele luni ale anului 1921, în ciuda terorii, a tuturor manevrelor social-democraților de dreapta, cea mai mare parte a conducerilor secțiunilor locale ale partidului socialist și ale sindicatelor se aflau în mîinile elementelor revoluționare de stînga, partizane ale afilierii la Internaționala a III-a. Lozinca „pentru a III-a" a fost însușită de marea majoritate a muncitorimii. Lupta pentru a afilia partidul la Internaționala a III-a era în fond lupta pentru aderarea la ideile leninismului și marca o fază superioară a mișcării revoluționare muncitorești. Această adeziune a dobîndit treptat, dar foarte repede, în accepția muncitorimii din Romînia, un conținut tot mai profund politic și ideologic.

Evenimentele din mișcarea muncitorească la începutul anului 1921 arătau în modul cel mai clar consolidarea aripii stîngi a partidului socialist. Prăpastia dintre conducătorii reformiști ai partidului și masele muncitoare se adîncea tot mai mult.

Un moment important care a contribuit la clarificarea pozițiilor din conducerea partidului și care a dus la întărirea aripii de stînga în conducerea partidului și sindicatelor l-a constituit trimiterea unei delegații a partidului socialist în Rusia sovietică în legătură cu lucrările Congresului al II-lea al Internaționalei a III-a [37].

Delegația romînă, alcătuită din șase membri, reflecta prin compoziție, proporțional, starea de fapt din partid. Erau trei delegați ai aripii de stînga : Alexandru Dobrogeanu-Gherea, D. Fabian și E. Rozvany, doi centriști : C. Popovici și Gh. Cristescu și un social-democrat de dreapta : I. Flueraș. Între 11 și 30 noiembrie 1920 au avut loc mai multe ședințe ale Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste cu delegația romînă, unde s-a discutat situația din mișcarea muncitorească internațională, inclusiv cea din Romînia, și i s-au explicat o serie de probleme privind afilierea și condițiile de primire în Internaționala Comunistă [38]. Un moment deosebit de important pentru delegația romînă l-a constituit întîlnirea cu Vladimir Ilici Lenin la 5 decembrie, pe care

---

[36] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 5/1960, pag. 9.

[37] „Greva generală din Romînia — 1920", Editura politică, 1960, pag. 274—275.

[38] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 4.

Alexandru Dobrogeanu a descris-o în felul următor : „Un om pe atunci voinic, deşi nu prea înalt, cu trăsăturile şi atitudinea caracteristică ruşilor, vioi, cu faţa surîzîndă, toată numai bunătate, cu vorba pornită din adînc de suflet, plin de vervă şi gîndire. Convorbirea cu un asemenea om decurge firesc, ca şi cum ar fi alături de noi un vechi cunoscut..." [39].

În cadrul întîlnirii s-au discutat probleme de seamă privind strategia şi tactica mişcării comuniste. La întrebarea pusă de Popovici asupra concesiilor făcute de comunişti, care ar fi o părăsire a căii revoluţionare, Lenin a răspuns cu un surîs plin de îngăduinţă şi de bunătate, arătînd cît e de nejustă învinuirea de inconsecvenţă revoluţionară adusă regimului sovietic. Lenin a explicat delegaţiei romîne caracterul „concesiilor", al „compromisurilor", care pot şi trebuie să fie făcute dacă ele servesc cauzei comuniste. Lenin a expus o serie de aspecte din experienţa revoluţiei ruse, a luptei proletariatului şi ţărănimii din Rusia, arătînd că numai calea revoluţiei poate duce la salvarea maselor muncitoare din celelalte ţări. V. I. Lenin, arătînd delegaţiei romîne ce este capabil un popor eliberat din lanţurile robiei, a prezentat luminoasele perspective care se deschid poporului sovietic şi în mod concret s-a oprit asupra planului de electrificare a Rusiei.

Urmările acestei preţioase întîlniri cu Lenin s-au resimţit în linia de conduită a majorităţii membrilor Comitetului Executiv al partidului socialist, în atitudinea lor intransigentă faţă de social-democraţii de dreapta, în poziţia diferenţiată adoptată faţă de centrişti. La întoarcerea în ţară s-au organizat adunări ale secţiunilor de partid, s-au prezentat rapoarte, s-au scris articole despre activitatea delegaţiei romîne în Rusia.

La lucrările Consiliului General al partidului socialist şi al sindicatelor din 30 ianuarie — 3 februarie 1921, aripa de stînga a partidului socialist s-a prezentat mult consolidată şi înarmată din punct de vedere ideologic pentru susţinerea imediatei organizări a congresului de consacrare a afilierii.

La aceste lucrări s-a desfăşurat o luptă deschisă între aripa stîngă şi dreaptă din conducerea mişcării muncitoreşti. Votul a fost deosebit de concludent pentru înţelegerea orientării Consiliului General. El reflecta raportul de forţe dintre cele trei curente. Social-democraţii de dreapta au întrunit 8 voturi, centriştii — 12 voturi, iar comuniştii — 18 voturi [40]. Era o înfrîngere evidentă a reformiştilor şi o confirmare a poziţiilor cucerite de comunişti în mişcarea muncitorească. În partidul socialist, „grupurile comuniste cîştigă teren în favoarea afilierii la Inter-

[39] „Socialismul" nr. 9, din 27 ianuarie 1924.

[40] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", nr. 5/1960, pag. 87.

națională Comunistă, reușind să înfrîngă tezele oportuniste și reformiste ale reprezentanților curentului socialist de dreapta și ai curentului centrist, revoluționar în vorbe și trădător în fapte" [41].

Clarificarea survenită în cadrul conferinței Consiliului General și după aceea a creat un raport de forțe nou, predominant în favoarea aripii de stînga din partid. Direcția principală a luptei comuniștilor pentru crearea partidului marxist-leninist a fost îndreptată, în conducere, împotriva centriștilor. Comuniștii romîni aveau o călăuză sigură în îndrumările concrete ale lui V. I. Lenin privind atitudinea care trebuia adoptată față de centriști în procesul de creare a partidelor comuniste pe plan internațional

Demascînd pozițiile centriștilor, V. I. Lenin arăta că „...în vorbe ei se declară partizani ai dictaturii proletariatului și ai puterii sovietice, dar în realitate continuă să se poarte ca și înainte, continuă să apere în rezoluțiile lor și să aplice în practică vechea politică de concesii față de social-șovinism, față de oportunism, față de democrația burgheză, politică de șovăieli, de lipsă de hotărîre, de eschivare, de tertipuri, de reticențe etc." [42].

În Romînia, centriștii, în numele apărării unității partidului (autointitulîndu-se unitari), încercau să împiedice curățirea partidului de elementele reformiste, pentru ca, împreună cu acestea, să-și impună prioritatea față de aripa stîngă. În momentul cînd partidul a fost eliberat de liderii de dreapta, centriștii, pentru a nu fi scoși cu totul la periferia mișcării muncitorești, și-au declarat adeziunea cu rezerve pentru afilierea la Internaționala a III-a.

Aripa revoluționară din partidul socialist arăta că nu este suficient a te declara pentru o serie de condiții ale Internaționalei Comuniste atîta timp cît nu dovedești un deplin atașament pentru toate prevederile Internaționalei și pînă nu rupi cu toate verigile care te mai țin prins de tradițiile reformiste [43]. A admite principiile partidului de tip nou, și în primul rînd ideea dictaturii proletariatului, însemna, așa cum arăta V. I. Lenin, „ruptură hotărîtă, necruțătoare — și, mai ales, pe deplin conștientă, pe deplin consecvent aplicată — cu oportunismul, cu reformismul, cu inconsecvența, cu politica de eschivare a Internaționalei a II-a..." [44].

---

[41] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.
[42] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 344.
[43] „Greva generală din Romînia — 1920", Editura politică, 1960, pag. 292.
[44] Op. cit., pag. 349.

Un important pas înainte în ofensiva aripii stîngi a partidului socialist și a sindicatelor împotriva reformismului l-a constituit Conferința grupurilor comuniste din martie 1921 de la Iași [45].

Conferința s-a remarcat printr-o consecventă orientare leninistă în cele mai importante probleme care priveau crearea Partidului Comunist din Romînia. Critica făcută de Lenin manifestărilor stîngiste pe plan internațional s-a reflectat în principala rezoluție a conferinței, care sublinia necesitatea întăririi activității legale a comuniștilor, activitate care trebuia să fie o cauză comună a întregului partid și „...să se manifeste ca o unitate în toate chestiunile care se pun în mișcarea socialistă" [46]. Au fost cu vehemență combătute teoriile anarhiste de descentralizare, arătîndu-se că numai un partid bazat pe centralismul democrat, cu o disciplină unică și o conducere fermă poate îndruma proletariatul pe calea revoluției.

„Cea mai energică critică centriștilor de pe tribuna publică a sindicatelor și a partidului, ca și prin întreaga presă legală a țării" — stabilea conferința ca linie directoare a grupărilor comuniste [47].

În numele tuturor reprezentanților comuniști, rezoluția conferinței a consemnat asentimentul deplin pentru statutele și rezoluțiile celui de-al II-lea Congres al Internaționalei Comuniste și pentru cele 21 condiții de afiliere.

Grupurile comuniste și-au intensificat activitatea de întărire a aripii stîngi a partidului socialist, de alegere a delegaților pentru congres și de pregătire a documentelor programatice ale congresului.

Documentele programatice prevăzute spre a fi dezbătute la ordinea de zi a congresului cuprindeau proiectul statutului partidului, proiectul programului agrar, proiectul de program în chestiunea minorităților naționale.

În preambul, proiectul de statut preciza adeziunea totală a partidului social-comunist la ideile leniniste. Proiectul programului agrar cuprindea prețioasa idee leninistă a alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, sub hegemonia clasei muncitoare, ca o condiție indispensabilă a cuceririi puterii și rezolvării problemei agrare. Proiectul de program privind problema națională arăta că aceasta trebuie privită în mod nemijlocit prin prisma problemei revoluției.

Cu toate limitele lor, legate și de tinerețea mișcării comuniste în Romînia, aceste documente aveau o netă orientare leninistă îndeosebi

---

[45] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 191, fila 144.

[46] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia, 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 304.

[47] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 202, fila 57.

în ce privește problemele hotărîtoare: învățătura leninistă despre partidul de tip nou, despre rolul de hegemon al clasei muncitoare, despre revoluție și dictatura proletariatului.

În ajunul congresului partidului, în acțiunile partidului socialist, în adunări publice muncitorești, la întrunirile sindicale, reprezentanți ai aripii stîngi țineau conferințe cu un tot mai pronunțat caracter teoretic despre principiile fundamentale leniniste privind partidul de avangardă, strategia revoluției, alianța ș. a. Tribunele nu mai erau exclusiv apanajul oratorilor de tip vechi social-democrați și centriști, care socoteau că dețin monopolul teoretic în mișcarea muncitorească. Articolele din presa muncitorească revoluționară reflectau, de asemenea, creșterea nivelului teoretic al gazetarilor comuniști, care se manifestau deosebit de combativi și înarmați cu învățătura leninistă. Dinamica întregului proces de clarificare politică, ideologică și organizatorică, etapele sale de încordată luptă între curente, schimbările care au survenit în raportul de forțe din partid și sindicate, victoriile aripii stîngi, rolul grupurilor comuniste ca factor motor în cadrul partidului socialist, toate pot fi urmărite multilateral în coloanele presei muncitorești, și îndeosebi în ziarul „Socialismul". Numeroase sînt articolele care prezintă principiile de bază leniniste, care reproduc teze ale lui V. I. Lenin, discursuri ale marelui conducător al revoluției ruse.

Învățătura leninistă a fost busola sigură a grupurilor comuniste în activitatea lor neobosită pentru consolidarea și lărgirea aripii stîngi din partid în vederea creării partidului comunist. Această învățătură nemuritoare a înarmat pe cei mai buni reprezentanți ai mișcării muncitorești din Romînia în lupta victorioasă împotriva reformismului și oportunismului.

Aderarea la principiile fundamentale leniniste a marii majorități a partidului a dus la înfrîngerea reformiștilor, a social-democraților de dreapta. Astfel, crearea P.C.R. a constituit, așa cum sublinia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, *„...o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din Romînia"* [48].

---

[48] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 368.

NOUA ETAPĂ A DEZVOLTĂRII SISTEMULUI MONDIAL SOCIALIST

M. OIȘTEANU și C. FLOREA

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a creat o breșă adîncă în sistemul mondial al imperialismului, a inaugurat epoca de trecere a omenirii de la capitalism la socialism. V. I. Lenin scria că prin Revoluția din Octombrie „era revoluției comuniste, proletare mondiale a început" [1].

Epoca inaugurată de crearea statului sovietic se împarte în două mari etape. *Prima etapă*, după aprecierea lui V. I. Lenin, a fost perioada de afirmare și dezvoltare a dictaturii naționale a proletariatului, adică a dictaturii proletariatului numai în cadrul național al Rusiei. În această etapă, deși imperialismul continua să determine caracterul și desfășurarea relațiilor internaționale, el a primit o astfel de lovitură încît nu a fost în stare să zdrobească și să împiedice dezvoltarea Uniunii Sovietice pe drumul socialismului. Cu toate că era singurul stat socialist, Uniunea Sovietică a exercitat o influență extraordinară asupra vieții internaționale și a devenit centrul de atracție a tuturor forțelor progresiste din lumea întreagă.

A doua etapă în dezvoltarea epocii contemporane este legată de formarea sistemului mondial socialist, care a constituit un triumf al marxism-leninismului. Această victorie a fost rezultatul eforturilor eroice ale clasei muncitoare și țărănimii muncitoare, rezultatul luptei revoluționare a partidelor comuniste și muncitorești, al fidelității lor nestrămutate față de învățătura marxist-leninistă, al priceperii lor de a aplica în mod creator această învățătură la condițiile concrete ale țărilor lor. A devenit astfel realitate previziunea istorică a lui V. I. Lenin despre perspectivele transformării dictaturii proletariatului

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 101.

dintr-o dictatură națională într-o dictatură internațională, în măsură să exercite o influență hotărîtoare asupra întregii politici mondiale.

În opoziție cu sistemul capitalist, a cărui putreziciune și descompunere se accentuează din zi în zi tot mai mult și care a intrat într-o nouă etapă a crizei sale generale, sistemul mondial socialist se află în plin avînt, în plină înflorire a tuturor forțelor și resurselor sale. Făcînd bilanțul succeselor istorice repurtate de țările lagărului socialist, Declarația Consfătuirii din noiembrie 1960 a apreciat că *„sistemul mondial socialist a intrat într-o etapă nouă a dezvoltării sale"* [2].

Trecerea la această etapă, calitativ superioară, a fost condiționată de adînci transformări revoluționare, înfăptuite de popoarele țărilor socialiste sub conducerea partidelor comuniste și muncitorești în perioada anterioară. Aceste transformări au dus la întărirea sistemului mondial socialist în ansamblul său, creîndu-se premisele obiective și subiective necesare intrării lui într-o nouă etapă de dezvoltare care se caracterizează prin următoarele trăsături principale : Uniunea Sovietică înfăptuiește cu succes construcția desfășurată a comunismului ; celelalte țări ale lagărului socialist construiesc cu succes bazele socialismului, iar unele din ele au și intrat în etapa desăvîrșirii socialismului ; au fost lichidate posibilitățile social-economice de restaurare a capitalismului în toate țările socialiste, asigurîndu-se victoria deplină a socialismului pe scara întregului sistem mondial socialist ; s-au ridicat pe o treaptă mai înaltă relațiile reciproce de tip nou dintre țările socialiste, s-au întărit unitatea de monolit și colaborarea frățească multilaterală în cadrul sistemului mondial socialist ; se întărește continuu forța sistemului mondial socialist, accelerîndu-se mișcarea țărilor socialiste spre socialism și comunism ; sistemul mondial socialist s-a transformat într-o forță care exercită o înrîurire determinantă asupra dezvoltării istorice.

Uniunea Sovietică, prima în istorie, croiește întregii omeniri calea spre comunism. Ea a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale — etapa construcției desfășurate a comunismului. Sarcinile principale ale acestei etape, după cum arată tovarășul N. S. Hrușciov, sînt : „În primul rînd, crearea bazei tehnice-materiale a comunismului, în al doilea rînd, dezvoltarea pe această bază a relațiilor sociale comuniste și, în al treilea rînd, formarea omului viitoarei societăți comuniste" [3]. Planul septenal al U.R.S.S. constituie cea mai importantă etapă în înfăptuirea programului de construire a societății comuniste.

---

[2] „Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova din noiembrie 1960", Editura politică, 1960, pag. 17.

[3] *N. S. Hrușciov :* „Pentru noi victorii ale mișcării comuniste mondiale". „Probleme ale păcii și socialismului" nr. 1/1961, pag. 6.

Sub conducerea înțeleaptă a P.C.U.S., în îndeplinirea acestui plan au fost obținute mari succese. În cursul primilor doi ani (1959—1960), producția globală industrială a crescut cu aproape 23%, față de 17% prevăzută în plan. În condițiile menținerii unui astfel de ritm, prevederile planului septenal vor fi îndeplinite în 6 ani. Productivitatea muncii în industria sovietică în anul 1960 a crescut de două ori mai mult decît în S.U.A. și aceasta în condițiile cînd săptămîna de lucru (40,2 ore) este mai mică decît în cele mai dezvoltate țări capitaliste din Europa și din S.U.A.

S-au obținut realizări importante și în agricultură. În ultimii 6 ani volumul global al producției agricole a crescut de 1,5 ori. În vederea realizării unui ritm și mai înalt de dezvoltare a agriculturii, cerut de interesele construcției comuniste și ale ridicării necontenite a bunăstării poporului, U.R.S.S. — dispunînd astăzi de o industrie atît de dezvoltată și de o apărare atît de puternică — este în măsură să aloce mai multe fonduri pentru dezvoltarea agriculturii și sporirea producției bunurilor de consum, fără să se aducă prejudicii dezvoltării continue a industriei și apărării țării.

Ca urmare a grijii permanente a partidului crește necontenit bunăstarea materială și culturală a oamenilor sovietici. Se apropie cu pași repezi momentul cînd Uniunea Sovietică va ajunge pe primul loc în lume și în ce privește nivelul de trai.

Realizările științei și tehnicii sovietice uimesc întreaga lume. U.R.S.S. — țara primilor sateliți artificiali ai Pămîntului și Soarelui, a primelor rachete balistice intercontinentale și a primelor nave cosmice care s-au reîntors cu succes pe Pămînt — ocupă primul loc în lume în cucerirea cosmosului. Ca urmare a muncii pline de abnegație a muncitorilor, tehnicienilor și oamenilor de știință sovietici, pentru prima oară în istoria omenirii, un om sovietic, lansat pe o navă cosmică, s-a reîntors cu succes pe Pămînt, aceasta constituind o realizare epocală a științei și tehnicii mondiale. Această realizare epocală a stîrnit admirația tuturor popoarelor, care au văzut în această victorie a geniului uman o expresie a strălucitelor victorii ale poporului sovietic. Viața a confirmat pe deplin previziunea lui Lenin că țara constructorilor comunismului se va situa în fruntea progresului tehnic și științific.

În opera de construire a comunismului, P.C.U.S. acordă o mare atenție problemei dezvoltării relațiilor sociale comuniste. Partidul comunist a arătat căile apropierii și contopirii celor două forme de proprietate socialistă într-o proprietate comunistă unică ; el se preocupă în permanență de aplicarea justă a principiului socialist de repartiție și de problemele trecerii, în perspectivă, la repartiția comunistă.

În lupta pentru formarea omului viitoarei societăți comuniste, au fost obținute importante rezultate. Apariția și dezvoltarea mișcării brigăzilor, secțiilor și întreprinderilor muncii comuniste reprezintă o puternică mărturie a nașterii pe o scară tot mai largă a germenilor noii atitudini comuniste față de muncă, a formării noii conștiințe comuniste.

Comunismul a trecut în Uniunea Sovietică din domeniul teoriei în sfera practicii nemijlocite. Uniunea Sovietică reprezintă exemplul cel mai viu și cel mai puternic reazem pentru popoarele din lumea întreagă în lupta lor pentru pace, libertăți democratice și progres social.

Noua etapă în dezvoltarea sistemului mondial socialist se caracterizează, de asemenea, prin importante rezultate în opera de construcție a vieții noi, obținute de țările de democrație populară. Ca urmare a luptei neobosite a oamenilor muncii, conduși de partidele comuniste și muncitorești, a aplicării creatoare a învățăturii marxist-leniniste și a experienței P.C.U.S., cu sprijinul internaționalist al Uniunii Sovietice și bucurîndu-se de avantajele unității și colaborării frățești, țările de democrație populară au obținut victorii hotărîtoare în construirea socialismului.

Relațiile de producție socialiste joacă în prezent rolul dominant în industrie și în sfera circulației mărfurilor, în toate țările de democrație populară, precum și în agricultura majorității covîrșitoare a acestor țări. Exploatarea omului de către om a fost lichidată pentru totdeauna sau se lichidează cu succes.

Înfăptuirea politicii de industrializare socialistă a dus la înflorirea economiei țărilor socialiste, care se dezvoltă mult mai rapid decît economia țărilor capitaliste. Producția globală industrială a crescut față de nivelul antebelic : în R.P. Albania de 22,5 ori, în R.S. Cehoslovacă de 3,6 ori, în China populară de 13 ori (în comparație cu 1949), în R.P.D. Coreeană de 5,5 ori, în R.P. Bulgaria de 11 ori, în R.D. Germană de 3 ori, în R.P. Mongolă de 5,8 ori (în comparație cu 1940), în R.P. Polonă de aproape 7 ori, în R.P. Romînă de peste 5 ori, în R.P. Ungară de 3,8 ori, în R.D. Vietnam de 2,2 ori. Față de 1938 producția globală industrială a țărilor socialiste a crescut de 7 ori. Aplicînd în mod consecvent politica leninistă de creștere cu precădere a industriei producătoare de mijloace de producție, țările de democrație populară și-au creat o industrie puternică. Crește rapid greutatea specifică a industriei grele, ponderea sectorului „A" reprezentînd în prezent în toate țările lagărului socialist mai mult de jumătate din producția industrială.

Ca urmare a industrializării socialiste, țara noastră s-a transformat dintr-o țară cu o economie înapoiată, în care predomina agricultura, într-o țară cu o industrie în continuu avînt, în care industria modernă,

multilateral dezvoltată, are rol conducător. Ca rezultat al ritmului înalt de dezvoltare, în perioada 1951—1960 producția industrială a crescut cu peste 13% pe an, față de circa 4% în deceniul 1929—1938 din timpul dominației burghezo-moșierești. Într-un ritm și mai rapid s-a dezvoltat producția de energie electrică, obținîndu-se în ultimii 10 ani un ritm mediu anual de 16%. Rolul și ponderea industriei grele au crescut neîncetat, iar construcția de mașini a devenit ramura ei principală, producția acesteia fiind în 1960 de 10 ori mai mare decît în 1938. Au fost create subramuri de mare însemnătate cum sînt cele pentru producția de utilaj petrolier, siderurgie, pentru industria chimică, construcții navale, tractoare, camioane, rulmenți etc.

Călăuzindu-se în mod consecvent după planul cooperatist leninist și aplicînd creator experiența P.C.U.S., toate țările de democrație populară în ultimii ani au rezolvat sau rezolvă cu succes cea mai grea problemă a construcției socialiste — trecerea de bunăvoie a țărănimii de pe calea gospodăriei mici, bazată pe proprietatea privată, pe calea marii gospodării cooperatist-socialiste. În procesul transformărilor socialiste s-a consolidat alianța dintre muncitori și țărani sub conducerea clasei muncitoare — temelia dictaturii proletariatului.

Transformări de însemnătate istorică au avut loc și în agricultura țării noastre. În prezent circa 85% din suprafața arabilă a țării revine sectorului socialist. Transformarea socialistă a agriculturii, însoțită de o puternică înzestrare tehnică, a determinat un avînt neîntrerupt al acestei ramuri. Astăzi agricultura noastră satisface pe deplin necesitățile crescînde de aprovizionare ale populației, asigură în întregime cu materii prime agricole industria alimentară și aproape complet industria ușoară.

Pe baza dezvoltării cu succes a economiei, crește neîntrerupt nivelul de trai al maselor populare în țările de democrație populară. În anii 1950—1959 venitul național în aceste țări a sporit de circa 2—4 ori. Aceasta a permis sporirea continuă a veniturilor reale ale oamenilor muncii. A fost pentru totdeauna lichidată plaga șomajului. Au fost obținute victorii importante în domeniul creării noii culturi socialiste.

Măsurile partidului nostru privind sporirea veniturilor bănești, reducerea prețurilor și impozitelor, creșterea considerabilă a cheltuielilor statului pentru construirea de locuințe, ocrotirea sănătății, dezvoltarea învățămîntului, științei și culturii au asigurat satisfacerea într-o măsură tot mai mare a cerințelor materiale și spirituale ale poporului muncitor din R.P.R.

Schimbări istorice au avut loc în structura de clasă. În țările de democrație populară nu mai există clasa moșierilor și clasa capitaliști-

lor. Într-o serie de țări, printre care și țara noastră, a fost lichidată chiaburimea. Clasa muncitoare, condusă de partid, a devenit principala forță a societății, rîndurile ei cresc continuu, conștiința și maturitatea ei politică au crescut. S-a schimbat și situația țărănimii. În cursul transformării socialiste a agriculturii se formează o clasă nouă, țărănimea colectivistă, prietenă și aliată de nădejde a clasei muncitoare. În procesul construcției socialiste s-a format o intelectualitate nouă, strîns legată de popor.

Asuprirea națională a fost pe deplin și definitiv lichidată, s-au instaurat egalitatea în drepturi și prietenia frățească între popoare. În toate țările de democrație populară ideologia socialistă a obținut succese de seamă în lupta împotriva ideologiei burgheze, devenind ideologia dominantă.

Pe baza măreților succese în construirea socialismului, în țările de democrație populară se statornicește și se întărește tot mai mult unitatea moral-politică a întregului popor muncitor în jurul partidului marxist-leninist.

Ca urmare a succeselor obținute în construirea bazelor socialismului, unele țări de democrație populară au și intrat în perioada desăvîrșirii construcției socialiste. Astfel, în Cehoslovacia au fost rezolvate sarcinile principale ale perioadei de trecere de la capitalism la socialism, trecîndu-se la etapa construcției societății socialiste dezvoltate. În Bulgaria au fost înfăptuite transformările socialiste în toate domeniile economiei naționale, relațiile de producție socialiste au învins atît la orașe cît și la sate.

În Republica Populară Romînă, relațiile de producție socialiste s-au statornicit pe deplin în industrie, transporturi, comerț, sistemul financiar și de credit, iar în agricultură au devenit dominante. În lupta „care pe care", dintre sectorul capitalist și sectorul socialist, socialismul a ieșit învingător.

Sarcinile fundamentale ale perioadei de trecere au fost rezolvate cu succes. Sub conducerea P.M.R. poporul nostru muncitor a obținut cea mai măreață cucerire a sa — construirea bazei economice a socialismului, lichidarea pentru totdeauna a claselor exploatatoare și a exploatării omului de către om. Congresul al III-lea al partidului nostru, marcînd victoria socialismului, a apreciat că țara noastră a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale — etapa desăvîrșirii construcției socialiste.

Victoriile istorice obținute de poporul nostru se datoresc faptului că avem o călăuză sigură — Partidul Muncitoresc Romîn, credincios învățăturii marxist-leniniste, urmat cu dragoste de masele populare,

datorită liniei sale juste, principialității și combativității sale, priceperii sale de a aplica adevărul general al marxism-leninismului la condițiile concrete din țara noastră, ținînd seamă de cerințele fiecărei etape de dezvoltare a procesului istoric obiectiv de trecere de la capitalism la socialism. „Continuînd tradițiile glorioase ale istoriei de patru decenii a partidului, comuniștii conduc neabătut masele înainte, pe calea socialismului și comunismului, unind elanul revoluționar, dinamismul, perspectiva largă cu un realism profund, cu o fundamentare științifică a planurilor pe care le elaborează, călăuziți de cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării societății" [4]. Așa cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul „40 de ani de luptă sub steagul atotbiruitor al marxism-leninismului" : *„Azi, steagul glorios al partidului, care nu s-a plecat niciodată în fața dușmanului, flutură biruitor deasupra Romîniei socialiste"* [5].

Succesele obținute de poporul nostru sub conducerea partidului în construirea socialismului reprezintă o contribuție a țării noastre la întărirea continuă a sistemului mondial al socialismului.

O importantă caracteristică a sistemului mondial al socialismului în noua sa etapă de dezvoltare este victoria deplină a socialismului pe scara întregului lagăr mondial socialist.

Ținînd seamă de toate realizările istorice ale țărilor socialiste, Declarația Consfătuirii din noiembrie 1960 a arătat că *„În prezent nu numai în Uniunea Sovietică, dar și în celelalte țări socialiste au fost lichidate posibilitățile social-economice de restaurare a capitalismului"* [6]. Forța și tăria crescîndă a lagărului socialist constituie o garanție de nădejde pentru fiecare țară socialistă împotriva atentatelor din partea reacțiunii imperialiste.

Etapa actuală a dezvoltării sistemului mondial al socialismului se caracterizează, de asemenea, prin consolidarea și dezvoltarea pe o bază nouă, mai largă, a legăturilor economice, politice și culturale, a colaborării și întrajutorării frățești a țărilor lagărului socialist.

Lagărul socialist este o comunitate socială, economică și politică de popoare libere, suverane, unite prin legături strînse de solidaritate internațională socialistă, prin interese și scopuri comune și care pășesc pe calea socialismului și comunismului. În sistemul socialist nu există cauze obiective pentru contradicții și conflicte între popoarele și statele care fac parte din acest sistem. Interesele întregului sistem socialist, în

---

[4] „Scînteia" nr. 5.111, din 22 martie 1961.

[5] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „40 de ani de luptă a partidului", Editura politică, 1961, pag. 46.

[6] „Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova din noiembrie 1960", Editura politică, 1960, pag. 20.

ansamblul lui, și interesele naționale se împletesc în mod organic. Declarația Consfătuirii din 1960 subliniază că „...a apărut și se consolidează unitatea moral-politică a tuturor popoarelor marii comunități socialiste. În locul izolării politice și egoismului național, proprii capitalismului, au apărut prietenia frățească și întrajutorarea între popoare, generate de orînduirea socialistă" [7].

Una dintre realizările cele mai mari ale sistemului mondial socialist constă în confirmarea în practică a tezei marxist-leniniste potrivit căreia o dată cu dispariția antagonismului dintre clase, dispare antagonismul dintre națiuni. Coeziunea, unitatea partidelor comuniste și muncitorești, a popoarelor țărilor socialiste, fidelitatea lor față de învățătura marxist-leninistă, iată izvorul principal al forței și invincibilității fiecărei țări socialiste și a lagărului socialist în ansamblul lui.

Întărirea tot mai mare a legăturilor dintre economiile naționale ale țărilor socialiste este o lege a dezvoltării sistemului mondial socialist. Dacă în etapa anterioară centrul de greutate al colaborării economice dintre țările socialiste se găsea în sfera schimbului, în prezent centrul de greutate s-a mutat în sfera producției. Forma principală de unire a eforturilor țărilor socialiste în producție a devenit coordonarea planurilor economiei naționale. Se perfecționează permanent diviziunea internațională a muncii, întemeiată pe principiile internaționalismului socialist, pe îmbinarea armonioasă a intereselor fiecărei țări socialiste în parte și ale sistemului socialist în ansamblu. Cooperarea și specializarea în producție urmăresc dezvoltarea industrială rapidă a tuturor țărilor socialiste, asigurarea unor proporții optime în fiecare țară socialistă, pe baza dezvoltării intense a ramurilor hotărîtoare ale economiei naționale.

În cadrul colaborării frățești dintre țările lagărului socialist un rol deosebit de important îl are ajutorul internaționalist al Uniunii Sovietice. Cu ajutorul U.R.S.S., în țările de democrație populară au fost construite aproximativ 600 de întreprinderi și obiective industriale. Împrumuturile și creditele acordate de U.R.S.S. acestor țări reprezintă 7,8 miliarde ruble (în ruble noi). Are loc un schimb permanent de documentații tehnice între U.R.S.S. și țările de democrație populară.

În perioada 1961—1965, U.R.S.S. livrează țării noastre mașini și utilaje în valoare de aproximativ 2 miliarde de ruble. La rîndul său, țara noastră va livra Uniunii Sovietice însemnate cantități de utilaje, produse petrolifere, transformatori electrici, nave maritime etc. Practica oferă o serie întreagă de exemple de colaborare rodnică între țările socialiste. Între Polonia, Cehoslovacia și R.D.G. s-a statornicit colaborarea în domeniul exploatării unor zăcăminte minerale ; R.D.G., Polonia,

[7] Loc. cit., pag. 25.

Cehoslovacia și Romînia finanțează în comun construirea unui combinat de celuloză. Se construiește o rețea de conducte petroliere care va uni în viitorul apropiat U.R.S.S., Polonia, Ungaria, R.D.G. și Cehoslovacia.

Întrajutorarea și sprijinul reciproc, folosirea tuturor avantajelor unității și coeziunii lagărului socialist reprezintă condiția internațională cea mai importantă a realizărilor și succeselor țărilor socialiste.

O altă trăsătură caracteristică noii etape de dezvoltare a sistemului mondial socialist este mersul accelerat al țărilor socialiste spre socialism și comunism. În cursul creșterii și întăririi continue a sistemului mondial al socialismului are loc un proces, tot mai rapid, de creare a premiselor pentru maxima apropiere a structurii economice și sociale a tuturor țărilor socialiste.

Ca urmare a acestui proces toate țările socialiste vor ajunge mai mult sau mai puțin simultan în faza superioară a societății comuniste.

În timp ce în țările capitaliste, roase de contradicții, acționează legea dezvoltării inegale economice și politice, cînd unele țări o iau înainte pe seama altora, în sistemul mondial socialist, pe baza legii dezvoltării planice, proporționale, are loc un proces de egalizare a nivelului de dezvoltare economică și culturală a țărilor socialiste. Această nouă legitate obiectivă acționează nu numai în sfera forțelor de producție, ci și în sfera relațiilor de producție.

Toate acestea determină mersul accelerat al țărilor socialiste spre socialism și comunism, confirmat de marile succese obținute de Uniunea Sovietică și de țările de democrație populară în ultimii ani.

Noua etapă a dezvoltării sistemului mondial socialist se caracterizează prin schimbări esențiale în raportul de forțe pe arena internațională între socialism și capitalism în favoarea socialismului, prin hotărîtoare succese în întrecerea economică pașnică cu capitalismul. Sistemul mondial socialist se transformă tot mai mult în factorul hotărîtor al dezvoltării societății omenești. După cum afirma tovarășul N. S. Hrușciov, în vremea noastră, „socialismul lucrează pentru istorie, deoarece principalul conținut al procesului istoric contemporan îl constituie statornicirea și afirmarea socialismului pe scară mondială" [8].

Crește necontenit forța economică a lagărului socialist. Ponderea sistemului socialist mondial sporește în ritmuri deosebit de înalte. Între anii 1950 și 1959, țările socialiste și-au sporit ponderea în producția mondială la cărbune de la 28,2 la 49,8 la sută, la oțel de la 19,2 la

[8] *N. S. Hrușciov:* „Pentru noi victorii ale mișcării comuniste mondiale". „Probleme ale păcii și socialismului" nr. 1/1961, pag. 2.

30,9 la sută, la fontă de la 18,5 la 35,5 la sută. Lagărul socialist dă în prezent 36 la sută din producția industrială mondială.

Partidele comuniste și muncitorești din țările socialiste, arată Declarația Consfătuirii din noiembrie 1960, consideră drept datoria lor internaționalistă să asigure în termenul cel mai scurt rezolvarea sarcinii istorice de a depăși sistemul mondial capitalist în ceea ce privește volumul absolut al producției industriale și agricole și de a întrece după aceasta țările capitaliste cele mai dezvoltate în ceea ce privește nivelul producției pe cap de locuitor și nivelul de trai.

În asigurarea victoriei în întrecerea economică pașnică dintre socialism și capitalism, un rol de frunte îl joacă Uniunea Sovietică. Între anii 1918 și 1959, producția industrială a U.R.S.S. a crescut de 3 ori mai rapid decît în S.U.A. — principala țară capitalistă. În 6 ani (1954—1959), producția industrială a Uniunii Sovietice a crescut anual în medie cu 11,3%, iar în S.U.A. doar cu 2,4%. U.R.S.S. produce acum pe cap de locuitor mai mult minereu de mangan, crom și fier, turbă, nichel, combine cerealiere, țesături de lînă decît S.U.A.; U.R.S.S. depășește S.U.A. în ce privește producția de grîu, sfeclă de zahăr, cartofi, lapte, grăsimi animale și lînă. În 1965, U.R.S.S. va depăși S.U.A. în ceea ce privește volumul producției și, aproximativ, în 1970 în ceea ce privește producția industrială pe cap de locuitor.

Celelalte țări socialiste, de asemenea, își aduc o însemnată contribuție la asigurarea victoriei socialismului în întrecerea economică cu capitalismul. R.S. Cehoslovacă a întrecut Anglia, Franța și Italia la producția de oțel și ciment pe cap de locuitor, R.P. Polonă a întrecut, încă în 1957, la producția de oțel Italia, la combustibil (calculat în cărbune) R.F. Germană.

Aportul țării noastre la victoria socialismului în întrecerea pașnică cu capitalismul crește neîncetat. Planul de 6 ani (1960—1965) și schița-program de dezvoltare în perspectivă pe 15 ani (1960—1975) constituie un nou pas pe drumul ajungerii și întrecerii unor țări capitaliste europene dezvoltate pe tărîm economic. În 1965, R.P.R. va produce mai mult oțel și fontă decît au produs în 1959 Norvegia, Olanda, Danemarca și Finlanda luate la un loc. Producția de ciment a țării noastre în 1965 va fi mai mare decît producția din 1959 a Austriei, Danemarcei, Norvegiei și Olandei luate împreună.

Ritmul rapid de dezvoltare a devenit o lege obiectivă a socialismului. Pînă în 1965, sistemul mondial al socialismului va produce mai mult de 50% din întreaga producție industrială mondială. Aceasta va însemna o înfrîngere decisivă a capitalismului și o victorie hotărîtoare

a socialismului în domeniul principal al activității omenești — producția bunurilor materiale.

Succesele socialismului constituie un factor puternic pentru pătrunderea și răspîndirea ideilor socialismului în mase, sporesc forța de atracție a acestora și determină profunde deplasări în conștiința maselor largi populare din țările capitaliste. Aceste succese pe de o parte, descompunerea și putrezirea capitalismului pe de altă parte subminează bazele tuturor teoriilor apologetice despre natura capitalismului, determină adîncirea crizei ideologiei burgheze.

Transformarea sistemului mondial socialist în forța hotărîtoare a dezvoltării istorice face posibil ca problemele cele mai importante ale contemporaneității, și în primul rînd problema asigurării păcii, să fie rezolvate într-un mod nou, în interesul popoarelor. Așa cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej : „Sistemul mondial socialist este motorul istoriei contemporane, factorul hotărîtor care determină conținutul și direcția mersului înainte al societății omenești, fiecare realizare a socialismului accelerînd progresul social în lumea întreagă" [9].

Croind calea spre comunism, popoarele țărilor socialiste creează prototipul societății noi pentru întreaga omenire. Oamenii muncii din lumea capitalistă urmăresc cu un profund interes activitatea creatoare a constructorilor socialismului și comunismului. Aceasta face ca partidelor marxist-leniniste și popoarelor din țările socialiste să le revină răspunderea în fața mișcării muncitorești internaționale pentru construirea cu succes a socialismului și comunismului.

Victoriile istorice ale țărilor socialiste, care au determinat intrarea sistemului mondial al socialismului într-o nouă etapă de dezvoltare, cît și perspectivele luminoase care se deschid în fața popoarelor acestor țări, sînt o strălucită expresie a marii forțe vitale a socialismului și o nouă confirmare a învățăturii marxist-leniniste despre societatea socialistă și comunistă. Prestigiul mereu crescînd al sistemului mondial socialist, forța sa economică și politică, realizările în domeniul nivelului de trai și rolul hotărîtor pe care îl joacă în dezvoltarea istorică, toate acestea fac ca noua etapă în dezvoltarea sistemului mondial socialist să fie în același timp un nou pas înainte al întregii omeniri pe drumul progresului și civilizației comuniste.

---

[9] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „Lagărul socialist — forța conducătoare a dezvoltării mondiale". „Probleme ale păcii și socialismului", nr. 1/1961, pag. 35.

GREVA METALURGIŞTILOR DIN VALEA BISTREI DIN ANUL 1906

D. POPESCU (Lugoj)

La sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea capitalismul a trecut într-o nouă şi ultimă fază de dezvoltare — imperialismul.

În Transilvania, în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea a avut loc o dezvoltare rapidă a capitalismului, ceea ce a făcut ca industria transilvăneană să aibă condiţii favorabile pentru dezvoltare. Acest lucru se poate vedea şi din faptul că faţă de 210 fabrici cîte existau în Transilvania în 1890, în 1900 au fost recenzate 379 de fabrici. Totodată a avut loc o creştere substanţială a numărului de muncitori în diferite ramuri ale industriei şi anume de la 111.000 cîţi erau în 1890 la 158.000 în 1900 [1].

Pe măsura desfăşurării revoluţiei industriale, care, în linii generale, pînă în 1900, a fost terminată într-o serie de ramuri ale industriei (industria metalurgică, morăritului, spirtului, cherestelei, cărămizii, constructoare de maşini) [2], au avut loc schimbări esenţiale şi în rîndurile proletariatului din industrie. Numărul muncitorilor din marea industrie mecanizată a sporit astfel încît a atins aproape jumătate din numărul total al muncitorilor, crescînd simţitor şi numărul muncitorilor permanenţi, care de cîteva generaţii lucrau în industrie. Creşterea elementului permanent în rîndurile muncitorimii industriale are o importanţă mare, deoarece se formează baza mişcării muncitoreşti.

În comitatul Caraş-Severin, pe lîngă exploatările miniere de fier de la Anina, Bocşa, Reşiţa se dezvoltă noi întreprinderi la Nădrag, Ferdinand (azi Oţelul roşu), Ruschiţa şi Topleţ. Multe întreprinderi se mecanizează, se introduc maşini cu aburi şi, în general, se observă o perioadă de intens avînt industrial, bazată pe o tehnică tot mai avansată.

[1] „Din istoricul formării şi dezvoltării clasei muncitoare din Romînia (pînă la primul război mondial)", sub redacţia conf. univ. N. N. Constantinescu, Editura politică, 1959, pag. 476.

[2] Ibid.

Dezvoltarea capitalismului impunea cu necesitate dezvoltarea a noi mijloace de comunicație, în care scop se construiesc noi artere de comunicație. Iau ființă societăți anonime cu capital străin și autohton în care sînt atrași ca acționari și marii proprietari de pămînt „care sperau să cîștige profituri serioase prin desfacerea mai ușoară a produselor lor agricole" [3].

Dezvoltarea industriei, comerțului și a mijloacelor de comunicație au avut „o însemnătate hotărîtoare pentru formarea muncitorimii industriale, deoarece revoluția industrială nu a însemnat numai o revoluție tehnică, ci ea a dat naștere și proletariatului industrial modern, de fabrică" [4].

În Valea Bistrei *, numărul muncitorilor a crescut într-un ritm lent pînă în deceniul al VIII-lea al secolului al XIX-lea ; de la această dată el va crește însă într-un ritm vertiginos, ajungîndu-se de la 700 de muncitori în 1878 la 3.700 în 1899 [5].

Factorii care au determinat dezvoltarea rapidă a regiunii industriale Valea Bistrei au fost „zăcămintele bogate de minereu, masivele păduri care ofereau combustibilul necesar, energia provenită din căderea rîului Bistra, precum și brațele ieftine de muncă" [6].

Dezvoltarea industriei din Transilvania a avut loc în condițiile dependenței față de capitalul austriac, iar, mai tîrziu, în perioada imperialismului, în condițiile intensificării aservirii de către capitalul monopolist internațional [7]. Dacă în 1890 numărul total al întreprinderilor cu caracter de industrie mică, mijlocie și mare a fost de 66.206, în 1910 a ajuns la 124.890, dintre care 692 de mari întreprinderi industriale, față de 379 cîte erau în 1900 [8].

În rezumat, putem spune că dezvoltarea industrială a Transilvaniei, începută la sfîrșitul secolului al XIX-lea și continuată la începutul secolului al XX-lea, a fost destul de vioaie. Această dezvoltare însă a avut loc îndeosebi ca urmare a pătrunderii capitalului străin, s-a des-

---

[3] *Szekfü Gyula :* „Magyar Történet", vol. V, Budapest, 1936, pag. 481.

[4] „Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din Romînia (pînă la primul război mondial)", Editura politică, 1959, pag. 455.

* Valea Bistrei este situată în zona munților Poiana Ruscă pe linia ferată Caransebeș-Hațeg, la o distanță de cca. 21 km de orașul Caransebeș, cuprinzînd centrele industriale Oțelul roșu, Rusca-Montană și Ruschița.

[5] *A. Paulus :* „Nagy Lexicona", volumele 12 și 14, pag. 974 și 757.

[6] Arhivele statului, raionul Caransebeș. Extras din darea de seamă din 19 ianuarie 1948 a direcțiunii Uzinelor Titan, Nădrag și Ferdinand, înaintat Ministerului Industriei și Comerțului, cabinetul secretarului general, nr. 1.240/C-12/ab.

[7] *L. Vajda :* „Transilvania în primii ani ai secolului al XX-lea", în „Studii și materiale de istorie modernă", vol. I, Editura Academiei R.P.R., pag. 286.

[8] „Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din Romînia (pînă la primul război mondial)", Editura politică, 1959, pag. 485.

fășurat unilateral și cu prețul exploatării crunte a oamenilor muncii de toate naționalitățile.

Ca urmare a dezvoltării industriei, în Transilvania s-a format un numeros proletariat industrial. Astfel, efectivul muncitorilor ocupați în industria transilvăneană a crescut de la 111.000 în 1890, la 158.000 în 1900 și la 212.300 în 1910 [9].

Pătrunderea capitalului monopolist internațional a avut consecințe dezastruoase, deoarece a înrăutățit condițiile materiale ale oamenilor muncii, ducînd la cele mai brutale forme de exploatare a muncitorimii de către burghezie în cîrdășie cu capitaliștii străini. Astfel, beneficiul Societății miniere și metalurgice din Călan a crescut în perioada anilor 1904—1912 de 24 de ori [10].

Presa muncitorească din această perioadă caracterizează viața de mizerie a muncitorilor astfel: „timp de muncă nelimitat și salariu infim" [11].

În ceea ce privește condițiile de viață ale muncitorilor din Valea Bistrei, din documentele și materialele cercetate reiese că ziua de muncă nu era reglementată prin nici o lege, fiind lăsată la discreția patronilor. În legea din 1884 se specifica „că ziua de muncă începe la 5 dimineața și se termină la 9 seara" [12]. Pentru muncitorii industriali, ziua de muncă era în general de 12 pînă la 14 ore, în unele ramuri ridicîndu-se chiar la 18 ore.

În regulamentul societății din industria siderurgică, aplicat în Valea Bistrei și Nădragului, se preciza că ziua de muncă începe la 6 dimineața și se termină la 6 seara. Muncitorii „lucrează în două schimburi, de la 6 dimineața pînă la 6 seara, iar la unele secții de la 6 seara pînă la 6 dimineața" [13].

Muncitorii erau supravegheați de șefi de echipe, unelte supuse ale capitaliștilor, pentru cea mai mică întrerupere a lucrului fiind bruscați și de multe ori aplicîndu-li-se chiar pedepse corporale. Mulți muncitori erau amendați pentru motive neîntemeiate; așa, de pildă, „...odihna în timpul muncii sau degradarea uneltelor ori neîntreținerea în bune condiții a acestora era pedepsită cu amendă între 1 și 10 coroane" [14].

[9] Loc. cit., pag. 490.

[10] „Magyar Compas 1904—1905", vol. II, pag. 401 și „Magyar Compas 1912—1913", vol. II, pag. 386.

[11] *L. Fodor* și *L. Vajda*: „Contribuții la istoria mișcării sindicale din Transilvania 1848—1917", Editura C.C.S. 1957, pag. 52.

[12] *Doktor Sándor Aladár*: „Codex Hungaricus Magyar Törvények 1884—1888 évi Törvényeikkek", Budapesta, 1911, art. 17, paragraful 117, pag. 57.

[13] „Nadrági Vasipar Társásag Igazgatosaga részéről beosztott és megallapitott Munkarend", anul 1906, art. 4, pag. 2. Arhivele Uzinelor „Oțelul roșu".

[14] Loc. cit., art. 9, pag. 3.

Aşadar, în goana lor după supramuncă, capitaliştii foloseau pe scară largă diferite sisteme care epuizau forţa fizică a muncitorului. Muncitorul era tratat „ca o simplă anexă a maşinii devenind — după cum spune Marx — un simplu mijloc de producţie" [15].

În întreaga regiune, care cuprindea un teritoriu de zeci de kilometri pătraţi nu exista nici baie, nici spital, iar personalul sanitar era compus dintr-un medic şi un agent sanitar, care trebuiau să deservească un număr de 16 sate. Un document din anul 1906 ne informează că în anul 1905 „au murit 10.264 oameni în comitat, dintre care 3.990 n-au beneficiat de asistenţă medicală, deoarece medicul nu a putut cuprinde toate satele" [16].

Salariile muncitorilor din Valea Bistrei erau la un nivel deosebit de scăzut [17]. De pildă, în anul 1905 un muncitor turnător cîştiga lunar în medie 62,5 coroane, în timp ce o femeie care lucra în aceeaşi secţie primea doar 41,20 de coroane [18].

Capitaliştii, în goana lor după cîştig, căutau să micşoreze şi aceste salarii de mizerie prin folosirea unui sistem special de amenzi. Au fost nenumărate cazuri cînd muncitorii, pentru o simplă întîrziere, au fost sancţionaţi cu o amendă de 2—3 coroane. De asemenea, neexistînd o legislaţie muncitorească, muncitorul putea fi concediat fără preaviz. În capitolul al XIII-lea din regulamentul de muncă al societăţii se prevedea că poate fi concediat orice muncitor dacă lipseşte nemotivat o singură zi de la lucru sau dacă îşi agită tovarăşii sau îi influenţează spre a se organiza.

În anii 1900—1903, ca urmare a crizei economice, posibilităţile de trai ale oamenilor muncii au scăzut vertiginos, mai ales în Valea Bistrei, unde, după cum ne relatează ziarul „Nepszava" din 30 noiembrie 1901, au rămas fără lucru 3.000 de familii [19].

Condiţiile deosebit de grele de muncă şi de trai, care se înăspreau din zi în zi, au făcut [illegible] să înţeleagă că numai organizate vor putea lupta cu succes împotriva exploatării capitaliste.

Primii care au început lupta au fost muncitorii din industria grea. Astfel, în anul 1900 au intrat în grevă metalurgiştii din Reşiţa [20]. Din

---

[15] *Karl Marx:* „Capitalul", vol. I, Editura P.M.R. 1948, pag. 256.

[16] „Krasso Szöreny vármegye alispán", anul 1906, nr. 1.488, C. XXVIII/2. Arhivele statului, Lugoj.

[17] *L. Vajda:* „Transilvania în primii ani ai secolului al XX-lea" în „Studii şi materiale de istorie modernă", vol. I, Editura Academiei R.P.R., pag. 326.

[18] „Hochofen Lohn Rechnung". Arhivele Uzinelor „Oţelul roşu", pag. 94.

[19] „Nepszava" din 30 noiembrie 1901.

[20] „A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai 1900—1907", vol. III, Budapest, 1955, pag. 78—95.

anul 1901 în Transilvania grevele sînt tot mai frecvente, cuprinzînd ramuri industriale și de multe ori chiar orașe întregi. În anul 1905, datorită situației grele a muncitorilor și sub influența revoluției populare din Rusia, mișcarea grevistă din Transilvania s-a intensificat, lupta proletariatului îmbrăcînd un aspect nou. Din greve mici și izolate, mișcarea grevistă se transformă „într-o luptă de masă, ridicîndu-se la o treaptă superioară cu un conținut politic" [21]. Ca și în celelalte centre ale Transilvaniei și în Valea Bistrei muncitorii s-au ridicat la luptă.

Pentru a stăvili mișcarea revoluționară din Transilvania, în unele comitete au fost luate măsuri excepționale numindu-se comisari guvernamentali cu puteri depline, acolo unde era necesar, aceștia putînd chiar să folosească forța armată.

Prin ordinul ministrului de Interne nr. 136.323 din 9 ianuarie 1906 se dispune „să se ia de urgență măsuri pentru preîntîmpinarea oricărei tulburări" [22]. Guvernul, prin aparatul său de represiune, a luat măsuri împotriva sindicatelor muncitorești, refuzînd să aprobe statutele acestora ; a folosit diferite metode de intimidare, ca percheziții la domiciliu, arestarea și expulzarea conducătorilor, „precum și fotografierea lor pentru a fi mai ușor identificați de organele de siguranță" [23].

În comitatul Caraș-Severin, mișcarea muncitorească a luat un puternic avînt, cuprinzînd, pe lîngă centrele muncitorești, și nenumărate sate, după cum rezultă din raportul prezentat de subprefectul comitatului adunării Corpului deputaților din Lugoj [24]. Din acest raport prezentat Adunării Comitatense, referitor la situația din comitat, rezultă că în multe comune, între care Sălbăgel, Zgribești, Lugoj, Caransebeș, Căvăran și Valea Boului, lupta maselor a crescut.

Din raportul subprefectului se desprinde clar că proletariatul agricol, care era nevoit să muncească în condițiile rămășițelor dijmei și robotei, primind pentru o zi de muncă 20—50 de crăițari [25], nu se mai mulțumea cu promisiunile făcute de moșieri, care, de altfel, niciodată nu erau puse în practică, ci în multe cazuri trecea la rezolvarea contradicțiilor existente pe căi cu totul nefavorabile guvernanților.

Ca urmare, în întreg comitatul s-au luat măsuri excepționale, mărindu-se efectivele jandarmeriei. În ianuarie 1906, după cum ne infor-

---

[21] *I. Cicală* și *A. Egyed* : „Despre dezvoltarea mișcării muncitorești în Transilvania", în „Studii și referate", vol. II, Editura Academiei R.P.R., pag. 1.341.

[22] „Belügyminister Krasso-Szörény Vármegyéhez", nr. 136.323/2, A. 9 din ianuarie 1906. Arhivele statului Lugoj.

[23] *Andics Erzsébet* : „A magyarországi munkásmozgalom 1848—1849 es Forradalomtol és Szabadságharctol az 1917 év nagy oktoberi sociálista forradalomig", Budapest, 1954, pag. 46.

[24] „Krasso-Szörény Vármegye", documentul nr. 1.440 din 1906. Arhivele statului Lugoj.

[25] „Adevărul" din 31 ianuarie 1905.

mează un document, subprefectul județului a înaintat Ministerului de Interne o petiție „cerînd urgent înființarea mai multor posturi de jandarmi în unele comune ale comitatului unde nesiguranța integrității personale, precum și cea a averii s-a accentuat" [26].

Față de situația grea în care se găsea comitatul Caraș-Severin, datorită luptei crescînde a maselor, Ministerul de Interne a hotărît să sporească „numărul jandarmilor cu soldați din Regimentul 43 Infanterie" [27], acești soldați urmînd să rămînă în serviciul jandarmeriei un timp scurt, deoarece „guvernul a hotărît să mărească efectivul jandarmilor cu 870 de oameni și 160 de subofițeri" [28].

În adunarea Congregației Comitatense a orașului Lugoj din ianuarie 1906, deputații întruniți, alarmați de situația creată, au întrebat subprefectul „dacă are cunoștință că în comitat mișcarea socialistă este în creștere și ce măsuri s-au luat pentru reprimarea ei ?" [29]. La această întrebare subprefectul a răspuns că este informat despre creșterea mișcării greviste din comitat și în special „de amploarea acestei mișcări în centrele Lugoj, Nădrag, Nandorhegy * (Oțelul roșu), Reșița, Anina, unde în scopul menținerii ordinii a fost necesară arestarea unui mare număr de muncitori și expulzarea altora în satele lor natale" [30].

În Valea Bistrei, ca de altfel în întregul comitat, nu numai muncitorii și țăranii se zbăteau în ghearele mizeriei, ci și alte pături sociale. Într-un document din anul 1906 se arată că în baza hotărîrii Corpului deputaților din orașul Caransebeș și a constatărilor făcute cu privire la condițiile de viață deosebit de grele „a funcționarilor de stat și a personalului de serviciu, care nu se mai poate întreține cu actualul cîștig, datorită creșterii prețurilor, se propune majorarea salariilor cu 10%" [31].

Dacă funcționarii statului care aveau salarii mult mai mari decît ale muncitorilor nu puteau trăi, ne putem imagina în ce condiții trăiau muncitorii care aveau un salariu mediu pe zi de 2,35 de coroane, „cînd un kilogram de carne de vacă în Valea Bistrei se vindea cu 2,56 de coroane" [32].

---

[26] „Krasso-Szörény Vármegye", documentul nr. 3.758 din 1906. Arhivele statului Lugoj.
[27] „Drapelul" din 10 ianuarie 1906.
[28] Ibid.
[29] „Krasso-Szörény Vármegye", procesul-verbal nr. 4 al Congregației Comitatense, Lugoj, Arhivele statului Lugoj.
* Centrul industrial „Oțelul roșu" a purtat diferite denumiri în decursul timpului. Astfel, în primele decenii ale secolului al XIX-lea în documente îl găsim sub numele de Ferdinandsberg. În anii 1848—1849 primește numele de Bemhegy, iar în timpul dualismului austro-ungar se numea Nandorhegy.
[30] Loc. cit., documentul nr. 1.140 din 1906. Arhivele statului Lugoj.
[31] „Krasso-Szörény Vármegye", documentul nr. 1.003/1906. Arhivele statului Lugoj.
[32] „Drapelul" din 12 ianuarie 1906.

Totuși, muncitorimea nu s-a lăsat intimidată de măsurile represive ale aparatului de stat, deși Ministerul de Interne, pentru a restrînge și mai mult dreptul de organizare a muncitorilor „interzice — prin ordonanța din 18 decembrie 1905 — orice adunare, întrunire fără avizul autorităților comitatului" [33].

În Valea Bistrei se găseau muncitori de diferite naționalități : romîni, maghiari, germani, cehi, uniți prin comunitatea de interese pentru care luptau împotriva exploatării, asupririi sociale și naționale.

În noaptea de 31 decembrie 1905, în timp ce capitaliștii și conducătorii uzinelor benchetuiau în luxosul cazinou din Nandorhegy, „muncitorimea înfometată s-a adunat în pădurea numită Gaiul mărului unde s-a ținut o adunare la care au participat peste 120 de muncitori" [34]. La această întrunire s-au discutat măsurile ce trebuiau luate pentru a forța pe capitaliști să aprobe ridicarea salariilor. S-a ales un comitet de conducere și s-a hotărît ca în caz de refuz să se folosească greva.

La începutul lunii ianuarie 1906, profitînd de prezența la Nandorhegy a unuia dintre conducătorii Societății din Calan, muncitorii au înaintat un memoriu direcțiunii, de la care nu au primit răspuns nici după două săptămîni.

Speriată de creșterea nemulțumirii muncitorilor, direcția întreprinderii a căutat în acest timp ca prin agenții ei să descopere pe cei care făceau agitație printre muncitori. După îndelungate cercetări, direcția a ajuns la concluzia că „vinovat" pentru starea de lucruri creată în Valea Bistrei este muncitorul Fazekas. Acesta a fost chemat în fața direcției care i-a cerut să nu mai agite pe muncitori și să părăsească mișcarea socialistă, căci altfel va fi concediat. Refuzînd categoric această solicitare patronală, Fazekas a fost concediat.

Această măsură a stîrnit o vie nemulțumire în rîndurile muncitorilor din Valea Bistrei. În ziua de 20 ianuarie, direcția întreprinderii a înștiințat autoritățile comitatului despre agitația muncitorilor și despre întrunirile lor secrete, cerînd să se trimită de urgență la fața locului un detașament de jandarmi, care să liniștească spiritele agitate ce domneau printre muncitori.

În după-amiaza aceleiași zile, a sosit de la Caransebeș un detașament de jandarmi care, conform ordinului primit, a luat o serie de măsuri între care arestarea lui Fazekas. Presa vremii consemnează că arestarea lui Fazekas „a stîrnit revolta muncitorimii, și vestea s-a răspîndit repede în toată Valea Bistrei" [35].

[33] „Drapelul" din 10 ianuarie 1906.
[34] „Tribuna" din 27 ianuarie 1906.
[35] Ibid.

În fața acestor măsuri samavolnice ale autorităților, a doua zi, duminică 21 ianuarie, înainte de amiază, muncitorii, solidari cu tovarășul lor de muncă, s-au întrunit și au hotărît să înceapă lupta împotriva direcției pentru obținerea drepturilor lor [36]. În acest scop s-a format o delegație de muncitori care s-a prezentat la uzină pentru a discuta cu direcția, „însă deputația aleasă de muncitori n-a fost primită de conducerea întreprinderii" [37].

Refuzul direcției de a trata cu reprezentanții muncitorilor nu i-a dezarmat pe aceștia, ci, din contră, i-a îndîrjit și mai mult. Pe la orele 11, în fața clădirii direcției s-au adunat cîteva sute de muncitori cerînd ca delegația lor să fie primită. Între punctele mai importante ale cererii lor figurau : mărirea salariilor, recunoașterea bărbaților de încredere, eliberarea lui Fazekas și reprimirea lui în serviciu.

În fața presiunii muncitorilor, direcția a fost nevoită, deoarece nu sosiseră noile forțe de jandarmi, cerute telefonic, să primească delegația muncitorilor. În timp ce se duceau tratative cu conducerea fabricii, o mare masă de muncitori și țărani s-a adunat în curtea din fața clădirii direcției, așteptînd rezultatele.

Căutînd să cîștige timp, deoarece se luaseră deja măsuri cerîndu-se preturii Caransebeș trimiterea urgentă de noi forțe de jandarmi, conducătorii întreprinderii au prelungit discuțiile. Abia pe la orele 2 d.m., direcția a comunicat delegației muncitorilor rezultatele tratativelor duse, „respingînd cerințele lor, arătînd că nu pot tolera agitatori în fabrică" [38].

Cînd muncitorii adunați în curtea fabricii au aflat că direcția nu vrea să accepte revendicările prezentate au hotărît in corpore declararea grevei.

Între timp, detașamentele de jandarmi cerute telefonic de la Caransebeș și-au făcut apariția. Sub comanda ofițerilor, jandarmii, cu baioneta la armă, au încercat să evacueze mulțimea din curtea și din jurul clădirii direcției. Însă atacul acestora nu i-a speriat pe muncitori. După prima ciocnire jandarmii au fost nevoiți să dea înapoi. Pentru a înspăimînta pe greviști „jandarmii trag o salvă în aer" [39] care însă nu are nici un fel de rezultat, muncitorii menținîndu-se pe poziții. Noi grupuri de muncitori și țărani de la Ruschița, Ohababistra, Rusca s-au alăturat luptei. La un moment dat în curte și în jurul clădirii direcției se găseau peste 1.000 de muncitori și țărani.

---

[36] „Temeswarer Zeitung" din 25 ianuarie 1906
[37] „Tribuna" din 27 ianuarie 1906.
[38] „Temeswarer Zeitung" din 25 ianuarie 1906.
[39] Ibid.

În fața rezistenței opuse de muncitori, jandarmii s-au retras în dosul unui zid al fabricii. La rîndul lor, muncitorii, precum și țăranii din comunele alăturate veniți în ajutorul lor, s-au înarmat în pripă cu bucăți de lemn, drugi de fier, pietre și cărămizi.

O nouă salvă ucigătoare, de astă dată trasă direct, a făcut ca primul rînd al greviștilor să se prăbușească în sînge.

Cu toată rezistența lor eroică greviștii au fost nevoiți să cedeze treptat și după cîtva timp împrejurimile și curtea direcției au fost evacuate. Pe locul masacrului au rămas 50 de muncitori turnători și metalurgiști, romîni, maghiari și germani, dintre care 9 morți și 41 grav răniți. Au căzut răpuși de gloanțele detașamentului de jandarmi Dulcu Iancu, turnător ; Nicolae Dimitrie, cuptorar ; Pittl Janos, laminator ; Romu Nicolae, laminator ; Sinal Karoly, turnător ; Meksz Andras, fierar ; Petricza Vilmos, turnător ; Pireu Janos, laminator ; Schmidt Janos, turnător. După cum rezultă din registrul de stare civilă, pînă la sfîrșitul lunii ianuarie au mai murit încă 8 muncitori dintre cei ce fuseseră răniți.

A doua zi după masacrul din 21 ianuarie chiar unele ziare burgheze au fost nevoite să consemneze în coloanele lor cele întîmplate. Astfel, pe prima pagină a „Tribunei" din Arad a apărut cu litere mari articolul intitulat : „Măcelul de la Nandorhegy", iar în coloanele ziarului „Temeswarer Zeitung" din Timișoara a apărut articolul „Baia de sînge de la Nandorhegy". Întreaga opinie publică era indignată de măsurile represive luate de autorități împotriva muncitorilor de la Nandorhegy.

Față de protestul hotărît al maselor, autoritățile au căutat să falsifice adevăratele cauze care au dus la starea de lucruri de la Nandorhegy. Ele au căutat să prezinte ca „vinovați" pe muncitori, care, chipurile, ar fi atacat jandarmii și că aceștia găsindu-se în „legitimă apărare" au trebuit să se apere. Ba mai mult, ele au căutat, prin declarațiile făcute, să micșoreze vădit numărul victimelor ; subprefectul comunica că 7 muncitori au fost împușcați, 3 grav răniți, iar 7 ușor răniți [40].

Ca urmare a evenimentelor mai sus amintite, Valea Bistrei era în fierbere. În ziua de 22 ianuarie nici un muncitor nu s-a prezentat la lucru. Autoritățile și conducătorii întreprinderii erau cuprinși de panică. Ei erau informați că muncitorimea s-a adunat din nou în pădurea Gaiului pentru a lua măsurile necesare.

Primpretorul, care se deplasase imediat la Nandorhegy, înspăimîntat de proporția crescîndă a agitației muncitorilor și temîndu-se că nemulțumirile muncitorilor ar putea să izbucnească din moment în

[40] „Krasso-Szörény Vármegye". Procesul-verbal nr. 3/1906 al Congregației Comitatense Lugoj. Arhivele statului Lugoj.

moment, a cerut trimiterea de noi forțe de jandarmi. A doua zi, la 22 ianuarie, după cum ne relatează ziarul „Neue Temeswarer Zeitung", au fost aduse din Caransebeș două companii de soldați din Regimentul 43 Infanterie [41].

În zilele ce au urmat măcelului împotriva muncitorilor a fost dezlănțuită o teroare cumplită. La fața locului au sosit din partea oficialităților căpitanul auditor dr. Ladislau Nagy, locotenentul de jandarmi Coloman Bezila, subprefectul Carol de Fialka și judecătorul șef dr. Zoltan Talaydin, care au început imediat cercetările [42].

A fost declarată starea de asediu, nimeni nemaiavînd voie să circule pe stradă după orele 7 seara. Numeroase patrule de soldați și jandarmi circulau ziua și noaptea pe străzi. Casele muncitorilor au fost percheziționate, mulți au fost ridicați, legați cot la cot, tîrîți pînă în fața primăriei și ținuți în frig ore întregi pentru anchetă. De furia autorităților nu au scăpat nici chiar femeile și copiii. Autoritățile au exercitat presiuni mari asupra greviștilor, forțîndu-i să reia lucrul. Dar cu toate măsurile teroriste luate de autorități prin „arestarea unui număr mare de muncitori, precum și prin expulzarea altora, muncitorii nu s-au lăsat intimidați" [43].

Pentru a scăpa de furia autorităților și a nu fi arestați, conducătorii muncitorilor s-au ascuns în pădurile din împrejurimi păstrînd o legătură permanentă cu aceștia, directiva fiind continuarea grevei. În condiții deosebit de grele, apăsată de foame și de nevoi, lipsită de mijloace materiale suficiente, muncitorimea a rezistat tuturor presiunilor exercitate de autorități și direcție.

Înmormîntarea muncitorilor căzuți în ziua de 21 ianuarie a fost îngăduită abia pe 24 ianuarie. Patrule de soldați și jandarmi au fost postate pe drumul care ducea spre cimitir. Nu au îngăduit decît familiilor celor uciși să participe la înmormîntare. Totuși, sute de muncitori și țărani au așteptat în apropierea cimitirului să dea ultimul salut celor ce se jertfiseră pentru cauza lor dreaptă. În cimitir nimeni n-a avut voie să intre, poarta fiind păzită de un detașament de soldați. Mirarea asasinilor a fost însă generală cînd în dimineața zilei următoare mormintele muncitorilor au fost găsite acoperite cu jerbe de flori.

Începută în ziua de 21 ianuarie, greva a durat pînă în ziua de 1 februarie, cînd muncitorii din Valea Bistrei au reluat lucrul, după ce direcția a aprobat majorarea salariilor muncitorilor, a recunoscut bărbații de încredere și a reprimit la lucru pe muncitorul Fazekas.

---

[41] „Neue Temeswarer Zeitung" din 23 ianuarie 1906.
[42] „Temeswarer Zeitung" din 25 ianuarie 1906.
[43] „Krasso-Szörény Vármegye", documentul nr. 1.440/1.889 din 1906. C. XXVIII/4. Arhivele statului Lugoj.

Cu toate măsurile sîngeroase de reprimare luate de autorități, direcția a fost nevoită să-și plece capul în fața voinței dîrze de luptă a muncitorimii. Astfel, datorită solidarității muncitorilor romîni, maghiari, germani, cehi din Valea Bistrei, patronii au fost nevoiți să accepte revendicările acestora.

Dar n-au trecut decît cîteva luni, nici nu se șterse bine urmele sîngelui muncitorilor asasinați, cînd direcția a început noi uneltiri împotriva conducătorilor muncitorimii. Zilnic erau chemați bărbații de încredere, unul cîte unul, cerîndu-li-se să iasă din organizația partidului social-democrat [44]. Alții au fost schimbați din secțiile unde puteau cîștiga mai bine, fiind puși să lucreze în alte secții unde în această perioadă era mai puțin de lucru, spunîndu-li-se ironic că au timp „să cugete mai mult asupra socialismului" [45]. În ziua de 22 iunie 80 de muncitori au fost concediați fără preaviz.

Această nouă provocare a direcției a făcut ca muncitorii să se ridice din nou la luptă pentru apărarea drepturilor lor. A doua zi, la 23 iunie, „furnaliștii de la cuptoarele Siemens-Martin au declarat grevă în semn de protest împotriva concedierii tovarășilor lor" [46].

Ziarul „Adevărul" din 25 iunie 1906 ne relatează următoarele despre evenimentele din Valea Bistrei : „Nu a trecut o jumătate de an de la vărsarea de sînge înscenată de setoșii capitaliști din Ferdinand și iarăși pregătesc acești flămînzi o nouă vărsare de sînge, ei nu se mulțumesc cu cei nouă morți căzuți în ianuarie. Ei doresc sînge proaspăt, victime noi".

Autoritățiile comitatului, care lucrau mînă în mînă cu direcția uzinelor, au luat, în fața noii ridicări la luptă a muncitorilor, o serie de măsuri. Patrule de jandarmi, întărite cu soldați ai Regimentului 43 Infanterie, circulau pe străzi, muncitorilor li s-a interzis circulația prin oraș. O delegație a greviștilor, care a încercat să ducă tratative cu direcția, nu a fost primită. Ba mai mult, în seara zilei de 24 iunie, cînd de la Timișoara au sosit președintele sindicatului metalurgic împreună cu încă doi delegați pentru a duce tratative cu direcția în conflictul de muncă ivit, aceștia au fost amenințați de prim-pretorul de la Caransebeș „că-i va expulza din localitate" [47].

Pentru a putea dezorganiza și înăbuși lupta muncitorilor din Valea Bistrei și a frînge elanul de luptă al greviștilor, autoritățile au căutat să lovească în organizația politică a muncitorilor ; ele au

[44] „Adevărul" din 1 februarie 1906.
[45] „Adevărul" din 26 iunie 1906.
[46] „Adevărul" din 25 iunie 1906.
[47] „A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai 1900—1907", vol. III, Budapest 1955, pag. 456.

dizolvat Sindicatul muncitorilor în fier și metal, iar fruntașii mișcării muncitorești au fost arestați, încătușați și transportați la Caransebeș [48]. De asemenea, au fost arestați și delegații muncitorilor veniți de la Timișoara, Caransebeș și Lugoj pentru a negocia cu direcția uzinei în legătură cu greva.

Măsurile luate de autorități nu au putut însă înăbuși lupta hotărîtă a muncitorilor. Cu greviștii de la Nandorhegy s-au solidarizat muncitorii organizați din Lugoj și Caransebeș, care în ziua de 25 iunie 1906 au declarat și ei grevă.

Despre solidaritatea de luptă a muncitorilor din Lugoj și Caransebeș ziarul „Temeswarer Zeitung" ne relatează: „Greva la Lugoj și Caransebeș. Astăzi dimineață a fost proclamată grevă generală, motivul grevei este că au fost arestați conducătorii muncitorimii de la Nandorhegy, Lugoj și Caransebeș" [49].

Forța armată folosită ca întotdeauna împotriva greviștilor de către autorități nu a dat roadele scontate. La Lugoj și Caransebeș au fost organizate „mari demonstrații de stradă și cu această ocazie au avut loc ciocniri cu poliția" [50].

Muncitorii turnători și metalurgiști din Nădrag, înștiințați prin doi curieri trimiși de la Nandorhegy direct prin pădure, au declarat și ei grevă; „1.300 de muncitori și-au manifestat pe această cale solidaritatea" [51].

Extinderea mișcării greviste în aproape întreaga Vale a Bistrei a făcut ca autoritățile să ia noi măsuri excepționale. Mărturie este însăși raportul făcut de subprefectul comitatului către comandamentul jandarmeriei, în care cerea prelungirea termenului de staționare a detașamentelor de jandarmi trimise la Ferdinand chiar după trecerea termenului de 8 zile cît fusese fixat. Subprefectul cerea comandamentului să ia măsuri „ca unitatea trimisă la Ferdinand să rămînă mai departe, aceasta fiind necesar deoarece muncitorii intrați în grevă încă nu au început lucrul", iar „liniștea publică mai este încă în pericol de a fi tulburată din partea acțiunii acestora" [52]. Autoritățile erau îngrijorate cu atît mai mult cu cît mișcarea grevistă din comitat tindea să se extindă cuprinzînd și alte ramuri ale economiei. În ziua de 6 iulie intraseră în grevă și muncitorii feroviari.

După aproape două săptămîni de grevă, lupta hotărîtă și energică a muncitorimii a fost încununată de succes. Direcția întreprinderii a

---

[48]. Ibid.
[49] „Temeswarer Zeitung" din 26 iunie 1906.
[50] „Adevărul" din 1 iulie 1906.
[51] „Adevărul" din 8 iulie 1906.
[52] „Krasso-Szörény Vármegye", documentul nr. 15.111/1906. Arhivele statului Lugoj.

fost nevoită să cedeze, admiţînd condiţiile impuse de muncitori. Însuşi subprefectul comitatului Caraş-Severin a fost nevoit să declare că „în viitor va respecta libertatea de organizare a muncitorilor, dreptul de întrunire şi va da dispoziţii ca cei 80 de muncitori concediaţi de la Nandorhegy să fie reprimiţi în lucru" [53].

Solidaritatea de luptă a muncitorilor a forţat în cele din urmă autorităţile şi conducerea întreprinderilor să cedeze. În tot timpul grevei s-a manifestat o strînsă comunitate de interese a muncitorilor romîni, maghiari şi germani în pofida voinţei elementelor oportuniste din partidul social-democrat, elemente vîndute ale capitaliştilor. Strînsa legătură şi interesele comune, de clasă ale muncitorilor de diferite naţionalităţi a fost unul dintre factorii care au dus la victoria greviştilor. Un factor deosebit de important, care a ajutat la victoria muncitorilor asupra patronilor a fost solidarizarea muncitorilor din localitate cît şi din Lugoj, Caransebeş, Nădrag etc. cu muncitorii grevişti din Nandorhegy.

Luptele greviste ale muncitorilor din Valea Bistrei din anul 1906, cu toate lipsurile ce le-au avut, au arătat muncitorilor că numai uniţi şi bine organizaţi vor putea duce cu succes lupta împotriva claselor exploatatoare. Atitudinea trădătoare a elementelor reformiste şi oportuniste a arătat, de asemenea, muncitorilor că numai strîns uniţi, alungînd pe trădători din rîndurile lor, vor putea izbîndi în lupta lor.

Luptele muncitorilor din Valea Bistrei, care au avut loc în perioada de avînt revoluţionar crescut sub influenţa revoluţiei populare din Rusia din 1905, constituie unul din nenumăratele momente ale luptei clasei muncitoare din ţara noastră împotriva regimului de exploatare şi asuprire.

---

[53] „A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Documentumai 1900—1907", vol. III, Budapest, 1955, pag. 457.

RECENZII

B. LOPUHOV: „LUPTA CLASEI MUNCITOARE DIN ITALIA ÎMPOTRIVA FASCISMULUI (1920 – 1922)"

Editura Academiei de ştiinţe a U.R.S.S., Moscova, 1959, 212 pag.

Închinată unei perioade importante din lupta revoluţionară a proletariatului italian, cartea lui B. Lopuhov ridică o serie de probleme care, prin semnificaţia lor generală, depăşesc cadrul unor probleme particulare ale istoriei unei ţări. Lupta împotriva fascismului italian, succesele şi slăbiciunile acestei lupte, analiza tacticii partidelor politice, a cauzelor înfrîngerii proletariatului, — toate acestea prezintă interes, ele fiind o parte componentă a experienţei mişcării antifasciste internaţionale. Valoarea experienţei acumulate de mişcarea muncitorească italiană în anii 1920—1922 este deosebit de mare, deoarece ea reprezintă, de fapt, începutul mişcării antifasciste internaţionale, prima bătălie deschisă între proletariat şi fascismul pe cale de a-şi instaura dictatura.

Studierea experienţei acumulate de mişcarea antifascistă are o mare importanţă practică în condiţiile răspîndirii organizaţiilor neofasciste şi a tendinţelor burgheziei spre fascizarea unor ţări capitaliste în zilele noastre. Referindu-se la creşterea pericolului fascismului, Declaraţia Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din noiembrie 1960 arată : „Monopolurile tind să lichideze sau să ciuntească la extrem drepturile democratice ale maselor populare. În unele ţări continuă să bîntuie teroarea fascistă deschisă. Într-o serie de ţări se intensifică procesul de fascizare sub forme noi : metodele dictatoriale de guvernare se îmbină cu ficţiunea parlamentarismului, lipsit de conţinut democratic şi redus la o pură formalitate"[1]. În organizarea luptei împotriva tendinţelor de fascizare, o mare importanţă are aplicarea experienţei mişcării antifasciste, inclusiv a celei din Italia, în perioada la care se referă cartea ce o recenzăm.

Lucrarea este scrisă pe baza unui bogat material faptic, cules din diferite publicaţii italiene originale, memorii. Este larg folosită presa comunistă şi socialistă a vremii — ziarele „L'ordine nuovo", „Il comunista", „Avanti !", unele documente publicate şi presa Internaţionalei Comuniste şi a Internaţionalei Roşii a sindicatelor.

Problemele principale tratate în cele patru capitole ale cărţii sînt : caracterul şi particularităţile luptei clasei muncitoare italiene împotriva ofensivei contrarevoluţionare a fascismului, apariţia şi dezvoltarea mişcării antifasciste a maselor populare din Italia ; politica partidului comunist şi politica partidului socialist în lupta împotriva fascismului[2].

În introducere, autorul face cîteva observaţii generale referitoare la mişcarea revoluţionară din Italia.

Autorul apreciază că în desfăşurarea luptei de clasă în Italia postbelică există

[1] „Declaraţia Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti (noiembrie 1960). Editura politică, 1960, pag. 49.

[2] *B. Lopuhov* : „Lupta clasei muncitoare din Italia împotriva fascismului (1920-1922)". Editura Academiei de ştiinţe a U.R.S.S., Moscova, 1959, pag. 4. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

două perioade distincte : 1) 1919 — septembrie 1920, perioada ofensivei maselor muncitoare împotriva burgheziei, ofensivă care periclita însăşi existenţa orînduirii capitaliste în ţară : 2) perioada de după septembrie 1920, cînd raportul forţelor de clasă a început să evolueze în favoarea burgheziei şi cînd a început ofensiva contrarevoluţionară şi antidemocratică a fascismului, care a durat pînă la venirea la putere a fascismului, în octombrie 1922.

Acuitatea deosebită a luptei de clasă în Italia postbelică era determinată — arată autorul — de anumite particularităţi în dezvoltarea precedentă a acestei ţări : exploatarea barbară a clasei muncitoare, existenţa unei aristocraţii muncitoreşti, relativ puţin numeroasă, menţinerea unei serii întregi de rămăşiţe feudale (pag. 5).

După primul război mondial, în cadrul căruia burghezia italiană spera să-şi întărească poziţiile prin anexiuni imperialiste, Italia a fost „un învins în lagărul învingătorilor" — poftele imperialiste ale burgheziei italiene nu au fost satisfăcute, iar contradicţiile de clasă s-au accentuat foarte mult, datorită înrăutăţirii situaţiei materiale a maselor. După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, alături de proletariatul mondial, masele celor exploataţi din Italia s-au ridicat la lupta împotriva claselor dominante. În primele rînduri ale ofensivei maselor se afla proletariatul, care lupta pentru transformări sociale sub lozinca : „Să facem aşa cum este în Rusia !" (pag. 9). Un moment important în lupta clasei muncitoare din Italia a fost mişcarea în apărarea Rusiei sovietice. Sub presiunea acestei lupte, clasele dominante din Italia au fost nevoite să renunţe la planurile lor de participare activă la intervenţia armată antisovietică (pag. 10).

Pentru dezvoltarea mişcării revoluţionare din Italia, o mare importanţă a avut clarificarea problemei perspectivelor luptei clasei muncitoare. Partidul socialist, sub presiunea maselor, a lansat lozinca dictaturii proletariatului, însă, avînd multe lipsuri teoretice, politice şi organizatorice, el nu a fost în stare să organizeze lupta pentru traducerea în viaţă a acestei lozinci. În partidul socialist existau trei fracţiuni, fiecare avînd vederi contrarii privind cele mai importante probleme politice. Fracţiunea de dreapta (în frunte cu Turati şi alţii) era compusă din reformişti, adepţi ai colaborării între clase ; cea de stînga (în frunte cu Bordiga) era cunoscută sub denumirea de „boicotişti", fiind adeptă a dictaturii proletariatului şi excluderii reformiştilor din partid. „Boicotiştii" aveau însă şi slăbiciuni. Ei cereau boicotarea alegerilor parlamentare, erau împotriva participării socialiştilor în parlamentul burghez. A treia fracţiune, „maximaliştii" — varietate italiană a centrismului —, neavînd un program clar de acţiune, se orienta spre mişcarea spontană a maselor. După cum se vede, nici una dintre aceste grupări nu avea o poziţie consecvent marxistă (pag. 11—12).

Primul capitol al monografiei recenzate, intitulat „Evenimentele din septembrie 1920. Adîncirea crizei politice în Italia", se referă la două fenomene contrarii : avîntul puternic al luptei maselor şi crearea partidului comunist, pe de o parte, ofensiva fascismului, pe de altă parte. Aşa cum subliniază autorul, aceste fenomene arătau că în Italia s-au copt condiţiile obiective pentru revoluţie. Maturitatea proletariatului s-a manifestat în crearea unui partid cu adevărat revoluţionar şi tocmai această maturitate a împins clasele dominante italiene să treacă la măsuri extremiste — instaurarea fascismului — în vederea apărării societăţii burgheze, ameninţată de mişcarea crescîndă a maselor (pag. 49).

Apariţia partidului comunist a fost grăbită de evenimentele revoluţionare din septembrie 1920, cărora le sînt consacrate multe pagini interesante ale cărţii. Sub ameninţarea unui lock-aut, la 31 august 1920, muncitorii metalurgişti din Milano, răspunzînd chemării conducerii sindicatului lor, au ocupat aproximativ 300 de întreprinderi metalurgice din Milano şi împrejurimi. A doua zi au fost ocupate uzinele metalurgice din Roma, Torino şi alte centre. Faţă de

această acțiune, care lovea în mod direct în temelia societății burgheze — proprietatea privată —, guvernul nu a luat totuși nici o măsură, fiindu-i frică de izbucnirea unor lupte de stradă (pag. 14).

Mișcarea pentru ocuparea întreprinderilor, începută ca o luptă economică, a depășit acest cadru, transformîndu-se într-o puternică mișcare politică. Muncitorii, ocupînd întreprinderile, organizau producția sub îndrumarea muncitorilor calificați și își exprimau hotărîrea de a continua revoluția, cu toate că în majoritatea lor nu aveau idei clare în privința perspectivelor luptei. Rolul de organe ale autoconducerii proletare în întreprinderi l-au avut comisiile de fabrică și uzină, create în vederea apărării intereselor muncitorilor încă în timpul primului război mondial. Pentru asigurarea materialelor necesare producției, muncitorii ocupau întreprinderile legate de industria metalurgică (pag. 16).

Centrul acestei mișcări a fost Torino, unde în întreprinderile ocupate s-a trecut la crearea consiliilor de fabrică și uzină, care asigurau controlul muncitoresc și aveau în grija lor educarea politică a muncitorilor. Mișcarea pentru crearea consiliilor de fabrică a fost condusă de grupa „L'ordine nuovo", în frunte cu Antonio Gramsci. Consiliile muncitorești, cu toate greutățile, au asigurat o producție aproape normală la uzinele metalurgice — 70% în comparație cu lunile anterioare (pag. 17).

Muncitorii au trecut, de asemenea, la organizarea apărării uzinelor ocupate, inițiind în acest scop fabricarea de armament, formarea de detașamente de muncitori înarmate, pe care muncitorii înșiși le-au denumit „gărzi roșii"; fiecare întreprindere s-a transformat într-o adevărată cetate.

Secretarul general al Partidului Comunist Italian, Palmiro Togliatti, a dat o înaltă apreciere luptei muncitorilor metalurgiști din septembrie 1920. Aceste lupte, arată el, au zguduit „de la un capăt la altul întreaga Italie" [3]. „Ocuparea fabricilor — arată în continuare tovarășul Togliatti — a fost, desigur, mișcarea populară de cea mai mare importanță și cea mai puternică din primii ani de după primul război mondial... Această acțiune pune clasa muncitoare în mod nemijlocit în fața problemei administrării proprietății private și a treburilor publice, adică a puterii" [4].

Ocuparea întreprinderilor metalurgice ar fi putut reprezenta punctul de pornire în lupta pentru cucerirea puterii, însă pentru aceasta mișcarea ar fi trebuit să ia o formă generală, sub conducerea partidului marxist-leninist. În calea generalizării mișcării de ocupare a întreprinderilor, o piedică serioasă a constituit-o lipsa de unitate în mișcarea muncitorească italiană. În timp ce unii reprezentanți ai stîngii social-democrate cereau trecerea la lupta politică pentru putere, conducerea sindicatului metalurgic împingea mișcarea pe calea luptei exclusiv economice, limitîndu-se la lozinca „controlului muncitoresc". Trasarea acestei lozinci a dus la înfrîngerea mișcării muncitorești: primul ministru, Giolitti, a folosit imediat această revendicare a Confederației Muncii ca bază pentru o înțelegere oficială cu sindicatul. La 19 septembrie 1920, la Roma a fost semnată înțelegerea conform căreia muncitorii au cîștigat o serie de revendicări economice și „promisiunea" că se va introduce în întreprinderi controlul muncitoresc: în schimb, ei au trebuit să părăsească întreprinderile ocupate.

Cauza principală a acestui sfîrșit al mișcării din septembrie 1920 a fost lipsa unui partid marxist, lipsa de perspective în luptă. Evenimentele din septembrie au pus cu o deosebită acuitate problema creării unui partid cu adevărat revoluționar, a unui partid de tip nou. Acestei probleme, autorul îi acordă un loc însemnat în lucrare. Astfel, el prezintă pe larg activitatea grupului condus de Gramsci, „L'ordine nuovo", care a dat un aport considerabil în clarificarea problemei privind hegemonia proletariatului, în lupta pentru înfăptuirea alianței dintre proletariat și țărănime, în demonstrarea ro-

[3] *Palmiro Togliatti* : „Partidul Comunist Italian". Editura politică, 1960, pag. 37.

[4] Ibid

lului unui partid marxist revoluționar (pag. 22—23). Grupul condus de Gramsci milita pentru reînnoirea grabnică a Partidului socialist din Italia. Acest grup avea însă și unele slăbiciuni. Astfel, grupul „L'ordine nuovo" nu a încercat să creeze o organizație pe scară națională, rămînînd pînă în vara anului 1920 în cadrul fracțiunii maximaliste a partidului socialist (pag. 25).

Grupul „L'ordine nuovo" nu se bucura de un sprijin larg al elementelor revoluționare din partidul socialist, care au fost mai mult sub influența „boicotiștilor". Concepțiile acestora au fost supuse unei critici severe de V. I. Lenin în lucrarea „«Stîngismul»— boala copilăriei comunismului". V. I. Lenin a continuat polemica cu Bordiga și la Congresul al II-lea al Cominternului (iulie 1920), demonstrînd că antiparlamentarismul boicotiștilor ducea la renunțarea de bunăvoie la unul din mijloacele de luptă ale proletariatului (pag. 29). Ca urmare, boicotiștii nu s-au putut prezenta ca principala forță revoluționară a Partidului socialist din Italia (pag. 26).

Tratînd problemele legate de Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste, B. Lopuhov subliniază aprecierea pozitivă pe care a dat-o V. I. Lenin programului grupului „L'ordine nuovo". Această apreciere a fost aprobată de Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste (pag. 29).

Lupta între curentele din mișcarea muncitorească italiană s-a intensificat și mai mult după Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste. V. I. Lenin, care a urmărit cu atenție lupta politică din Italia, a scris un articol special în legătură cu această problemă [5], arătînd necesitatea excluderii reformiștilor din partidul socialist pentru crearea unui partid cu adevărat revoluționar (pag. 31).

În ianuarie 1921, la congresul partidului socialist, văzînd imposibilitatea de a curăți partidul de oportuniști, comuniștii — cea mai bună, cea mai fermă și conștientă parte a congresului, cum a denumit-o Togliatti — au părăsit congresul (la 21 ianuarie). A fost convocat imediat congresul de constituire a Partidului comunist din Italia. „Crearea partidului comunist — arată autorul cărții — a avut o importanță istorică uriașă și a fost o victorie importantă a proletariatului italian" (pag. 34).

Evenimentele revoluționare din septembrie 1920 au produs o impresie puternică asupra claselor dominante din Italia, care, văzînd că vechiul sistem al instituțiilor sociale nu le asigură securitatea, au trecut pe poziții deschis reacționare. Din organizațiile contrarevoluționare și teroriste existente se desprinde în special organizația fascistă. Autorul analizează o serie de date referitoare la constituirea organizației fasciste, subliniind faptul că imediat după formarea ei (la 23 martie 1919) aceasta își începe activitatea teroristă. Situați pe poziții reacționare naționaliste, fasciștii cereau trecerea la o politică de anexiuni imperialiste ; în politica internă, ei foloseau demagogia socială nerușinată ca o armă principală în vederea atragerii maselor. Demagogia socială a fasciștilor le-a dat posibilitatea în prima perioadă de existență să-și asigure sprijinul unei părți mai înapoiate a maselor, mai ales a micii burghezii.

Întăriți, datorită sprijinului micii burghezii, încurajați de diferite grupări politice burgheze care, de fapt, au stimulat sau le-au susținut direct acțiunile, fasciștii au început ofensiva împotriva mișcării muncitorești, împotriva forțelor democratice. Ziua de 21 noiembrie 1921, cînd fasciștii au atacat o demonstrație a muncitorilor în Bologna, este socotită începutul ofensivei fasciste în Italia (pag. 48).

Proletariatul din Bologna, cu toate că a fost luat pe neașteptate și nu a avut o idee clară despre fascism, a opus totuși acestuia o rezistență serioasă și a fost învins numai datorită sprijinului dat fasciștilor de către poliție (pag. 48).

Capitolul al II-lea al lucrării recenzate se referă la ofensiva fascismului și la noua etapă a luptei maselor din Italia. Specificul dezvoltării fascismului italian a constat în

[5] Vezi V. *I. Lenin*, Opere, vol 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 361—380.

faptul că ofensiva fascismului a început la sate, unde acesta găsea sprijin în chiaburime și în pătura țărănească îmbogățită datorită speculei în timpul războiului și unde poziția partidului socialist era mai slabă decît la orașe, datorită unor greșeli comise în problema agrară (de pildă, cerința socializării pămînturilor). Fasciștii au introdus în programul lor în mod demagogic cerința cu privire la predarea pămîntului celor ce îl munceau (pag 53). Pătrunderea fascismului la sate era însoțită de teroarea împotriva țărănimii revoluționare și argaților. Fasciștii atacau, înainte de toate, ligile țărănești, palatele muncii, cooperativele.

În același timp, fasciștii au încercat să lovească și în masele proletare de la orașe; aici însă ei au întîmpinat de la început o puternică rezistență.

Autorul subliniază faptul că ofensiva fascismului, purtînd de la început un pronunțat caracter antiproletar și contrarevoluționar, a fost totodată îndreptată împotriva rînduielilor democratice în genere. Cu toate acestea, în lagărul burgheziei italiene nu a existat niciodată o tendință mai mult sau mai puțin serioasă de a se împotrivi fasciștilor, întăririi lor. Caracterizînd poziția burgheziei față de fascism, autorul arată că „...unii reprezentanți ai burgheziei tindeau să dobîndească cu ajutorul fascismului transformări reacționare radicale, alții vedeau în fascism un fenomen perimat, o simplă armă în lupta împotriva mișcării revoluționare" (pag. 60). Chiar în scrierile unor cercetători burghezi se recunoaște sprijinul primit de fasciști din partea claselor dominante (pag 62). Guvernul burghez al lui Giolitti ar fi putut în această perioadă să oprească relativ ușor ofensiva fascismului cu ajutorul armatei și poliției, însă el nici nu-și propunea sarcina de a lupta împotriva terorii fasciste. Mai mult, în alegerile parlamentare din 1921, Giolitti a propus fasciștilor să participe la „Blocul național al tuturor partidelor ordinii", ceea ce a însemnat în fapt recunoașterea fascismului ca una dintre forțele ordinii burgheze. În timpul alegerilor, fasciștii au dezlănțuit o teroare sălbatică împotriva socialiștilor și comuniștilor.

După alegeri însă, guvernul Giolitti, a cărui poziție s-a șubrezit și mai mult, demisionează și, în iulie 1921, se formează un guvern de coaliție a partidelor burgheze în frunte cu Bonomi. Fasciștilor nu li s-a propus să participe la guvern (pag. 70). În cursul anului 1921, organizațiile fasciste s-au întărit, Mussolini reușind să înlăture rezistența opoziției, care era împotriva transformării fascismului într-un partid politic. Fascismul s-a consolidat ca un partid politic, ceea ce i-a permis să folosească și metode de luptă parlamentare, să participe la diferite blocuri, să influențeze asupra formării noilor guverne parlamentare (pag. 72).

Datorită sprijinirii fascismului de către clasele dominante, care mergeau pe linia creării unor guverne de trecere în scopul ușurării venirii fascismului la putere, problema rezistenței antifasciste în Italia a fost deosebit de complicată. Ea ar fi putut fi rezolvată numai prin unirea împotriva fascismului a tuturor forțelor cu adevărat democratice.

În lucrarea recenzată se arată că masele populare, deși nu erau de loc pregătite pentru organizarea rezistenței, au trecut totuși după primele săptămîni la luptă, uneori spontană, alteori mai organizată, împotriva fascismului. Una dintre formele răspîndite ale luptei antifasciste au fost grevele, îndeosebi grevele generale organizate în diferite orașe și regiuni, în Bologna, Vicenza, regiunea Veneția, Torino etc. Grevele erau precedate sau însoțite de mari mitinguri antifasciste. În Italia centrală, în Florența, a avut loc la 25 ianuarie 1921 una dintre primele greve generale antifasciste din Italia. Această grevă s-a transformat într-o adevărată insurecție antifascistă, care a fost înăbușită numai datorită armatei și poliției venite în ajutorul fasciștilor. O altă insurecție a avut loc în Apulia, unde lupta antifascistă a cuprins în mare măsură și țărănimea.

Dîrzenia cu care proletariatul, sprijinit uneori şi de ţărani, s-a ridicat împotriva ofensivei fascismului a fost o piedică serioasă în calea ascensiunii fasciştilor.

În carte se arată că rezistenţa antifascistă a cerut aplicarea unor noi forme şi metode de luptă. Desfăşurarea grevelor de protest, a mitingurilor, a insurecţiilor antifasciste arată că centrul de greutate al luptei de clasă devenise strada. În aceste condiţii, proletariatul a încercat să creeze în mod spontan noi forme de organizare — centre raionale ale rezistenţei antifasciste. Astfel, un comitet pentru coordonarea luptei antifasciste a fost creat în Liguria. La Roma a fost constituit Comitetul apărării proletare, care a început lupta pentru organizarea rezistenţei antifasciste pe scară naţională. Comitetele apărării proletare au fost una dintre formele frontului unic muncitoresc care a început să se formeze.

Tendinţa maselor spre unitate şi luptă activă împotriva fascismului şi-a găsit expresia în crearea unei forme originale de rezistenţă — mişcarea „Vitejilor poporului" („Arditi del popolo"). Autorul aduce în legătură cu apariţia şi dezvoltarea acestei organizaţii o serie de date şi fapte extrem de interesante. Asociaţia arditilor a apărut la început ca o organizaţie militară. În perioada ofensivei fasciste, ofiţerii antifascişti din cadrul arditilor au creat un batalion al „Vitejilor poporului" în vederea luptei antifasciste (iunie 1921). Conducerea batalionului a chemat pe toţi aceia care erau dornici să lupte pentru libertate şi democraţie să intre în detaşamentele arditilor. Aproape imediat după creare, la 6 iulie 1921, batalionul arditilor a luat parte la o puternică demonstraţie antifascistă în Roma.

„Vitejii poporului" s-au transformat într-o organizaţie de luptă a maselor muncitoare, în care precumpăneau muncitorii. Ulterior, s-au creat detaşamente ale arditilor şi în alte oraşe ale Italiei, o contribuţie importantă aducînd ligile proletare ale invalizilor şi veteranilor războiului. Organizaţia arditilor s-a lărgit, luînd caracterul unei mişcări. La 29 iulie 1921 a fost ales un organ de conducere al acestei mişcări, „Directoria naţională", care a declarat că rămîne în afara partidelor politice şi a chemat aceste partide să nu se amestece în organizarea militară a maselor. Această poziţie a constituit o gravă greşeală, deoarece însemna, de fapt, renunţarea la toate celelalte forme de luptă antifascistă. Cu toate acestea, lupta „Vitejilor poporului" a avut un mare rol în organizarea rezistenţei antifasciste, fiind în esenţă, cum subliniază autorul, o formă iniţială a frontului unic antifascist (pag. 91).

Lupta împotriva fascismului ar fi putut să aibă succes numai dacă ar fi existat o conducere justă a mişcării antifasciste. În această ordine de idei, în lucrare se face o analiză amănunţită a faptelor şi documentelor referitoare la activitatea partidelor comunist şi socialist în timpul ofensivei fasciste.

În ceea ce priveşte partidul socialist, conducerea acestuia aplică „tactica rezistenţei pasive" faţă de fascism; masele au fost chemate să „lupte" împotriva fascismului cu ajutorul telegramelor de protest, al buletinelor de vot, al răbdării. Conducerea social-democraţiei căuta să convingă masele că lupta împotriva terorii fasciste nu poate să dea roade, încercînd să discrediteze şi mişcarea „Vitejilor poporului". Această tactică însemna, în fond, o capitulare în faţa fascismului cînd existau încă posibilităţi de a opri ofensiva lui. „Tactica rezistenţei pasive" a culminat cu o ruşinoasă capitulare deschisă — încheierea de către partidul socialist a Pactului de împăcare cu fasciştii, sub pretextul necesităţii restabilirii „relaţiilor normale între partidele politice". Aceasta a ajutat mult fascismul, uşurîndu-i calea spre putere în perioada cînd el era ameninţat de mişcarea maselor populare. „Semnarea Pactului de împăcare — subliniază autorul — mărturisea încă o dată incapacitatea acestui partid (partidul socialist — *n.n.*) de a conduce lupta hotărîtă a maselor muncitoare din Italia împotriva ofensivei fasciste" (pag. 100).

În lucrare este subliniat faptul că singurul partid care a militat pentru organi-

zarea luptei antifasciste prin toate formele posibile, şi în primul rînd prin rezistenţa armată, a fost partidul comunist. Dar tînărul partid comunist, în conducerea căruia predominau sectariştii, în frunte cu Bordiga, a făcut o serie de greşeli grave, care au adus daune serioase luptei antifasciste. Astfel, partidul comunist s-a pronunţat împotriva înţelegerilor cu alte partide politice şi nici nu a pus problema colaborării cu socialiştii. În privinţa luptei armate, partidul comunist se situa, de asemenea, pe poziţii sectariste. În loc de colaborare cu „Vitejii poporului", a fost luată hotărîrea de a forma detaşamente strict „comuniste", de sine stătătoare. A existat o indicaţie specială a conducerii partidului comunist după care membrii partidului şi ai Federaţiei Comuniste a Tineretului nu aveau dreptul să participe la organizaţiile militare care nu fuseseră create de P.C.I., adică în detaşamentele „Vitejii poporului". Membrii de rînd ai partidului au participat însă la mişcarea ardiţilor, fapt ce a influenţat pozitiv asupra amploarei şi combativităţii mişcării „Vitejilor poporului".

Greşelile sectare ale Partidului Comunist din Italia au fost aspru criticate la Congresul al III-lea al Internaţionalei Comuniste, care a chemat partidele comuniste la luptă pentru crearea frontului unic muncitoresc. La acest congres, V. I. Lenin s-a referit direct la Partidul Comunist din Italia, sfătuindu-l să folosească în lupta împotriva fascismului mişcarea ardiţilor (pag. 110).

Capitolul al III-lea al cărţii recenzate este consacrat luptei pentru crearea frontului unic proletar.

Necesitatea unirii forţelor proletariatului împotriva ofensivei fascismului, însoţită de ofensiva generală patronală asupra cuceririlor economice şi politice ale proletariatului, a devenit şi mai evidentă. În aceste împrejurări, partidul comunist a intensificat lupta pentru realizarea frontului unic proletar. În a doua jumătate a anului 1921, partidul comunist s-a adresat celor 3 organizaţii sindicale naţionale din Italia care se situau pe poziţiile luptei de clasă : Confederaţia Generală a Muncii, Uniunea sindicală italiană şi Uniunea feroviarilor, propunîndu-le să-şi unească forţele în vederea apărării intereselor economice şi politice ale maselor muncitoare, împotriva fascismului. Ca un mijloc de luptă pentru realizarea acestui scop, partidul comunist propunea declararea unei greve generale naţionale. Cu toate că multe organizaţii sindicale locale au răspuns pozitiv la chemarea partidului comunist, conducerile celor trei organizaţii sindicale au refuzat, sub diferite pretexte, realizarea unităţii de acţiune. Totuşi, propunerea comuniştilor a constituit o etapă importantă în lupta pentru unitatea proletariatului italian şi a primit o înaltă apreciere din partea Internaţionalei Comuniste. Continuarea activităţii partidului comunist în aceeaşi direcţie ar fi putut duce la obţinerea unor rezultate importante dacă nu ar fi fost împiedicată de conducerea oportunistă a partidului. În decembrie 1921 au fost publicate tezele partidului comunist referitoare la tactică, întocmite de Bordiga, în care s-au comis o serie de serioase greşeli. Dezvoltarea fascismului a fost prezentată ca ceva inevitabil ; se nega posibilitatea unităţii proletariatului în domeniul politic, lupta pentru unitate fiind limitată în sfera sindicală. În afară de aceasta, tezele arătau că în perioada refluxului mişcării muncitoreşti partidul comunist nu trebuie să desfăşoare o activitate intensă, ci trebuie să aştepte apariţia „posibilităţilor revoluţionare obiective" (pag. 127). Această tactică ducea partidul la sectarism, la ruperea de mase, împiedica organizarea luptei pentru unirea tuturor forţelor proletare şi antifasciste.

O altă piedică în calea unităţii a fost politica promovată de conducerea partidului socialist, care de fapt continua să rămînă pe poziţiile „rezistenţei pasive" faţă de fascism. Această poziţie a constituit una din cauzele principale care au împiedicat crearea frontului unic proletar în Italia. În partidul socialist a existat şi un grup compus din participanţii la Congresul al II-lea al

Internaționalei Comuniste, care nu era de acord cu linia oportunistă a conducerii partidului și cerea schimbarea tacticii acestuia. Acest grup, fiind însă puțin numeros și neavînd influență în cadrul partidului, nu a reușit să producă o schimbare cît de cît însemnată a politicii partidului socialist. Autorul subliniază că tactica „rezistenței pasive", a „împăcării" cu fasciștii, promovată de partidul socialist, a dat faliment. La cîteva zile numai după semnarea „pactului de împăcare", fasciștii au reînnoit acțiunile teroriste, fapt ce demonstra că nici pactele, nici „rezistența pasivă" nu puteau să oprească ofensiva fascistă. Era absolută nevoie de organizarea unei mișcări antifasciste de masă. Același lucru a ieșit la iveală în noiembrie 1921, în timpul unei demonstrații de masă antifasciste a proletariatului din Roma, care a declarat o grevă generală de protest față de fărădelegile fasciștilor. În timpul grevei au avut loc numeroase ciocniri între fasciști și muncitori. Greva de la Roma, ca și cea din Liguria, organizată tot în noiembrie 1921, s-au desfășurat sub semnul unității rîndurilor proletare. La 28 noiembrie, ca răspuns la asasinarea de către fasciști a doi muncitori tipografi, a fost declarată greva generală pe țară a tipografilor. Toate acestea au arătat hotărîrea proletariatului italian de a se ridica la luptă împotriva fascismului.

Sub presiunea maselor populare, care tindeau spre unitatea tuturor forțelor antifasciste, conducătorii sindicatelor nu mai puteau împiedica realizarea unității. La 18 februarie 1921, la consfătuirea conducătorilor organizațiilor sindicale din Italia, s-a căzut de acord asupra creării unui centru sindical pe întreaga Italie — Uniunea Muncii —, care a recunoscut greva generală ca un mijloc eficient de luptă sindicală. Crearea Uniunii Muncii a fost un succes important în lupta pentru frontul unic proletar. Aceasta însă nu a însemnat unirea organizatorică a sindicatelor, pentru care lupta partidul comunist, ci numai crearea unui centru coordonator. Comuniștii au fost înlăturați de la conducerea Uniunii Muncii, conducere formată în majoritate din elemente reformiste. Din această cauză, Uniunea Muncii, ca și unele comitete locale ale ei, apărute în primăvara anului 1922 în mai multe orașe, și-au limitat activitatea la lupta sindicală ; ele nu au trecut la organizarea unei hotărîte rezistențe împotriva fascismului.

În încheierea capitolului, autorul subliniază că fără realizarea unității partidelor comunist și socialist problema creării frontului unic proletar pe întreaga Italie nu a putut fi rezolvată. Pentru aceasta era necesară schimbarea completă a politicii partidului socialist și înlăturarea greșelilor sectariste ale partidului comunist, dar ambele procese erau în această perioadă abia la începutul lor. Problema creării unui front popular antifascist nu s-a pus atunci în Italia de către nici un partid politic.

Ultimul capitol al lucrării lui B. Lopuhov tratează luptele cu caracter decisiv purtate între fasciști și masele muncitoare în anul 1922.

Evenimentele din viața politică a Italiei, arată autorul, care au adus după criza guvernamentală din februarie 1922 guvernul lui Facta au însemnat o nouă deplasare spre dreapta. Forțele politice din Italia au făcut încă un pas pe calea apropierii de fascism (pag. 153). În același timp, s-au întărit legăturile fascismului cu Vaticanul, care vedea în organizațiile fasciste o forță capabilă să zdrobească prin teroare mișcarea revoluționară a maselor.

Continuînd ofensiva împotriva maselor muncitoare, fasciștii și-au intensificat activitatea în domeniul sindical, unde au creat sindicate proprii — „camera colaborării economice" —, care au fost, în esență, organizații ale spărgătorilor de grevă. Pentru atragerea muncitorilor în sindicatele lor, fasciștii au desfășurat larg demagogia socială, înscenînd „apărarea" intereselor muncitorilor și cochetînd cu frazeologia anticapitalistă, care laolaltă cu metodele de constrîngere directă au dus la lărgirea mișcării sindicale fasciste.

Întărirea fascismului la începutul anului 1922 — arată autorul cărții recenzate — și-a găsit expresia în faptul că fasciștii au început să pună în mod deschis problema instaurării dictaturii lor militare. Astfel, în timpul crizei guvernamentale din februarie 1922, fasciștii au demonstrat sub lozincile instaurării dictaturii, iar Mussolini a publicat un articol cu titlul „Mergem oare spre dictatură ?", în care răspundea afirmativ la această întrebare (pag. 159).

In condițiile ofensivei fascismului, masele muncitoare au continuat lupta antifascistă. În lucrare sînt înfățișate numeroase greve, demonstrații, ciocniri armate cu fasciștii etc. La sfîrșitul lunii mai 1922 a avut loc un nou conflict între muncitorii metalurgiști și patroni, ceea ce a dus la declanșarea grevei generale a metalurgiștilor din Lombardia, grevă sprijinită de muncitorii din multe orașe ale țării și care s-a extins în majoritatea uzinelor metalurgice din Italia. Muncitorii cereau declararea grevei generale pe întreaga țară. Partidul comunist a sprijinit propunerea cu privire la declararea grevei generale. Subliniind importanța acesteia, partidul comunist arăta că greva generală trebuie declarată chiar în cazul cînd nu ar fi posibilă în mod cert realizarea scopurilor politice finale ale luptei. Scopul final al luptei muncitorilor, partidul l-a văzut în instaurarea „guvernului muncitoresc-țărănesc". Referindu-se la această lozincă, autorul arată că ea a avut în anii 1920—1922 o anumită însemnătate pozitivă, însă sarcina principală a luptei în acea perioadă — apărarea libertăților democratice — nu a fost pe atunci concretizată nici de comuniști, nici de socialiști (pag. 163). Cu toate acestea, partidul comunist a fost singurul partid politic care se situa pe linia luptei neîmpăcate împotriva ofensivei burgheziei, a fascismului.

Lupta partidului comunist pentru organizarea grevei generale întîmpina rezistență îndîrjită din partea socialiștilor, care, pe de o parte, amînau mereu declararea grevei, iar pe de altă parte tindeau să îngusteze revendicările, să îndrepte întreaga acțiune pe făgașul luptei pur economice. Din cauza poziției partidului socialist, au fost pierdute cîteva momente prielnice pentru începerea grevei generale, cum a fost greva din Novara, sprijinită de muncitorii din mai multe regiuni ale țării.

Hotărîrea cu privire la declararea grevei generale pe întreaga Italie a fost luată de către Uniunea Muncii abia la 25 iulie, în timpul crizei de guvern. Declararea grevei a fost determinată și de dorința socialiștilor de a asigura, cu ajutorul grevei, introducerea reprezentantului lor, Turati, în noul guvern. În manifestul care anunța declararea grevei se arăta că scopul acesteia era apărarea libertăților politice și sindicale amenințate de grupările reacționare. Muncitorii, însă, au fost preveniți să nu treacă la acțiuni violente, declarația rămînînd în cadrul tacticii rezistenței pasive.

Partidul comunist a chemat masele de muncitori să participe cu toate forțele la această grevă. Datorită faptului că fasciștii aflaseră despre pregătirea grevei și își adunaseră forțele, numai prin acțiuni hotărîte ale proletariatului putea să fie asigurat succesul luptei. Autorul descrie în mod detaliat participarea largă a muncitorilor la grevă, care în multe localități se transforma în ciocniri armate cu fasciștii. La Genova s-au desfășurat adevărate bătălii, la Milano au apărut baricade. Proletariatul se pregătea pentru o luptă consecventă. În toiul luptei însă, conducătorii socialiști ai Uniunii Muncii au dat cuvînt de ordine să înceteze greva, pe motiv că formarea noului guvern, socotit de ei „mai de stînga", ar fi însemnat realizarea parțială a scopurilor grevei. Hotărîrea Uniunii Muncii era luată și ca urmare a amenințărilor fasciștilor. Această hotărîre a însemnat o lovitură grea pentru muncitori. În unele regiuni, greva însă a continuat, dar greviștii au fost izolați. Aducînd numeroase exemple de ciocniri armate între muncitorii greviști și fasciști (la Genova, Milano etc.), autorul tratează pe larg luptele din Parma — una din glorioasele pagini ale istoriei luptei proletariatului italian împotriva ofensivei fascismului. La

Parma, în curs de 6 zile (1—6 august 1922), 400 de arditi, sprijiniți de masele muncitoare, au luptat împotriva detașamentelor fasciste de 20.000 de oameni. După lupte grele, fasciștii s-au retras, însuși Mussolini fiind nevoit să semneze ordinul cu privire la retragere (pag. 180). Forța maselor din Parma a constat în unitatea rîndurilor lor, creată sub conducerea comuniștilor. În frontul unic proletar din Parma au intrat muncitorii comuniști, socialiști, anarhiști și republicani. Aici s-a pus baza și a unui front mai larg antifascist, la luptă participînd meseriași, mici negustori și o parte a intelectualității.

Succesul luptelor din Parma nu a putut însă să schimbe întreaga situație : greva generală a fost înfrîntă. Analizînd cauzele înfrîngerii grevei, autorul subliniază alegerea greșită a momentului declarării grevei, pregătirea insuficientă, lipsa frontului unic proletar și a frontului antifascist, inexistența unui program concret de luptă, în sfîrșit, ordinul de încetare a grevei dat la 3 august 1922 (pag. 181—183).

După înfrîngerea grevei din august, în Italia s-a intensificat ofensiva fascismului, ofensiva patronilor împotriva drepturilor și nivelului de trai al muncitorilor.

Un mare interes prezintă redarea în această lucrare a unor momente din perioada de pregătire a instaurării dictaturii fasciste, care se făcea în mod absolut deschis. Clasele dominante, văzînd în fascism o forță contrarevoluționară, au înlesnit pînă și realizarea concretă a venirii la putere a fasciștilor : republicanii au încheiat cu fasciștii „pactul de împăcare" (octombrie 1922) ; Vaticanul a chemat clerul la neutralitate față de fasciști, iar alte grupări ale claselor dominante nici n-au încercat să formeze vreo coaliție antifascistă. Autorul arată caracterul absolut pașnic al „marșului asupra Romei", cînd Mussolini a venit, chemat de rege, pentru formarea cabinetului de miniștri. Nu degeaba — arată, printre altele, B. Lopuhov — lovitura de stat fascistă a fost denumită în Italia „revoluția în vagonul de dormit" — făcîndu-se aluzie la faptul că Mussolini a venit la Roma într-un vagon de dormit. La 31 octombrie 1922 a fost instaurată dictatura fascistă, care a adus maselor muncitoare, poporului italian mari suferințe, lichidarea libertăților democratice, cruntă teroare, război.

În încheierea cărții, autorul face o sinteză a literaturii legate de esența fascismului, de problema venirii acestuia la putere și formulează unele concluzii privind lupta clasei muncitoare italiene împotriva fascismului, în anii respectivi. El subliniază condițiile deosebit de grele ale luptei antifasciste în Italia : înfrîngerea din septembrie 1920, sciziunea din rîndurile clasei muncitoare, care nu era pregătită pentru lupta antifascistă ; izolarea clasei muncitoare de aliații săi firești și, în primul rînd, de țărănime, datorită politicii greșite a socialiștilor. Nu numai masele micii burghezii de la orașe, ci și o parte a țărănimii s-au situat pe poziții ostile muncitorilor și au fost prinse în mrejele mișcării fasciste (pag. 210). „Cu toate acestea — se subliniază în carte —, oamenii muncii din Italia, și în primul rînd clasa muncitoare, în curs de 2 ani au luptat cu bărbăție împotriva ofensivei fasciste. În decursul acestor doi ani, în Italia s-a desfășurat un adevărat război civil, și oamenii muncii au pricinuit fascismului multe înfrîngeri serioase" (pag. 210—211). Un merit al muncitorilor italieni este acela că ei, în mod spontan, au ajuns la ideea frontului unic proletar și a frontului unic antifascist. Singurul partid politic care a militat pentru organizarea rezistenței înarmate împotriva fascismului a fost partidul comunist, însă lipsa de maturitate politică, de experiență în lupta împotriva fascismului nu i-au dat posibilitate să asigure o conducere cît mai eficientă a luptei antifasciste. Deși oamenii muncii din Italia nu au putut să oprească ofensiva fascismului, lupta lor a însemnat, însă, începutul rezistenței antifasciste de masă, care s-a încheiat ulterior prin victoria poporului italian.

A. FEDOTOVA

G. WILLARD: „LA DROLE DE GUERRE ET LA TRAHISON DE VICHY"
Éditions sociales, Paris, 1960, 174 pag.

După publicarea operelor lui M. Thorez, a noii ediții a cărții „Fiul poporului", de o deosebită însemnătate pentru istoriografia marxistă, precum și după apariția unor monografii, studii, lucrări de popularizare științifică [1] cu privire la principalele etape ale activității Partidului Comunist Francez, cartea scrisă de Germaine Willard reprezintă un aport de seamă la studierea drumului glorios de luptă al P.C.F., la clarificarea adevărului istoric despre evenimente de seamă ale istoriei contemporane a Franței, la combaterea denaturărilor și falsificărilor conținute într-o serie de lucrări ale istoriografiei burgheze.

Cartea pe care o semnalăm, „Războiul ciudat și trădarea de la Vichy", a apărut în cadrul cercetărilor științifice și al lucrărilor întreprinse de istoricii comuniști francezi în vederea elaborării manualului de istorie a P.C.F.

Germaine Willard tratează o perioadă a istoriei Franței (septembrie 1939—iunie 1941) în care evenimentele, pline de consecințe pentru poporul francez, s-au succedat într-un ritm deosebit de rapid. Situația politică complexă în necontenită și rapidă transformare cerea din partea partidelor politice și a oamenilor politici francezi luări de poziție având consecințe de excepțională însemnătate pentru destinele Franței.

În cele două decenii care au trecut de la aceste evenimente au apărut în Franța numeroase lucrări și memorii ale istoricilor, publiciștilor, oamenilor politici burghezi cu privire la această perioadă. Majoritatea lor însă ignorează sau înfățișează în mod denaturat rolul avangărzii clasei muncitoare franceze, al Partidului Comunist Francez, prezentînd astfel în mod eronat sau falsificînd de-a dreptul istoria.

Folosind o documentație bogată, documentele și publicațiile P.C.F. din anii ilegalității, supunînd unei cercetări științifice, critice, minuțioase documente ale autorităților hitleriste de ocupație, ale fasciștilor colaboraționiști, cercetînd critic lucrările de istorie, memoriile și alte scrieri publicate de istorici, oameni politici și publiciști burghezi, de militari de carieră, autorul aduce o contribuție însemnată la cunoașterea adevărului istoric.

G. Willard înfățișează lupta neabătută tenace a P.C.F. împotriva agresiunii fasciste din afară și a trădării din interior din partea cercurilor conducătoare ale marii burghezii franceze. Autorul ne demonstrează convingător consecvența cu care și-au desfășurat activitatea cei mai buni patrioți comuniștii, care au prevăzut, au prevenit și au acționat la timp împotriva primejdiei hitleriste și care, declarați în afara legii, urmăriți și prigoniți, activînd în condițiile aspre ale ilegalității, au știut să găsească, în fiecare etapă, soluția cea mai justă și să acționeze corespunzător intereselor naționale ale țării, ale maselor populare.

[1] *Fl. Bonte :* „Le chemin de l'honneur", Paris, 1946 ; *F. Billoux :* „Notre lutte pour la paix en 1939" („Cahiers du Communisme", 1949, nr. 8) ; *F. Grenier :* „C'était ainsi...", Paris, 1959 ; și alte lucrări.

În tratarea perioadei „războiului ciudat", autorul distinge trei etape : septembrie 1939, octombrie 1939—mai 1940, mai—iunie 1940, prezentînd concret, pe bază de fapte, poziția și politica claselor sociale, ale partidelor politice în fiecare din aceste etape. În capitolele cărții se poate discerne lesne că ceea ce caracterizează în esență politica partidelor burgheze de toate nuanțele în această perioadă este teama de popor, grija pentru apărarea intereselor înguste, de clasă, ale exploatatorilor. În opoziție cu această politică antinațională, antipopulară s-a ridicat Partidul Comunist Francez cu politica sa fermă și suplă în același timp, adecvată modificărilor obiective intervenite în situația politică-militară, politică al cărei fir roșu a fost fidelitatea față de interesele oamenilor muncii, ale întregului popor, față de interesele general-naționale ale Franței, politică ce corespundea atît intereselor imediate cît și celor de perspectivă ale clasei muncitoare, intereselor popoarelor subjugate sau amenințate de subjugarea hitleristă.

Autorul analizează cauzele social-politice profunde ale înfrîngerii Franței în iunie 1940, demonstrează convingător complicitatea sau lașitatea partidelor politice burgheze și mic-burgheze, inclusiv a conducătorilor de dreapta ai Partidului socialist francez, la pregătirea înfrîngerii și instaurarea regimului din Vichy, dezvăluie baza de clasă și trăsăturile esențiale ale acestui regim profund reacționar.

Începutul și lărgirea mișcării antifasciste de rezistență a poporului francez (vara anului 1940—iunie 1941) este tratat profund și multilateral de autor, care în mod justificat consacră acestei probleme o treime din volumul cărții sale. Folosind o bogată documentație științifică, autorul demonstrează cu putere de convingere rolul inițiator și conducător al P.C.F. în crearea și dezvoltarea mișcării de rezistență pe pămîntul Franței, rolul decisiv al maselor muncitoare în această mișcare și risipește ceața calomniilor cu care mulți istorici burghezi și oameni politici reacționari au încercat să acopere adevărul despre rolul eroic al comuniștilor francezi.

Atît în primele capitole cît și în ultimul capitol (atacul hitlerist împotriva U.R.S.S.), autorul scoate în relief lupta consecventă, neîncetată a U.R.S.S. pentru preîntîmpinarea primejdiei fasciste, pentru limitarea și înfrînarea agresiunii hitleriste, iar mai tîrziu pentru crearea frontului unic al popoarelor în vederea apărării libertății și independenței lor în războiul drept împotriva fascismului.

G. Willard abordează și problema caracterului celui de-al doilea război mondial, ținînd seamă de rezultatele ultimelor cercetări ale istoriografiei marxiste în acest domeniu și aduce noi contribuții în ceea ce privește diferite aspecte ale celui de-al doilea război mondial legate de evenimentele din Franța. Faptele și datele prezentate de autor, analiza lor consecvent științifică înlesnesc cititorului înțelegerea procesului istoric complex care a dus la schimbarea caracterului celui de-al doilea război mondial.

La studierea caracterului celui de-al doilea război mondial datele problemei legate de evenimentele din Franța prezintă un mare interes. Or, tocmai în această privință aduce autorul o contribuție concretă, folositoare, atît pentru istorici, cît și pentru militanții mișcării comuniste și muncitorești de pretutindeni.

GH. ADORIAN

JINDŘICH VESELÝ: „CRONICA ZILELOR DIN FEBRUARIE 1948"
Editura de stat pentru literatură politică, Praga, 1958, 233 pag.

Lucrarea elaborată de Jindřich Veselý este consacrată unuia dintre evenimentele hotărîtoare pe calea dezvoltării Republicii Socialiste Cehoslovace. Această valoroasă lucrare se ocupă de înfrîngerea forţelor reacţionare din Cehoslovacia, care, folosind unele poziţii deţinute pînă atunci de burghezie în guvern, parlament şi economie, în februarie 1948 au încercat să înlăture pe comuniştii din conducerea ţării şi, cu sprijinul puterilor imperialiste, să restabilească în ţară orînduirea capitalistă. La chemarea partidului comunist, clasa muncitoare din Cehoslovacia s-a ridicat la luptă pentru apărarea cuceririlor revoluţionare, dînd o ripostă nimicitoare elementelor contrarevoluţionare. O dată cu victoria istorică a maselor din februarie 1948 a început o etapă nouă în dezvoltarea Cehoslovaciei, marcînd începutul construcţiei desfăşurate a socialismului.

Lucrarea demască cu tărie uneltirile burgheziei cehoslovace şi personal ale lui Beneş, fostul preşedinte al republicii, zdrobeşte o serie de născociri şi falsificări ale istoricilor reacţionari din ţările capitaliste în legătură cu evenimentele din februarie 1948 şi scoate în relief conştiinţa de clasă a proletariatului, politica justă şi rolul conducător al Partidului Comunist din Cehoslovacia.

Sînt sugestive concluziile, pe marginea evenimentelor din februarie 1948, expuse de autor în prefaţa lucrării: „Vai aceluia care se pune în calea evenimentelor gata să se dezlănţuie sau în curs de îndeplinire. Vai aceluia care încearcă să întoarcă înapoi dezvoltarea istoriei. Intenţia lui nu va face decît să accelereze tocmai ceea ce este inevitabil şi el se va găsi zdrobit sub roata istoriei, care se mişcă înainte implacabil".

Autorul lucrării a reuşit să înfăţişeze în mod documentat istoria acelor zile de cotitură din viaţa poporului cehoslovac. Acest lucru i-a atras cărţii o largă popularitate. Într-un timp relativ scurt, ea a fost tradusă în mai multe limbi.

*

Primele capitole ale lucrării se ocupă, succint, de istoricul evenimentelor din 1948. Se arată împrejurările în care a fost creat — încă înainte de terminarea celui de-al doilea război mondial — Frontul Naţional. Văzînd creşterea rapidă a popularităţii partidului comunist în rîndurile maselor, Beneş şi ceilalţi reprezentanţi ai emigraţiei burgheze cehoslovace (care formau aşa-zisul guvern în exil) în anul 1943, cînd au plecat de la Londra la Moscova pentru încheierea Tratatului de prietenie şi alianţă cu Uniunea Sovietică, au intrat în legătură cu reprezentanţii Partidului Comunist din Cehoslovacia. Aceasta au făcut-o pentru a-şi asigura o anumită influenţă asupra evoluţiei viitoare a evenimentelor interne din Cehoslovacia. Politicieni burghezi cu multă experienţă, ei au înţeles ecoul puternic pe care l-a avut în rîndul maselor propunerea co-

muniștilor pentru crearea Frontului Național Antifascist, importanța răscoalei populare slovace din toamna anului 1944 și a creșterii continue a mișcării de rezistență în întreaga Cehoslovacie.

In martie 1945 — se arată în lucrare —, reprezentanții emigrației burgheze cehoslovace au plecat, din nou, la Moscova pentru a se înțelege cu conducătorii partidului comunist, în frunte cu Klement Gottwald, asupra formării unui guvern pe baza Frontului Național. Ei au fost nevoiți să accepte programul de guvernare propus de comuniști, denumit ulterior „programul de la Košice". Comuniștii au obținut în guvern Ministerele de Interne, Agriculturii și de Informații, avînd influență asupra altor patru ministere. Conducînd cu hotărîre lupta de eliberare a țării de sub jugul fascist, pentru înfăptuirea consecventă a sarcinilor revoluției național-democratice, Partidul Comunist din Cehoslovacia cîștiga tot mai mult teren în rîndul maselor populare.

In continuare, în lucrare se trec în revistă principalele transformări democratice care au avut loc în Cehoslovacia în primii ani de după eliberarea țării. In prima etapă a revoluției — arată autorul — au fost pedepsiți capii colaboraționiștilor și trădătorilor naționali confiscîndu-li-se averile, s-au format consilii de întreprinderi, s-a înfăptuit controlul muncitoresc asupra producției, s-au confiscat pămînturile trădătorilor, colaboraționiștilor și hitleriștilor și s-au împărțit țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin, s-a asigurat egalitatea deplină a poporului ceh și a celui slovac, schimbîndu-se fundamental relațiile dintre aceste două popoare, s-au pus bazele colaborării strînse cu Uniunea Sovietică în problemele politicii externe. Burghezia cehoslovacă a primit o lovitură deosebit de puternică prin naționalizarea, în octombrie 1945, a industriei de bază, în proporție de 62%, a băncilor și instituțiilor de asigurare.

In focul luptei pentru înfăptuirea transformărilor revoluționare — se subliniază în lucrare — au crescut influența și prestigiul partidului comunist în rîndul maselor muncitoare. Acest lucru rezultă și din creșterea rapidă a rîndurilor sale. In preajma Congresului al VIII-lea al Partidului Comunist din Cehoslovacia, din martie 1946, partidul avea peste un milion de membri. S-a întărit poziția partidului în organizațiile de masă ale oamenilor muncii, și în primul rînd în sindicate. Pozițiile partidului comunist, ale sindicatelor unite revoluționare, ale comitetelor naționale (organe locale ale puterii) și ale celorlalte organizații de masă s-au întărit așa de rapid și într-o măsură atît de mare, încît ele au reușit să impună, în numai 6—8 luni după eliberarea totală a țării, înfăptuirea principalelor prevederi ale programului de la Košice.

La sfîrșitul anului 1945, reacțiunea cehoslovacă, avînd sprijinul imperialiștilor, a început să se organizeze și să manifeste o rezistență crescîndă. Pînă atunci burghezia n-a reușit să-și regrupeze în suficientă măsură forțele. Partidele vechi ale burgheziei, compromise, nu și-au putut relua activitatea. Emigrația burgheză reîntoarsă în țară și-a creat partidul socialist-popular, partidul popular, iar în Slovacia — partidul democrat slovac. După primele lovituri date pozițiilor economice ale burgheziei a început o orientare puternică a elementelor reacționare, discreditate, spre noile partide burgheze. Foștii emigranți burghezi Zenkl, Šranek, Ursiný etc., la începutul anului 1946, au deschis larg porțile partidelor lor acestor elemente. Astfel, în partidele burgheze cehoslovace ale Frontului Național au pătruns un număr tot mai mare de elemente compromise în timpul ocupației hitleriste.

Partidul Comunist Cehoslovac a ieșit din alegerile din mai 1946 ca cel mai puternic partid din țară, obținînd aproape 40% din totalul voturilor. S-a format un nou guvern al Frontului Național prezidat, pentru prima oară, de un comunist — Klement Gottwald. Programul de guvernămînt prevedea înfăptuirea primului plan bienal de reînnoire economică a țării și de ridicare a producției industriale cu 10% față de anul 1937, crearea bazei pentru industrializarea Slovaciei, întări-

rea continuă a alianței cu Uniunea Sovietică. O sarcină extrem de importantă care stătea în fața guvernului era adoptarea unei noi constituții, care avea menirea să legifereze cuceririle revoluționare ale poporului cehoslovac. Noul program de guvernare — se arată în lucrare — a fost primit cu entuziasm de masele populare.

Burghezia cehoslovacă a căutat să se opună prevederilor programului de guvernare și să împiedice realizarea planului bienal prin intensificarea acțiunilor de speculă și sabotaj. Reacțiunea s-a activizat și mai mult în primăvara anului 1947, cînd Partidul Comunist Cehoslovac a pus la ordinea zilei rezolvarea radicală a problemei agrare pe baza lozincii „Programului de la Hradec": „Pămîntul aparține aceluia care îl cultivă". Acest program prevedea înfăptuirea unei noi reforme agrare, care să lichideze proprietățile mari din țară, care se ridicau încă la 1.600.000 ha, confiscarea moșiilor de peste 50 ha și împărțirea lor țăranilor lipsiți de pămînt.

Autorul arată că partidele burgheze au încercat să determine și o orientare nouă, antinațională, a Cehoslovaciei în problemele politicii externe. Trecînd peste trădarea de la München (din anul 1938), ele au propus ca Cehoslovacia să devină „o punte între Răsărit și Apus", să încheie acorduri de alianță cu țările imperialiste și să accepte faimosul plan Marshall, elaborat în anul 1947 cu multă reclamă de monopolurile americane în scopurile asigurării dominației lor mondiale. Reacțiunea internă era sprijinită de șefii misiunilor diplomatice aparținînd țărilor occidentale, care participau împreună la o serie de consfătuiri secrete. Poziția fermă a comuniștilor a determinat însă anihilarea acestor uneltiri.

În a doua jumătate a anului 1947 — arată autorul — s-a creat o situație tot mai încordată în Cehoslovacia. Partidele burgheze, și în primul rînd conducătorii celui de-al doilea partid din țară — partidul socialist-popular —, au renunțat din ce în ce mai mult la ideea colaborării cu comuniștii în cadrul Frontului Național. A uitat și Beneș iluziile sale demagogice din anul 1945 despre „simpatiile" lui pentru transformări revoluționare și socialism. Partidele burgheze, văzînd restrîngerea rapidă a pozițiilor politice și economice ale claselor exploatatoare, au hotărît să treacă la organizarea sistematică a luptei împotriva comuniștilor, a împiedicării înaintării Cehoslovaciei pe calea socialismului, în scopul pregătirii unei reîntoarceri la vechea republică capitalistă dinainte de cel de-al doilea război mondial.

La o ședință secretă la Karlovy Vary din iulie 1947, conducătorii reacționari ai partidului socialist-popular, în frunte cu Petr Zenkl, prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, au hotărît o colaborare strînsă și coordonată cu celelalte partide burgheze, cu social-democrații de dreapta și cu partidul democrat slovac în cadrul Frontului Național, în parlament și guvern pentru formarea unui front anticomunist și așteptarea momentului potrivit, determinat de evoluția situației internaționale, pentru a trece la contraatac. Un rol important în lupta împotriva maselor populare, a comuniștilor l-a avut președintele republicii, Eduard Beneș.

Conducătorii reacționari din partidul socialist-popular au cîștigat ușor de partea lor pe reacționarii din conducerea celorlalte partide burgheze (partidul popular și partidul democrat slovac) pentru lupta organizată împotriva partidului comunist. În lupta sa contrarevoluționară, lagărul reacțiunii s-a străduit din răsputeri să atragă de partea sa întregul partid social-democrat. La Congresul P.S.D. din noiembrie 1947, majoritatea delegaților au susținut linia tovarășului Zdenek Fierlinger de colaborare cu comuniștii, respingînd politica de trădare de clasă a elementelor de dreapta. Totuși, aceste elemente, avînd sprijinul social-democraților de dreapta din Apus, au reușit să înșele pe delegați, propunînd a alege ca președinte al partidului pe „un om de mijloc", înlocuindu-l pe Fierlinger cu Bohumil Lausman. Burghezia împreună cu Beneș au jubilat. Acesta a fost însă numai un simplu „succes" trecător, deoarece noua conducere a parti-

dului social-democrat nu s-a bucurat de sprijinul maselor de membri cinstiți ai P.S.D.

Reacțiunea — se arată în lucrare — și-a pus speranțe mari în Slovacia, unde partidul democrat slovac era sprijinit de partizanii vechiului partid fascist al lui Hlinka și de biserica catolică.

Reprezentanții forțelor reacționare țineau mereu ședințe secrete în vederea elaborării unei lovituri contrarevoluționare, antistatale. Ei însă nu se sprijineau și nici nu se puteau sprijini pe mase, bazîndu-se mai mult pe diferite manevre și intrigi. Pentru a îndepărta pe comuniști din guvern, Beneș a susținut propunerea cercurilor reacționare de a se forma un cabinet de tehnicieni.

Partidul comunist a demascat cu tărie uneltirile reacțiunii, mobilizînd masele la luptă pentru apărarea regimului democrat-popular. Un rol important în mobilizarea maselor la luptă împotriva reacțiunii a avut plenara C.C. al partidului comunist din noiembrie 1947. Plenara din noiembrie 1947 a dat un avertisment energic reacționarilor, care unelteau împotriva regimului democrat-popular, elaborînd o serie de măsuri concrete, ca eliminarea elementelor reacționare subversive din rîndul Frontului Național, transformarea acestuia într-o alianță puternică a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor.

Lupta dintre forțele progresului și ale reacțiunii a luat forme tot mai înverșunate, în special în legătură cu dezbaterea proiectului de Constituție a republicii. Reprezentanții partidelor reacționare au opus rezistență aproape la fiecare paragraf principal. Miniștrii reacționari au continuat să saboteze elaborarea legii pentru înfăptuirea unei noi reforme agrare. Apărînd cu hotărîre interesele țăranilor muncitori, Partidul Comunist din Cehoslovacia și-a atras popularitatea și încrederea acestora.

Partidul comunist a demascat promisiunile demagogice făcute funcționarilor publici de către partidele burgheze în vederea cîștigării sprijinului politic al acestora. În acest scop partidele burgheze au promis sporirea exagerată a salariilor în condițiile cînd aparatul de stat a crescut în mod nejustificat de la 460.000 de oameni, în anul 1938, la 700.000 — după război. Ridicarea salariilor funcționarilor publici ar fi determinat sporirea corespunzătoare a salariilor tuturor salariaților, ceea ce ar fi dus în mod inevitabil la inflație. În locul acesteia, miniștrii comuniști au propus un ajutor bănesc. În ședința Consiliului de Miniștri din 10 februarie 1948, reprezentanții partidelor burgheze au reușit însă să întrunească în această problemă majoritatea voturilor din guvern. Încurajați de acest succes vremelnic, miniștrii reacționari au considerat că a sosit timpul să treacă la alte manevre. În acest scop, ei au dezlănțuit un nou atac, de data aceasta împotriva ministrului de Interne și al Securității.

La 13 februarie, miniștrii reacționari Drtina și Ripka, în absența ministrului de Interne, au impus în Consiliul de Miniștri suspendarea ordinului ministrului de Interne pentru destituirea a opt șefi ai organelor raionale ale Securității din Praga care, în urma activității lor dubioase dinainte de trădarea de la München și în timpul ocupației, nu prezentau nici o garanție pentru interesele securității de stat. După acest „succes" nou, reacțiunea devenea și mai arogantă și mai provocatoare.

Partidul Comunist din Cehoslovacia a căutat totuși să folosească ultimele posibilități pentru a menține o colaborare loială și principială în cadrul Frontului Național. În același timp însă a avertizat cu tărie partidele burgheze și pe slujitorii lor că această situație nu va fi tolerată la infinit.

În ședința Consiliului de Miniștri, cei 12 miniștri reacționari, avînd de partea lor sprijinul din culise al lui Beneș, au continuat acțiunile lor obstrucționiste, căutînd să acapareze Ministerul de Interne și să impună demisia guvernului. Reprezentanții partidului comunist au demascat cu tărie aceste uneltiri în ședința Consiliului de Miniștri. Totodată, partidul comunist s-a adresat poporului muncitor cu o declarație oficială, informîndu-l despre întreaga situație politică internă.

Declarația a chemat masele la luptă energică împotriva acestor uneltiri. Chemarea partidului comunist a avut un răsunet uriaș în rîndurile maselor, fiind dezbătută cu însuflețire în întreaga țară. În rezoluțiile votate la numeroase mitinguri muncitorești se cerea adoptarea unor măsuri hotărîte împotriva reacțiunii.

În același timp, Beneș a continuat să încurajeze pe Zenkl și Ripka, liderii partidului socialist-popular. Fiind informat despre adîncirea crizei guvernamentale, ambasadorul american, Lawrence Steinhardt, s-a întors în grabă la Praga, unde a declarat fățiș că în curînd în Cehoslovacia va fi restabilită orînduirea capitalistă.

Bazîndu-se atît pe sprijinul președintelui republicii, cît și al imperialiștilor occidentali, reacțiunea a continuat provocările. La 18 februarie, miniștrii burghezi au refuzat să participe la o ședință a Consiliului de Miniștri care trebuia să condamne politica agresivă a Germaniei occidentale. Presa burgheză a trecut la atacuri din ce în ce mai grosolane împotriva comuniștilor. În această atmosferă, la 19 februarie, conducătorii de dreapta ai partidului social-democrat au respins propunerea lui Gottwald de a forma un front comun de luptă împotriva reacțiunii, deși această atitudine a fost condamnată cu tărie de aripa de stînga a acestui partid, condus de Fierlinger și Jankovkova.

În capitolul intitulat „Cine seamănă vînt, acela culege furtună", autorul descrie, pe larg, cum au căutat conducătorii reacționari ai partidelor burgheze, orbiți de ură față de oamenii muncii și față de avangarda clasei muncitoare, să provoace cu forța o ruptură în guvern și în Frontul Național. Astfel, în ziua de 20 februarie, cei 12 miniștri reacționari și-au înaintat, în mod oficial, demisia din guvern. „Demisia" lor era însă o simplă manevră. Reacțiunea internă și internațională spera că demisia miniștrilor burghezi va atrage după sine și demisia miniștrilor comuniști și că, în mod automat, va provoca căderea guvernului democrat-popular. Apoi ei credeau că va fi format un nou guvern, fără comuniști.

În această situație era important ce atitudine va adopta partidul social-democrat. În conducerea partidului social-democrat s-a dezlănțuit însă o luptă între reprezentanții aripii de dreapta și ai celei de stînga în jurul demisiei, pe care totuși au amînat-o deocamdată. A rămas în guvernul prezidat de Klement Gottwald și ministrul de Război Svoboda, precum și ministrul de Externe Jan Masaryk, care n-au făcut parte din nici un partid. În plus, opoziția din sînul partidelor burgheze a dezaprobat demisiile. Așadar, calculele reacțiunii nu și-au atins scopul, deoarece majoritatea din parlament susținea programul național inițiat de comuniști. Față de cei 12 miniștri „demisionați", 14 au rămas la posturile lor. În această situație n-a putut fi impusă demisia întregului guvern. S-au izolat astfel tocmai cei „demisionați". Beneș, ca unul din principalii organizatori ai complotului contrarevoluționar, văzînd că manevrele reacțiunii au fost sortite eșecului, a refuzat să accepte „demisiile".

În această problemă, comuniștii, în frunte cu Klement Gottwald, au adoptat o poziție intransigentă, cerînd lui Beneș să accepte demisiile miniștrilor reacționari. Beneș însă a condiționat primirea demisiei miniștrilor reacționari de demisia celorlalți miniștri din guvern.

Partidul comunist a adresat imediat un apel către popor prin care se demascau uneltirile reacționarilor, chemînd masele muncitoare să se unească în jurul Frontului Național și să se ridice la apărarea regimului democrat-popular. La chemarea partidului comunist, în ziua următoare, la 21 februarie, masele, revoltate de manevrele murdare ale reacțiunii, au intrat în acțiune. În toată țara au avut loc numeroase adunări și demonstrații. Muncitorii din peste o mie de întreprinderi au adoptat rezoluții pe care le-au trimis lui Beneș, cerîndu-i să accepte demisiile înaintate. El a fost asaltat de nenumărate delegații, la care au participat muncitori comuniști, social-democrați și membri cinstiți ai partidului socialist popular, cerînd același lucru. La 21 februarie, la Praga a avut loc un miting grandios la care au participat

sute de mii de oameni ai muncii. În cuvîntarea sa la miting, Klement Gottwald a subliniat că criza guvernamentală poate să fie rezolvată numai pe calea acceptării demisiei miniștrilor reacționari și înlocuirii lor cu oameni noi, credincioși principiilor Frontului Național și luptei neabătute pentru întărirea și dezvoltarea continuă a regimului democrat-popular. Adunarea a trimis o delegație la Beneș pentru a-i preda rezoluția adoptată. Beneș a refuzat însă să accepte demisiile înaintate.

Lupta maselor largi populare împotriva reacțiunii lua o amploare tot mai mare. La 22 februarie, la Praga s-au deschis lucrările congresului consiliilor de întreprindere, la care au participat 8.000 de delegați din întreaga țară. La congres au ținut cuvîntări mobilizatoare Klement Gottwald, Antonin Zapotocky, președintele sindicatelor din țară. Congresul a propus, în unanimitate, declanșarea unei greve generale demonstrative în ziua de 24 februarie. În aceeași zi a avut loc și congresul asociației de prietenie sovieto-cehoslovacă care, de asemenea, a luat poziție împotriva uneltirilor conducătorilor reacționari ai partidelor burgheze. Aceste manifestări puternice au demonstrat cu tărie schimbarea raportului de forțe în favoarea adepților credincioși ai regimului democrat-popular. În aceste împrejurări, conducătorii de dreapta ai partidului social-democrat au renunțat la ideea demisiei. Așadar, singura speranță a reacțiunii a rămas președintele republicii, Eduard Beneș.

În capitolele următoare, autorul descrie în mod impresionant creșterea năvalnică a luptei maselor împotriva reacțiunii și intrarea acestei lupte într-o etapă nouă. Semnalul acestor lupte a fost dat cu prilejul descoperirii de către organele de securitate a planurilor unor conducători ai partidului socialist-popular îndreptate spre ocuparea, cu forța, a clădirii de radioemisiune. Conducerea Partidului Comunist din Cehoslovacia și personal Klement Gottwald, în calitatea sa de șef al guvernului, au mobilizat organele securității naționale pentru a se lua măsurile necesare în vederea apărării clădirilor publice, a podurilor și gărilor din Praga, pentru înarmarea unor detașamente ale miliției muncitorești și punerea în stare de alarmă a armatei. În țară s-au format repede numeroase comitete de acțiune ale Frontului Național și comitete de acțiune pe întreprinderi. Comitete de acțiune s-au alcătuit și în numeroase sate.

Cu toate că izolarea reacțiunii s-a adîncit, Beneș continua totuși să se eschiveze de a accepta demisiile miniștrilor burghezi. Muncitorii au luat măsuri menite să pună capăt uneltirilor reacțiunii. Ei au împiedicat intrarea miniștrilor demisionați în clădirile ministerelor respective, atît la Praga cît și la Bratislava. De asemenea, muncitorii au refuzat să tipărească unele ziare reacționare, care susțineau activitatea antipopulară a acestor elemente.

Între timp, organele securității naționale au găsit alte documente compromițătoare la adresa conducătorilor reacționari ai partidelor burgheze, descoperind unele acțiuni periculoase de sabotaj (întreruperea curentului electric, a circulației feroviare etc.). În urma acestor acțiuni dușmănoase s-a făcut o descindere la secretariatul central al partidului socialist-popular, cu care prilej, la dovezile existente, s-au adăugat și alte dovezi asupra acțiunilor antistatale ale liderilor partidelor burgheze. Dezvăluirea uneltirilor reacțiunii a accelerat înarmarea muncitorilor din întreprinderile din Praga și din celelalte orașe din țară. Pe străzile din Praga au apărut unități înarmate ale miliției muncitorești. Ele participau activ la demonstrațiile de stradă, patrulau în cele mai diferite părți ale orașului, demonstrînd în fața opiniei publice hotărîrea de luptă și forța clasei muncitoare. Proletariatul înarmat era stăpîn pe stradă.

Această evoluție a evenimentelor a dus la adîncirea divergențelor interne din sînul partidelor burgheze și la întărirea continuă a aripii de stînga din partidul social-democrat. Președintele republicii, Beneș, avînd sprijinul țărilor imperialiste, a continuat să reziste. Semnificative sînt indicațiile pe care

le primea Beneș de la ambasadele americană și franceză: „Nu cedați — perseverați!" El a cerut lui Gottwald să intre în tratative cu conducătorii trădători ai partidelor burgheze. Această manevră însă a fost respinsă categoric. În aceeași zi, primind în audiență pe politicienii reacționari (Zenkl, Ripka, Stransky, Drtina), Beneș le-a asigurat tot sprijinul său.

Ca răspuns la aceste uneltiri, Consiliul Central al Sindicatelor, din inițiativa Partidului Comunist Cehoslovac, a convocat o adunare, la care a fost reînnoit Frontul Național. La această adunare au participat o delegație a partidului social-democrat, în frunte cu Fierlinger, reprezentanții opozițiilor din partidele burgheze, ai diferitelor asociații obștești (partizani, foști deținuți politici, scriitori, țărani etc.) și ai armatei. La adunare a fost aleasă o nouă conducere centrală a Frontului Național, hotărîtă să lupte pentru înfăptuirea programului guvernului într-un termen cît mai scurt. Aceasta a constituit un moment politic istoric în viața poporului cehoslovac.

Evenimentele s-au precipitat în mod irezistibil. În capitolul intitulat „Cu pas de fier" se arată că la 24 februarie a avut loc în țară greva generală de protest urmată de demonstrații uriașe, la care masele au cerut energic formarea imediată a unui guvern al Frontului Național lărgit, fără miniștrii reacționari demisionați. Sub presiunea acestor evenimente, opozițiile din partidele popular și socialist-popular au format noi comitete de acțiune, ocupînd secretariatele centrale ale acestor partide și preluînd controlul asupra organelor centrale de presă ale celor două partide. Concomitent, majoritatea membrilor partidului social-democrat au impus clarificarea situației în partid, ceea ce a dus la victoria definitivă a aripii de stînga în acest partid. Totodată, ministrul social-democrat de dreapta, Majer, care era unul dintre cei mai înrăiți lideri reformiști, deși nu și-a dat încă demisia, a fost nevoit să părăsească și el ministerul pe care l-a deținut.

Țara trecea prin momente hotărîtoare. În noaptea de 24—25 februarie, majoritatea muncitorilor din capitală au rămas în întreprinderi. În aceeași noapte a avut loc un schimb de scrisori între Beneș și conducerea partidului comunist. Prin aceste scrisori, partidul comunist a demascat din nou acțiunile dușmănoase ale miniștrilor reacționari și a cerut cu tărie formarea unui guvern al Frontului Național reînnoit și lărgit.

În fața acestei situații, Beneș a început să înțeleagă tot mai mult că susținerea pe mai departe a forțelor reacționare putea să se sfîrșească cu înlăturarea sa de la postul de președinte al republicii și să se demaște complicitatea sa activă cu elementele trădătoare, antipopulare. De aceea, în cursul dimineții, el n-a mai îndrăznit să primească pe conducătorii reacționari ai partidelor burgheze. În schimb a fost nevoit să primească pe conducătorii partidului comunist, care i-au înmînat propunerile concrete pentru formarea noului guvern.

La 25 februarie au avut loc noi demonstrații ale muncitorilor din Praga și din alte centre ale țării. Sub presiunea luptelor maselor muncitoare s-a pus capăt oricărei tergiversări în rezolvarea problemei așteptate cu nerăbdare de poporul muncitor. În seara zilei de 25 februarie, Beneș a fost nevoit să aprobe lista noului guvern propus de Klement Gottwald. În componența guvernului, alături de comuniști (care dețineau 11 ministere din 24) și social-democrații de stînga, au intrat reprezentanți ai sindicatelor revoluționare și, de asemenea, reprezentanți ai opozițiilor din rîndul partidelor burgheze, precum și două personalități burgheze „fără de partid" (Jan Masaryk și generalul Svoboda).

Reacțiunea, care a provocat criza guvernamentală, a suferit o înfrîngere totală. Sute de mii de oameni ai muncii adunați în piața Vaclav au primit cu entuziasm știrea asupra victoriei obținute. Victoria a fost cucerită deoarece în fruntea luptei poporului muncitor a stat Partidul Comunist din Cehoslovacia, iar masele muncitoare au dat dovadă, în aceste zile, de o maturitate politică și de o înaltă conștiință de clasă și patriotică.

În zilele următoare s-a trecut, cu hotărîre, la consolidarea victoriei. S-a dezlănțuit o activitate largă pentru înlăturarea dușmanilor poporului din aparatul de stat, din conducerile întreprinderilor naționalizate, finanțe și transporturi, din Uniunea ziariștilor și din alte asociații. În această acțiune a maselor populare, comitetele de acțiune ale Frontului Național au avut un rol important. Comitetele de acțiune s-au extins în întreaga țară, trecînd pretutindeni la o activitate energică pentru zdrobirea dușmanilor poporului.

În această atmosferă revoluționară, de activizare a maselor muncitoare conduse de partidul comunist, la 28—29 februarie s-au desfășurat la Praga lucrările Congresului comitetelor țărănești, la care au participat 3.000 de delegați. Congresul s-a deschis cu un miting uriaș, la care au participat 130.000 de țărani din întreaga țară, care au cerut cu hotărîre continuarea confiscării moșiilor mai mari de 50 de hectare și înfăptuirea consecventă a programului Frontului Național.

Trecînd în revistă evenimentele furtunoase ale acestor zile, autorul explică apoi de ce era necesară colaborarea vremelnică cu reprezentanți ai burgheziei, ca Zenkl, Ripka și alții.

În continuare, autorul arată că noul guvern a publicat la 10 martie 1948 o declarație care stabilea rezolvarea următoarelor sarcini urgente: înfăptuirea totală a programului de guvernare din iulie 1946 și a revendicărilor formulate la Congresul consiliilor de întreprindere din 22 februarie și la Congresul comitetelor țărănești din 28—29 februarie, înfăptuirea celei de-a doua etape a naționalizării mijloacelor de producție, confiscarea tuturor proprietăților mari de peste 50 de hectare. În domeniul politicii externe, declarația de guvern se pronunța pentru întărirea continuă a prieteniei cu Uniunea Sovietică și cu țările de democrație populară. Acesta era un program de luptă pentru întregul popor muncitor în vederea dezvoltării și lărgirii considerabile a cuceririlor revoluționare. Expusă în fața Adunării Naționale, declarația a fost aprobată fără nici o rezervă. Aprobarea acestei declarații a desăvîrșit zdrobirea uneltirilor jalnice ale reacțiunii.

Evenimentele din februarie au marcat în primul rînd — așa cum arată autorul lucrării — falimentul politic și moral al burgheziei cehoslovace. După februarie 1948 au început acuzații reciproce și interminabile în lagărul burgheziei. Capitaliștii și reprezentanții lor politici reacționari erau cuprinși de panică totală. Unii politicieni burghezi, cu ajutorul ambasadelor occidentale, au fugit în Apus pentru a nu fi trași la răspundere de popor.

Victoria din februarie 1948 a însemnat o lovitură grea și pentru reacțiunea internațională. Denaturînd desfășurarea evenimentelor din Cehoslovacia, guvernele imperialiste din Occident n-au mai putut face altceva decît să trimită la Praga „note de protest". În rîndurile reacțiunii interne și externe s-au adîncit contradicțiile în jurul cotiturii istorice din Cehoslovacia. În Apus s-au făcut reproșuri amare foștilor miniștri burghezi reacționari pentru activitatea lor „lipsită de plan" și lui Beneș pentru „inconsecvența" lui.

Poporul cehoslovac a păși mai departe cu toată hotărîrea pe drumul deschis de victoria obținută. La 25 martie a fost adoptată de Adunarea Națională legea cu privire la învățămîntul unitar, la 16 aprilie, legea privind asigurarea națională, la 29 aprilie, legea despre continuarea naționalizărilor, prin care 98% din industrie a trecut în proprietatea poporului, iar comerțul angro și comerțul exterior au devenit monopolul statului democrat-popular. După înfrîngerea politică, burghezia a suferit și pe cea economică. În noua situație politică, președintele Beneș, deși imediat după numirea noului guvern s-a retras demonstrativ, într-o vilă la țară, sub presiunea maselor a fost nevoit să semneze toate aceste legi cu caracter revoluționar. Un eveniment extrem de important în viața politică a țării l-a constituit adoptarea, într-o atmosferă de mare entuziasm, a noii Constituții.

Un alt element nou în situația politică a țării l-a constituit faptul că toate partidele

componente ale Frontului Național, pentru prima dată, s-au declarat de acord cu propunerea Partidului Comunist din Cehoslovacia de a participa cu o listă unită la noile alegeri pentru Adunarea Națională. Alegerile din 30 mai 1948 pentru Adunarea Națională au însemnat o nouă și mare victorie a poporului.

La 7 iunie 1948, Beneș, nemaisimțindu-se în stare să influențeze mersul evenimentelor, compromis în evenimentele din februarie, izolat complet de popor, și-a înaintat demisia. Adunarea Națională a acceptat demisia și în unanimitate l-a ales pe Klement Gottwald președinte al Republicii Cehoslovace, devenind astfel primul președinte muncitor al republicii. Antonin Zapotocky a fost numit președinte al Consiliului de Miniștri.

Victoriile istorice din această perioadă au fost încununate cu unificarea, la 27 iunie 1948, a partidului comunist și partidului social-democrat pe baza principiilor marxism-leninismului.

Astfel, în cîteva luni s-au succedat un șir de evenimente istorice și transformări fundamentale în viața poporului cehoslovac.

După evenimentele din februarie 1948 a urmat un proces de descompunere politică-morală a rămășițelor politicienilor burghezi, unii trecînd chiar de partea militariștilor revanșarzi din Germania occidentală, dușmani de moarte ai poporului cehoslovac.

In același timp, oamenii muncii din Cehoslovacia au repurtat succese după succese.

Pentru a înțelege importanța victoriei obținute în zilele din februarie 1948, autorul, în ultimul capitol al lucrării, prezintă un bilanț asupra dezvoltării Cehoslovaciei în prima etapă a revoluției, începută în mai 1945, și asupra luptei proletariatului cehoslovac pentru înfăptuirea programului de la Košice, care a stat la baza unirii forțelor antifasciste. Aceasta, arată autorul, era etapa revoluției naționale și democratice. Succesele obținute de oamenii muncii, sub conducerea partidului comunist, au făcut posibilă trecerea pașnică de la această etapă la revoluția socialistă, în ciuda rezistenței înverșunate a capitaliștilor. Evenimentele din februarie 1948 au constituit desăvîrșirea acestui proces în condițiile înfrîngerii zdrobitoare a reacțiunii.

In aceste zile hotărîtoare, partidul comunist a dat dovadă de aplicare creatoare a unei tactici corespunzătoare, bazată pe legăturile sale strînse cu masele.

Importanța internațională a evenimentelor din februarie 1948 a constat în aceea că poporul cehoslovac a respins cu hotărîre încercările reacțiunii interne și externe de a împinge țara în lagărul imperialist și s-a alăturat definitiv de partea lagărului păcii, democrației și socialismului.

Trecerea la socialism pe cale pașnică — fără război civil — a fost posibilă datorită atragerii de partea partidului comunist a clasei muncitoare, a majorității zdrobitoare a maselor populare din Cehoslovacia.

Din lucrarea „Cronica zilelor din februarie 1948" rezultă cu tărie forța învățăturii universal-valabile a marxism-leninismului, care a constituit un far călăuzitor în lupta poporului cehoslovac, condus de partidul de avangardă, împotriva elementelor reacționare, pentru instaurarea dictaturii proletariatului.

Considerăm că ar fi fost necesar, mai ales pentru cititorii din alte țări, ca autorul să fi insistat mai mult asupra succeselor obținute de oamenii muncii din Cehoslovacia pe calea dezvoltării și întăririi regimului democrat-popular în perioada dinainte de evenimentele din februarie 1948.

Lucrarea lui Jindřich Veselý, închinată unui moment de cotitură din viața poporului frate cehoslovac, prezintă interes pentru cercetătorii din domeniul științelor sociale și pentru masele de cititori din țara noastră, contribuind la cunoașterea unei pagini eroice din lupta maselor muncitoare din Cehoslovacia, sub conducerea partidului comunist, pentru victoria revoluției populare, pentru socialism.

V. A. VARGA

„EVOCĂRI – LOCURI ȘI CASE DIN BUCUREȘTI LEGATE DE LUPTA P. C. R."
București, 1960, 136 pag.

Cunoașterea trecutului de luptă al poporului nostru, al luptei glorioase a clasei muncitoare, condusă de Partidul Comunist din Romînia, pentru libertate, socialism și pace, are o mare importanță în formarea conștiinței socialiste, în educația patriotică a celor ce muncesc.

Oamenii muncii din capitală, întregul nostru popor se mîndresc cu tradițiile glorioase de luptă ale muncitorilor din București. Numeroase locuri și case din capitală sînt mărturii ale mișcării revoluționare, ale luptei măreț, eroice duse de partidul comunist în condițiile grele ale ilegalității.

Cuprinderea într-un volum a unor materiale privind principalele locuri și case care amintesc de lupta clasei muncitoare din București, condusă de P.C.R., împotriva exploatării și asupririi burghezo-moșierești constituie o acțiune deosebit de utilă. De aceea, lucrarea „Evocări – locuri și case din București legate de lupta P.C.R." de Fl. Georgescu și Al. Cebuc prezintă interes pentru masele largi de cititori din țara noastră, dornici să cunoască trecutul glorios de luptă al partidului.

Concepută ca un „ghid", lucrarea include în paginile sale date și fotografii ale celor mai importante locuri istorice și case legate de lupta P.C.R., în special ale acelora la care sînt fixate plăci memoriale: sedii ale P.C.R., ale U.T.C., ale sindicatelor unitare, ale unor organizații legale de masă conduse de P.C.R., ale redacțiilor și tipografiilor ilegale unde s-au editat „Scînteia", „Lupta de clasă" și alte periodice ale partidului, manifeste etc.

Autorii nu limitează expunerea la simpla prezentare a caselor folosite de partid în ilegalitate sau la descrierea plăcilor memoriale, ci înfățișează și lupta desfășurată de partid în momentul istoric respectiv pentru a reda cît mai complet adevărata semnificație a monumentelor la care se referă lucrarea.

După o succintă introducere, lucrarea se ocupă de avîntul revoluționar din țara noastră în perioada 1917—1920, subliniind puternica înrîurire a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în ridicarea la luptă, în proporții nemaicunoscute pînă atunci, a proletariatului din Romînia. În aceste condiții, clasele exploatatoare au intensificat pregătirile de reprimare a luptelor revoluționare, în primul rînd a mișcării muncitorești. Astfel, la 13 decembrie 1918, în piața Teatrului Național din București, au fost uciși, din ordinul guvernului burghezo-moșieresc, peste 100 de muncitori. Pe locul unde burghezia și moșierimea au comis această crimă s-a ridicat, în anul 1948, un monument. În text apar fotografia monumentului și inscripția integrală. Privitor la aceeași perioadă, în lucrare există referiri asupra tipografiilor ilegale ale grupurilor comuniste în care se tipăreau manifeste, broșuri etc. Una dintre aceste tipografii se afla instalată, în anul 1919, într-o casă conspirativă situată pe locul actualei fabrici „Ana Ipătescu" de pe șoseaua Vitan 243.

În continuare, autorii se ocupă de unele aspecte ale grevei generale din anul 1920, punct culminant al luptelor revoluționare desfășurate în anii 1917—1920, a cărei experiență a arătat cu deosebită pregnanță necesitatea creării unui partid revoluționar, marxist-leninist.

La 8 mai 1921 și-a început lucrările Congresul de constituire a Partidului Comunist din Romînia în sediul ziarului „Socialismul", unde azi se înalță blocul „Romarta", pe str. Academiei 35—37. Aici se află o placă memorială cu următorul text: „Pe acest loc a fost casa în care s-au ținut primele ședințe (în zilele de 8, 9 și 10 mai 1921) ale Congresului de constituire a Partidului Comunist din Romînia". Lucrările au continuat în zilele de 11—12 mai în clădirea din str. Sfîntul Ionică, unde congresul a votat cu o majoritate zdrobitoare înființarea Partidului Comunist din Romînia și afilierea lui la Internaționala a III-a, Comunistă. Casa din str. Sf. Ionică nu mai există, ea a fost demolată în anii anteriori celui de-al doilea război mondial; pe locul respectiv se înalță unul din noile blocuri din Piața Palatului Republicii, în apropierea pasajului Crețulescu.

În paginile următoare, cartea amintește de casa din str. Pompiliu Eliad nr. 9, în care s-a făcut pregătirea Congresului al II-lea al P.C.R., și de cea din bulevardul Titulescu nr. 35, pe a cărei placă se scrie că „în această clădire au fost, în perioada anilor 1921—1924, sediul Comitetului local București al Partidului Comunist din Romînia, sediul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Socialist, precum și sediul ziarului «Tineretul socialist»".

Deși scos în afara legii, în anul 1924, P.C.R. a reușit să-și reorganizeze activitatea pe baze ilegale, continuînd să stea în fruntea luptelor pentru apărarea intereselor maselor muncitoare. În vederea menținerii unei strînse legături cu masele, pentru organizarea și mobilizarea lor la luptă, P.C.R. a inițiat și condus numeroase organizații legale de masă. În casa de pe aleea Mitropoliei nr. 7, locuință a publicistului democrat C. G. Costa-Foru, și-au avut sediul Liga drepturilor omului (1923—1929), Comitetul pentru amnistie (1928—1929), Blocul pentru apărarea libertăților democratice (1935). În București a fost, de asemenea, sediul sindicatelor unitare, create în 1923, din inițiativa P.C.R., ca urmare a trădării săvîrșite de reformiști la congresul de la Cluj al sindicatelor, care, cu ajutorul poliției, au reușit să spargă unitatea sindicală. În perioada 1928—1929, sediul Consiliului General al sindicatelor unitare din Romînia se afla pe str. Sf. Apostoli nr. 36. Sediul C.C. al Blocului Muncitoresc-Țărănesc, organizație legală condusă de P.C.R., se afla în anii 1928—1929 pe Calea Victoriei 168, iar în anul 1931 în casa de pe Calea Moșilor nr. 25. Tot aici se afla și organul de presă al B.M.Ț. — „Deșteptarea".

În ciuda condițiilor grele ale ilegalității, P.C.R. a asigurat apariția, începînd de la 15 august 1931, a ziarului „Scînteia", organ al Comitetului Central. „În această căsuță a funcționat, în condiții de adîncă ilegalitate, timp de 3 luni, iulie-septembrie 1932, redacția ziarului „Scînteia", organ al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia", — glăsuiește inscripția săpată pe placa așezată în veranda casei din str. Ecoului nr. 29. În anii 1934—1936, redacția ilegală a ziarului „Scînteia" a funcționat în clădirea din str. Mocanului nr. 1, iar în perioada 1939—1940 organul partidului s-a tipărit pe str. Soldat Condea nr. 27. Tot aici se tipăreau „Lupta de clasă", manifeste și broșuri care chemau masele populare la luptă împotriva fascizării țării și a pregătirilor războiului antisovietic, pentru doborîrea regimului burghezo-moșieresc.

În continuare, lucrarea prezintă casele în care au avut loc acțiuni de pregătire a eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933. Amintirea acestor lupte, organizate și conduse de P.C.R., trezește un puternic sentiment de admirație și mîndrie pentru lupta proletariatului din țara noastră, pentru eroismul de care au dat dovadă muncitorii în 1933. „În această casă a avut loc în martie 1932, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, Conferința pe țară a muncitorilor

ceferiști pentru pregătirea luptelor eroice ale ceferiștilor din ianuarie-februarie 1933", — se arată în inscripția de pe casa din str. Mitropolit Grigore nr. 69. Tot în 1932, în luna decembrie, a avut loc în clădirea fostului sediu al sindicatelor din calea Griviței nr. 261, sub conducerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, ședința Comitetului Central de acțiune al muncitorilor ceferiști.

Pe locul unde s-au desfășurat luptele ceferiștilor din București s-au ridicat în anii puterii populare monumente și plăci memoriale : în curtea Atelierelor în memoria muncitorilor uciși, pe locul unde s-a tras în muncitori și pe fațada clădirii unde se afla sirena prin care utecistul Vasile Roaită adresa o neîntreruptă chemare la luptă și la solidaritate. De asemenea, în curtea Atelierelor se află un bust al lui Ilie Pintilie, membru al C.C. al P.C.R., și un bust al lui Vasile Roaită.

Pe str. Saligny nr. 6, în apropierea Sfatului popular al capitalei, se află o placă comemorativă așezată pe fațada clădirii în care a funcționat, în anul 1934, sediul Asociației „Amicii U.R.S.S." Această asociație a militat pentru popularizarea succeselor în opera de construire a socialismului din U.R.S.S. și pentru demascarea calomniilor antisovietice, propagate de clasele exploatatoare.

In septembrie 1939, P.C.R. a instalat într-o casă conspirativă de pe Calea Victoriei nr. 134 un post de radio-emisiune ilegală — „Romînia liberă".

In lucrare sînt arătate și unele străzi care poartă nume de eroi ai clasei muncitoare și care au instalate plăci memoriale (Filimon Sîrbu, Haia Lifschitz etc.), precum și clădirile unde au locuit eroi și luptători ai clasei muncitoare. Astfel, pe strada Dîmbului nr. 3 a locuit Pompiliu Ștefu, în strada Măgurele nr. 102 a locuit muncitorul tipograf N. Mohănescu, iar în casa de pe strada Olga Bancic — colț cu strada Polonă — a locuit luptătoarea comunistă Olga Bancic. Pe clădirile în care au locuit acești luptători se află plăci memoriale ale căror inscripții sînt redate integral, alături de fotografia caselor respective.

Un rol important în lupta desfășurată de P.C.R. pentru mobilizarea maselor la luptă împotriva fascismului au avut manifestele, broșurile, presa și alte publicații apărute în tipografiile ilegale, printre care aceea instalată în anii 1941—1944, în casa din str. Școala Florească nr. 34. Tot aici se tipărea și ziarul patriotic „Romînia liberă".

In continuare, în lucrare sînt înfățișate locurile și casele memoriale legate de pregătirea și desfășurarea insurecției armate din august 1944, eveniment de însemnătate istorică ce a marcat începutul revoluției populare în patria noastră, al transformărilor revoluționare pe drumul libertății și socialismului.

In lucrare este redat textul plăcii de pe casa din strada C. Burcă nr. 27 (cartierul Vatra Luminoasă), precum și fotografia casei din strada Ștefan Gheorghiu nr. 1, (fostul parc Eliza Filipescu) unde a funcționat în zilele de 23—25 august Comandamentul formațiunilor de luptă patriotice și sediul C.C. al P.C.R.

Fiind centrul desfășurării insurecției armate, orașul București păstrează numeroase mărturii ale luptelor eroice purtate în august 1944 de formațiunile de luptă patriotice și armată pentru alungarea trupelor hitleriste din oraș și împrejurimi. Lupte dîrze s-au purtat pentru ocuparea unora din obiectivele germane din interiorul orașului, printre care sediul Comandamentului aviației germane, care se afla în clădirea actualului Sfat popular al regiunii București, sediul armatei de uscat, situat la actuala Academie militară etc. Placa memorială de pe clădirea actualului Sfat popular al regiunii București are următorul text : „In ziua de

24 august 1944, orele 4,30, ostaşii romîni, luptînd pentru apărarea Bucureştiului împotriva trupelor hitleriste, au luat cu asalt această clădire în care se afla Comandamentul aviaţiei germane. În urma luptelor purtate întregul comandament german a fost făcut prizonier. Slavă ostaşilor romîni, care au luptat pentru libertatea şi independenţa patriei noastre". Plăci memoriale care amintesc de eroicele lupte purtate în timpul insurecţiei din august 1944, se mai află aşezate pe podul Băneasa, la liziera pădurii Băneasa şi la Otopeni.

Lucrarea prezentată constituie un ajutor preţios pentru cunoaşterea locurilor şi monumentelor care amintesc despre eroica luptă a clasei muncitoare condusă de Partidul Comunist din Romînia pentru libertate şi socialism.

P. Daiche

V. G. KONOVALOV: „COLEGIUL STRĂIN"
Editura regiunii Odesa, 1958, 185 pag.
„EROII ILEGALIŞTI DIN ODESA"
Gospolitizdat, Moscova, 1960, 262 pag.

Lucrările lui V. G. Konovalov înfăţişează aspecte din lupta eroică a comuniştilor din Odesa în perioada intervenţiei armate străine în sudul Rusiei (decembrie 1918—aprilie 1919).

În partea introductivă a acestor lucrări, autorul demască cu tărie pe imperialiştii S.U.A., Angliei, Franţei şi altor state care, la sfîrşitul anului 1918, au intensificat intervenţia militară împotriva tînărului stat sovietic. La început, obiectul ocupaţiei a fost sudul Rusiei: Odesa, Nikolaev, Herson etc., de unde imperialiştii plănuiau să dezlănţuie atacul general împotriva Ţării sovietice.

Partidul comunist şi guvernul sovietic au luat o serie de măsuri în vederea eliberării unor teritorii din sudul Rusiei ocupate vremelnic de intervenţioniştii străini. Totodată, partidul comunist a trimis la Odesa un număr de comunişti cu experienţă care, împreună cu comuniştii din acest oraş, au creat un grup internaţional de agitaţie şi propagandă. Acest grup s-a numit „Colegiul de propagandă internaţională de pe lîngă Comitetul regional al Partidului Comunist (bolşevic) din Ucraina", intrat în istorie sub denumirea de „Colegiul străin" [1].

În ambele cărţi, V. Konovalov acordă un loc important activităţii „Colegiului străin". Bazîndu-se pe o largă documentaţie, autorul prezintă date interesante şi inedite din scurta şi eroica viaţă a „Colegiului străin".

„Colegiul străin" era compus din 5 grupuri naţionale: francez, polonez, romîn, grec şi sîrb. Din motive conspirative, numărul de membri ai unui grup naţional era limitat. Aşa, de pildă, cînd numărul activiştilor grupului romîn a crescut de la 5 la 15, s-a hotărît a se sista primirea de noi membri, ceea ce nu însemna că grupul nu putea întruni, sub conducerea sa, un număr mare de simpatizanţi [2].

Sfidînd represiunile sîngeroase şi „vînătoarea de bolşevici" organizată de ocupanţi şi albgardişti, comuniştii membri ai „Colegiului străin" au desfăşurat o amplă muncă politică în rîndurile armatelor intervenţioniste, au demascat adevărata faţă a imperialiştilor care plănuiau sugrumarea puterii muncitorilor şi ţăranilor din Rusia.

În cărţile pe care le prezentăm, un spaţiu important se acordă internaţionalismului proletar. Sub steagul internaţionalismului proletar, relevă autorul, pentru apărarea primului stat socialist din lume, alături de comuniştii ruşi I. F. Smirnov (Lasto-

[1] *V. G. Konovalov*: „Colegiul străin", Odesa, 1958, pag. 3

[2] Loc cit., pag. 35

cikin), E. V. Sokolovskaia și alții, au luptat, umăr la umăr, comunista franceză Jeanne Labourbe, romînii M. Gh. Bujor și A. Zalic, poloneza Elena Gjelijak, sîrbul Stoiko Ratkov și mulți alții.

Activînd în adîncă ilegalitate, întregul aparat al „Colegiului străin" era bine conspirat. În ciuda terorii cumplite dezlănțuite de intervenționiști și albgardiști, luptătorii comuniști de diferite naționalități au asigurat, în catacombele din Odesa, funcționarea unei tipografii ilegale, care publica, în mai multe limbi, gazeta „Comunistul" și numeroase manifeste destinate propagandei în rîndurile trupelor intervenționiste franceze, engleze, grecești, romînești, poloneze etc. Comuniștii au condus emisiunile stației de radio aflate chiar în bîrlogul albgardiștilor, pe vasul Platov [3].

Un interes deosebit pentru cititorii din țara noastră prezintă relatările cu privire la activitatea grupului romîn în cadrul „Colegiului străin", propaganda desfășurată de comuniștii romîni printre soldații romîni și francezi pentru trezirea spiritului revoluționar internaționalist al acestora.

Activității grupului romîn, V. G. Konovalov îi consacră cîte un paragraf în ambele cărți. Grupul romîn, arată autorul, avea 15 membri și un numeros activ recrutat din rîndurile muncitorilor romîni din întreprinderile evacuate la Odesa în anii războiului. Din rîndul muncitorilor de la Arsenalul militar naval s-au recrutat cei mai mulți membri ai grupului comunist romîn — grup care, în decembrie 1918, a intrat în componența „Colegiului străin".

Cu toate greutățile pricinuite din cauza muncii ilegale, grupul romîn se aduna de două ori pe săptămînă și discuta problemele practice legate de activitatea sa.

Conducătorul grupului romîn din cadrul „Colegiului străin" a fost A. Zalic din Brăila, care, încă în timpul ocupației austro-germane, a organizat la Odesa grupul comunist ilegal romîn, iar în decembrie 1918, după declanșarea intervenției Antantei în sudul Rusiei, el a intrat în conducerea „Colegiului străin", fiind și unul din redactorii gazetei ilegale „Le communiste".

Alături de comuniștii romîni, în strînsă legătură cu ei activau Ivan Krivorukov, fostul secretar al Comitetului regional al P. C. (b) Chișinău, Ecaterina Temiș și bulgarul Ivan Botev.

V. G. Konovalov în lucrările sale reliefează că membrii grupului romîn din cadrul „Colegiului străin" își desfășurau activitatea atît pe teritoriul Rusiei sovietice, cît și în Romînia. Unii din activiștii grupului romîn se deplasau deseori în Romînia, transportînd literatură ilegală [4].

În ambele cărți se reliefează că, în urma activității desfășurate de grupul romîn și de activul său, s-a constatat o creștere a stării de spirit revoluționare în rîndurile soldaților, fapt sesizat de însuși inspectorul general al siguranței romîne din Basarabia. Acesta, într-un raport trimis guvernului burghezo-moșieresc, a fost nevoit să recunoască faptul că bolșevicii desfășoară o largă agitație în rîndul trupelor romîne, răspîndind prin cazărmi numeroase manifeste în limba romînă [5].

Grupul romîn din cadrul „Colegiului străin" a desfășurat o largă activitate printre cetățenii romîni din Odesa. Comuniștii au demascat pe agentul denikinist Ciocan, fost preot, în plină adunare, unde acesta ținea un discurs în vederea atragerii de „voluntari" romîni din Odesa de partea albgardiștilor lui Denikin. Activitatea desfășurată de grupul romîn a împiedicat recrutarea de „voluntari" pentru armata contrarevoluționară a lui Denikin [6].

Autorul reliefează și activitatea desfășurată de grupul romîn în rîndul trupelor intervenționiste romîne și franceze (cunoscînd limba franceză, unii comuniști romîni duceau munca de agitație și propagandă și printre soldații francezi).

La sfîrșitul lunii ianuarie 1919, în regiunea Tiraspol, unitățile sovietice de partizani au început lupta împotriva unităților mili-

[3] *V. G. Konovalov*: „Eroii ilegaliști din Odesa". Moscova, 1960, pag. 89.

[4] *V. G. Konovalov*: „Colegiul străin". Odesa, 1958, pag. 94.

[5] Loc. cit., pag. 95.

[6] Loc. cit., pag. 94.

tare franceze și romîne. Grupul romîn din componența „Colegiului străin" a răspîndit în rîndurile unităților romînești manifeste care chemau soldații să nu lupte împotriva Armatei Roșii și a partizanilor sovietici, deoarece ei luptă pentru libertatea Ucrainei și Basarabiei, pentru ca fabricile să fie ale muncitorilor, iar pămîntul al țăranilor. Soldații romîni erau chemați să fraternizeze cu partizanii sovietici [7].

Activitatea desfășurată de comuniștii romîni în rîndurile unităților armatei regale romîne nu a întîrziat să-și arate roadele. Acest lucru a fost confirmat și de ziarul „Pravda" în 1919: „soldații romîni au o stare de spirit ostilă față de ofițeri, pe alocuri au fost împușcați de către soldați anumiți ofițeri" [8]. În același timp, de partea sovietică trecea un număr din ce în ce mai mare de soldați romîni care și-au părăsit unitățile lor.

Am desprins din bogăția de fapte și documente înfățișate în lucrările lui V. G. Konovalov acelea care se refereau nemijlocit la grupul de comuniști romîni care activau în cadrul „Colegiului străin" din Odesa.

Meritul deosebit al acestor două volume care tratează despre lupta eroică a comuniștilor din Odesa îl constituie prezentarea activității grupurilor naționale din componența „Colegiului străin" în strînsă legătură și sub conducerea directă a Comitetului regional al P.C. (b) din Odesa, sublinierea spiritului internaționalist care a animat toate acțiunile membrilor „Colegiului străin", apărători dîrji ai tînărului stat sovietic, luptători, în același timp, împotriva exploatatorilor din propriile țări.

Chiar după represiunea sălbatică dezlănțuită de către intervenționiști la 1 martie 1919 împotriva conducătorilor „Colegiului străin", cînd au fost asasinați mișelește Jeanne Labourbe, Jacques Elin, iar ceva mai înainte neînfricatul bolșevic Smirnov-Lastocikin, chiar după pierderea grea suferită de ilegaliștii din Odesa, aceștia și-au continuat activitatea, raportînd, la sfîrșitul lunii martie 1919, Comitetului Central al P.C. (b) din Ucraina că „am reușit să refacem «Colegiul străin» și să restabilim legăturile cu francezii... Avem legături cu soldații romîni, am scos manifeste în toate limbile" [9].

Cărțile lui V. G. Konovalov ne evocă într-un mod deosebit de sugestiv luminoasele figuri ale revoluționarilor ruși, romîni, francezi, polonezi, sîrbi, care, înfruntînd moartea, au ținut sus steagul internaționalismului proletar, înscriind o pagină eroică în istoria luptei internaționaliste a proletariatului din toate țările pentru apărarea Țării sovietice, a dictaturii proletariatului, a primului stat din lume al muncitorilor și țăranilor.

E. Ban

[7] Loc. cit., pag. 95.
[8] „Pravda" din 18 aprilie 1919.
[9] *V. G. Konovalov:* „Eroii ilegaliști din Odesa". Moscova, 1960, pag. 204.

„GREVA GENERALĂ DIN ROMÎNIA - 1920"
Editura politică, 1960, 444 pag.

Monografia despre greva generală din 1920, elaborată de un colectiv de autori și apărută sub egida Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., este consacrată unuia dintre cele mai importante momente ale luptei clasei muncitoare din țara noastră dusă împotriva regimului de exploatare și asuprire, pentru pîine, libertate, pace și o viață mai bună.

Cartea scoate în relief condițiile economice, sociale și politice în care a avut loc greva generală din octombrie 1920, semni-

ficația acestei greve în dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia. Lucrarea constituie un pas important în studierea și cunoașterea întregii perioade de mari lupte de clasă care au avut loc în țara noastră după 1917, ca urmare a grelelor condiții de existență a maselor populare după războiul mondial și sub puternica influență a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În focul acestor lupte, care au culminat cu greva generală, s-a plămădit Partidul Comunist din Romînia, de la crearea căruia întregul nostru popor a sărbătorit anul acesta 40 de ani.

Volumul cuprinde patru mari capitole, precum și un număr însemnat de documente care vin să întregească înțelegerea mai completă a luptei dusă de clasa muncitoare din țara noastră în perioada avîntului revoluționar.

Monografia „Greva generală din Romînia — 1920" are meritul de a înfățișa tabloul concret al izbucnirii și desfășurării grevei generale, pe baza folosirii unui bogat material inedit, din arhivă și din presă și în conexiunea evenimentelor care au avut loc în țara noastră în perioada de avînt revoluționar. Prin modul de abordare și tratare, în spiritul învățăturii marxist-leniniste, a puternicelor lupte revoluționare care au avut loc între anii 1917 și 1920, monografia pe care o prezentăm contribuie la elucidarea unuia din momentele importante ale mișcării muncitorești care a arătat, mai mult ca oricînd, necesitatea creării Partidului Comunist din Romînia.

Monografia „Greva generală din Romînia — 1920" prezintă un interes deosebit atît pentru cercetătorii din domeniul istoriei mișcării muncitorești și al istoriei patriei, cît și pentru masele largi de cititori.

V. P.

„LA COMMUNE DE 1871"
Éditions sociales, Paris, 1960, 436 pag.

În ajunul aniversării a nouă decenii de la proclamarea glorioasei Comune din Paris, a apărut lucrarea monografică „La Commune de 1871", elaborată de un colectiv de istorici marxiști din Franța [1]. Lucrarea, tipărită în condiții grafice superioare, cuprinde într-o reușită împletire interpretarea marxist-leninistă a fenomenului istoric cu documentul elocvent, la care se adaugă o bogată și sugestivă ilustrație. De altfel în cuvîntul introductiv autorii mărturisesc că și-au propus să pună în centrul volumului „povestirea evenimentelor", ceea ce însă nu i-a împiedicat să cerceteze cauzele lor și să desprindă din acestea învățăminte, pe baza lucrărilor clasicilor marxismleninismului.

În afara introducerii și concluziilor, lucrarea este împărțită în 11 capitole. Foarte bogate sînt anexele care cuprind : un tabel cronologic al desfășurării evenimentelor, o largă listă bibliografică a Comunei, ziarele și istoriografia Comunei, afișele și publicațiile de stradă din timpul Comunei, precum și note biografice cu privire la aleșii, militanții și principalii luptători ai Comunei.

Este de reținut că autorii au considerat necesar să explice Comuna printr-un studiu introductiv consacrat mișcării muncitorești din Franța între 1848 (iunie) și 1870 (iulie) și agoniei celui de-al doilea imperiu. Problemele distribuite în cele 11 capitole se succed în general cronologic : De la declanșarea războiului la capitularea Parisului (cap. I) ; 18 Martie (cap. II) ; De la 18 martie la Comună (cap. III) ; Compoziția și tendințele Consiliului Comunei (cap. IV) ; Comuna și forțele populare (cap. V) ; Opera Comunei (cap. VI) ; Comuna și lupta arma-

[1] „La Commune de 1871", sous la direction de Jean Bruhat, Jean Dautry et Emile Tersen avec la collaboration de Pierre Angrand, Jean Bouvier, Henri Dublief, Jeanne Gaillard et Claude Pierrot, Éditions sociales, Paris, 1960.

tă (cap. VII); Săptămîna sîngeroasă (cap. VIII); Represiunea (cap. IX); Mişcările din provincie şi solidaritatea proletariatului internaţional cu Comuna (cap. X şi XI).

Cu toate că autorii îşi numesc modest volumul o „sinteză provizorie", el constituie în realitate o imagine vie, combativă şi pasionantă a luptei proletariatului francez în cele 72 de zile glorioase de existenţă a Comunei. De aceea lucrarea este un omagiu adus Comunarzilor într-un moment cînd clasa muncitoare din Franţa condusă de Partidul Comunist Francez — continuatorul tradiţiilor Comunei — îşi strînge din ce în ce mai puternic rîndurile şi se călеşte zi de zi în luptele pentru o viaţă mai bună. Lucrarea este într-adevăr, aşa cum au dorit, „demnă în acelaşi timp de aceia cărora le este consacrată şi de aceia cărora le este destinată".

N. C.

LEO STERN: „DER EINFLUSS DER GROSSEN SOZIALISTISCHEN OKTOBERREVOLUTION AUF DEUTSCHLAND UND DIE DEUTSCHE ARBEITERBEWEGUNG"

Rütten S. Loening, Berlin, 1958, 398 S.

Lucrarea „Influenţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie asupra Germaniei şi mişcării muncitoreşti germane" de dr. Leo Stern, apărută în legătură cu volumele de documente pe aceeaşi temă întocmite de asemenea de acelaşi autor, are la bază un bogat şi, în bună parte, inedit material documentar.

În primul capitol al cărţii se arată că victoria de importanţă mondială a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie a însemnat triumful învăţăturii marxist-leniniste cu privire la revoluţia proletară, la rolul organizator şi conducător al partidului comunist în Revoluţia din Octombrie. Totodată, în acest capitol se demască falsificările reacţionare şi revizioniste cu privire la caracterul internaţional al Revoluţiei din Octombrie.

Alte capitole ale lucrării se ocupă cu lupta clasei muncitoare germane în ajunul primului război mondial dusă împotriva imperialismului, militarismului şi războiului, cu lupta revoluţionară a bolşevicilor împotriva războiului imperialist şi strîngerea forţelor de stînga din Internaţionala a II-a, influenţa revoluţiei ruse burghezo-democratice din februarie 1917 în Germania şi procesul de diferenţiere politic-ideologic în sînul mişcării muncitoreşti germane.

Creşterea mişcării revoluţionare din Germania s-a manifestat cu putere prin greva uriaşă din aprilie 1917, care a fost o expresie a poziţiei antirăzboinice a proletariatului german. În pregătirea acestei greve, un rol important a revenit grupelor revoluţionare ale spartachiştilor. Arătînd creşterea crizei politice-militare a claselor conducătoare germane din vara şi toamna anului 1917, autorul se ocupă şi de greva, de asemenea, cu caracter antirăzboinic, care s-a desfăşurat în Germania centrală în august 1917, de extinderea mişcării antirăzboinice revoluţionare în armată şi flotă

Autorul tratează pe larg influenţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie asupra partidelor muncitoreşti germane, analizează poziţia revoluţionară a spartachiştilor, cît şi manevrele de dezorientare ale liderilor de dreapta ai partidului social-democrat german şi ai partidului socialist independent german. Demascînd conţinutul tîlhăresc al dictatului de pace de la Brest-Litovsk, autorul arată poziţiile deosebite ale partidelor muncitoreşti germane şi în legătură cu această problemă.

Un capitol separat este consacrat grevei pe întreaga Germanie din ianuarie 1918, pregătită de spartachişti, grevă care a fost cea mai mare acţiune revoluţionară de

masă a proletariatului german împotriva războiului imperialist. Această grevă a accelerat procesul de clarificare ideologică și politică în sînul spartachiștilor, care în primăvara și vara anului 1918 au lansat lozinca luptei revoluționare de masă pentru crearea unei republici socialiste.

Unei analize multilaterale îi sînt supuse perioada prăbușirii militare a Germaniei wilhelmiene pînă la revoluția din noiembrie 1918, culminarea spre sfîrșitul războiului a crizei revoluționare din Germania și sarcinile istorice ale clasei muncitoare germane. Un loc deosebit de important ocupă în lucrare analiza desfășurării revoluției burghezo-democratice din noiembrie 1918, a condițiilor necesare pentru revoluția proletară din Germania, a diferitelor aspecte privind problema sfaturilor muncitorilor și soldaților, a trădării revoluției de către conducătorii reformiști ai mișcării muncitorești germane. În carte se subliniază importanța istorică a creării Partidului Comunist din Germania în focul acestor evenimente de mare însemnătate.

Lucrarea nu se limitează numai la influența imediată a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie asupra Germaniei și a mișcării muncitorești germane, ci merge pînă la sfîrșitul crizei revoluționare de după război (1923) și în timpul ce a urmat. În lucrare se arată pe larg influența ei asupra mișcării revoluționare germane în perioada stabilizării relative a capitalismului și chiar în perioade atît de întunecate din istoria Germaniei cum au fost anii dictaturii fasciste și ai războiului al doilea mondial. Din anii criminalului război antisovietic se înfățișează aspecte multiple ale eroicei lupte de rezistență antifascistă a clasei muncitoare germane, desfășurată sub conducerea Partidului Comunist din Germania.

Autorul acordă o mare atenție transformărilor fundamentale intervenite în viața poporului german o dată cu zdrobirea mașinii de război hitleriste de către armata sovietică. El arată că 9 mai 1945, ziua victoriei, constituie un moment de cotitură în viața poporului german. Republica Democrată Germană a devenit un bastion puternic al păcii, democrației și socialismului.

Ultimul capitol al lucrării accentuează răspunderea istorică a clasei muncitoare germane pentru renașterea unei Germanii unitare, democratice și iubitoare de pace.

Lucrarea elaborată de Leo Stern constituie un mijloc de seamă pentru înțelegerea mai profundă a fenomenelor și proceselor istorice petrecute în ultima jumătate de secol în Germania, în mișcarea muncitorească germană.

V. V.

„CONTRIBUȚII LA ISTORIA CAPITALULUI STRĂIN ÎN ROMÎNIA. DE LA SFÎRȘITUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL PÎNĂ LA IEȘIREA DIN CRIZA ECONOMICĂ DIN 1929—1933"

Editura Academiei R. P. R., 1960, 591 pag.

Lucrarea „Contribuții la istoria capitalului străin în Romînia", recent apărută în editura Academiei R.P.R., elaborată de Costin Murgescu, N. N. Constantinescu (redactori responsabili), Radu Paul, Constanța Bogdan, Mihai Ștefan, este consacrată dezvăluirii caracterului profund reacționar, antinațional al politicii burgheziei și moșierimii, demascării rolului nefast al capitalului monopolist străin în economia Romîniei. Lucrarea, care se compune din două părți, cercetează căile și mijloacele folosite de oligarhia financiară internațională pentru înfeudarea economică și politică a țării noastre în perioada de la sfîrșitul primului război mondial pînă la ieșirea din criza economică din 1929—1933.

În prima parte a lucrării este analizată

pătrunderea capitalului străin pe calea participațiilor industriale și bancare. Tot aici se analizează concesiunile smulse de capitalul monopolist străin pentru împrumuturile acordate statului burghezo-moșieresc. Partea a doua a lucrării este consacrată analizei împrumuturilor înrobitoare acordate Romîniei burghezo-moșierești de către puterile imperialiste.

Cercetarea căilor și metodelor de pătrundere și dominare a capitalului monopolist străin făcută în lucrare scoate în evidență, pe de o parte, că sporirea capitalului străin s-a făcut în principal prin capitalizarea unei părți a plusvalorii stoarsă din munca maselor muncitoare din țara noastră, iar, pe de altă parte, că în perioada analizată a avut loc un proces de adîncire a subjugării Romîniei de către capitalul monopolist străin, de agravare a dependenței sale economice și politice față de marile puteri imperialiste. Analizînd căile folosite de capitalul monopolist străin pentru înfeudarea economică și politică a țării noastre, în lucrare se arată totodată urmările nefaste ale dominației capitalului străin — transformarea Romîniei într-o semicolonie a puterilor imperialiste și accelerarea procesului de pauperizare a maselor muncitoare.

Lucrarea pune în evidență lupta Partidului Comunist din Romînia în fruntea maselor împotriva exploatării capitaliste și moșierești, pentru apărarea independenței naționale și demascarea cîrdășiei claselor dominante din Romînia cu capitalul monopolist străin, împotriva înrobirii țării de către puterile imperialiste. Prin puternice mișcări greviste, cum au fost grevele de la societățile forestiere din Valea Mureșului, de la societățile petroliere, grevele metalurgiștilor, luptele din perioada crizei economice din 1929—1933, care au culminat cu eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933. Clasa muncitoare, organizată și condusă de partidul comunist, s-a ridicat cu hotărîre împotriva exploatării și jefuirii oamenilor muncii de către clasele exploatatoare din țară, în cîrdășie cu capitaliștii străini, pentru libertate și independența țării. Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști, organizate și conduse de P.C.R., au zădărnicit pentru un timp planurile monopolurilor internaționale de a înfeuda complet Romînia.

După insurecția armată din august 1944, organizată și condusă de Partidul Comunist din Romînia, în condițiile adîncirii crizei dictaturii militare-fasciste, ale ofensivei eliberatoare a armatei sovietice, poporul nostru și-a cucerit libertatea și independența deplină. Dominația monopolurilor străine a fost măturată pentru totdeauna din viața țării.

Gh. S.

„DEUTSCHLANDS UNSTERBLICKER SOHN. ERINNERUNGEN AN ERNST THALMANN"
Dietz Verlag, Berlin, 1961, 476 S.

Volumul de față „Fiul nemuritor al Germaniei. Amintiri despre Ernst Thälmann", publicat recent sub îngrijirea Institutului pentru marxism-leninism de pe lîngă C.C. al Partidului Socialist Unit German în editura Dietz, este consacrat amintirilor despre marele fiu devotat al poporului german, al cărui nume a devenit de mult în toate colțurile lumii simbolul luptei antifasciste, antiimperialiste : Ernst Thälmann. Cartea a fost editată cu ocazia celei de-a 75-a aniversări de la nașterea sa și include amintiri, relatări despre întîlnirile personale a 67 de tovarăși germani, printre care : M. Reimann, prim-secretar al P.C.G., W. Ulbricht, prim-secretar al P.S.U.G., A. Abusch, membru al C.C., L. Einicke, director al Institutului de marxism-

leninism, prof. W. Bartel, directorul Institutului de istorie contemporană din Berlin, W. Eggerath, scriitor, muncitori, intelectuali, toţi veterani ai glorioasei mişcări muncitoreşti germane.

Din cele povestite se conturează în mod sugestiv drumul de viaţă al acestui luptător, de la muncitorul portuar din Hamburg la conducătorul Partidului Comunist German, singurul partid al Republicii de la Weimar, care a luptat consecvent pentru interesele clasei muncitoare, interesele naţionale ale poporului german. Prin prisma micilor întîmplări povestite aici vedem pe Ernst Thälmann ca luptător neobosit pentru unitatea clasei muncitoare, împotriva imperialismului, împotriva fascismului, ca sprijinitor al tineretului. Cei peste 11 ani cît l-au ţinut hitleriştii îndărătul gratiilor nu au reuşit să-i zdrobească încrederea sa în victoria finală a forţelor progresiste. În beciurile Gestapoului, el a simţit permanent pulsul clasei muncitoare germane; această legătură i-a dat forţă să stea cu capul ridicat în faţa plutonului de execuţie.

Multe din amintirile publicate în volumul de faţă apar pentru prima dată şi, ca atare, ele constituie o contribuţie preţioasă la istoria Partidului Comunist German.

Volumul este completat cu numeroase facsimile şi fotografii.

A. M.

„CONTRIBUŢII LA ISTORIA DEZVOLTĂRII UNIVERSITĂŢII DIN IAŞI. 1860–1960", vol. I. şi II
Bucureşti, 1960

Lucrarea a apărut cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la înfiinţarea Universităţii din Iaşi. Elaborată de către un larg colectiv de autori, lucrarea cuprinde mai multe studii în care se face, pe baza materialului informativ existent, îndeosebi a documentelor din Arhiva Universităţii ieşene, istoricul acestei instituţii de cultură şi ştiinţă din patria noastră, se înfăţişează drumul activităţii cadrelor didactice şi a studenţilor cu vederi progresiste, democratice, în frunte cu comuniştii, însemnatele realizări obţinute în anii regimului nostru democrat-popular în domeniul învăţămîntului.

În primul volum se vorbeşte despre începutul şi dezvoltarea învăţămîntului cu caracter superior în Moldova, ale cărui mlădiţe se constată încă în secolul al XV-lea, mai ales de la crearea Şcolii mari domneşti din timpul lui Vasile Lupu. Un loc deosebit în lucrare se acordă creării Universităţii din Iaşi la 1860, urmărindu-se mai departe, în trei studii, dezvoltarea universităţii între 1860 şi 1918, 1918 şi 1944, 1944 şi 1960.

În lucrare se demască condiţiile grele ale muncii universităţii în anii regimului burghezo-moşieresc, care se interesa de dezvoltarea învăţămîntului numai în măsura în care societatea burgheză avea nevoie pentru a-şi făuri slujbaşii ei şi a da cultură fiilor exploatatorilor. Pe băncile universitare, în vechea Romînie, cu greu puteau pătrunde fii ai oamenilor muncii.

În contextul tratării dezvoltării instituţiei universitare din Iaşi, în lucrare se urmăreşte, pe baza literaturii istorice existente şi a ştirilor culese din presa şi documentele vremii, creşterea necontenită a mişcării progresiste, democratice, antifasciste a studenţilor şi cadrelor didactice legaţi de popor. Manifestările progresiste, care au avut loc încă din primii ani de existenţă ai universităţii, s-au dezvoltat pe măsură ce înseşi contradicţiile orînduirii capitaliste-moşiereşti se adînceau, pe măsură ce această mişcare din facultăţi se încadra tot mai mult sub steagul de luptă al partidului clasei muncitoare. Continuînd tradiţiile mişcării socialiste, care

a cunoscut mai ales la Universitatea de la Iași o evidentă dezvoltare, studenții și cadrele didactice progresiste, în frunte cu comuniștii, au desfășurat felurite acțiuni pentru apărarea și dezvoltarea adevăratei științe și culturi, pentru libertăți democratice, împotriva fascismului și a pregătirilor criminalului război antisovietic. În ambele volume se dau numeroase exemple elocvente despre lupta desfășurată, adesea în grele condiții, pentru salvarea prestigiului universității. Cadre didactice ale Universității din Iași au semnat Memoriul celor 69 oameni de știință, membri ai Academiei romîne, profesori universitari, care și-au exprimat protestul față de politica fascistă și au cerut ieșirea Romîniei din războiul hitlerist.

Evenimentele mișcării progresiste sînt tratate în legătură cu cele petrecute pe întreaga țară și în cadrul luptei generale a poporului organizată și condusă de partidul comunist. O analiză mai temeinică a acestor probleme, mai ales privind perioada 1918—1944, ar fi reliefat cu mai multă putere aceste tradiții înaintate.

In ultimul capitol al primului volum, precum și, în mare măsură, în volumul al II-lea care analizează diferite laturi ale vieții universitare în dezvoltarea lor pînă în ziua de azi, autorii subliniază profundele transformări care s-au înfăptuit în viața Universității de la Iași, ca dealtminteri în întregul învățămînt superior, în perioada de după 23 August 1944. La baza întregului învățămînt a fost pusă concepția științifică despre natură și societate, concepția marxist-leninistă ; învățămîntul a fost legat de viață, de practica construirii orînduirii noi ; porțile facultăților au fost deschise larg fiilor de muncitori și țărani muncitori.

Lucrarea prezentată conține numeroase date care demască regimul burghezo-moșieresc, relevă superioritatea orînduirii socialiste și înfățișează tradiția luptei pentru progres și libertate care s-a desfășurat și în facultăți. Lucrarea „Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași" este o realizare a istoriografiei noastre pe tema istoricului învățămîntului superior din țara noastră, a luptei democratice și progresiste.

C. M.

MANIFESTĂRI ALE INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R. ÎN LEGĂTURĂ CU ANIVERSAREA A 40 DE ANI DE LA CREAREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA

La 8 mai, întregul nostru popor a sărbătorit cu entuziasm împlinirea a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia.

Oamenii muncii au luptat cu elan pentru a întîmpina glorioasa aniversare prin noi victorii în înfăptuirea politicii partidului, a istoricelor hotărîri adoptate de Congresul al III-lea al P.M.R. O puternică expresie a acestor hotărîri au constituit-o angajamentele oamenilor muncii din numeroase întreprinderi industriale, de construcții, transporturi, unități socialiste din agricultură pentru aplicarea în viață a Directivelor Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn cu privire la întrecerea socialistă în cinstea aniversării partidului.

Activitatea Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. și Muzeului de istorie a partidului s-a încadrat în manifestările privind aniversarea creării partidului. S-au elaborat studii privind procesul de creare a partidului comunist, drumul său glorios de-a lungul celor 40 de ani. Sălile muzeului au fost îmbogățite cu materiale noi, deosebit de importante, despre trecutul glorios de luptă al partidului: documente, fotografii, grafice etc. O parte a sălilor privind perioada 1917—1922 și insurecția armată din august 1944, sala privind întărirea statului și a rîndurilor partidului în anii puterii populare au fost reamenajate și îmbogățite cu exponate noi. A fost deschisă o sală nouă care arată dezvoltarea viitoare a țării noastre în toate domeniile economiei naționale, pe baza sarcinilor trasate de Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn.

În ziua de 7 mai, Muzeul de istorie a partidului a fost vizitat de conducătorii partidului și statului, tovarășii Gheorghe Gheorghiu-Dej, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Petre Borilă, Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici, Ion Gheorghe Maurer, Alexandru Moghioroș, Dumitru Coliu, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan, Ștefan Voitec, Mihail Dalea, membri ai C.C. al P.M.R., ai Consiliului de Stat și ai guvernului, conducători ai organizațiilor obștești. O dată cu conducătorii partidului și statului au vizitat muzeul și șefii unor misiuni diplomatice acreditați la București.

În ziua de 26 mai, în sala de festivități a Casei Scînteii din capitală, a avut loc sesiunea științifică comună organizată de Institutul de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu", Institutele de științe sociale ale Academiei R. P. Romîne și Academia militară generală consacrată aniversării a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din Romînia.

La sesiune au participat membri ai C.C. al P.M.R., academicieni și membri corespondenți ai Academiei R. P. Romîne, cercetători ai institutelor de științe sociale, cadre didactice din învățămîntul su-

perior de partid și de stat, activiști de partid și de stat din domeniul ideologic.

Lucrările sesiunii au fost deschise de tov. Ion Popescu-Puțuri, membru al C.C. al P.M.R., directorul Institutului de istorie a partidului.

Au fost prezentate comunicările : „Congresul I al P.C.R. și însemnătatea sa istorică" de Gh. Stoica, membru al C.C. al P.M.R., și Fl. Dragne ; „Lupta P.M.R. pentru continua sa întărire, pentru unitatea și coeziunea rîndurilor sale" de Petre Lupu, membru al C.C. al P.M.R. ; „Partidul — forța conducătoare în construcția economică și culturală a țării" de Manea Mănescu, membru al C.C. al P.M.R. ; „Rolul dezvoltării bazei tehnice-materiale a socialismului în desăvîrșirea construcției socialiste" de Roman Moldovan, directorul Institutului de cercetări economice al Academiei R.P. Romîne, și prof. I. Rachmuth; „Politica P.M.R. de făurire a culturii socialiste" de acad. Athanase Joja, membru al C.C. al P.M.R., președintele Academiei R.P. Romîne ; „Lupta partidului pentru făurirea și închegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare" de Vasile Vîlcu, membru al C.C. al P.M.R., și V. Malinschi, secretar prim-adjunct al Academiei R.P. Romîne ; „Conducerea de către partid a organizațiilor de masă" de Grigore Comartin, rectorul Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu" ; „P.M.R. — făuritorul și conducătorul armatei populare romîne, apărătoare a intereselor poporului romîn și a păcii" de general-maior Ion Dincă, șeful Direcției superioare politice a armatei.

În cinstea aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia, muzeul a fost vizitat de largi colective de muncitori, țărani, intelectuali, militari, elevi, studenți din toate regiunile țării veniți să cunoască trecutul glorios de luptă al partidului. Numai între 23 aprilie și 20 mai, muzeul a fost vizitat de 250.000 de oameni ai muncii. De asemenea, Muzeul Doftana, simbol al luptei comuniștilor și antifasciștilor din închisori pentru pace, democrație, independență națională și socialism, a fost vizitat, în această perioadă, de un număr mare de oameni ai muncii. În cursul lunii aprilie și prima jumătate a lunii mai la Doftana au venit aproape 170.000 de vizitatori.

În cinstea aniversării au fost pregătite și tipărite 24 de planșe în 13.000 de exemplare care înfățișează istoria mișcării muncitorești din Romînia de la sfîrșitul secolului trecut pînă azi. Ele au fost trimise comitetelor regionale și raionale de partid pentru a fi folosite în munca de propagandă desfășurată cu ocazia celei de-a 40-a aniversări a creării P.C.R.

A fost amenajată și s-a deschis Secția de istorie a mișcării muncitorești la Muzeul regional de istorie din Galați. Un colectiv de cercetători de la Muzeul de istorie a partidului, pe baza unei tematici alcătuite în urma cercetării materialelor documentare existente în Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. și în Arhivele statului din Galați, Brăila și Focșani, a pregătit aproape 800 de piese (documente, planșe, hărți, grafice, tablouri originale și diferite obiecte). Muzeul, deschis în ziua de 13 mai, are 8 săli mari în care este cuprinsă perioada de la începutul secolului al XIX-lea pînă la insurecția armată din august 1944, inclusiv eliberarea de către armata sovietică a orașelor Focșani, Galați, Brăila.

Au fost deschise un număr de 18 expoziții în străinătate : 8 în Uniunea Sovietică și cîte una în R. P. Albania, R. P. Bulgaria, R. P. Chineză, R. S. Cehoslovacă, R. P. D. Coreeană, R. D. Germană, R. P. Mongolă, R. P. Polonă, R. P. Ungară, R. D. Vietnam. Expozițiile, compuse din 22 de panouri, cuprind documente privitoare la perioada de la sfîrșitul secolului al XIX-lea pînă în prezent. Ele cuprind, de asemenea, o serie de grafice, hărți explicative, tabele etc. Deschise într-un cadru festiv, expozițiile care au fost organizate în țările socialiste cu ocazia aniversării a 40 de ani de la crearea

Partidului Comunist din Romînia, s-au bucurat de un mare succes și de aprecierea vizitatorilor.

Cu prilejul glorioasei aniversări, un număr de lectori ai C.C. al P.M.R. au mers într-o serie de țări de democrație populară unde au făcut expuneri în fața activiștilor de partid în legătură cu cea de-a 40-a aniversare a creării Partidului Comunist din Romînia. În Uniunea Sovietică au fost tov. Ion Popescu-Puțuri, membru al C.C. al P.M.R., directorul Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., care a vorbit la Moscova și Leningrad, tov. Gheorghe Zaharia, director-adjunct al Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., care a vorbit la Moscova și Kiev, și tov. profesor E. Hutira, care a luat cuvîntul la Moscova, Riga și Vilnius. În Republica Populară Bulgaria a luat cuvîntul, la Sofia, tov. Titu Georgescu, secretar științific al Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., iar în Republica Socialistă Cehoslovacă, la Praga, a luat cuvîntul tov. Barbu Zaharescu, membru supleant al C.C. al P.M.R. În Republica Democrată Germană, la Berlin, a luat cuvîntul tov. prof. Ion Rachmuth, în Republica Populară Polonă, la Varșovia, tov. N. Petrovici, redactor responsabil al revistei „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", în Republica Populară Ungară, la Budapesta, tov. Iosif Ardeleanu. Expunerile făcute au fost ascultate cu interes de către auditori.

ÎN LEGĂTURĂ CU ANIVERSAREA A 40 DE ANI DE LA CREAREA PARTIDULUI COMUNIST DIN CEHOSLOVACIA

La 14 mai, poporul cehoslovac a sărbătorit cea de-a 40-a aniversare a creării Partidului Comunist din Cehoslovacia.

Cu această ocazie, în ajun, la Casa prieteniei romîno-sovietice A.R.L.U.S. din București, s-a deschis expoziția „40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din Cehoslovacia".

La deschidere au participat tovarășii Leonte Răutu, membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.M.R., Anton Breitenhofer, Florian Dănălache, Gh. Nicula, Paul Niculescu-Mizil, Petre Lupu, membri ai C.C. al P.M.R., reprezentanți ai conducerii Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., ai Ministerului Afacerilor Externe, Institutului pentru relațiile culturale cu străinătatea, activiști de partid, ziariști.

Erau prezenți șefii misiunilor diplomatice ale țărilor socialiste acreditați la București.

La deschiderea expoziției au luat cuvîntul tovarășii Teodor Marinescu, membru supleant al C.C. al P.M.R., redactor-șef al ziarului „Scînteia", și Jaroslav Sykora, ambasadorul Republicii Socialiste Cehoslovace la București.

BIBLI... STO...

Abonamentele la revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." se fac la oficiile poştale prin factorii poştali şi difuzorii din întreprinderi, instituţii şi de la sate. Revista se găseşte de vînzare la librării şi la chioşcurile de difuzare a presei din ţară.

Preţul unui număr — 4 lei, al unui abonament semestrial — 12 lei, al unui abonament anual — 24 lei. Preferaţi abonamente semestriale sau anuale.

Editura „Scînteia"

A N A L E L E

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LINGA C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACTIE

N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAŢA, V. A. VARGA, GH. ZAHARIA

Colaboratorii şi cititorii revistei pot să se adreseze redacţiei în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

Tiparul executat sub com. nr. 10.745 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Lei 4

I 8886
fi

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P. M. R.

5

EDITURA „SCÎNTEIA"
1961

1990 (16) 0 IUL. 2005

8886

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Anul VII nr. 5 1961

CUPRINS

Pag.

* * * Proiectul de Program al P.C.U.S. — un strălucit document al marxism-leninismului creator 5

ARTICOLE:

Acad. ATH. JOJA: Pe marginea tratatului de Istorie a Romîniei 15
General maior I. DINCĂ: Partidul Muncitoresc Romîn — făuritorul și conducătorul armatei populare romîne, apărătoare a intereselor poporului romîn și păcii . 20
N. COPOIU: Cu privire la trădarea „generoșilor" din 1899 34
GH. IONIȚĂ: Succesul forțelor democratice sub conducerea Partidului Comunist din Romînia în alegerile parțiale din februarie 1936 51
G. HORJA: Greva metalurgiștilor de la Fabrica „Haug"-București din anul 1935 . 65
I. MATVEEV: Contribuția oamenilor muncii romîni la luptele din Siberia pentru apărarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (1917—1920) . . 78
V. A. KONDRATIEV: Internaționalistul romîn I.O. Dic-Dicescu 100
I. BABICI: Date noi privind lupta oamenilor muncii din Romînia împotriva procesului de la Leipzig 105
* * * Discuțiile asupra machetei volumului IV al tratatului de Istoria Romîniei . . 120

RECENZII

O valoroasă lucrare științifică privind istoria Transilvaniei („Din istoria Transilvaniei", vol. I, 368 pag., vol. II, 480 pag., Editura Academiei R.P.R., 1960), *A. Petric.* 125
A. I. LURIE: „Figuri de militanți ai Comunei din Paris", Editura politică, 1961, 452 pag. *I. Șendrulescu* 135

NOTE BIBLIOGRAFICE

E. DOBRESCU și T. POSTOLACHE: „Situația clasei muncitoare din țările capitaliste după cel de-al doilea război mondial", Editura politică, 1961, 88 pag., N.G.M.; M.A. LUPU: „Lupta Partidului Comunist din Romînia împotriva înfeudării țării capitalului străin", în „Probleme economice" nr. 4/1961., V.T.; M.I. MIHAILOV: „Partidele comuniste în lupta pentru unitatea clasei muncitoare și strîngerea tuturor forțelor democratice" (Novaia i noveișaia istoria, nr. 3/1961), A.F.; S.S. ILIN: „Crearea bazei tehnice-materiale a comunismului în U.R.S.S.", Moscova, 1961, 91 pag., D.H.; BELA KUN: „Învățămintele revoluției proletare din Ungaria", Moscova 1960, Gospolitizdat. 70 pag., I. O.; „Proletarischer Internationalismus", Rütten unde Leoning Vig., Berlin, 1961, 236 pag., A.M.; P.A. STEINIGER: „Westberlin", Berlin, Editura Kongress, 1959, 310 pag., V.V.; „XVI-e Congrès du Parti Communiste Français. Numero spécial des «Cahiers du communisme»" (juin 1961, no. 6), 624 pag., N.P. 141

8556

Institutul de Petrol, Gaze și Geologie BIBLIOTECA Secția Periodice BUCUREȘTI

СОДЕРЖАНИЕ

* * * Проект Программы КПСС — блестящий документ марксистского-ленинского творчества

СТАТЬИ

Акад. АГАНАСИЕ ЖОЖА: О трактате „История Румынии"; Генерал-майор И. ДИНКЭ: Румынская рабочая партия — творец и вождь румынской народной армии, защитницы интересов румынского народа и мира; Н. КОПОИУ: Об измене „великодушных" в 1899 г.; Г. ИОНИЦА: Успех демократических сил, руководимых Коммунистической Партией Румынии, на частичных выборах в феврале м-це 1936 г.; Г. ХОРЖА: Забастовка рабочих-металлургов на Бухарестском заводе „Хауг" в 1935 г.; И. МАТВЕЕВ: Вклад румынских трудящихся в развернувшуюся в Сибири борьбу в защиту Октябрьской Социалистической Революции (1917—1920 гг.); В. А. КОНДРАТЬЕВ: Румынский интернационалист И. О. Дик-Дическу; И. БАБИЧ: Новые сведения о выступленизх румынских трудящихся против Лейпцигского процесса; * * * Прения по плану IV тома „История Румынии"

РЕЦЕНЗИИ

Ценная научная работа по истории Трансильвании („Из истории Трансильвании", Т. I, 368 стр., т. II, 480 стр., Изд. Академии РНР, 1960 г), *А. Пегрик;* А. И. ЛУРЬЕ: „Образы борцов Парижской Коммуны", Политиздат, 1961, 452 стр., *И. Шенбрулеску.*

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

Е. Добреску и *Т. Постолаке:* „Положение рабочего класса в капиталистических странах после второй мировой войны", Политиздат, 1961, 88 стр., Н.Г.М.; *М. А. Лупу:* „Борьба Коммунистической Партии Румынии против закрепощения страны иностранному капиталу", „Вопросы экономики" № 4/1961, В. М.; *М. И. Михайлов:* „Коммунистические партии в борьбе за единство рабочего класса и объединение всех демократических сил" (Новая и новейшая история № 3/1961 г.), А. Ф.; *С. С. ИЛЬИН:* „Рост технико-материальной базы коммунизма в СССР", Москва, 1961 г., 91 стр., Д. Р.; *Бела Кун:* „Уроки Венгерской Пролетарской Революции", Москва, 1960 г. Госполитиздат, 70 стр., И. О.; „Пролетарский Интернационализм", Изд. „Руттен и Леонинг", Берлин, 1961 г., 256 стр., А. М.; *П. А. Штейнигер:* „Западный Берлин", Берлин, 1959 г., Изд. „Конгресс", 310 стр., В. В.; „XVI Сьезд Французской Коммунистческой Партии", Специальный номер „Кайе дю коммюнизм" (июнь 1961 г., № 6), 624 стр., Н. П.

* * *

SOMMAIRE

* * * Le Projet de Programme du P.C.U.S. — brillant document du marxisme-léninisme créateur.

ARTICLES

Académicien ATHANASE JOJA: En marge du Traité d'histoire de Roumanie; Général-major I. DINCĂ: Le Parti Ouvrier Roumain — créateur et dirigeant de l'armée populaire roumaine, mise au service des intérêts du peuple roumain et de la paix; N. COPOIU: La trahison des „généreux" (1899);

GH. IONIȚĂ : Le succès des forces démocratiques sous la direction du Parti Communiste de Roumanie au cours des élections partielles de février 1936 ; G. HORJA : La grève des métallurgistes de la fabrique „Haug" de Bucarest (1935) ; I. MATVEEV : La contribution des travailleurs roumains à la lutte menée en Sibérie pour la défense de la Grande Révolution Socialiste d'Octobre (1917—1920) ; V. A. KONDRATIEV : L'internationaliste roumain I. O. Dic-Dicesco ; I. BABICI : Nouvelles données concernant la lutte des travailleurs de Roumanie contre le procès de Leipzig ; * * * Discussions sur la maquete du IV-ème tome du Traité d'histoire de Roumanie

COMPTES-RENDUS

Un important ouvrage scientifique sur l'histoire de la Transylvanie („De l'histoire de la Transylvanie", t. I, 368 pages ; t. II, 480 pages, Éditions de l'Académie de la R.P.R., 1960), *A. Petric* ; A. I. LURIE : „Figures de militants de la Commune de Paris", Éditions politiques, 1961, 452 pages, *I. Șendrulesco*

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

E. Dobresco et *T. Postolache* : „La situation de la classe ouvrière des pays capitalistes après la deuxième guerre mondiale", Éditions Politiques, Bucarest, 1961, 88 pages, N.G.M. ; *M. A. Lupu* : „La lutte du Parti Communiste de Roumanie contre l'inféodation du pays au capital étranger", „Problèmes économiques" No. 4/1961., V.T. ; *V. I. Mikhailov* : „Les partis communistes dans la lutte pour l'unité de la classe ouvrière et la solidarité de toutes les forces démocratiques" („Novaïa i Noveïchaïa Istoria" No. 3/1961), A.F. ; *S. S. Iline* : „Le développement de la base technique et matérielle du communisme en U.R.S.S.", Moscou 1961, 91 pages, *D.H.* ; *Bela Kun* : „Les enseignements de la révolution prolétarienne de Hongrie", Moscou, Gospolitizdat 1960, 90 pages, *I.O.* ; „Proletarischer Internationalismus" Rutten und Leoning Vgl. Berlin 1961, 256 pages, A. M. ; Prof. Dr. *P. A. Steiniger* : „Westberlin", Berlin 1959, 310 pages, V.V. ; „XVI-ème Congrès du Parti Communiste Français". Numéro spécial des „Cahiers du communisme" (juin 1961 No. 6), 624 pages, *N.P.*

*
* *

TABLE OF CONTENTS

* * *The Draft Programme of the Communist Party of the Soviet Union — a brilliant document of creative Marxism-Leninism

ARTICLES

Academician ATHANASE JOJA : On the Treatise of Rumanian History ; Major-General I. DINCA : The Rumanian Workers' Party — creator and leader of the Rumanian People's Army, defender of the interests of the rumanian people and of peace ; N. COPOIU : On the treachery of the „generousminded" of 1899 ; G. IONIȚA : Success of the democratic forces led by the Communist Party of Rumania in the by-elections of February 1936 ; G. HORJA : The strike of the Haug metalworkers — Bucharest 1935 ; I. MATVEYEV : Contribution of rumanian working people tot the fighting in Siberia in defence of the Great October Socialist Revolution (1917—20) ; V. A. KONDRATYEV : The rumanian internationalist I. O. Dic-Dicescu ; I. BABICI : New data on the struggle waged by working people in Rumania against the Leipzig trial ; * * * Discussions on the Plan of Volume IV of the Treatise of Rumanian History

BOOK REVIEWS

A valuable scientific work on the history of Transylvania. („From the History of Transylvania" Publishing House of the R P R Academy, vol. I pp. 368, vol. II pp. 480, 1960), *A. Petric ;* A. I. LURIE : Militant figures of the Paris Commune. Political Publishing House, 1961, pp. 452, *I. Sendrulescu.*

BIBLIOGRAPHICAL NOTES

N. Dobrescu and *T. Postolache :* Situation of the working class in the capitalist countries after the second world war. Political Publishing House, Bucharest. 1961, pp. 88, N.G.M. ; *M. A. Lupu :* The struggle waged by the Communist Party of Rumania against the infeudation of the country to foreign capital. Probleme Economice No. 4/1961, V.T. ; *M. I. Mihailov :* The Communist Parties in the struggle for working-class unity and for bringing together all the forces of democracy. (Novaya i noveyshaya Istoria No. 3/1961), A.F. ; S. S. *Ilyin :* Growth of the tehnico-material basis of Communism in the USSR. Moscow 1961, pp. 91, D.H. ; *Bela Kun :* Lessons of the Proletarian Revolution in Hungary. Moscow, Gospolitizdat, 1960, pp. 70, I.O. ; Proletarischer Internationalismus. Rütter und Löning Verlag, Berlin 1961, pp. 256, A.M. ; *P. A. Steiniger :* Westberlin. Berlin 1959, Congress Publishing House, pp, 310, V.V. ; „XVIe Congres du Parti Communiste Français". Numéro spécial des „Cahiers du communisme", juin 1961, No. 6. pp. 624, N.P.

EDITORIAL

Proiectul de Program al P.C.U.S. – un strălucit document al marxism-leninismului creator

Oamenii muncii din țara noastră, ca și din întreaga lume, au luat cunoștință cu bucurie și cu legitimă mîndrie de proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, care cuprinde planul desfășurat, științific fundamentat, al construirii societății comuniste.

Prin bogăția sa de idei, prin profunzimea sa științifică, prin amploarea cu care analizează cele mai importante probleme ale dezvoltării sociale contemporane, proiectul de Program al P.C.U.S. justifică întru totul denumirea de „Manifest comunist al epocii noastre", pe care i-a dat-o opinia publică mondială, apreciind importanța sa istorică. Acest document programatic arată tuturor popoarelor calea concretă de construire a comunismului, societatea care instaurează pe pămînt Pacea, Munca, Libertatea, Egalitatea și Fericirea popoarelor.

Proiectul celui de-al III-lea Program al P.C.U.S. face o analiză marxist-leninistă a problemelor fundamentale ale epocii contemporane, oglindind legitățile prăbușirii inevitabile a orînduirii capitaliste și ale victoriei socialismului în întreaga lume, înfățișînd căile trecerii omenirii de la socialism la comunism, etapă la care va ajunge fiecare țară care construiește socialismul. Proiectul noului Program dă răspuns problemelor privind căile de dezvoltare în principalele zone ale lumii — lagărul socialist, sistemul mondial capitalist, țările care au scuturat jugul colonial și au dobîndit independența națională sau care luptă pentru dobîndirea ei. În proiect se subliniază influența hotărîtoare pe care o au asupra dezvoltării istorice contemporane ieșirea socialismului din cadrul unei singure țări și transformarea lui într-un sistem mondial, analizîndu-se principalele sale legi de dezvoltare. Pe baza unei temeinice analize a capitalismului contemporan, noul proiect de Program al P.C.U.S. demonstrează că sistemul mondial capitalist în ansamblul lui este copt pentru revoluția socială a proletariatului, că orînduirea capitalistă se apropie de sfîrșitul existenței sale, datorită ascuțirii propriilor sale contradicții economice-sociale și ca urmare a luptei revoluționare a clasei muncitoare. O mare însemnătate teoretică și practică au tezele cuprinse în prima parte a proiectului privind trăsăturile noii etape a crizei generale a capitalismului, dezvoltarea mișcării revoluționare internaționale a proletariatului și a mișcării de eliberare națională, pre-

cum și necesitatea luptei împotriva ideologiei burgheze și reformiste, a luptei pentru coexistență pașnică și pentru pace generală.

Proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice constituie un grandios plan de activitate al poporului sovietic, al partidului și al statului socialist, fiind caracterizat printr-o amploare fără precedent și, în același timp, printr-o luciditate și realism deosebit. Pentru prima dată în istorie, după ce a înfăptuit cel dintîi revoluția socialistă, opera de construire a socialismului, iar apoi trecerea la construirea comunismului, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice indică, cu clarviziunea conferită de cunoașterea și folosirea creatoare a legilor obiective de dezvoltare a societății omenești, drumul glorios spre comunism, fizionomia acestuia și termenul de înfăptuire a sa în Uniunea Sovietică. „PARTIDUL PROCLAMĂ SOLEMN : ACTUALA GENERAȚIE A OAMENILOR SOVIETICI VA TRĂI ÎN COMUNISM !" — aceste cuvinte, care încheie textul proiectului de Program, sintetizează analiza multilaterală cuprinsă în document privind sarcinile Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în construirea societății comuniste.

* * *

În proiectul de Program al P.C.U.S. este dată o atotcuprinzătoare definiție științifică, marxist-leninistă, a societății comuniste : *„Comunismul este o orînduire socială fără clase, în care mijloacele de producție sînt proprietate unică a întregului popor, în care, paralel cu dezvoltarea multilaterală a oamenilor, vor crește și forțele de producție, pe baza științei și tehnicii în continuă dezvoltare, și în care toate izvoarele avuției sociale vor țîșni impetuos, din plin și se va înfăptui mărețul principiu «de la fiecare — după capacități, fiecăruia — după nevoi». Comunismul este o societate a oamenilor muncii liberi și conștienți, societate cu un înalt grad de organizare, în care se va statornici autoadministrarea obștească, în care munca va deveni pentru toți prima cerință vitală, o necesitate înțeleasă, iar capacitățile fiecăruia vor fi aplicate cu cel mai mare folos pentru popor".*

Sarcina fundamentală a Programului de construire a societății comuniste în U.R.S.S. o constituie crearea bazei tehnice-materiale a comunismului, care să asigure crearea acelui belșug de bunuri materiale și spirituale necesar înfăptuirii principiului repartiției după nevoi.

Această sarcină va fi dusă la îndeplinire în decurs de două decenii.

În procesul creării bazei tehnice-materiale a comunismului se vor realiza deplina electrificare a țării și perfecționarea, pe această bază, a tehnicii, tehnologiei și organizării producției sociale în industrie și agricultură, mecanizarea complexă a proceselor de producție, automatizarea lor tot mai deplină. O amploare uriașă vor lua aplicarea pe scară largă a chimiei în economia națională, dezvoltarea prin toate mijloacele a unor noi ramuri de producție, a unor tipuri de energie și materiale. Se vor asigura un înalt nivel cultural-tehnic al oamenilor muncii, o considerabilă superioritate față de cele mai dezvoltate țări capitaliste în domeniul productivității muncii, ceea ce constituie cea mai importantă condiție a victoriei orînduirii comuniste. Crearea bazei tehnice-materiale a comunismului în U.R.S.S. are loc în perioada revo-

luţiei tehnice-ştiinţifice în curs de desfăşurare. Proiectul de Program defineşte astfel precis principalele căi şi direcţii ale progresului tehnic, necesar pentru rezolvarea principalelor sarcini ale construcţiei comuniste.

Uniunea Sovietică va produce peste două decenii 2.700—3.000 miliarde kilowaţi-oră de energie electrică, de circa 3 ori mai mult ca actuala producţie mondială. Producţia de oţel va ajunge pînă la 250 milioane de tone. Volumul producţiei industriale sovietice va creşte în viitorii 20 de ani de cel puţin 6 ori.

La baza dezvoltării impetuoase a industriei Uniunii Sovietice stă industria grea, care asigură dezvoltarea forţelor de producţie şi capacitatea de apărare a ţării.

Caracteristic pentru orînduirea socialistă este nivelul înalt al ritmului de dezvoltare a economiei naţionale. În ultimii 16 ani, acest ritm a fost de 10,6 la sută anual. Menţinînd chiar şi numai un ritm de 10 la sută, Uniunea Sovietică va produce în 1966 106 la sută faţă de actualul nivel al producţiei americane, iar în 1970 — 156 la sută. Experienţa arată că ritmul de creştere a economiei americane nu a depăşit în ultimii ani 2,5 la sută. Rezultă deci că în viitorii cîţiva ani U.R.S.S. va întrece S.U.A. din punct de vedere al producţiei pe locuitor şi apoi le va lăsa în urmă într-un ritm rapid.

Ca pivot al rezolvării sarcinii economice fundamentale este indicată deplina electrificare a ţării, potrivit binecunoscutei formule leniniste: „Comunismul este puterea sovietică plus electrificarea întregii ţări". Aceasta permite creşterea considerabilă a productivităţii muncii, folosirea în proporţiile necesare a mecanizării şi automatizării, eliminarea efortului fizic, modernizarea transporturilor, uşurarea şi ieftinirea vieţii de toate zilele a omului sovietic potrivit cerinţelor societăţii comuniste. Electrificarea completă a ţării va fi asigurată prin creşterea producţiei de energie electrică în 1970 de circa 3 ori, iar în 1980 de circa 9 ori faţă de actualul nivel. Recent a intrat în funcţiune cu întreaga ei capacitate Hidrocentrala de la Stalingrad, cea mai mare din lume. Sînt în construcţie pe marile fluvii ale Siberiei hidrocentrale cu o capacitate de 2 ori mai mare ca cea de la Stalingrad; la Uzinele „Elektrosila" a fost de curînd construită o turbină cu o putere de 300.000 kW şi vor fi construite altele, de 500.000 şi 1 milion kW.

Întreaga Uniune Sovietică va dispune de un sistem energetic unic, care va fi interconectat cu sistemele energetice ale celorlalte ţări socialiste.

În perioada 1961—1980, Uniunea Sovietică nu numai că va ajunge din urmă, dar va şi întrece Statele Unite în ceea ce priveşte producţia de energie electrică, metale şi combustibil, atît ca volum total cît şi pe locuitor. Se vor dezvolta foarte rapid chimia, industria constructoare de maşini, toate ramurile industriei combustibilului şi ale industriei construcţiilor, toate tipurile de transporturi.

Pe baza succeselor remarcabile ale ştiinţei şi tehnicii sovietice în domeniul electronicii, automaticii şi altele vor lua o amploare uriaşă mecanizarea complexă şi automatizarea producţiei. Munca fizică grea va dispărea.

Paralel cu dezvoltarea puternică a industriei, agricultura va cunoaşte un avînt şi o înflorire fără precedent; producţia totală va

creşte peste 10 ani de 2,5 ori, iar peste 20 de ani de 3,5 ori. Pe această bază se va obţine un belşug de produse alimentare de bună calitate pentru populaţie şi de materii prime pentru industrie. Producţia agricolă a S.U.A. pe cap de locuitor va fi depăşită încă în primul deceniu al construcţiei bazei tehnice-materiale a comunismului.

O condiţie hotărîtoare a victoriei orînduirii comuniste este realizarea unei productivităţi a muncii care să depăşească cele mai dezvoltate ţări capitaliste. În următoarele două decenii, productivitatea muncii va creşte în U.R.S.S. în industrie de 4—4,5 ori, iar în agricultură de 5—6 ori.

Dezvoltarea nelimitată a forţelor de producţie în cadrul grandiosului plan de construire a comunismului face posibilă desfăşurarea vertiginoasă a revoluţiei tehnice-ştiinţifice. Epocalele realizări ale Uniunii Sovietice în cucerirea Cosmosului vor fi urmate de un salt calitativ fără precedent în domeniul valorificării forţelor naturii.

Dezvoltînd în asemenea proporţii forţele de producţie, Uniunea Sovietică va întrece încă în primul deceniu Statele Unite ale Americii — cea mai puternică şi bogată ţară a capitalismului — în ceea ce priveşte producţia pe locuitor ; vor creşte considerabil bunăstarea materială şi nivelul cultural-tehnic al oamenilor muncii, se va asigura îndestularea materială a tuturor. În al doilea deceniu, cînd în Uniunea Sovietică va fi asigurat pentru întreaga populaţie un belşug de bunuri materiale şi culturale, societatea sovietică va ajunge în pragul înfăptuirii principiului repartiţiei după nevoi, va avea loc trecerea treptată la proprietatea unică a întregului popor. Astfel, în Uniunea Sovietică va fi construită în linii mari societatea comunistă. Construirea societăţii comuniste va fi pe deplin încheiată în perioada următoare.

Scopul construirii comunismului este fericirea omului. P.C.U.S. trasează sarcina de importanţă istorică mondială de a se asigura în Uniunea Sovietică cel mai înalt nivel de trai în comparaţie cu orice ţară capitalistă. Proiectul de Program subliniază că se va asigura un înalt nivel al veniturilor şi al consumurilor pentru întreaga populaţie. În decurs de 20 de ani, veniturile reale pe locuitor vor creşte de peste 3,5 ori. Nu vor mai exista categorii de oameni cu venituri mici. Pe măsura înaintării spre comunism a Uniunii Sovietice, necesităţile individuale vor fi satisfăcute tot mai mult pe seama fondurilor sociale de consum, fonduri al căror ritm de creştere va depăşi ritmul creşterii retribuirii individuale după muncă. Trecerea la repartiţia comunistă, se arată în proiectul noului Program al P.C.U.S., se va încheia după ce principiul repartiţiei după muncă îşi va fi epuizat toate posibilităţile, adică atunci cînd se va fi creat un belşug de bunuri materiale şi culturale, iar munca se va fi transformat pentru toţi membrii societăţii în prima necesitate vitală.

Va fi rezolvată cea mai arzătoare problemă legată de ridicarea bunăstării poporului — problema locuinţelor. După 20 de ani, fiecare familie, inclusiv familiile de tineri căsătoriţi, va avea o locuinţă confortabilă, corespunzătoare cerinţelor igienii şi traiului civilizat. În Uniunea Sovietică va fi cea mai scurtă zi de muncă din lume. Deja în deceniul următor se va înfăptui trecerea la ziua de lucru de 6 ore şi cu o zi nelucrătoare. În deceniul al doilea, reducerea va fi şi mai mare. Este lesne de închipuit ce avînt considerabil va putea lua în asemenea con-

diții dezvoltarea multilaterală a personalității fiecărui membru al societății.

Sînt prevăzute măsuri pentru îngrijirea sănătății oamenilor și mărirea longevității. Se vor lua măsuri radicale pentru combaterea bolilor care primejduiesc viața omului. Femeia va fi complet eliberată de rămășițele situației inegale în viața de toate zilele printr-o deservire publică ireproșabilă și larg extinsă, precum și prin alte măsuri. Totodată societatea va asigura întreținerea celor inapți de muncă și a copiilor.

Crearea condițiilor materiale și spirituale de dezvoltare nestingherită a omului va determina o personalitate umană în care se vor îmbina armonios bogăția spirituală, puritatea morală și perfecțiunea fizică. În societatea comunistă, fiecare om își va alege meseria liber și în condiții egale, ținînd seamă de interesele societății. Se va asigura totodată o dezvoltare multilaterală a talentelor. Avînd la dispoziție mult timp liber, membrii societății comuniste se vor putea dedica unor ocupații, după plăcerea și talentul fiecăruia, în domeniul artelor, al vieții culturale în general, al cercetărilor științifice și tehnice. Viața omului se va îmbogăți și mai mult, societatea se va putea bucura de desfășurarea integrală a talentelor potențiale ale tuturor membrilor ei.

În procesul construirii societății comuniste, o dată cu făurirea bazei tehnice-materiale a comunismului, se vor produce transformări calitative în caracterul relațiilor economice-sociale. Un rezultat de însemnătate istorică mondială al acestui proces va fi lichidarea oricărei deosebiri de clasă în societatea sovietică. Se vor șterge granițele de clasă între clasa muncitoare și țărănime. Proiectul de Program al P.C.U.S cuprinde prevederi de o uriașă importanță teoretică și practică privind căile de ridicare a proprietății cooperatist-colhoznice la nivelul proprietății întregului popor, indică perspectivele contopirii lor într-o proprietate comunistă unică.

Intensa mecanizare a producției agricole, creșterea considerabilă a randamentului și ușurarea corespunzătoare a muncii, dezvoltarea agriculturii pe baza tehnicii celei mai noi vor permite transformarea ei într-o varietate a muncii industriale. Condițiile de viață ale colhoznicilor se vor apropia tot mai mult de condițiile de viață ale muncitorilor ; retribuirea muncii colhoznicilor se va face la fel ca în întreprinderile proprietate a întregului popor. Totodată se va realiza treptat transformarea satelor în așezări de tip urban, cu tot confortul respectiv. Aceasta va fi o victorie măreață a comunismului și va adeveri indicațiile date și în acest sens, cu mai bine de 100 de ani în urmă, de către Marx și Engels cu privire la ștergerea deosebirilor esențiale dintre oraș și sat.

În procesul trecerii la comunism, pe măsura creării bazei tehnice-materiale a comunismului, o dată cu marile progrese survenite în tehnica producției, și în primul rînd automatizarea proceselor de producție, se vor lichida și deosebirile existente între munca intelectuală și cea fizică, vor fi lichidate deosebirile în ceea ce privește nivelul tehnic și cultural al lucrătorilor muncii fizice și ai celei intelectuale. Muncitorii și colhoznicii vor deveni lucrători culți, multilateral dezvoltați ai societății comuniste.

Trasînd sarcinile P.C.U.S. în domeniul construcției de stat și al dezvoltării continue a democrației socialiste, proiectul de Program analizează evoluția statului și a funcțiilor sale în perioada construcției socialiste și comuniste, fundamentînd teza nouă în știința marxist-leninistă despre transformarea statului dictaturii proletariatului în stat al întregului popor, despre căile trecerii treptate la autoadministrarea comunistă. „*Dezvoltarea și perfecționarea multilaterală a democrației socialiste* — se arată în proiectul de Program —, *participarea activă a tuturor cetățenilor la conducerea statului, la conducerea construcției economice și culturale, îmbunătățirea activității aparatului de stat și întărirea controlului poporului asupra activității acestuia — iată direcția principală a dezvoltării vieții de stat socialiste în perioada construirii comunismului*".

În program este, de asemenea, formulată teza potrivit căreia dictatura clasei muncitoare încetează să fie necesară încă înaintea dispariției statului. Statul, ca organizație a întregului popor, se va menține pînă la victoria deplină a comunismului, avînd menirea să organizeze crearea bazei tehnice-materiale a comunismului, transformarea relațiilor socialiste în relații comuniste, apărarea păcii în lume, precum și o serie de alte sarcini importante legate de dezvoltarea societății comuniste.

Îndeplinirea cu succes a măreților obiective trasate în proiectul de Program este asigurată de conducerea de către Partidul Comunist al Uniunii Sovietice — rațiunea, cinstea și conștiința epocii noastre, a poporului sovietic, care înfăptuiește mari prefaceri revoluționare.

Călăuzindu-se după atotbiruitoarea învățătură a lui Marx, Engels și Lenin, P.C.U.S. a rezolvat, în fiecare etapă a dezvoltării istorice, sarcinile științific formulate în programele lui.

Primul program al P.C.U.S. din 1903 ca și cel de-al doilea din 1919 au fost înfăptuite. Ca rezultat al realizării primului program a avut loc prima revoluție socialistă victorioasă. Pentru prima oară în istorie s-a născut o țară a socialismului. A început făurirea unei lumi noi. Prin realizarea celui de-al doilea program, în Uniunea Sovietică socialismul a învins pe deplin și definitiv. Mergînd pe căi nebătătorite, învingînd greutăți și privațiuni, poporul sovietic, sub conducerea P.C.U.S., a tradus în viață planul de construire a socialismului, elaborat de V. I. Lenin. Întreaga istorie glorioasă a partidului creat de marele Lenin, victoriile obținute de poporul sovietic în făurirea noii orînduiri constituie o garanție sigură că vor fi întru totul înfăptuite și mărețele țeluri trasate de P.C.U.S. în cel de-al treilea program al său.

Spre deosebire de toate formațiunile social-economice presocialiste, societatea comunistă nu se formează spontan, ci ca urmare a activității conștiente și orientate spre un țel precis a maselor populare conduse de partidul marxist-leninist. Numai partidul înarmat cu cunoașterea legilor dezvoltării sociale, sublinia V. I. Lenin, numai partidul călit în luptă și care are experiență în organizarea maselor, care se bucură de un prestigiu fără margine în rîndurile poporului, poate să ducă societatea spre culmile luminoase ale comunismului. Proiectul de Program subliniază că, datorită victoriei socialismului în U.R.S.S. și consolidării unității societății sovietice, partidul comunist al clasei muncitoare s-a transformat în avangarda poporului sovietic, a devenit parti-

dul întregului popor și și-a lărgit influența îndrumătoare asupra tuturor laturilor vieții sociale.

În opoziție cu afirmațiile revizioniștilor contemporani, după care, pe măsura făuririi noii orînduiri, rolul partidului ar slăbi, în proiectul de Program se subliniază că în perioada construcției desfășurate a comunismului rolul partidului ca forță conducătoare și îndrumătoare a statului crește continuu. Aceasta este o cerință obiectivă determinată de creșterea proporțiilor și complexitatea sarcinilor construcției comuniste, care necesită un nivel mai înalt al conducerii politice și organizatorice, de ridicarea nivelului activității creatoare a maselor și atragerea de noi milioane de oameni ai muncii la conducerea treburilor de stat și a producției, de dezvoltare continuă a democrației socialiste, creșterea rolului organizațiilor obștești, lărgirea drepturilor republicilor unionale și ale organizațiilor locale, de importanța din ce în ce mai mare a teoriei comunismului științific, a dezvoltării ei creatoare, de necesitatea intensificării educației comuniste a oamenilor muncii și a luptei pentru biruirea rămășițelor trecutului din conștiința oamenilor.

Construcției desfășurate a comunismului îi corespunde o etapă nouă, superioară în dezvoltarea partidului însuși, a muncii sale politice, ideologice și organizatorice. În proiectul de Program și în proiectul noului Statut al P.C.U.S. sînt prevăzute măsuri menite să asigure perfecționarea neîncetată a formelor și activității partidului, pentru ca nivelul conducerii maselor de către partid, a făuririi bazei tehnice-materiale a comunismului, a dezvoltării vieții spirituale a societății să corespundă cerințelor crescînde ale perioadei construcției desfășurate a comunismului.

O lege a vieții partidului este respectarea neabătută a normelor leniniste ale vieții de partid și a principiului conducerii colective. În această perioadă, democrația internă de partid va cunoaște o dezvoltare continuă, se va ridica și mai mult spiritul de răspundere al organelor de partid și al activiștilor lor în fața maselor de partid, se vor dezvolta critica și autocritica, metodă încercată de muncă, mijloc de descoperire și de îndreptare a greșelilor și deficiențelor, de educare justă a cadrelor. În organele de conducere ale partidului — ca urmare a aplicării măsurilor preconizate — va crește afluxul de forțe noi, ceea ce va permite îmbinarea justă a muncii cadrelor vechi și tinere, respectarea cu strictețe a principiilor leniniste.

O mare însemnătate au prevederile proiectului în ceea ce privește rolul și răspunderea membrilor de partid în activitatea creatoare desfășurată de întregul popor sovietic pentru înfăptuirea măreților sarcini ale construcției comuniste. „Prin întreaga sa comportare în producție, în viața socială și personală — subliniază proiectul de Program — comunistul este obligat să ofere un înalt model de luptă pentru dezvoltarea și consolidarea relațiilor comuniste, să respecte principiile și normele moralei comuniste".

Unitatea de monolit, coeziunea ideologică și organizatorică de nezdruncinat a partidului constituie cel mai important izvor al invincibilității sale, chezășia rezolvării cu succes a sarcinilor construcției comuniste. Participarea întregului popor sovietic la discutarea proiectului de Program al P.C.U.S., în întîmpinarea celui de-al XXII-lea Congres

al partidului, arată încă o dată unitatea de nezdruncinat dintre partid și popor, faptul că partidul există pentru popor, că el vede rațiunea activității sale în slujirea poporului.

Prevederile proiectului de Program și ale noului Statut al P.C.U.S. privind continua creștere a rolului și însemnătății partidului comunist ca forță conducătoare și îndrumătoare a societății sovietice în construcția comunismului reprezintă un model de aplicare consecventă a învățăturii marxist-leniniste despre partid. Ele constituie un izvor nesecat de experiență și învățăminte pentru toate partidele comuniste și muncitorești, ceea ce face ca întreaga mișcare comunistă și muncitorească internațională să recunoască rolul P.C.U.S. ca detașament al ei de frunte, care aduce principala contribuție la îmbogățirea tezaurului teoretic al marxism-leninismului în fiecare etapă a evoluției istorice.

*

* *

Construind comunismul, popoarele Uniunii Sovietice croiesc căi neexplorate pentru întreaga omenire, verifică prin propria lor experiență justețea acestor căi, dezvăluie dificultățile, găsesc mijloacele pentru a le birui, aleg cele mai bune forme și metode ale construcției comuniste. Ele înlesnesc și accelerează înaintarea spre comunism a întregului sistem mondial socialist. Partidele comuniste și muncitorești din întreaga lume găsesc în tezele teoretice ale proiectului un îndreptar sigur în lupta lor pentru victoria socialismului și comunismului, pentru triumful cauzei păcii.

Diferitele țări socialiste au pornit de la niveluri inegale de dezvoltare, de aceea desăvîrșirea construcției socialiste și intrarea în perioada construcției desfășurate a comunismului nu au loc simultan în toate aceste țări. „Dar dezvoltarea statelor socialiste în cadrul sistemului mondial unic al socialismului, folosirea legităților și avantajelor acestui sistem le asigură — după cum se subliniază în proiectul de Program — posibilitatea de a scurta termenul de construire a socialismului, deschid perspectiva trecerii lor la comunism mai mult sau mai puțin în același timp, în limitele aceleiași epoci istorice".

Crearea bazei tehnice-materiale a comunismului în U.R.S.S. asigură condiții pentru înfăptuirea unui ritm rapid de dezvoltare a forțelor de producție în toate țările socialiste. Țările lagărului socialist, printre care și țara noastră, construiesc socialismul cu mijloacele cu care Uniunea Sovietică construiește comunismul. Intrarea U.R.S.S. în perioada construcției desfășurate a comunismului ridică pe o treaptă superioară colaborarea economică multilaterală a țărilor socialiste — colaborare care constituie pentru aceste țări o necesitate vitală, obiectivă.

Oamenii muncii din patria noastră, sub conducerea înțeleaptă a partidului marxist-leninist al clasei muncitoare, Partidul Muncitoresc Romîn, au primit cu deosebită însuflețire și entuziasm proiectul noului Program al P.C.U.S. Alături de oamenii muncii din întreaga lume, ei privesc cu încredere și admirație către marele popor sovietic, constructor al comunismului. Pe noi ne însuflețește exemplul dat de oamenii sovietici în lupta pentru comunism și avem întreaga convingere că mărețele țeluri înscrise de P.C.U.S. în programul său vor fi înfăptuite.

Partidul nostru vede în politica P.C.U.S. o întruchipare a marxism-leninismului în acțiune, un exemplu de abordare creatoare a problemelor sociale, o pildă de slujire a intereselor cauzei socialismului și comunismului. Comuniștii din țara noastră, întregul popor muncitor, sorb din proiectul de Program al P.C.U.S. noi forțe în lupta lor condusă de partid pentru desăvîrșirea construcției socialiste în Republica Populară Romînă.

„În acest proiect de Program — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — *noi vedem imaginea însuflețitoare a perspectivelor de viitor ale propriului nostru popor. Așa va arăta și ziua noastră comunistă de mîine! Construind prin munca lor neobosită, plină de abnegație, societatea socialistă, iar apoi societatea comunistă, oamenii muncii din țara noastră se vor bucura de un nivel înalt de bunăstare, de abundența bunurilor materiale și spirituale, de condițiile cele mai prielnice pentru dezvoltarea lor multilaterală".*

O imensă însemnătate principială are pentru Partidul Muncitoresc Romîn, conducătorul înțelept al operei de făurire a socialismului în țara noastră, experiența fără egal acumulată de P.C.U.S. în construirea socialismului și în înfăptuirea construcției comunismului. Desfășurarea revoluției și a construcției socialiste în țara noastră a demonstrat încă o dată că nu există alt drum spre socialism decît acela indicat de marxism-leninism, verificat de experiența istorică a gloriosului P.C.U.S. Partidul Muncitoresc Romîn a învățat și învață mereu din această experiență, desprinzînd din ea concluzii de cea mai mare însemnătate pentru asigurarea victoriei depline a socialismului în R.P. Romînă.

Urînd poporului sovietic frate mari succese pe drumul înfăptuirii grandioaselor prevederi trasate de Programul P.C.U.S., oamenii muncii din patria noastră își exprimă totodată hotărîrea de a lupta cu înflăcărare, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, pentru înfăptuirea programului trasat de cel de-al III-lea Congres al partidului.

Înaintînd cu pași siguri pe calea desăvîrșirii construcției socialiste, Republica Populară Romînă se integrează în marșul grandios al întregii comunități a țărilor socialiste spre comunism. Traducerea în viață cu succes a sarcinilor privind dezvoltarea economiei Republicii Populare Romîne în perioada planului de 6 ani va însemna o contribuție importantă la creșterea puterii economice a întregului sistem mondial socialist, la accentuarea ritmului de egalizare economică a țărilor socialiste. Poporul nostru își aduce în felul acesta contribuția, alături de toate popoarele țărilor socialiste, la victoria socialismului în istorica întrecere economică cu capitalismul.

Uriașul răsunet pe care proiectul de Program al P.C.U.S. l-a avut în întreaga lume din primele zile ale apariției sale demonstrează cu putere însemnătatea istorică mondială a acestui document. Oamenii cinstiți din toate țările văd în planurile de viitor ale poporului sovietic că comunismul duce spre belșug, spre satisfacerea deplină a necesităților materiale și spirituale ale celor ce muncesc, spre fericirea și pacea popoarelor.

Înfăptuirea Programului P.C.U.S. va înrîuri tot mai mult întreaga evoluție mondială, va întări considerabil forțele socialismului și păcii, va însufleți lupta maselor muncitoare pentru progres social. Realizările

Uniunii Sovietice în construcția comunismului vor demonstra tuturor popoarelor că socialismul și comunismul descătușează forțele de producție și asigură dezvoltarea lor furtunoasă, nelimitată în folosul întregii societăți. Aceasta va constitui o strălucită manifestare a superiorității socialismului asupra orînduirii capitaliste, care se zvîrcolește în fața sfîrșitului ei inevitabil. Grăbind triumful ideilor marxist-leniniste pe scară internațională, construirea comunismului în U.R.S.S. va fi, după cum arată proiectul de Program, cea mai mare victorie a omenirii în întreaga ei istorie multiseculară. Însuflețite de exemplul Uniunii Sovietice, popoarele luptă cu și mai mult avînt pentru eliberarea lor socială și națională. Văzînd binefacerile de care se bucură poporul sovietic în condițiile comunismului, sute de milioane de oameni vor spune : „Noi sîntem pentru comunism !"

Comunismul, măreața știință făurită de geniul lui Marx, Engels, Lenin, repurtează noi și noi victorii de însemnătate istorică.

Cu peste o sută de ani în urmă, marii învățători ai proletariatului, K. Marx și F. Engels, au scris în „Manifestul Partidului Comunist" : „O stafie umblă prin Europa — stafia comunismului". Astăzi partidele comuniste acționează în 87 de țări ale lumii și unesc în rîndurile lor peste 36.000.000 de oameni. O treime din omenire, pe un sfert din suprafața globului pămîntesc, construiește o viață nouă sub steagul comunismului științific.

Comunismul învinge, deoarece exprimă interesele vitale ale clasei muncitoare, ale întregii omeniri muncitoare, care aspiră la pace, libertate și progres.

Pe marginea tratatului de Istorie a Romîniei*

Acad. ATH. JOJA

Urmînd directivele formulate în raportul tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej la cel de-al II-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, Academia R.P.R. a constituit un colectiv larg cu misiunea de a elabora, de pe poziţiile materialismului istoric, tratatul de istorie a Romîniei. Rezultatul efortului perseverent al colectivului de istorici, arheologi, economişti şi istorici ai culturii a fost apariţia volumului I, sub redacţia acad. C. Daicoviciu, şi definitivarea volumului II, sub redacţia acad. A. Oţetea. În sfîrşit, a fost supusă discuţiei, în spiritul criticii constructive, macheta volumului IV, sub redacţia acad. P. Constantinescu-Iaşi.

Macheta volumului IV înfăţişează perioada ce începe cu revoluţia din 1848 şi sfîrşeşte cu participarea Romîniei la primul război mondial.

Credem că putem afirma că, unind singura concepţie ştiinţifică a istoriei, materialismul istoric, cu bogăţia şi precizia informaţiei, tratatul de istorie a Romîniei se profilează ca o operă importantă, lămuritoare a formării şi dezvoltării poporului romîn, a luptelor sale împotriva claselor exploatatoare, pentru afirmarea independenţei şi libertăţii sale, pentru clădirea unei vieţi fericite şi a unei culturi care să oglindească năzuinţele sale. Această luptă de multe veacuri şi-a aflat împlinirea în edificarea socialismului, a cărui măreţie o trăim şi o realizăm.

La această împlinire, istoricilor le revine o sarcină de cinste — explicarea ştiinţifică, întemeiată pe dezvăluirea legităţii istorice a vieţii poporului nostru, a luptei şi muncii sale creatoare de bunuri materiale şi spirituale. Tratatul de istorie a Romîniei este prima prezentare ştiinţifică a istoriei ţării noastre, fiindcă autorii lui s-au situat, cu hotărîre, pe poziţiile granitice ale marxism-leninismului.

Istoria a devenit efectiv o ştiinţă o dată cu apariţia materialismului istoric, prin care, cum spune Lenin, „haosul şi arbitrarul care dominaseră pînă atunci în concepţiile asupra istoriei şi politicii au fost înlocuite cu o teorie uimitor de uniformă şi de armonioasă, care arată cum dintr-o orînduire de viaţă socială se dezvoltă, ca urmare a creşterii forţelor de producţie, o altă orînduire superioară, cum se dezvoltă, de pildă, capitalismul din feudalism".

Istoriografia burgheză pendulează între empirismul care se vrea obiectiv şi constructivismul (idealist sau chiar naturalist) care caută

---

* Cuvînt rostit la încheierea discuţiilor asupra machetei volumului IV al Tratatului de Istoria Romîniei care au avut loc în iunie 1961. (Darea de seamă asupra discuţiilor se publică la paginile 120—124).

sensul istoriei în providență, în realizarea unor idei sau valori abstracte, a unor „spații" geopsihologice sau a unor factori biologici istoricește nedeterminați.

Neîncrederea burgheziei în propriile ei destine se vădește în neîncrederea istoricilor și sociologilor ei în legitatea procesului istoric. H. I. Marrou declară că „istoria e inseparabilă de istorici", vrînd să stabilească, prin această formulă, imposibilitatea adevărului istoric și deci imposibilitatea istoriei ca știință.

Pozitivistul Watkins susține că obiectele propozițiilor istorice nu există și că deci toate aserțiunile despre ele sînt necesarmente ipotetice. El conchide în termeni de scepticism istoric-sociologic că „orice istorie este istorie contemporană". Ideea lui Watkins, ca și a altor pozitiviști, este că, spre deosebire de fenomenele naturii, care ne sînt date nemijlocit în experiență, fenomenele istorice sînt prin definiție trecute, absente și imperceptibile sensorial, deci reconstituibile numai conjectural. Dar oare stările trecute ale universului fizic și perioadele dispărute ale pămîntului nu sînt și ele prin definiție neperceptibile sensorial? Urmează de aci că trebuie să negăm calitatea de știință a astronomiei sau geologiei? De fapt aceasta e concluzia empiriștilor subiectivi de la Hume și Mach la Wittgenstein-Carnap și Julius Ayer.

Bătrînul machist Karl Popper susține că istoria nu e o știință, fiindcă n-ar putea prevedea, din pricina faptului că oamenii intervin în procesul istoric, deformîndu-i spontaneitatea.

Sociologul reacționar Raymond Aron, autorul unei „Introduction à la philosophie de l'histoire", afirmă că istoria e necesarmente subiectivă (individual sau interindividual) și, ca atare, n-are valoare de universalitate. Se știe că omul a fost definit ca animal politic și economic (Aristotel), ca animal rațional (Aristotel), ca animal care fabrică unelte (B. Franklin) etc. Aron îl definește însă ca „ființă care creează zei" și socotește că omul nu poate trăi fără „absolut". De aci, zice Aron, nevoia ideologiilor. Sociologii burghezi — în special „sociologii cunoașterii" (Mannheim, Max Scheler) — identifică ideologia cu ideile false și, prin prisma „perspectivismului", consideră deopotrivă de valabile sau nevalabile ideologia burgheză și ideologia proletară, pun pe același plan ideologia unei clase interesate să ascundă adevărul și ideologia proletariatului, clasă prin esență interesată să cunoască adevărul asupra naturii și societății.

S-ar putea înmulți indefinit exemplele de gîndire sofistică ale istoricilor și sociologilor burghezi care tind să dovedească iremediabila subiectivitate și incurabilul arbitrar de care, în mod esențial, ar suferi istoriografia.

Supuse unei analize critice, toate aceste „teorii" se rezolvă în paralogisme și sofisme. Multe dintre ele nu sînt de mai bună calitate decît, de pildă, faimosul sofism care poartă numele lui Coriscos și care glăsuiește astfel: dacă Coriscos e diferit de om (în general), el e diferit de el însuși, întrucît e om. Sofistul trage concluzia că, dacă individualul e deosebit de general, individualul e deosebit de el însuși. Coriscos nu e deosebit numai de Socrate și Callias, ci Coriscos e altceva decît el însuși, Coriscos nu e Coriscos. Ar fi, desigur, o ocupație nu numai distractivă, ci și instructivă de a demonta eșafodajele sofistice

ale unor istorici și sociologi burghezi și de a le arăta mecanismul paralogic.

Unele dintre teoriile curente își au obîrșia în concepția diltheystă (continuată de Windelband, Rickert, Simmel, Max Weber), după care, în opoziție cu științele naturii, care dau explicația cauzală a fenomenelor, științele sociale, și îndeosebi istoria, nu pot decît să „înțeleagă", să intuiască fenomenele studiate.

Astfel, concepția comprehensivistă — în mod evident variantă a subiectivismului și scepticismului — face din istorie o nonștiință, întrucît îi contestă explicarea fenomenelor prin legi, întrucît neagă ratașarea individualelor nerepetabile la general, la esență, la lege. E drept că pozitiviștii au combătut teoria comprehensiunii, dar ce-au pus în loc decît o altă formă de subiectivism sceptic, un registru de fapte interpretate ca complexe sensoriale sau ca enunțuri justițiabile de analiza semantică ?

Critica pozitivistă l-a condus pe Seignobos să declare : „Istoria nu e o știință ; ea nu e decît un procedeu de cunoaștere".

Iată concluzia teoriei burgheze a istoriei, fie că se prezintă în veșmintele idealismului franc, fie în cele ale pozitivismului. În ce privește „naturalismul", el ajunge tot acolo, prin ignorarea specificului legilor istorice. În *Materialism și empiriocriticism*, Lenin, după ce a demontat idealismul de tip pozitivist-machist, ia în derîdere „...acest joc de-a biologia și de-a sociologia..." [1]. Lenin arată că aplicarea legilor naturale în sociologie nu face doi bani. „Nu e nimic mai ușor decît să lipești eticheta «energetic» sau «biologic-sociologic» unor fenomene ca crizele, revoluțiile, luptele de clasă etc. ; nu există însă ocupație mai sterilă, mai scolastică, mai moartă..." [2].

Este evident că nici o teorie burgheză nu poate funda istoria.

Materialismul istoric este singura explicație științifică a istoriei societății. Materialismul istoric a stabilit faptul fundamental că „nu conștiința socială determină existența socială, ci, dimpotrivă, existența socială determină conștiința socială". În prefața la *Critica economiei politice*, Marx scrie că „totalitatea relațiilor de producție constituie structura economică a societății, baza reală pe care se ridică o suprastructură juridică și politică și căreia îi corespund anumite forme de conștiință socială. Modul de producție al vieții materiale determină procesul vieții sociale, politice și spirituale în general".

Istoria omenirii este un proces guvernat de legi. „Marxismul — ne învață Lenin — a dat firul călăuzitor care permite să se descopere, în acest labirint și haos aparent, *existența unor legi necesare* (subl. ns.) ; acest fir călăuzitor este teoria luptei de clasă" [3].

Așadar, istoria e ca un labirint și haos aparent, în care istoricul — *călăuzit de marxism* — descoperă legile necesare care determină trecerea de la o formație social-economică la altă formație social-economică superioară, precum și legile care acționează în cadrul diferitelor formații.

---

[1] V. *I. Lenin* : „Materialism și empiriocriticism", Editura politică, 1959, pag. 320.
[2] Op. cit., pag. 322.
[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 43—44.

Istoria este un proces care are logica lui obiectivă, determinată în ultimă instanță de modificările modului de producție.

Desigur, în istorie există particularul și singularul irepetabil. Aceste particulare și singulare concrete se încadrează în contextul legității obiective și numai astfel capătă sens, numai astfel sînt ceea ce sînt. Singularul este ceea ce este numai pentru că participă *la* general, după cum generalul nu se realizează decît *în* și *prin* singular. Umanitatea nu există în afara infinității indivizilor, dar înșiși indivizii nu sînt decît pentru că sînt oameni, adică participă la generalul om, de esență animal social, creator de unelte și subsecvent de concepte.

Dialectica singularului, particularului și generalului e deosebit de importantă în istorie și justa ei înțelegere condiționează valoarea operei istorice. Simpla înregistrare a singularului justifică opinia lui Aristotel despre istorie, după care „poezia e mai filozofică și mai serioasă decît istoria, pentru că poezia înfățișează mai degrabă universalul, pe cîtă vreme istoria — mai devreme singularul".

După Aristotel, poezia aspiră la verosimil, universal și necesar: ea povestește fapte ce s-ar putea întîmpla (oia an génoitó) conform acestor cerințe. Dimpotrivă, zice el, istoria povestește fapte întîmplate (tà genómena) pur și simplu, ea expune evenimentele ca pure singularități neratașate la universal și necesar. Judecata lui Aristotel, formulată în Poetica IX, este severă, dar, pînă la apariția materialismului istoric, istoriografia a meritat această severitate. Se știe că, după părerea Stagiritului, știința are ca obiect universalul și necesarul. Și, într-adevăr, știința n-ar fi posibilă dacă n-ar exista generalul, legea, dacă ar exista numai singularul și contingentul. Singularul este obiect de știință numai prin încadrarea și ratașarea lui la Rathólou.

Referindu-se la „Capitalul" lui Marx, Lenin a arătat enorma importanță științifică a universalului concret „care întruchipează în el bogăția particularului, a individualului, a singularului (întreaga bogăție a particularului și a singularului!)" [4].

Universalul concret și singularul nu se disjung exclusiv, ci se compun în cadrul dialecticii istorice, care trebuie să se reflecte în dialectica istoriografului. Singularul = nonsingular, adică universal [5]. De altminteri — cum ne învață Lenin —, însuși conceptul de lege, de general și esență nu trebuie absolutizat, simplificat, fetișizat. Materialismul dialectic e împotriva oricărei simplificări, vulgarizări și schematizări. „Conceptul de lege — zice Lenin — este una dintre treptele cunoașterii de către om a *unității și legăturii*, a interdependenței și integralității procesului universal".

„Fenomenul — spune tot Lenin — este *mai bogat* decît legea" [6], de aceea fenomenul ne interesează, dar, pentru a fi înțeles, el trebuie integrat în procesul guvernat de legi. Altminteri nu facem știință, ci impresionism istoric.

Am stăruit asupra dialecticii singularului și universalului în istorie, pentru că de justa ei înțelegere depinde valoarea operei istoricului.

Am insistat, amintindu-mi că, la discutarea machetei volumului II,

---

[4] *V. I. Lenin*: „Caiete filozofice", E.S.P.L.P. 1956, pag. 70—71.
[5] Op. cit., pag. 166.
[6] Op. cit., pag. 121.

economiştii ar fi dorit să se acorde o mai mare atenţie fenomenelor istorice cu caracter de generalitate, iar istoricii, dimpotrivă, ar fi dorit ca singularul să fie mai puternic reliefat.

Istoria nu e sociologie, deşi sociologia şi istoria sînt riverane; istoria nu trebuie să se dizolve în sociologie, care e teoria sintetică a procesului social (P. N. Fedoseev, raport la Congresul de sociologie de la Stresa). Istoria trebuie să ne înfăţişeze procesul istoric în concreţiunea sa, în întrepătrunderea necesară a singularului, particularului şi generalului, legînd indivizii de clasele sociale cărora aparţin, şi faptele de legile ce guvernează societatea.

Deoarece materialismul istoric a călăuzit munca colectivului de istorici, atît volumele I şi II, cît şi macheta volumului IV se deosebesc fundamental de produsele istoriografice burgheze. Ceea ce apare în primul plan în aceste lucrări nu mai sînt actele domnilor, negocierile diplomatice, bătăliile, ctitoriile sau aventurile personale, *ci masa producătorilor de bunuri materiale şi spirituale, clasele în luptă, structura forţelor şi relaţiilor de producţie, realizările culturale.* Singularul se integrează în acest context. În acest chip, tratatul de istorie a Romîniei ne face să cunoaştem mai bine prezentul luminos şi creator, în care, sub conducerea fermă şi înţeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn, noi zămislim un viitor de umanism integral, de cea mai vastă producţie şi de cea mai înaltă cultură — comunismul.

Conştiinţa socială este o reflectare a existenţei sociale, dar nu o reflectare pasivă, ci una activă. Formă a conştiinţei sociale, ştiinţa istorică aduce contribuţia ei însemnată la desăvîrşirea construcţiei socialiste în Republica Populară Romînă.

Tratatul de istorie a Romîniei se înscrie ca o operă de ştiinţă şi ca un act — o contribuţie la socialism.

Partidul Muncitoresc Romîn — făuritorul şi conducătorul armatei populare romîne, apărătoare a intereselor poporului romîn şi păcii *

General-maior I. DINCA

Printre măreţele realizări obţinute de poporul nostru în anii regimului de democraţie populară, sub înţeleapta conducere a partidului, se înscrie şi făurirea armatei populare, corespunzătoare caracterului şi structurii statului democrat-popular, armată chemată să apere cuceririle revoluţionare ale oamenilor muncii, independenţa, suveranitatea şi securitatea patriei socialiste.

În procesul de creare a armatei de tip nou, partidul nostru s-a călăuzit după învăţătura marxist-leninistă, a folosit în mod creator experienţa de peste patru decenii a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în domeniul construcţiei militare, precum şi propria sa experienţă dobîndită pe tărîm militar în anii luptelor crîncene împotriva burgheziei şi moşierimii, împotriva dictaturii militare-fasciste şi a cotropitorilor hitlerişti.

Făurită, educată şi condusă de Partidul Muncitoresc Romîn, armata noastră populară oglindeşte viu trăsăturile noii noastre orînduiri sociale şi de stat : alianţa muncitorească-ţărănească, prietenia şi frăţia dintre poporul romîn şi minorităţile naţionale, unitatea moral-politică a poporului în jurul partidului şi guvernului.

*

Procesul de făurire a armatei noastre populare a început o dată cu insurecţia armată din august 1944, cînd armata romînă, răspunzînd chemării partidului, a trecut de partea poporului, participînd la înfăptuirea victorioasă a insurecţiei şi, alături de glorioasa Armată Sovietică, la războiul antihitlerist pînă la victoria finală asupra Germaniei fasciste.

Trecerea armatei romîne de partea luptei forţelor patriotice populare s-a făcut ca urmare a muncii P.C.R. în rîndurile militarilor, a existenţei unor condiţii istorice concrete interne şi externe pe care P.C.R. le-a folosit în mod ştiinţific în vederea organizării şi înfăptuirii insurecţiei armate.

Posibilitatea reală a atragerii militarilor de partea cauzei maselor populare îşi avea baza în condiţiile concrete generale, caracteristice armatelor burgheze, cum erau compoziţia de clasă a armatei în capitalism şi relaţiile dintre diferitele categorii de militari, care reflectă struc-

* *Comunicare prezentată la sesiunea festivă consacrată aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea Partidului Comunist din Romînia, care a avut loc la 26 mai 1961.*

tura de clasă a societății și constituie izvorul contradicției de neîmpăcat dintre masa de soldați (în majoritate muncitori, țărani sau alți oameni ai muncii) și reprezentanții claselor exploatatoare din rîndurile cadrelor de comandă ; creșterea nemulțumirilor și spiritului de revoltă în rîndul militarilor, ca urmare a caracterului distrugător al războaielor imperialiste și a pierderilor mari pe care le suportă în aceste războaie masele ostășești pentru interese străine lor.

La acestea se mai adăugau condițiile grele de viață, specifice, ale soldaților din armata romînă burghezo-moșierească. Ostașii romîni erau abrutizați și umiliți prin folosirea în vederea „disciplinizării" lor a bătăii și a altor mijloace degradante. Hrana lor era slabă, iar cazarea și echiparea într-o stare rea, cu totul necorespunzătoare, datorită înapoierii economice a țării, aservită capitalului străin, și al furturilor și jafurilor pe care le făceau pe seama armatei elementele corupte din rîndul cadrelor de comandă și diferiți reprezentanți ai claselor exploatatoare.

Avînd în vedere existența unor asemenea condiții, încă de la înființarea sa, P.C.R., înfruntînd prigoana burghezo-moșierească la orice pas, a dus o perseverentă activitate în rîndul armatei. Astfel, în unele unități și formații militare, au fost înființate celule de partid și organizații ale U.T.C. ; în cazărmi erau răspîndite manifeste, broșuri și ziare de partid ; unii militari erau atrași să participe la demonstrații muncitorești, la acțiuni antifasciste etc.

În anii întunecați ai regimului fascist și ai criminalului război antisovietic, înăsprirea măsurilor de teroare fasciste, mizeria sporită a maselor, în urma exploatării lor crîncene de către clasele dominante și a jefuirii țării de către hitleriști, caracterul nedrept al războiului antisovietic și pierderile suferite în acest război, precum și atitudinea plină de trufie și dispreț a hitleriștilor față de poporul romîn și ostașii romîni, toate acestea au lărgit și adîncit posibilitatea reală de atragere a armatei romîne de partea luptei revoluționare a poporului.

Partidul comunist, conducînd și organizînd lupta tuturor forțelor patriotice ale țării pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste și pentru eliberarea Romîniei, și-a intensificat munca în armată, lămurind maselor de militari caracterul reacționar, antipopular și criminal al dictaturii militare-fasciste și războiului antisovietic, ajutîndu-le să cunoască adevărul despre Uniunea Sovietică și să înțeleagă inevitabilitatea pierderii războiului de către Germania hitleristă.

Partidul chema pe militari să sprijine lupta revoluționară a maselor populare și să întoarcă armele împotriva Germaniei hitleriste.

Ca urmare a acestor condiții, în rîndurile celor mobilizați în armată, ca și ale militarilor de pe front, creștea în permanență starea de spirit antihitleristă și antifascistă. Acest lucru se reflecta în nesupunerea la mobilizare, în faptul că se înmulțeau actele de insubordonare ale militarilor romîni, unele subunități refuzînd să pornească la atac, creștea numărul dezertorilor și al trecerilor de militari romîni de partea armatei sovietice și a partizanilor sovietici [1].

[1] Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 225/80, fila 283 ; dosarul nr. 1/124, filele 11—13 ; dosarul nr. 331/75, fila 139 ; dosarul nr. 239/66, fila 808 ; dosarul nr. 2/124, fila 375 ; dosarul nr. 225/68, fila 624 ; dosarul nr. 289/67, fila 197 ; dosarul nr. 305/147, fila 168 ; dosarul nr. 331/83, fila 263.

Înfrîngerile catastrofale suferite de armatele fasciste sub loviturile glorioasei armate sovietice au provocat o profundă criză politică și militară a dictaturii fasciste antonesciene, au ascuțit contradicțiile interne ale regimului burghezo-moșieresc și au dat un puternic impuls luptei antifasciste a poporului nostru, condus de Partidul Comunist Romîn, au sporit mînia și ura care clocoteau în sînul poporului și armatei împotriva dictaturii militare-fasciste și a ocupanților hitlerişti [2].

„Supunînd unei multilaterale analize situația internă și internațională pe plan politic și militar, cadrele de bază ale partidului au trecut încă în luna august a anului 1943 la elaborarea planului de organizare a insurecției armate" [3].

Îndeplinirea acestui plan a fost favorizată de operațiile armatei sovietice din iarna anului 1943 și primăvara lui 1944, în urma cărora armata sovietică a ajuns pe teritoriul țării noastre, ducînd și mai mult la adîncirea crizei și derutei în rîndul clicii antonesciene și al întregii reacțiuni din țară, la sporirea împotrivirii maselor de soldați de a mai lupta în războiul nedrept și la intensificarea procesului de clarificare a ofițerilor care își dădeau tot mai bine seama de dezastrul în care erau împinse țara și armata.

Înfăptuirea planului de organizare a insurecției a început cu înlăturarea din conducerea partidului a elementelor trădătoare și capitulante. P.C.R. a trecut apoi — paralel cu activitatea de înfăptuire a Frontului unic muncitoresc și a Blocului național democrat — la organizarea și înarmarea în capitală, Oltenia, Dobrogea, Moldova, Banat și Țara Bîrsei a formațiunilor de luptă patriotice, alcătuite în cea mai mare parte din muncitori, în frunte cu comuniști și utecişti.

Pornind de la indicația lui V. I. Lenin că „...insurecția, ca luptă armată a maselor, se poate dezlănțui numai cu condiția participării active a unei părți oarecare a armatei" [4], în cadrul măsurilor stabilite în planul insurecției, elaborat de partid, se prevedea și atragerea armatei.

Cu mult înainte, P.C.R. își crease legături în rîndurile armatei. În vara anului 1944, în acțiunea de pregătire și înfăptuire a insurecției, partidul comunist a atras un grup de generali și ofițeri patrioți care, în fața dezastrului iminent, căutînd o ieșire din situația creată, ajunseseră la concluzia că răsturnarea dictaturii fasciste era singura cale de salvare a țării de la catastrofă.

Dată fiind situația din armată, condițiile interne și externe existente în acea perioadă pe plan politic și militar, P.C.R., prin politica sa de strîngere a tuturor forțelor nehitleriste într-un front comun de luptă pentru doborîrea dictaturii fasciste și eliberarea țării, a reușit ca la înfăptuirea insurecției să atragă întreaga armată.

Istorica ridicare la arme a poporului nostru împotriva dictaturii fasciste și a ocupanților hitlerişti demonstra cu deosebită forță că atît masele populare cît și armata erau însuflețite de dorința de a elibera

---

[2] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 438.

[3] Ibid.

[4] *V. I. Lenin*: „Despre război, armată și știința militară", vol. I. Editura militară, 1957, pag. 312.

patria, de a contribui la zdrobirea hitlerismului, văzînd în terminarea victorioasă a războiului antifascist o condiție esențială pentru înfăptuirea aspirațiilor lor de făurire a unei Romînii libere și independente, a unei vieți noi în patria noastră.

În raportul prezentat la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 40 de ani de la crearea P.C.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat că „armata romînă a întors armele împotriva Germaniei fasciste și, însuflețită de scopurile nobile ale războiului antihitlerist și de dragoste de patrie, a luptat eroic, alături de glorioasa armată sovietică eliberatoare, pînă la victoria deplină asupra Germaniei hitleriste"[5].

Participînd la insurecția armată din august 1944 și la războiul antihitlerist pînă la porțile Vienei și Pragăi, trupele romîne, conștiente că slujesc interesele poporului, că luptă pentru o cauză dreaptă, s-au acoperit de o nepieritoare glorie. Ostașii și ofițerii romîni, luptînd alături de armata sovietică, și-au adus contribuția la îndeplinirea planurilor strategice și tactice elaborate cu măiestrie de comandamentul sovietic.

Dovedind înalte calități morale și de luptă, ei au săvîrșit nenumărate fapte de arme, înscriind o pagină glorioasă în cartea marilor tradiții de luptă ale poporului nostru pentru independența și libertatea sa.

*

Victoria insurecției armate din august 1944, în condițiile create de operațiile armatei sovietice pe teritoriul țării noastre, a marcat începutul revoluției populare, al unor adînci transformări revoluționare, a dat poporului nostru putința să-și ia soarta în propriile mîini, să cucerească pentru prima dată adevărata independență națională, să instaureze regimul democrat-popular și să treacă la construirea socialismului.

Apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului a pus la ordinea zilei sarcina făuririi unei armate noi, devotată cu trup și suflet cauzei măreție a clasei muncitoare.

Crearea armatei populare era o cerință imperioasă a desfășurării revoluției și făcea parte din acțiunea generală de construire a noului aparat de stat, urmînd, în linii mari, același proces de sfărîmare treptată și înlocuire a vechii organizații de stat cu una nouă, radical deosebită, corespunzătoare caracterului noii puteri.

Făurirea armatei noastre populare a fost rezultatul unui proces istoric, care reflectă trăsăturile generale, precum și particularitățile etapelor parcurse în dezvoltarea sa de revoluția populară. Trăsăturile și particularitățile revoluției populare au determinat căile, procedeele și metodele procesului de făurire a forțelor noastre armate.

Una dintre aceste particularități constă în faptul că procesul de formare a armatei noastre populare a început încă înaintea cuceririi puterii de stat de către clasa muncitoare, în procesul luptei pentru instaurarea acestei puteri. Această particularitate se datorește condițiilor specifice în care s-a desfășurat revoluția populară în țara noastră. Printre aceste condiții, cele mai importante au fost participarea armatei romîne la lupta maselor populare pentru doborîrea odiosului regim

[5] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 440.

fascist din țara noastră, precum și faptul că armata romînă, întorcînd armele împotriva Germaniei fasciste, a participat alături de glorioasa armată sovietică la războiul antihitlerist, război just, care corespundea intereselor vitale ale maselor populare, inclusiv ale marii mase a soldaților și gradaților, și pe care ele l-au sprijinit cu toate forțele.

În perioada insurecției armate și a războiului antihitlerist au apărut unele elemente caracteristice armatelor de tip nou, care au ușurat acțiunea partidului de făurire a armatei populare.

Unul dintre aceste elemente îl constituie legătura dintre armată și popor. În zilele insurecției armate și ale participării Romîniei la războiul antihitlerist, au fost puse primele temelii trainice ale acestei legături.

Asupra militarilor romîni au avut o influență deosebită elanul, eroismul și vitejia cu care au acționat în timpul insurecției armate formațiunile de luptă patriotice, create și conduse nemijlocit de partid, precum și sprijinul neprecupețit acordat armatei de întregul popor pentru ducerea războiului antifascist. Chemarea partidului nostru *„Totul pentru front, totul pentru victorie"* a fost urmată cu deosebită însuflețire de muncitori, țărani, intelectuali, de toți oamenii muncii, care, învingînd greutăți de tot felul, luptînd contra sabotajului reacțiunii, nu precupețeau nici un efort pentru aprovizionarea frontului cu toate cele necesare obținerii victoriei asupra dușmanului.

Un rol deosebit în întărirea legăturii dintre armată și popor l-a avut lupta hotărîtă a clasei muncitoare, condusă de P.C.R., pentru mobilizarea țărănimii muncitoare la înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare. Întîietatea dată la împroprietărire ostașilor de pe front, văduvelor și orfanilor de război a contribuit la crearea unei legături trainice între front și spatele frontului, între cei care luptau cu arma în mînă pe frontul antihitlerist și cei care luptau în interiorul țării pentru refacerea și progresul ei.

Asupra consolidării spatelui frontului și a întăririi continue a legăturii dintre armată și popor, un rol hotărîtor l-a avut instaurarea la cîrma țării a primului guvern democrat din istoria Romîniei, față de care, la vestea acestei istorice victorii a maselor populare, ostașii din multe unități de pe front și din țară, prin mitinguri, adunări și demonstrații, și-au exprimat hotărîrea de a sprijini cu toate forțele puterea populară [6].

În ședința Consiliului de Miniștri din 7 martie 1945, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta : *„Trebuie să facem în așa fel încît armata noastră să simtă întreaga căldură a poporului, întregul sprijin al poporului"* [7].

Exponent al intereselor maselor de oameni ai muncii, adus la cîrma țării de însești masele populare, guvernul democrat și-a propus din prima zi să acorde armatei toată grija și atenția. Ca urmare, încă din luna martie 1945, s-au luat măsuri de sporire a aprovizionării frontului cu muniții, armament, hrană și echipament, s-a asigurat la timp și în

---

[6] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 2/1957, pag. 150.

[7] Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 8 (stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 7 martie 1945), pag. 19—20.

măsura cerută completarea efectivelor și rezervelor unităților, a fost îmbunătățit sistemul poștal al corespondenței între front și spatele frontului etc.

Legătura ce se crease între armată și popor a constituit un izvor nesecat al eroismului ostașilor romîni pe frontul antihitlerist. Succesele oamenilor muncii din țară, obținute în lupta pentru sprijinirea frontului și pentru cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare, ridicau moralul luptătorilor de pe front, iar victoriile ostașilor însufleteau, la rîndul lor, masele populare [8].

Activitatea și influența crescîndă a partidului în armată au constituit factorul hotărîtor în procesul de făurire a armatei noastre populare. Organizarea și conducerea de către P.C.R. a insurecției armate din august 1944, la care participase și armata, au influențat puternic asupra maselor de militari, constituind o continuare, în condiții noi, a muncii intense desfășurată de partid cu mult timp înainte în rîndurile armatei. În luptele purtate pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei, precum și în cele duse dincolo de hotarele țării pînă la victoria finală asupra Germaniei hitleriste, a crescut din ce în ce mai mult influența P.C.R. în armată.

Partidul a desfășurat intens munca de popularizare, de explicare a politicii sale în rîndul maselor de militari. Prin presa de partid și scrisorile pe care le trimiteau militarilor organizațiile de masă și oamenii muncii, prin comuniștii și uteciștii plecați voluntar pe front, prin acțiunile desfășurate de „Apărarea patriotică", ale cărei caravane cu daruri pentru ostași, însoțite de delegații ale oamenilor muncii, mergeau pe front, cuvîntul partidului ajungea pînă în tranșeele de luptă [9].

O importanță deosebită în procesul de făurire a armatei noastre populare a avut-o crearea de către partid, încă în timpul războiului antihitlerist, a aparatului politic în armată. Aparatul politic a luat ființă pentru prima oară în armata romînă o dată cu constituirea Diviziei de voluntari „Tudor Vladimirescu". Noile raporturi statornicite între ofițerii și ostașii Diviziei „Tudor Vladimirescu", disciplina liber consimțită, munca de clarificare politică ce se ducea aici în mod organizat au exercitat o influență pozitivă asupra militarilor din celelalte mari unități romînești.

Începînd din luna martie 1945, Partidul Comunist Romîn, biruind împotrivirea regelui și a camarilei sale, a luat măsura introducerii aparatului politic în întreaga armată operativă. Aplicarea acestei măsuri era dictată de caracterul și sarcinile puterii instaurate la 6 martie 1945, de necesitatea ca P.C.R. să-și sporească influența și să-și lărgească pozițiile în rîndurile armatei, de cerințele democratizării armatei în scopul legării ei definitive de poporul muncitor.

Legiferarea aparatului politic, ca și stabilirea drepturilor și atribuțiilor sale, a constituit un moment important în istoria armatei romîne și a avut o însemnătate deosebită în făurirea armatei noastre populare.

Aparatul politic a desfășurat o intensă muncă de educare a militarilor în spiritul devotamentului față de patrie și poporul muncitor,

[8] Cuvîntarea ministrului Forțelor Armate rostită de Ziua armatei în anul 1959, „Apărarea patriei" nr. 252, din 25 octombrie 1959.

[9] Ibid.

față de regimul democrat-popular, în spiritul prieteniei de nezdruncinat cu poporul sovietic și al frăției de arme cu glorioșii ostași sovietici.

Unul dintre rezultatele importante ale muncii desfășurate de aparatul politic, sub conducerea și îndrumarea permanentă a partidului, l-a constituit faptul că, după întoarcerea de pe front, mulți soldați și ofițeri au devenit luptători activi pentru înfăptuirea politicii P.C.R. și a guvernului democrat.

Faptul că ostașii romîni au participat în războiul antihitlerist, alături de armata sovietică eliberatoare, armata primului stat socialist din lume, armată a muncitorilor și țăranilor eliberați din lanțurile robiei capitaliste, a fost un alt factor care a influențat favorabil asupra procesului de formare a armatei noastre populare.

Pentru prima dată în întreaga sa istorie, armata romînă lupta alături de o armată de tip nou, radical deosebită de armatele capitaliste. Aceasta a avut o puternică influență atît din punct de vedere politic, cît și din punct de vedere militar asupra armatei romîne.

„În focul războiului dus împotriva fascismului — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — *s-a făurit frăția de arme romîno-sovietică, s-au întărit prietenia frățească a poporului nostru față de țara socialismului victorios, Uniunea Sovietică, recunoștința fierbinte față de armata sovietică eliberatoare, ai cărei ostași și-au dat sîngele pentru libertatea țării noastre"* [10].

Încadrată în Frontul 2 ucrainean, armata romînă a participat la operațiile acestuia, însușindu-și treptat principii și procedee ale înaintatei arte militare sovietice. De la comandamentele sovietice, de la generalii și ofițerii armatei sovietice, ofițerii romîni și-au însușit principii și metode referitoare la rolul și răspunderea comandanților și a statelor-majore în luptă, alegerea pe baze științifice a direcției loviturii principale, organizarea cooperării între unități etc. Luptînd cot la cot cu trupele sovietice, trupele romîne au învățat cum să efectueze manevre largi și adînci, cum să ducă lupta în interiorul orașelor mari, în raioanele fortificate, cum să exploateze brețele realizate în dispozitivul inamic și altele. În aprilie 1944, generalul Jmacenko arăta că „Armata 4 romînă s-a pus la punct cu doctrina manevrieră sovietică" [11], iar generalul Managarov, referindu-se la acțiunile Armatei 1 romîne, sublinia : „Manevrele au reușit întotdeauna pentru că trupele romîne mărșăluiesc la fel de repede și de bine ca trupele sovietice" [12].

Însușirea în timp scurt a unor principii importante ale artei militare sovietice a determinat superioritatea metodelor și procedeelor de luptă folosite de marile unități romîne față de acelea folosite de trupele hitleriste.

Contactul cu luptătorii sovietici a ajutat și la clarificarea politică a militarilor romîni. Aflînd cum muncesc și cum trăiesc oamenii sovietici, cum și-au rînduit viața fără moșieri și capitaliști, ostașii romîni au început să se convingă de superioritatea orînduirii socialiste, să înțe-

[10] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 440.

[11] Arhiva M.F.A.-M.St.M., „Repertoriul lucrărilor de documentare asupra contribuției militare a Romîniei la războiul antihitlerist", cap. 4, pag. 35 și 47.

[12] Loc. cit., pag. 31.

leagă din ce în ce mai clar misiunea istorică a clasei muncitoare și a partidului ei marxist-leninist de făuritori ai unei vieți noi, spre binele tuturor oamenilor muncii, că sarcina armatei constă în a sluji interesele poporului, a apăra cuceririle revoluționare ale acestuia.

Prin participarea armatei romîne, alături de armata sovietică, la luptele pentru eliberarea patriei noastre și la acțiunile militare desfășurate în Ungaria și Cehoslovacia, prin influența crescîndă a ideologiei partidului, în conștiința ostașilor romîni s-a închegat și dezvoltat sentimentul solidarității și prieteniei între popoare. Astfel, încă de atunci, această trăsătură specifică a armatei de tip nou începea să caracterizeze și armata romînă [13].

*

După război, conducînd cu fermitate poporul muncitor pe drumul dezvoltării democrației populare, pe drumul construirii socialismului, partidul nostru a acordat o mare atenție făuririi și întăririi continue a armatei populare, scut al intereselor poporului, al independenței și suveranității patriei.

Încă în prima ședință a Consiliului de Miniștri al guvernului democrat — care a avut loc la 7 martie 1945 —, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, sintetizînd numeroasele probleme care stăteau în fața puterii populare, a subliniat cu toată tăria importanța deosebită a problemei militare spunînd : *„A treia problemă și pe care o socotesc de mare, de foarte mare importanță este problema armatei, problema reorganizării armatei"* [14].

În scopul reorganizării armatei pe baze democratice și intensificării procesului de făurire a armatei de tip nou, partidul și guvernul au luat măsuri de eliminare a elementelor fasciste și reacționare, de introducere în rîndul cadrelor militare a unor elemente muncitorești și de îmbunătățire a condițiilor de trai ale militarilor.

În majoritatea unităților militare au fost create celule de partid, care își desfășurau activitatea sub conducerea directă a organelor de partid locale. Curînd, după realizarea unei legături permanente și continue a organelor de partid locale cu unitățile militare și după crearea în majoritatea acestora a celulelor de partid, a început primirea de noi membri de partid din rîndurile militarilor.

Un rol important în cadrul procesului de așezare a armatei pe baze noi l-a avut introducerea aparatului politic în toate unitățile și formațiile armatei.

Aparatul politic, introdus în întreaga armată, a sprijinit în mod activ acțiunea partidului de înlăturare a elementelor reacționare care mai existau în rîndurile ofițerilor și subofițerilor, aducîndu-și contribuția la activitatea de creare a compoziției noi de clasă a armatei. El și-a intensificat munca de propagandă și agitație în unități și subunități pentru dezvoltarea conștiinței politice a tuturor militarilor, alfabetizarea

[13] Cuvîntarea ministrului Forțelor Armate ținută de Ziua armatei în anul 1959, „Apărarea patriei" nr. 252, din 25 octombrie 1959.

[14] Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr 8 (stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 7 martie 1945), pag. 19—20.

neștiutorilor de carte din rîndul soldaților, pentru întărirea disciplinei ostășești.

Lucrătorii politici, comuniștii din armată au mobilizat masele de ostași pentru reușita campaniilor întreprinse de partid, ca asigurarea însămînțărilor agricole de primăvară și toamnă în situația grea economică din anii imediat de după război, campania pentru combaterea efectelor secetei din anul 1946 și altele.

Aparatul politic a desfășurat o susținută muncă de popularizare a politicii partidului și a realizărilor regimului democrat-popular al țării pentru victoria forțelor democratice în alegerile din anul 1946, alegeri la care, pentru prima dată în istoria Romîniei, militarii au primit drepturi politice, prezentîndu-se în fața urnelor ca cetățeni cu drept de a alege și a fi aleși.

Prin munca neobosită a partidului, armata devenea o forță conștientă, pusă în slujba poporului. Cu toate acestea, la sfîrșitul primei etape a revoluției populare, armata romînă nu devenise încă o adevărată armată de tip nou ; prin compoziția ei socială, prin structura ei organizatorică, prin modul de pregătire militară, ca și în alte privințe, ea mai păstră încă unele elemente și trăsături proprii vechii armate.

Către sfîrșitul anului 1947, ca rezultat al consolidării regimului democrat-popular, al eliminării din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei, precum și al creșterii influenței și activității partidului în armată, s-a creat posibilitatea realizării conducerii nemijlocite a armatei de către partid. În această situație, conducerea partidului a încredințat sarcina de ministru al Apărării Naționale unui membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.R. Măsura luată era determinată de necesitatea intensificării procesului de făurire a armatei de tip nou, de trecerea la crearea concordanței între puterea populară și forma de stat, de cerințele trecerii la revoluția socialistă.

La sfîrșitul primei etape a revoluției populare, în rîndurile soldaților, și mai ales ale cadrelor, se mai găseau numeroase elemente provenite din clasele exploatatoare. În acel timp, în armata romînă predominau ofițerii și subofițerii formați la școala vechiului regim doborît [15]. Compoziția socială și de clasă a armatei romîne, ca în general a aparatului de stat din acel timp, nu era în concordanță cu noua putere politică în stat, cu sarcinile etapei revoluției socialiste. Monarhia, acest parazit uriaș pe trupul țării, centrul tuturor forțelor reacționare, de care își legau speranțele dușmanii poporului, ai independenței și suveranității patriei noastre, a susținut și apărat interesele reacțiunii interne și internaționale. Regele s-a opus în repetate rînduri măsurilor inițiate de puterea populară pentru consolidarea și apărarea orînduirii democrat-populare. O deosebită îndîrjire a manifestat palatul față de măsurile luate de partidul comunist și de guvernul democratic pentru deplina democratizare a armatei romîne. Existența monarhiei a constituit principala piedică de care se lovea partidul nostru în lupta pentru făurirea unui aparat de stat corespunzător. Fiecare măsură luată pe linia democratizării aparatului de stat și a armatei — în prima etapă

[15] „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn", E.S.P.L.P. 1956, pag. 437.

a revoluției — a fost tradusă în viață de partid și de guvernul democratic împotriva voinței monarhiei. Era limpede că nu se putea porni la construirea temeliilor noii societăți, societatea socialistă, și nu se putea făuri un aparat de stat de tip nou, radical deosebit de aparatul de stat al capitaliștilor și moșierilor, atîta vreme cît în fruntea statului se afla cel mai mare moșier și unul dintre cei mai mari capitaliști ai țării.

Prin înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Romîne, țara noastră a intrat în etapa revoluției socialiste, fiind lichidată adînca nepotrivire care exista între caracterul nou al puterii de stat și forma de stat moștenită de la regimul burghezo-moșieresc.

Trecerea la rezolvarea sarcinilor celei de-a doua etape a revoluției — etapa revoluției socialiste — impunea formarea aparatului de stat de tip nou, care să asigure îndeplinirea acestor sarcini.

Vestea înlăturării monarhiei și a proclamării Republicii Populare Romîne a fost primită de militari cu nestăvilit entuziasm. În unitățile militare au avut loc mitinguri în cadrul cărora soldații și ofițerii și-au exprimat dragostea și devotamentul lor față de Republica Populară Romînă — patria celor ce muncesc de la orașe și sate. Într-o atmosferă de sărbătoare a avut loc în unități depunerea jurămîntului militar față de patrie și popor [16]. Pentru prima dată, întreaga armată romînă a depus jurămîntul militar poporului, și nu regelui, legîndu-se să apere cu strășnicie cuceririle revoluționare ale oamenilor muncii, independența și suveranitatea națională.

Aceasta a spulberat una dintre ultimele nădejdi nutrite de clasele exploatatoare. Ele se legănaseră cu iluzia că măcar ostașii recrutați din păturile mai înapoiate ale populației, antrenați de ofițeri cu sentimente monarhice, se vor împotrivi izgonirii regelui. Nu numai că nu s-a întîmplat astfel, dar avîntul cu care ostașii și ofițerii cinstiți au întîmpinat proclamarea Republicii Populare Romîne a silit pe puținii ofițeri reacționari, care se mai aflau în armată, să nu se împotrivească. Starea de spirit a poporului și a armatei a ieșit în evidență și prin cele ce s-au întîmplat cu trupele militare aflate nemijlocit la dispoziția regelui. Astfel, unitățile de gardă și escortă regală au fost dezarmate în mai puțin de o oră de către alte unități ale armatei romîne fără nici o împotrivire. Mai mult, ostașii din unitățile de gardă și escortă regală și-au exprimat imediat bucuria pentru proclamarea Republicii Populare Romîne și dorința de a se încadra în avîntul creator al poporului. Astfel, ostașii care aparțineau fostului regiment de gardă călare, în cadrul unui miting, au adoptat cu mult entuziasm o moțiune adresată guvernului și conducerii armatei prin care s-au desolidarizat de activitatea ce le fusese impusă în trecut de către monarhie, arătînd că sînt mîndri de faptul că aparțin armatei R.P.R., care servește interesele poporului. În moțiune se spunea, printre altele : „Înlăturarea regelui înseamnă pentru noi sfărîmarea lanțurilor robiei" [17]. Izolați cu totul, ofițerii gărzilor regale n-au putut schița nici un fel de împotrivire. Unitățile de gardă și escortă regală au fost desființate imediat, ofițerii lor trecuți în rezervă, iar ostașii repartizați la alte unități militare din

[16] Arhiva M.F.A.-M.St.M., Depozitul central, pachetul nr. 165—175, dosarul nr. 16.
[17] Loc. cit., pag. 15.

țară. Astfel se încheia încă o pagină din istoria democratizării armatei romîne.

Doborîrea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Romîne au creat condițiile desăvîrșirii, într-un timp relativ scurt, a procesului de făurire a armatei de tip nou în țara noastră.

Organizarea armatei pe baza criteriului de clasă constituie unul dintre principiile leniniste fundamentale ale construcției armatei de tip nou. Potrivit acestui principiu, atît soldații, cît și subofițerii și ofițerii trebuie să fie recrutați și promovați din rîndurile clasei muncitoare, ale țărănimii muncitoare și ale intelectualității legate de popor, în care locul preponderent trebuie să fie asigurat elementelor provenite din rîndul clasei muncitoare. Fără respectarea cu strictețe a acestui principiu, fără o compoziție de clasă muncitorească-țărănească a întregului efectiv, și în special a cadrelor de comandă, nu poate fi vorba de o armată a dictaturii proletariatului. Elaborat de V. I. Lenin și verificat în practica construcției glorioasei armate sovietice de către P.C.U.S., principiul de clasă a devenit una dintre legile fundamentale, universal valabile ale organizării oricărei armate populare.

Credincios învățăturii marxist-leniniste, Partidul Muncitoresc Romîn a luat măsuri corespunzătoare pentru aplicarea acestui principiu în practica construcției armatei noastre populare. Pentru ca armata romînă să devină o adevărată armată de tip nou, în fața partidului și a guvernului s-a pus sarcina de a îmbunătăți în mod radical compoziția socială a armatei și în special de a forma noi cadre de ofițeri și subofițeri proveniți numai din rîndurile oamenilor muncii ; trebuia, în același timp, să se continue reeducarea în spirit socialist a acelor cadre provenite din vechea armată care își dovediseră cinstea și devotamentul față de regimul democrat-popular, față de cauza poporului. De îndeplinirea acestei sarcini depindeau conținutul și fizionomia politică-socială a armatei noastre populare.

În al doilea rînd, făurirea armatei de tip nou cerea educarea întregului efectiv în spiritul devotamentului nețărmurit față de cauza victoriei socialismului, în spiritul patriotismului proletar, al dragostei față de Uniunea Sovietică și de oamenii muncii din întreaga lume.

În al treilea rînd, se impuneau măsuri pentru asigurarea armatei cu tehnică modernă și organizarea ei corespunzător cu cerințele războiului modern pentru a asigura pregătirea și conducerea trupelor în mod științific, pe baza ideologiei și științei militare socialiste.

Este limpede că fără înfăptuirea acestor deziderate nu se putea vorbi de o adevărată armată de tip nou, care să apere cu abnegație și devotament patria socialistă. Ele au fost realizate în cadrul desăvîrșirii procesului de formare a armatei populare, ce a avut loc în noile condiții istorice.

La baza luptei oamenilor muncii pentru întărirea necontenită a puterii de apărare au stat, încă de la începutul etapei revoluției socialiste, indicațiile Congresului I al Partidului Muncitoresc Romîn, ținut în februarie 1948, care a trasat sarcinile privitoare la întărirea capacității de luptă a Forțelor Armate ale Republicii Populare Romîne. O atenție deosebită a acordat Congresul P.M.R. din 1948 caracterului de clasă al

armatei, formării de noi cadre militare, înzestrării și instruirii armatei noastre populare la nivelul cerințelor moderne.

După congres, partidul a luat o serie de măsuri privind reorganizarea aparatului politic și a organizațiilor de partid din armată. Organele politice din armată au devenit organe de partid care conduc și îndrumează întreaga muncă a organizațiilor de partid și de tineret. Au fost create în toate unitățile militare organizații ale Uniunii Tineretului Muncitor.

Educația politică a militarilor, care în prima etapă a revoluției populare avea în mod precumpănitor un caracter general-democratic, a căpătat un larg conținut socialist, fundamentat pe învățătura marxist-leninistă.

La baza sistemului de instruire a militarilor a fost pusă știința militară socialistă.

În vederea formării cadrelor militare de tip nou, au fost recrutați din cîmpul muncii numeroși activiști de partid și de stat, precum și activiști ai organizațiilor de masă, care, după ce au absolvit unele școli și cursuri militare speciale, au devenit ofițeri. Pentru pregătirea corespunzătoare a cadrelor militare, partidul a trecut la reorganizarea întregului învățămînt militar pe baze științifice, socialiste. An de an au fost formate în școli și academii militare cadre de ofițeri și subofițeri bine pregătite, devotate trup și suflet cauzei oamenilor muncii, educate în spiritul ideologiei marxist-leniniste, al științei și artei militare socialiste.

Structura organizatorică a armatei în ansamblu a suferit modificările corespunzătoare în funcție de necesitățile apărării patriei împotriva unei eventuale agresiuni din exterior.

Întărirea conducerii armatei de către partid, compoziția socială muncitorească-țărănească a armatei, educarea militarilor în spiritul învățăturii marxist-leniniste și al științei militare socialiste, înzestrarea armatei cu armament și tehnică de luptă modernă, îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai ale militarilor sînt rezultatele muncii partidului, ale grijii sale pentru desăvîrșirea procesului de formare a armatei populare romîne.

În desfășurarea și desăvîrșirea procesului de făurire a armatei populare a fost lichidată în mod treptat, pe cale revoluționară, vechea organizație militară și a fost făurită din temelii organizația militară a clasei muncitoare, armata de tip nou.

Menționînd făurirea armatei noastre populare, misiunea ei și grija partidului pentru întărirea capacității de apărare a țării, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în raportul ținut la Congresul al II-lea al P.M.R., spunea : „Armata populară, făurită de partidul și guvernul nostru, este strajă de nădejde a păcii și liniștii poporului, a independenței naționale și a intereselor de stat. Partidul și guvernul se preocupă îndeaproape de perfecționarea necontenită a pregătirii militare și politice a armatei noastre, de înzestrarea ei cu tot ceea ce îi este necesar" [18].

Armata noastră populară își are izvorul nesecat de forță în faptul că ea este făurită și condusă de partid, că este o armată de clasă, formată din fiii oamenilor muncii de la orașe și sate, o armată a prieteniei și frăției între poporul romîn și naționalitățile conlocuitoare. Educată în

[18] „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn", E.S.P.L.P. 1956, pag. 44.

spiritul internaționalismului proletar, în armată sînt cultivate prietenia și frăția de arme cu Uniunea Sovietică, cimentate în lupta comună împotriva Germaniei hitleriste, întărirea prieteniei cu toate armatele socialiste, cu toate popoarele care luptă pentru libertate. Întregul ei sistem de conducere, organizare, instruire și educare își are baza trainică în principiile marxism-leninismului, în știința și arta militară socialistă.

Armata populară romînă este purtătoarea tradițiilor strămoșești de luptă pentru libertate socială și națională, a luptei unităților revoluționare romînești pentru apărarea puterii sovietice din Rusia Sovietică și Ungaria sovietică în anii 1918—1920, a vitejiei și eroismului comuniștilor, voluntari romîni, care au luptat în Spania și Franța împotriva fascismului înrobitor și a luptei eroice pentru zdrobirea Germaniei hitleriste, dusă de ostașii romîni, cot la cot cu marea și glorioasa armată sovietică.

*

Manifestînd permanent o atentă preocupare pentru întărirea capacității de apărare a patriei, Partidul Muncitoresc Romîn a luat o serie de măsuri pentru perfecționarea și întărirea continuă a Forțelor Armate ale R.P.R.

Pe baza succeselor obținute de poporul romîn în dezvoltarea economiei naționale și cu ajutorul multilateral al Uniunii Sovietice, armata noastră s-a întărit neîncetat prin înzestrarea și instruirea ei la un nivel corespunzător dezvoltării tehnicii moderne și noilor cerințe ale științei și artei militare socialiste.

Prin grija partidului au fost asigurate toate condițiile pentru îmbunătățirea permanentă a calificării militare a cadrelor de ofițeri și subofițeri, pentru continua ridicare a nivelului pregătirii de luptă și politice a militarilor de toate gradele, pentru sporirea cunoștințelor lor tehnice și de cultură generală, pentru călirea lor fizică etc.

În anii regimului democrat-popular, armata noastră a devenit o adevărată școală, un factor de răspîndire a științei și culturii în rîndurile fiilor de muncitori și țărani muncitori chemați să se pregătească temeinic pentru a deveni apărători de nădejde ai patriei socialiste.

Principalul factor al tăriei armatei noastre populare constă în conducerea ei de către Partidul Muncitoresc Romîn. Nu există domeniu de activitate în care să nu se simtă influența pozitivă a organizațiilor de partid. Peste tot unde se cer eforturi deosebite, acolo unde este mai greu, comuniștii sînt în frunte, mobilizînd masa militarilor, prin cuvîntul lor înflăcărat, prin exemplul lor personal, la îndeplinirea cu promptitudine a ordinelor comandanților și șefilor.

Toate succesele obținute în întărirea ordinii și disciplinei militare, în cunoașterea și mînuirea la perfecție a armamentului și tehnicii de luptă, în însușirea meseriei armelor au ca bază trainică înalta conștiință politică a militarilor.

Organele politice, organizațiile de partid și organizațiile U.T.M. din armată, mobilizînd masele de militari la traducerea în viață a politicii partidului, educă pe militari în spiritul datoriei ostășești și al răspunderii pentru apărarea patriei socialiste, le cultivă înalte calități morale și de luptă, ca vigilența, curajul, neînfricarea în fața dușmanilor regimului democrat-popular, spiritul de inițiativă în acțiune și năzuința fermă de a merge mereu înainte.

Un puternic imbold a dat întregii activități din armată hotărîrea Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din octombrie 1959 cu privire la întărirea muncii politice de partid și creșterea rolului organelor politice, organizațiilor de partid și ale U.T.M. în Forțele Armate ale R.P.R.

Militarii armatei noastre populare sînt cetățeni cu drepturi depline. Ei participă activ la viața socială și politică a țării, aleg și sînt aleși în organele puterii populare, își spun cuvîntul în rezolvarea treburilor obștești. Împreună cu întregul popor muncitor, ei participă cu elan la aplicarea în viață a mărețului program elaborat de cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, program al înfloririi și întăririi continue a scumpei noastre patrii.

Armata Republicii Populare Romîne este legată printr-o puternică prietenie și frăție de arme cu armata sovietică și cu celelalte armate ale țărilor socialiste surori. Trăinicia frăției de arme dintre armatele țărilor socialiste își are izvorul în identitatea intereselor vitale și a scopului final al popoarelor lor, care merg împreună sub steagul nemuritor al marxism-leninismului, pe drumul socialismului și comunismului.

Poporul romîn își aduce cu fermitate contribuția la întărirea continuă a lagărului socialist, a forțelor armate unite în cadrul Tratatului de la Varșovia. În raportul prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn se spune : „Militînd în permanență pentru rezolvarea pe cale pașnică, prin tratative a problemelor litigioase, pentru micșorarea încordării în relațiile internaționale, nu putem să nu ținem seamă de existența cercurilor imperialiste agresive, care continuă cursa înarmărilor, își mențin bazele militare și se dedau la acte provocatoare împotriva țărilor socialiste. De aceea trebuie să păstrăm mereu trează vigilența poporului, acordînd cea mai mare grijă Forțelor Armate ale Republicii Populare Romîne, pregătirii lor militare și politice și înzestrării lor cu tot ce le este necesar pentru ca, alături de forțele armate ale celorlalte state participante la Tratatul de la Varșovia, să-și poată îndeplini cu cinste misiunea încredințată — apărarea păcii, a independenței patriei și cuceririlor revoluționare ale oamenilor muncii" [19].

Devotați trup și suflet Partidului Muncitoresc Romîn, guvernului țării și intereselor poporului, militarii armatei populare își ridică necontenit nivelul pregătirii lor de luptă și politice, își întăresc spiritul de disciplină și vigilență pentru a fi vrednici de misiunea nobilă ce li s-a încredințat. Ei sînt gata oricînd ca, la chemarea partidului și guvernului, să-și dea sîngele și chiar viața pentru apărarea cuceririlor revoluționare ale oamenilor muncii.

[19] „Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn", Editura politică, 1960, pag. 104.

Cu privire la trădarea „generoşilor" din 1899

N. COPOIU

Mişcarea muncitorească din Romînia a cunoscut la sfîrşitul secolului al XIX-lea o serie de frămîntări care, prin caracterul şi urmările lor, au marcat sfîrşitul unei perioade de dezvoltare. În această perioadă s-au creat primele cercuri socialiste şi muncitoreşti, iar în 1893 au fost puse bazele Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia, *„...rezultat al dezvoltării mişcării muncitoreşti şi al răspîndirii ideilor marxiste..."* [1].

Pe lîngă muncitori, care constituiau masa principală a membrilor partidului înfiinţat în 1893, mişcarea socialistă a primit în rîndurile ei o serie de intelectuali, oameni de ştiinţă devotaţi intereselor maselor asuprite, luptători consecvenţi pentru eliberarea clasei muncitoare, cum au fost, de pildă, Raicu Ionescu-Rion, dr. Ştefan Stîncă ş.a. Unii oameni de ştiinţă, scriitori şi alte categorii de intelectuali au fost simpatizanţi ai mişcării socialiste, sprijinind-o sub diferite forme. Totodată însă mulţi tineri intelectuali proveniţi din rîndurile burgheziei, care s-au apropiat în ultimele decenii ale secolului trecut de ideile socialiste numai din anumite scopuri carieriste, au părăsit mişcarea. Rînd pe rînd s-au desprins din ea, în virtutea relaţiilor de clasă, mulţi dintre aceşti „socialişti", care s-au încadrat după aceea în organizaţiile politice ale claselor dominante.

Caracteristic este faptul că în partidul muncitorilor a rămas însă pînă în 1899 un grup format din elemente burghezo-liberale, a căror preocupare era, în ultimă instanţă, promovarea intereselor înguste, personale, de a se afirma în viaţa politică. Dintre elementele burghezo-liberale, cinci au fost exponenţi principali ai acestui grup trădător [2]: V. Gh. Morţun, Ion Nădejde, I. C. Atanasiu, G. Diamandi şi Al. Radovici. Toţi aceştia, cu excepţia lui I. Nădejde, descindeau fie din familii boiereşti (Morţun, Diamandi), fie din familii ale marii bur-

[1] *Gh, Gheorghiu-Dej,* Articole şi cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 426.

[2] După aprecierile lui I. C. Atanasiu, numărul total al celor care au trecut în partidul liberal era de 30—50 (*I. C. Atanasiu:* „Pagini din istoria contemporană a Romîniei. 1881—1916", vol. I, „Mişcarea socialistă 1881—1900", Bucureşti, 1932, pag. 345).

ghezii (Atanasiu, Radovici). Ei au intrat în mișcarea socialistă atunci cînd în Romînia începeau să ia ființă primele cercuri revoluționare sub influența emigranților revoluționari ruși (Gherea, Zubcu-Codreanu, dr. Russel) și a unui grup de tineri întorși de la studii din Apus, cărora li s-au adăugat din ce în ce mai mulți intelectuali de formație autohtonă. „Generoșii" din 1899 proveneau, în special, dintre elementele care, făcînd cunoștință în tinerețe cu ideile socialiste din Apus și entuziasmîndu-se de ele, la întoarcerea în țară, s-au apropiat de mișcarea muncitorească, care devenea din ce în ce mai mult o forță politică. Ei n-au făcut lucrul acesta cu intenția sinceră de a lupta pentru satisfacerea revendicărilor de clasă ale muncitorilor. Socialiștii din Romînia din primul deceniu al secolului al XX-lea contestau pe bună dreptate generoșilor pregătirea lor socialistă. Ei au rămas străini de învățătura marxistă. „Aceștia — se scria într-o broșură tipărită în 1910 — n-au pătruns niciodată marxismul, n-au cunoscut niciodată filozofia ce cuprinde și nici n-au fost însuflețiți de etica socialistă" [3].

Aceștia au fost „generoșii" [4], care, după ce au încercat să atragă întregul partid la liberali, au trădat partidul clasei muncitoare în grup și organizat. Ocupînd ulterior funcții importante în statul burghezo-moșieresc romîn [5], ei au calomniat și persecutat mișcarea muncitorească din anii următori. Chiar un deputat burghez făcea în 1913 observația, adresîndu-se „foștilor socialiști" intrați în partidul liberal guvernamental, că „...pe foștii tovarăși, muncitori, care au rămas credincioși idealului lor politic..., i-ați schingiuit, i-ați bătut, i-ați dezorganizat, i-ați expulzat..." [6]. De aceea, generoșii, știind că istoria va condamna actul lor trădător, s-au străduit mai tîrziu să-l argumenteze în fel și chip, Atanasiu mergînd pînă la scrierea unei cărți. „Argumentele" lor au fost însă zdrobite de dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia, mișcare pe care ei au renegat-o într-un mod rușinos în 1899—1900.

O dată cu terminarea perioadei relativ pașnice a dezvoltării capitalismului și trecerea în faza imperialismului, ale cărui trăsături începeau

---

[3] *A. Luncă-Lando*: „Filozofia marxistă în lumina filozofiei contemporane", Iași, 1910, pag 58.

[4] Cuvîntul „generos" sau formula „tinerimea generoasă", așa cum au intrat în istoria mișcării muncitorești din țara noastră, desemnează grupul burghezo-liberal care a trădat în 1899. Inițial însă, epitetul „generos" se aplica elementelor de proveniență burgheză care se apropiau de mișcarea socialistă avînd, chipurile, idei „generoase". Termenul însă nu s-a impus în mod special decît după 1899, cînd elementele burgheze, trădînd interesele clasei muncitoare și trecînd în partidul liberal, au fost desemnate în publicistica vremii sub numele de „generoși". În acest sens, formula a avut o circulație mai largă după 1900, „generoșii" reprezentînd un anumit grup în partidul liberal.

[5] Este suficient să amintim că cei cinci generoși, cu excepția lui I. Nădejde, au fost aleși chiar în 1901 ca deputați liberali. Nădejde a devenit în 1903 directorul „Voinței naționale", unul dintre organele centrale ale partidului liberal. I. C. Atanasiu a fost numit prefect de Covurlui (la Galați) în timpul răscoalei din 1907. Al. Radovici și V. Gh. Morțun, pe lîngă averile personale și demnitățile pe care le aveau în stat, mai figurau ca membri în diferite consilii de administrație: Radovici (în 1908) la S. A. „Creditul minier" și la „Concordia" („Dezbaterile Adunării Deputaților. 1915—1916", pag. 620), iar Morțun (în 1915) la Banca romînă de comerț și industrie. („Anuarul Romîniei și capitalei", București, 1915, partea a III-a, pag. 222). Morțun și Radovici vor deveni miniștri în guvernele liberale pînă la primul război mondial.

[6] „Dezbaterile Adunării Deputaților. 1912—1913", pag. 207.

să se manifeste și în viața socială, economică și politică a Romîniei, vechile metode de luptă din mișcarea muncitorească deveniseră nesatisfăcătoare. Trebuiau folosite metode noi de luptă și părăsite unele metode vechi. Elementele burghezo-liberale însă, care și în perioada relativ pașnică au încercat să abată mișcarea muncitorească din Romînia de la lupta revoluționară, cu atît mai puțin voiau acum să găsească și să adopte metode noi de luptă corespunzătoare noii etape a dezvoltării societății capitaliste. Ele au trecut, de aceea, pe față în lagărul burgheziei. Referindu-se la fenomene asemănătoare care aveau loc în Rusia și în alte țări, V. I. Lenin scria : „Oamenii culți, «intelectualitatea» în general, nu pot să nu se ridice împotriva sălbaticei asupriri polițienești... dar interesele materiale ale acestei intelectualități o leagă de ...burghezie, o obligă să fie inconsecventă, să facă compromisuri, să-și vîndă ardoarea opoziționistă și revoluționară pentru o slujbă la stat sau pentru participarea la beneficii sau dividende" [7]. V. Gh. Morțun, liderul elementelor burghezo-liberale, justificînd instabilitatea intelectualilor în P.S.D.M.R., scria încă din 1897 că „membrii păturii culte pe cît timp sînt studenți au mai puține nevoi. De îndată însă ce vor să se stabilească, să-și întemeieze o familie, prima condiție ce li se pune este să nu stea în mișcarea muncitorească" [8].

În Romînia burghezo-moșierească, din cauza unor condiții speciale, acest fenomen a avut un anumit specific. Condiția principală care a imprimat acest specific relațiilor dintre unii intelectuali de origine burgheză și mișcarea socialistă consta în preluarea de către mișcarea socialistă a unor revendicări burghezo-democratice abandonate de burghezia romînească după înfrîngerea revoluției din 1848. Înscriind pe steagul său revendicări general-democratice, era firesc ca în rîndurile mișcării socialiste să se înroleze elemente burgheze cu concepții mai înaintate. Elementele burghezo-liberale, în general intelectuali, și-au desfășurat în cadrul mișcării muncitorești activitatea mai mult pe plan publicistic, unde au îmbinat unele idei socialiste cu revendicări burghezo-democratice, dar ei au fost totuși tovarăși de drum vremelnici ai muncitorilor. Slăbiciunea ideologică și organizatorică a mișcării socialiste a făcut imposibilă biruirea momentului critic provocat de trădarea elementelor burghezo-liberale, fapt care a creat ulterior greutăți mari dezvoltării luptei revoluționare a proletariatului din Romînia la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Această slăbiciune a mișcării socialiste, care își avea sursa în însăși propaganda făcută ani de-a rîndul de elementele burghezo-liberale în cadrul P.S.D.M.R., s-a exprimat în confundarea și suprapunerea scopului final al luptei proletariatului cu revendicările general-democratice, a căror obținere era necesară numai pentru a ajuta luptei în vederea atingerii scopului final. Exagerarea importanței unor lozinci burghezo-democratice, ca votul universal, a produs confuzie în rîndurile partidului în privința sarcinilor luptei clasei muncitoare din Romînia. Înscrierea unor revendicări general-democratice nu era totul și nici nu putea fi totul în mișcarea socialistă ; această mișcare trebuia, mai devreme sau

[7] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 2, Ed. P.M.R. 1951, pag. 326.
[8] „Lumea nouă" din 2 mai 1897.

mai tîrziu, să ridice clasa muncitoare la înțelegerea nu numai a necesității luptei pentru revendicări general-democratice (votul universal ș.a.), ci și a necesității luptei de clasă pentru răsturnarea orînduirii burghezo-moșierești și construirea unei noi societăți, lipsită de exploatare. Programul partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia din ultimul deceniu al secolului trecut, din cauza limitelor sale, nu punea în mod explicit această problemă, dar tipărirea și răspîndirea lucrărilor lui Marx și Engels contribuiau la educarea clasei muncitoare în spiritul luptei pentru transformarea revoluționară a societății. Așa se explică faptul că ideile marxiste au găsit adepți în rîndurile muncitorilor, care au devenit luptători dîrji pentru cauza proletariatului. Aceste *elemente înaintate* îi vor conduce pe muncitori în luptele lor și vor reprezenta, cu anumite limite, adevăratele lor interese de clasă. Dar cît timp curentul înaintat din mișcarea socialistă, susținut de muncitori și intelectualii cinstiți, era încă slab, „pătura cultă" [9] burghezo-liberală a reușit să domine în conducerea P.S.D.M.R. și, implicit, să mențină lupta clasei muncitoare în limitele legilor regimului burghezo-moșieresc.

Creșterea numerică a proletariatului și educația lui în spiritul luptei de clasă, făcută de literatura socialistă, de conferințele ținute la cluburile muncitorești și de însești acțiunile și grevele muncitorești, au impus la un moment dat o delimitare a ceea ce aparținea clasei muncitoare de ceea ce era străin ei. Trebuia să se arate limpede caracterul revoluționar al luptei clasei muncitoare, punîndu-se pe primul plan revendicările de clasă ale acesteia, indiferent de faptul că organizațiile ei *sprijineau* acțiunile pentru obținerea unor reforme cu conținut burghezo-democratic. Pentru aceasta era nevoie de conducători devotați cauzei clasei muncitoare, înarmați cu teoria marxistă, care să conducă lupta proletariatului împotriva burgheziei și moșierimii. Or, grupul de intelectuali burghezi carieriști care se găseau în fruntea P.S.D.M.R. în ultimii ani ai secolului trecut nu erau corespunzători pentru o astfel de sarcină. Lozincile lor preferate fiind „domnia legilor" și „lupta pe cale legală", care nu numai că presupuneau acceptarea orînduirii existente, dar îngustau considerabil sfera revendicărilor, duceau la frînarea luptei celor exploatați împotriva exploatatorilor și puneau clasa muncitoare la remorca acțiunilor electorale ale burgheziei împotriva moșierimii.

Prezența unui lot numeros de elemente burghezo-liberale în partidul muncitorilor impunea încă de la crearea acestuia lupta pentru stabilirea unei tactici muncitorești în partid împotriva tendinței „păturii culte" de a transforma partidul într-un piedestal pentru afirmarea ei pe plan politic. În această privință, încă din 1894, ziarul „Munca" observa că partidul stă la o răspîntie : „...Ce direcție trebuie să urmeze partidul socialist din Romînia : va fi el... un partid al muncitorilor în care oamenii din celelalte clase (și din așa-numita «pătură cultă») pot intra numai întrucît dînșii își însușesc năzuințele muncitorimii și lucrează pentru deșteptarea conștiinței ei de clasă ; sau muncitorii vor forma într-o partidă quasisocialistă numai un piedestal pentru diferiții «cava-

[9] În publicistica epocii, elementele burghezo-liberale din P.S.D.M.R., în general intelectualii, care aveau manifestări deosebite de ale muncitorilor, erau denumite „pătura cultă".

leri cu fața-ntristată» din pătura cultă, un cadru pentru gloria lor... ?" [10] Această întrebare avea să-și găsească răspunsul în anii următori, cînd, în condițiile creșterii conștiinței de clasă a muncitorilor, tendința grupului burghezo-liberal din fruntea P.S.D.M.R. de a transforma partidul într-un „piedestal" a început să fie împiedicată din ce în ce mai puternic. Morțun însuși vedea nemulțumirea muncitorilor față de linia burghezo-liberală cînd scria în 1897 că „observ la mulți muncitori niște sentimente care s-ar putea socoti chiar ca un început de vrăjmășie împotriva păturii culte a partidului" [11].

În felul acesta, în sînul P.S.D.M.R. s-au cristalizat două curente principale : unul reformist, format din elementele burghezo-liberale, care a pus mîna pe conducerea partidului, și altul muncitoresc, înaintat. Acesta din urmă, deși numericește nu era slab, în prima perioadă de existență a partidului a suferit înfrîngeri serioase prin faptul că în Consiliul general al P.S.D.M.R. nu a reușit să trimită o majoritate formată din reprezentanți de-ai săi. Grupul reformist, întărit mai ales în conducerea partidului, a dus o acțiune sistematică de slăbire și subminare a curentului muncitoresc.

Întărirea curentului reformist, în special în conducerea partidului, a mers paralel cu îngustarea revendicărilor clasei muncitoare, ajungîndu-se în cele din urmă la una singură : votul universal. Deși importantă, această revendicare nu a figurat totuși niciodată singură pe steagul clasei muncitoare, a cărei luptă cuprindea aspecte variate : politice, sociale, economice, culturale ș.a. Dar în timp ce conducerea reformistă reducea sfera de activitate a partidului pînă la a o potrivi calapodului liberal, jos, masa de muncitori, care creștea din toate punctele de vedere, își lărgea obiectivele luptelor sale. Frazeologia elementelor burghezo-liberale despre votul universal și respectarea legilor rămînea astfel în mod flagrant în urma acțiunilor muncitorești.

În aceste condiții, o delimitare a pozițiilor în cadrul P.S.D.M.R. era imperios necesară, elementele burghezo-liberale nemaiputînd să rămînă într-un partid care trebuia să acționeze în direcția transformării societății existente, ale cărei baze erau însă pe deplin susținute de elementele burghezo-liberale. Morțun își dăduse seama mai de mult — după mărturisirile lui Nădejde încă din 1893 [12], iar după propriile lui declarații din 1895, cînd „sfătuise" trecerea la liberali [13] — de această discrepanță dintre principiile lui, burghezo-liberale, și cele socialiste (pe care el o masca cu formula imposibilității întăririi partidului social-democrat din cauza lipsei unui proletariat numeros). În orice caz, la Congresul al IV-lea al P.S.D.M.R. din 1897, el a pus deschis într-o ședință secretă chestiunea trecerii la liberali, dar a fost combătut chiar de Nădejde [14], care s-a convins puțin mai tîrziu de rostul liberalilor, chipurile, ca „...adevărat partid al muncitorilor și țăranilor" [15].

[10] „Lumea nouă" din 27 septembrie 1894.
[11] „Lumea nouă" din 2 mai 1897.
[12] „Dezbaterile Adunării Deputaților. 1909—1910", pag. 234.
[13] „Adevărul" din 15 februarie 1900.
[14] C. *Graur :* „Din istoria socialismului romîn", în „Viața socială" nr. 2/1910, pag. 95—97.
[15] Op. cit., pag. 94.

În ultimii ani ai secolului trecut, în condițiile creșterii numerice a clasei muncitoare și ale ridicării conștiinței ei de clasă, ca urmare a propagandei socialiste făcută ani de-a rîndul, s-a creat o bază nouă, mai largă, pentru lupta clasei muncitoare. Au izbucnit o serie de greve de o amploare deosebită, cum au fost greva croitorilor, a tipografilor ș.a. Greva tipografilor, de pildă, declarată în decembrie 1898, s-a prelungit pînă în martie 1899. În parlament Morțun a fost nevoit să țină un discurs în această problemă, cu care prilej el s-a demascat și mai mult ca dușman al muncitorilor, discursul lui urmărind, în fond, abaterea muncitorilor de la lupta grevistă și atragerea lor numai pe calea tratativelor, ceea ce, în ultimă instanță, nu ducea la nici un rezultat practic pentru muncitori [16]. Pe de altă parte, ignorarea organizării clasei muncitoare de către elementele burghezo-liberale din conducerea partidului a dat naștere în anii 1897—1899 unei puternice agitații în rîndurile muncitorilor pentru organizarea breslelor (organizații profesionale de clasă pe ramuri de producție). Muncitorii cereau cu insistență ca la Congresul P.S.D.M.R. să se discute în primul rînd problema organizării lor, ceea ce elementelor burghezo-liberale nu le convenea.

Încă din august 1898, „Lumea nouă", făcînd bilanțul acțiunilor greviste din București, Ploiești, Brăila, Galați și Iași și întrevăzînd succesul cluburilor socialiste la sate, scria că „o mișcare puternică, serioasă a muncitorilor începe să se desemneze la orizontul politic al Romîniei. Atîția ani de propagandă socialistă au avut ca rezultat că în fiecare colț al țării s-a deșteptat conștiința de clasă a unui muncitor" [17]. Într-un alt articol din același ziar se vorbea în mod direct de o nouă fază a mișcării muncitorești din Romînia, prevăzîndu-se că „...în scurt timp partidul socialist se va întemeia ca adevărat partid al muncitorilor [18].

Creșterea activității revoluționare a maselor exploatate a atras atenția și unor fruntași lucizi ai coaliției burghezo-moșierești. Economistul P. S. Aurelian, fost prim-ministru, recunoscînd în parlament că „socialismul, nebăgat în seamă, și-a recrutat aderenți numeroși", considera că era necesar să se ocupe mai mult „de socialiști, de școala lor politică, trebuie să le cunoaștem ideile lor, mijloacele lor..." [19], bineînțeles pentru a-i combate. La rîndul lui, Take Ionescu socotea că abia „cu începutul anului 1899 se întemeiază în statul romîn un partid socialist" [20], lăsînd să se înțeleagă că atîta timp cît în fruntea P.S.D.M.R. au stat elementele burghezo-liberale, acesta nu reprezenta un pericol pentru orînduirea burghezo-moșierească. Presa burghezo-liberală, care urmărea evoluția P.S.D.M.R., se ocupa cu interes de ruptura, existentă de fapt încă înainte de Congresul al VI-lea, în sînul partidului muncitorilor. „Cei din pătura cultă — scria gazeta „Steaua Dunării" — au lucrat... după cum le-au dictat interesele, ambițiunile, cunoștințele po-

[16] „Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din Romînia", Ed. C.C.S. 1957, pag. 78.
[17] „Lumea nouă" din 15 august 1898.
[18] „Lumea nouă" din 5 august 1898.
[19] „Dezbaterile Adunării Deputaților. 1898—1899", pag. 460.
[20] Loc. cit., pag. 452.

litice și entuziasmul personal. Sfat nu s-a luat niciodată de la muncitorime" [21].

Impetuoasa desfășurare a înființării cluburilor socialiste la sate din anii 1898—1899, care ar fi putut avea urmări de o importanță uriașă dacă nu ar fi fost reprimată în față de liberali și conservatori — în deplină solidaritate de clasă —, exprima, de asemenea, intensificarea luptei de clasă în Romînia burghezo-moșierească, ceea ce avea ca urmare ascuțirea la maximum a luptei dintre curentul reformist și cel muncitoresc din cadrul P.S.D.M.R. În anul 1898, influența socialiștilor începea, prin extinderea masivă a cluburilor socialiste la sate, să spargă limitele orașelor și să cucerească țărănimea. În urma inițiativei luate de partidul clasei muncitoare, în iarna anilor 1898—1899, în mai multe județe, mai ales în cele din apropierea capitalei, au început să se înființeze cluburi socialiste la sate. În decurs de numai trei luni au fost organizate asemenea cluburi în peste 200 de comune. Alegerile comunale din 1898, care marcaseră succesele listelor socialiste acolo unde existau cluburi țărănești, au venit să confirme justețea orientării socialiștilor spre lumea satelor, dar, în același timp, ele au atras atenția claselor dominante asupra primejdiei care le amenința în urma unirii luptelor clasei muncitoare și țărănimii. Primejdia pentru clasele dominante era foarte mare, cu toate jurămintele lui Morțun în parlament și ale lui I. Nădejde în „Lumea nouă" că socialiștii duceau la sate respectul față de legi. Cluburile erau locuri de îndrumare și luminare a țărănimii. Ele erau numite „socialiste" pentru că recunoșteau ca îndrumător al lor Partidul social-democrat al muncitorilor din Romînia, dar în activitatea lor cluburile țărănești, pe baza indicațiilor venite din partea elementelor burghezo-liberale, nu ieșeau cu nimic din limitele legilor regimului burghezo-moșieresc. Dar în condițiile înapoierii economice și culturale și ale setei de pămînt a țărănimii, orice interes manifestat din afară pentru ea și exprimat în lozinci democratice era de fapt egal cu chemarea directă la răscoală. Oportuniștii nu și-au dat seama de receptivitatea țărănimii la ideile democratice cu privire la repartiția pămîntului și numai din această cauză au subscris la Congresul al V-lea din 1898 rezoluția privitoare la intensificarea propagandei socialiste la sate. Stăruința elementelor burghezo-liberale de a limita propaganda în rîndurile țărănimii numai la respectul față de legi nu a avut urmări, în sensul liniștirii țăranilor, nu pentru că țărănimea era „refractară", ci pentru că abuzurile moșierilor erau așa de mari, încît o împingeau la răscoală fie și numai pentru respectarea legilor. În 1901 Nădejde mărturisea, referindu-se la această perioadă, că „țăranii ascultau propaganda, dar tot ce se alegea mai mult era să li se dea pămînt..." [22].

Una dintre cauzele principale care au împins elementele burghezo-liberale la părăsirea directă a partidului a fost imposibilitatea lor de a mai rămîne în conducerea P.S.D.M.R. în condițiile agitațiilor maselor muncitorești și țărănești, care atacau ordinea existentă. Or, generoșii

[21] „Steaua Dunării" din 25 octombrie 1898.
[22] „Noua revistă romînă" nr. 33, din 1 mai 1901, pag. 388—389.

nu voiau nimic, după cum declara, nu după mult timp, unul dintre ei, „...din ceea ce nu cadrează cu actuala organizație socială" [23].

Morțun s-a desolidarizat direct de acțiunea socialistă la sate, iar cînd s-au făcut condamnări în rîndul muncitorilor și țăranilor el s-a opus oricărei manifestări în scopul eliberării acestora. În autobiografia sa, Al. Constantinescu își amintește că atunci cînd a mers împreună cu Frimu la Morțun acasă să-i spună că ei vor convoca la „Dacia" o întrunire de protestare, acesta a insistat să nu se facă, întrucît el „știe" că guvernul o va reprima și va aresta pe inițiatorii ei [24].

Evenimentele legate de cluburile socialiste de la sate au împins, așadar, și mai hotărît elementele oportuniste din conducerea P.S.D.M.R. în partidul liberal. Generoșii, care timp de șase ani stătuseră, după cum se exprima un memorialist burghez, „...cu sufletul și cu ochii pironiți asupra partidului liberal, așteptînd ceasul prielnic ca să sară într-însul" [25], au făcut pasul acesta, socotind că represiunea dezlănțuită de partidele burghezo-moșierești împotriva acțiunilor revendicative ale maselor muncitorești și țărănești le făcea inutilă, din punctul de vedere al carierii lor [26], rămînerea mai departe în fruntea partidului socialist.

Criza economică izbucnită în 1899 a dat naștere unor efervescențe în sînul coaliției burghezo-moșierești. Incapacitatea conservatorilor, care au venit la putere în primăvara anului 1899, de a rezolva problemele crizei a determinat din partea liberalilor o acțiune hotărîtă de răsturnare a guvernului. În vederea atingerii acestui scop, certurile interne din partidul liberal au luat sfîrșit, „drapeliștii" * revenind la matca partidului. În același timp, presiunile exercitate de Ionel Brătianu asupra „generoșilor", cu care avea reuniuni în fiecare sîmbătă [27], au grăbit procesul de trecere a grupului reformist din fruntea P.S.D.M.R. în partidul liberal.

Caracterul organizat al trecerii elementelor burghezo-liberale din partidul muncitorilor în partidul liberal ducea, o dată cu dezorganizarea principalei organizații politice a clasei muncitoare, la întărirea partidului liberal în cadrul coaliției burghezo-moșierești și al „rotativei" guvernamentale. Ionel Brătianu, susținut de „oculta" liberală, lupta în acești ani pentru a ajunge în fruntea partidului. În acest scop, el folosea anumite promisiuni demagogice, ca „democratizarea partidului liberal", „întoarcerea la tradițiile anului 1848" ș.a., menite să cîștige sprijinul elementelor nemulțumite de caracterul tot mai reacționar al acestui partid după moartea lui Mihail Kogălniceanu și a altor pașoptiști. În opinia publică s-a crezut un moment că într-adevăr „împrospătarea" partidului liberal cu foști socialiști va marca o schimbare în programul

[23] Declarația aparține lui G. Diamandi („Dezbaterile Adunării Deputaților. 1901—1902", pag. 85).

[24] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 2, vol. 3 („Autobiografia lui Al. Constantinescu", pag. 22—23).

[25] *C. Bacalbașa:* „București de altădată", vol. 2, 1885—1901, București, 1928, pag. 276.

[26] Op. cit., pag. 275.

* „Drapeliștii" — fracțiunea liberală condusă de P. S. Aurelian, al cărei ziar se numea „Drapelul".

[27] *M. Theodorian-Carada:* „Efimeriadele", vol. 1, București, 1930, pag. 141.

și politica liberalilor. C. Mille scria, de pildă, că, devenind liberali, foștii socialiști vor aduce ca rezultat „inaugurarea unei politici liberale care să reia firul rupt prin dispariţiunea generaţiunii de la 1848" [28].

În realitate, în politica reacționară a liberalilor nu a survenit nici o modificare importantă, căci „generoșii", după ce au trecut în partidul liberal, au abandonat orice idee democratică. În această privință este semnificativ faptul că toți „generoșii", fără excepție, s-au dezis, începînd din 1899, de reforma votului universal, adoptînd punctul de vedere, profund reacționar, al partidelor burghezo-moșierești că poporul romîn nu era încă „copt" pentru a i se da votul universal.

Partidul liberal, în urma atragerii „generoșilor", și-a întărit pozițiile în disputele cu conservatorii în primul rînd prin faptul că a reușit să dezorganizeze partidul clasei muncitoare, care se afirmase viguros în viața social-politică a țării, ceea ce reprezenta un pericol potențial pentru coaliția burghezo-moșierească. De altfel, liberalii spuneau că realizînd acest lucru vor face „un real serviciu țării" [29], prin urmare succesul partidului liberal se considera că se va răsfrînge asupra întregii coaliții burghezo-moșierești, ceea ce era, desigur, adevărat. Chiar conservatorul Take Ionescu, care ar fi trebuit să regrete întărirea partidului advers, considera totuși, din solidaritate de clasă, că intrarea „socialiștilor" în partidul liberal era o „excelentă operă pentru politica țării acesteia" [30]. Comentînd banchetul din februarie 1900, cînd a avut loc primirea oficială a „generoșilor" în partidul liberal, ziarul conservator „Constituționalul" scria că „...îi aprobăm... [pe generoși] pentru că au renunțat la ideile lor de odinioară" [31].

*

În mod concret, din punct de vedere practic, una dintre problemele principale care au dus la trădarea P.S.D.M.R. de către „generoși" a fost atitudinea acestora față de partidele claselor dominante. Elementele oportuniste din conducerea P.S.D.M.R. aveau o poziție principial greșită față de partidele burgheziei și moșierimii din Romînia. Ele refuzau să vadă cîrdășia dintre cele două clase exploatatoare — burghezia și moșierimea —, faptul că deosebirile dintre ele erau neînsemnate, coaliția burghezo-moșierească fiind formată din două clase exploatatoare, că frămîntările din sînul coaliției burghezo-moșierești pentru venirea la guvern a unui partid sau altul nu aveau nici o legătură cu lupta pentru realizarea unor transformări cît de cît însemnate în viața social-economică a statului romîn. Partidele liberal și conservator exprimau interesele respectiv ale burgheziei și moșierimii, dar aceste interese de multe ori se împleteau. Ele erau chiar identice cînd se punea problema menținerii „ordinii" și a orînduirii sociale existente,

[28] „Adevărul" din 17 februarie 1900.
[29] *C. Bacalbașa:* „Bucureștii de altădată", vol. 2, 1885—1901, București, 1928, pag. 277.
[30] „Dezbaterile Adunării Deputaților. 1898—1899", pag. 452.
[31] „Constituționalul" din 15 (27) februarie 1900.

adică a reprimării fără cruțare a încercărilor maselor populare de a-și îmbunătăți situația lor.

Cu toate acestea, elementele burghezo-liberale din conducerea P.S.D.M.R. considerau că liberalii, sau cel puțin o parte din aceștia, reprezentînd burghezia, care, după părerea lor, nu trădaseră chiar toate principiile revoluției de la 1848, justificau sprijinul socialiștilor și al clasei muncitoare în lupta împotriva conservatorilor. Această bază de pornire la luptă împotriva claselor exploatatoare în alianță cu o grupare a burgheziei, alianță care și-a întins cu timpul ramificațiile în toate domeniile de activitate ale P.S.D.M.R., nu putea să ducă decît la trădarea intereselor clasei muncitoare și implicit la înregimentarea acestor falși socialiști în rîndul partidului pe care îl stimau.

Morțun însuși declara în parlament în ianuarie 1899, cînd reprezenta P.S.D.M.R., că „partidul radical are un program identic cu programul socialist" [32]. Convins de această identitate și în speranța că va reuși să creeze un partid democrat radical puternic, înainte de a trata cu liberalii, dusese tratative cu Gh. Panu, șeful radicalilor [33]. Morțun în 1899 regreta eșecul încercării de a constitui un partid radical format din socialiști și radicalii lui Gh. Panu [34].

La rîndul său, prietenul lui Morțun, I. Nădejde, care răspundea de administrația ziarului „Lumea nouă" și a partidului, începînd mai ales din toamna anului 1898, făcea declarații proliberale nedeghizate. „Ne apropie totul" [35] (de liberali — *n.n.*) — declara Nădejde fără echivoc. O polemică lungă, susținută de Nădejde cu diferite publicații, s-a iscat pe tema cartelului electoral dintre socialiști și liberali la alegerile comunale de la 1 noiembrie 1898 [36].

Datorită cartelului electoral, în toamna anului 1898, prăpastia care despărțea elementele burghezo-liberale de clasa muncitoare s-a adîncit și mai mult. Cartelul electoral, încheiat în cîteva localități (Iași, Ploiești, Galați ș.a.) între socialiști și liberali, a arătat muncitorilor identitatea dintre concepțiile majorității conducătorilor lor și ale liberalilor. Această identitate provenea în primul rînd din faptul că elementele oportuniste din conducerea P.S.D.M.R. n-au socotit necesar să limiteze în nici un fel sprijinul dat liberalilor în lupta împotriva conservatorilor. Elementele oportuniste din conducerea P.S.D.M.R. s-au aliat cu liberalii

---

[32] „Dezbaterile Adunării Deputaților. 1898—1899" (discursul din 3 februarie 1899). La data cînd Morțun făcea această declarație, în Romînia nu mai exista un partid radical. Radicalii, conduși de Gh. Panu, trecuseră la conservatori în 1897. Cu acel prilej, Take Ionescu, adresîndu-se liberalilor, declarase : „Noi am mîncat pe radicali ; faceți și dv. (liberalii — *n.n.*) același lucru cu partidul socialist și astfel vom scăpa de idei subversive" (citește democratice — *n.n.*) („Dezbaterile Adunării Deputaților. 1902—1903", pag. 34).

[33] *C. Bacalbașa :* „Bucureștii de altădată", vol. 2, 1885—1901, București, 1928, pag. 275.

[34] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 2, vol. 3 („Autobiografia lui Al. Constantinescu", pag. 23).

[35] „Lumea nouă" din 18 octombrie 1898.

[36] Liberalii sturdzișți au căutat sprijinul socialiștilor pentru că, dezbinați de drapeliști, se temeau că vor fi înfrînți în alegerile comunale. Mai tîrziu, Sturdza, în mod fățarnic, declara că, dimpotrivă, socialiștii s-au ales totdeauna cu sprijinul liberalilor („Dezbaterile Adunării Deputaților. 1898—1899", pag. 469).

fără să obțină din partea acestora cel puțin promisiunea satisfacerii unor revendicări democratice cu caracter mai larg. Cu prilejul alegerilor s-a putut remarca și faptul că pe listele electorale din orașele unde au candidat socialiștii figurau, în majoritate covîrșitoare, elemente burghezo-liberale ca reprezentanți ai clasei muncitoare. Orientarea consiliului general, care făcuse propunerile de candidați exclusiv din rîndurile intelectualilor, arăta cît de mult era ignorat elementul muncitoresc de către elementele oportuniste din conducerea P.S.D.M.R. Această îndepărtare sistematică a elementului muncitoresc convenea grupului burghezo-liberal, care pregătea atragerea muncitorilor în masa electorală a partidului liberal.

În aceste condiții, cartelul electoral a produs confuzii și nemulțumiri în rîndul muncitorilor. Ei și-au pierdut și mai mult încrederea în conducătorii lor. Ziarul „Lumea nouă" — devenit o tribună a elementelor burghezo-liberale, nemaifiind susținut de muncitori — și-a încetat la 17 noiembrie 1898 apariția zilnică, devenind săptămînal. Acesta a fost semnalul cel mai puternic care a anunțat criza partidului, începutul delimitării categorice a curentului muncitoresc de cel burghezo-liberal. Dar transformarea cotidianului „Lumea nouă" într-o gazetă săptămînală nu a îngrijorat de loc pe muncitori, din cauză că ziarul era de multă vreme oficina oportunismului lui I. Nădejde și a alianței cu liberalii. Deși unii au văzut în această transformare a gazetei „redeșteptarea socialismului romîn" [37], „Lumea nouă", continuînd însă să apară pînă la 21 februarie 1899 sub direcția lui I. Nădejde, a păstrat totuși pînă la această dată amprenta ideologiei din ce în ce mai fățiș trădătoare a acestuia. Abia după ce I. Nădejde s-a „retras" din partid și direcția ziarului „Lumea nouă" a fost preluată de comitetul executiv al Clubului muncitorilor din București, s-au putut impune în paginile gazetei elementele înaintate, ca I. C. Frimu, Al. Ionescu, C. Z. Buzdugan, Max Vecsler ș.a.

*

Trădarea elementelor burghezo-liberale a dominat mișcarea muncitorească din Romînia în anii 1898—1900. Acest proces a fost complicat și a avut urmări negative pentru dezvoltarea ulterioară a mișcării muncitorești din țara noastră, din cauză că trădarea grupului burghezo-liberal a căpătat un caracter organizat, ceea ce a pus în pericol existența partidului. Grupul Morțun-Diamandi nu a voit să părăsească partidul individual și fără justificări teoretice, de principiu. Bazîndu-se pe stagiile lor îndelungate în mișcarea socialistă, ei s-au hotărît să vîndă burgheziei nu numai ardoarea lor „opozițională și revoluționară", cum spunea Lenin referindu-se la situații asemănătoare din Rusia și alte țări, ci întreg partidul muncitorilor. În acest scop, ei au încercat să dea un caracter „principial" trecerii lor în partidul liberal și pe această bază au cerut la Congresul al VI-lea al P.S.D.M.R. autodizolvarea acestuia. Motivul invocat de ei era cel care avea să devină „clasic" decenii de-a rîndul, fiind preluat și folosit de clasele dominante pentru combaterea „teoretică" a mișcării muncitorești : înapoierea social-eco-

[37] „Steaua Dunării" din 20 noiembrie 1898.

nomică a Romîniei era incompatibilă, chipurile, cu manifestarea socialismului .

Trecerea elementelor burghezo-liberale în partidul liberal a fost o acțiune trădătoare. Caracterul trădător al acesteia nu provenea numai din faptul în sine că elementele burghezo-liberale părăseau mișcarea socialistă, ci mai ales din acțiunea distructivă a lui Morțun, Nădejde și ceilalți, care au încercat să lovească în mod premeditat în mișcarea muncitorească prin dezorganizarea și calomnierea partidului muncitorilor și a rolului său. Aceasta a făcut ca trădarea „generoșilor" din anii 1899—1900 să aibă, din punct de vedere politic și organizatoric, urmări destul de grele pentru mișcarea muncitorească.

Momentul trădării „generoșilor" este fixat, de obicei, în 1899 și el este legat de Congresul al VI-lea al P.S.D.M.R. Dar în realitate această trădare se întinde în timp pe mai mulți ani, chiar dacă se face abstracție de oportunismul elementelor burghezo-liberale manifestat încă de la întemeierea partidului. I. Nădejde, deși a părăsit partidul la 21 februarie 1899, s-a înrolat în partidul liberal în anul 1903. În ce-i privește pe ceilalți „generoși", Al. Radovici era „liberal democrat" încă din 1898, I. C. Atanasiu s-a „înscris" formal la liberali abia în noiembrie 1900 ; primirea oficială a tuturor, cu excepția lui I. Nădejde, în partidul moșierului D. A. Sturdza și al burghezului Ionel Brătianu a avut loc în februarie 1900. Dar din cauză că la Congresul al VI-lea al P.S.D.M.R., în urma discuțiilor purtate pe marginea propunerii lui Diamandi și Morțun de a „transforma" Partidul social-democrat al muncitorilor din Romînia în partid „național-democrat" — propunere ipocrită pentru că autorii ei își exprimaseră dorința de a deveni liberali înainte de congres —, s-a ajuns în mod practic la dezorganizarea partidului muncitorilor, trădarea „generoșilor" a fost legată de Congresul P.S.D.M.R. din primăvara anului 1899.

Faptul că Nădejde s-a înscris oficial în partidul liberal abia în 1903 el îl explica prin „teama că muncitorii părăsiți de conducătorii lor din partea cultă vor cădea în anarhie" [39], adică nu vor mai urma tactica pretins social-democrată a lui, și se vor îndrepta pe calea revoluționară, conformă cu interesele proletariatului [40]. Așadar, Nădejde, după propriile-i declarații, a rămas un oarecare timp un agent deghizat al partidului liberal pentru a frîna lupta revoluționară a clasei muncitoare, pentru a propaga în rîndurile muncitorilor ideile sale oportuniste, reacționare.

În 1901 Nădejde a publicat în „Noua revistă romînă" un amplu articol cu privire la „nereușita socialismului în Romînia". Scopul publicării acestui articol era mărturisit în primele rînduri : ca nu cumva

[39] „Dezbaterile Adunării Deputaților. 1909—1910", pag. 235.

[40] La această explicație s-a mai adăugat ulterior încă una. Ministrul de Justiție din guvernul Sturdza, C. I. Stoicescu, emisese în 1899 un mandat de arestare împotriva lui I. Nădejde, care a fost cruțat datorită „retragerii" lui. (*C. Graur* : „Din istoria socialismului romîn", în „Viața socială" nr. 2/1910, pag. 98).

să se facă o „încercare nouă", „poate mai curînd decît ne închipuim" [41], de a organiza altă mişcare socialistă şi el, Nădejde, să nu o fi prevenit de nereuşită. „Am scris acest articol — spunea el — tocmai pentru a spulbera şi aceste iluzii...", care „...au ţinut şi mai ţin încă pe mulţi în ideea greşită că nu s-a isprăvit pentru mult, foarte mult timp cu orice putinţă de a face în ţara romînească încercarea de a organiza un partid social-democratic..." [42]. Aceste idei îl demascau pe Nădejde nu numai ca pe un nesocialist care, trecînd într-un partid al burgheziei şi moşierimii, uita de existenţa mişcării muncitoreşti, ci şi ca pe un duşman efectiv şi declarat al acesteia.

*

Ca fenomen social, trădarea mişcării socialiste de către elementele burghezo-liberale nu este specific mişcării muncitoreşti din Romînia chiar dacă prin amploare (numărul celor care au trădat simultan) şi prin urmări (dezorganizarea partidului muncitorilor) trădarea „generoşilor" din Romînia prezintă unele particularităţi unice. Coincidenţa în timp a trădării „generoşilor" cu intrarea socialistului Millerand în guvernul burghez din Franţa nu a fost întîmplătoare [43]. Cu toate declaraţiile de simpatie pentru liberali, elementele burghezo-liberale din fruntea P.S.D.M.R. nu au îndrăznit să treacă *în grup* în partidul liberal decît în 1900, cînd deja pe plan internaţional în mişcarea socialistă revizionismul bernsteinian fusese pus în practică în Franţa de Millerand. „Generoşii" din Romînia cunoşteau, fără îndoială, teoriile revizioniste ale lui Bernstein înainte de 1899, de vreme ce încă din 1895, de cînd murise Engels, ei declaraseră oficial că se vor adresa „pentru teorie lui Bernstein" [44].

În 1901 Nădejde invoca printre cauzele care duseseră la trădarea elementelor burghezo-liberale faptul că, „deşi oficial nu s-au primit ideile lui Bernstein, e de netăgăduit că tactica social-democraţiei germane (pe care o imitase P.S.D.M.R. — *n.n.*) şi chiar internaţionale s-a schimbat mult în timpul din urmă" [45].

V. I. Lenin scria în lucrarea „Ce-i de făcut" că „...nu-i pentru nimeni o taină că în sînul social-democraţiei internaţionale de astăzi s-au format două curente... În ce constă «noul» curent care priveşte în mod «critic» «vechiul» marxism «dogmatic», — aceasta a *spus-o* cu destulă precizie Bernstein şi a *arătat-o* Millerand" [46]. Revizioniştii din mişcarea muncitorească internaţională voiau să transforme social-democraţia dintr-un partid al revoluţiei sociale într-un partid democratic de reforme, abătînd în felul acesta proletariatul de la sarcinile revoluţiei socialiste.

---

[41] *I. Nădejde:* „Nereuşita socialismului în Romînia", în „Noua revistă romînă" nr. 33/1901, pag. 385.

[42] Op. cit., pag. 392.

[43] Cîţiva ani mai tîrziu, în parlamentul romîn se făcea o apropiere directă între millerandiştii din Franţa şi trădarea „generoşilor" din Romînia („Dezbaterile Adunării Deputaţilor. 1902—1903", pag. 38).

[44] „Lumea nouă" din 12 august 1895.

[45] „Noua revistă romînă" nr. 33/1901, pag. 397.

[46] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 5, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 339, 340

„Generoșii" din Romînia au născuit și ei să formeze un partid de „reforme", dar, nereușind, deoarece erau puțin numeroși, au adoptat formula transformării partidului muncitorilor în „aripa stîngă" a partidului liberal [47]. Această idee, pe care ei mai tîrziu susțineau că le-ar fi sugerat-o K. Kautski, au fundamentat-o nu în mod direct pe teoria lui Bernstein, ci pe teoria socialismului în țările înapoiate, care începuse să prindă consistență încă din ultimul deceniu al secolului trecut în scrierile lui C. Dobrogeanu-Gherea.

Trădarea „generoșilor", deși nu a fost o urmare directă a ideologiei lui C. Dobrogeanu-Gherea, nu era străină de caracterul oportunist al acesteia. Instrumentele teoretice și tactice ale oportunismului puse în acțiune de „generoși" au fost tolerate și stimulate de confuziile și devierile de la marxism ale lui C. Dobrogeanu-Gherea [48].

Autoritatea lui C. Dobrogeanu-Gherea ca teoretician, care influența în mod direct dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia în această perioadă, ne obligă să căutăm răspunsul la o întrebare firească: ce poziție a adoptat Gherea față de trădarea „generoșilor" și față de partidul clasei muncitoare în anii 1899—1900? Și, avînd în vedere că în P.S.D.M.R. existau de mai mulți ani două curente principale, unul muncitoresc și altul burghezo-liberal, de partea căruia se afla Gherea?

Gherea nu a condamnat public pe „generoși" în 1899 [49], deși elementele înaintate din mișcare i-au cerut să facă lucrul acesta. Într-un articol publicat în „Lumea nouă" la puțin timp după cunoscutul „Sîntem și rămînem" de Al. Ionescu, se cerea în mod direct lui Gherea să intervină și să-și spună părerea despre greutățile partidului clasei muncitoare, să arate drumul pe care trebuiau să-l urmeze muncitorii (căci „generoșii" voiau ca, o dată cu ei, să-i ducă și pe muncitori în partidul liberal). „Oricît de ocupat ar fi d-l Gherea — se spunea în articolul amintit —, dar trebuie să nu lase partidul în ruina în care se găsește..." [50]. Mai departe, Gherea era în mod direct acuzat de orientarea greșită a partidului, orientare imprimată de Nădejde, care nu întreprindea nimic fără să se consulte cu Gherea și fără să „fi fost aprobat de la Ploiești" [51]. Gherea însă a tăcut atunci. Și, deși el a fost invitat, nu a participat la Congresul al VI-lea al P.S.D.M.R.

Într-un articol publicat în anul 1900, la început sub forma unei scrisori semnate „un vechiu socialist", C. Dobrogeanu-Gherea încerca să „lămurească" rolul mișcării socialiste în țara noastră de pe poziția lui oportunistă. Pornind de la vechea lui teză că într-o țară mai îna-

---

[47] Aceste explicații au fost date de Nădejde în 1907, cînd a avut loc o campanie de presă împotriva socialiștilor romîni care participaseră la Congresul Internaționalei a II-a de la Stuttgart. Kautski printr-o scrisoare, reprodusă în „Viitorul social", l-a dezmințit pe Nădejde (vezi „Viitorul social" nr. 3/1907, pag. 274—275).

[48] *Savin Bratu:* „Ibrăileanu omul", București, 1959, pag. 140.

[49] Atitudinea împăciuitoristă a lui Gherea față de trădarea elementelor burghezo-liberale s-a reflectat și în faptul că el a rămas în cele mai bune raporturi cu ei după 1900 *(C. Păcurariu:* „Cîteva amintiri despre C. Dobrogeanu-Gherea", București, 1936, pag. 34).

[50] „Lumea nouă" din 4 aprilie 1899.

[51] Ibid.

poiată, ca Romînia, de pildă, „desigur, socialismul nu va avea aceeași putere..., dar se va manifesta..." [52], autorul ajungea la concluzia că socialismul „nu se va impune în Țara Romînească prin propria lui forță, ci, ca și liberalismul burghez, va fi adus și impus prin Occident" [53]. După concepția lui Gherea, socialismul trebuia să se „manifeste" ca simplă teorie, fără să fie răspîndit în masele muncitorești, care, înarmate cu teoria științifică a propriei lor dezrobiri, aveau rolul de a fi groparul capitalismului. De aceea Gherea se pronunța indirect împotriva organizării clasei muncitoare într-un partid propriu. „Adevărul însă e — spunea el — că de bună seamă nu e posibil la noi un partid politic parlamentar social-democrat, dar e posibilă, foarte utilă și necesară manifestarea socialismului în sensul politic-social și care e cea mai importantă manifestare a lui" [54]. Această concluzie, subliniată de însuși autorul articolului, arăta limpede caracterul oportunist al teoriei lui C. Dobrogeanu-Gherea.

Gherea nu numai că nu a condamnat trădarea „generoșilor", dar a și justificat-o, socotind că era „...natural ca cei care vor cu orice preț să facă politică s-o facă cu partidele celelalte... Cei rămași în gruparea socialistă o consideră ca o trădare. *Aceasta nu e just*" (subl. ns.), spunea el. Influențat de revizionismul care se manifesta pe plan internațional, Gherea aprecia că trădarea „generoșilor" „...nu e o noutate. Nu de mult, grupările socialiste din unele țări occidentale au procedat astfel... Millerand... a intrat într-un guvern burghez, unde conduce pentru moment cel mai important minister..." [55]. Singurul deziderat al lui Gherea era ca „generoșii" să nu-și renege trecutul, să declare că rămîn mai departe... socialiști!

Influența pe care o avea Gherea în mișcarea muncitorească din Romînia și slaba pregătire ideologică a elementelor muncitorești înaintate, grupate în „partidul muncitorilor" și în jurul gazetei „Lumea nouă", au contribuit la răspîndirea teoriilor lui Gherea, potrivnice intereselor clasei muncitoare. „Lumea nouă", care pînă în iulie 1900 militase pentru reorganizarea partidului, nu numai că a reprodus articolul semnat de „vechiul socialist", dar și-a însușit și punctele de vedere ale acestuia. În notița introductivă a redacției care preceda articolul se spunea clar că „importanta scriere... confirmă vederile noastre în privința mișcării socialiste din Romînia" [56].

Pe de altă parte, criza economică declanșată în anul 1899 a avut urmări serioase asupra clasei muncitoare. În timpul acestei crize, șomajul a crescut simțitor în rîndurile muncitorilor [57]. Concedierile și lipsa de lucru au slăbit forța de acțiune a clasei muncitoare, ceea ce s-a repercutat și asupra luptei pentru menținerea partidului. Rezultatul slăbirii combativității clasei muncitoare și al influenței nefaste a teoriilor lui Gherea nu a întîrziat să se vadă în mod concret: la 1 octombrie 1900, „Lumea

[52] „Adevărul" din 16 iulie 1900.
[53] „Adevărul" din 18 iulie 1900.
[54] „Lumea nouă" din 13 august 1900.
[55] „Lumea nouă" din 20 august 1900.
[56] „Lumea nouă" din 23 iulie 1900.
[57] *Olga Constantinescu, N. N. Constantinescu*: „Cu privire la problema revoluției industriale în Romînia", Editura științifică, 1957, pag. 143.

nouă", singura gazetă socialistă, și-a încetat apariția. Tot de la această dată, cluburile muncitorilor au continuat să-și ducă activitatea într-un mod mult mai restrîns decît pînă atunci.

Concepția oportunistă a lui Gherea a exercitat o influență nefastă asupra mișcării muncitorești din Romînia. Vorbind despre rolul lui C. Dobrogeanu-Gherea în mișcarea socialistă din Romînia, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată în „40 de ani de luptă sub steagul atotbiruitor al marxism-leninismului" că „el a elaborat concepțiile antimarxiste despre așa-zisa «neoiobăgie», despre «socialismul în țările înapoiate», care condamnau clasa muncitoare la pasivitate, ignorau imensele rezerve de energie revoluționară ale țărănimii și negau posibilitatea alianței muncitorești-țărănești, duceau proletariatul la remorca burgheziei" [58].

*

După trădarea „generoșilor", elementele înaintate au desfășurat o acțiune susținută pentru menținerea partidului clasei muncitoare.

În luna februarie 1900, după ce primirea „socialiștilor" în partidul liberal a fost sărbătorită printr-un banchet prezidat de D. A. Sturdza, a avut loc o mare întrunire a muncitorilor cu scopul de a se arăta că „niște inși pot să treacă la o parte, pot să se rătăcească, pot să se contopească, pot chiar să moară, dar mișcarea muncitorilor nu moare" [59].

Manifestul lansat cu acest prilej către muncitorii din București, semnat de 51 de socialiști, sublinia că în momentul cînd se tăgăduia ființa mișcării muncitorești prin trecerea unor conducători oportuniști în rîndurile partidului liberal era mai necesar ca oricînd ca aceasta să se afirme în modul cel mai hotărît. Întrunirea din capitală s-a bucurat de adeziunea maselor de muncitori din provincie. Telegrame în acest sens s-au primit din orașele Pașcani și Galați. Deși moțiunea votată la sfîrșitul întrunirii cuprindea unele părți confuze în legătură cu „fruntașii duși", totuși în partea ei finală se făcea un apel convingător către muncitorii din întreaga țară „să se reculeagă, să reînvie din amorțeala în care niște împrejurări mai grele ca acelea de toate zilele i-au aruncat" [60] și să continue lupta.

Întrunirile organizate la începutul anului 1900 cu scopul mobilizării muncitorilor în vederea întăririi organizațiilor lor au culminat cu manifestația în cinstea zilei de 1 Mai 1900. „Manifestația de 1 Mai anul acesta — se spunea în chemarea gazetei „Lumea nouă" — va trebui să dea tuturor dovada că mișcarea muncitorească nu piere și nici nu poate pieri" [61]. În manifestul lansat „în numele Partidului muncitorilor" de comitetul executiv al Clubului din București se cerea dreptul de organizare a muncitorilor, ziua de muncă de opt ore, respectarea legilor și votul universal. După cum se vede din acest manifest, nemaiexistînd partidul social-democrat, Clubul din București, condus de I. C. Frimu, coordona toate acțiunile „în numele Partidului muncitorilor", care însă nu mai avea un consiliu de conducere pe țară.

---

[58] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 427.

[59] „Lumea nouă" din 20 februarie 1900.

[60] „Lumea nouă" din 27 februarie 1900.

[61] Ibid.

Trădarea „generoşilor" a constituit o grea lovitură pentru mişcarea muncitorească din ţara noastră. „Datorită... trădării elementelor burghezo-liberale strecurate în conducerea sa — grupul aşa-zişilor «generoşi» — partidul s-a dezorganizat" [62]. Dar, deşi a fost dezorganizată vremelnic din punct de vedere politic, clasa muncitoare a continuat lupta împotriva exploatării. În anii 1901—1904, muncitorii, în special cei din porturi, au declarat o serie de greve pentru îmbunătăţirea situaţiei lor materiale. Unele asociaţii profesionale au continuat să-şi ducă activitatea şi după anul 1900, iar începînd din 1902 au apărut, pe urmele vechilor cluburi, în principalele centre din ţară (Bucureşti, Iaşi, Ploieşti, Galaţi) cercuri de propagandă socialistă. În 1902, cercul socialist din Bucureşti a editat 23 de numere din noua gazetă socialistă „Romînia muncitoare". În jurul acestor cercuri se vor regrupa din ce în ce mai mulţi muncitori care, în 1905, o dată cu izbucnirea revoluţiei burghezo-democratice din Rusia, vor trece cu hotărîre şi entuziasm la lupta pentru reorganizarea proletariatului din Romînia, la ridicarea pe o treaptă superioară a acţiunilor lui revoluţionare.

---

[62] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole şi cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 426.

Succesul forţelor democratice sub conducerea Partidului Comunist din Romînia în alegerile parţiale din februarie 1936

GH. IONIŢĂ

În anii ce au urmat eroicelor lupte ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti din ianuarie-februarie 1933, lupte ce prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea şi spiritul lor revoluţionar au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului şi a mişcării muncitoreşti din ţara noastră, partidul comunist a desfăşurat o luptă dîrză pentru a crea un larg front popular antifascist, care să împiedice instaurarea dictaturii fasciste, subjugarea ţării intereselor Germaniei hitleriste şi atragerea ei în războiul criminal antisovietic.

Pentru a înăbuşi luptele revoluţionare ale maselor, pentru a putea folosi aparatul de stat în scopul jefuirii poporului muncitor, al înteţirii cursei înarmărilor şi pregătirii războiului antisovietic, vîrfurile cele mai reacţionare ale claselor exploatatoare au dezlănţuit ofensiva în vederea instaurării dictaturii fasciste.

Cercurile reacţionare ale burgheziei şi moşierimii, împingînd tot mai mult Romînia spre fascism, urmăreau să lichideze puţinele libertăţi democratice ce mai existau, să dizolve toate partidele şi organizaţiile politice, să desfiinţeze parlamentul, să intensifice exploatarea şi jefuirea oamenilor muncii. Aceste cercuri urmăreau să instituie puterea acelei grupări fasciste care să le reprezinte cel mai bine interesele, care să înăbuşe prin teroare mişcarea muncitorească şi democratică şi să asigure dominaţia nestînjenită a marilor capitalişti şi moşieri.

Dintre grupările fasciste, cea mai agresivă şi mai periculoasă pentru interesele maselor populare şi pentru independenţa ţării era Garda de fier. Organizaţie fascistă, teroristă, creată şi subvenţionată de vîrfurile marii burghezii şi moşierimi reacţionare, protejată de aparatul de stat, agentură a hitlerismului în ţara noastră, Garda de fier, făcînd o deşănţată demagogie socială şi naţională, încerca să abată proletariatul şi ţărănimea săracă, lipsită de pămînt, de la lupta împotriva exploatării, pentru libertăţi democratice, să deruteze păturile largi populare şi să le împiedice a se ridica împotriva pregătirilor războiului criminal antisovietic.

Cu sprijinul burgheziei şi moşierimii, precum şi al aparatului de stat, Garda de fier a dezlănţuit o furibundă campanie anticomunistă, şovină şi antisemită, folosind prejudecăţi mistice, agitînd lozinci diversioniste, proclamînd uciderea adversarilor drept principala metodă politică.

În afară de această principală grupare fascistă mai existau și altele, între care gruparea fascistă condusă de Cuza și Goga, ce se declara adeptă a menținerii alianței cu Anglia și Franța, și gruparea fascistă „Frontul romînesc", condusă de Vaida, ce se declara pentru instaurarea dictaturii regale.

Cercurile imperialiste anglo-franceze, pe de o parte, și Germania hitleristă, pe de altă parte, sprijineau fascizarea țării, urmărind ca prin intermediul dictaturii fasciste să-și întărească și mai mult pozițiile în Romînia și să poată împinge poporul nostru în războiul criminal antisovietic.

Orientarea spre fascism a reacțiunii romînești și sprijinirea ei, în acest sens, de către imperialismul străin n-a înlăturat contradicțiile dintre grupările reacționare ale burgheziei și moșierimii. Fiecare grupare politică burghezo-moșierească, și îndeosebi grupările principale, — P.N.L., P.N.Ț. și camarila — dorea ca înscăunarea fascismului la noi să se facă sub conducerea ei și în dauna grupărilor adverse. Grupările imperialiste străine doreau și ele ca fascizarea țării să aducă în frunte acea grupare burghezo-moșierească care să le reprezinte mai bine interesele și cu ajutorul căreia să poată înlătura mai ușor concurența celorlalte grupări rivale.

În fața ofensivei forțelor întunecate ale fascismului, Partidul Comunist din Romînia a chemat și a mobilizat la luptă pe muncitori, pe toți oamenii muncii împotriva instaurării odiosului regim fascist în Romînia. „Călăuzit de îndrumările prețioase ale Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul prezentat la a 40-a aniversare de la înființarea P.C.R. —, partidul și-a intensificat activitatea pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și strîngerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în propășirea democratică a țării, apărarea păcii și a independenței naționale, în vederea închegării unui larg front popular antifascist" [1].

Desfășurînd o muncă susținută, Partidul Comunist din Romînia a reușit să creeze în rîndurile maselor largi o opinie de împotrivire față de ofensiva fascismului și, în afară de proletariat, să trezească la realitate alte pături sociale, amenințate direct de pericolul fascist. O mare atenție a acordat partidul comunist organizațiilor de masă legale de sub conducerea sa, precum și grupărilor politice cu stare de spirit antifascistă, care își manifestau dorința de a participa la acțiunea de închegare a Frontului popular antifascist. În această luptă, la chemarea P.C.R. au răspuns organizațiile Blocului pentru apărarea libertăților democratice, Frontului plugarilor, MADOSZ-ului, Partidului socialist (Popovici) etc. P.C.R. a depus eforturi pentru atragerea în frontul de luptă împotriva fascismului și a organizațiilor P.N.Ț. În ianuarie 1936, C.C. al P.C.R. a trimis către conducerea P.N.Ț. o scrisoare, în care se atrăgea atenția asupra pericolului ce îl reprezenta fascismul. În scrisoarea sa, P.C.R. arăta că : „Această catastrofă (fascismul — *n.n.)* care amenință poporul romîn poate să fie înlăturată numai prin concentrarea într-un singur

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 436.

front de luptă contra fascismului, pentru răsturnarea guvernului Tătărăscu, care în mod sistematic netezește calea spre putere fasciștilor, pentru un guvern care să reprezinte adevăratele interese ale poporului, ieșit din exprimarea complet liberă a poporului" [2]. Trebuia deci realizat în jurul Frontului unic muncitoresc „Frontul popular antifascist, antirăzboinic, pentru pace, pentru apărarea și lărgirea drepturilor poporului muncitor de la orașe și sate" [3].

Ținînd cont de faptul că în P.N.Ț. existau serioase contradicții între conducerea reacționară și o parte însemnată a membrilor săi de rînd, cu stare de spirit antifascistă, P.C.R., orientîndu-se just, a făcut eforturi susținute pentru a atrage în Frontul popular antifascist pe acele elemente din P.N.Ț. ce luau atitudine împotriva dictaturii fasciste, pentru democrație, pentru pace.

În fața partidului comunist stăteau sarcini importante pe linia unirii forțelor democratice într-un front larg de luptă împotriva fascismului.

Din adîncă ilegalitate, P.C.R. a inițiat, organizat și condus numeroase acțiuni menite să bareze calea fascismului în țara noastră, să împiedice desfășurarea campaniei de pregătire febrilă a criminalului război antisovietic. Succesele obținute în aceste acțiuni de către forțele democratice au dovedit justețea liniei politice a P.C.R., care a susținut cu tărie că existau condiții și forțe sociale capabile să făurească un larg Front popular antifascist în țara noastră.

*

Un moment important în lupta P.C.R. pentru crearea Frontului popular antifascist îl reprezintă alegerile parțiale din februarie 1936 în județele Hunedoara și Mehedinți. Aceste alegeri au constituit „prilejul de a pune la încercare practic, pe teren, valoarea unui front popular între partidele și categoriile sociale ce resping dictatura fascistă și se pun în slujba apărării libertăților democratice" [4]. Luptînd pentru unirea într-un front comun a maselor largi cu stare de spirit antifascistă, P.C.R. a reușit, cu prilejul alegerilor parțiale din februarie 1936, să atragă pe făgașul luptei antifasciste, alături de muncitori, și celelalte pături sociale interesate în propășirea democratică a țării.

Guvernul își pusese mari speranțe în obținerea victoriei în aceste alegeri. Astfel se și explică campania de pregătire furibundă dusă de guvern, în cîrdășie cu partidele și organizațiile fasciste și fascizante, împotriva tuturor forțelor democratice.

Pentru a asigura succesul forțelor democratice în alegerile din cele două județe, partidul comunist a chemat masele muncitoare să formeze comitete de acțiune și comitete electorale de front antifascist, să organizeze demonstrații, adunări populare, manifestații și gărzi de apărare împotriva huliganilor fasciști [5]. Pentru încheganea Frontului democratic, la chemarea comitetelor regionale ale P.C.R., comuniștii din cele două județe, în pofida permanentei terori exercitate cu furie asupra lor

[2] „Scînteia", anul VI, nr. 1—2 (70—71) din ianuarie 1936.

[3] Ibid.

[4] „Omul liber" din 8 martie 1936.

[5] „Gîndul nostru" din 5 ianuarie 1936.

de către autoritățile reacționare burghezo-moșierești, au desfășurat o muncă susținută pentru unirea tuturor forțelor antifasciste.

Analizînd perspectivele închegării unității de luptă împotriva fascismului, cu prilejul alegerilor parțiale din februarie 1936, C.C. al P.C.R. stabilea, în comunicatul publicat în „Scînteia", că „va face tot ce-i stă în putință pentru a strînge cu orice ocazie puterile antifasciste, puterile opuse reacțiunii și a înfrînge fascismul, și a închide orice putință de înaintare oricît de neînsemnată a fascismului și reacțiunii..." [6]. Comunicatul aprecia în mod deosebit eficacitatea muncii comuniștilor în cele două județe și, pe această bază, stabilea sarcina întețirii luptei pentru ca „blocului reacționar să-i fie opus Frontul popular antifascist" [7]. În comunicatul C.C. al P.C.R. se preciza tactica pe care trebuiau să o aplice forțele democratice atît în timpul campaniei electorale, cît și în desfășurarea alegerilor în cele două județe. Analizînd felul în care s-au desfășurat alegerile din județul Suceava *, comunicatul prevenea că, la fel ca în alte ocazii, fasciștii, sprijiniți de guvern, vor trece la acte violente și teroare contra cetățenilor [8]. P.C.R. avertiza că în timpul alegerilor parțiale din Hunedoara și Mehedinți fasciștii nu vor îndrepta atacul numai împotriva comuniștilor ori împotriva muncitorilor și țăranilor, ci și împotriva intelectualilor, micii burghezii, negustorimii și altor categorii sociale [9], de aceea în Frontul democratic trebuiau atrași toți cei împotriva cărora se îndrepta terorismul huliganilor fasciști.

În comunicatul C.C. al P.C.R. se trasa comuniștilor sarcina de a iniția formarea gărzilor de apărare contra fascismului. Acolo unde această inițiativă este însușită și de alții, „...comuniștii vor intra și vor munci pentru organizarea lor. Comuniștii vor mobiliza masele muncitorești, țărănești și cetățenești pentru apărarea nu numai a organizațiilor muncitorești, ci și pentru apărarea oricăror organizații nefasciste, amenințate de huliganii fasciști..." [10]

În lupta împotriva bandelor fasciste trebuiau să fie atrași toți muncitorii, țăranii muncitori, toți oamenii cu vederi antifasciste, organizațiile sindicale, organizațiile partidului social-democrat, cele național-țărăniste și toate organizațiile cu stare de spirit antifascistă [11]. Forțele antifasciste unite în luptă trebuiau să împiedice ofensiva reacțiunii în aceste alegeri parțiale.

În toate acțiunile organizate cu prilejul pregătirii alegerilor parțiale din februarie 1936, comuniștii, în fruntea maselor, au luptat consecvent pentru succesul Frontului democratic. Pentru a ajuta efectiv acțiunea de unire a forțelor democratice, numeroși comuniști, trimiși de

---

[6] „Scînteia", anul VI, nr. 3—4 (72—73) din 7 februarie 1936.

[7] Ibid.

* Cu prilejul alegerilor parțiale din județul Suceava, fasciștii cuziști au dezlănțuit o campanie de crîncenă teroare în județ, reușind să-și asigure „succesul" la urnă prin manevre demagogice însoțite de acțiuni huliganice exercitate asupra alegătorilor.

[8] „Scînteia", anul VI, nr. 3—4 (72—73) din 7 februarie 1936.

[9] Ibid.

[10] Ibid.

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1.196, fila 38.

către organizațiile de partid din diverse orașe și sate ale țării, au desfășurat o activitate susținută în cele două județe. Ei au răspîndit în mase numeroase manifeste, numere ale ziarului „Scînteia", broșuri editate de C.C. al P.C.R. [12], făcînd astfel cunoscut cuvîntul partidului în rîndurile maselor populare. Într-un asemenea manifest se scria : „noi, comuniștii, care am stat întotdeauna în fața luptelor de eliberare ale poporului asuprit, în ciuda terorii îndreptate împotriva noastră..., chemăm pe toți membrii și aderenții partidului nostru ca prin votul lor să facă de neînvins Frontul popular..." [13]

La chemarea Comitetului regional al P.C.R., muncitorii din județul Hunedoara au pășit cu hotărîre în primele rînduri ale Frontului democratic. Pe făgașul luptei antifasciste a pășit, alături de muncitorime, țărănimea, a cărei situație era — după cum nota „Adevărul" — „din cele mai deplorabile" [14].

În județul Hunedoara, P.C.R. a reușit să ralieze organizațiile Blocului pentru apărarea libertăților democratice, Frontului plugarilor, MADOSZ-ului etc. pentru formarea Frontului democratic ; de asemenea, a desfășurat o activitate rodnică în vederea atragerii în această luptă a organizației locale a P.S.D., precum și a P.N.Ț.

Ca urmare a luptei dusă de partidul comunist pentru atragerea tuturor acestor forțe în Frontul democratic, masele din județ se pronunțau cu hotărîre împotriva fascismului. Cu mult înainte au avut loc adunări ale organizațiilor democratice în cadrul cărora s-au discutat problemele luptei antifasciste. Astfel, la 3 noiembrie 1935 s-a ținut la Deva adunarea organizației Frontului plugarilor, în cadrul căreia participanții s-au pronunțat hotărît pentru aderarea la Frontul democratic [15].

Un prim pas în constituirea frontului l-a marcat acordul încheiat la Țebea, la 6 decembrie 1935, între Blocul pentru apărarea libertăților democratice, Frontul plugarilor, MADOSZ și Partidul socialist (Popovici) cu privire la susținerea în alegeri a unui candidat comun [16]. Pentru a populariza importanța acestui act, la 11 ianuarie 1936, reprezentanții Blocului pentru apărarea libertăților democratice au dat publicității o declarație în care se arăta : Blocul socotește că în fața asaltului dreptei, care se bucură de concursul guvernului, toate forțele democratice trebuie să se unească, pentru a asigura succesul candidatului democrat [17]. Declarații asemănătoare au făcut și celelalte organizații democratice ce se angajau astfel să lupte pentru stăvilirea ofensivei fasciste în alegeri.

Într-un cadru sărbătoresc, la 14 ianuarie, la Deva, în sala „Decebal", a avut loc o mare adunare a Frontului democratic unde delegații autorizați ai organizației locale a P.N.Ț. și-au exprimat dorința de a colabora

[12] Ibid.

[13] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C C al P M.R., fondul nr. 20, dosarul nr. 4.076, filele 40 și 41.

[14] „Adevărul" din 24 ianuarie 1936.

[15] „Crainicul Maramureșului" din 16 noiembrie 1935.

[16] „Omul liber" din 12 ianuarie 1936 și „Viltoarea" din 2 februarie 1936, 9 februarie 1936 și 8 martie 1936.

[17] „Dimineața" din 12 ianuarie 1936.

pentru victoria candidatului comun în alegerile parțiale din Hunedoara [18]. Comuniștii au transformat această adunare într-o puternică manifestație antifascistă ; adunarea a desemnat candidatul comun ce provenea din P.N.Ț., subliniind în mod deosebit faptul că din acel moment el trebuia să reprezinte interesele Frontului democratic în numele și din însărcinarea căruia candida. Pe rînd, reprezentanți ai P.C.R., precum și ai organizațiilor Blocului pentru apărarea libertăților democratice, Frontului plugarilor, MADOSZ-ului, Partidului socialist (Popovici), P.N.Ț. în cuvîntul lor și-au exprimat adeziunea la Frontul democratic, la lupta pentru reușita candidatului comun în alegerile parțiale. Luînd cuvîntul la adunare, conducătorul Frontului plugarilor, dr. Petru Groza, a subliniat că sprijinirea în alegeri de către toate forțele democratice a candidatului P.N.Ț. înseamnă sprijinirea candidatului Frontului democratic al cărui reprezentant era. În adunare, numeroși vorbitori au precizat că din clipa încheierii acordului electoral candidatul comun devenea reprezentantul Frontului democratic [19]. Acest lucru îi era cunoscut și conducerii centrale a P.N.Ț., care, neputînd înfrînge presiunea exercitată de masa membrilor de rînd ai acestui partid, a trebuit să aprobe încheierea acordului.

Adunarea a adoptat un manifest [20] ce consemna acest succes. Unirea forțelor democratice din județ a avut un răsunet și în organizația locală a P.S.D. Deși P.C.R. depusese eforturi susținute pentru atragerea în Frontul democratic și a acestei organizații, datorită poziției trădătoare pe care conducerea centrală a P.S.D. o avea față de propunerile P.C.R., organizația locală a P.S.D. a tergiversat mult timp trecerea sa pe poziția luptei antifasciste. Insistența cu care comuniștii au muncit pentru clarificarea membrilor organizației locale a P.S.D., precum și presiunea exercitată de elementele cinstite din acest partid asupra conducerii sale au determinat comitetul executiv județean să decidă ca în alegerile parțiale „...să nu pună candidaturi proprii, ci să se sprijine un candidat democrat și adversar al ofensivei fasciste" [21].

Încheierea acordului electoral în Hunedoara se datora, înainte de toate, muncii neobosite și perseverente a organizației locale a P.C.R., care reușise să aducă pe făgașul luptei împotriva fascismului toate organizațiile democratice din județ.

Unirea forțelor democratice la Hunedoara a avut un ecou puternic în întreaga țară, în rîndul tuturor acelora ce militau pentru democrație, împotriva fascismului și a războiului.

Pentru a analiza rezultatele muncii în vederea unirii forțelor democratice în Hunedoara, la 9—10 ianuarie s-au întrunit la București reprezentanții organizațiilor înmănuncheate în Frontul democratic. Apreciind eforturile forțelor democratice din acest județ pentru închegarea Frontului democratic, rezoluția, adoptată cu acest prilej, a aprobat inițiativa

[18] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 20, dosarul nr. 4.076, filele 1, 2. Vezi și „Adevărul" din 19 ianuarie 1936 și „Cîmpul" din 15 februarie 1936.

[19] „Adevărul" din 19 ianuarie 1936 și „Dimineața" din 17 ianuarie 1936.

[20] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1.220, fila 48.

[21] „Adevărul" din 11 ianuarie 1936.

susținerii unui singur candidat, reprezentant al frontului, în alegerile parțiale din februarie 1936 și a subliniat, în mod deosebit, necesitatea încheierii unor acorduri asemănătoare în întreaga țară și cu prilejul altor alegeri [22].

În apelul C.C. al P.C.R. „Către poporul muncitor din județul Hunedoara" se sublinia că „...treaba reacțiunii nu va merge ca la Suceava. Bandele fasciste vor avea răspunsul poporului. Puternice organizații și-au dat mîna. Partidul comunist s-a înțeles cu Frontul plugarilor pentru lupta comună. S-a înțeles cu Blocul pentru apărarea libertăților democratice, Partidul socialist și Uniunea muncitorilor și țăranilor maghiari. Programul lor de luptă a fost primit de organizația județeană a P.N.Ț." [23]. Analizînd importanța înfăptuirii acestei uniri, P.C.R. arăta că „întreaga suflare muncitorească, țărănească, democratică și antifascistă se unește contra tîlharilor fasciști și sprijină în alegeri un singur candidat..." [24].

Precizînd conducerii centrale a P.N.Ț. care este poziția forțelor democratice față de candidatul comun, conducerea frontului, într-o scrisoare către P.N.Ț., expunea punctele programatice de care candidatul trebuia să țină cont. El trebuia să se situeze în fruntea luptei pentru combaterea tendințelor dictatoriale și fasciste, combaterea restrîngerii sau desființării libertăților publice, desființarea organizațiilor fasciste, interzicerea formațiunilor paramilitare și înarmării lor, asigurarea libertăților democratice, asigurarea unor condiții de muncă omenești etc. [25].

Pentru a se face cunoscute sarcinile luptei împotriva fascismului, în general, și sarcinile Frontului democratic în alegerile parțiale din februarie, în special, în întregul județ au fost organizate adunări ale frontului în care s-au expus obiectivele luptei și s-au dat indicații asupra modului cum trebuia organizată mai bine activitatea în vederea obținerii succesului de către forțele democratice.

Adunările de la Deva și Petroșeni din 9 și 16 februarie 1936 s-au transformat în puternice manifestații de luptă împotriva fascismului, pentru democrație, pentru pace. În cuvîntul lor, vorbitorii și-au manifestat atașamentul față de lozincile frontului, dorința sinceră de a contribui prin votul lor la succesul democrației în alegeri [26]. „Și pentru că fascismul, ajutat de guvernul liberal, vrea să dărîme pînă și ultimele rămășițe ale democrației din Romînia, se impune o luptă dîrză de apărare. Un sector important al acestei lupte este și județul Hunedoara" [27] — a subliniat un vorbitor. La Lonea, Aninoasa și în alte localități s-au organizat în zilele următoare, de asemenea, întruniri ale forțelor democratice. Mii de muncitori încolonați au manifestat pentru Frontul democratic, pentru lupta împotriva războiului.

---

[22] „Adevărul" din 12 ianuarie 1936.

[23] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1934—1937", E.S.P.L.P. 1957, pag. 320.

[24] Ibid.

[25] „Cîmpul" din 15 februarie 1936 și „Adevărul" din 19 ianuarie 1936.

[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4.120, filele 8, 10 și 12, și fondul nr. 6, dosarul nr. 1.196, filele 93, 94, 95 și 96. Vezi și „Viitoarea" din 16 februarie 1936.

[27] „Adevărul" din 24 ianuarie 1936 și „Dimineața" din 19 februarie 1936.

Importanța succeselor obținute de forțele democratice este cu atît mai mare cu cît tot timpul, cu sprijinul autorităților polițienești și administrative, bande de fasciști înarmate au căutat să împiedice desfășurarea campaniei electorale.

Elementele fasciste, multe aduse din alte părți ale țării, au desfășurat o deșănțată campanie de calomnii. Autoritățile burghezo-moșierești nu numai că nu au împiedicat semănarea dezordinelor de către huliganii fasciști, ci, dimpotrivă, au luat o serie de măsuri împotriva elementelor democrate. În fața acestei situații și ca urmare a arestării reprezentanților săi din Petroșeni, Hunedoara și alte localități, Comitetul Central al Blocului pentru apărarea libertăților democratice a protestat la 10 februarie pe lîngă guvern [28].

Demagogia și manevrele fasciștilor, încurajate de cîrdășia autorităților, au îmbrăcat și alte forme. Astfel, la 25 ianuarie, la Deva, lui Romulus Zăroni, președintele Frontului plugarilor din plasa Hunedoara, i s-a propus să pună listă separată în alegeri în schimbul unei sume de 100.000 de lei [29]. Această încercare de corupție urmărea să lipsească pe candidatul Frontului democratic de voturile Frontului plugarilor pentru ca șansele de succes ale candidatului guvernamental să crească în cazul în care numărul de voturi primit de cei doi ar fi fost sensibil egal. Această manevră a primit însă riposta cuvenită. Josnicia „metodelor" electorale ale guvernanților a fost demascată în fața maselor.

Partidul comunist a înfierat în tot timpul desfășurării campaniei electorale manevrele fasciștilor și a mobilizat în jurul frontului masele muncitoare pentru apărarea intereselor democrației. Cele „...peste 30 de întruniri, toate desfășurate într-o atmosferă de entuziasm și de viguroase afirmări democratice" [30] în întregul județ, au demonstrat din plin dorința și capacitatea maselor de a stăvili pericolul fascist. Oroarea maselor față de hitleriști era așa de pronunțată, încît țăranii muncitori se împotriveau cu hotărîre fasciștilor. În toate localitățile se desfășurau adunări electorale sub lozincile Frontului democratic [31].

Lupta contra instaurării dictaturii fasciste, contra permanentizării cenzurii și stării de asediu, pentru libertatea presei și a întrunirilor, pentru dreptul de organizare, lupta contra scumpetei și fiscalității excesive, pentru acordarea de drepturi egale naționalităților conlocuitoare, pentru legea electorală pe baza proporționalității, pentru amnistierea luptătorilor arestați, pentru apărarea drepturilor democratice, lupta pentru desființarea organizațiilor fasciste, lupta contra războiului, pentru pace [32] erau lozincile ce formau obiectul tuturor adunărilor electorale ținute în județ.

---

[28] „Dimineața" din 17 februarie 1936.
[29] „Adevărul" din 28 ianuarie 1936.
[30] „Adevărul" din 15 februarie 1936.
[31] Ibid.
[32] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1.188, filele 26, 27. Vezi și „Adevărul" din 15 februarie 1936 și „Cîmpul" din 15 februarie 1936.

Eforturile P.C.R. pentru închegarea Frontului democratic, care pentru prima oară intra în arena politică a țării, înfruntînd coaliția cuzisto-guvernamentală, erau, în acest fel, încununate de succes. Rămînea doar ca rezultatul alegerilor să confirme justețea liniei politice a P.C.R. privind necesitatea unirii tuturor forțelor muncitorești și democratice împotriva pericolului fascist.

Spre deosebire de județul Hunedoara, unde se închegase un puternic Front democratic, în celălalt județ, unde se făceau alegeri parțiale, în Mehedinți, „forțele antifasciste — sublinia „Scînteia" — erau încă slabe" [33]. Comuniștilor le revenea sarcina ca prin intermediul organizațiilor legale și ilegale să deschidă lupta pentru atragerea pe făgașul Frontului democratic a maselor largi ale țărănimii din acest județ, profund nemulțumite din pricina lipsei de pămînt, de unelte agricole, a cametei, impozitelor și datoriilor.

Blocul pentru apărarea libertăților democratice a reușit în județul Mehedinți să desfășoare o rodnică activitate, antrenînd pe făgașul luptei antifasciste mase largi de muncitori, țărani și intelectuali cu stare de spirit antifascistă. Nucleele blocului au mobilizat numeroși aderenți ai frontului în lupta pentru asigurarea succesului în alegeri [34].

Desfășurînd o temeinică muncă de pregătire a alegerilor parțiale în acest județ, P.C.R., prin intermediul organizațiilor de masă de sub conducerea sa, a organizat mai multe adunări în care, prin cuvîntul participanților, s-au făcut auzite aceleași revendicări cuprinse în programul de acțiune al Frontului democratic și în județul Hunedoara [35]. Pentru a întări munca partidului în timpul campaniei electorale, au venit în județ delegații de comuniști din București, Brașov, Cluj și din alte orașe. Ei au sprijinit efectiv munca de pregătire a alegerilor, au contribuit la organizarea adunărilor electorale ale frontului și au transformat aceste adunări în puternice manifestații antifasciste și antirăzboinice. Autoritățile priveau cu teamă activitatea desfășurată de comuniști în rîndurile organizațiilor locale ale Blocului pentru apărarea libertăților democratice, ale P.S.D. și ale P.N.Ț., care acceptaseră propunerile P.C.R. cu privire la închegarea Frontului democratic.

Pentru a asigura succesul forțelor democratice în alegerile parțiale în acest județ, comuniștii au lămurit masele să se unească și să susțină un singur candidat, reprezentant al Frontului democratic. În lupta pentru pregătirea și desfășurarea alegerilor, în scopul asigurării succesului candidatului frontului, P.C.R. a mobilizat pe toți comuniștii „...să explice maselor largi necesitatea de a vota pentru candidatul comun, nefiind vorba de votarea persoanei candidatului, ci de unirea tuturor forțelor antifasciste, mobilizarea lor pentru zdrobirea ofensivei fascisteguvernamentale unite" [36].

---

[33] „Scînteia", anul VI, nr. 3—4 (72—73), din 7 februarie 1936.

[34] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1.190, filele 40—51.

[35] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1.190, filele 38 și 39 și dosarul nr. 1.187, filele 77 și 78. Vezi și „Să ne dăm mîinile" din februarie 1936.

[36] „Scînteia", anul VI, nr. 3—4 (72—73), din 7 februarie 1936.

Chemînd pe toți comuniștii din județ să muncească efectiv în vederea unei temeinice pregătiri a alegerilor, P.C.R. îi îndruma să sprijine activitatea tuturor comitetelor electorale antifasciste din județ. Ei trebuiau să formeze în fiecare sat, în fiecare cătun comitete de acțiune, în care să atragă pe bărbații, femeile și tinerii cei mai activi pentru alegerea candidatului comun și pentru susținerea revendicărilor maselor. Condiția succesului candidatului comun era ca în luptă să fie atrași toți muncitorii, toate organizațiile interesate în lupta împotriva fascismului. Comuniștii trebuiau să desăvîrșească pregătirea acestora în vederea organizării și desfășurării unor acțiuni care să poată asigura succesul candidatului comun, pentru a putea face din „...Frontul popular o realitate vie, de neînvins" [37].

O deosebită atenție au acordat comuniștii organizării adunării convocate de Blocul pentru apărarea libertăților democratice la 23 ianuarie în sala „Apollo" din Turnu Severin, la care au participat numeroși muncitori, țărani, intelectuali. Adunarea s-a transformat într-o „demonstrație de solidaritate împotriva fascismului cotropitor" [38]. Numeroși vorbitori, între care mulți comuniști, au subliniat în repetate rînduri necesitatea luptei împotriva fascismului și războiului. Întreaga asistență a strigat îndelung : Trăiască Frontul popular. Luînd cuvîntul, Athanase Joja, secretarul general al Blocului pentru apărarea libertăților democratice, a arătat participanților la adunare că „blocul nu se mulțumește să înfiereze verbal fascismul. El organizează lupta împotriva fascismului, pe baza acțiunii Frontului popular, pentru apărarea libertăților și realizarea revendicărilor de viață ale maselor" [39]. În lumina experienței obținută în județul Hunedoara, vorbitorul a subliniat că „numai concentrarea tuturor forțelor în Frontul popular antifascist poate aduce victoria candidatului comun" [40].

Avînd tot timpul în atenție indicațiile P.C.R. cu privire la desfășurarea unei propagande vii pentru pregătirea alegerilor, Blocul pentru apărarea libertăților democratice împreună cu celelalte organizații antifasciste, sub conducerea comuniștilor, au organizat numeroase adunări în care programul Frontului democratic a fost dezbătut și aprobat de participanți. Adunările convocate în Turnu Severin și desfășurate în localul Blocului pentru apărarea libertăților democratice din str. Aurelian și în sălile „Apollo" și „Porțile de fier" au cunoscut o participare masivă din partea tuturor forțelor democratice din județ. La 2 februarie, în Turnu Severin, în sala „Porțile de fier" s-a ținut întrunirea Frontului democratic din județul Mehedinți. Salutînd pe reprezentanții frontului, vorbitorii și-au exprimat deplina solidaritate față de programul forțelor democratice și încrederea în victoria în alegeri a candidatului comun. Unul dintre muncitorii participanți spunea la adunare : „Azi mai mult ca oricînd se simte nevoia ca democrația să se organizeze și aceasta se impune mai mult muncitorilor care vor fi cei dintîi izbiți de cnutul fas-

[37] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1.120, fila 48 și dosarul nr. 1.187, fila 61.

[38] „Facla" din 2 februarie 1936.

[39] Ibid.

[40] „Facla" din 2 februarie 1936.

cismului" [41]. Sub semnul luptei pentru succesul în alegeri a candidatului comun s-a desfășurat la 8 februarie, la sediul Blocului pentru apărarea libertăților democratice, o mare adunare a Frontului democratic din județ la care au participat numeroși muncitori și țărani din comunele Stigniţa, Mistreți, Corcova, Calafat, Oprișor, Vîlcea, Almăjelu, Corabia etc. [42].

În tot timpul desfășurării campaniei electorale din județul Mehedinți, bandele fasciste gogo-cuziste au dezlănțuit, sub oblăduirea guvernului, o teroare crîncenă asupra maselor populare [43]. „Respinși de corpul electoral — scria un ziar —, gogo-cuziștii au decis să cucerească masele electorale cu asalt" [44].

Ca și în județul Hunedoara, pentru a zădărnici acțiunile bandelor fasciste, forțele democratice s-au organizat în gărzi de autoapărare. Comuniștii au acordat o deosebită atenție modului în care se înființau și își desfășurau activitatea aceste gărzi la orașe și la sate. Activînd în mijlocul lor, numeroși comuniști au muncit cu abnegație pentru a crea un climat favorabil victoriei în alegeri a forțelor democratice [45].

Succesele obținute de Frontul democratic în organizarea forțelor antifasciste au alarmat pe guvernanți. Aceștia s-au dovedit neputincioși de a stăvili avîntul luptei antifasciste a maselor organizate și conduse de P.C.R. Amînarea alegerilor de la 2 la 18 februarie era urmarea firească a constatării de către guvern a incapacității sale de a stăvili mișcarea antifascistă din cele două județe.

Teama că „rezultatul alegerilor ar fi însemnat o mare înfrîngere pentru guvern și pentru slugile sale gogo-cuziste" [46] i-a determinat pe aceștia să conlucreze în așa fel încît să folosească amînarea alegerilor pentru intensificarea terorii și demagogiei, pentru aplicarea întregului lor arsenal de manevre „electorale".

Ziua de 18 februarie 1936 devenea atît pentru județul Hunedoara, cît și pentru județul Mehedinți momentul în care P.C.R. avea să demonstreze întregii țări și tuturor partidelor și grupărilor politice cu stare de spirit antifascistă că era posibilă închegarea Frontului popular capabil să bareze calea fascismului în țara noastră.

Desfășurate sub semnul luptei împotriva planurilor de fascizare a țării, alegerile parțiale din februarie 1936 din Hunedoara și Mehedinți reprezintă un moment important în lupta poporului nostru, sub conducerea P.C.R., pentru crearea Frontului popular antifascist. În fața urnelor, în dimineața zilei de 18 februarie 1936, muncitorii, țăranii, intelectualii legați de popor, numeroși oameni care se împotriveau fascismului,

---

[41] „Dimineața" din 4 februarie 1936 și „Blocul" din 8 februarie 1936.

[42] „Blocul" din 8 februarie 1936.

[43] Arhivele statului, filiala Tr. Severin, fondul prefecturii, inv. 150, dosarul nr. 46/1936, „Blocul" din 8 februarie 1936, „Adevărul" din 24 și 28 ianuarie 1936, „Dimineața" din 28 ianuarie și 8 februarie 1936.

[44] „Facla" din 1 februarie 1936.

[45] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1.189, fila 20.

[46] „Dimineața" din 16 ianuarie 1936.

nelăsîndu-se intimidați de demagogia și teroarea fasciștilor susținuți de guvern, au votat pentru salvarea democrației, împotriva planurilor de fascizare a țării, împotriva războiului, pentru o viață mai bună. Prezentîndu-se în fața urnelor, alegătorii din cele două județe, înfrățiți în spiritul lozincilor de luptă ale Frontului democratic, au acordat votul lor candidaților comuni.

Despuierea scrutinului în județul Hunedoara a adus cu sine victoria forțelor democratice. Obținînd 31.965 de voturi, cu peste 7.000 mai multe decît candidatul liberalilor și cu aproape 25.000 mai multe decît fasciștii gogo-cuziști, Frontul democratic a ieșit învingător în alegeri. Alegerea candidatului comun al frontului constituia confirmarea justeței liniei politice a partidului comunist, care, din adîncă ilegalitate, arăta că acolo unde forțele democratice sînt unite, bine închegate și organizate orice manevră a elementelor fasciste poate fi înfrîntă. Cele numai 7.241 de voturi obținute de gogo-cuziști erau dovada grăitoare a respingerii ofensivei fasciste de către masele de oameni ai muncii din județul Hunedoara.

Victoria Frontului democratic în județul Hunedoara, rod al muncii neobosite a P.C.R., a fost întărită în ziua de 18 februarie 1936 de victoria pe care în județul Mehedinți au obținut-o, de asemenea, forțele democratice. Cele 20.867 de voturi acordate candidatului frontului în Mehedinți constituiau, mai ales în condițiile grele în care s-au desfășurat alegerile, o izbîndă a forțelor democratice. Victoria candidatului comun era cu atît mai mare cu cît guvernul n-a mai desemnat un candidat al său la Mehedinți pentru ca toate voturile sale să meargă la fasciștii gogo-cuziști [47]. Obținînd cu aproape 3.000 de voturi mai puțin, fasciștii gogo-cuziști și o dată cu ei și liberalii, care i-au sprijinit, au fost înfrînți în alegeri [48].

Nu încape nici o îndoială că numărul voturilor obținute de candidații Frontului democratic în cele două județe ar fi sporit dacă cei 28.250 de alegători neprezentați la urne în județul Hunedoara (93.716 înscriși pe liste — 65.466 prezentați la vot) și cei 20.401 din județul Mehedinți (71.740 înscriși pe liste — 51.339 prezentați la vot) * nu ar fi fost terorizați de către bandele huliganilor fasciști și s-ar fi putut prezenta în fața urnelor pentru a-și exprima părerea prin votul ce urmau să-l dea.

Semnificativ este faptul că în județul Mehedinți, unde bandele teroriste gogo-cuziste, cu sprijinul efectiv al guvernului, desfășuraseră o vie campanie demagogică împotriva elementelor democratice, la toate cele 24 secții de votare numărul voturilor obținute de candidatul Frontului democratic a fost cu mult mai mare decît al elementelor fasciste. Exemplele secțiilor de votare Baia de Aramă (1.068, față de 574), Balta (1.500, față de 350), Broșteni (1.392, față de 459), Tamna (1.480, față de 581) sînt concludente. Prin conținutul ei, victoria forțelor democratice în alegerile parțiale din județele Hunedoara și Mehedinți în februarie 1936 constituie o importantă izbîndă a maselor, care se împotriveau fascismului.

---

[47] „Adevărul" din 3 și 20 februarie 1936.

[48] „Viitoarea" din 23 februarie 1936.

* Cifrele referitoare la rezultatele alegerilor sînt extrase din comunicatul oficial aflat în Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosărul nr. 4.120, fila 23 ; vezi și „Adevărul" din 20 februarie 1936.

Urmînd linia politică a P.C.R., forţele democratice au reuşit să obţină succese importante în închegarea Frontului democratic şi în alegerile judeţene şi comunale din vara anului 1937.

*

Rezultatul alegerilor parţiale din 1936, cît şi al celor judeţene şi comunale din 1937 desfăşurate în condiţiile terorii guvernului burghezo-moşieresc a constituit un succes important al forţelor democratice. Concentrarea acestor forţe, sub conducerea P.C.R., în judeţele Hunedoara şi Mehedinţi „a împiedicat planul fasciştilor, susţinuţi de guvernul fascizant Tătărăscu, care urmăreau să dovedească prin alegeri că sînt indicaţi la succesiune de corpul electoral" [49].

Rod al luptei maselor, organizate şi îndrumate de comunişti, „succesul forţelor democratice în aceste alegeri a dovedit justeţea punctului de vedere al partidului nostru, că împrejurările obiective din Romînia permiteau închegarea unui larg front popular antifascist bazat pe Frontul unic muncitoresc, care ar fi putut stăvili drumul fascismului" [50]. Rezultatele alegerilor parţiale din 1936 şi al celor judeţene şi comunale din vara anului 1937, în care forţele democratice au colaborat pentru reuşita candidatului frontului comun, au învederat faptul că reacţiunea fascistă şi fascizantă poate fi înfrîntă.

Pentru obţinerea victoriei Frontului democratic în alegeri, partidul comunist a desfăşurat o muncă intensă, în ciuda tuturor persecuţiilor şi terorii exercitate de guvern şi a provocărilor puse la cale de fascişti, a mobilizat în front comun masele muncitoare antifasciste. Justeţea liniei politice a partidului comunist a făcut ca masele să primească cu entuziasm şi cu simpatie lupta P.C.R. şi lozincile lui.

Înfăptuirea frontului democratic în cele două judeţe, a cărui primă manifestare în viaţa politică a ţării fusese rezultatul în alegerile parţiale din Hunedoara şi Mehedinţi, a demonstrat posibilitatea unirii forţelor democratice antifasciste în întreaga ţară. Însufleţite de succesul în alegerile parţiale din cele două judeţe, masele populare antifasciste s-au alăturat cu mai multă convingere liniei politice a P.C.R., care se declara „cu atît mai hotărît să lupte pentru închegarea Frontului popular pe întreaga ţară, cu cît evenimentele din Franţa şi Spania arătaseră cît de mari sînt pericolele de fascism şi război" [51].

Izvorîte dintr-o analiză profundă asupra situaţiei create în Romînia în acel moment, a experienţei cîştigate în Mehedinţi şi Hunedoara, documentele plenarei C.C. al P.C.R. din august 1936 arătau că era posibilă îndeplinirea sarcinii proletariatului din Romînia : „realizarea unităţii sale de acţiune şi concentrarea în jurul lui a tuturor păturilor exploatate din oraşe şi sate într-un front larg — Frontul popular antifascist" [52]. C.C. al P.C.R. propunea tuturor partidelor şi grupărilor politice o platformă de luptă a Frontului popular antifascist. Această nouă propunere a

[49] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1.196, fila 80.

[50] *Gh. Gheorghiu-Dej.* Articole şi cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a IV-a, pag. 18.

[51] „Lupta de clasă" din august—septembrie 1936.

[52] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1934—1937", E.S.P.L.P. 1957, pag. 451.

P.C.R. a întîmpinat însă refuzul conducerilor reacţionare ale P.N.Ţ., P.R.Ţ. (partidul radical ţărănesc) şi al conducătorilor oportunişti ai partidului social-democrat. Prin atitudinea lor, ei au adus mari prejudicii luptei poporului pentru apărarea libertăţilor democratice şi a independenţei patriei, pentru înlăturarea pericolului fascist.

În aceste condiţii grele, conducînd cu perseverenţă şi abnegaţie lupta împotriva fascismului şi a criminalului război antisovietic, care se pregătea de către reacţiune, Partidul Comunist din Romînia şi-a strîns legăturile cu masele, a cîştigat o valoroasă experienţă în conducerea lor. În anii întunecaţi ai dictaturii fasciste şi ai războiului criminal antisovietic, partidul comunist a organizat şi condus lupta clasei muncitoare, a maselor populare, a tuturor forţelor patriotice pentru democraţie, libertate şi o viaţă mai bună.

Greva metalurgiştilor de la Fabrica „Haug"-Bucureşti din anul 1935

G. HORJA

În anii care au urmat zguduitoarei crize economice din 1929-1933, deşi economia Romîniei burghezo-moşiereşti a început să înregistreze o oarecare înviorare, datorită intensificării exploatării şi subordonării ţării planurilor agresive ale statelor imperialiste, clasa muncitoare şi ceilalţi oameni ai muncii suportau pe umerii lor jugul unei oprimări crescînde.

Politica nefastă de pregătire, pe calea fascizării ţării, a războiului îndreptat împotriva Uniunii Sovietice, pe care guvernul burghezo-moşieresc o promova în interesul marilor capitalişti din ţară şi de peste hotare, lovea fără cruţare în nivelul de trai al maselor populare. Urmînd lozinca : „Totul pentru armată şi nimic care să nu fie pentru armată" [1], enunţată de prim-ministrul Tătărăscu în anul 1934, cu ocazia elaborării bugetului de stat, guvernul marilor industriaşi şi bancheri, în fruntea cărora se afla regele, storcea de pe spinarea oamenilor muncii biruri şi taxe menite să sporească cheltuielile de înarmare şi întreţinere a vastului aparat de represiune. La toate acestea se adăuga împrumutul de stat aşa-zis al înzestrării, care în fond nu însemna altceva decît un nou mijloc de jefuire a maselor muncitoare.

Situaţia economică grea a maselor populare o recunoşteau pînă şi unii politicieni burghezi ai vremii. De pildă, Gr. Junian, preşedintele partidului radical-ţărănesc, declara în ianuarie 1935 că „Sîntem ţara cu cele mai multe impozite. Fiecare cap de familie plăteşte statului 40 la sută din venit" [2]. Înseşi statisticile burgheze arătau că în timp ce indicele de salarii faţă de 1914 a crescut pînă în 1935 de 14,3 ori, costul vieţii, în acelaşi interval de timp, s-a ridicat de 24,01 ori [3], ceea ce însemna o scădere a nivelului de trai, în 1935, la 59 la sută din cît era înainte de primul război mondial.

Pentru a netezi drumul fascismului spre putere şi a pregăti războiul antisovietic, guvernul liberal a luat o serie de măsuri prin care se ciunteau tot mai mult cele mai elementare drepturi şi libertăţi democratice ale maselor, cucerite prin luptă. În 1934 sînt interzise din

[1] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1934—1937", E.S.P.L.P. 1957, pag. 147.

[2] „Tempo", anul III, nr. 475, din 27 ianuarie 1935.

[3] „Buletinul muncii", anul XV, nr. 1—4, din 1935, pag. 133 şi „Buletinul statistic al Romîniei" nr. 1—2, din 1935, pag. 121.

nou sindicatele unitare, precum și unele organizații de masă antifasciste, se suspendă publicații democratice, este întărită cenzura presei, se permanentizează starea de asediu ; activitatea legislativă a parlamentului este tot mai mult înlocuită prin emiterea de decrete-legi ; împotriva mișcării muncitorești și antifasciste au fost intensificate teroarea și persecuțiile.

Lupta plină de abnegație dusă, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, de către clasa muncitoare și forțele progresiste grupate în jurul ei a frînat pentru un timp procesul de fascizare a țării. În cadrul acestei acțiuni, o importanță covîrșitoare au avut-o eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, care, *„prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul lor revoluționar, ...au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești"* [4]. Luptele din ianuarie-februarie 1933 *„au frînat ofensiva capitalistă împotriva condițiilor de muncă și de viață ale oamenilor muncii, au dat o lovitură puternică politicii de fascizare a țării, au contribuit la creșterea conștiinței politice și la îmbogățirea experienței de luptă a proletariatului. Au crescut influența și autoritatea partidului, numeroși muncitori din marea industrie, care au stat în fruntea acestor eroice acțiuni, au intrat în rîndurile lui, îmbunătățindu-i compoziția socială și întărindu-i legăturile cu clasa muncitoare"* [5].

După 1933, pe baza unei intense activități în rîndurile maselor, partidul a organizat, în ciuda terorii crescînde a regimului burghezo-moșieresc, un șir de mișcări greviste, mitinguri și alte acțiuni populare cu caracter antirăzboinic și antifascist. Urmînd chemările partidului comunist pentru formarea Frontului unic muncitoresc — baza și condiția hotărîtoare pentru organizarea mișcării populare împotriva fascismului și războiului —, muncitorii, strîngîndu-și rîndurile în acțiunile întreprinse pentru apărarea intereselor lor economice și politice, au luptat pentru înfăptuirea unității lor de clasă, respingînd manevrele șefilor social-democrați de dreapta, care căutau să mențină mai departe sciziunea muncitorimii.

Organizația locală de partid a capitalei, călăuzindu-se după indicațiile C.C. al P.C.R., a desfășurat în această perioadă o susținută muncă politică de masă, îndeosebi în rîndurile sindicatelor, în cadrul cărora influența comuniștilor, a grupelor sau opozițiilor sindicale roșii ajunsese să fie tot mai puternică [6]. Datorită acestei intense munci de masă, organizația de partid a capitalei reușește să organizeze și să conducă în decursul anilor 1934 și 1935 importante acțiuni și lupte greviste împotriva ofensivei patronale, a pericolului fascist și pregătirii războiului imperialist antisovietic. În cadrul acestor acțiuni, un loc de seamă îl ocupă greva din anul 1935 a muncitorilor metalurgiști de la Fabrica „Haug".

*

[4] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 435.

[5] Op. cit., pag. 435—436.

[6] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 921, fila 561.

Întreprinderea „Haug" din București era o fabrică metalurgică de construcții în fier și lăcătușărie pentru binale (ferestre și uși metalice, porți, grilaje etc.), înființată în 1890, pe strada Izvor, de către patronul J. Haug. Dintr-o mică lăcătușărie cu 5—6 lucrători, cum a fost la început, în decursul anilor, datorită exploatării crîncene a muncitorilor, atelierul s-a transformat într-o fabrică care avea în 1915 400 de lucrători [7]. Caracterizînd procesul acumulării capitaliste de la această fabrică, ziarul „*Lupta zilnică*" scria că întreprinderea s-a dezvoltat, iar Haug a devenit un mare bogătaș și fabricant „datorită muncii neplătite a sutelor de robi din fabrică, a chinurilor ucenicilor care munceau 15—16 ore pe zi nemîncați" [8].

Între anii 1919 și 1932, Fabrica „Haug" a făcut parte dintr-o societate anonimă, împreună cu alte fabrici — „Weigel", „Broasca", „Patul" —, în fruntea căreia se găseau : generalul C. Coandă (președinte a încă 15 mari societăți industriale și bancare), St. Ciceo Pop, frații Berkowitz, D. Dobrescu etc. [9].

Din 1933, proprietar al fabricii a devenit inginerul N. Costis [10].

După naționalizarea întreprinderilor din 1948, Fabrica „Haug", prin comasare cu altele, a intrat în componența Uzinelor „Semănătoarea".

Comparativ cu perioada anterioară, anul 1935 nu numai că nu adusese vreo îmbunătățire în situația economică a muncitorilor și ucenicilor de la „Haug", dar ofensiva patronală și politica orientată spre fascism a claselor dominante făcuse ca soarta lor, ca și a întregii muncitorimi din țară, să devină în multe privințe și mai insuportabilă. În scopul măririi profiturilor, patronul Costis nu se dădea în lături de la folosirea celor mai rafinate mijloace de exploatare a muncitorilor. Datorită repetatelor reduceri pe care le aplicase în anii crizei, salariile au scăzut la 50—60 la sută [11] din cît erau înainte de criza din 1929—1933, astfel că în ianuarie 1935 muncitorii ajunseseră să fie plătiți doar cu 5—12 lei pe oră. Întrucît numai 3 lucrători, cu o vechime de 10 ani, aveau 12 lei pe oră, salariul mediu pe oră nu era mai mare de 7 lei [12]. După reținerea impozitelor, a cotelor de asigurare (de pe urma cărora muncitorii nu beneficiau cu nimic), precum și a amenzilor ce curgeau cu nemiluita, cîștigul lunar al unui lăcătuș, strungar sau altui muncitor calificat de la „Haug" nu depășea 1.000 de lei [13]. În anul 1935, cînd în București pîinea neagră costa 5 lei kilogramul, laptele — 8 lei litrul, carnea de vită — 14-16 lei kilogramul, zahărul — 27 de lei kilogramul, untdelemnul — 23-28 de lei litrul, 1 metru de stofă indigenă — 508 lei, o pereche de pantofi — 548 de lei, 1.000 kg lemne de foc — 780 de lei [14], 1.000 de lei pe lună constituia pur și simplu un salariu de

[7] „Dimineața", anul XII, nr. 3.929, din 10 februarie 1915, pag. 5.
[8] „Lupta zilnică", anul XX, nr. 38, din 18 februarie 1915.
[9] „Compass Rumänien", Wien, 1930, pag. 626 și „Adressbuch der Verwaltungsräte und Direktoren", Wien, 1930, pag. 315.
[10] Arhiva Sfatului popular al capitalei, fondul Camerei de comerț și industrie, secția registrului comercial, dosarul nr. 1.606/1933.
[11] „Scînteia", anul V, nr. 4, din 17 februarie 1935.
[12] „Lumea nouă", anul XXIX, nr. 4, din 27 februarie 1935.
[13] „Metalurgistul", anul XVI, nr. 2, din februarie 1935.
[14] „Buletinul statistic al Romîniei" nr. 1—2, din 1935, pag. 128—130.

înfometare. Față de indicele costului vieții din capitală calculat de statisticile vremii la 10.516,40 de lei lunar pentru o familie din clasa salariaților mijlocii compusă din 5 membri (dintre care 3 copii) [15], salariul muncitorului de la „Haug" nu reprezenta nici măcar 10 la sută. Referindu-se la această stare deplorabilă, gazeta „Metalurgistul" scria în ianuarie 1935 că în condițiile de atunci cu un astfel de salariu „un cap de familie cu mai mulți copii nu era în stare să-și aprovizioneze familia nici măcar cu pîine" [16].

Dar în afara salariilor de batjocură, condițiile inumane de muncă ale muncitorilor și ucenicilor de la „Haug" întreceau orice limită. Din salariul mizer al muncitorului, patronul scădea și uzura uneltelor ce se ridica la 30—40 de lei pe săptămînă [17]. Reținerile făcute pe salarii erau întotdeauna înglobate într-o singură sumă, astfel că muncitorii n-aveau niciodată posibilitatea de control asupra lor [18]. Sporul prevăzut pentru plata orelor suplimentare, inclusiv cele efectuate în zilele de repaus, nu se acorda niciodată. Despre concedii plătite la „Haug" nici că se pomenea, chiar pentru lucrătorii cu 12 ani vechime în fabrică [19]. Concedii — bineînțeles fără nici o plată — existau la „Haug" numai atunci cînd direcția, mai ales iarna, trimitea pe muncitori acasă cu săptămînile. Patronul refuza de asemenea orice plată a ajutoarelor de boală prevăzute chiar de legislația muncii din acea vreme [20]. Pe drept cuvînt, gazeta „Metalurgistul" din februarie 1935 scria în legătură cu situația de la „Haug" că „nici o demnitate, nici un respect și nici un drept nu aveau acești lucrători, considerați de patron ca sclavi puși în afară de lege".

În fabrică lipseau pînă și cele mai elementare mijloace de igienă și securitate a muncii. În toiul iernii, își amintesc muncitorii, se lucra în hale cu geamuri sparte, prin care bătea în voie vîntul. O sobă de tablă încălzită cu petrol dădea numai impresie că se făcea căldură. În realitate, iarna se lucra în frig și ger, iar vara, într-o zăpușeală de nesuportat. În toată fabrica se afla o singură cișmea cu apă pentru băut ; nu exista nici o chiuvetă sau măcar un spălător [21].

Neexistînd cantină, muncitorii mîncau la amiază pe apucate, stînd pe bancuri. O ciorbă caldă la prînz luată în birtul din preajma fabricii constituia un lux, pe care și-l puteau permite doar 2-3 lucrători cu salarii ceva mai ridicate de la scularie.

În ce privește situația celor 25 de ucenici, dintr-un raport pe anul 1934 al medicului Camerei de muncă din București în care se consemna că „50 la sută (din ucenicii întreprinderilor bucureștene — *n.a.)* sînt debili generali sau pulmonari, slabi, palizi, nedezvoltați suficient... 2—3 lei reprezintă costul unei mese de prînz a unui copil în plină creș-

[15] „Statistica prețurilor și a costului vieții pe anul 1934", pag. 16.
[16] „Metalurgistul", anul XVI, nr. 1, din ianuarie 1935.
[17] „Tempo", anul III, nr. 485, din 10 februarie 1935.
[18] „Metalurgistul", anul XVI, nr. 2, din februarie 1935.
[19] „Lumea nouă", anul XXIX, nr. 4, din 27 ianuarie 1935.
[20] În legătură cu plata ajutorului de boală, „Buletinul U.G.I.R.", anul XII, nr. 1—3, din 1934 scria în mod mai mult decît cinic că această obligație „a devenit nu numai o sarcină foarte costisitoare pentru patroni, ci și un mijloc de a încasa bani fără muncă... Această obligație a contribuit în mod foarte dăunător vieții noastre economice și ordinii sociale și duce muncitorimea la amoralitate".
[21] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.124, filele 74—75.

tere și care n-are nici o dată rația alimentară cerută de vîrsta și lucrul pe care-l face" [22], se poate deduce cu toată certitudinea că și la „Haug" ucenicii împărtășeau, fără excepție, aceeași viață tragică.

*

Deși situația materială în care se găseau la începutul anului 1935 lucrătorii de la „Haug" era extrem de proastă, la 17 ianuarie, în plină iarnă, patronul încunoștință pe muncitori că reduce salariile cu 10 la sută [23]. Urmărind sporirea veniturilor stoarse de pe spinarea muncitorilor, patronul încerca să-și motiveze noul jaf prin aceea că „impozitele și sarcinile publice ar greva prea mult profitul" [24], deși, în realitate, toate acestea, departe de a știrbi cu ceva profitul, grevau din plin salariile de foame ale muncitorilor.

Această lovitură pe care patronul o dădu muncitorilor în acel moment critic a făcut ca vechile nemulțumiri ce mocneau de mult în rîndurile metalurgiștilor de la „Haug" să se manifeste cu toată vehemența, noua scădere a salariilor constituind astfel drept semnal de începere a luptei.

Atacul fabricantului nu era însă pornit în mod întîmplător. El se încadra întru totul ofensivei generale dezlănțuită de capitaliști împotriva clasei muncitoare [25]. Pe de altă parte, momentul atacului fusese ales tocmai în toiul iernii, cînd lipsurile de tot felul apăsau și mai mult pe umerii muncitorilor.

Burghezia, urmărind să lovească pe rînd pe muncitorii din diferite întreprinderi, pentru a-i înfrînge astfel mai lesne, și-a ales în acest scop ca prime ținte punctele considerate de ea ca fiind cele mai vulnerabile. Față de o asemenea tactică a burgheziei, partidul comunist, intensificîndu-și activitatea pentru realizarea Frontului unic muncitoresc, a răspuns prin tactica sa, chemînd muncitorii de la celelalte întreprinderi din București să se solidarizeze cu lupta muncitorilor de la „Haug", să lupte împotriva exploatării capitaliste, a pericolului fascist și a pregătirilor de război.

De îndată ce patronul de la „Haug" a deschis atacul împotriva muncitorilor, organizația capitalei a P.C.R. a acordat o atenție deosebită evenimentelor de la această fabrică. Prin gazetele de partid, prin organizarea și la „Haug" a unor adunări zburătoare și îndeosebi prin intermediul unor lucrători mai ridicați politicește din această întreprindere, ca Grigore Marin și Ștefan Petrache, care aveau mai de mult legături cu comuniștii și îndeplineau unele sarcini de partid, cuvîntul partidului comunist și influența sa pătrunseseră și în rîndurile metalurgiștilor de la „Haug".

În anii anteriori, unii dintre muncitorii de la „Haug" participaseră la diverse acțiuni împotriva patronului, ceea ce a contribuit la ridicarea

[22] Revista „Munca", anul I, nr. 2, din 1935.
[23] „Lumea nouă", anul XXIX, nr. 4, din 27 ianuarie 1935.
[24] „Metalurgistul", anul XVI, nr. 2, din februarie 1935.
[25] Potrivit circularei conducerii Uniunii generale a industriașilor din Romînia către membrii săi, încă din toamna anului 1934 se preconizase o reducere generală a salariilor muncitorilor pînă la nivelul plății pălmașilor, plată ce nu depășea 30 de lei pe zi („Criza", anul I, nr. 1, din 28 aprilie 1935).

conștiinței lor de clasă și la cîștigarea unei anumite experiențe de luptă [26].

Convinși fiind că numai organizarea și unirea le pot da tăria să respingă atacul patronal, metalurgiștii de la „Haug" și-au întărit organizația sindicală prin înscrierea și acelora care erau în afara sindicatului. Impunînd comitetului sindical pe aleșii lor, peste capul liderilor reformiști ai Uniunii sindicatelor metalurgice, ei s-au străduit să transforme sindicatul lor într-un instrument de luptă care să-i ajute la obținerea izbînzii [27].

Întrucît șefii reformiști ai Uniunii sindicatelor metalurgice căutau să spargă unitatea muncitorilor de la „Haug" și să-i împiedice de a porni la luptă, conducătorii metalurgiștilor de aici, intrînd în legătură cu conducerea Sindicatelor Unitare, au început lupta împotriva patronului. Arătînd că nu mai pot suporta o nouă reducere de salarii, ci, dimpotrivă, vechile salarii de foame trebuie mărite, în memoriul de revendicări, semnat de toți muncitorii, pe care l-au înaintat direcției fabricii și Inspectoratului muncii, au cerut un spor de 5 la sută la salarii și de 25 la sută pentru orele suplimentare, sistarea concedierilor și a amenzilor, unele îmbunătățiri ale condițiilor de muncă din fabrică etc. [28].

Tratativele pentru încheierea unui contract colectiv ce au avut loc la Inspectoratul muncii între patronul N. Costis și delegația muncitorilor condusă de Grigore Marin, în zilele de 26 și 28 ianuarie, n-au dus însă la nici un rezultat. Patronul, menținîndu-se pe vechea poziție de reducere a salariilor, refuza să acorde muncitorilor pînă și drepturile pe care burghezia însăși, în urma luptelor și cuceririlor de pînă atunci ale muncitorimii, fusese obligată să le înscrie în așa-zisele legi de protecție a muncii [29].

Știind că are la îndemînă concursul poliției și siguranței, precum și sprijinul binevoitor al șefilor social-democrați de dreapta din conducerea sindicatelor reformiste, patronul Costis sconta că prin intimidare și măsuri de constrîngere va putea să-și impună punctul său de vedere, silind pe muncitori să renunțe la revendicările formulate. Așa se explică faptul că încă din momentul înaintării memoriului își face apariția în fabrică și poliția. După eșuarea tratativelor duse pe baza memoriului, comisarul de poliție chemat în fabrică de către patron îl arestează pe Grigore Marin — delegatul lucrătorilor —, ducîndu-l la prefectura poliției. În scopul intimidării muncitorilor, acesta este concediat imediat, fără nici un preaviz [30].

Încercarea patronului ca prin represiune asupra acestui delegat al muncitorilor să oprească lupta metalurgiștilor a fost însă respinsă cu toată hotărîrea. Delegatul ce fusese arestat, de îndată ce scăpă din mîna zbirilor poliției, reluă legătura cu comitetul de acțiune al muncitorilor, punîndu-se din nou în fruntea conducerii luptei. După ce delegații muncitorilor de la „Haug" s-au întîlnit cu comuniștii Avramescu David și

[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.124, filele 75, 77, 79.

[27] „Scînteia", anul V, nr. 2, din 3 februarie 1935.

[28] „Lumea nouă", anul XXIX, nr. 4, din 27 ianuarie 1935 și „Dimineața", anul XXXI, nr. 10.092, din 31 ianuarie 1935.

[29] Ibid.

[30] „Dimineața", anul XXXI, nr. 10.088, din 27 ianuarie 1935, pag. 11.

Frîntu Constantin, din conducerea sindicatelor unitare, și au discutat cu aceștia problema luptei lor, au hotărît să treacă la declararea grevei [31].

În ciuda manevrelor liderilor sindicatelor amsterdamiste, care încercau să înăbușe și să paralizeze lupta în schimbul unor revendicări secundare [32], muncitorii de la „Haug", pe baza îndrumărilor primite din partea Consiliului sindicatelor unitare, prin mijlocirea delegaților lor, ce aveau legătură cu acest for, au urmat linia sindicatelor revoluționare, îndrumate de P.C.R., luînd toate măsurile necesare pentru începerea grevei. În acest scop, ei au ales un comitet de grevă compus din muncitorii Grigore Marin, Ștefan Petrache, Gruia Nicolae, Petre Tănase și alții [33]. Au organizat pichete alcătuite din muncitorii cei mai curajoși, au format o comisie de ajutorare [34].

Organizînd în prealabil două greve demonstrative [35], cu ocazia cărora, lăsînd lucrul pentru cîteva ore, au plecat „in corpore" la „Casa poporului" (Sala sindicatelor), de pe strada Izvor, muncitorii de la „Haug" și-au dovedit unitatea și capacitatea de a putea trece la ofensivă.

Știind că în lupta lor nu sînt izolați și că vor avea sprijinul muncitorilor din celelalte întreprinderi din capitală, în ziua de 28 ianuarie — în toiul unei ierni grele — metalurgiștii de la „Haug" intră în grevă [36], decișI să nu reia lucrul pînă cînd revendicările cuprinse în memoriul lor nu vor fi aprobate și consfințite prin contract colectiv. Solidari în lupta începută, în dimineața zilei de 30 ianuarie nici un lucrător sau ucenic de la „Haug" nu s-a mai prezentat la lucru [37], toți cei 80 de muncitori și ucenici, cîți avea pe atunci fabrica [38], cu excepția unor maiștri, au refuzat să mai lucreze în vechile condiții. Membrii pichetelor de grevă, desemnați dinainte, erau deja postați dis-de-dimineață la locurile stabilite.

Faptul că acești muncitori încadrați într-o uniune sindicală amsterdamistă, a cărei conducere reformistă se opunea înfăptuirii unității clasei muncitoare, zădărnicind crearea Frontului unic muncitoresc, au reușit totuși să pornească greva pe baza unității lor de clasă ne dovedește că în cadrul sindicatului de la „Haug" învinsese și predomina linia tactică a opoziției sindicale roșii, linia partidului comunist.

Organizația capitalei a P.C.R., prin manifestul lansat, o dată cu declanșarea acestei greve, a chemat întreaga muncitorime, precum și celelalte categorii de oameni ai muncii din București să se solidarizeze cu greviștii. *„Lupta muncitorilor de la «Haug»* — se spunea în manifest — *este semnalul luptei pentru voi toți.* Solidaritatea cu greva de la *«Haug»* este astăzi datoria tuturor celor ce muncesc și trudesc în București...

---

[31] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.124, fila 77.
[32] „Scînteia", anul V, nr. 4, din 17 februarie 1935.
[33] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.124, fila 81.
[34] „Lupta sindicală", anul III, nr. 1, din 24 martie 1935.
[35] „Scînteia", anul V, nr. 4, din 17 februarie 1935.
[36] „Metalurgistul", anul XV, nr. 2, din februarie 1935.
[37] „Dimineața", anul XXXI, nr. 10.092, din 31 ianuarie 1935.
[38] „Metalurgistul", anul XV, nr. 2, din februarie 1935.

Înfrîngerea greviștilor de la «Haug» ar însemna consfințirea dreptului patronilor de a vă batjocori în plină iarnă cu cea mai sfruntată obrăznicie capitalistă, de a vă bate pe rînd fără nici o teamă.

Azi rîndul unora, mîine rîndul celorlalți, așa plănuiește patronatul. La luptă, la solidaritate!" [39].

Datorită activității desfășurată de către partidul comunist, mobilizării în această acțiune și a muncitorilor din alte fabrici ale capitalei, greviștii de la „Haug", deși nu reprezentau o masă mare de muncitori, au dat dovadă de la început de o combativitate puternică. „Scînteia" ilegală, în editorialul ei din 3 februarie 1935, intitulat „*«Haug» deschide lupta*", scria: „Greva de la «Haug» arată starea de spirit a muncitorimii din capitală, în general, și indică și drumul pe care se poate merge la izbîndă".

Puternica solidaritate de clasă și dîrzenia cu care metalurgiștii de la „Haug" au început greva l-au îndîrjit și mai mult pe patron. De aceea, în scopul spargerii grevei și constrîngerii lucrătorilor să reia lucrul în condițiile impuse de el, patronul apelează din nou la organele represive ale statului, care nu întîrzie a-i oferi și de data aceasta tot concursul. Astfel, din primele zile ale grevei, „porțile fabricii sînt păzite de agenți de siguranță și un pluton de jandarmi, întreținuți de patron" [40].

Un număr de 15 agenți ai poliției și siguranței, puși cu larghețe la dispoziția patronului, încep să provoace și să intimideze pe greviști. Astfel, unii dintre greviști, trecînd prin preajma fabricii, au fost arestați și duși la prefectura poliției, iar alții au fost ridicați din stradă de agenți și duși cu forța în curtea fabricii, unde au fost bătuți [41].

Dar cu toate provocările agenților ce mișunau zi și noapte pe străzile Izvor, Orăscu, Ceres din jurul fabricii, datorită acțiunii picheteloi de grevă conduse de muncitorul Niță Ureche și alții, a putut fi tradus în viață cuvîntul de ordine „nimeni să nu lucreze", activitatea întreprinderii fiind paralizată total [42].

Văzînd că nici cu ajutorul organelor de stat nu poate sili pe muncitori să reia lucrul, patronul recurge la spărgători de grevă. Reușind să angajeze cîțiva șomeri, aceștia — datorită picheteloi de grevă — intrau și ieșeau din fabrică numai sub protecția jandarmilor [43]. Muncitorii noi pe care patronul încerca să-i angajeze pentru a continua lucrul — după cum declara un grevist unui reporter de presă de pe atunci — au părăsit lucrul după ce greviștii au intrat în legătură cu ei și le-au explicat situația [44]. De altfel, muncitorii avuseseră grijă înainte de a părăsi fabrica să ascundă și să amestece pe cît era posibil materialele lucrărilor începute — astfel că la o eventuală angajare a unor spărgători de grevă aceștia să nu poată continua lucrul.

În timpul grevei, conducătorii muncitorilor de la „Haug" au luat legătura cu neînfricatul luptător Ilie Pintilie, care se afla atunci în Bucu-

---

[39] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1934—1937", E.S.P.L.P. 1957, pag. 230, 231.

[40] „Metalurgistul", anul XV, nr. 2, din februarie 1935.

[41] „Lumea nouă", anul XXIX, nr. 6, din 10 februarie 1935.

[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.124, filele 86, 88.

[43] Loc. cit., fila 83.

[44] „Tempo", anul III, nr. 485, din 10 februarie 1935.

rești, pentru a-i cere sfaturi și îndrumări. Ilie Pintilie i-a primit pe reprezentanții muncitorilor de la „Haug" cu toată căldura și după ce s-a interesat îndeaproape de acțiunea lor i-a încurajat să continue cu hotărîre greva, sfătuindu-i să trimită o delegație la Atelierele „Griviția" în scopul unirii luptei lor cu lupta ceferiștilor [45].

Greviștii de la „Haug" au trimis o delegație la ceferiștii de la Atelierele „Griviția", cărora, de asemenea, prin aplicarea noului statut de încadrare, li se scădeau salariile cu 25—35 la sută. Pe baza învățămintelor eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933, conduse de P.C.R., și a solidarității de clasă s-au stabilit legături în vederea luptei comune, deoarece numai prin lupta comună puteau să respingă atacul patronal [46].

În urma stabilirii legăturilor cu ceferiștii, greviștii de la „Haug" au fost vizitați de o delegație a muncitorilor de la Atelierele „Griviția", care le-a adus salutul lor de îmbărbătare, iar la rîndul lor ceferiștii au continuat cu hotărîre organizarea unor noi lupte împotriva ofensivei dezlănțuite de burghezie.

De asemenea, delegații ale greviștilor de la „Haug" s-au prezentat la redacțiile unor ziare din capitală [47], cerînd ca presa să informeze opinia publică asupra stării de mizerie a muncitorilor. După cum mărturisește Ștefan Petrache, la redacția ziarului „Dimineața" greviștii au fost primiți de ziaristul și scriitorul comunist Alexandru Sahia, care s-a întreținut îndelung cu ei, asigurîndu-i de tot sprijinul său gazetăresc [48]. Astfel că la rubrica „Tribuna muncitorească", pe care Sahia reușise s-o introducă în paginile acestui ziar burghez, au apărut articole despre lupta metalurgiștilor de la „Haug". Reportaje despre această acțiune au fost publicate, datorită unor gazetari democrați, și în ziarul burghez „Tempo".

În decursul grevei, metalurgiștii de la „Haug" aveau de suferit însă nu numai de pe urma terorii polițienești, ci și de pe urma șefilor sindicali reformiști ai Uniunii sindicatelor metalurgice, ai C.G.M., care, aflîndu-se în solda burgheziei, împiedicau pînă și acceptarea ajutoarelor sosite din partea muncitorilor diferitelor fabrici din București [49]. Aceștia urmăreau să izoleze pe greviști de restul muncitorimii bucureștene, de clasa muncitoare din întreaga țară. După cum relatau înșeși ziarele de atunci, Confederația Generală a Muncii nu numai că se dezinteresa de greva de la „Haug" [50], dar conducătorii reformiști ai Uniunii sindicatelor metalurgice, tratînd pe ascuns cu patronul, urmăreau să înăbușe greva începută, servind astfel interesele clasei capitaliste [51].

Înfruntînd provocările patronului, ale agenților de poliție și ale liderilor sindicali reformiști, greviștii de la „Haug", solidari și încrezători în acțiunea întreprinsă, se adunau în zilele grevei în sala „Casei poporului", unde discutau problemele luptei pe care o duceau. Aici

[45] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.124, filele 77—81.
[46] „Scînteia", anul V, nr. 4, din 17 februarie 1935.
[47] Ibid.
[48] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.124, filele 82—83.
[49] „Scînteia", anul V, nr. 3, din 10 februarie 1935.
[50] „Tempo", anul III, nr. 482, din 6 februarie 1935.
[51] „Lupta sindicală", anul III, nr. 1, din 24 martie 1935.

veneau la ei delegați ai muncitorilor din alte fabrici pentru a-i încuraja sau a le înmîna ajutoare [52].

Trădarea cauzei clasei muncitoare de către unii șefi social-democrați de dreapta și complicitatea acestora cu guvernul burghezo-moșieresc au mers pînă acolo încît greviștii au fost alungați din sala sindicatelor confederate din care făceau parte [53]. Scoși din sala „Casei poporului", greviștii, încrezători în cauza lor și a solidarității de clasă, au continuat să se întrunească la sediul Uniunii sindicatelor metalurgice din strada Izvor nr. 9 [54].

Cu toate sforțările burgheziei și ale complicilor ei — liderii social-democrați de dreapta —, lupta munctorilor de la „Haug" n-a putut fi însă izolată și oprită. Manifestul lansat de către organizația de partid a capitalei prin care muncitorii de la celelalte fabrici erau îndemnați să se solidarizeze cu lupta grevistă a muncitorilor de la „Haug", să strîngă ajutoare pentru greviști și familiile lor, să-i ajute la formarea pichetelor de grevă, să refuze ca să lucreze comenzile transmise de la „Haug" [55], ca și articolele mobilizatoare apărute în legătură cu greva în organul C.C. al P.C.R., „Scînteia" [56], au avut un puternic răsunet în rîndurile muncitorimii bucureștene. Chemarea P.C.R. și activitatea desfășurată de comuniști au determinat începerea unei campanii de solidarizare cu greviștii, de ajutorare materială a acestora. În fața acestei largi acțiuni întreprinse de organizația P.C.R. a capitalei, de sindicatele unitare și organizația „Ajutorul roșu" [57], încercările liderilor reformiști de a respinge ajutorarea greviștilor au eșuat cu totul. Delegații ale muncitorilor din diferite întreprinderi bucureștene soseau în mijlocul greviștilor pentru a le preda colecte de bani și alimente, încurajîndu-i în lupta începută. Astfel, din partea muncitorilor de la Fabrica „Norma" li s-a înmînat o colectă de bani în sumă de 540 de lei ; de la Fabrica „Jacquart" — 259 de lei ; de la Fabrica „Vulcan" — 256 de lei ; de la Fabrica „Venus" — 110 lei ; colecte în bani le-au trimis și lucrătorii de la întreprinderile „Metalica", „Dîrlău", „Lion's", „Carocoșaru" ș.a., care, dovedindu-și solidaritatea de clasă, rupeau din puținul pe care-l aveau pentru a veni în ajutorul tovarășilor lor aflați în grevă. De asemenea o parte din chelnerii bucureșteni au colectat pentru greviști 350 de lei, iar populația cartierelor *„Pieptănari"* și *„Ferentari"* a venit și ea în sprijinul greviștilor cu bani și alimente [58].

Datorită ajutoarelor materiale primite, pe care comisia de ajutorare le distribuia după greutățile familiare ale fiecăruia, greviștii reușesc — pe durata grevei — să poată face față nevoilor stricte de trai. Totodată saluturile de îmbărbătare ale delegațiilor muncitorilor din alte întreprinderi le-au întărit continuu voința, le-au ridicat moralul.

Bucurîndu-se astfel de sprijinul moral și material al muncitorimii bucureștene, după 12 zile de grevă, în care au dat dovadă de hotărîre

[52] „Tempo", anul III, nr. 485, din 10 februarie 1935.
[53] „Buletinul C.C. al P.C.R.", anul V, nr. 20, din martie 1935.
[54] „Tempo", anul III, nr. 482, din 6 februarie 1935.
[55] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1934—1937", E.S.P.L.P. 1957, pag. 230—231.
[56] „Scînteia", anul V, nr. 2—4, din 3, 10 și 17 februarie 1935.
[57] „Buletinul C.C. al Ajutorului roșu din Romînia" din martie 1935.
[58] „Scînteia", anul V, nr. 4, din 17 februarie 1935.

și combativitate revoluționară, metalurgiștii de la „Haug" reușesc prin lupta lor unită să respingă atacul fabricantului [59]. Izbit fiind nu numai de lovitura lucrătorilor din propria-i fabrică, ci și de către forța crescîndă a solidarității de clasă a muncitorimii bucureștene, care era pe punctul de a trece la acțiuni greviste și în alte întreprinderi, patronul a fost obligat să bată în retragere, dînd cîștig de cauză greviștilor.

Astfel, pe baza procesului-verbal încheiat la 8 februarie 1935 între direcția fabricii și reprezentanții muncitorilor și care, în virtutea legilor de atunci, constituia contract colectiv de muncă, au fost stabilite următoarele prevederi :

1. Toți muncitorii greviști vor relua lucrul în ziua de 11 februarie ;
2. Salariile pe oră rămîn cele vechi, fără a suferi nici o scădere ;
3. Concediile de odihnă se vor acorda fiecărui lucrător potrivit legii contractelor de muncă ;
4. Ajutoarele de boală vor fi plătite de către patron în conformitate cu prevederile legale ;
5. Orele suplimentare ce trec peste 8 ore se vor plăti cu un spor de 25 la sută peste salariul normal ;
6. Din cauza grevei, nici un muncitor nu va fi persecutat din partea patronului sau a subalternului acestuia ;
7. În caz de deces al salariatului, urmașii săi vor primi drepturile prevăzute în legea contractelor de muncă.
8. Convenția s-a stabilit pe termen de 6 luni, adică pînă la 31 august 1935, în caz de nedenunțare putîndu-se prelungi cu încă 6 luni [60].

Fără îndoială că obținerea unor asemenea revendicări cum erau sporul de 25 la sută pentru orele suplimentare, plata concediilor de odihnă și a ajutoarelor de boală — despre care patronul pînă atunci nici nu voise să audă — constituiau pentru metalurgiștii de la „Haug" succese importante.

Victoria greviștilor, deși nu a fost deplină, a avut însă în acel moment o însemnătate deosebită. Într-o perioadă grea de iarnă, greviștii au izbutit să respingă cel dintîi atac din 1935 al frontului patronal. Trecînd ei înșiși la ofensivă, au obținut, cu excepția măririi salariilor, toate celelalte revendicări formulate în memoriu. Pe lîngă revendicările de ordin economic, metalurgiștii de la „Haug" obțin prin această grevă ca succes politic recunoașterea de către patron a sindicatului lor, precum și a bărbaților de încredere (delegații sindicali de ateliere) [61].

Cucerirea de către muncitorii de la „Haug" a acestor revendicări și încheierea după multă vreme a primului contract colectiv din capitală pe anul 1935 [62] au produs o mare însuflețire în rîndul muncitorimii bucureștene, în special printre metalurgiști. Victoria muncitorilor de la „Haug" s-a datorat faptului că, peste capul elementelor social-democrate de dreapta, care căutau să dezbine pe muncitori, s-a închegat

---

[59] Ibid.

[60] „Metalurgistul", anul XVI, nr. 3, din martie 1935 și „Tempo", anul III, nr. 486, din 11 februarie 1935.

[61] „Scînteia", anul V, nr. 4, din 17 februarie 1935, și Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 921, fila 491.

[62] „Lumea nouă", anul XXIX, nr. 7, din 17 februarie 1935.

Frontul unic muncitoresc, muncitorii s-au unit în luptă pentru cîștigarea revendicărilor lor vitale.

Consiliul general sindical unitar din Romînia în manifestul lansat în februarie 1935, prin care chema masele muncitorești din întreaga țară să făurească frontul unic, apreciind importanța victoriei grevei de la „Haug", o dădea ca exemplu de urmat, considerînd-o drept semnal al unor noi lupte muncitorești [63].

În același timp, evenimentele de la „Haug" au demonstrat importanța și justețea îmbinării muncii ilegale cu cea legală de către comuniști, care au activat în cadrul sindicatelor amsterdamiste, în scopul cuceririi și atragerii maselor muncitorești în lupta revoluționară.

Apreciind succesele obținute cu ocazia grevei de la „Haug", „Scînteia" din 10 februarie 1935 scria : „Sindicatele amsterdamiste și unitare își dau mîna și realizează unitatea sindicală în ciuda spargerilor și excluderilor, în ciuda provocărilor și falsificărilor șefilor social-democrați, unitatea sindicală e în mers și nimic nu o va putea opri". De asemenea, în legătură cu faptul că la „Haug" s-a realizat unitatea de acțiune pe baza frontului unic de jos, „Lupta sindicală", organ al sindicatelor unitare, scria în numărul său din martie 1935 că „masele muncitorești sînt singurele în stare să silească pe șefii reformiști să formeze unitatea sindicală — unitatea de acțiune ! Muncitorii de la «Haug», care în luptă, conduși de elemente revoluționare, au făurit unitatea sindicală să ne slujească drept pildă".

În desfășurarea ei, greva de la „Haug" n-a fost scutită însă și de unele slăbiciuni, care dacă ar fi fost înlăturate din timp, acțiunea întreprinsă ar fi dat rezultate și mai mari, putînd dezlănțui concomitent lupta și în alte întreprinderi din București. Astfel, cu toate că la „Malaxa", „Metalica", „Venus", „Leonida", „Norma" și alte fabrici din capitală existau în acel moment mișcări latente, acestea n-au dus în același timp la greve de solidarizare [64], deși atît prin „Scînteia", cît și prin manifestele lansate muncitorii erau chemați ca pe baza revendicărilor lor proprii să treacă de îndată la acțiuni greviste. Aceasta s-a datorat în primul rînd faptului că Consiliul local al sindicatelor unitare, precum și organizația P.C.R. a capitalei au desfășurat o insuficientă muncă de lărgire și extindere a grevei. Din această cauză nu s-a reușit să se mobilizeze la luptă întregul sindicat metalurgic [65], ai cărui șefi social-democrați de dreapta s-au opus lansării unui apel către toți muncitorii metalurgiști din capitală, în scopul solidarizării lor cu greva de la „Haug" [66]. De asemenea, nu s-a desfășurat o muncă mai intensă printre șomeri în vederea unirii luptei lor cu cea a greviștilor [67]. Întrucît programul de revendicări nu includea și cerințe ale tineretului, ucenicii din fabrică n-au fost antre-

[63] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 921, fila 491.

[64] „Scînteia", anul V, nr. 4, din 17 februarie 1935.

[65] Ibid.

[66] „Lupta sindicală", anul III, nr. 1, din 24 martie 1935.

[67] „Scînteia", anul V, nr. 4, din 17 februarie 1935.

nați în suficientă măsură la luptă alături de vîrstnici. În sfîrșit, muncitorii nu au fost îndrumați să insiste cu mai multă tărie asupra măririi salariilor și a plătirii zilelor de grevă [68].

*

În condițiile economice și politice de la începutul anului 1935, greva de la „Haug" ocupă în istoria luptelor muncitorești din țara noastră un loc de seamă. Deși această luptă a avut în primul rînd un caracter economic și s-a desfășurat într-o întreprindere cu un număr relativ mic de muncitori, greva a avut însemnătate politică. Într-o perioadă cînd clasele guvernante se orientau tot mai mult spre fascism, metalurgiștii de la „Haug", conduși și îndrumați de comuniști, au reușit prin lupta lor unită să oblige pe patron ca să renunțe la o nouă scădere a salariilor și să le satisfacă revendicările formulate.

Această grevă a demonstrat în mod elocvent justețea liniei politice a partidului comunist de creare a frontului unic muncitoresc — nucleul și temelia frontului comun al tuturor maselor populare împotriva fascismului și pregătirilor de război.

Fiind cea dintîi grevă din anul 1935 cîștigată de muncitori pe bază de front unic, greva de la „Haug" a constituit pentru muncitorii din București și alte centre ale țării o pildă pentru ridicarea la noi lupte împotriva exploatării capitaliste, a planurilor de fascizare a țării. Greva metalurgiștilor de la „Haug", marcînd începutul unui întreg lanț de lupte greviste ce s-au desfășurat în prima jumătate a anului 1935 la Anina, Buhuși, Iași, Pașcani și alte localități, reprezintă astfel un moment însemnat al luptelor clasei muncitoare din țara noastră, condusă de Partidul Comunist din Romînia, pentru libertate și o viață mai bună.

---

[68] „Lupta sindicală", anul III, nr. 1, din 24 martie 1935.

Contribuţia oamenilor muncii romîni la luptele din Siberia pentru apărarea Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie (1917—1920)

I. MATVEEV

Siberia, ca şi întreaga Rusie, a fost o adevărată şcoală revoluţionară pentru multe mii de oameni ai muncii romîni, unguri, chinezi, polonezi, cehoslovaci şi din alte ţări. În Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie şi în războiul civil din Rusia, de partea proletariatului rus au participat aproape 100.000 de unguri revoluţionari, peste 40.000 de chinezi, 30.000 de sîrbi, croaţi, sloveni, macedoneni, pînă la 10.000 de cehi şi slovaci, mii de romîni, polonezi, germani revoluţionari etc.

Oamenii muncii din străinătate au ajuns pe căi diferite în Rusia: unii ca prizonieri de război proveniţi din blocul austro-german ; alţii ca militari ai Cehoslovaciei, Poloniei, Romîniei, Serbiei ; alţii ca muncitori recrutaţi încă de ţarism (în special chinezi), refugiaţi sau deportaţi politici (polonezi, finlandezi).

În ajunul revoluţiei din februarie, numai în districtul militar Omsk din Siberia apuseană se aflau peste 240.000 prizonieri de război din blocul austro-german, din care cîteva mii de romîni. În circumscripţia militară Irkuţk se aflau peste 140.000 de prizonieri din primul război mondial. Aici existau, de asemenea, cîteva mii de romîni din Transilvania, care făcuseră parte din armata austro-ungară. Numai în Siberia, în 40 de lagăre erau deţinuţi pînă la 500.000 prizonieri de război din primul război mondial.

Majoritatea lor au străbătut o cale grea de la soldaţii statelor vrăjmaşe pînă la luptătorii conştienţi din anii evenimentelor revoluţionare ale Marelui Octombrie. Partea înaintată a internaţionaliştilor romîni, unguri, chinezi şi alţii a participat la Revoluţia din Octombrie, inclusiv la instaurarea puterii sovietice în Siberia. Masa principală a prizonierilor de război, îndeosebi proletarii, s-a situat cu hotărîre de partea proletariatului rus victorios.

Majoritatea prizonierilor de război din blocul austro-german erau ţărani care nu posedau experienţa luptei revoluţionare ; o parte dintre muncitori, care ajunseseră soldaţi, fuseseră educaţi timp îndelungat în patria lor de către liderii de dreapta ai partidelor social-democrate în spirit reformist, naţionalist. Elementele de stînga ale social-democraţilor erau încă slabe şi insuficient de mature din punct de vedere ideologic pentru a atrage după sine pe compatrioţii lor. Sosind în Rusia, romînii, ungurii şi ceilalţi au resimţit uriaşa forţă revoluţiona-

rizatoare a propagandei bolșevice în problemele păcii, revoluției și dictaturii proletariatului.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și războiul civil din Rusia au călit conștiința politică a prizonierilor de război romîni și a altora, au ajutat părții lor avansate să crească pînă la înțelegerea intereselor de clasă proprii și a sarcinilor de luptă ale proletariatului internațional. Partea revoluționară a prizonierilor romîni a înțeles profund caracterul internațional al Marelui Octombrie în Rusia și a salutat cu căldură, din toată inima, victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Cîteva zile după instaurarea puterii sovietice la Omsk, prizonierii de război, între care mulți romîni din Transilvania, la adunarea lor adoptă un apel către Consiliul Comisarilor Poporului. „...Tovarăși! — se spunea în apel. Noi am ajuns aici încă în timpul regimului care a fost răsturnat, care avea o atitudine extrem de ostilă față de noi... Dar acum noi am înțeles prin suferințele noastre importanța victoriei poporului rus și dragostea și simpatia au ocupat în inimile noastre locul urii din trecut.

Tovarăși! Noi am devenit aliații revoluției ruse și mergem împreună cu voi" [1].

Puterea sovietică, putere profund internaționalistă și cu adevărat democratică a muncitorilor și țăranilor, din primele zile ale existenței sale a acordat prizonierilor de război proveniți din rîndul păturilor muncitoare din statele străine cele mai largi drepturi politice și cetățenești, la fel cu oamenii muncii din Rusia sovietică. Printr-un decret special emis de puterea sovietică s-a acordat foștilor prizonieri de război, refugiaților și muncitorilor străini libertatea întrunirilor, cuvîntului, presei în limba maternă, dreptul la muncă, de organizare în sindicate etc. Cuvîntul prizonier de război a fost înlocuit prin denumirea de „muncitor și țăran străin".

Proletarii romîni ca și alți muncitori și țărani din Europa occidentală care se aflau în Rusia Sovietică nu aveau deocamdată posibilitatea practică de a se întoarce liberi în patrie, îi împiedica linia frontului uriaș a primului război mondial pe care îl mai continuau imperialiștii internaționali. De altfel, nu toți proletarii străini se gîndeau la imediata întoarcere acasă. Însuflețiți de mărețele idei ale Marelui Octombrie, ale construirii socialismului, înaripați de scopul nobil al internaționalismului proletar, ei trec cu miile de partea revoluției proletare. Încep să se creeze organizații comuniste ale oamenilor muncii străini. În cursul anului 1918, la Moscova au fost create secții străine ale P.C.(b) din Rusia: cehoslovacă, ungară, romînă, germană, finlandeză, franceză și bulgară. Tot în 1918, organizațiile comuniste ale muncitorilor și țăranilor străini s-au unit în Federația comuniștilor străini și reprezentau o parte componentă a Partidului Comunist (bolșevic) din Rusia. Președinte al Federației comuniștilor străini a devenit Bela Kuhn, conducătorul grupului ungar din P.C.(b) din Rusia, care, fiind prizonier de război, intrase anterior în Partidul bolșevic în Siberia.

Partidul comunist, personal Vladimir Ilici Lenin și tovarășii săi de luptă, au atribuit o mare importanță educației internaționaliste atît

[1] „Revoliuționnaia mîsli" (Omsk) nr. 77, din 22 decembrie 1917.

a oamenilor muncii ruși, cît și a celor din străinătate, au manifestat o grijă neobosită față de secțiile străine ale P.C.(b) din Rusia.

În Siberia au apărut, de asemenea, și s-au întărit grupurile de comuniști din străinătate. Astfel, la Omsk, încă în decembrie 1917, se creează secțiile română, germană, cehă, ungară, polonă și italiană ale P.C.(b) din Rusia. Ele se desprind cu hotărîre de social-șoviniști și centriști, rup legăturile cu oportunismul de dreapta și declară că sînt pe deplin solidare cu Programul și Statutul Partidului Comunist din Rusia.

Secția română din Siberia a P.C. (b) din Rusia a fost creată la Omsk, înaintea războiului civil. Conducătorul ei a fost Kibici Ștefan [2]. Deocamdată nu s-a reușit să se stabilească numărul comuniștilor români în prima perioadă a puterii sovietice în Siberia. În alte puncte ale Siberiei, partea progresistă a prizonierilor români a pășit, de asemenea, în rîndurile partidului bolșevic și a activat în secții unite împreună cu ungurii, sub conducerea organizațiilor locale de partid.

Secția din Omsk a comuniștilor români din prima perioadă a puterii sovietice a activat doar ceva mai mult de cinci luni, dar și în acest interval relativ scurt ea a reușit să realizeze lucruri importante: să organizeze adunări și mitinguri printre compatrioți, să completeze cu voluntari români rîndurile Gărzii Roșii și să trimită luptători pentru apărarea cuceririlor revoluționare în Transbaikalia, să organizeze o subunitate de ostași români în timpul bătăliilor cu rebelii cehi albi din mai-iunie 1918 lîngă Omsk.

Congresul de la Irkuțk al prizonierilor de război internaționaliști din Siberia, întrunit în aprilie 1918, a avut o mare însemnătate pentru consolidarea forțelor revoluționare ale oamenilor muncii din România, Germania, Ungaria, Austria și alte țări din Europa, care se aflau în Siberia. Un congres analog al prizonierilor din primul război mondial a avut loc la Moscova, la care au participat și români, unguri, austrieci ce locuiau în Siberia apuseană.

În rezoluția adoptată, Congresul de la Irkuțk a declarat că sprijină pe toate căile Revoluția din Octombrie și Armata Roșie, a anunțat mobilizarea totală a internaționaliștilor, în caz de necesitate, pentru apărarea puterii sovietice. Congresul a adoptat noua denumire a organizației tuturor internaționaliștilor — Organizația comunistă a muncitorilor străini — și a ales un Comitet Central pe întreaga Siberie.

Partea avansată a oamenilor muncii români, care se aflau în Siberia, s-au alăturat în unanimitate hotărîrilor luate de acest congres și au apărat cu pieptul lor puterea sovietică.

La rîndul lor, bolșevicii din Siberia au intensificat munca politică în rîndurile numeroaselor pături de oameni ai muncii străini care se aflau în Siberia. Ei trimiteau propagandiști și agitatori, organizau mitinguri și adunări cu aceștia, ajutau secțiile de comuniști străini în munca de educație internaționalistă.

Puternica manifestare a internaționalismului proletar s-a simțit în mod deosebit la începutul anului 1918, cînd imperialiștii din blocul austro-german, încălcînd armistițiul, au trimis trupele lor împotriva întregului front rus. Chemarea leninistă „Patria socialistă este în primejdie!" a ridicat în apărarea revoluției proletare nu numai milioanele

[2] „Izvestia" (Omsk) nr. 110, din 4 iunie 1918.

de muncitori și țărani din Rusia sovietică, ci și zeci de mii de cetățeni străini care se aflau pe pămîntul Rusiei revoluționare.

În multe orașe din Siberia sovietică, secțiile comuniștilor străini au organizat mari mitinguri cu un larg caracter internaționalist la care au fost exprimate proteste pline de mînie contra campaniei imperialiștilor germani îndreptată împotriva Republicii sovietice, s-a organizat înscrierea de noi voluntari în rîndurile Armatei Roșii și ale Gărzii Roșii.

La 8 ianuarie 1918, în orașul Omsk a avut loc adunarea generală a organizației din Omsk a comuniștilor unguri și romîni la care au luat parte aproape 300 de persoane. La adunare, în numele comitetului din Omsk al Partidului social-democrat (b) din Rusia, a luat cuvîntul Grigoriev, care a chemat pe participanți să se organizeze în vederea luptei împotriva imperialismului internațional. În fața celor prezenți a ținut o cuvîntare înflăcărată Karoi Ligety, președintele secției comuniștilor unguri. În rezoluția adoptată s-a condamnat cu mînie atacul tîlhăresc al imperialiștilor germani și s-a cerut încetarea imediată a războiului și semnarea unei păci cu adevărat democratice. „...Destul atîtea lacrimi! Destul atîta sînge și suferință! s-a arătat în rezoluția adoptată de adunare. ...Exprimînd disprețul nostru față de capitaliștii germani și austro-ungari, noi protestăm împotriva planurilor lor îndreptate contra revoluției ruse, planuri pe care ei le aplică mergînd mînă în mînă cu burghezia întregii Europe". În încheierea rezoluției, proletarii romîni și unguri din Omsk au jurat să se ridice în apărarea cuceririlor lui Octombrie: „Prin esența sa revoluția rusă este revoluția muncitorilor și țăranilor, ea este lupta popoarelor împotriva jugului capitalului, lupta pentru eliberarea de sub jugul vițelului de aur, de aceea noi, prizonierii de război muncitori și țărani, o vom apăra pînă la capăt pentru că în această s-a vărsat și pentru noi sîngele luptătorilor glorioși ai revoluției. Da, noi o vom apăra pentru că o dată cu pieirea revoluției ruse ar pieri pentru totdeauna cauza eliberării omenirii, atunci imperialismul atotputernic ar îneca în sînge revoluțiile popoarelor chinuite ale Europei ce vor avea loc inevitabil..." [3].

Asemenea mitinguri de protest împotriva aventurii austro-germane au avut loc și la Tomsk, Novonikolaevsk, Anjero-Sujdensk, Kainsk, Krasnoiarsk, Kansk, Irkuțk, Ceremhovo și în alte localități din Siberia apuseană și răsăriteană.

Astfel, la 10 martie 1918 a avut loc un miting internațional al foștilor prizonieri de război care lucrau în orașul Kainsk (actualmente Kuibîșev). La miting au participat 200 de romîni, unguri, germani, cehi, polonezi, sîrbi.

Toți vorbitorii au exprimat simpatia lor fierbinte față de lupta eroică a proletariatului rus, care a ridicat cu mîndrie steagul Internaționalei Comuniste. În rezoluția adoptată la miting s-a subliniat: „Noi, soldații prizonieri din Austro-Ungaria, în număr de 200 de oameni — cehi, unguri, germani, ucraineni, polonezi, sîrbi, romîni — salutăm Guvernul muncitoresc și țărănesc al Rusiei libere. Noi ne alăturăm vocea de cea a muncitorilor, țăranilor și soldaților ruși și, împreună

[3] „Revoliuționnaia mîsli" (Omsk) nr. 10, din 29 ianuarie 1918.

cu ei, adresăm chemarea fierbinte către proletariatul din toată lumea de a sprijini steagul măreț al Internaționalei înălțat de către proletariatul rus..." [4].

Aceasta a fost o perioadă grea pentru tînăra Rusie sovietică. Armata Roșie de-abia începuse să fie creată. Lipseau grînele, combustibilul, materia primă pentru industrie. În țară își ridicau capul contrarevoluționarii, pe zi ce trecea se intensifica amestecul reacțiunii internaționale, condusă de imperialiștii din S.U.A., Anglia, Franța, Germania și Japonia. Oamenii sovietici, partidul bolșevic aveau nevoie ca niciodată de ajutorul frățesc, internaționalist al oamenilor muncii din țările străine; poporul sovietic a primit acest ajutor.

În primăvara anului 1918, în Republica sovietică, inclusiv în Siberia, a început formarea intensă a subunităților internaționale de luptă ale Gărzii Roșii și Armatei Roșii. Numai în Siberia au fost create nu mai puțin de 20 de asemenea unități internaționale. Au răspuns la chemarea sovietelor sute și mii de unguri, romîni, chinezi, polonezi, cehi, germani și alții care trăiau pe atunci în Siberia. Centrul formațiunilor internaționale în Siberia apuseană a devenit orașul Omsk. În primăvara anului 1918, numai din orașul Omsk au luptat șapte detașamente internaționale, avînd fiecare un efectiv în medie de 500-600 de oameni [5], împotriva lui Dutov în Ural, a hatmanului Semionov în Transbaikalia, iar apoi împotriva rebeliunii cehilor albi.

La începutul lunii martie 1918 a fost format regimentul internațional nr. 1 din Omsk, în care au intrat romîni, germani, unguri și cehi. La mijlocul lunii martie, regimentul muncitorilor și soldaților din Omsk, împreună cu voluntari romîni, germani și cehoslovaci, a plecat pe front împotriva hatmanului Semionov în Transbaikalia. La sfîrșitul lunii martie 1918, la lupta împotriva bandelor lui Semionov au plecat detașamentul internațional nr. 1 din Tomsk, cu un efectiv de 300 de oameni, și unitatea internațională nr. 2 din Omsk. În vara anului 1918, la Vladivostok a fost format un detașament al Gărzii Roșii din cehi și romîni. În componența detașamentului, în afară de 150 de cehi și slovaci, se aflau 60 de gardiști roșii romîni [6]. La începutul verii anului 1918, împotriva semionoviștilor și pe frontul Nijneudinsk-Baikal, precum și la apărarea căilor ferate Baikal și Priamur, participau aproximativ 10.000 de internaționaliști [7].

Oamenii muncii din Transbaikalia au fost primii care au dat o puternică ripostă armată bandelor de gardiști albi ale hatmanului Semionov care, la începutul anului 1918, a pornit din Manciuria o ofensivă înverșunată împotriva Republicii sovietice. Printre primele detașamente, pe frontul semionovist, a plecat detașamentul internațional din Cita. În detașament au intrat cele mai bune forțe ale foștilor prizonieri de război. Armand Müller, locțiitorul comandantului detașamentului, amintindu-și de componența națională a ostașilor săi, a scris ulterior: „Detașamentul nostru avea temeiul să se numească interna-

[4] „Delo revoliuții", organ al Sovietului de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor din Novonikolaevsk, nr. 54, din 26 martie 1918.

[5] „Zapadnaia Sibir" nr. 2/1918.

[6] „Borba klassov" nr. 9/1936, pag. 87—88.

[7] Arhiva centrală de stat a armatei sovietice, fol. 28.362, op. 3, dosarul nr. 361. fila 5.

țional. În afară de ungurii care formau majoritatea, din acesta făceau parte 35 de muncitori germani, din care a fost format un pluton separat... Din detașament făceau parte, de asemenea, 7 sîrbi și croați, 13—15 romîni din Transilvania..." [8].

Sub comanda lui Serghei Lazo, care sosise din Irkuțk și pe care Comitetul Executiv Central al Sovietelor din Siberia (Centrosibir) l-a numit comandantul frontului Dauria, detașamentele de gardiști roșii și acest detașament internațional au oprit prin lupte înverșunate înaintarea spre Cita a semionoviștilor și au început pregătiri în vederea unei contraofensive. În primele zile ale lunii martie 1918, au dat peste cap pe inamic și, urmărind dușmanul care se retrăgea cuprins de panică, i-au pricinuit o înfrîngere serioasă în regiunea stației Dauria.

În aprilie 1918, cu sprijinul intervenționiștilor japonezi și englezi care au debarcat la Vladivostok, semionoviștii au trecut din nou la ofensivă. Dispunînd de o oaste cu un efectiv de peste 3.000 de oameni, de tunuri și mitraliere japoneze, Semionov a început să înainteze cu îndîrjire spre nord. Trupele sovietice, cu un efectiv puțin numeros, duceau lupte defensive grele. Marea bătălie a internaționaliștilor cu dușmanul a avut loc lîngă stația Borzea. Cu prețul unor pierderi mari, detașamentul internațional din Cita și cel din Omsk, au oprit înaintarea inamicului. În aceste lupte au dat dovadă de un curaj deosebit mitraliorii romîni și cercetașii călări formați din husari unguri, cu un efectiv de 40 de oameni.

Mobilizînd forțele la lupta împotriva hatmanului Semionov, Centrosibir a trimis în Transbaikalia noi și noi detașamente de internaționaliști, detașamente muncitorești ale Gărzii Roșii din Omsk, Krasnoiarsk, Novonikolaevsk, Verhneudinsk, Irkuțk și din alte orașe siberiene. În perioada aprilie-mai 1918, în Transbaikalia, în detașamentele muncitorești au sosit numeroși internaționaliști. Astfel, împreună cu internaționaliștii din Cita, a ocupat poziții de luptă regimentul internațional nr. 1 din Omsk, în rîndurile căruia au luptat muncitori și țărani romîni, printre care Alexandru Hanuș [9]. Treptat veneau internaționaliști din Tomsk, Blagovescensk și alte centre. Detașamentul internațional din Cita număra deja în această perioadă 1.200 de oameni, printre care o subunitate de romîni [10].

În acest timp, toate forțele revoluționare din Siberia, concentrate în Transbaikalia, au fost unite în Frontul din Transbaikalia. Preluînd comanda frontului, Serghei Lazo a început să pregătească activ unitățile în vederea ofensivei. În înfăptuirea planurilor operative, Serghei Lazo punea mari speranțe în subunitățile internaționale ale ungurilor, romînilor, germanilor, cehilor, chinezilor. La 17 mai 1918, unitățile roșii au primit un scurt ordin operativ: „În noaptea de 18 mai să ocupe Oioviannaia". Stația Oloviannaia, de pe calea ferată manciuriană, reprezenta un important punct de reazim. Aici semionoviștii au concentrat forțele lor principale, au săpat tranșee și au construit fortificații. Alături, pe o linie secundară de cale ferată, circula un tren blindat deser-

[8] *A. Müller:* „Primul detașament internațional din Cita", Moscova, 1958, pag. 215.

[9] „Amintirile foștilor voluntari romîni din Armata Roșie despre Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și războiul civil (1917—1922)", București, 1957, pag. 236—237.

[10] Arhiva centrală de stat a armatei sovietice, fol. 28.361, op. 3, dosarul nr. 450, fila 35.

vit de instructori japonezi, iar tunurile acestuia deschideau mereu focul împotriva poziţiilor trupelor sovietice.

În sarcina internaţionaliştilor intra îndeplinirea unei misiuni extrem de complexe : acţionînd împreună cu regimentul I de cazaci din Argun, să scoată din uz trenul blindat şi să străpungă apărarea inamicului. În noaptea de 18 mai, roşii, fără să provoace bănuieli în tabăra duşmanului, au ocupat pe ascuns poziţii iniţiale pentru atac şi, după primirea semnalului, s-au aruncat asupra duşmanului. În zori, semionoviştii au fost alungaţi din Oloviannaia. Acesta a constituit un succes strălucit al unităţilor siberiene ale Gărzii Roşii şi Armatei Roşii, care a întărit considerabil situaţia generală a Sovietelor pe frontul semionovist. Curînd după aceasta, semionoviştii au fost respinşi spre graniţa manciuriană. Dar situaţia în Rusia sovietică şi, în primul rînd, în Siberia şi în Extremul Orient, s-a complicat.

Imperialiştii nu se puteau împăca cu existenţa unei ţări unde se aflau la putere muncitorii şi ţăranii şi care, prin exemplul ei, exercita o înrîurire revoluţionarizatoare asupra oamenilor muncii din ţările capitaliste. Monopoliştii nu voiau să renunţe la profiturile uriaşe pe care le realizau în Rusia, unde stăpîneau mine, căi ferate, uzine. Pe imperialiştii Antantei îi neliniştea, de asemenea, pierderea armatei ruse, care în trecut imobilizase peste jumătate din trupele germane.

Toate acestea îndemnau pe imperialiştii din Anglia, Franţa, S.U.A. şi Japonia să atace tîlhăreşte tînăra Rusie sovietică. În primăvara anului 1918, imperialiştii americani, englezi şi francezi au debarcat trupe la Murmansk ; în aprilie, Japonia a debarcat un detaşament la Vladivostok. După japonezi au debarcat englezii. Antanta a folosit împotriva puterii sovietice corpul cehoslovac din Rusia, creat încă în timpul războiului din prizonieri şi soldaţi din armata austriacă, care au trecut de bunăvoie de partea Rusiei. După încheierea păcii cu Germania, cehoslovacii au primit permisiunea guvernului sovietic de a pleca prin Siberia, pe frontul de vest, în Franţa, unde continua războiul împotriva Germaniei.

Neglijînd interesele masei de soldaţi simpli ai corpului, comandamentul reacţionar şi-a dat consimţămîntul la planul imperialiştilor de a se face o rebeliune împotriva puterii sovietice. Comandamentul corpului a înşelat pe soldaţii cehoslovaci, răspîndind zvonul provocator că guvernul sovietic ar intenţiona să-i predea Austro-Ungariei. La sfîrşitul lunii mai a izbucnit rebeliunea care a antrenat 60.000 de soldaţi şi ofiţeri bine înarmaţi, în timp ce Armata Roşie era în curs de formare, puţin numeroasă şi nu avea experienţă.

Acţiunea corpului cehoslovac în Ural, Siberia şi Extremul Orient a fost sprijinită de contrarevoluţia internă. Imperialiştii au ajutat-o pe aceasta din urmă să se organizeze, au înzestrat-o cu armament şi muniţii. Sub influenţa intervenţioniştilor şi cu ajutorul lor au început acţiuni antisovietice.

La 26 mai, cehii albi au cotropit Celeabinsk, a doua zi a căzut Novonikolaevsk. Sovietul de deputaţi din Omsk, conştient de pericolul care ameninţa oraşul, a trimis în întîmpinarea eşaloanelor în ofensivă ale cehilor albi un detaşament de gardişti roşii cu un efectiv de 350 de muncitori, dar pierzînd peste 100 de gardişti roşii, detaşamentul s-a întors în oraş. În apărarea oraşului Omsk au fost mobilizaţi toţi

comuniștii, inclusiv secția comuniștilor romîni. A fost înarmată întreaga populație adultă. Detașamentul internaționaliștilor a fost completat cu noi voluntari, tovarăși de luptă ai siberienilor, muncitori și țărani romîni și de alte naționalități.

Ostașii romîni, unguri și alți ostași ai Gărzii Roșii, au respins cu curaj, împreună cu muncitorii din Omsk, atacurile înverșunate ale forțelor inamicului, care erau de patru ori mai numeroase. Luptele au continuat cîteva zile în șir, pînă la 6 iunie, noaptea tîrziu, cînd pe întunericul ce se lăsase a început lupta corp la corp. Unul după altul au murit ca eroi ostași ruși, romîni, unguri, chinezi și alții. La 7 iunie 1918, ostașii roșii au părăsit orașul Omsk. Au căzut orașele Barnaul, Tomsk. În zilele rebeliunii cehilor albi au luptat eroic ostașii romîni în detașamentul internaționaliștilor din Tomsk lîngă Tiumen și în Ural [11]. Romînii au luptat, de asemenea, în detașamentele internaționale din Irkuțk. Ei s-au apărat pînă la capăt împreună cu ungurii, germanii, chinezii, polonezii și alți internaționaliști în regiunea Baikalului, manifestînd eroism și vitejie de masă lîngă Cita și pe frontul Habarovsk.

Sub presiunea forțelor superioare ale dușmanilor din afară și interni, în vara anului 1918, puterea sovietică a suferit o înfrîngere temporară în Ural, în Siberia și în Extremul Orient. Conform hotărîrii Comitetului Central al P.C.(b) din Rusia, organizațiile locale de partid ale bolșevicilor au fost nevoite să treacă în ilegalitate, să modifice tactica de luptă împotriva contrarevoluției, să desfășoare pregătiri largi în spatele frontului dușmanului în vederea luptei de partizani, pentru organizarea luptei armate a muncitorilor și țăranilor, în vederea recuceririi pozițiilor pierdute în răsăritul țării.

Internaționaliștii romîni în mișcarea de partizani din Siberia

Mișcarea partizanilor, îndrumată și condusă de C.C. al P.C. (b) din Rusia și organizațiile bolșevice locale ilegale, a ocupat unul din cele mai importante locuri în lupta oamenilor muncii din Siberia și Extremul Orient împotriva contrarevoluției interne și externe. Numeroase mărturii arată că mișcarea de partizani din Siberia, desfășurată în perioada 1918—1920, a fost o mișcare cu adevărat internațională. Aici au luptat diferite subunități internaționale de partizani ; aproape că nu a existat detașament sau armată de partizani care să nu cuprindă reprezentanți ai țărilor străine. Din documente se vede că în componența unităților Armatei Roșii care au luptat pe frontul de răsărit, în unitățile de partizani, erau germani, austrieci, chinezi, cehi, slovaci, romîni, bulgari, unguri, sîrbi, italieni, coreeni, buriați, turci, polonezi, precum și cîțiva francezi, un scoțian și un negru [12]. În gubernia Ieniseisk, actualmente ținutul Krasnoiarsk, mișcarea de partizani s-a caracterizat printr-o largă compoziție internațională. Aici au luptat eroic numeroase subunități internaționale de partizani. Totodată, mulți din-

[11] „Amintirile foștilor voluntari romîni din Armata Roșie despre Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și războiul civil (1917—1922)", București, 1957, pag. 154—158.

[12] Arhiva centrală de stat a Armatei Sovietice, fol. 28.361, op. 3, dosarul nr. 450, fila 79.

tre reprezentanții țărilor străine au luptat nu numai ca simpli partizani, ci au fost comandanți dîrji și talentați ai detașamentelor de partizani. Astfel, la granița dintre actualul ținut Krasnoiarsk și regiunea Kemerovo, de-a lungul terasamentului căii ferate transsiberiene, în regiunea stației Kemciug, un detașament de partizani, în frunte cu Mihail Gheorghiu, fiu al poporului romîn [13], provoca cu curaj deraierea trenurilor cu kolceakoviști și intervenționiști, lovea detașamentele de represalii. Acest detașament de partizani a fost creat în toamna anului 1918 și număra pînă la 50 de ostași. În componența lui au luptat și feroviari din localitate, țărani din satele vecine. Din amintirile foștilor partizani din acest detașament se știe că Mihail Gheorghiu a fost pădurar la ocolul silvic Jukovsk. Aici el a făcut repede cunoștință cu localnicii, a îndrăgit acest ținut aspru și pe siberieni, a salutat din toată inima victoria Marelui Octombrie și a dorit cu pasiune să vadă patria sa, Romînia, liberă și independentă. Cînd deasupra sovietelor în Siberia s-au strîns norii războiului civil, puterea fiind acaparată temporar de către dușmani, fără să șovăie, Mihail Gheorghiu s-a ridicat în apărarea puterii sovietice. El a fost unul din organizatorii detașamentului de partizani format din localnici.

Ajutoarele lui Mihail Gheorghiu au fost rușii Kopîlov, Simonenko și Groșev. La început, partizanii aveau puține arme și se ocupau mai mult cu diversiuni pe calea ferată. În decurs de cîteva luni, detașamentul a nimicit mici posturi kolceakoviste în satele învecinate, a făcut să deraieze trenuri cu muniții și trupe ale dușmanului, s-a răfuit cu trădătorii.

În iulie 1919, în zona de activitate a detașamentului de partizani a venit brusc, din orașul Acinsk, un detașament de represalii format din kolceakoviști cu un efectiv de aproape 200 de oameni. În satul Jukovka, unde se afla statul-major ilegal al partizanilor, au pătruns pe neașteptate detașamentele contrarevoluționare. Un antreprenor și speculant din localitate a trădat dușmanilor pe comandantul detașamentului de partizani și pe o parte din tovarășii săi de luptă. Ei au fost imediat arestați și, fără nici un fel de proces, Mihail Gheorghiu a fost împușcat la 50 de metri de satul Jukovka. Au mai fost împușcați cîțiva oameni. Numeroși țărani au fost bătuți și mutilați cu vergeaua de armă [14].

Oamenii muncii din raionul Kozulsk, ținutul Krasnoiarsk, își amintesc și acum de curajosul fiu al poporului romîn. Nu departe de stația Kemciug, la 4 noiembrie 1958 a fost inaugurat un monument pe mormîntul partizanilor care au căzut jertfă împreună cu partizanii roșii siberieni. Aici este înmormîntat și neînfricatul lor comandant, Mihail Gheorghiu.

Cel mai mare număr de partizani revoluționari romîni au luptat în Siberia răsăriteană și Transbaikalia.

Aici, comandamentul aliat al Antantei și, în primul rînd, intervenționiștii francezi au reușit să formeze prin înșelăciune la începutul

---

[13] „De neuitat", Krasnoiarsk, 1957, pag. 162.

[14] Împrejurările arestării și împușcării lui M. Gheorghiu și tovarășilor săi au fost stabilite de autor în urma corespondenței cu foști partizani din acest detașament — I. G. Barutkin, K. A. Tihonov și alții, actualmente pensionari, domiciliați în ținutul Krasnoiarsk.

anului 1919 dintre prizonierii de război romîni care se aflau în Siberia o divizie pe care a folosit-o la început în vederea luptei împotriva partizanilor roşii în Siberia răsăriteană.

Dar capacitatea de luptă a diviziei romîne se topea pe zi ce trecea. Mişcarea comunistă ilegală a reuşit să creeze grupuri revoluţionare în trupele romîne, poloneze, cehoslovace şi sîrbe şi să desfăşoare munca prin intermediul lor.

Prin aceste grupuri revoluţionare şi prin organizaţiile militare ilegale, bolşevicii organizau răspîndirea manifestelor şi apelurilor, organizau lupta împotriva kolceakoviştilor şi ofiţerilor reacţionari. Astfel, în timpul pregătirii, în primăvara anului 1918, a insurecţiei muncitorilor din oraşul Irkuţk, comitetul ilegal al bolşevicilor a reuşit „...să stabilească legătura cu romînii (circa 10.000 *), în rîndurile cărora domneau tulburarea şi arestările în masă, datorită refuzului lor de a merge pe front..." [15]. În acest timp, într-un lagăr de concentrare din oraş se aflau aproape 4.000 de prizonieri de război romîni, unguri şi cehi şi alţii arestaţi de către comandament pentru refuzul de a lupta împotriva Armatei Roşii. Comuniştii din Irkuţk au stabilit legătura cu aceştia, pe care contau să-i folosească ca forţă de luptă împotriva lui Kolceak şi a intervenţioniştilor [16].

Organizaţiile comuniste ilegale din Siberia ţineau seamă de întreaga complexitate a situaţiei din trupele intervenţioniştilor. Ele înţelegeau că soldaţii simpli erau muncitori şi ţărani din S.U.A., Anglia, Japonia, Canada, Cehoslovacia, Polonia, Romînia, Iugoslavia, care, înşelaţi de imperialişti, au devenit participanţi, contrar voinţei lor, la o aventură armată, luptînd pentru interesele capitalului internaţional.

Rămînea un singur lucru : să se intensifice munca revoluţionară printre aceşti soldaţi ai trupelor străine, să se intensifice lupta de partizani şi ofensiva Armatei Roşii.

Ca urmare, în rîndurile trupelor intervenţioniste au crescut fierberea revoluţionară, frămîntarea de a se pune capăt amestecului în treburile interne ale Rusiei sovietice şi de a se întoarce imediat acasă. Din ce în ce mai des, soldaţii de rînd din trupele străine aflate în Siberia refuzau să participe la expediţiile de represalii împotriva partizanilor roşii. Acest lucru a fost menţionat de cadrele de conducere ale Comitetului ilegal bolşevic din Siberia în informaţiile lor adresate C.C. al partidului bolşevic. Astfel, A. Maslennikov şi M. Rabinovici au scris în aprilie 1919 că „... cehoslovacii, polonezii, romînii, italienii nu parti-

---

* Aceştia erau adunaţi din întreaga Rusie şi, mai ales, din Ucraina, unde erau concentraţi cei mai mulţi prizonieri romîni. Ei au fost recrutaţi în armatele de prizonieri prin promisiunea demagogică de a-i aduce acasă cît mai curînd. Despre starea de spirit a acestor prizonieri sînt semnificative relatările făcute de însuşi generalul Janin, comandantul acestor trupe. „...Propaganda bolşevică — arăta generalul — găsea în acest mediu un teren favorabil". El se vede obligat să comunice că este constrîns de împrejurări să treacă la o epurare a trupelor romîne şi trebuie să prevadă concedierea unităţilor prea contaminate („Studii" nr. 5/1957, pag. 173).

[15] Arhiva de stat din ţinutul Krasnoiarsk, fol 1.777, op. 1, dosarul nr. 7, fila 388.

[16] Ibid.

cipă lă represalii în regiune... în ultimul timp, forţele kolceakoviste s-au micşorat prin plecarea tuturor cehilor de pe front şi a majorităţii lor din zona din spatele frontului pînă la Irkuţk. În lagărele din Omsk există deja detaşamente cehe care au fost dizolvate. În cazărmile cehoslovacilor s-a discutat şi s-a pus chiar la vot problema puterii muncitoreşti. Detaşamentele romîne (la Irkuţk 15.000) au refuzat categoric să plece pe front şi să predea armele. La Novonikolaevsk s-a petrecut acelaşi lucru cu polonezii (5.000). La Tomsk s-a petrecut acelaşi lucru cu cehoslovacii, dintre care chiar unii au propus o răscoală în comun împotriva lui Kolceak..." [17]

Însuşi comandamentul aliat se plîngea de faptul că o parte însemnată a trupelor intervenţioniste şi alb-gardiste refuzau să mai lupte. Colonelul John Word, şeful corpului expediţionar englez în Siberia, a fost nevoit să recunoască faptul că foştii prizonieri de război romîni care se aflau în circumscripţia militară Irkuţk şi care nu au vrut să intre în divizia romînă în cea mai mare parte „au fost pătrunşi de concepţii bolşevice..." [18]. Astfel, în bazinul carbonifer Ceremhovo, împreună cu prizonierii de război unguri şi austrieci, în mine lucrau cîteva sute de soldaţi romîni. Cînd Comitetul bolşevic ilegal din Ceremhovo a început să creeze o unitate internaţională de partizani, în aceasta au intrat numeroşi voluntari romîni [19].

Partizanii din Siberia, pe zi ce trecea, dădeau lovituri tot mai puternice trupelor intervenţioniste, care, departe în spatele frontului, nu mai rezistau loviturilor partizanilor siberieni şi se retrăgeau cuprinse de panică ; soldaţii cu stare de spirit democratică au început să treacă tot mai des la partizani.

Spre sfîrşitul lunii decembrie 1919, trupele regulate ale Armatei Roşii, întărite cu formaţiile de partizani, au curăţat întreaga Siberie apuseană. În luptele de lîngă Omsk, Novonikolaevsk şi Krasnoiarsk au fost zdrobite mari forţe ale armatei kolceakoviste şi ale intervenţioniştilor.

Influenţa victoriilor Armatei Roşii a accelerat explozia în rîndurile trupelor intervenţioniste. Un cunoscut scriitor ceh, care a luptat în rîndurile Armatei a 5-a roşii ca şef al secţiei internaţionale a secţiei politice a acestei armate, apreciind starea politică-morală a trupelor intervenţioniştilor în Siberia, a arătat că „starea de spirit în rîndurile acestor trupe era foarte proastă". Răceala faţă de aliaţi, care fusese de mult observată, se transformase în ură. Printre sîrbi, fierberea revoluţionară era deosebit de puternică, fiind ucis chiar şeful cavaleriei lor. „Despre romîni — se scrie mai departe — nici nu trebuie să vorbim ; fiecare ordin în privinţa intrării lor în luptă se termină prin uciderea ofiţerilor..." [20].

---

[17] „Bolşevicii din Omsk în lupta pentru puterea sovietică (1917—1920)", Omsk, 1942, pag. 142.

[18] *John Word* : „Intervenţia aliată în Siberia". Moscova, 1923, pag. 119.

[19] Arhiva regională de partid Novosibirsk, fol. 5, op. 1, dosarul nr. 1.426, filele 21—24.

[20] „Krasnoiarskii rabocii" nr. 36 din 21 februarie 1920.

Cînd Armata Roșie, bazîndu-se pe sprijinul întregului popor sovietic, inclusiv al insurecțiilor muncitorești și al puternicei mișcări de partizani, zdrobea victorios pe Kolceak și pe intervenționiști în Siberia apuseană, descompunerea trupelor străine s-a desfășurat și mai repede. Numeroși soldați cehi, slovaci, romîni, sîrbi și polonezi părăseau lagărul reacțiunii și păşeau activ în rîndurile eroicei Armate Roșii și ale detașamentelor de partizani. În răsărit au început să șovăie trupele japoneze și americane.

Statul-major militar-revoluționar al frontului Sitkino-Priangarie, în scrisoarea adresată Consiliului militar-revoluționar al frontului de nord-est cu privire la situația de pe fronturile Sitkino și Taseevsk, la începutul lunii noiembrie 1919, a comunicat cu bucurie că „...noutatea principală a vieții noastre este trecerea romînilor. La 10 noiembrie, seara tîrziu, la noi au trecut 11 romîni care au fugit din Taișet. Ei au adus 11 puști, pînă la 2.000 de cartușe și cîteva bombe. Ni se comunică că ei au intenționat să treacă mai înainte, dar împrejurările nu au permis să se înfăptuiască această trecere. De abia acum s-a ivit un prilej favorabil. 60 de oameni s-au pregătit în vederea trecerii, dar numai 11 au reușit să iasă din Taișet" [21]. În același raport se comunică faptul că ofițerii reacționari ai subunităților romîne, în timpul retragerii au ordonat soldaților romîni să incendieze satele și să jefuiască populația, dar soldații au refuzat categoric să execute aceste ordine. „Astăzi, am primit încă o dată o înștiințare oficială — se spune în informarea partizanilor — că pe calea ferată treburile kolceakoviștilor sînt foarte proaste. Din N[ijneaia] Zaimka, romînii au plecat în grabă la Taișet, pierzînd chiar multe cartușe. Neavînd speranță că se vor întoarce, ei (ofițerii) au vrut să aprindă satul, dar soldații nu i-au lăsat..." [22]

La 10 decembrie 1919, din Taișet au mai trecut de partea partizanilor trei grupuri de romîni formate din 11 oameni fiecare, care au luptat apoi eroic pentru restaurarea puterii sovietice în Siberia răsăriteană și Transbaikalia [23]. „Odată — a scris în amintirile sale Nikolai Vasilievici Metelkin, fost partizan roșu de pe frontul Sitkino — nouă ni s-a predat dintr-o subunitate de romîni o echipă de muzicanți și de aceea în detașament exista chiar o orchestră de suflători" [24].

Numeroși internaționaliști romîni, împreună cu proletarii ruși, unguri, chinezi și alții, au străbătut o cale eroică, încadrați în Armata Roșie, de la munții Urali pînă la Oceanul Pacific, în Extremul Orient. Astfel, în rîndurile Armatei Roșii, la luptele pentru eliberarea orașelor Omsk, Novonikolaevsk, Krasnoiarsk și Irkuțk au participat patriotul romîn Rudolf Gaspar — actualmente membru al gospodăriei agricole colective „Viața nouă" din satul Pătrunjel din Republica Populară Romînă [25], Petru Spaniol [26] și multe sute de alți prieteni de luptă ai poporului sovietic. La apărarea eroică a orașului Irkuțk, ca ostași ai deta-

[21] Arhiva de stat a regiunii Irkuțk, fol. 852, op. 1, dosarul nr. 9, fila 65.

[22] Loc. cit., fila 66.

[23] Arhiva de stat a regiunii Irkuțk, fol. R-852, op. 1, dosarul nr. 8, fila 159.

[24] Arhiva de partid a Comitetului regional Kemerovo al P.C.U.S., fol. 483, op. 1, dosarul nr. 72, fila 49.

[25] *B. Polevoi:* „Zîmbetul lui Ilici", „Pravda" nr. 291, din 18 octombrie 1959.

[26] *Gheorghe Vlad:* „Adevărul a chemat la luptă", „Sovetskaia Rossia" din 31 octombrie 1957.

şamentului muncitoresc-ţărănesc al internaţionaliştilor, au luptat cu abnegaţie, în ianuarie 1920, comunistul romîn Chipu Traian şi tovarăşii săi [27]. Cîţi luptători necunoscuţi din alte ţări au murit eroic şi ale căror morminte sînt împrăştiate pretutindeni pe teritoriul uriaş al Siberiei Sovietice !

Campaniile pline de privaţiuni şi greutăţi, ajutorul reciproc în luptă, sîngele vărsat împotriva duşmanului comun au fost puse la baza marii prietenii de luptă a oamenilor muncii romîni şi a ostaşilor ruşi, prietenie luminată de sentimentul sfînt al internaţionalismului proletar.

La sfîrşitul anului 1920, intervenţia şi războiul civil în Rusia s-au terminat prin victoria puterii sovietice. În Extremul Orient, ultimele grupuri ale intervenţioniştilor şi gardiştilor albi au fost zdrobite definitiv de-abia în 1922, dar forţele principale ale duşmanilor împotriva cărora au fost necesare eforturile uriaşe ale Ţării sovietice au fost zdrobite şi alungate ruşinos de pe pămîntul sovietic.

Poporul a apărat puterea muncitorească-ţărănească şi independenţa patriei. În lupta împotriva imperialismului din lumea întreagă a biruit tînărul Stat sovietic.

Pe frontul luptei împotriva ruinei economice în Siberia

Străbătînd şcoala aspră a luptei de clasă în perioada Revoluţiei din Octombrie şi a războiului civil în Siberia, internaţionaliştii romîni, împreună cu alţi proletari din străinătate, au participat, înainte de plecarea în patrie, în modul cel mai activ la refacerea economiei distrusă de război şi de intervenţie, la întărirea şi consolidarea puterii sovietice.

Pînă în momentul întoarcerii în patrie, în Siberia trăiau pînă la 26.000 de foşti prizonieri de război romîni [28]. Ei s-au încadrat activ la construcţia socialistă. Aceasta a fost un nou front de luptă — frontul luptei împotriva ruinei economice, al luptei împotriva foametei, frigului şi epidemiei de tifos.

Kolceak a lăsat un tablou înfiorător după fuga din Siberia apuseană în răsărit. Numeroase oraşe siberiene erau literalmente tixite de bolnavi de tifos. Numai în gubernia Tomsk, în prima săptămînă a lunii februarie 1920, au fost înregistraţi 59.307 bolnavi de tifos [29], iar cifra totală a cadavrelor în gubernie a depăşit 50.000, din care o mare parte a revenit oraşului Novonikolaevsk [30].

Partidul comunist şi guvernul sovietic au lansat chemarea : „Toţi la luptă împotriva tifosului !". Siberia sovietică a fost acoperită de o reţea deasă de detaşamente speciale, brigăzi sanitare completate cu ruşi, unguri, romîni, cehi, germani, austrieci, chinezi şi de alte naţionalităţi, care s-au ocupat de ordinea sanitară în oraşe şi centre populate.

În fostul lagăr de prizonieri de război din Omsk, romînii, germanii, ungurii, sîrbii şi cehii au deschis ateliere de croitorie, cizmărie, tîm-

---

[27] „Izvestia", organ al Comitetului militar-revoluţionar din Irkuţk, nr. 10, din 4 februarie 1920.

[28] *Jaroslav Haşek :* „Străinii în Rusia", în ziarul „Krasnoiarskii rabocii" nr. 36, din 23 februarie 1920.

[29] „Krasnoe znamia" (Tomsk) din 7 martie 1920.

[30] „Krasnoe znamia" (Tomsk) din 18 martie 1920.

plărie şi o fabrică de ţigări care efectuau comenzile speciale ale Comisiei extraordinare pentru lupta împotriva tifosului [31]. În orăşelul militar din Novonikolaevsk, pentru chemările urgente, pentru nevoile Comisiei extraordinare pentru lupta împotriva tifosului, a fost creată o echipă specială, formată din 500 de oameni, proveniţi din rîndurile foştilor prizonieri de război unguri, romîni, polonezi, germani şi cehi [32]. La Barnaul, în perioada luptei împotriva tifosului, internaţionaliştii au creat un atelier comunist pentru confecţionarea obiectelor de primă necesitate conform comenzilor Comisiei extraordinare pentru lupta împotriva tifosului ; ei au confecţionat lenjerie, încălţăminte, au fabricat săpun şi alte obiecte. Aici lucrau 85 de străini de diferite specialităţi [33]. La Irkuţk, numeroşi romîni, împreună cu alţi străini, lucrau în colonia internaţională de muncă care producea articole de uz casnic pentru nevoile populaţiei locale şi pentru executarea comenzilor Comisiei extraordinare pentru lupta împotriva tifosului [34].

Internaţionaliştii romîni au participat de bună voie la toate măsurile de refacere a transportului feroviar, a minelor de cărbuni, la exploatările forestiere, la lupta pentru pîine.

Numeroşi ostaşi romîni au lucrat în uzinele din Ural, unde ei au început să sosească în martie 1920, pentru a ajuta la creşterea producţiei de fier şi oţel atît de necesară Republicii sovietice. Numai din Irkuţk şi Omsk au sosit acolo peste o mie de muncitori calificaţi — internaţionalişti romîni, germani, cehi, unguri, polonezi şi alţii.

Un mijloc puternic de creştere a productivităţii muncii, de educare a disciplinei conştiente a celor ce muncesc, în anii imediat după revoluţie, au fost subotnicele şi voskresnicele comuniste, „săptămînile frontului", „săptămînile transporturilor" şi altele. „«Subotnicele comuniste» — a scris Lenin — au o mare însemnătate istorică tocmai prin faptul că ele ne arată iniţiativa conştientă şi liberă a muncitorilor în dezvoltarea productivităţii muncii, în trecerea spre noua disciplină a muncii, în crearea condiţiilor socialiste în economie şi în viaţă" [35].

În Siberia, subotnicele şi voskresnicele comuniste au început să fie aplicate ceva mai tîrziu decît în partea centrală a Republicii sovietice, datorită războiului civil, care continua pe teritoriul ei.

Subotnicele comuniste în Siberia au căpătat un caracter cu adevărat internaţional din primele zile ale iniţierii lor. Împreună cu muncitorii siberieni, umăr la umăr în această mare iniţiativă au participat în modul cel mai activ zeci de mii de romîni, unguri, chinezi, polonezi, cehi, coreeni, germani, austrieci, sîrbi şi alţi proletari străini. În perioada cea mai grea a formării tinerei puteri sovietice, primii participanţi la subotnicele comuniste au dat dovezi de abnegaţie şi eroism cînd, după ziua obişnuită de lucru, obosiţi şi uneori flămînzi, continuau

[31] Arhiva regională de stat din Omsk, fol. 8, op. 1, dosarul nr. 91, fila 3.
[32] Arhiva de partid a Comitetului regional Novosibirsk al P.C.U.S., fol. 1.137, op. 1, dosarul nr. 48, fila 15.
[33] Arhiva de partid a Comitetului de ţinut Altai al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 20, fila 1.
[34] „Nabat" (Irkuţk) nr. 63, din 1 aprilie 1920.
[35] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 407.

să muncească gratuit în numele revoluției, în numele cauzei proletare generale.

Subotnicul cu caracterul cel mai de masă din Republica sovietică a fost subotnicul de 1 Mai 1920 pe întreaga Rusie, la care, la Moscova, a participat Vladimir Ilici Lenin.

La subotnicul de 1 Mai 1920 în Siberia sovietică au participat mulți oameni : la Omsk au participat peste 48.000 de oameni, la Barnaul — aproape 25.000, la Irkuțk — peste 10.000 etc. Subotnicul de 1 Mai de la Omsk a fost numit, pe bună dreptate, „subotnicul Internaționalei". Ziarul siberian „Nabat" a scris în legătură cu aceasta : „Subotnicul este întruchiparea Internaționalei : există letoni, chinezi, unguri, romîni, cazahi, tătari..." [36]. La subotnicul comunist de 1 Mai din orașul Omsk au participat și cîteva sute de foști prizonieri de război romîni.

În orașul Krasnoiarsk, pe drumul care duce spre orășelul militar, au muncit cu îndîrjire trupele internaționale ale Armatei Roșii, printre care subunități ungare, romîne, cehoslovace, un batalion de pază, statul-major al sectorului răsăritean, precum și organizațiile locale ale funcționarilor și muncitorilor [37]. Ziarul „Krasnoiarskii rabocii" a dat o înaltă apreciere muncii pline de abnegație a orășenilor și oamenilor muncii străini cu prilejul subotnicului comunist de 1 Mai. El a scris în acele zile : „Organizarea muncii este admirabilă, sarcina a fost îndeplinită strălucit, toată munca a fost terminată la ora 1 și jumătate" [38].

Numeroși comuniști romîni și fără de partid au participat la subotnicul de 1 Mai 1920 din orașul Barabinsk. Secția comuniștilor romîni, împreună cu comuniștii unguri și germani, sub conducerea comitetului local de partid, i-a mobilizat pe compatrioți la refacerea transportului feroviar distrus de război. În această zi, maiștrii ruși și străini au reparat la stația Barabinsk locomotiva A-B nr. 39 în cinstea lui Vladimir Ilici Lenin [39].

Prin munca lor, internaționaliștii romîni i-au ajutat pe muncitori și țărani să vindece rănile războiului și distrugerile și în Siberia răsăriteană, printre altele la Ceremhovo, Irkuțk, Nijneudinsk și alte orașe. Astfel, la 29 martie 1920 la voskresnikul comunist din orașul Irkuțk, împreună cu muncitorii și funcționarii, au muncit 400 de internaționaliști — romîni și alți luptători din străinătate [40]. Numai în lunile iunie, iulie și august 1920, în orașul Irkuțk au avut loc 11 subotnice și voskresnice comuniste, la care de fiecare dată au participat activ și oamenii muncii din străinătate, printre care subunitățile internaționale ale Armatei Roșii, în rîndurile cărora se aflau și ostași romîni [41]. Muncind mînă în mînă cu oamenii sovietici în aceste zile cînd apăreau primele mlădițe ale muncii comuniste, partea avansată a proletarilor romîni înțelegeau mai bine și mai profund importanța istorică a schimbărilor care aveau loc în Rusia sovietică, au îndrăgit din toată inima poporul sovietic, s-au simțit participanți activi la măreața construcție socialistă.

[36] „Nabat" (Irkuțk) nr. 35, din 3 mai 1920.
[37] „Krasnoiarskii rabocii" nr. 90, din 1 mai 1920.
[38] Ibid.
[39] „Iskrî kommunizma" (Barabinsk) nr. 39, din 9 mai 1920.
[40] „Izvestia", organ al Comitetului revoluționar gubernial din Irkuțk, nr. 51, din 25 martie 1920.
[41] Arhiva Comitetului regional Irkuțk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 164, fila 38.

După războiul imperialist și cel civil, Republica sovietică a resimțit în anii 1920—1921 o lipsă acută de grîne. Semănăturile în guberniile centrale, apusene și sudice ale Rusiei se făcuseră într-o proporție extrem de mică. Seceta din 1921, care a bîntuit mai ales în regiunea Volgăi, a pus Moscova, Petrogradul, alte centre industriale ale țării și Armata Roșie în condiții extrem de grele. Foametea cuprindea implacabil țara. Ea intra în calculele reacțiunii internaționale, care nutrea planuri perfide de subjugare a Republicii sovietice.

Numai Siberia nu resimțea dificultăți alimentare serioase. La începutul lunii iunie 1920, pe ogoarele ei se aflau pînă la 80—90 milioane de puduri de cereale netreierate din recolta anului 1919. Numai în Siberia apuseană și în ținutul Stepnoi, surplusurile de cereale de la recoltele celor doi ani precedenți se cifrau la 130 milioane de puduri. Iată de ce C.C. al P.C. (b) din Rusia, Consiliul Comisarilor Poporului și personal V. I. Lenin, după zdrobirea lui Kolceak, au acordat o atenție deosebită Siberiei ca sursă de aprovizionare cu alimente. La 16 august 1919, „Izvestia C.E.C. din Rusia" a publicat chemarea C.E.C. din Rusia și a Consiliului Comisarilor Poporului către oamenii muncii din Siberia, semnată de V. I. Lenin și M. I. Kalinin, în care se spunea : „Este necesar ca Siberia să ajute cu cereale pe muncitorii și țăranii ruși. Numai atunci cînd Siberia va îndeplini această datorie a sa față de muncitorii din Petrograd, Moscova și alte orașe acești muncitori vor putea da agriculturii siberiene tot ce este necesar sub forma de manufactură, fier și altele" [42].

Masa principală a țărănimii muncitoare din Siberia a sprijinit fierbinte chemarea partidului comunist și a guvernului sovietic. Dar în lupta pentru cereale, organele de partid și sovietice din Siberia s-au lovit de dificultăți extraordinare. Ordinea revoluționară de abia se instaura. Chiaburimea, sprijinită de menșevici, de socialiștii-revoluționari, de contrarevoluția camuflată, opunea o rezistență dîrză colectărilor de cereale.

În condițiile luptei de clasă ascuțite la sate, ale distrugerilor uriașe din industrie, transporturi și agricultură a fost nevoie de o activitate plină de abnegație a muncitorilor siberieni, a organizațiilor de partid. Proletarii romîni și alți proletari străini care încă se aflau aici au participat la lupta siberienilor pentru cereale.

În 1920, problema alimentelor a constituit una dintre problemele principale pentru organele de partid și sovietice din Siberia. Guberniile eliberate de Armata Roșie au fost acoperite cu o rețea deasă de comitete pentru alimentație, detașamente speciale pentru strîngerea alimentelor. În cea de-a doua jumătate a lunii mai 1920, numai în gubernia Omsk, Biroul din Siberia al C.C. al P.C. (b) din Rusia a trimis peste 100 de detașamente speciale pentru treieratul grînelor. Din aceste detașamente făceau parte și romîni, germani, polonezi, unguri, cehi, sîrbi și mulți alți internaționaliști. Fiecare detașament era format din 20—30 de oameni. În total, în componența lor erau peste 2.500 de oameni [43].

---

[42] „Izvestia C.E.C. din Rusia" din 16 august 1919.

[43] Arhiva de stat regională din Omsk, fol. 88, op. 1, dosarul nr. 7, filele 71—89 și dosarul nr. 342, fila 267.

Iată ce povestește în amintirile sale internaționalistul romîn Alexandru Hanuș despre participarea sa la strînsul recoltei în 1920, cînd împreună cu un grup de alți compatrioți și unguri a fost trimis într-o gospodărie auxiliară la 30 de kilometri de orașul Omsk : „Iosif Neuhold, care fusese lăcătuș-sculer ...la Budapesta și era un foarte bun meseriaș — scria A. Hanuș — a organizat astfel munca încît în cîteva săptămîni toate batozele și mașinile cu aburi au fost reparate. El a instruit astfel oamenii încît toate batozele au putut porni în același timp la treierat și șase săptămîni în șir nici nu s-au oprit și au tot treierat. Iar ceilalți au lucrat în atelier, fiecare la ce se pricepea" [44].

La sfîrșitul lunii iulie 1920, Comitetul revoluționar din Siberia a adresat foștilor prizonieri de război chemarea de a intensifica treieratul, colectările și transportarea cerealelor [45].

Noi și noi detașamente pentru strînsul alimentelor sînt formate și trimise la sate, inclusiv din centrul republicii. Numai din august pînă în octombrie 1920, secția Biroului din Siberia a C.C. al P.C. (b) din Rusia pentru munca la sate a înregistrat 222 de noi detașamente pentru alimente formate din 15.657 de oameni [46], printre care se aflau numeroși proletari străini.

În vara anului 1920, în întreaga Siberie s-a organizat „Săptămîna ajutorării țăranului" [47]. Toți muncitorii și funcționarii din centrele guberniale și județene s-au obligat să lucreze șapte zile în favoarea țăranilor. Biroul din Siberia al C.C. al P.C. (b) din Rusia a propus tuturor organizațiilor de partid să intensifice munca politică de masă la sate în perioada acestei săptămîni.

Un rol deosebit l-au jucat micile brigăzi de lăcătuși, fierari și mecanici care, luînd din orașe scule și primind la consiliile economiei naționale cantitatea necesară de metal, plecau la sate pentru repararea inventarului agricol. În aceste brigăzi intrau numeroși muncitori străini — metalurgiști, inclusiv romîni [48].

„Săptămîna țăranului" s-a desfășurat în mod organizat în gubernile Altai, Omsk, Tomsk, Ieniseisk, Tiumen și altele, unde în componența brigăzilor muncitorești au fost antrenați pe larg atît comuniști, cît și fără de partid, oameni ai muncii din țări străine. Astfel, la 12 august, comitetul gubernial Ieniseisk a trimis un număr de comuniști străini ca organizatori și conducători ai detașamentelor și grupurilor pentru strîngerea alimentelor. La Irkuțk, ca împuternicit al comitetului gubernial la colectările de cereale a fost trimis luptătorul romîn Hanuș. În gubernia Omsk, în septembrie, în zilele „Săptămînii ajutorării țăranului", în 28 de județe au activat peste 22.000 de oameni, în rîndurile cărora se aflau proletari din Europa. Ei au efectuat gratuit pentru țărani munci cu o valoare totală de 12 milioane de ruble [49].

---

[44] „Amintirile foștilor voluntari romîni în Armata Roșie despre Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și războiul civil (1917—1922)". București, 1957, pag. 238.

[45] „Iskrî kommunizma" (Barabinsk) nr. 63, din 30 iunie 1920.

[46] Arhiva Comitetului regional Novosibirsk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 27, fila 1.

[47] Arhiva Comitetului regional Novosibirsk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 89, fila 123.

[48] Arhiva Comitetului de ținut Altai al P.C.U.S., fol. 2, op. 1, dosarul nr. 308, fila 29.

[49] „Krasnoiarskii rabocii" nr. 241, din 29 octombrie 1920.

Acest ajutor frățesc a fost deosebit de valoros prin aceea că el sporea și mai mult hotărîrea muncitorilor și țăranilor siberieni de a birui dificultățile construcției economice și lipsurile personale. În același timp, participarea proletarilor străini pe frontul cerealelor a fost sprijinul cel mai bun și cel mai practic al începutului transformărilor socialiste în satele siberiene, iar pentru multe mii de țărani romîni, unguri, polonezi și alții — o școală remarcabilă a luptei de clasă.

În 1921, un an, de asemenea, greu pentru Republica sovietică, la chemarea partidului și a puterii sovietice, muncitorii și țăranii din nou au venit în ajutorul regiunilor centrale ale țării. Și din nou participă la această muncă acea parte a proletarilor romîni și străini care încă nu reușiseră să plece în patrie.

Participarea multor mii de muncitori și țărani străini la lupta pentru lichidarea urmărilor războiului civil și intervenției în Republica sovietică, la refacerea industriei și agriculturii distruse de război constituie o ilustrare strălucită a internaționalismului proletar.

Organizarea și activitatea secției comuniștilor romîni în Siberia (noiembrie 1919 — 1920)

Internaționaliștii romîni, ca și alți internaționaliști din întreaga Rusie sovietică, nu au acționat spontan, izolat.

Un rol important în organizarea internaționaliștilor romîni și a tuturor celorlalți internaționaliști din întreaga Rusie sovietică l-a avut Federația grupurilor comuniste străine, creată pe lîngă C.C. al P.C. (b) din Rusia în mai 1918. Pînă în septembrie 1919, grupurile comuniste străine din Rusia nu făceau parte din organizațiile locale de partid ale P.C. (b) din Rusia și activau sub conducerea generală a unei federații centrale, în care fiecare grup național, inclusiv cel romîn, avea doi reprezentanți.

În crearea pe teritoriul Rusiei sovietice după Revoluția din Octombrie a grupurilor comuniste străine, ca și în unirea lor într-o federație, s-a manifestat inițiativa remarcabilă a reprezentanților revoluționari ai țărilor străine, care căutau ei înșiși cu perseverență căile apropierii de Partidul Comunist din Rusia.

Această inițiativă s-a bucurat de sprijinul fierbinte din partea partidului comunist. C.C. al partidului comunist acorda o mare atenție conducerii activității grupurilor comuniste străine și federației în ansamblu ; el a precizat funcțiile lor, le-a constituit din punct de vedere organizatoric în partid. Din septembrie 1919, federația a început să activeze sub conducerea directă a C.C. cu drepturi de organizație a minorităților naționale.

Aceasta însemna că pe lîngă comitetele locale de partid, paralel cu alte secții, trebuiau să fie create birouri sau secții naționale care se ocupau numai de problemele propagandei și agitației. Ele aveau dreptul să creeze cercuri proprii, să aibă instructori și, sub conducerea Biroului Central de pe lîngă C.C. al P.C. (b) din Rusia și comitetului local de partid, să editeze ziare, reviste, foi volante și altă literatură. Așadar,

întreaga conducere a birourilor și secțiilor naționale a trecut la comitetele de partid, din care cauză a dispărut necesitatea existenței unui organ paralel care să reunească aceste secții — Federația grupurilor comuniste străine.

Secția centrală romînă de la Moscova a P.C. (b) din Rusia, prin agitatorii săi și prin ziare, broșuri, manifeste, a desfășurat o intensă propagandă comunistă printre foștii prizonieri de naționalitate romînă din armata austro-ungară și a ajutat la înființarea grupelor comuniste romîne în orașele unde se găseau cetățeni romîni.

Grupul central comunist romîn din Moscova a stabilit legături strînse și cu prizonierii de război de naționalitate romînă din Siberia. El a trimis pe front, în Siberia — la Omsk, la Ekaterinburg, la Orenburg etc. —, reprezentanții săi pentru a duce activitate agitatorică și organizatorică în rîndurile foștilor prizonieri de naționalitate romînă.

În Siberia, datorită războiului civil, secțiile comuniștilor străini create în primele zile după Revoluția din Octombrie au fost lichidate; ele, după terminarea războiului, au fost însă refăcute.

Comitetul Central al P.C. (b) din Rusia a socotit necesar să creeze la Omsk, în decembrie 1919, Biroul siberian al C.C. al P.C. (b) din Rusia, ca organ de partid suprem de conducere pe întreaga Siberie, în fruntea căruia a trecut curînd Emilian Iaroslavski, conducător de seamă al partidului comunist. Pe măsura eliberării teritoriului de sub jugul dușmanului, comuniștii ieșiți din ilegalitate, împreună cu tovarășii trimiși de la Moscova și cu secțiile politice ale Armatei Roșii, au creat celule de partid, iar în centrele județene și guberniale — birouri organizatorice județene și guberniale ale P.C. (b) din Rusia.

Un proces analog al construcției de partid s-a desfășurat și în secțiile comuniștilor străini. Astfel, a doua zi după eliberarea orașului Omsk, la 15 noiembrie 1919, s-a constituit biroul organizatoric al comitetului orășenesc de partid; după cîteva zile a luat ființă și Comitetul secției străine a P.C. (b) din Rusia, în care au intrat comuniștii din grupul german, ungar, romîn și slav care au fost în rîndurile Armatei Roșii sau au ieșit din ilegalitate.

În acei ani, o muncă vastă de strîngere a forțelor partidului, ale comuniștilor străini din Siberia a fost desfășurată de comunistul ceh Jaroslav Hašek, colaborator al secției politice a Armatei a 5-a. El participa sistematic la adunările secțiilor, prezenta referate politice la mitingurile internaționale; lui îi revine un mare merit în organizarea publicării ziarelor în limbile germană, ungară, cehă, romînă, poloneză, chineză, coreeană și mongolă [50].

La 9 ianuarie 1920, la Omsk, a avut loc ședința Comitetului secției străine a P.C. (b) din Rusia. La lucrările ei au participat și reprezentanți ai grupului romîn din P.C. (b) din Rusia. A fost examinat raportul fostului comitet al secției străine, s-au ținut alegerile pentru noul comitet și s-au trasat măsuri în vederea îmbunătățirii activității printre oamenii muncii străini din Omsk și împrejurimi.

Datorită faptului că din organizația din Omsk făceau parte numeroși comuniști străini, s-a trasat Comitetului Executiv al secției străine

[50] Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism, fol. 17, op. 1, dosarul nr. 259, fila 119.

sarcina de a cere Biroului din Siberia al C.C. al P.C. (b) din Rusia trecerea acestora în secţia străină, pentru ca munca lor de partid să fie mai rodnică [51].

Pe atunci, grupul romîn activa încă într-o secţie comună cu comuniştii unguri. În fruntea grupului romîn de la Omsk stăteau Bokosz şi Dima, care au desfăşurat o intensă activitate.

La începutul anului 1920, în Siberia apuseană se desfăşura formarea unităţilor internaţionale ale Armatei Roşii. Această muncă era condusă de regulă de secţiile comuniştilor străini. Astfel, la 9 februarie 1920, Comitetul Executiv al secţiei străine a P.C. (b) din Rusia, Biroul din Siberia al C.C. au socotit necesar să trimită activişti în oraşe şi centre populate, unde erau concentraţi muncitorii şi ţăranii străini. Conducătorul grupului romîn, Bokosz, a fost trimis pentru această muncă la Krasnoiarsk [52].

La 23 februarie 1920, Comitetul Executiv al secţiei străine a P.C. (b) din Rusia din oraşul Omsk examinează raportul special al lui Bokosz — unul dintre conducătorii grupului comuniştilor romîni. Din comunicarea lui Bokosz se vede că numai în oraşul Omsk şi periferiile lui se aflau pînă la o mie de foşti prizonieri de război şi refugiaţi romîni care cunoşteau slab limba rusă şi trebuia să se desfăşoare o muncă politică serioasă în rîndurile lor. În acest timp, în rîndurile grupului romîn din oraşul Omsk al P.C. (b) din Rusia se aflau trei comunişti şi 11 simpatizanţi ai partidului [53].

Grupul din Omsk al comuniştilor romîni a deschis o şcoală de agitatori, organiza de trei ori pe săptămînă conferinţe şi referate pe diferite teme, organiza mitinguri şi adunări printre compatrioţi. La adunarea generală din 22 februarie 1920, la care au participat 105 cetăţeni romîni, raportorul a arătat că în scopul îmbunătăţirii muncii de partid este necesar să se separe grupul romîn din componenţa secţiei ungare şi să i se acorde funcţii de sine stătătoare. Această cerere a fost satisfăcută imediat. În hotărîrea Comitetului Executiv al secţiei comuniştilor străini, citim : „Se aprobă de către secţie grupul romîn ; este necesar să se prezinte în legătură cu aceasta un raport Biroului regional al P.C. (b) din Rusia" [54].

La mijlocul lunii iunie 1920, pe lîngă Biroul din Siberia al C.C. al P.C.(b) din Rusia, se creează sectoare regionale (unul pe întreaga Siberie) ale secţiilor comuniştilor străini. Pînă atunci, secţiile activau numai pe scară orăşenească sau gubernială şi nu erau strîns legate de centrul de partid pe întreaga Siberie. Astfel, secţia romînă de la Omsk a fost reorganizată în Biroul regional de propagandă şi agitaţie de pe lîngă Biroul din Siberia al C.C. al P.C. (b) din Rusia. În felul acesta, comuniştii romîni şi cei fără de partid care locuiau în Siberia au căpătat un centru de partid pe întreaga Siberie.

Cu excepţia biroului finlandez, birourile regionale de propagandă şi agitaţie ale comuniştilor străini editau ziare în limba maternă o dată pe săptămînă. Astfel, Biroul regional romîn al P.C. (b) din Rusia a editat

---

[51] Arhiva Comitetului regional Novosibirsk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 1.251, fila 1.

[52] Loc. cit., fila 5.

[53] Loc. cit., filele 9—10.

[54] Ibid.

ziarul „Libertatea", al cărui tiraj era apoi difuzat printre compatrioții care locuiau în Siberia apuseană și răsăriteană [55]. În 1920, în Siberia au apărut în total circa 20 de ziare în diferite limbi : română, ungară, polonă, germană, cehă, chineză și altele.

Pentru editarea ziarelor, broșurilor și foilor volante, puterea sovietică a acordat în mod gratuit secțiilor comuniștilor străini hîrtie, cerneluri, utilaj tipografic, mijloace de transport și sedii. Editarea acestor ziare în Siberia a avut o mare importanță, întrucît majoritatea foștilor prizonieri de război, muncitori și țărani, nu cunoșteau limba rusă, nu puteau citi ziare sovietice și, în felul acesta, erau izolați de viața internă și internațională, de viața propriilor țări.

În afară de biroul regional de agitație și propagandă, comuniștii români aveau birouri și secții guberniale. În orașul Işim, gubernia Omsk, secretar al biroului era Sîrbu Dimitrii, iar agitatori — Dima Dumitru și Lukasz Iosif [56]. Menționăm că Biroul pentru agitație și propagandă de pe lîngă Comitetul județean de partid Işim al comuniștilor români activa într-un contact foarte strîns cu birourile comuniștilor unguri și germani. În arhiva de partid din Novosibirsk au fost descoperite o parte dintre procesele-verbale ale ședințelor secțiilor comuniștilor români, unguri și germani, unde, de regulă, numeroase probleme erau examinate în comun [57].

La 22 februarie 1920, secției comuniștilor români i s-a acordat dreptul de subsecție în cadrul secției străine a Comitetului regional Barabinsk de partid, din gubernia Tomsk, actualmente regiunea Novosibirsk [58]. Aici, în afară de subsecția română, au funcționat subsecțiile polonă, ucraineană, germană, letonă și croată.

În numeroase orașe siberiene unde nu existau birouri și secții romîne ale P.C. (b) din Rusia, prizonierii români comuniști și fără de partid activau în cadrul secțiilor celorlalte naționalități. Astfel, comuniștii români acționau împreună cu cei unguri la Irkuțk, la Tomsk, Novonikolaevsk, Krasnoiarsk și alte locuri.

Secția unită a comuniștilor români și unguri din Comitetul gubernial al P.C. (b) din Rusia a desfășurat o muncă amplă de propagandă în gubernia Irkuțk. Astfel, într-o scrisoare a acestei secții adresată sectorului din Irkuțk al minorităților naționale, citim : „Vă rugăm să ne dați literatura pentru muncitorii și țăranii români, și dacă aceasta nu există, vă rugăm să vă adresați Secției romîne de la Omsk" [59].

În orașul Irkuțk prizonierii români și unguri participau la clubul „Ligety". Aici se țineau sistematic conferințe și referate, se organizau adunări de partid, mitinguri, concerte. Numai în primele trei luni ale anului 1920, la acest club au avut loc 54 de asemenea manifestări. Printre acestea, au fost prezentate referate pe temele : „Situația poli-

[55] Arhiva Comitetului regional Novosibirsk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 1.289, fila 1.

[56] Arhiva Comitetului regional Novosibirsk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 1.264, fila 119.

[57] Loc. cit., filele 99—100, 117, 119, 123—124.

[58] Arhiva Comitetului regional Novosibirsk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 1.252, filele 11—12.

[59] Arhiva Comitetului regional Irkuțk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 276, fila 50.

tică", „Aniversarea revoluției din 1905 în Rusia", „Familia", „Despre naționalism", „Despre disciplina comunistă", „Istoria și importanța Armatei Roșii", „Pentru ce pot mulțumi internaționaliștii proletariatului rus", „Ce este puterea sovietică", „Constituția R.S.F.S.R.", „Organizarea agriculturii în Rusia sovietică" și multe altele [60].

Chiar și după plecarea celei mai mari părți a romînilor în patrie, în 1921, în gubernia Irkuțk mai rămăseseră circa 300 de cetățeni romîni, cu care organizațiile de partid au dus mai departe munca politică [61].

La sfîrșitul anului 1920, o dată cu terminarea războiului civil, din Rusia sovietică a început evacuarea foștilor prizonieri din primul război mondial și a refugiaților din țările Europei, inclusiv a romînilor, ungurilor, cehilor, germanilor și a celor aparținînd altor naționalități. Ca urmare, în octombrie 1920 au fost lichidate secțiile romînă și cehoslovacă ale P.C. (b) din Rusia de pe lîngă Biroul din Siberia al C.C. al P.C. (b) din Rusia, precum și toate secțiile județene și guberniale ale acestor naționalități [62].

Activitatea birourilor și secțiilor străine ale P.C. (b) din Rusia a căpătat o înaltă apreciere din partea lui V. I. Lenin. „Trebuie să spun — a arătat V. I. Lenin în raportul politic al Comitetului Central prezentat la cel de-al VIII-lea Congres al partidului — că aici se vede adevărata bază a celor realizate de noi pentru Internaționala a III-a... S-a făcut propagandă și agitație în rîndurile străinilor aflați în Rusia și a fost organizată o serie întreagă de grupuri de străini... Întorcîndu-se în Ungaria, în Germania, în Austria, sutele de mii de prizonieri de război din armatele pe care imperialiștii le-au creat exclusiv în scopurile lor au făcut ca virusul bolșevismului să cuprindă aceste țări în întregime. Și dacă acolo predomină grupuri sau partide solidare cu noi, aceasta se datorește muncii — modestă în aparență și prezentată sumar și pe scurt în raportul organizatoric — a grupurilor de străini din Rusia, care a înscris una din cele mai importante pagini în activitatea Partidului Comunist din Rusia, ca una din celulele Partidului comunist mondial" [63].

Victoria Republicii sovietice asupra intervenționiștilor și gardiștilor albi a însemnat o mare înfrîngere militară și politică a imperialismului mondial. Această bătălie de clasă a arătat pentru prima oară în practică marea forță vitală a puterii sovietice, a solidarității internaționale, a ideilor marxist-leniniste răspîndite și aplicate zi de zi de partidul comunist.

---

[60] Arhiva Comitetului regional Irkuțk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 281, filele 1—3.

[61] Arhiva Comitetului regional Irkuțk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 923, filele 4—5.

[62] Arhiva Comitetului regional Novosibirsk al P.C.U.S., fol. 1, op. 1, dosarul nr. 1.326, filele 1—2.

[63] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 144—145.

Internaționalistul romîn
I. O. Dic-Dicescu*

V. A. KONDRATIEV

Cunoscutul revoluționar romîn Ivan Osipovici Dic-Dicescu (născut în 1893) a participat activ la lupta pentru consolidarea puterii sovietice și pentru construirea socialismului în țara noastră. Numele lui a mai fost pomenit în paginile revistei „NOVAIA I NOVEIȘAIA ISTORIA"[1], dar viața și activitatea lui I. O. Dic-Dicescu sînt încă puțin studiate. Am reușit să găsim în arhivele U.R.S.S. date care completează acelea pe care le posedăm despre I. O. Dic.

I. O. Dic a trăit o viață luminoasă, complexă și excepțional de interesantă. De aceasta se convinge oricine citește fișa lui personală, completată la începutul anului 1919, după sosirea sa pe Frontul de Răsărit, din însărcinarea partidului.

1. Numele de familie	— Dic
2. Prenumele, numele tatălui	— Ivan Osipovici
3. Vîrsta și situația familială	— 26 de ani, necăsătorit
4. Domiciliul familiei	— București (Romînia), Bd. Neatîrnării 87
5. Pregătirea specială	— Școala superioară de comerț
6. Studiile militare	— Școala de război a armatei romîne
7. Limba maternă și celelalte ce le posedă	— 1) Romînă 2) Franceză, germană, italiană, spaniolă
8. Ocupația și locul de muncă înainte de 1914	— Ziarist, București (Romînia)
9. Ocupația și locul de muncă între 1914 și februarie 1917	— Ziarist, iar apoi mobilizat ca sublocotenent în armata romînă
10. Din februarie pînă la Revoluția din Octombrie	— Contabilul Uzinelor „Ruskii reno" din Petrograd
11. De la Revoluția din Octombrie pînă în prezent	— Salariat la Comisariatul Poporului pentru Afacerile Externe.
12. Ce participare ați avut în mișcarea revoluționară înainte de Revoluția din februarie	— Indirect, ca membru al Partidului social-democrat romîn
13. De la februarie 1917 pînă la Revoluția din Octombrie	— De la Revoluția din februarie am participat la toate manifestările partidului la Petrograd
14. Din Octombrie 1917 pînă în prezent	— Secretar al Comitetului militar revoluționar romîn din Odesa, membru al Sovietului de deputați al raionului Gorodskoi din Moscova, membru al prezidiului Sindicatului salariaților sovietici din Moscova, membru la adunarea delegaților partidului din raionul Gorodskoi din Moscova, membru al Comitetului Executiv și al organizației comuniștilor din Comisariatul Poporului pentru Afacerile Externe.

[1] *V. A. N. Glugovski* : „Din istoria organizațiilor comuniste și a unităților internaționaliste romîne de pe teritoriul Uniunii Sovietice (1919—1920)", în „Novaia i noveișaia istoria", 1957, nr. 3, pag. 19, 28, 29.

* Articol tradus din revista „Novaia i noveișaia istoria" nr. 3/1961.

15. Apartenența partinică — Comunist
16. Din ce an și numărul carnetului de partid — În Partidul social-democrat romîn din octombrie 1909 *; În P.C.R. ** din aprilie 1917, nr. 1.724
17. Denumirea exactă a organizației care l-a eliberat — Raionul Gorodskoi din Moscova
18. A fost înscris și în alte partide — În Partidul social-democrat romîn pînă în aprilie 1917
19. Care sînt cauzele ce l-au determinat să se înscrie în partidul comunist — Consecvența convingerilor mele marxiste
20. Dacă a făcut serviciul militar și cîți ani — Da, 2 ani
21. Care sînt funcțiile militare, de comandă și tehnice pe care le-a ocupat înainte de februarie 1917 — Sublocotenent în armata romînă
22. După revoluție — Comisar al primului batalion revoluționar romîn din Odesa și Feodosia
23. Puteți activa ca lector, propagandist, agitator? — Nu, din cauza insuficientei cunoașteri a limbii ruse
24. Din ce organizație a venit la Serviciul Politic — C.C. al Partidului Comunist (bolșevic) Rus, Colegiul Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, direcția Sindicatelor salariaților sovietici din Moscova [2].

★

Ion Dicescu, care a luat ulterior numele de Dic, și-a petrecut copilăria la București. Tatăl lui (muncitor zugrav) și mama sa visau să dea fiului lor studii superioare. Terminînd în 1910 școala comercială, a început să lucreze la un atelier de croitorie de damă în calitate de contabil. E lesne de înțeles că o asemenea ocupație nu putea să-i dea satisfacție.

Fiind încă student, I. O. Dic s-a dedicat mișcării muncitorești. În octombrie 1909 a fost primit în Partidul social-democrat romîn. De atunci Dic s-a consacrat luptei împotriva asupritorilor poporului său. În curînd el devine redactor-adjunct al organului central al social-democrației romîne — „Romînia muncitoare"; în același timp, el editează revista ateistă de luptă „Rațiunea" și publică o serie de articole din domeniul științelor naturale, filozofiei și sociologiei. Tot atunci el a tradus fragmente din „Capitalul" lui K. Marx și cîteva lucrări ale filozofilor apuseni.

În 1914 Dic este corespondentul militar al ziarului „Adevărul". Apoi este mobilizat. La începutul anului 1917, fiind rănit, este evacuat la Petrograd, unde se înfăptuise de acum revoluția burghezo-democratică. Aici I. O. Dic intră în mișcarea revoluționară. „În aprilie 1917 am intrat în rîndurile partidului bolșevic — scrie I. O. Dic — și am început să colaborez la «Pravda» și la alte publicații sovietice" [3].

În timpul Revoluției din Octombrie, I. O. Dic se află în rîndurile Gărzii Roșii. A avut fericirea să fie prezent la cel de-al II-lea Congres al Sovietelor pe întreaga Rusie și să-l audă pe V. I. Lenin.

În noiembrie 1917, Dic, care cunoștea bine limbi străine, a fost repartizat la Comisariatul Poporului pentru Afacerile Externe, unde se desfășura, după directivele lui V. I. Lenin, pregătirea publicării tratatelor secrete ale statelor imperialiste. „Am lucrat la publicarea documentelor de politică externă — își amintește I. O. Dic —, erau documente de mare actualitate pentru acea vreme" [4].

Tot atunci I. O. Dic a făcut cunoștință cu Bela Kun și alți comuniști internaționaliști și a început să ducă munca de partid printre cetățenii străini aflați în Uniunea Sovietică. La 24 ianuarie 1918 a plecat la Sevastopol, iar de acolo la Odesa, pentru întărirea organizației comuniste locale a străinilor. „La Odesa am

* E vorba de Uniunea socialistă din Romînia, care în 1910 a luat denumirea de Partidul social-democrat. (Nota trad.).

** Este vorba de Partidul Comunist (b) din Rusia. *(Nota trad.)*

[2] Arhiva centrală de stat a armatei sovietice (în continuare va fi denumită — TGASA), dosarul nr. 230—844—ks., fila 1, 1 autograf.

[3] Arhiva centrală de stat a Revoluției din Octombrie și a construirii socialiste din U.R.S.S. (în continuare —TGAOR SSSR), fondul nr. 1.562, opis 307, dosarul nr. 1.088, fila 13.

[4] TGASA, fondul nr. 28.361, opis 3, dosarul nr. 584, fila 15—16.

sosit la începutul lunii februarie — scrie I. O. Dic. Acolo activa de acum Comitetul revoluționar și existau începuturile unei armate revoluționare — două batalioane, unul de infanterie și altul de marină" [5]. În curînd I. O. Dic a fost ales secretar al Comitetului militar-revoluționar romîn din Odesa ; în vara anului 1918, internaționaliștii din Odesa, cu comisarul Dic în frunte, au intrat, cot la cot cu ostașii din detașamentul lui Jelezneakov din Garda Roșie, în primele lupte împotriva dușmanilor tinerei Republici sovietice.

În toamna 1918, I. O. Dic a fost chemat la Moscova pentru a lucra în aparatul Comisariatului Poporului pentru Afacerile Externe. Dar rămîne puțină vreme aici : Rusia sovietică era amenințată de hoardele lui Kolceak. Dic pleacă voluntar pe Frontul de răsărit pentru a lupta acolo, unde se hotăra în acele zile soarta revoluției socialiste. Punîndu-se la dispoziția Statului-Major al grupului de sud al trupelor Frontului răsăritean, I. O. Dic duce o intensă muncă de agitație și propagandă printre trupele frontului, activînd sub conducerea lui M. V. Frunze și a lui D. A. Furmanov. Fiind comisarul militar al Upraformului [6], ia parte activă la formarea detașamentelor internaționale și la organizarea celulelor P.C.R. (b) din grupele străine.

La 30 aprilie 1919 a fost numit comisar al serviciului operativ din Direcția Politică a Armatei a 4-a. În acea vreme s-au încins lupte crîncene pe front. Kolceak și intervenționiștii au aruncat asupra Armatei Roșii toate forțele, căutînd a rupe frontul și a face joncțiune cu Denikin și cu forțele engleze de la Nord. La 18 aprilie 1919, ziarul „Pravda" lansă chemarea „Totul pentru Frontul de răsărit". La 4 mai 1919 a apărut în paginile ziarului rubrica „În lagărul lui Kolceak", iar patru zile mai tîrziu au apărut în această rubrică corespondențele lui I. O. Dic despre situația din Siberia și despre lupta dusă de întregul popor împotriva regimului lui Kolceak. Autorul acestor corespondențe demasca contrarevoluția, inspira încredere în victorie. Așa sînt în special corespondențele publicate în ziar la 8, 13, 14, 15 și 20 mai, 1 și 11 iunie 1919. În „Pravda" din 1 iunie Dic scrie : „În clipa cînd trimit această telegramă, trupele noastre se află la 7 verste de Elabuga și la 14 de Menzelinsk ; iar cînd veți publica rîndurile de față, aceste puncte probabil vor fi de acum în mîinile noastre... Orașul Uralsk, cu toate atacurile turbate ale cazacilor, care vor să-l cucerească neapărat, se apără de mai bine de trei săptămîni cu o rară îndîrjire și cu un rar curaj. Garnizoana redusă, încercuită, fără nici o comunicație cu lumea din afară din cauza unui bombardament neîntrerupt, își găsește, cu toate acestea, forțele pentru a cuceri de la dușman, după cum a fost cazul în bătălia de ieri, 6 mitraliere, 40 arme și o sută de mii de cartușe, împrăștiind pe dușman în toate direcțiile. Avînd asemenea apărători, republica poate să privească cu încredere viitorul" [7].

Corespondențele lui I. O. Dic se publicau adeseori și în ziarele Armatei Roșii și în cele sovietice. Multe erau publicate fără semnătură.

Aflîndu-se la Samara, el dădea deosebită atenție organizării secției romîne a P.C.R.(b), formării și întăririi detașamentelor internaționale. Din ordinul lui M. V. Frunze, care comanda Frontul din Turkestan, I. O. Dic a făcut mult pentru organizarea luptei împotriva epidemiilor de tifos, scorbut și holeră, precum și pentru formarea și instruirea trupelor pentru front. Astfel, s-a păstrat o adeverință, semnată de M. V. Frunze, în care se spune : „Purtătorul prezentei, tov. Dic, este într-adevăr locțiitor al comisarului militar de pe lîngă împuternicitul extraordinar al Sovietului militar revoluționar al Frontului din Turkestan, pentru probleme sanitare în orașul Samara și se bucură de toate drepturile unui comisar militar" [8].

Din ordinul lui D. A. Furmanov, I. O. Dic a fost numit în ianuarie 1920 comisar militar al serviciului politic de pe Frontul din Turkestan.

În primăvara anului 1920, acțiunile militare directe au fost terminate în ținutul Turkestanului și a început refacerea economiei naționale. În aceste zile, ostașii Armatei Roșii de pe front, flămînzi, desculți și dezbrăcați, muncitorii și țăranii din Turkestan au luat inițiativa de a trimite Moscovei flămînde un eșalon cu cereale, drept dar lui V. I. Lenin cu ocazia împlinirii, la 22 aprilie, a 50 de ani de la naștere. Comisarul Dic, ca un participant activ la strîngerea acestui dar al poporului, a fost însărcinat să ducă eșalonul cu cereale la Moscova. Mandatul nr. 1.314, eliberat la 15 aprilie de comandamentul Frontului din Turkestan, spune că „tov. Dic este însărcinat să

[5] ȚGASA, fondul nr. 28.361, opis 3, dosarul nr. 584, fila 18, ob.—20.

[6] Așa era denumită Direcția pentru formarea și instruirea trupelor de pe lîngă Serviciul politic al Sovietului militar revoluționar al frontului.

[7] „Pravda", alin. din 1.VI.1918.

[8] ȚGASA, fondul nr. 110, opis 1, dosarul nr. 1, fila 12, dosarul nr. 46, fila 194.

însoțească garnitura trenului cu alimente al Sovietului militar revoluționar al Frontului din Turkestan, compusă din 28 de vagoane, care merge la Moscova ca dar din partea armatelor de pe Frontul din Turkestan și a organizațiilor civile din Samara, adresat președintelui Comisarilor Poporului, tovarășului V. I. Lenin, cu ocazia aniversării a 50 de ani". Mandatul lui spunea: „Garnitura expediată urmează să fie repartizată în felul următor: 20 de vagoane la dispoziția directă a tovarășului Lenin, 2 — la dispoziția Sovietului din Moscova, 3 vagoane — la Petrograd și 3 vagoane — la Ivanovo Voznesensk. Toți comandanții, comisarii, șefii de gări, toate comisiile extraordinare de transport și detașamentele de îngrădire sînt obligați să dea tov. Dic concursul necesar pentru remorcarea fără întîrziere a trenului. Despre orice întîrzieri sau piedici pe parcurs se va comunica telegrafic Sovietului militar revoluționar al Frontului din Turkestan"[9].

Amintindu-și acest eveniment remarcabil, I. O. Dic scrie: „În cinstea lui Ilici am numit trenul nostru «Trenul lui Lenin» și la 19 aprilie am pornit. Pe primul vagon am pus o placardă roșie, pe care scria: «Ostașii Armatei Roșii de pe Frontul Turkestan — primului ostaș roșu al revoluției, V. I. Lenin, de ziua împlinirii a 50 de ani»"[10].

Garda trenului a trebuit să învingă multe greutăți, asigurînd paza trenului cu cereale în drum. Nu o dată se defectau locomotivele, se stricau vagoanele, de multe ori a trebuit chiar să se împingă vagoane din cauza defectelor drumului de fier etc. Nu o dată trenul a fost oprit de detașamentele de îngrădire, care urmăreau pe speculanții de cereale. Dar cu toate acestea, trenul a sosit la Moscova la timp. Reprezentanții eșalonului cu cereale din Turkestan au fost invitați la V. I. Lenin. Reamintindu-și această întîlnire de neuitat, I. O. Dic scrie: „Ilici ne-a primit cu exclamația:

— Bună ziua, tovarăși!

S-a ridicat, ne-a dat mîna și ne-a poftit să stăm jos. L-am felicitat cu prilejul aniversării și mă pregăteam să-i citesc, potrivit regulilor de bună-cuviință, scrisoarea de felicitare a serviciului politic.

Ilici și-a închis ochii pe jumătate, a surîs cu bunătate și a făcut un gest larg cu mîna:

— Nu e nevoie, nu e nevoie!

Deși nu m-am simțit bine, a trebuit să renunț totuși la intențiile mele. Ne-am așezat și am început să conversăm prietenește.

Înainte de toate, Vladimir Ilici a întrebat cînd am plecat din Samara și cînd am ajuns la Moscova. Cînd i-am spus că am plecat în seara zilei de 19 aprilie și că am ajuns în seara zilei de 22, Ilici nici n-a vrut să creadă.

— Nu se poate ca în asemenea vremuri, cînd trebuie cel puțin opt zile, voi să ajungeți numai în trei!

Și cum eu și tovarășii mei continuam să-l convingem, el a spus:

— Bravo vouă, sînteți niște eroi! E oare posibil ca transporturile noastre să fi început să funcționeze cu atîta precizie?

Apoi Ilici ne-a mai întrebat despre situația din Samara, din Baškiria"[11].

V. I. Lenin a mulțumit călduros oamenilor muncii din Samara și din Turkestan pentru cerealele trimise și a dat dispoziție Comisariatului Poporului pentru Aprovizionare să repartizeze grîul trimis printre copiii din Moscova, Petrograd, Ivanovo-Voznesensk și printre muncitorii de la turbăriile de lîngă Moscova.

Despărțindu-se de I. O. Dic, la rugămintea acestuia, Vladimir Ilici a scris pe un imprimat al președintelui Consiliului Muncii și Apărării următoarele: „Drept amintire, tovarășului Dic, 23 aprilie 1920, Vl. Ulianov (Lenin)"[12].

Spre sfîrșitul lunii mai 1920, I. O. Dic a fost trimis pe Frontul din sud-vest, în legătură cu activizarea bătăliilor de acolo, la dispoziția lui I. V. Stalin, care era atunci membru în Sovietul militar revoluționar al Frontului de sud-vest[13], apoi a condus serviciul de informații al Statului-Major al Frontului de sud, lucrînd pe urmă circa un an la Sovietul militar revoluționar al Republicii.

S-a terminat războiul civil. Intervenționiștii străini au fost aruncați de pe teritoriile republicilor unionale. I. O. Dic ajunge elev la Academia militară „M. V. Frunze". În 1922 își începe activitatea de profesor la Academie și la alte instituții de învățămînt la Moscova.

I. O. Dic, ca și alți tovarăși ai săi, internaționaliști-romîni, dădea multă atenție muncii de unificare și activizare a revoluționarilor din patria lui. Împreună cu G. I. Kotovski, el studia ches-

[9] ȚGASA, fondul nr. 110, opis 2, dosarul nr. 1, fila 78.

[10] „Pravda" din 22.IV.1927.

[11] Ibid.

[12] Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. (în continuare — T.P.A.I.M.L.) Biletul lui V. I. Lenin către I. O. Dic din 23 aprilie 1920. Autograf.

[13] ȚGASA, dosarul nr. 230—844—ks., fila 11.

țiunile în legătură cu formarea Republicii Autonome Sovietice Basarabene [14]. În deceniul al patrulea a fost creată, pe lîngă Casa Armatei Roșii, Asociația internaționaliștilor — veterani ai războiului civil din 1918—1920. I. O. Dic a participat la activitatea secției romînești a asociației, ținea de multe ori conferințe și își împărtășea amintirile.

I. O. Dic consacra multe forțe și cunoștințe activității sale pedagogice și științifice, și tocmai în acest domeniu capacitățile lui remarcabile au căpătat cea mai mare dezvoltare.

El a ținut lecții la Universitatea comunistă a minorităților naționale din Apus, la Universitatea comunistă a oamenilor muncii din Răsărit, la Institutul „Plehanov", la Institutul de arhitectură și construcții, a studiat problemele științifice la Institutul de conjunctură al Comisariatului Poporului pentru Finanțe al U.R.S.S., la Institutul științific al Direcției generale de statistică și la cel al Planului de stat al U.R.S.S. etc. În acest răstimp a publicat peste 50 de lucrări, în care erau examinate problemele de actualitate ale economiei socialiste [15].

La 27 ianuarie 1935 Comisia de calificare din Direcția centrală a economiei naționale a Planului de stat din U.R.S.S. i-a atribuit lui I. O. Dic titlul științific de docent. În procesul-verbal al ședinței comisiei se scrie : „S-a hotărît : a confirfirma tov. Dic I. O. titlul științific de conferențiar universitar pentru evidență și statistică" [16]. În 1935, nu cu mult înainte de moartea sa, I. O. Dic scrie următoarele în autobiografia sa, făcînd parcă un rezumat al activității sale științifice : „M-am interesat de unele chestiuni izolate ale construcției noastre capitale, care abia începuse. A trebuit, înainte de toate, să organizez culegerea datelor elementare despre construcții..., să elaborez pentru prima oară indicii construcțiilor și să organizez conjunctura acestei noi ramuri a statisticii sovietice... A trebuit să fie studiate toate chestiunile în legătură cu metodologia, sistemul și organizarea evidenței construcțiilor, punîndu-le de acord cu principiile teoretice marxiste... Aceste lucrări, după aprobarea lor, la consfătuirile unionale pentru evidența construcțiilor, sînt folosite acum în practică de toate organele de evidență a construcțiilor, iar literatura respectivă crește tot timpul" [17].

Aceasta a fost viața lui I. O. Dic-Dicescu, remarcabil patriot comunist, publicist și om de știință romîn.

---

[14] Ț.P.A.I.M.L., fondul nr. 17, opis 1, dosarul nr. 236 ; opis 216, dosarul nr. 262, fila 362.

[15] Vom menționa unele dintre acestea : *I. Dic* : „În lupta pentru construcția capitală în industrie" în „Puti industrializații", 1929, nr. 7 ; „Dinamica și structura construcțiilor americane și sovietice" în „Statisticeskoe obozrenie", 1929, nr. 11 ; „Realizările construcțiilor noastre" în „Izvestia" TIK SSSR, 1.V.1930 ; „Construcții capitale ale industriei" în „Biulletin Gosplana SSSR", august 1930 ; *I. Dic, V. Starovskii* ; „Metodologia calculării indicelui prețului de cost al construcțiilor" în „Naše stroitelstvo", 1931, nr. 13 ; *I. Dic* : „Cum se organizează evidența construcțiilor (principiile teoretice și metodologice)" în „Ekonomiceskaia jizni" din 23.II. 1932 ; „Despre problema indicelui prețului de cost în SSSR" în „Stroitelnaia promîșlennosti", 1933, nr. 7.

[16] ȚGAOR SSSR, fondul nr. 1.562, opis 307, dosarul nr. 1.088, fila 22.

[17] Loc. cit., fila 13.

Date noi privind lupta oamenilor muncii din Romînia împotriva procesului de la Leipzig

I. BABICI

Mişcarea de solidaritate a oamenilor muncii din Romînia cu mişcarea antifascistă în timpul procesului de la Leipzig înscenat de hitlerişti împotriva lui Gheorghi Dimitrov, fiu credincios al poporului bulgar, eminent conducător al mişcării comuniste internaţionale, constituie un moment de seamă în istoria glorioasă a partidului nostru şi face parte integrantă din marea bătălie a proletariatului internaţional împotriva fascismului.

Se ştie că prin incendierea Reichstagului şi procesul de la Leipzig hitleriştii urmăreau să găsească pretextul pentru a dezlănţui o teroare sîngeroasă împotriva clasei muncitoare şi a Partidului Comunist German, crezînd că în acest fel pot lovi şi în mişcarea comunistă internaţională.

Lupta înverşunată care s-a dat între comunism, forţele progresiste din întreaga lume pe de o parte şi fascism, forţa de şoc a reacţiunii mondiale, pe de altă parte, la procesul de la Leipzig a atras şi continuă să atragă atenţia istoricilor, juriştilor şi publiciştilor *.

În articolul de faţă ne propunem să prezentăm unele date noi cu privire la mişcarea antifascistă din Romînia împotriva monstruosului proces de la Leipzig.

La 30 ianuarie 1933 a fost instaurată în Germania dictatura fascistă de către vîrfurile cele mai reacţionare ale burgheziei şi iuncherimii germane, cu sprijinul cercurilor monopoliste străine din Occident.

Venirea lui Hitler la putere, care a însemnat instaurarea terorii fasciste sălbatice în Germania, a fost pentru întreaga reacţiune mon-

* Pentru studierea procesului de la Leipzig, de o mare însemnătate sînt documentele Internaţionalei Comuniste, ale Partidului Comunist German şi ale Partidului Comunist Bulgar, articolele şi cuvîntările lui W. Pieck, W. Ulbricht, D. Manuilski, V. Kolarov şi ale altor conducători ai mişcării muncitoreşti internaţionale. Menţionăm că unele aspecte noi ale desfăşurării monstruosului proces de la Leipzig au fost scoase la iveală cu ocazia procesului de la Nürnberg al criminalilor de război naziști. În ţara noastră au apărut pînă în prezent două materiale privind mişcarea antifascistă din Romînia în legătură cu procesul de la Leipzig : „Procesul incendierii Reichstagului şi mişcarea antifascistă din Romînia", semnat de acad. P. Constantinescu-Iaşi („Studii şi articole de istorie", I, Bucureşti, 1956, pag. 5—19) şi „Mişcarea de solidaritate din Romînia cu Gh. Dimitrov, acuzator al fascismului la procesul de la Leipzig" de Scarlat Calimachi („Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 1/1959, pag. 103—115).

dială, ca și pentru reacțiunea din Romînia, un semnal în vederea intensificării procesului de fascizare și de pregătire a războiului antisovietic. Această politică a claselor dominante a întîmpinat însă pretutindeni o puternică împotrivire din partea maselor populare și, în primul rînd, din partea clasei muncitoare, în frunte cu partidele comuniste.

Imediat după venirea la putere a hitleriștilor în Germania au avut loc în țara noastră eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de Partidul Comunist din Romînia, care, prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul lor revoluționar, au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești din țara noastră.

Cu toată teroarea sîngeroasă dezlănțuită de către burghezie și moșierime, masele muncitoare, sub conducerea partidului comunist, au desfășurat o largă campanie de solidaritate cu conducătorii luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști.

Mișcarea pentru eliberarea conducătorilor luptelor ceferiștilor și petroliștilor din 1933, pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice s-a împletit strîns cu lupta oamenilor muncii, conduși de partid, pentru salvarea lui Gheorghi Dimitrov din ghearele călăilor hitleriști. Muncitorimea din țara noastră a înțeles că a exprima solidaritatea ei cu lupta antifascistă a popoarelor înseamnă a lupta totodată pentru propria-i cauză, împotriva sîngerosului regim burghezo-moșieresc.

Sînt cunoscute împrejurările în care hitleriștii au organizat, la 27 februarie 1933, incendierea provocatoare a Reichstagului și scopurile urmărite de ei. După incendierea Reichstagului, guvernul hitlerist a dezlănțuit o represiune sălbatică împotriva tuturor elementelor progresiste din Germania, și în primul rînd împotriva comuniștilor. Pe lista așa-zișilor incendiatori ai Reichstagului au fost incluși și trei comuniști bulgari, arestați de către poliția hitleristă în ziua de 9 martie 1933 la Berlin : Gh. Dimitrov, B. Popov și V. Tanev *.

Provocarea fasciștilor germani și toate acțiunile lor barbare au stîrnit indignarea și protestul milioanelor de oameni cinstiți din lumea întreagă. În Romînia, masele muncitoare, sub conducerea partidului comunist, au înfierat cu tărie mîrșăvia săvîrșită de naziști prin incendierea Reichstagului, ridicîndu-se cu hotărîre și curaj la luptă pentru eliberarea comuniștilor arestați, în frunte cu Gh. Dimitrov.

„Fasciștii germani — scria „Lupta de clasă", organul teoretic al C.C. al P.C.R. — se întrec prin cruzimi și un sadism de necrezut față de care pălește tot ce istoria a cunoscut pînă acum despre prigoana revoluționarilor" [1].

Partidul Comunist din Romînia, purtătorul credincios al steagului internaționalismului proletar, a fost inițiatorul, organizatorul și conducătorul mișcării antifasciste, de solidaritate a oamenilor muncii din țara noastră în tot timpul pregătirii și desfășurării odiosului proces de la Leipzig.

---

* Gh. Dimitrov era conducătorul P.C.B. și activist cu muncă de răspundere în Internaționala Comunistă ; Blagoi Popov era activist al P.C.B. ; Vasil Tanev era, de asemenea, activist al P.C.B. El a murit în 1941 în lupta împotriva fascismului.

[1] „Lupta de clasă", anul XV, nr. 2, din februarie 1934, pag. 40.

La început, atenția principală a partidului comunist a fost îndreptată spre demascarea în fața maselor a substratului procesului înscenat de către hitleriști, precum și a adevăraților făptași ai incendierii Reichstagului — criminalii fasciști. Publicațiile comuniste ilegale în frunte cu „Scînteia" și „Lupta de clasă", ziarele antifasciste, progresiste au militat pentru răspîndirea adevărului cu privire la incendierea Reichstagului, cerînd eliberarea lui Dimitrov. Totodată, ele au inserat în paginile lor cu regularitate știri despre luptele maselor populare, conduse de partidul comunist, împotriva fascismului.

O contribuție însemnată au adus în această acțiune organizațiile de masă create și conduse de partid.

Uniunea Tineretului Comunist din Romînia a demascat cu tărie provocarea hitleriștilor din 27 februarie 1933. „Tînărul leninist", organul C.C. al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia, a înfierat teroarea dezlănțuită de naziști și metodele folosite de ei în vederea înăbușirii luptei maselor muncitoare. Astfel, într-un articol consacrat analizei situației din Germania, revista descria pe larg măsurile teroriste luate de fasciștii germani împotriva comuniștilor și elementelor democratice, arătînd că „spre a justifica aceste măsuri, Hitler, cu ajutorul unui agent al său *, a dat foc parlamentului, acuzînd pe urmă pe comuniști de aceasta" [2]. Revista chema pe tinerii muncitori și țărani să demonstreze „în fața consulatelor germane ca protest contra terorii fasciste din Germania" [3].

Ajutorul roșu din Romînia a demascat, de asemenea, scopurile urmărite de hitleriști prin înscenarea incendierii Reichstagului. În ziarul „Descătușarea", organul C.C. al Ajutorului roșu din Romînia, se arăta printre altele că „încercarea de a ilegaliza partidul (comunist german — *n.n.*) și de a nu-l lăsa să candideze la alegeri (în ziua de 5 martie 1933 — *n.n.*) s-a izbit de rezistența maselor și a eșuat. Și atunci a recurs guvernul Hitler la faimoasa înscenare : incendierea Reichstagului (parlamentului), ca prin aceasta să îndepărteze masele de alegători și să aibă un pretext pentru dezlănțuirea terorii" [4]. „Buletinul", publicație editată tot de C.C. al Ajutorului roșu, arăta într-un articol că „în bilanțul domniei hitleriste intră incendierea Reichstagului, pentru ca aruncînd vina asupra Partidului Comunist German să poată porni atacul în contra conducătorilor partidului comunist..." [5].

În a doua jumătate a anului 1933, Comitetul național antifascist din Romînia ** a editat în limbile română (1.000 de exemplare), maghiară și germană broșura „Ciuma brună în Germania", în care erau incluse

---

* Este vorba de olandezul Vann der Lübbe — element descompus și declasat, arestat la fața locului, despre care în mod tendențios s-a răspîndit minciuna că era membru al partidului comunist.

[2] „Tînărul leninist", anul VIII, nr. 3, din martie 1933, pag. 18.

[3] Loc. cit., pag. 19.

[4] „Descătușarea", anul III, nr. 13, din martie 1933, pag. 9.

[5] „Buletinul C.C. al Ajutorului roșu din Romînia", anul II, nr. 9, din iulie și august 1933, pag. 6.

** În noile condiții create de ofensiva fascismului și ținînd seamă de starea de spirit antifascistă a maselor largi populare, Partidul Comunist din Romînia a creat și condus organizația de masă legală Comitetul național antifascist (iunie 1933—noiembrie 1934). Activitatea Comitetului național antifascist a avut un rol important în mobilizarea maselor la lupta împotriva fascismului.

fotografii înfățișînd crimele naziștilor, date și fapte cu privire la teroarea sîngeroasă din Germania, citate din protestele lui Romain Rolland și Heinrich Mann împotriva fărădelegilor săvîrșite de hitleriști etc.[6]. Mai tîrziu a fost larg difuzată în traducere românească, precum și în limbile minorităților naționale din țara noastră, broșura „Cartea brună", editată de către Comisia internațională de anchetă în problema incendierii Reichstagului. Ediția în limba maghiară a „Cărții brune", apărută sub îndrumarea Comitetului regional din Transilvania al P.C.R., conținea o prefață originală[7]. Demascînd esența de clasă a fascismului și pericolul pe care îl prezenta pentru țara noastră, prefața sublinia că „incendierea clădirii parlamentului german a dat semnalul pentru ascensiunea fascismului nu numai în Germania, dar și în lumea întreagă, inclusiv în Romînia"[8].

O serie de articole care prezentau opiniei publice în adevărata lumină problema incendierii Reichstagului, falsificată în paginile ziarelor reacționare *, au apărut și în gazetele legale ale vremii aflate sub influența partidului comunist. Astfel, publicația „Frontul evenimentelor culturale și sociale" scria într-unul din numerele sale : „Mîini criminale de provocatori, puși la cale de conducerea mișcării național-socialiste, au pus foc uriașei clădiri a Reichstagului. Această josnică și bestială provocare, după ce a fost aruncată în sarcina mișcării comuniste, a servit drept pretext pentru începerea unei ofensive polițienești în stil mare, sortită a paraliza întreaga activitate a partidului comunist tocmai în preajma alegerilor și a pregăti terenul pentru împingerea lui în ilegalitate"[9]. În același timp, un alt ziar remarca cu ironie : „De la aceste măsuri «frumosul Adolf» așteaptă succesul în alegeri"[10].

După arestarea lui Dimitrov, P.C.R. s-a adresat maselor chemîndu-le să manifeste împotriva odiosului proces înscenat de hitleriști. „Scînteia" ținea mereu trează vigilența maselor, arătînd că în Germania se fac zilnic sute de arestări din rîndurile comuniștilor și antifasciștilor, numeroși luptători fiind asasinați în închisori : „Pe capul comuniștilor bulgari și germani arestați în înscenarea incendierii Reichstagului plutește amenințarea spînzurătorii"[11]. Adresîndu-se maselor de oameni ai

---

[6] „Ciuma brună în Germania", Institutul de arte grafice „Tiparnița", București, strada Dr. Istrati nr. 10, pag. 5 (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4.178, fondul nr. 25, fila 29).

[7] „Barna Könyv", Antifa Kiadas 1934, Tipografia Franklin-Oradea. Cartea conține 84 de pagini și este o ediție prescurtată a cărții originale editată de Comitetul internațional de ajutorare a victimelor fascismului hitlerist la Basel (Elveția) cu titlul : „Braunbuch über Reichstagsbrand und Hitler — Terror" („Cartea brună — despre incendierea Reichstagului și teroarea hitleristă").

[8] Loc. cit., pag. 5.

* Presa burgheză reacționară din țara noastră (de exemplu, „Curentul") a susținut teroarea hitleristă, anticomunistă și antidemocratică dezlănțuită după incendierea Reichstagului și intensificarea ei în timpul pregătirii și desfășurării procesului din Leipzig. Unele ziare burgheze, fiind nevoite să țină seamă de starea de spirit antifascistă a maselor, n-au riscat însă să susțină versiunea oficială a hitleriștilor că Reichstagul ar fi fost incendiat de comuniști. O parte dintre ele și-au exprimat îndoiala cu privire la acuzațiile hitleriștilor, iar altele au arătat că fasciștii sînt adevărații incendiatori.

[9] „Frontul evenimentelor culturale și sociale" nr. 13, din 5 martie 1933, pag. 6.

[10] „Stînga — linia generală a vremii", anul II, nr. 17, din 5 martie 1933, pag. 8.

[11] „Scînteia", anul III, nr. 10, din 1 august 1933, pag. 23.

muncii, ziarul „Descătușarea" scria: „Să legăm lupta noastră contra fascismului și terorii burghezo-moșierești de la noi cu lupta împotriva crimelor și asasinatelor regimului hitlerist... pentru salvarea tovarășilor Thälmann *... Dimitrov, Popov și Tanev" [12].

În iunie 1933, Ajutorul roșu a editat broșura intitulată semnificativ „Crimele naziste din Germania", în care erau demascate atrocitățile hitleriștilor. În broșură se atrăgea atenția asupra faptului că viața lui Gh. Dimitrov era în permanență în pericol, cu toate că el nu avea nici o legătură cu incendierea parlamentului. Broșura se încheia cu lozinca „Trăiască lupta comună a antifasciștilor din lumea întreagă" [13]. Cu privire la pericolul care plana asupra vieții eminentului militant al mișcării muncitorești și comuniste internaționale a avertizat, de asemenea, „Buletinul C.C. al Ajutorului roșu", care a îndemnat masele „la luptă revoluționară, prin întruniri, greve și demonstrații de stradă și în fața legației și consulatelor germane" [14].

Numai intensificarea luptei antifasciste a maselor muncitoare, solidaritatea internaționalistă puteau salva viața lui Dimitrov, arăta ziarul „Descătușarea", deoarece „întemnițările, concentrarea în lagăre, asasinatele prin justiție sau afară sînt astăzi singurele metode de guvernare hitleristă" [15].

În frunte cu comuniștii, oamenii muncii s-au ridicat la luptă pentru eliberarea imediată a lui Gh. Dimitrov. „La Cluj a avut loc (în martie 1933 — *n.n.*) o demonstrație muncitorească în fața consulatului german... Muncitorii au demonstrat sub lozincile: «Jos teroarea din Germania», «Jos Hitler» etc." [16].

Cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai — Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc —, oamenii muncii din Romînia au participat în masă la demonstrațiile organizate de P.C.R., care s-au transformat în puternice acțiuni de luptă împotriva fascismului și a pregătirilor războiului antisovietic. Pretutindeni muncitorii au constituit forțele cele mai active, elementele de bază ale acțiunilor antifasciste ale maselor largi împotriva fascismului. Astfel, la București, „în ziua de 1 Mai (1933 — *n.n.*) un grup de muncitori s-au adunat în fața legației germane pentru a manifesta contra fascismului din Germania" [17]. În orașul Galați, muncitorii portuari, la chemarea partidului comunist, au refuzat să descarce și să încarce vasele germane [18].

Acțiunile antifasciste ale docherilor din portul Galați — supranumit de presa muncitorească „Portul roșu" — au provocat neliniștea și îngrijorarea Ministerului Muncii. Într-o scrisoare adresată Căpităniei

---

* E. Thälmann, conducătorul P.C.G., a fost arestat la 3 martie 1933 de către hitleriști.

[12] „Descătușarea", anul III, nr. 18, din 1 august 1933, pag. 3.

[13] „Crimele naziste din Germania", Editura C.C. al A.R. din Romînia, iunie 1933. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Eb XVII—1, pag. 6).

[14] „Buletinul C.C. al Ajutorului roșu din Romînia", anul II, nr. 9, din iulie și august 1933, pag. 8.

[15] „Descătușarea", anul III, nr. 18, din 1 august 1933, pag. 3.

[16] „Descătușarea", anul III, nr. 13, din martie 1933, pag. 11.

[17] „Descătușarea", anul III, nr. 15, din mai 1933, pag. 13.

[18] „Fabrica și ogorul", anul I, din iunie-iulie 1933, pag. 9.

portului Galați, la 13 iunie 1933, Ministerul Muncii se interesa urgent despre „incidentul relatat de ziare... petrecut în portul dv., și anume că muncitorii n-au voit să descarce mărfurile de pe vaporul german «Andros» pînă ce n-au fost coborîte pavilioanele germane de pe catargul vasului..." [19].

Importante acțiuni cu caracter antifascist, pentru apărarea lui Gh. Dimitrov și a celorlalți comuniști arestați de hitleriști s-au desfășurat în a doua jumătate a lunii iunie în cadrul săptămînii solidarității internaționale împotriva fascismului *. „Fabrica și ogorul", organul Blocului muncitoresc-țărănesc, arăta că, sub influența eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, oamenii muncii din țara noastră și-au intensificat lupta contra fascismului. Muncitorii și țăranii din Romînia, la fel ca „muncitorii și țăranii de pretutindeni, și-au manifestat solidaritatea lor cu lupta antifascistă a proletariatului german, au protestat în stradă împotriva terorii hitleriste..." [20].

Chemările partidului comunist prindeau din ce în ce mai mult viață, pe măsură ce oamenii muncii cunoșteau adevărul cu privire la incendierea Reichstagului. Cu toată opoziția liderilor social-democrați de dreapta, masele de muncitori au desfășurat în comun numeroase acțiuni cu caracter antifascist. Sub presiunea puternică a muncitorilor, au fost adoptate hotărîri antifasciste chiar de către unele sindicate în fruntea cărora se aflau elemente oportuniste. Astfel, la cererea insistentă a membrilor cinstiți ai sindicatelor, Congresul general al Uniunii muncitorilor din porturi, ținut la Constanța în luna august 1933, a „protestat contra barbariilor din Germania" [21]. Docherii din principalele porturi ale țării au înfierat în repetate rînduri crimele hitleriștilor, solidarizîndu-se cu luptătorii antifasciști din Germania.

Din inițiativa partidului comunist, Ajutorul roșu din Romînia a chemat clasa muncitoare și țărănimea muncitoare să organizeze comitete antifasciste „pe fabrică, atelier, uzină și ogor" [22], care să conducă lupta antifascistă a maselor. Ziarul „Descătușarea" s-a adresat, de asemenea, maselor să adune „fonduri pentru ajutorarea celor închiși în lagăre, închisori... pentru ajutorarea emigranților politici germani" [23].

Cu prilejul dezbaterilor din procesul înscenat conducătorilor luptelor ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933, acuzații au demascat ororile regimului fascist din Germania și au trimis salutul lor acuzaților din procesul de la Leipzig.

În ajunul procesului de la Leipzig, Comitetul național antifascist din Romînia a lansat un apel „Pentru demascarea adevăraților incendiatori ai Reichstagului". „Comitetul național antifascist — se arăta în apel —, luînd cunoștință de fixarea din partea guvernului hitlerist a

---

[19] Arhivele statului Galați, Fondul „Căpitănia Portului Galați", pachetul nr. 40, dosarul nr. 6/1933.

* Între 17 și 25 iunie 1933, Ajutorul roșu internațional (M.O.P.R.) a organizat o săptămînă mondială a ajutorării victimelor fascismului german.

[20] „Fabrica și ogorul", anul I, din iunie—iulie 1933, pag. 10—11.

[21] „Tempo", anul I, nr. 49, din 1 septembrie 1933, pag. 3.

[22] „Descătușarea", anul III, nr. 18, din 1 august 1933, pag. 3.

[23] Loc. cit., pag. 3.

procesului așa-zișilor incendiatori ai Reichstagului, fiind în posesia documentelor care dovedesc această monstruoasă și ridicolă înscenare, se alătură protestelor hotărîte exprimate în toată lumea prin zecile de mii de intelectuali și milioanele de muncitori de toate convingerile politice... cere punerea în libertate imediată a celor implicați pe nedrept în proces" [24].

*

Mișcarea antifascistă a maselor muncitoare din țara noastră împotriva procesului de la Leipzig s-a integrat în mișcarea antifascistă din întreaga lume, luînd o amploare tot mai mare în timpul desfășurării monstruosului proces, ale cărui dezbateri au început la 21 septembrie 1933 *.

Așa cum se arată în „Istoria Partidului Comunist Bulgar", „Procesul de la Leipzig a atras atenția întregii lumi pentru că el a constituit prima ciocnire dintre mișcarea progresistă mondială și Germania hitleristă" [25]. Începutul procesului de la Leipzig a provocat în rîndurile maselor un nou val de proteste împotriva fascismului, pentru salvarea victimelor terorii fasciste.

Ținut în lanțuri și izolat de lumea exterioară, Dimitrov a fost supus torturilor fizice și morale, care, după socotelile fasciștilor, trebuiau să frîngă puterea lui de rezistență. Dușmanii comunismului s-au înșelat însă amarnic.

„Scînteia", într-unul din numerele apărute în timpul procesului [26], releva că Gheorghi Dimitrov, călăuzindu-se în lupta sa după indicațiile leniniste cu privire la atitudinea ce trebuie să adopte un muncitor revoluționar față de un tribunal burghez [27], a întors toate acuzațiile și însuși procesul împotriva fascismului. Organizatorii procesului de la Leipzig au fost țintuiți de către Dimitrov la stîlpul infamiei.

În tot cursul procesului, Dimitrov a manifestat o grijă deosebită pentru ca declarațiile sale, așa cum arăta V. I. Lenin, „să devină cuvîntări și declarații de partid, pentru ca agitația să fie în folosul partidului" [28]. „Lupta de clasă", în numărul consacrat împlinirii a 15 ani de la înființarea Internaționalei Comuniste, descriind eroismul și curajul lui Dimitrov în fața tribunalului fascist, arăta care sînt izvoarele forței și invincibilității sale: „Numai flamura măreață a comunismului... numai înțelegerea marxistă a marilor țeluri de clasă, numai convingerea puternică asupra justeței acțiunilor istorice și a izbînzii apropiate, convingerea care este extrem de întărită prin marile succese ale socialismului în U.R.S.S. pot da naștere unor eroi de felul lui Dimitrov" [29].

Ziarul „Buletinul C.C. al Ajutorului roșu din Romînia", descriind comportarea demnă, eroică a lui Dimitrov în perioada procesului, arăta

---

[24] „Tempo", anul I, nr. 60, din 13 septembrie 1933, pag. 1.

* Pînă la deschiderea parodiei judiciare de la Leipzig, începînd de la 9 martie (cînd a fost arestat), Dimitrov a stat închis la poliția din Berlin, fiind transferat după 28 martie la închisoarea Moabit din același oraș.

[25] „Istoria Partidului Comunist Bulgar", Gospolitizdat, Moscova, 1960, pag. 287.

[26] „Scînteia" din septembrie—octombrie 1933.

[27] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 54.

[28] Ibid.

[29] „Lupta de clasă", anul XV, nr. 2, din februarie 1934, pag. 40.

că acesta „a fost exclus din cîteva ședințe, maltratat și tîrît cu forța în celulă pentru atitudinea sa revoluționară" [30].

Datorită poziției combative, curajoase pe care a avut-o Dimitrov în cursul celor 3 luni — cît a durat parodia judiciară de la Leipzig —, calomnia fascistă despre incendierea Reichstagului de către comuniști a fost spulberată. Procesul a fost folosit de către eminentul militant al mișcării comuniste internaționale ca o tribună pentru demascarea hitlerismului.

În cursul desfășurării procesului, P.C.R. a trimis lui Gh. Dimitrov un înflăcărat salut în care erau exprimate cele mai sincere sentimente de solidaritate ale proletariatului romîn cu lupta sa curajoasă împotriva fascismului [31].

Presa comunistă din țara noastră a popularizat pe larg cuvîntările rostite de Gh. Dimitrov la proces — rechizitoriu la adresa fascismului —, demascînd în mod consecvent regimul fascist și crimele săvîrșite de hitleriști. Astfel, „Tînărul leninist", într-un material intitulat „Procesul de la Lipsca", reproduce un fragment din cuvîntarea din 23 septembrie a lui Dimitrov : „În incendierea parlamentului german — arăta Dimitrov — nu comuniștii au vreun amestec, ci cei care au pus foc sînt conducătorii fasciști ai Germaniei. Așa cum burghezia din Bulgaria a aruncat în 1924 în aer catedrala din Sofia, așa guvernul hitlerist a aprins Reichstagul" [32]. Revista relevă perspicacitatea și inteligența de care a dat dovadă tot timpul Dimitrov în lupta dusă împotriva fascismului. În încheiere, articolul chema tineretul muncitoresc și țărănesc să organizeze întruniri, demonstrații de protest în fața legației germane „împotriva terorii fasciste din Romînia, pentru eliberarea deținuților politici" [33].

Ziarul „Ifjuharcos", organul Comitetului regional din Banat al U.T.C.R., exprimînd sentimentele internaționaliste ale tineretului muncitor, își intitulează articolul consacrat procesului de la Leipzig : „Jos mîinile de pe Dimitrov și tovarășii săi !" Ziarul arată că atitudinea lui Dimitrov la proces a stîrnit simpatia și admirația tinerei generații, subliniind faptul că „În spatele lui Dimitrov și al proletariatului german stă solidaritatea celor ce muncesc din toată lumea" [34].

Presa antifascistă din Romînia a rezervat cu regularitate un spațiu însemnat în paginile sale prezentării procesului de la Leipzig. Numeroase fotografii și caricaturi demascau pe adevărații incendiatori ai Reichstagului.

„Reporter" publică o serie de reportaje politice, semnate de N. D. Cocea, sub titlul „Procesul incendierii Reichstagului", însoțite de fotografii reușite. Astfel, în numerele 1, 2, 3 din decembrie 1933, „Reporter" face istoricul incendierii Reichstagului, demascînd pe autorii acestei crime politice — naziștii — și relevînd caracterul mincinos al acuzațiilor aduse comuniștilor. Ziarul conchidea că „Nu se poate găsi nici o lega-

[30] „Buletinul C.C. al Ajutorului roșu din Romînia", anul II, nr. 10, din septembrie—decembrie 1933, pag. 4.
[31] „Scînteia", anul III, nr. 14, din noiembrie 1933.
[32] „Tînărul leninist", anul VIII, nr. 10, din octombrie 1933, pag. 26.
[33] Ibid.
[34] „Ifjuharcos" („Tînărul luptător") din octombrie 1933, pag. 3.

tură între partidul comunist și incendierea Reichstagului", dar, cu toate acestea, „Continuă să fie jucată comedia..." [35].

În cursul procesului, mitingurile, întrunirile, demonstrațiile antifasciste de protest ale maselor contra înscenării judiciare de la Leipzig au continuat cu o intensitate tot mai mare. Într-o circulară semnată de C.C. al Ajutorului roșu, adresată „Către toate comitetele regionale, locale și raionale din țară" se amintea că : „Campania de eliberare a ceferiștilor să fie legată de campania specială pentru salvarea comuniștilor din Germania hitleristă, acuzați de incendierea Reichstagului" [36].

Apelurile pe care comuniștii le adresau maselor pentru intensificarea luptei antifasciste și antirăzboinice erau însușite cu însuflețire de către oamenii muncii.

În primele rînduri ale luptei se găseau masele muncitoare din București, Galați, Cluj, Timișoara etc. Sînt cunoscute manifestațiile puternice ale muncitorilor din fața consulatului german din Cluj și a legației din București, care s-au ținut lanț în lunile septembrie-octombrie 1933, ca protest împotriva monstruosului proces de la Leipzig [37].

Docherii din Galați, în frunte cu comuniștii, au refuzat să descarce în dimineața de 11 octombrie vasul german „Brigitte Sturn", purtînd la catarg pavilionul cu zvastica [38]. Asemenea acțiuni organizate de comuniști au avut loc și în portul dunărean Brăila [39].

Comitetul Central al Partidului Comunist din Romînia, într-o chemare înflăcărată adresată oamenilor muncii, publicată în luna noiembrie, îmbărbăta masele muncitoare în lupta antifascistă, pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice. Chemarea sublinia necesitatea intensificării acțiunilor celor ce muncesc atît pentru eliberarea lui Dimitrov, cît și pentru punerea în libertate a conducătorilor eroicelor lupte muncitorești din 1933 din țara noastră. În apel se spunea că numele lui Thälmann și Dimitrov, care simbolizau lupta internațională a maselor muncitoare împotriva fascismului, precum și numele lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, simbolizînd eroismul detașamentelor de avangardă ale proletariatului romîn în lupta lui nepregetată cu reacțiunea și exploatarea din Romînia, trebuie să devină stindarde de luptă ale maselor muncitoare din Romînia contra fascismului și reacțiunii [40]. Chemarea partidului se termina astfel : „Cinste și glorie reprezentanților bravi ai ceferiștilor de la Griviția și ai petroliștilor din Prahova. Toți la luptă pentru eliberarea închișilor politici !" [41].

La sfîrșitul lunii septembrie 1933 s-a ținut la București un congres al tineretului muncitor socialist din Romînia. Tinerii muncitori și-au manifestat indignarea cînd liderii social-democrați de dreapta i-au sfătuit să nu lupte contra fascismului, ci pentru „cultură" și „organizare". Dele-

---

[35] „Reporter", anul I, nr. 3, din 20 decembrie 1933, pag. 7.

[36] „Buletinul C.C. al Ajutorului roșu din Romînia", anul II, nr. 10, din septembrie—decembrie 1933, pag. 13.

[37] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4.161, fila 391 ; „Tempo", anul I, nr. 87, din 15 octombrie 1933, pag. 1.

[38] „Universul", anul 50, nr. 280, din 13 octombrie 1933, pag. 9.

[39] „Tribuna lucrătorilor coafori-frizeri" nr. 2, din 26 noiembrie 1933.

[40] „Scînteia", anul III, nr. 14, din noiembrie 1933, pag. 18.

[41] Loc. cit., pag. 20.

gații tineretului muncitor din Reșița și de la Lupeni au condamnat cu tărie fascismul și poziția social-democraților de dreapta. Astfel, după cum relatează „Tînărul leninist", „Congresul, sub presiunea delegaților de jos, admite o moțiune de protest contra terorii din Germania și pentru eliberarea lui... Dimitrov, Popov și Tanev" [42].

Alături și sub conducerea clasei muncitoare, intelectualitatea progresistă din țara noastră, care a văzut din exemplul Germaniei hitleriste că fascismul înseamnă pieirea culturii, lichidarea drepturilor și libertăților democratice, pericolul unui nou război, la chemarea comuniștilor, a participat cu însuflețire la mișcarea antifascistă împotriva procesului de la Leipzig.

Cunoscutul ziarist și scriitor comunist Alexandru Sahia, într-un articol intitulat „Ghilotina", a înfierat cu tărie crimele hitleriștilor, relevînd, printre altele, că : „Banda Hitler, Göbbels, Rosenberg și Göring vor rămîne de-a pururi în istorie ca cele mai perfecte genii ale răului" [43].

În „Cuvîntul liber" a apărut un articol al scriitorului Tudor Teodorescu-Branișteț intitulat semnificativ „Bestia", în care, descriindu-se audierea lui Göring * în calitate de martor la proces, se sublinia faptul că, datorită întrebărilor puse de către Dimitrov, „toată depoziția lui (Göring) este o apărare bîiguită, stupidă, incoherentă" [44]. Articolul arăta în continuare că „bestia nu poate să răspundă la întrebările lui Dimitrov și atunci poruncește ca Dimitrov să fie scos din sală, ca să nu mai pună întrebări. Dacă comunistul ar mai fi pus o singură întrebare, bestia — încolțită, prinsă în laț — ar fi trebuit să-și mărturisească vina" [45].

*

Ca rezultat al luptei eroice dusă de către Gh. Dimitrov în fața tribunalului din Leipzig și al puternicei mișcări de solidaritate dezlănțuită în întreaga lume, Dimitrov, Popov și Tanev au fost achitați în ziua de 23 decembrie 1933. Viața lor însă a continuat să fie în primejdie, atîta timp cît se aflau încă în ghearele hitleriștilor.

În aceste condiții, Partidul Comunist din Romînia a chemat masele să continue lupta pentru eliberarea din închisoare a celor achitați. Exprimînd sentimentele de solidaritate proletară ale comuniștilor din țara noastră, C.C. al P.C.R. a trimis în luna februarie 1934 un salut „către Comitetul Central al Partidului Comunist German", în care se spunea

---

[42] „Tînărul leninist", anul VIII, nr. 12, din decembrie 1933, pag. 27.

[43] „Cuvîntul liber" nr. 2, din 18 noiembrie 1933, pag. 11.

* În zilele de 4 și 8 noiembrie au fost audiați ca martori Göring și Göbbels pentru a-l intimida pe Dimitrov. Din boxa tribunalului fascist, Dimitrov a acuzat din nou fascismul, arătînd că nici o putere din lume nu va putea opri mersul înainte al istoriei și victoria comunismului. Cuprins de turbare, Göring l-a amenințat pe Dimitrov cu spînzurătoarea. Istoria a pronunțat însă sentința împotriva lui Göring și a altor căpetenii fasciste. Cuvintele lui Dimitrov au răsunat în 1933 ca un preludiu al judecății ce a avut loc cu 12 ani mai tîrziu la Nürnberg. Menționăm că în 1933 la tribunal s-a înregistrat pe discuri „interogatoriul" pe care Dimitrov l-a luat martorului acuzării H. Göring. În muzeul „Gheorghi Dimitrov", inaugurat în iunie 1952 în clădirea fostei Curți de justiție din Leipzig, se păstrează discuri cu înregistrarea desfășurării ședințelor și dosarele voluminoase ale stenogramelor procesului.

[44] „Cuvîntul liber", nr. 1, din 11 noiembrie 1933, pag. 10.

[45] Ibid.

printre altele : „Dragi tovarăşi ! Comitetul Central al Partidului Comunist din Romînia trimite un călduros salut proletar eroicului Partid Comunist din Germania, care, sîngerînd zilnic sub loviturile dictaturii hitleriste, poartă falnic şi neşovăitor steagul revoluţiei proletare. P.C.R., care lucrează de ani de zile în cea mai adîncă ilegalitate, iar în ultimul timp — sub permanentul regim al stării de asediu, P.C.R., ai cărui membri sînt împuşcaţi sub pretextul fugii de sub escortă, sugrumaţi în beciurile siguranţei, schingiuiţi şi condamnaţi la ani grei de puşcărie, ca, de pildă, tovarăşii ceferişti, înţelege cu atît mai mult lupta eroică pe care P.C. German o duce. Proletariatul din Romînia, sub conducerea P.C.R., îşi are ochii aţintiţi asupra proletariatului german şi îşi încordează forţele pentru sprijinirea luptei eroice a maselor exploatate din Germania". În continuare, în salut se arăta că eroismul clasei muncitoare germane, în frunte cu comuniştii, constituie pentru masele muncitoare din Romînia încă un imbold la luptă contra asupririi dictaturii burghezo-moşiereşti, „un imbold la luptă contra fascismului din Germania, aşa cum au făcut-o muncitorii din porturile Galaţi... care... au refuzat descărcarea vapoarelor cu pavilionul urît de muncitori al crucii încîrligate, pentru smulgerea din ghearele fasciştilor a tovarăşilor Thälmann, Dimitrov,... Popov, Tanev, a căror viaţă este în continuu pericol" [46].

În publicaţiile tipărite sub îndrumarea P.C.R. au apărut numeroase articole care făceau cunoscută maselor victoria repurtată asupra hitleriştilor în procesul de la Leipzig. „Sub focul luptei revoluţionare a maselor muncitoare din întreaga lume — scria ziarul „Descătuşarea" —, în faţa valului întrunirilor şi demonstraţiilor uriaşe desfăşurate sub steagul solidarităţii proletare internaţionale în lupta contra terorii şi fascismului..., guvernul călăilor hitlerişti a dat înapoi" [47]. Articolul sublinia faptul că, deşi achitaţi, Dimitrov şi tovarăşii săi n-au fost eliberaţi din închisoare, cerînd să se ducă mai departe lupta pentru imediata şi necondiţionata eliberare a lor [48].

Organul de presă al C.C. al Ligii Muncii, „Năzuinţa celor ce muncesc", într-un articol intitulat „Comedia justiţiei germane" menţiona că a trecut o lună de la procesul incendierii Reichstagului şi de la achitarea acuzaţilor, ca nevinovaţi de crima ce li se imputa, şi totuşi ei n-au fost puşi încă în libertate. Relevînd atitudinea curajoasă a lui Dimitrov la proces, ziarul arăta că aceasta „a stîrnit în bandele naziste dorinţa unei răzbunări josnice". Faţă de acest pericol, ziarul chema masele populare din ţara noastră, opinia publică mondială să ceară tot mai dîrz punerea în libertate a celor achitaţi. „Ei au fost achitaţi fiindcă erau nevinovaţi. Nimic nu justifică deci deţinerea lor mai departe" [49] — conchide ziarul.

La loc de frunte, în primul său număr din anul 1934, revista „Tînărul leninist" a publicat articolul „Incendiatorii fascişti s-au demascat", în care se arăta că solidaritatea de clasă a proletariatului internaţional a învins. „Uraganul protestelor şi demonstraţiilor a oprit braţul călăilor, a scăpat pe tovarăşii noştri din ghearele bestiilor sîngeroase" [50]. Tînăra

[46] „Buletinul C.C. al P.C.R.", anul IV, nr. 16—17, din ianuarie—martie 1934, pag. 16.
[47] „Descătuşarea", anul IV, nr. 1(19), din 20 ianuarie 1934, pag. 3.
[48] Loc. cit., pag. 3.
[49] „Năzuinţa celor ce muncesc", anul II, nr. 2, din 11 februarie 1934, pag. 4.
[50] „Tînărul leninist", anul IX, nr. 1, din ianuarie 1934, pag. 31.

generație era însă avertizată că „Banditii fasciști n-au pus în libertate pe tovarășii achitați, ci vor să-i asasineze, precum le-a promis bestia Göring — viața lor e în pericol — de lupta voastră depinde eliberarea lor" [51]. Organul de presă în limba maghiară al secțiunii din județul Cluj a U.T.C.R., „Kommunista Ifjuharcos", a publicat, de asemenea, în paginile sale un articol intitulat: „Tribunalul sîngeros de la Lipsca bate în retragere în fața solidarității internaționale" [52], în care se sublinia forța mișcării muncitorești internaționale în lupta contra fascismului și se arăta necesitatea intensificării în continuare a luptei antifasciste.

În ziarul „Reporter", N. D. Cocea, descriind eșecul rușinos al mascaradei judiciare de la Leipzig, scria că : „Sentința tribunalului din Leipzig este dovada unei poltronări de regim nazist..." [53]. Autorul arăta că lupta activă a maselor muncitoare i-a obligat pe fasciști să-l achite în cele din urmă pe Dimitrov.

„Buletinul C.C. al P.C.R." a reprodus un articol apărut în „Pravda" sub titlul „Dimitrov", în care se sublinia că „Din acuzat el a devenit acuzator, scaunul acuzaților l-a transformat în tribună revoluționară, de unde a ridicat sus, asupra întregii lumi... steagul lui Lenin" [54].

„Descătușarea", analizînd poziția lui Dimitrov în tot timpul procesului, scria că „Atitudinea tovarășului Dimitrov arată în chip strălucit care trebuie să fie atitudinea unui luptător conștient al clasei muncitoare în fața justiției de clasă" [55]. „Tînărul leninist" a reprodus, pentru caracterizarea chipului de luptător comunist al lui Dimitrov, cuvintele rostite de acesta la proces : „Comuniștii nu sînt nici sectariști, nici complotiști, ci formează un partid mondial de masă" [56].

Sub presiunea puternicei mișcări antifasciste internaționale împotriva procesului de la Leipzig, datorită acțiunii ferme și energice a Uniunii Sovietice, hitleriștii au fost nevoiți în cele din urmă să pună în libertate, la 27 februarie 1934, pe Dimitrov, Popov și Tanev. Vestea eliberării lui Dimitrov a umplut de bucurie inimile celor ce muncesc, care au militat cu consecvență aproape un an pentru atingerea acestui scop. Presa comunistă și antifascistă a relatat pe larg această victorie a proletariatului internațional. Ziarul „Descătușarea", în cuvinte simple și emoționante, descria astfel această izbîndă istorică : „Banditii hitleriști au fost siliți să dea înapoi în fața valului luptelor și solidarității internaționale ! În lupta contra fascismului criminal, proletariatul mondial a ieșit învingător : Dimitrov, Popov și Tanev au fost smulși din ghearele călăilor hitleriști" [57].

Atitudinea lui Dimitrov în fața tribunalului hitlerist a constituit pentru toți comuniștii un măreț exemplu de tărie revoluționară și un stimulent în lupta împotriva fascismului. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, vorbind despre personalitatea lui Gh. Dimitrov, eminent

---

[51] Ibid.

[52] „Kommunista Ifjuharcos" („Tînărul luptător comunist") din ianuarie 1934, pag. 4—5.

[53] „Reporter", anul II, nr. 4, din 3 ianuarie 1934, pag. 1.

[54] „Buletinul C.C. al P.C.R.", anul IV, nr. 16—17, din ianuarie—martie 1934, pag. 16.

[55] „Descătușarea", anul IV, nr. 1 (19), din 20 ianuarie 1934, pag. 3.

[56] „Tînărul leninist", anul IX, nr. 1, din ianuarie 1934, pag. 11.

[57] „Descătușarea", anul IV, nr. 2 (20), din februarie—martie 1934, pag. 11.

militant al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, arăta că „viața și activitatea lui servesc drept minunat exemplu pentru toți comuniștii și îndeosebi pentru tînăra generație de comuniști, care învață din pilda lui cum trebuie luptat pentru cauza poporului, pentru cauza proletariatului" [58].

*

Valul uriaș de proteste care a străbătut lumea întreagă pînă la porțile Curții de justiție fasciste de la Leipzig, căruia i s-au alăturat și oamenii muncii din Romînia, a reprezentat unul din asprele rechizitorii pe care clasa muncitoare le-a rostit, în numele solidarității sale internaționale, împotriva fărădelegilor hitleriștilor.

Mișcarea antifascistă din Romînia împotriva procesului de la Leipzig a avut un puternic ecou internațional.

Revista „Internațional Molodeji", editată de Internaționala Comunistă a tineretului, în numărul din noiembrie 1933 a prezentat unele aspecte ale luptei tineretului din țara noastră împotriva fascismului, evidențiind faptul că tinerii urmau cu încredere Uniunea Tineretului Comunist. În legătură cu lupta docherilor din porturi, revista scria că „În porturile Galați... și Constanța muncitorii portuari au refuzat să încarce vapoarele germane pînă cînd ele nu coborau pavilioanele fasciste" [59].

Revista „Rundschau", care apărea la Basel (Elveția), s-a ocupat pe larg în paginile sale de mișcarea antifascistă din Romînia. Într-un număr din martie 1933, revista releva că „La Cluj, în fața consulatului german, a avut loc o mare demonstrație muncitorească. Demonstrația s-a desfășurat sub semnul protestului împotriva terorii fasciste din Germania" [60]. Aceeași revistă a publicat în iunie 1933 un articol intitulat semnificativ : „Demonstrația comună a muncitorilor portuari romîni și a matrozilor germani". În articol se arăta, printre altele, că : „În portul romîn Galați a fost o demonstrație însemnată antifascistă. Cînd vaporul german «Andros» a intrat în port, muncitorii portuari romîni au refuzat descărcarea pînă nu se va coborî drapelul fascist" [61]. În încheiere se sublinia faptul că „Demonstrația internațională antifascistă și-a găsit un puternic ecou printre muncitorii fluviali, muncitorii portuari din Romînia" [62].

În numărul din noiembrie 1933, revista „Rundschau" a acordat un spațiu important luptei muncitorilor din Romînia împotriva fascismului. Cu acest prilej, revista releva că luptele din ianuarie-februarie 1933 au stîrnit un puternic ecou în rîndurile maselor populare, mobilizîndu-le mai activ în lupta antifascistă. În cadrul luptei împotriva fascizării țării și a pregătirilor de război antisovietic, „în repetate rînduri au demonstrat muncitorii bucureșteni în fața consulatului german din București împotriva procesului de la Leipzig" [63]. Referindu-se la una dintre aceste acțiuni, revista arăta că, în prima jumătate a lunii octombrie, participanții la demonstrația care a avut loc într-un cartier muncitoresc din Bucu-

[58] „Scînteia", anul XVIII, seria a III-a, nr. 1.469, din 5 iulie 1949.
[59] „Internațional Molodeji" nr. 15, din noiembrie 1933, pag. 36.
[60] „Rundschau", Basel, anul II, nr. 5, din 18 martie 1933, pag. 115.
[61] „Rundschau", Basel, anul II, nr. 21, din 23 iunie 1933, pag. 684.
[62] Ibid.
[63] „Rundschau", Basel, anul II, nr. 44, din 18 noiembrie 1933, pag. 1.746.

rești s-au îndreptat apoi spre consulatul german și „au demonstrat împotriva procesului de la Leipzig, împotriva fascismului" [64]. Este interesantă și relatarea revistei că, sub influența luptelor muncitorești, s-au încadrat în mișcarea antifascistă și cei mai valoroși intelectuali romîni. „Un grup de juriști, printre care cîțiva dintre cei mai de seamă juriști romîni, au trimis o telegramă de protest la Curtea de justiție din Leipzig" [65]. Revista dădea totodată știri cu privire la încercarea de a se organiza la București un contraproces concomitent cu desfășurarea procesului de la Leipzig, pentru a demasca mascarada judiciară înscenată de naziști. Revista arată, referindu-se la acțiunile antifasciste din porturi, că „chiar la prima apariție a vapoarelor cu drapelul crucii încîrligate ei (muncitorii) au intrat în grevă" [66]. Subliniind unitatea de acțiune a muncitorilor contra fascismului, se releva că „Nici printre muncitorii înfometați, nici printre țăranii din împrejurimile orașului-port nu s-au găsit spărgători de grevă" [67].

Publicația burgheză vieneză „Neues Wiener Journal" își informa cititorii la mijlocul lunii octombrie 1933 despre „atacul cu pietre contra legației germane din București", ca semn de protest contra înscenării judiciare din Leipzig [68].

În numeroase țări, masele muncitoare au îmbinat campania de luptă pentru salvarea lui Gh. Dimitrov cu acțiunile întreprinse pentru eliberarea conducătorilor eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 din Romînia.

În numele a mii de muncitori din Bulgaria, secția bulgară a Ajutorului roșu internațional a protestat împotriva procesului înscenat conducătorilor luptelor muncitorești din 1933 la București și împotriva mascaradei judiciare de la Leipzig.

În Grecia, C.C. al Ajutorului muncitoresc a lansat la 18 iulie 1933 un apel pentru intensificarea luptei împotriva înscenării procesului de la Leipzig și pentru punerea în libertate a conducătorilor ceferiștilor romîni. Apelul se adresa „Către toate organizațiile din țară, către sărăcimea și intelectualii cinstiți" [69]. Masele erau chemate să demonstreze în fața legațiilor germane și romîne din Grecia pentru eliberarea lui Dimitrov și „achitarea eroilor ceferiști romîni" [70].

Organul central al Partidului Comunist Francez, „L'Humanité", din 1 februarie 1934 relata că la sfîrșitul lunii ianuarie, în sala „Vagram" din Paris, peste zece mii de oameni ai muncii și-au reafirmat hotărîrea de a lupta pentru eliberarea lui Dimitrov și pentru încetarea terorii sălbatice din „Germania, Romînia, Polonia, Bulgaria, Italia".

---

[64] Ibid.
[65] Ibid.
[66] Ibid.
[67] Ibid.
[68] Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fondul nr. 71/Austria, vol. 17, pag. 125—126.
[69] „Neos Rizospastis" (Atena) din 19 iulie 1933 (Reprodus după „Procesul de la Leipzig și solidaritatea internațională în luptă împotriva fascismului, 1933—1934. Documente și materiale", Editura P.C.B., Sofia, 1958, pag. 57).
[70] Loc. cit., pag. 58.

Ecoul în străinătate al mișcării antifasciste din Romînia, organizată și condusă de P.C.R., confirma creșterea prestigiului internațional al Partidului Comunist Romîn, care s-a situat de la început, menținîndu-se permanent, cu toată fermitatea, pe pozițiile internaționalismului proletar.

*

Aspectele prezentate privind mișcarea antifascistă a oamenilor muncii din Romînia împotriva procesului de la Leipzig în perioada martie 1933-februarie 1934 relevă cu tărie eroismul, combativitatea, patriotismul și internaționalismul proletar al clasei muncitoare din Romînia și al partidului său comunist. „De-a lungul întregii sale existențe — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, partidul nostru a educat pe comuniști, pe oamenii muncii în spiritul internaționalismului proletar, a cultivat în rîndurile membrilor de partid conștiința faptului că ei sînt totodată militanți ai marii familii a partidelor marxist-leniniste din lumea întreagă, ostași ai armatei comunismului mondial" [71].

[71] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări 1959 1961, Editura politică 1961, pag. 460.

Discuțiile asupra machetei volumului IV al tratatului de Istoria Romîniei

În zilele de 28—30 iunie au avut loc în aula Academiei R.P.R. dezbaterile pe marginea machetei volumului IV al tratatului de Istoria Romîniei, care cuprinde perioada 1848—1917.

La dezbateri au participat academicieni, membri corespondenți ai Academiei R.P.R., cercetători de la Institutul de istorie a partidului, membri ai corpului didactic de la Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu", cercetători de la Institutele de istorie din București, Cluj, Iași și de la bazele Academiei din Sibiu și Tg. Mureș, cadre didactice din învățămîntul superior, de la Academia militară, filozofi, economiști, lingviști și istorici literari, juriști, istorici de artă, muzeografi și arhiviști, profesori din învățămîntul mediu. Participarea numeroasă a oamenilor de știință, specialiști în diferite domenii a imprimat dezbaterilor un caracter variat, problemele puse în discuție îmbrățișînd aproape toate aspectele vieții sociale, economice, politice și culturale ale perioadei de dezvoltare capitalistă a Romîniei. La începutul dezbaterilor a luat cuvîntul acad. Athanase Joja, președintele Academiei R.P.R., care a subliniat importanța acestor dezbateri pentru definitivarea volumului.

O prezentare succintă a conținutului machetei și a metodelor de lucru a fost făcută de acad. P. Constantinescu-Iași, redactorul responsabil al volumului. Macheta volumului IV al Istoriei Romîniei, scrisă de pe pozițiile materialismului istoric — a spus vorbitorul —, relevă stăruința autorilor de a prezenta trecutul de luptă al poporului în momentele lui principale. Mișcarea muncitorească și răscoalele țărănimii își găsesc locul cuvenit într-o operă de sinteză a istoriei poporului romîn. O caracteristică importantă a machetei o reprezintă prezentarea unitară a luptei poporului romîn din Țara Romînească, Moldova și Transilvania, precum și realizarea, pentru prima oară, a unei schițe a istoriei artei, culturii și științei romînești moderne. Autorii au manifestat în cele mai multe cazuri o poziție combativă față de istoriografia burgheză, arătînd cum aceasta a falsificat sau ignorat momente importante din istoria modernă a poporului nostru.

În încheierea prezentării sale, acad. P. Constantinescu-Iași a insistat asupra unor laturi negative ale machetei, cunoscute deja autorilor și redactorilor volumului : insuficienta cercetare a condițiilor materiale ale dezvoltării relațiilor de producție și legăturii lor cu suprastructura societății moderne romînești, lipsa unei unități perfecte în forma de expunere, unele greșeli și inadvertențe, îndeosebi în paginile bibliografiei etc.

La discuții au luat parte 39 de vorbitori. De asemenea s-au prezentat comitetului de redacție 70 de referate scrise înainte de începerea discuțiilor sau

în timpul acestora. Specialiștii solicitați să-și spună părerea în legătură cu macheta volumului IV al Istoriei Romîniei au subliniat ținuta științifică a acesteia, orientarea ei justă din punct de vedere ideologic, însemnătatea acestei opere pentru frontul științific și ideologic.

În timpul dezbaterilor, problemele principale care au concentrat atenția participanților au fost : revoluțiile de la 1848 în Țările Romîne (Moldova, Țara Romînească și Transilvania), dezvoltarea economică a Romîniei în diferite etape ale capitalismului, caracterul și particularitățile regimului burghezo-moșieresc, nașterea și formarea clasei muncitoare din Romînia, marile lupte de clasă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului nostru, suprastructura societății romînești în perioada 1848—1917 ș.a.

Dezvoltînd lupta de opinii și schimbul de experiență, participanții au semnalat în mod concret o serie de deficiențe ale machetei, părți slabe sau greșeli, formulînd soluții.

În legătură cu revoluția de la 1848, în special din Moldova, participanții au subliniat că în tratat trebuie să se arate cu claritate caracterul ei burghezo-democratic, forțele motrice, hegemonul revoluției.

Mai mulți participanți la dezbateri au ridicat, pe bună dreptate, problema adoptării unui punct de vedere unitar în delimitarea diferitelor curente ideologice existente în rîndurile burgheziei și boierimii în timpul revoluției din Țara Romînească, deoarece există unele aprecieri diferite între capitolele de istorie politică și cele de cultură. S-a apreciat necesară o îmbunătățire simțitoare a capitolului despre revoluția din 1848 din Transilvania din punctul de vedere al analizei claselor sociale în acțiune, al formelor de luptă ale țărănimii.

Observații însemnate s-au făcut la capitolele despre situația economică, îndeosebi pînă la 1900. În discuții s-a arătat că este necesar să se expună mai pe larg în ce a constat calea reformelor, prusacă, în dezvoltarea capitalismului în agricultură, să se interpreteze corespunzător toate faptele despre legea rurală din 1864 și să se facă, în capitolul al VIII-lea, o temeinică analiză care să explice căile de dezvoltare a capitalismului în vechea Romînie și în Transilvania.

Una dintre problemele principale pe care le ridică istoria modernă a Romîniei o constituie caracterul și esența regimului burghezo-moșieresc. Mulți vorbitori au apreciat că evoluția acestui regim trebuie să-și găsească o rezolvare potrivită în volum. Prin regimul burghezo-moșieresc trebuie înțeleasă nu numai coaliția politică dintre burghezie și moșierime, înțelegerea care a survenit între ele, ci un tip specific de evoluție social-economică în cadrul formelor de evoluție capitalistă. O trăsătură esențială a acestui regim o constituie dezvoltarea capitalismului în agricultură pe calea reformelor, în condițiile păstrării unor puternice rămășițe feudale. La baza înțelegerii politice dintre cele două clase dominante, burghezia și moșierimea, înțelegere al cărei ascuțiș era îndreptat împotriva luptei maselor populare, stătea împletirea intereselor economice și sociale ale acestor clase. Teama atît a burgheziei cît și a moșierimii de mișcarea revoluționară a maselor populare a determinat consolidarea acestei înțelegeri. Trebuie bine clarificată accepția dată în tratat „monstruoasei coaliții". Uneori monstruoasa coaliție este privită în machetă într-un sens istoric mai larg, ca formă a compromisului dintre burghezie și moșierime, compromis ale cărui începuturi s-au făcut simțite încă după revoluția din 1848, alteori i se dă o accepție mult mai îngustă, ca „înțelegere a moșierimii conservatoare cu gruparea liberal-radicală, cu scopul de a răsturna pe domnitor (Al. Ioan Cuza)."

Pactul dintre diferitele grupări politice ale burgheziei și moșierimii în scopul detronării lui Cuza constituie doar un episod în consolidarea regimului burghezo-moșieresc. S-a menționat că tendința spre compromis a burgheziei cu moșierimea nu este suficient de subliniată încă de la început, în timp ce divergențele politice dintre burghezie și moșierime sînt chiar exagerate. Desigur, între burghezie și moșierime au existat divergențe serioase, care au îmbrățișat o largă sferă de probleme economice și politice, după cum în sînul burgheziei au existat diferite fracțiuni cu interese opuse. Aceste divergențe aveau loc însă în cadrul intereselor de grup, dar ele nu urmăreau de loc înlăturarea regimului burghezo-moșieresc, ci, dimpotrivă, consolidarea acestui regim. Interesele obiective ale maselor populare se izbeau de interesele coaliției burghezo-moșierești, cu toate nuanțele din sînul acesteia. Adevărata delimitare a dispoziției forțelor de clasă din țara noastră avea loc între masele populare, în primul rînd muncitori și țărani, pe de o parte, și coaliția burghezo-moșierească, pe de altă parte.

Epoca modernă a Romîniei este bogată în creații istorice ale maselor : Unirea Țărilor Romîne din 1859, războiul pentru independență din 1877—1878, nenumăratele acțiuni și lupte ale maselor împotriva claselor exploatatoare și reacționare. In tratat este necesar să se vorbească mai documentat despre rolul maselor populare în înfăptuirea Unirii, trebuie eliminate detaliile de prisos despre mișcarea unionistă din cadrul vîrfurilor sociale. Marile lupte de clasă din secolele al XIX-lea și al XX-lea să fie prezentate în amploarea necesară și cu puterea de expresie corespunzătoare.

Participanții la dezbateri au indicat în intervențiile lor să se dea aprecieri unitare în toate capitolele asupra diferitelor personalități care au jucat un rol însemnat în istoria socială și politică a țării noastre. În tratat ar fi necesar să fie înfățișat portretul multilateral al marilor personalități progresiste ale epocii.

Deși capitolele privind istoria mișcării muncitorești au provocat mai puține discuții, s-au făcut unele sugestii și observații demne de a fi luate în seamă de autori. Problema nașterii și formării clasei muncitoare trebuie tratată mai larg și temeinic ; ea să urmeze după capitolul despre „Dezvoltarea capitalismului în Romînia în 1864—1878", să fie înfățișat mai complet procesul unirii socialismului științific cu mișcarea muncitorească.

Capitolele și paragrafele referitoare la istoria mișcării muncitorești trebuie să prezinte cu puterea și amploarea cuvenită rolul clasei muncitoare în istoria Romîniei, legăturile mișcării muncitorești din patria noastră cu mișcarea muncitorească internațională. În tratat este bine prezentată influența revoluției ruse din 1905—1907 în țara noastră. Este necesar ca și înrîurirea Comunei din Paris — prima revoluție proletară —, precum și a altor evenimente revoluționare în viața socială, politică și culturală să fie înfățișate mai pe larg.

În legătură cu evenimentul trădării „generoșilor" trebuie analizate și acțiunea burgheziei, politica liberalilor, care, prin Ionel Brătianu, au impulsionat săvîrșirea acestei mîrșave trădări în rîndurile partidului clasei muncitoare. Este știut că după 1899 mișcarea muncitorească a rămas mai departe „coaptă" pentru existența unui partid politic. De aceea ar trebui mai bine conturat procesul de refacere a partidului clasei muncitoare, tratate mai pregnant lupta și rolul elementelor înaintate, revoluționare.

Dezvoltarea oportunismului în mișcarea socialistă din Romînia, precum și lupta împotriva oportunismului și lichidatorismului se cer, de asemenea, a fi analizate mai profund și mai complet.

În discuții s-a indicat să se prezinte influența Internaționalei a II-a asupra mișcării muncitorești din Romînia ; congresele ei, la care au participat și reprezentanții mișcării muncitorești din Romînia, să fie nu numai amintite în treacăt sau doar în legătură cu alte probleme cu caracter internațional.

Participanții la discuții au cerut să fie tratate mai pe larg o serie de aspecte ale mișcării muncitorești din Transilvania : începuturile mișcării muncitorești, activitatea secției Internaționalei I, lupta dusă împotriva curentelor diversioniste și a politicii conducerii P.S.D. de pactizare cu partidele burgheze, istoria mișcării muncitorești din Transilvania din anii 1908—1910. Tratînd mișcarea muncitorească din Transilvania, să se arate de ce erau dominante concepțiile reformiste, austro-marxiste, care duceau la fărîmițarea forțelor oamenilor muncii de diferite naționalități. În discuții s-a subliniat să fie redate legăturile multilaterale dintre mișcarea muncitorească din Romînia veche cu mișcarea din Transilvania.

Pentru perioada din timpul primului război mondial imperialist, în discuții s-a propus, pe bună dreptate, să fie prezentată mai larg poziția clasei muncitoare împotriva războiului atît în vechea Romînie (în anii neutralității și după intrarea în război), cît și în Transilvania, care din 1914 a fost angrenată în război în cadrul Austro-Ungariei.

Din text rezultă că în perioada neutralității (1914—1916) întreaga atitudine a burgheziei și moșierimii romîne ar fi fost dominată numai de problemele teritoriale, subapreciindu-se celelalte chestiuni. O dată cu prezentarea presiunilor și legăturilor imperialiștilor francezi și englezi cu clasele dominante din Romînia, trebuie demascate cu tărie manevrele imperialiștilor din țările blocului Puterilor Centrale.

Rolul Partidului social-democrat din Romînia în această perioadă, acțiunea lui în cadrul aripii stîngi zimmerwaldiene organizate de V. I. Lenin trebuie subliniate mai puternic și, de asemenea, arătat că pe teritoriul ocupat de imperialiștii germani nu s-au închegat numai grupuri revoluționare, ci organizații întregi socialiste, care în 1916—1917 au acționat în ilegalitate.

Mai temeinic trebuie analizate problema națională în Transilvania și lupta de eliberare națională în toate capitolele, mai ales în cele privind perioada războiului imperialist.

În prezentarea problemelor istoriei moderne a Romîniei, autorii volumului s-au străduit permanent să surprindă motorul dezvoltării societății — lupta de clasă. Dar lupta de clasă nu poate fi tratată „pe capitole", ci în conexiunea, în ansamblul și în cursul tuturor evenimentelor, atît economice, politice, cît și ideologice-culturale. Sub acest aspect, problemele se cer încă aprofundate.

În discuții s-a subliniat ca macheta să fie eliberată de tendința de a acorda precădere vieții politice a claselor dominante, redusă uneori la lupta de culise dintre partidele de guvernămînt, înlăturate amănuntele nesemnificative, cu deosebire în capitolele din partea întîi, care nu sînt de natură să dea claritatea necesară tratatului și dezvăluirea caracterului, a naturii de clasă a politicii promovată de diferite guverne.

Atît în intervențiile orale cît și în referatele scrise s-a arătat că prezentarea dezvoltării culturii trebuie făcută cu mai multă precizie și minuțiozitate. Este necesar ca aceste capitole să urmărească procesul de formare a culturii unitare romînești din cele trei provincii, precum și lupta dintre cele două culturi în sînul culturii naționale. Lupta de idei să fie suficient reliefată, paragrafele să înlăture caracterul adesea numerativ, bibliografic.

Cum multe dintre capitole au fost scrise cu 2—3 ani în urmă, autorii vor trebui să-şi revadă textul, punîndu-l în concordanţă cu rezultatele celor mai recente cercetări ale ştiinţei istorice şi cu documentele de partid.

Din partea comitetului de redacţie al volumului IV, acad. P. Constantinescu-Iaşi a mulţumit participanţilor pentru contribuţia lor la îmbunătăţirea tratatului de Istoria Romîniei, arătînd că întregul colectiv de autori şi redactori se va strădui să ducă la bun sfîrşit această sarcină de onoare încredinţată istoricilor de către Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn.

Istoricii au primit o îndrumare preţioasă şi un sprijin deosebit prin raportul tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej la a 40-a aniversare a partidului. Raportul constituie un îndreptar profund pentru istoria modernă şi contemporană a Romîniei, după care istoricii se orientează în tratarea problemelor privind rolul, ponderea clasei muncitoare în istoria generală a patriei, marile lupte de clasă, aprecierea activităţii partidului social-democrat, a poziţiei clasei muncitoare faţă de războiul imperialist ş.a. Însuşindu-şi necontenit învăţătura marxist-leninistă, documentele de partid, istoricii din ţara noastră vor reuşi să prezinte tratatul la înălţimea sarcinilor puse de partid.

Cuvîntul de închidere a discuţiilor a fost rostit de acad. Ath. Joja.

O valoroasă lucrare ştiinţifică privind istoria Transilvaniei *

Raportul Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn la Congresul al II-lea al partidului a arătat că „o sarcină de mare răspundere stă în faţa istoricilor noştri, aceea de a elabora, cu forţele unui larg colectiv de cercetători ştiinţifici, o istorie a Romîniei care să studieze, de pe poziţiile învăţăturii marxist-leniniste, tot ce s-a realizat la noi pe tărîmul ştiinţei istorice şi să însemne un pas înainte în dezvoltarea acestei ştiinţe, îndeosebi în soluţionarea unor probleme de bază ale istoriei noastre — probleme ale procesului de formare a poporului romîn, ale istoriei contemporane, ale periodizării istoriei".

Pe linia îndeplinirii acestei sarcini şi în strînsă legătură cu elaborarea Tratatului de istorie a Romîniei se situează lucrarea „Din istoria Transilvaniei", din care au apărut pînă în prezent două volume, cel de-al treilea şi ultim volum urmînd să fie tipărit în cursul anului 1962. Lucrarea a fost primită cu un deosebit interes de cercetătorii în domeniul istoriei, de publicul larg de cititori, fapt care şi-a găsit expresia şi în numeroasele recenzii care i-au fost consacrate. Ţinînd seamă de observaţiile critice şi sugestiile făcute în legătură cu prima ediţie a volumului I, colectivul de autori a adus ediţiei a II-a o serie de îmbunătăţiri. Au căpătat o dezvoltare mai largă problemele privind viaţa economică, politică şi culturală a dacilor, statul dac, stăpînirea romană în Dacia, formarea poporului şi a limbii romîne, desfăşurarea luptei de clasă pe teritoriul Transilvaniei, situaţia economică a Transilvaniei în prima jumătate a secolului al XIX-lea, ceea ce înlesneşte înţelegerea mai profundă a cauzelor revoluţiei burghezo-democratice din anul 1848.

Colectivul de autori care a elaborat cele două volume privind istoria Transilvaniei a pus la baza cercetărilor şi a interpretării istorice învăţătura marxist-leninistă referitoare la dezvoltarea vieţii sociale. Avînd drept busolă sigură materialismul istoric, autorii au reuşit să valorifice în mod critic materialul documentar arheologic, narativ şi bibliografic privind istoria Transilvaniei şi să dea cea dintîi lucrare de sinteză, scrisă de pe poziţii marxiste, referitoare la viaţa economică, social-politică şi culturală desfăşurată pe acest teritoriu din cele mai vechi timpuri cunoscute şi pînă în anul 1918, cînd s-a înfăptuit unirea Transilvaniei cu Romînia, desăvîrşindu-se unitatea naţională a statului romîn.

În primul volum al lucrării sînt prezentate problemele de bază ale istoriei străvechi, vechi şi medii a Transilvaniei, ca viaţa socială în epoca comunei primitive şi în cea a sclavagismului, formarea şi continuitatea poporului romîn în regiunea carpato-dunăreană, apariţia şi dezvoltarea relaţiilor feudale (perioada feudalismului timpuriu, a feudalismului dezvoltat şi cea a destrămării feudalismului şi începuturilor capitalismului), lupta maselor populare din Transilvania împotriva dublei asupriri, sociale şi naţionale.

În volumul al II-lea sînt înfăţişate, în continuare, cele mai de seamă probleme ale dezvoltării Transilvaniei în perioada 1848—1918 : revoluţia burghezo-democratică din 1848—1849 ; dezvoltarea Transilvaniei pe cale capitalistă ; apariţia şi dezvoltarea mişcării muncitoreşti ; lupta maselor muncitoreşti şi ţărăneşti împotriva exploatării şi a asupririi naţionale, pentru unirea Transilvaniei cu Romînia ; legăturile între populaţia celor trei ţări romîne pe plan econo-

* „Din istoria Transilvaniei", Editura Academiei R.P.R., vol. I, ediţia I (1960) şi ediţia a II-a (1961) ; vol. II (1961). Autori, vol. I : acad. Constantin Daicoviciu, Ştefan Pascu, Victor Cheresteşiu, Ştefan Imreh, Alexandru Neamţu, Tiberiu Morariu ; vol. II : Victor Cheresteşiu, Cornelia Bodea, Bujor Surdu, Camil Mureşan, Constantin Nuţu, Acaţiu Egyed, Vasile Curticăpeanu. Lucrarea a fost pregătită sub îngrijirea lui Miron Constantinescu.

nic, politic și cultural. Un capitol este consacrat problemelor culturii.

Sprijinindu-se pe un bogat material documentar, pe o amplă și convingătoare argumentare științifică, lucrarea reușește să ne redea tabloul veridic al dezvoltării societății omenești de pe teritoriul Transilvaniei, în care munca și lupta maselor producătoare au fost factorul hotărîtor, motorul dezvoltării vieții sociale.

Autorii au reușit să pună în lumină trăsăturile principale ale dezvoltării istorice a Transilvaniei, ceea ce asigură lucrării o strînsă unitate și înlesnește cititorului urmărirea și fixarea ideilor de bază.

*

Una dintre aceste trăsături o constituie *continuitatea de viață pe teritoriul Transilvaniei* — ca, de altfel, *pe întregul teritoriu al țării noastre* —, continuitate care poate fi urmărită încă din timpurile străvechi. Așa cum se subliniază în lucrare, „...între viața omenească din paleoliticul tîrziu și cea din epoca pietrei șlefuite nu există un gol (hiatus), ceea ce constituie dovada unei *continuități neîntrerupte a populației străvechi*, la care s-au putut adăuga și s-au adăugat noi roiuri de populații venite din afară, atît în epocile paleolitică și mezolitică, cît și în cursul celei următoare, a neoliticului". [2]

Lucrarea combate, argumentat, tezele greșite și tendențioase ale unei părți a istoriografiei burgheze străine potrivit cărora în urma celor două războaie de cucerire a Daciei de către Imperiul roman întreaga populație a acestei provincii ar fi fost distrusă, alungată sau vîndută ca robi în afara Daciei. Astfel de teze vin în contradicție nu numai cu logica lucrurilor — stăpînitorii romani au avut interesul să folosească populația băștinașă pentru exploatarea bogățiilor acestei provincii —, ci și cu o serie de dovezi care atestă continuitatea elementului autohton în Dacia.

În ceea ce privește situația de pe teritoriul Daciei după retragerea stăpînirii romane, autorii arată că, așa cum dovedesc și recentele descoperiri arheologice, se poate vorbi cu certitudine despre existența mai departe aici a populației băștinașe, daco-romane. Pe baza materialelor arheologice, a analogiei cu alte provincii părăsite de Imperiul roman, ca și pe baza studierii evoluției procesului social-politic în perioada migrației popoarelor, autorii ajung la concluzia prezenței masive în Transilvania în secolul al X-lea „...*a unei populații romînești* de țărani agricultori și de păstori cu o stratificare și organizare social-politică suficient de bine conturată, realitate ce se reflectă în documente și în alte izvoare scrise din sec. XII—XIII și dintre care unele privesc *situații mult anterioare*" (vol. I, pag. 61).

În lămurirea problemelor care se referă la această perioadă, lucrarea aduce o serie de dovezi arheologice și narative care îngăduie să se analizeze, în mod științific, procesul migrării și stabilirii ungurilor în Panonia la începutul secolului al X-lea și extinderea stăpînirii lor asupra Transilvaniei în secolele al XI-lea și al XII-lea. În momentul pătrunderii ungurilor în Transilvania exista pe acest teritoriu o populație autohtonă, cu organizații politice proprii — cnezate și voievodate —, care au opus o dîrză rezistență incursiunilor și pretențiilor de dominație ale căpeteniilor triburilor maghiare.

Spre sfîrșitul secolului al XI-lea, regele Ungariei și aristocrația din jurul său au reluat acțiunea de cucerire a Transilvaniei, ajungînd, în primul pătrar al veacului al XII-lea, în văile rîurilor Someș, Mureș și Tîrnava Mică. Pentru exploatarea bogățiilor Transilvaniei, statul feudal maghiar a început organizarea unor centre economice, strategice și administrative. Așa au luat naștere, în jurul vechilor cetăți romîno-slave, comitatele regale, dar numele acestor unități administrative sînt provenite din termenii slavi corespunzători, după cum și instituțiile politice băștinașe au trebuit să fie recunoscute de către cuceritori, ele supraviețuind în tot cursul epocii feudale, ca realități durabile: cnezatele, voievodatele și districtele, conduse de cnezi, voievozi și juzi.

Din aceste instituții băștinașe, găsite de cuceritorii feudali maghiari, s-a născut și forma de organizare politică a acestei țări — voievodatul Transilvaniei —, instituție specifică care a dăinuit timp de aproape patru veacuri și jumătate. Autorii lucrării arată că, de fapt, Transilvania nu s-a contopit niciodată deplin cu regatul Ungariei, nu a format o singură țară cu aceasta. Încoronarea acestei situații autonome a fost instituirea adunării generale a nobililor din Transilvania, care era convocată și prezidată de voievod sau de împuternicitul acestuia, așa cum regele convoca și prezida dietele Ungariei. Această instituție, menționată pentru întîia oară la 1288, s-a întrunit periodic, ori de cîte ori a fost nevoie, accentuînd situația autonomă a Transilvaniei față de regatul Ungariei, pînă în 1541, cînd Transilvania a fost transformată în principat autonom.

Autorii analizează multilateral situația creată în Transilvania în urma prăbușirii statului feudal ungar sub loviturile invaziei turcești și în urma constituirii principatului

[2] „Din istoria Transilvaniei", vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1961, ediția a II-a, pag. 16—17. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

Transilvaniei, care n-a ajuns niciodată sub stăpînirea directă a Porții otomane, ci și-a păstrat autonomia internă și instituțiile proprii. Mai mult decît atît, datorită unor împrejurări specifice și tradițiilor de luptă antiotomană, chiar vasalitatea față de Poartă, plata tributului și a altor obligații au avut proporții mai reduse în comparație cu alte țări vasale. Autorii subliniază că, în această situație, principatul autonom al Transilvaniei și-a putut dezvolta propriile instituții, s-a putut orienta din punct de vedere economic și politic tot mai mult spre celelalte două țări românești, a putut să joace un rol important în diferite coaliții europene, dintre care unele îndreptate împotriva turcilor și habsburgilor.

*

O altă trăsătură caracteristică în dezvoltarea istorică a Transilvaniei, pe care lucrarea o subliniază, este *caracterul în linii mari unitar al vieții sociale pe întreg teritoriul țării noastre.*

Așa cum se subliniază încă în prefața primului volum, „...Transilvania (în sensul larg al cuvîntului) a fost întotdeauna direct legată de viața economică și culturală, de dezvoltarea regiunilor și țărilor de la sud și răsărit de Carpați, fie în cadrul Daciei libere sau al Daciei romane, fie în cadrul formațiunilor politice romîno-slave, fie ca voievodat în cadrul regatului Ungariei feudale în sec. XI—XVI, fie ca principat autonom (vasal Porții otomane), iar în sec. al XVIII-lea și în mare parte a secolului al XIX-lea ca principat autonom în cadrul Imperiului habsburgic" (vol. I, pag. IX—X).

Acest caracter unitar al dezvoltării poporului nostru pe întreg teritoriul țării este demonstrat convingător încă în primul capitol al lucrării, care se referă la cadrul geografic și la viața economică.

Legăturile economice, politice și culturale ale populației din teritoriul Transilvaniei cu cea de peste Carpați sînt cercetate și înfățișate în lucrare începînd încă din orînduirea comunei primitive și a societății sclavagiste. Daco-geții din Ardeal și Banat au avut strînse legături cu cei de pe teritoriul Moldovei, Dobrogei, Munteniei și Olteniei, adeseori același trib sau aceeași uniune de triburi extinzîndu-se pe ambele versante ale Carpaților. Autorii subliniază faptul că deși au existat deosebiri de la o regiune la alta „...*societatea daco-getă de pe teritoriul Romîniei de astăzi parcurge, în general, aceeași linie de dezvoltare social-economică și culturală*" (vol. I, pag. 23). În perioada stăpînirii romane asupra Daciei și apoi în perioada migrației popoarelor, aceste legături au continuat. Procesul de formare a poporului și a limbii romîne s-a desfășurat în întreg spațiul carpato-dunărean de la nordul Dunării inferioare, avînd ca teritoriu-nucleu regiunea de deal și de munte a Daciei.

În epoca feudală, deși Transilvania a fost înglobată în statul feudal maghiar, ea s-a orientat, atît din punct de vedere economic, cît și politic, mai mult către Moldova și Țara Romînească, ceea ce explică și dezvoltarea deosebit de înfloritoare pe care au cunoscut-o orașele Brașov, Sibiu și Bistrița, așezate la porțile de largă circulație spre celelalte două țări românești. Maramureșul se orienta și el, din punct de vedere economic, mai mult înspre Moldova.

Pe plan politic se constată, de asemenea, strînse legături între Muntenia, Moldova și Transilvania, întărite îndeosebi de necesitatea apărării comune împotriva pericolului turcesc. Luptele purtate de oastea Țării Românești sub conducerea lui Mircea cel Bătrîn au constituit o pavăză și pentru Transilvania, pentru ca la puțină vreme după aceea, cînd voievod al Transilvaniei a devenit Iancu de Hunedoara (1441), această țară să ajungă centrul spre care gravitau și Moldova și Țara Romînească, în vederea creării unui puternic bloc antiotoman.

Urcarea lui Vlad Țepeș pe tronul Țării Românești cu ajutorul lui Iancu de Hunedoara a fost expresia aceleiași politici de unire a eforturilor în vederea luptei antiotomane, în care a fost obținută marea victorie de la Belgrad (1456). În lucrare este subliniat faptul că sprijinul maselor largi ale țărănimii, cnejilor, orășenimii și micii nobilimi și caracterul obiectiv al luptei de apărare, purtată cu efortul unit al popoarelor din sud-estul Europei și al celor trei țări românești, explică aceste succese politice și militare.

În vremea domniei lui Ștefan cel Mare, Moldova a devenit centrul de atracție în constituirea unui front comun antiotoman. În bătălia de la Vaslui (1475) au luptat sub același steag nu numai moldovenii, ci și secuii ; la rîndul lor, sașii din Transilvania, amenințați de pericolul turcesc, îl socoteau pe Ștefan ca fiind trimis „pentru cîrmuirea și apărarea Transilvaniei" și îl rugau „să se apropie de această țară spre a o feri de acei turci nespus de crînceni".

Mai tîrziu, în condițiile formării principatului Transilvaniei, legăturile economice și politice dintre cele trei țări romîne s-au dezvoltat și mai mult. Aceasta a înlesnit procesul de unire politică a celor trei țări sub conducerea lui Mihai Viteazul Autorii lucrării analizează factorii care au acționat în această direcție, printre care în primul rînd necesitatea luptei antiotomane, cu forțele unite ale celor trei țări romîne. Situîn-

du-se pe poziții opuse față de istoriografia burgheză, care făcea din Mihai un instrument al politicii habsburgice și al „Ligii creștine", autorii scot în evidență faptul că *Mihai Viteazul a reprezentat forțele antiotomane dinăuntrul Imperiului turcesc și din țările aflate sub suzeranitatea turcească — în primul rînd ale celor trei țări române* — care și-au unit forțele și au început acțiuni comune antiotomane.

În lucrare, Mihai este înfățișat în mod just ca un reprezentant al acelei boierimi din Țara Românească ostilă politicii de jaf și asupririi otomane, dar care, totodată, își urmărea prin toate mijloacele interesele proprii de întărire a puterii economice și politice. Aceasta a făcut ca interesele țărănimii și orășenimii să fie sacrificate, ceea ce a dus la subminarea a însăși acțiunii politice de unire a celor trei țări române, boierimea munteană temîndu-se de întărirea puterii centrale, iar nobilimea transilvăneană văzîndu-și amenințată supremația sa. Înghebată înainte de a fi fost pe deplin coapte premisele economice, unirea politică a celor trei țări române s-a destrămat repede, o dată cu moartea lui Mihai. La aceasta au contribuit și factorii externi, ca ostilitatea marilor puteri — Imperiul otoman, Imperiul habsburgic și Polonia. Dar actul politic înfăptuit la sfîrșitul veacului al XVI-lea a avut o importanță deosebită în istoria poporului nostru, el fiind cea dintîi unificare politică-administrativă a teritoriilor locuite de români. Această unificare — deși vremelnică — a celor trei țări române a constituit un exemplu și un stimulent pentru încercări similare întreprinse în veacul al XVII-lea.

*

În lucrarea „Din istoria Transilvaniei" s-a acordat o atenție deosebită *luptei de clasă ca motor al dezvoltării societății bazate pe clase antagoniste* și, în cadrul acestei lupte, *solidarității maselor populare românești și ale minorităților naționale de pe teritoriul Transilvaniei*. Autorii înfățișează pe larg diferitele forme ale luptei de clasă, începînd cu cele din vremea orînduirii sclavagiste, apoi marile răscoale antifeudale și culminînd cu mișcarea revoluționară a proletariatului. Răscoala de la Bobîlna din 1437 a constituit, se subliniază în carte, „...unul din cele mai însemnate momente din lupta de veacuri a țărănimii române și maghiare, a lucrătorilor de la ocne și mine, a orășenimii sărace din patria noastră și o mare victorie asupra stăpînilor feudali" (vol. I, pag. 150).

Înăbușirea sîngeroasă a răscoalei de către nobilimea reacționară n-a putut împiedica noi ridicări la luptă ale țărănimii împilate. În 1514 a izbucnit o nouă și puternică răscoală, sub conducerea țăranului secui Gheorghe Doja, la care au luat parte țărani și orășeni săraci, români, maghiari și secui. *„Programul înaintat, masele mari participante la răscoală, întinderea acesteia pe un teritoriu atît de vast, începutul de organizare a unei oști țărănești în vederea zdrobirii dușmanului de clasă, toate acestea ridică mișcarea deasupra unei răscoale obișnuite, o situează la înălțimea unui război țărănesc, cum îl numește Engels"* (subl. ns.) (vol. I, pag. 154).

După înfrîngerea răscoalei, legarea de glie a țărănimii iobage a fost consfințită prin lege. Răscoala a dus însă la slăbirea statului feudal, ceea ce a reieșit limpede și cu prilejul dezastrului suferit în bătălia de la Mohacs (1526). În perioada ce a urmat, masele țărănești au avut de suportat atît jugul feudal, cît și cel al stăpînirii turcești.

La sfîrșitul secolului al XVII-lea, principatul Transilvaniei a trecut sub stăpînirea habsburgică. Diploma leopoldină, care a reglementat principiile după care urma să fie condusă Transilvania, recunoștea vechile așezăminte economice, administrative și judecătorești, precum și statutul separat al Transilvaniei, supusă direct împăratului. În fapt, însă, habsburgii au urmărit să restrîngă cît mai mult autonomia Transilvaniei și să-și întărească autoritatea. Puterea politică aparținea exclusiv claselor dominante ale celor trei „națiuni" recunoscute, românii fiind excluși de la exercitarea acesteia, ceea ce arată dublul jug — social și național — la care era supus poporul român. Pe umerii maselor populare au fost aruncate noi și apăsătoare poveri, care se adăugau obligațiilor feudale sporite și ele în condițiile acumulării primitive a capitalului. Ascuțirea contradicțiilor sociale și asuprirea politică au dus la întețirea luptei antifeudale și antihabsburgice. Creștea numărul răzvrătirilor și al răscoalelor țărănești ; numeroși fugari își căutau adăpost peste graniță, în primul rînd în Țara Românească și Moldova. În condițiile destrămării feudalismului și ale începutului dezvoltării relațiilor capitaliste, în 1784 s-a declanșat — ca urmare a creșterii necontenite a luptei maselor — marea răscoală populară condusă de Horia, Cloșca și Crișan, în care asupriții români, maghiari și de alte naționalități s-au ridicat cu hotărîre împotriva jugului feudal și a nedreptăților de tot felul.

În condițiile acestei epoci de destrămare a feudalismului și de apariție a relațiilor capitaliste, s-a intensificat activitatea unor intelectuali progresiști, reprezentanți ai burgheziei în formare, pentru trezirea conștiinței naționale a poporului român, împotriva asupririi străine. „Școala ardeleană", al cărei rol în lupta populației românești din Transilvania pentru drepturi și libertăți politice și sociale, a fost deosebit de important,

a contribuit la culturalizarea şi la trezirea conştiinţei naţionale a romînilor din toate cele trei ţări, legată de originea şi interesele comune ale acestora.

Pe această linie se situează şi memoriul burgheziei romîne „Supplex libellus Valachorum", prin care se cerea ca „naţiunea romînă" să fie repusă în drepturile sale care-i fuseseră uzurpate, să fie aşezată alături de celelalte „naţiuni" ale Transilvaniei : maghiari, saşi şi secui. În susţinerea cererilor lor, autorii memoriului aduceau argumente puternice, ca cele privitoare la faptul că naţiunea romînă era cea mai veche din Transilvania, că era cea mai numeroasă, întrecîndu-le în număr pe toate celelalte împreună, şi că purta pe umerii săi cele mai multe şi mai grele sarcini.

În lucrarea recenzată se analizează pe larg acest memoriu — considerat ca cel dintîi program politic al burgheziei romîneşti —, subliniindu-se pe de o parte faptul că prin conţinutul său „...poate fi socotit un act progresist...", iar pe de altă parte punîndu-se în evidenţă caracterul său limitat, întrucît de drepturile şi libertăţile cuprinse în el urmau să se bucure doar păturile libere, conducătoare ale poporului romîn, în timp ce marea masă a ţărănimii era neglijată (vol. I, pag. 281). În aceeaşi perioadă s-a dezvoltat şi mişcarea naţională şi culturală maghiară şi săsească.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, forţele social-politice noi se dezvoltă tot mai mult şi îşi întreţesc lupta pentru zdrobirea cătuşelor feudale şi a sistemului absolutist asupritor. În rîndurile burgheziei, interesată în lărgirea pieţei, în înlăturarea îngrădirilor feudale şi în cucerirea puterii politice, se produc, în deceniile premergătoare anului 1848, puternice frămîntări.

Mişcarea naţională romînă nu se limita la burghezie şi intelectualitate, ci cuprindea şi masele largi ţărăneşti. Faptul că marea majoritate a ţărănimii iobage era formată din romîni, în timp ce nobilii erau mai ales maghiari sau romîni maghiarizaţi, care vorbeau o altă limbă şi care îi disprefuiau, a făcut ca lupta socială să se îmbine cu lupta naţională, aceasta din urmă fiind folosită şi cultivată cu abilitate de către Curtea din Viena, în scopul divizării şi slăbirii reciproce a forţelor revoluţionare. Împotriva politicii de dezbinare s-au ridicat numeroase glasuri, atît din rîndurile romînilor, cît şi din rîndurile maghiarilor, care au făcut apel la unire, pentru doborîrea asupritorului comun. Gh. Bariţiu scria, adresîndu-se transilvănenilor : „Providenţa şi soarta aruncă de atîtea veacuri în această parte frumoasă şi nouă tuturor scumpă atîtea naţii şi confesii una lîngă alta. Pentru ce să ne mai amărîm zilele unii la alţii ? Pentru ce să nu vieţuim cu toţii ca fiii aceleiaşi mame ? Pe cine să învinuim pentru că maghiarul, secuiul, sasul, romînul, armeanul şi alţii se nasc sub aceeaşi climă, pe aceeaşi vale, în acelaşi munte, lîngă acelaşi rîu ?"

Lupta de eliberare socială şi naţională a luat o mare amploare în cursul revoluţiei burghezo-democratice din anii 1848—1849, căreia autorii îi acordă o importanţă deosebită, considerînd-o „...un punct crucial în istoria Transilvaniei" (vol. II, pag. 1).

Folosind un material documentar bogat, din arhive şi publicaţii romîne şi maghiare, autorii realizează pentru prima dată o analiză marxistă amplă a cauzelor care au generat revoluţia din Transilvania, a programului şi a desfăşurării acesteia, scoţînd în lumină faptul că, pe lîngă caracterul său adînc social, revoluţia burghezo-democratică din Transilvania a avut şi o pronunţată pecete naţională.

Pornind de la punctul de vedere marxist că revoluţia din Transilvania a fost o parte a revoluţiei generale care a zguduit întreaga Europă, autorii studiază izbucnirea şi desfăşurarea revoluţiei din Transilvania în legătură cu izbucnirea revoluţiei la Viena şi la Pesta, care a stimulat lupta populaţiei asuprite şi a burgheziei din Transilvania. La numai cîteva zile după izbucnirea revoluţiei la Pesta s-au produs manifestaţii la Arad, Timişoara, Oradea, Cluj şi în alte localităţi, pretutindeni fiind aprobate cele 12 puncte ale revoluţiei din Pesta. În multe locuri, masele ţărăneşti romîne, maghiare şi germane au trecut la împărţirea cu forţa a pămîntului alodial, înfruntînd atacurile gărzilor de represiune trimise de autorităţile reacţionare, aflate în slujba nobilimii. Numeroşi intelectuali romîni din Transilvania, proveniţi în marea lor majoritate de la sate, au salutat cu însufleţire vestea izbucnirii revoluţiei şi au cerut ca schimbările revoluţionare adoptate de guvernul provizoriu maghiar să fie introduse fără întîrziere şi în Transilvania. Cei mai mulţi (Eftimie Murgu, Bariţiu, Cipariu) vedeau necesitatea luptei comune cu revoluţionarii maghiari în vederea răsturnării absolutismului reacţionar habsburgic, pentru desfiinţarea iobăgiei şi împroprietărirea ţăranilor. Autorii subliniază faptul că trebuie făcută o deosebire între necesitatea unirii forţelor revoluţionare romîne şi maghiare în lupta comună împotriva forţelor reacţionare şi unirea pe linie de stat cu Ungaria, făcută prin forţă, fără consimţămîntul poporului romîn, care constituia majoritatea covîrşitoare a populaţiei din Transilvania. De fapt încercarea de a impune „Unio" prin forţă, votul Dietei nobiliare din Cluj de la sfîrşitul lunii mai 1848 prin care se hotăra unirea împotriva voinţei exprimate de marea majoritate a populaţiei Transilvaniei, a avut rezul-

tate contrarii celor preconizate, a subminat tocmai acțiunea de unire reală a forțelor revoluționare române și maghiare.

În lucrare se subliniază însemnătatea deosebită a adunării de la Blaj din 15—17 mai 1848 și se aduce o contribuție importantă la studierea curentelor politice care existau în rîndurile intelectualității române în preajma și în timpul acestei adunări.

Gruparea revoluționarilor democrați reprezentată de către Avram Iancu, Papiu Ilarian și Ioan Buteanu, strîns legați de năzuințele maselor, se plasa pe poziția luptei pentru desființarea iobăgiei și împroprietărirea țăranilor fără pămînt, pentru eliberarea națională. În problema raporturilor cu revoluția ungară, această grupare a voit, în martie și aprilie 1848, o unire a forțelor revoluționare române și maghiare din Transilvania. Văzînd însă că guberniul, sprijinit pe nemeșime, întreprinde o serie de măsuri reacționare, revoluționarii democrați s-au îndepărtat de ideea colaborării cu revoluția ungară, punînd pe primul plan, ca o condiție prealabilă, recunoașterea naționalității române, teritoriu național („țară românească") în care să zdrobească puterea nemeșimii și să instaureze „domnia poporului" ; ei au făcut însă marea greșeală de a se încrede în Curtea habsburgică, poziție pe care însă Iancu o va părăsi în vara anului 1849, cînd se va convinge de manevrele perfide ale habsburgilor.

Curentul burghezilor democrați, reprezentat de Gheorghe Barițiu și Timotei Cipariu, care manifesta concepții iluministe, se pronunța pentru desființarea iobăgiei, pentru drepturi egale acordate tuturor naționalităților, dar considera în mod greșit constituția burgheză și parlamentarismul drept mijloace sigure pentru democratizarea vieții politice. Cel de-al treilea curent, închegat în jurul profesorului Simion Bărnuțiu, reprezenta interesele acelei părți a burgheziei române care venise în conflict, pe plan economic și politic, cu nobilimea și burghezia maghiară. Aceasta îl făcea pe Bărnuțiu să ceară înainte de toate recunoașterea românilor din Transilvania ca națiune egală în drepturi cu ungurii, sașii și secuii. Deși dorea ridicarea maselor din starea de exploatare și asuprire, el a greșit considerîndu-i pe unguri în bloc și manifestînd neîncredere față de ei, ceea ce a împiedicat făurirea frontului comun revoluționar româno-maghiar.

O poziție retrogradă, reacționară, a avut gruparea din jurul episcopului Andrei Șaguna, care a servit cu slugărnicie interesele Curții din Viena, trădînd cauza luptei pentru eliberarea socială și națională. În lucrare se ia poziție critică față de denaturările și falsificările istoriografiei burgheze, care, nevoind să ia în seamă înțelegerea româno-maghiară din 14 iulie 1849, pregătită cu atîta stăruință de Nicolae Bălcescu, și nici faptul că o mare parte a românilor din Banat, Crișana și Maramureș au mers cu revoluția maghiară, a prezentat revoluția din 1848 din Transilvania ca pe o luptă a românilor împotriva ungurilor. Documentele arată că au existat batalioane întregi de români care au luptat în cadrul armatei maghiare revoluționare, cum au fost batalionul 56 de honvezi recrutat din Bihor, batalioanele 29, 49, 58, 73 recrutate în restul Transilvaniei, în care marea majoritate a soldaților și o bună parte a ofițerilor și subofițerilor erau români ; mulți tineri români au luptat în armata comandată de Bem. Mergînd pe aceeași linie, istoriografia burgheză a încercat să-l prezinte pe Avram Iancu ca pe un dușman al ungurilor. În realitate, Avram Iancu a urît numai aristocrația și nemeșimea maghiară, asupritoare a poporului. Autorii lucrării arată că oastea țărănească de sub conducerea lui Iancu a dus o luptă antifeudală și de eliberare națională, luptă care era în esența sa justă.

Analizînd cauzele care au dus la dezbinarea forțelor revoluționare, autorii arată că aspirațiile de eliberare națională ale populației românești din Transilvania s-au izbit de atitudinea naționalistă a acelei părți a nobilimii liberale care a avut conducerea revoluției din Ungaria, de neînțelegerea unor conducători ai revoluției, printre care și Kossuth, care au nesocotit faptul că soarta Transilvaniei trebuia hotărîtă nu de o minoritate privilegiată, ci de masele largi ale populației, formată în majoritate de români. Lucrul acesta fusese arătat încă la izbucnirea revoluției de către ziarul „Marczіuși tizenötodike" al revoluționarilor democrați maghiari, la care colabora și marele poet și luptător revoluționar Petöfi Sandor, și a fost subliniat apoi și de către cei mai înaintați conducători ai revoluției maghiare ajunși în emigrație. Astfel, Szemere, fostul ministru-președinte în guvernul revoluționar maghiar, scria în ziarul „Pesti hirnök" („Vestitorul din Pesta") : „Noi n-am ținut seamă că și la alte popoare din Ungaria s-a dezvoltat cu deosebită putere ideea națională. Noi am crezut că nu e decît un zgomot artificial, ceea ce, de fapt, era tunetul cerului" (vol. II, pag. 131). Pe de altă parte, atît Iancu cît și alți conducători ai românilor ardeleni, deși au luptat cu toată forța lor pentru eliberarea maselor asuprite, au manifestat limite și n-au văzut rolul contrarevoluționar al Curții din Viena.

Nici unul dintre conducătorii revoluției din Transilvania nu s-a ridicat la înălțimea concepției lui Bălcescu, ideologul cel mai înaintat al revoluției burghezo-demo-

cratice din 1848 din țările romîne. Înțelegînd necesitatea unirii forțelor revoluționare ale tuturor celor asupriți, Nicolae Bălcescu a făcut trei intervenții în Transilvania și Ungaria (în primăvara anului 1848 prin intermediul lui August Treboniu Laurian, în noiembrie 1848 pe lîngă Comitetul național de la Sibiu, în primăvara și vara anului 1849) și a reușit, în cele din urmă, să obțină adoptarea proiectului de pacificare, a legii naționalităților și a decretului din august 1849 al guvernului maghiar, ceea ce, chiar dacă nu a avut un rezultat practic imediat, a contribuit la apropierea revoluției maghiare și a revoluției romîne, la înțelegerea țelurilor lor comune.

Înfrîngerea revoluției din anii 1848—1849 a însemnat o amară lecție care a arătat prejudiciile aduse de lipsa unității tuturor forțelor revoluționare în lupta împotriva asupritorilor. Dar, cu toate că revoluția a fost înfrîntă, masele populare au cucerit o serie de poziții de care Imperiul habsburgic și aristocrația reacționară au trebuit să țină seamă. Astfel, iobăgia, care fusese înlăturată în timpul revoluției, n-a mai putut fi introdusă, au fost șterse unele privilegii ale nobilimii, iar instituțiile feudale ale „celor trei națiuni" au fost desființate, românii nemaiavînd situația de „tolerați". Revoluția burghezo-democratică din Transilvania a contribuit la strîngerea legăturilor dintre revoluționarii din cele trei țări romîne, la stimularea tendințelor de unificare politică a poporului romîn.

După revoluția din 1848—1849, în Imperiul habsburgic s-a întronat o perioadă de reacțiune sălbatică, prin care clasele dominante sperau să-și redreseze pozițiile grav zdruncinate. Au urmat perioada regimului absolutist (1849—1860), perioada așa-zisului „regim-liberal" (1861—1867), apoi perioada dualismului austro-ungar (1867—1918).

Desființarea iobăgiei a creat condiții mai prielnice dezvoltării capitalismului. Dezvoltarea industrială a Transilvaniei a fost însă mult frînată de existența unor puternice rămășițe feudale în agricultură și de politica habsburgilor de a folosi Transilvania ca o piață avantajoasă de materii prime și de desfacere a produselor austriace.

Dezvoltarea înceată a capitalismului a determinat formarea și creșterea corespunzătoare a proletariatului și a burgheziei, clasele fundamentale ale epocii moderne. Burghezia romînă din Transilvania s-a format în condiții mai nefavorabile decît burghezia maghiară și cea germană. Pentru a putea să înlăture din calea sa situația de inferioritate economică și politică, burghezia romînă a căutat să coalizeze în jurul său masele țărănești pe temeiul luptei de eliberare națională. În același timp însă, masele țărănești și orășenești împleteau lupta de eliberare națională cu lupta socială, aceasta din urmă avînd pentru ele importanță primordială. În lucrare se subliniază că lupta de eliberare socială și națională a poporului romîn și a minorităților de sub jugul moșierimii și burgheziei maghiare și al monarhiei austro-ungare constituie trăsătura principală a istoriei social-politice a Transilvaniei în perioada de după 1848.

Dar, în măsura în care burghezia romînă a crescut numericește și s-a întărit din punct de vedere social-economic, în timp ce în fața ei se ridica lupta revoluționară a proletariatului de eliberare din cătușele exploatării capitaliste, burghezia devenea tot mai conservatoare, mai reacționară. Ea a căutat să abată masele muncitoare de la calea luptei revoluționare pentru transformări de ordin social și să le împingă pe drumul „luptei" petiționare, al parlamentarismului și al speranțelor deșarte în „generozitatea" împăratului. Acest caracter a fost imprimat partidului național romîn ; în mare parte, acesta a fost și caracterul pe care l-a avut Memorandumul către împăratul Francisc Iosif, din care lipsesc multe dintre revendicările de bază ale maselor : eliberarea națională pe baza liberei determinări a poporului romîn, rezolvarea radicală a problemei țărănești etc. În lucrare se subliniază just faptul că așazisul program „național" al burgheziei romîne exprima doar tendințele ei de împărțire a pozițiilor economice și politice cu burghezia celorlalte naționalități din Transilvania.

Dezvoltarea capitalismului în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea a atras după sine o creștere numerică a muncitorilor, îndeosebi în sectorul minier și la ocnele de sare. Se constată o creștere importantă a ponderii muncii femeilor și copiilor, determinată de faptul că aceasta era deosebit de ieftină.

Intensificarea exploatării capitaliste, condițiile de muncă și de trai deosebit de grele ale muncitorilor au determinat o serie de acțiuni de luptă, la început spontane, apoi din ce în ce mai organizate, conștiente. Cresc numărul grevelor, amploarea acestora, au loc proteste împotriva condițiilor grele de viață, pentru mărirea salariilor. În focul luptei crescînde, muncitorii au început să se organizeze. Se creează asociații de ajutorare și ajutor reciproc, asociații profesionale, organizații cu caracter politic.

Dezvoltarea relativ mai rapidă a capitalismului după 1867 în comparație cu perioada anterioară a fost însoțită de creșterea numerică a proletariatului și a conștiinței sale de clasă. Dezvoltarea proletariatului industrial, de fabrică, pătrunderea marxismului în mișcarea muncitorească au ridicat ni-

velul de organizare și conținutul luptei clasei muncitoare. Au luat ființă numeroase organizații muncitorești de sine stătătoare, care luptau pentru interesele proprii, de clasă, ale proletariatului. În această direcție, un rol deosebit de important l-a avut Internaționala I, cu o secțiune la Timișoara, care a contribuit la răspîndirea ideilor socialismului științific, la creșterea conștiinței de clasă a muncitorilor.

Dezvoltarea mișcării muncitorești a dus la constituirea, în anul 1880, a Partidului general muncitoresc, al cărui program cuprindea o serie de revendicări burghezo-democratice, unele cu caracter socialist. La congresul de constituire, ținut la Budapesta, au participat și delegați ai muncitorilor din Timișoara, Arad, Orăștie, Sibiu și Brașov. Cu timpul, conducerea Partidului general muncitoresc a ajuns sub influența unor elemente reformiste, care împingeau partidul pe calea luptei „legale", ceea ce echivala cu renunțarea la lupta revoluționară. Împotriva acestor lideri oportuniști s-au ridicat, de la început, muncitorii cu orientare revoluționară.

În decembrie 1890 a avut loc la Budapesta Congresul organizațiilor muncitorești, la care au participat și delegați din Transilvania, cu care prilej Partidul general muncitoresc s-a transformat în Partidul social-democrat din Ungaria. F. Engels a apreciat în mod pozitiv constituirea Partidului social-democrat din Ungaria arătînd că „acest partid... are avantajul de a fi internaționalist din capul locului, deoarece cuprinde în sine unguri, germani, romîni, sîrbi și slovaci" (vol. II, pag. 224). În perioada ce a urmat, s-a înregistrat un important avînt în mișcarea muncitorească, exprimat în creșterea mișcării greviste, în organizarea proletariatului agricol, în răspîndirea pe un plan mai larg a ideilor socialiste. După 1890 au început să ia ființă în Transilvania organizații sindicale la Cluj, Arad, Timișoara, Oradea, Tîrgu Mureș, Brașov etc. Mișcarea muncitorească din Transilvania a luat o atitudine justă în problema națională, condamnînd asuprirea națională și considerînd lupta pentru înlăturarea ei drept o sarcină generală a revoluției, fără a merge însă pînă la capăt, neformulînd clar necesitatea autodeterminării pînă la separarea de stat.

La sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea s-au intensificat și mișcările țărănești, care au îmbrăcat îndeosebi forma „grevelor de seceriș". În numeroase comitate din Transilvania s-au produs revolte puternice.

La începutul secolului al XX-lea, oportunismul cîștigă teren, devenind dominant în rîndurile conducătorilor Partidului social-democrat din Ungaria și în organizațiile acestuia din Transilvania. Liderii oportuniști social-democrați propagau teoria reformistă a integrării pașnice a capitalismului în socialism. În problema națională, ei au fost adepți ai austro-marxismului, mărginindu-se să ceară doar dreptul la autonomie culturală al națiunilor asuprite în cadrul imperiului dualist, condamnînd dreptul națiunilor la autodeterminare și lupta de eliberare națională a popoarelor. Mergînd pe linia austro-marxismului, conducătorii oportuniști ai partidului social-democrat au creat secții pe națiuni, aproape independente, ceea ce a dus la slăbirea forțelor mișcării muncitorești, ușurînd manevrele de dezbinare ale claselor dominante și ale Curții imperiale. Referindu-se la această perioadă, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată în raportul „40 de ani de luptă sub steagul atotbiruitor al marxismleninismului" că „în mișcarea muncitorească din Transilvania dominau în acel timp concepțiile reformiste, austro-marxiste, care duceau la fărîmițarea forțelor oamenilor muncii de diferite naționalități" [3].

În lucrarea recenzată se subliniază faptul că între mișcarea muncitorească din Transilvania și cea din Romînia veche au existat strînse legături de solidaritate, prin interesul reciproc pe care l-au arătat problemelor specifice fiecăreia, prin delegații la congresele partidelor muncitorești, prin schimburi de articole publicate în presa muncitorească și de literatură socialistă. Astfel, după Congresul sindicatelor din 1906, la care au participat și delegați din Transilvania, ziarul „Romînia muncitoare" scria : „În fața Romîniei iredente a fost zămislită și trainic închegată la conferință marea Romînie socialistă, locașul de înfrățire a proletariatului de toate neamurile..." (vol. II, pag. 302).

* * *

Proletariatul a ridicat pe o treaptă superioară ideea necesității împletirii luptei pentru eliberarea socială cu lupta de eliberare națională, necesitatea unirii Transilvaniei cu Romînia și desăvîrșirii, pe această cale, a procesului de făurire a unității naționale, problemă căreia autorii lucrării îi acordă o importanță deosebită.

Din expunerea unui bogat material documentar se desprinde cu claritate falsitatea tezelor susținute de istoriografia burgheză privitoare la o pretinsă eliberare a Transilvaniei ca urmare a acțiunii politice a burgheziei, îndreptată, chipurile, spre „întregirea națională" a poporului romîn, inclusiv ca urmare a participării Romîniei la primul război mondial imperialist.

În fapt, conducătorii Partidului național romîn din Transilvania au sprijinit politica

[3] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 427.

monarhiei habsburgice, atît în perioada premergătoare primului război mondial, cît și după dezlănțuirea acestuia, ceea ce a echivalat cu o trădare a cauzei eliberării naționale. Ei au îndemnat populația românească să meargă în război, să ducă o luptă fratricidă, cu prețul vieții, pentru victoria imperialiștilor austriaci și maghiari (vol. II, pag. 321—322).

În timp ce exponenții burgheziei și moșierimii, precum și liderii social-democrați de dreapta, mergeau pe calea susținerii războiului imperialist și a monarhiei habsburgice, masele muncitoare din Transilvania, în frunte cu proletariatul, au desfășurat puternice acțiuni revoluționare împotriva războiului de jaf, împotriva exploatării burghezo-moșierești și a asupririi naționale, ceea ce a contribuit la zdruncinarea din temelii a Imperiului austro-ungar. Lupta revoluționară a maselor a crescut în mod considerabil în urma puternicei influențe exercitată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

În luna octombrie 1918, în urma creșterii mișcării revoluționare interne, a descompunerii armatei și a înfrîngerilor suferite pe front, monarhia austro-ungară a început să se prăbușească. Popoarele asuprite din imperiu s-au răsculat proclamîndu-se independente. În noaptea de 21 octombrie, muncitorii au proclamat republica. Concomitent cu aceste evenimente a izbucnit și mișcarea revoluționară burghezo-democratică în Transilvania. Analizînd forțele motrice ale mișcării revoluționare din Transilvania, autorii lucrării ajung la concluzia că acestea au fost în principal proletariatul și masele de bază ale țărănimii. În numeroase orașe au luat ființă sfaturi muncitorești și gărzi muncitorești. În focul luptelor revoluționare s-a întărit aripa de stînga din mișcarea muncitorească, iar în unele centre au apărut, începînd cu noiembrie 1918, grupuri comuniste, care au desfășurat o activitate deosebită în cadrul sfaturilor muncitorești și al sindicatelor, au demascat pe reformiști și propaganda naționalist-șovină a burgheziei și moșierimii. A luat o mare amploare lupta întregului popor român pentru unirea în cadrul unui singur stat, democratic.

De teama puternicului val revoluționar, vîrfurile burgheziei române din Transilvania, care pînă atunci se pronunțaseră pentru integritatea Imperiului austro-ungar, iar apoi pentru autonomia Transilvaniei, au trecut pe pozițiile unirii Transilvaniei cu România burghezo-moșierească, folosindu-se de năzuința fierbinte și justă a maselor pentru unirea în cadrul unui stat democratic. Strecurîndu-se la conducerea luptei pentru unire, exponenții burgheziei române au convocat adunarea de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. Masele muncitoare, care au venit în număr mare la Alba Iulia, au impus înscrierea în declarație a unor revendicări democratice, ca reforma agrară, votul universal, libertatea presei și a întrunirilor, legiferarea unor largi drepturi pentru muncitori etc. Aceste principii n-au fost însă legiferate de adunare, ele urmînd să se pună în aplicare abia după aprobarea lor de către viitoarea Adunare constituantă a României. În fapt, aceste revendicări n-au fost realizate niciodată în timpul regimului burghezo-moșieresc. În lucrare se subliniază că, deși unirea Transilvaniei cu România nu s-a înfăptuit în cadrul unei republici democrate, așa cum cereau masele muncitorești și țărănești, ci în cadrul unei monarhii reacționare și antipopulare, ea a constituit „...un act just, progresist și care corespundea în mod obiectiv dezvoltării societății de pe teritoriul țării noastre. Ea a fost rezultatul puternicei mișcări revoluționare cu caracter burghezo-democratic și a corespuns năzuinței maselor spre desăvîrșirea unirii naționale, lichidînd astfel unul din marile obstacole din calea dezvoltării social-economice a țării" (vol. II, pag. 390).

Totodată în lucrare se subliniază faptul că, întrucît desăvîrșirea unității naționale a României s-a înfăptuit în cadrul regimului burghezo-moșieresc, ea nu a dus la rezolvarea problemelor social-politice fundamentale, ceea ce a ridicat în fața maselor muncitoare sarcina continuării luptei pentru prefaceri sociale radicale, pentru transformarea României într-un stat democratic.

Lupta pentru îndeplinirea acestei sarcini a fost ridicată pe o treaptă superioară o dată cu crearea Partidului Comunist din România, cînd a început o etapă nouă în lupta maselor populare. Așa cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, *„în fruntea lor se afla acum un conducător devotat pînă la capăt cauzei dezrobirii celor ce muncesc, hotărît să conducă la victorie lupta poporului pentru eliberarea de orice exploatare și asuprire"* [4].

* * *

Cele două volume ale lucrării „Din istoria Transilvaniei" se impun nu numai prin documentarea bogată, prin analiza științifică, în lumina concepției marxist-leniniste, ci și prin grija cu care sînt redactate, prin stilul curgător, ales, prin căldura cu care sînt prezentate cele mai de seamă momente ale luptei maselor populare din această provincie a patriei noastre pentru eliberarea lor socială și națională. Unele capitole ale lucrării sînt însoțite de hărți

[4] Op. cit., pag. 432.

şi schiţe istorice, care au la bază o amplă documentare. Ilustraţiile — deşi puţine la număr — sînt bine alese, elocvente.

Lucrarea prezintă unele lipsuri, care ţin îndeosebi de organizarea materialului în cadrul unor capitole. Astfel, capitolul privind revoluţia de la 1848 (vol. II, pag. 1—132) cuprinde un foarte bogat material documentar, care nu este însă ordonat într-un sistem suficient de logic spre a putea fi urmărit cu uşurinţă. Însăşi fărîmiţarea prezentării revoluţiei pe etape prea scurte stînjeneşte expunerea. Considerăm că la o viitoare ediţie capitolul referitor la revoluţia din 1848 ar putea fi îmbunătăţit printr-o tratare mai sistematică şi mai puţin fărîmiţată a problemelor, ceea ce va contribui la o urmărire mai uşoară a esenţei acestora.

În lucrarea recenzată nu s-a realizat întotdeauna o proporţionare justă în dezvoltarea diferitelor probleme. De exemplu, epoca străveche şi veche a Transilvaniei este tratată prea sumar în comparaţie cu epoca feudală, deşi pămîntul Transilvaniei cuprinde urme deosebit de bogate privind orînduirea comunei primitive şi orînduirea sclavagistă. Şi în tratarea problemelor orînduirii feudale şi capitaliste se observă unele disproporţii.

În unele capitole ale lucrării se foloseşte cîteodată o terminologie neunitară, ceea ce creează neclarităţi sau chiar confuzii. Astfel, în capitolul intitulat „În ajunul revoluţiei de la 1848" (vol. I, pag. 318—350) se vorbeşte despre „nobilimea mijlocie" şi „nobilimea mijlocie reformistă" (vol. I, pag. 331), în timp ce în capitolul „Revoluţia de la 1848" se foloseşte, pentru aceeaşi categorie socială, termenul de „nobilime liberală" (vol. II, pag. 5). O exprimare improprie se foloseşte şi în paragraful privind „Cultura în sec. al XVIII-lea şi la începutul sec. al XIX-lea" (vol. I, pag. 285—297), cînd se vorbeşte de „istoriografia obiectivă" ca despre o categorie a istoriografiei deosebită atît de istoriografia burgheză, cît şi de cea marxistă. Considerăm, de asemenea, prematur să se vorbească despre „proletariat" în prima jumătate a secolului al XVIII-lea (vol. I, pag. 245) ; în realitate este vorba despre lucrători din manufacturi şi din mine.

Lucrarea „Din istoria Transilvaniei", cu toate că prezintă unele lipsuri care vor fi, desigur, îndreptate în ediţia viitoare, reprezintă o importantă realizare a istoriografiei marxiste din ţara noastră, o operă cu un bogat conţinut ştiinţific, capabilă să exercite o deosebită acţiune educativă în rîndurile maselor de cititori prin cultivarea dragostei pentru lupta de eliberare socială şi naţională a poporului, prin dezvoltarea patriotismului socialist şi a internaţionalismului proletar.

A. PETRIC

A. I. Lurie: „Figuri de militanţi ai Comunei din Paris"

Editura politică, 1961, 452 pag.

La 18 martie 1871, în urma insurecţiei proletariatului parizian, a fost instaurată Comuna din Paris, primul stat de tip nou din istorie creat de mase, formă politică a dictaturii proletariatului.

Clasicii marxism-leninismului au acordat o atenţie deosebită acestui măreţ eveniment. Ei au studiat amănunţit experienţa Comunei din Paris şi au tras învăţăminte preţioase pentru lupta revoluţionară a proletariatului.

Referindu-se la Comuna din Paris, Karl Marx a arătat că „...însemna în esenţă un *guvern al clasei muncitoare*, rezultatul luptei clasei producătoare împotriva clasei apropriatoare, forma politică în sfîrşit descoperită în cadrul căreia se putea înfăptui eliberarea economică a muncii". Comuna avea menirea „...să servească drept pîrghie pentru a răsturna bazele economice pe care se întemeiază existenţa claselor şi deci a dominaţiei de clasă" [1].

Marx a văzut în Comuna din Paris un pas înainte, practic, al revoluţiei proletare şi de la Londra, unde se afla, a salutat cu entuziasm insurecţia proletariatului parizian, a îndrumat pas cu pas pe comunarzi şi a organizat solidaritatea internaţională a muncitorilor cu cauza Comunei.

Reliefînd munca de educaţie politică-ideologică desfăşurată ani de-a rîndul de Internaţionala I, Engels a arătat că roadele acestei munci s-au văzut în lupta şi opera Comunei, denumită de el „fiica spirituală a Internaţionalei".

Continuînd şi dezvoltînd în mod creator învăţătura marxistă, V. I. Lenin, subliniind importanţa Comunei din Paris, arată că aceasta „...a fost prima încercare a revoluţiei proletare de *a sfărîma* maşina de stat burgheză şi forma politică «în sfîrşit descoperită» prin care poate şi trebuie *să fie înlocuit* ceea ce a fost sfărîmat" [2].

O dată cu instaurarea Comunei din Paris a fost sfărîmată pentru prima oară în istorie maşina de stat burgheză şi s-a creat un stat nou, în care atît guvernul cît şi toţi funcţionarii de stat erau eligibili şi răspundeau în faţa poporului de actele pe care le săvîrşeau.

Unele aspecte din activitatea comunarzilor sînt evocate în cartea istoricului sovietic A. I. Lurie intitulată „Figuri de militanţi ai Comunei din Paris", apărută şi în limba romînă în Editura politică. Pe baza unui bogat material bibliografic şi documentar, autorul a reuşit să redea în linii mari, sub forma biografiilor, viaţa şi activitatea unor militanţi de frunte ai Comunei din Paris.

A. I. Lurie încadrează evocarea luptătorilor Comunei din Paris în condiţiile economice şi social-politice ale epocii în care au trăit. El subliniază meritele pe care le-au avut aceşti militanţi revoluţionari, netrecînd cu vederea nici limitele lor revoluţionare şi greşelile pe care le-au comis.

Lucrarea „Figuri de militanţi ai Comunei din Paris" este însoţită de o introducere amplă şi bine documentată, scrisă de V. Alekseev Popov, care subliniază că scopul acesteia este „...de a aminti cititorilor cauzele revoluţiei de la 18 martie şi forţele ei motrice, de a caracteriza starea claselor şi grupurilor sociale care s-au ridicat la luptă, arătînd situaţia lor obiectivă în societatea franceză de atunci, nivelul dezvoltării lor politice, particula-

[1] *K. Marx şi F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 552.

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 428—429.

rităţile organizării şi ideologiei lor"[3]. De asemenea, cartea este precedată de o prefaţă semnată de Gheorghe Matei, în care, între altele, este scos în relief ecoul Comunei din Paris în Romînia, arătîndu-se, totodată, că printre luptătorii comunarzi se aflau şi romîni, ca Dimitrie Dobrescu, Constantin Haralambie, Ion Cernătescu şi alţii, care au luptat pentru cauza Comunei alături de mulţi alţi comunarzi de diferite naţionalităţi.

*

În deceniul al 7-lea al secolului al XIX-lea, mişcarea muncitorească internaţională a cunoscut o perioadă de avînt, ceea ce a dus în 1864 la constituirea Internaţionalei I. Scopul acestei organizaţii internaţionale, în fruntea căreia se afla Karl Marx, era de a uni mişcarea muncitorească din diferite ţări, de a o îndruma pe făgaşul unei activităţi comune, de a combate diferite teorii ale socialismului premarxist (Mazzini, Proudhon, Bakunin, tradeunionismul liberal englez, oscilările lassalleene spre dreapta în Germania etc.), de a da o tactică unitară proletariatului din întreaga lume.

Dintre militanţii Comunei din Paris evocaţi de A. I. Lurie, Louis Eugène Varlin, Léo Frankel, Auguste Serrailier şi alţii au avut legături strînse cu Internaţionala I. Louis Eugène Varlin a lucrat cu multă însufleţire în Biroul Internaţionalei şi „a atras el singur în secţia din Paris a Internaţionalei trei sferturi din membrii ei". Sub influenţa luptei energice pe care Karl Marx şi discipolii săi au dus-o împotriva ideilor socialismului premarxist, Varlin a trecut în rîndurile proudhoniştilor de stînga, care erau pentru desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului şi transformarea ei în proprietate colectivă. Fiind convins că muncitorimea din Franţa nu va putea trece la reforme sociale fără a răsturna regimul reacţionar al lui Napoleon al III-lea, Varlin a orientat Biroul din Paris al Internaţionalei pe calea luptei active şi a propagat pe scară largă hotărîrile congreselor Internaţionalei. Neavînd însă o concepţie materialistă despre esenţa claselor şi a luptei de clasă, precum şi despre rolul statului în societatea împărţită în clase antagoniste, el nu a putut înţelege importanţa creării unui partid muncitoresc şi a mers pe linia de a supraaprecia rolul sindicatelor în mişcarea muncitorească.

Alături de Varlin a trecut în grupul proudhoniştilor de stînga şi Léo Frankel, care a avut un rol important în organizarea secţiilor Internaţionalei. El a organizat secţia muncitorilor socialişti germani din Franţa şi printr-un apel adresat muncitorilor germani şi maghiari în mai 1870 le-a cerut să se înscrie în Asociaţia Internaţională a Muncitorilor, arătîndu-le că „...numai unirea frăţească a muncitorilor poate duce la eliberarea lor de sub jugul capitalismului..." (pag. 133).

Léo Frankel a participat la alcătuirea şi redactarea manifestului adresat de secţiile din Paris ale Internaţionalei I proletariatului internaţional, subliniind necesitatea luptei comune a muncitorilor de diferite naţionalităţi împotriva exploatării capitaliste.

În urma victoriei obţinută de proletariatul parizian la 18 martie 1871 a fost instaurată Comuna din Paris. În Consiliul Comunei, ales la 26 martie 1871, pe baza votului universal, au intrat muncitori, intelectuali, funcţionari şi reprezentanţi ai micii burghezii. Această compoziţie socială neomogenă a făcut ca în Consiliul Comunei conducerea să fie împărţită între două grupări politice: blanquiştii, care formau „majoritatea", şi proudhoniştii, care se aflau în minoritate. Între aceste două grupări principale au existat divergenţe, care au slăbit unitatea de acţiune a Comunei.

Neînţelegînd că proletariatul este o clasă de sine stătătoare, blanquiştii nu înţelegeau nici necesitatea creării unui partid al proletariatului, care să fie capabil să conducă lupta împotriva capitalismului. Ei şi-au format o concepţie greşită şi despre dictatura proletariatului, considerînd-o „...ca o concentrare a întregii puteri în mîinile unui grup mic de revoluţionari" (pag. 46).

Majoritatea blanquiştilor proveneau din rîndurile intelectualităţii mic-burgheze. Unii dintre ei, de care se ocupă A. I. Lurie în cartea sa, au fost militanţi ai Comunei din Paris, ca, de exemplu, Théophile Charles Ferré, Raoul Rigault şi Gustave Flourens, care aveau o atitudine negativă faţă de lupta politică şi faţă de stat. Datorită măsurilor luate de blanquişti, Comuna a avut o serie de succese de ordin social, însă în acelaşi timp ei poartă răspunderea greşelilor acţiunilor politice şi militare ale Comunei.

Grupul „neoiacobinilor", format din democraţi mic-burghezi, a influenţat în mod negativ activitatea politică a Comunei. Aleşi în Comună, „neoiacobinii", deşi se apropiau de blanquişti prin faptul că şi unii şi alţii erau partizanii unor acţiuni

[3] *A. I. Lurie*: „Figuri de militanţi ai Comunei din Paris", Editura politică, 1961, pag. 24. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

hotărîte, nu-şi dădeau totuşi seama de conţinutul social şi de rezultatele acestor acţiuni. Partea „neoiacobinilor" care s-a orientat conştient spre masele muncitoare şi a fost alături de ele în timpul revoluţiei de la 18 martie 1871 avea în frunte pe unul dintre comunarzii evocaţi de A. I. Lurie, Charles Delescluze. Acesta, deşi uneori şi-a dat seama de degenerarea „neoiacobinismului" mic-burghez, n-a fost totuşi în stare să înţeleagă caracterul proletar al revoluţiei din 18 martie 1871.

În afară de blanquişti şi „neoiacobini", care formau „majoritatea" în Comuna din Paris, exista şi o „minoritate" a Comunei, alcătuită din 22 de proudhonişti. Aşa cum arată autorul, nici aceştia nu aveau un punct de vedere unitar ; cei de dreapta erau credincioşi doctrinei lui Proudhon şi se pronunţau cu hotărîre pentru apărarea proprietăţii private ; cei de stînga — „colectiviştii" —, deşi nu aveau o idee clară despre dictatura proletariatului, militau totuşi pentru efectuarea unor reforme sociale de către Comună, ca, de exemplu, desfiinţarea muncii de noapte în brutării, interzicerea amenzilor în fabrici, confiscarea fabricilor şi atelierelor părăsite şi predarea lor asociaţiilor de muncitori.

Lipsa unei unităţi de acţiune a fracţiunilor politice care s-au format în Comuna din Paris a avut urmări nefaste asupra măsurilor de ordin economic, social şi politic-militar ce trebuiau să fie luate pentru apărarea Comunei.

Comunarzii de care se ocupă cartea istoricului sovietic A. I. Lurie au desfăşurat o intensă activitate în cadrul Comunei din Paris. Louis Eugène Varlin a intrat în comisia pentru problemele financiare, care se ocupa de bugetul oraşului, de problema chiriilor, a poliţelor etc. După părerea autorului, Varlin era foarte corect şi conştiincios şi supraveghea cu mult simţ de răspundere modul cum se cheltuiau banii statului. Împreună cu un alt comunard, Jourde, el a luat o serie de măsuri pentru stîrpirea abuzurilor pe care le făceau casierii şi ajutorii lor în batalioanele Gărzii naţionale. Varlin a activat şi în cadrul Comisiei de aprovizionare de pe lîngă Comună, unde s-a afirmat ca un bun organizator al societăţilor muncitoreşti de consum şi al cantinelor. El a mai îndeplinit şi alte sarcini în Comună, ca, de exemplu, director general al Secţiei alimentare şi al aprovizionării armatei, membru al Comisiei pentru problemele militare de pe lîngă Comună. Cînd s-a pus problema necesităţii de a se întări puterea revoluţionară a Comunei şi de a se crea Comitetul salvării publice, în urma înfrîngerilor suferite de comunarzi şi a intensificării activităţii agenţilor versaillezi, Varlin a votat împotriva acestui comitet, ceea ce a constituit o mare greşeală.

Colaboratorul său apropiat, revoluţionarul maghiar Léo Frankel, ales şi el membru al Comunei, a activat la început în cadrul comisiei electorale, care considera că şi cetăţenii străini pot fi admişi în Comună. Prin aceasta se confirma încă o dată caracterul internaţional al Comunei. În scurt timp el a fost ales în Comisia pentru problemele muncii şi ale schimbului, iar apoi a fost cooptat în Comisia pentru problemele financiare şi ales ca delegat în Comisia executivă. Ca membru al Comisiei pentru problemele muncii şi ale schimbului, Léo Frankel a luptat pentru elaborarea unor decrete în care să predomine interesele proletariatului, ca, de exemplu, decretele cu privire la interzicerea muncii de noapte a brutarilor, desfiinţarea amenzilor şi a reţinerilor arbitrare din salariile muncitorilor etc.

V. I. Lenin a apreciat just măsurile sociale ale Comunei, arătînd că „în domeniul pur social ea nu a reuşit să facă multe, dar şi puţinul pe care l-a realizat scoate în relief destul de viu caracterul ei de guvern muncitoresc, popular..." [4].

Paralel cu activitatea ce o desfăşura în cadrul Comunei, Léo Frankel a căutat să păstreze o legătură strînsă cu Karl Marx, care se afla la Londra, primind de la el indicaţii preţioase.

Cu toate că autorul apreciază activitatea desfăşurată de Léo Frankel în cadrul Comunei ca fiind foarte valoroasă, totuşi el subliniază şi o serie de lipsuri ale acestuia, arătînd că s-a limitat doar la chestiunile de resortul Comisiei pentru problemele muncii şi ale schimbului, n-a încercat să exercite o influenţă asupra conducerii Comunei şi să participe la organizarea apărării. De asemenea, n-a acţionat în vederea atragerii maselor ţărăneşti de partea Comunei.

În Comisia pentru problemele muncii şi ale schimbului, alături de Léo Frankel, a activat un alt comunard de frunte, Auguste Serrailier, care atribuia o mare însemnătate întăririi legăturilor internaţionale ale proletariatului din Paris, personal ţinînd o legătură permanentă cu Consiliul General al Internaţionalei I şi cu Karl Marx.

[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 123.

La începutul lunii mai 1871, cînd în Comună s-au ivit divergenţe între „minoritate" şi „majoritate", Auguste Serrailier a aderat la „minoritate", care era împotriva teoriei revoluţionare şi a măsurilor de înăbuşire prin violenţă a burgheziei. O astfel de poziţie a fost profund greşită şi a dus la slăbirea Comunei.

Spre deosebire de Louis Eugène Varlin, Léo Frankel şi Auguste Serrailier, care erau proudhonişti de stînga, Théophile Charles Ferré, unul dintre cei mai activi blanquişti, a votat pentru crearea Comitetului salvării publice, militînd în permanenţă pentru zdrobirea contrarevoluţiei şi demascarea tuturor uneltirilor agenţilor ei. Ales membru în Comisia securităţii generale, Théophile Charles Ferré, avînd la îndemînă renumitele „Arhive de cabinet" ale prefecturii poliţiei, a reuşit să demaşte uneltirile împotriva Comunei duse de complicii bonapartiştilor şi de diferiţi agenţi şi provocatori ai reacţiunii. Din cele arătate de A. I. Lurie rezultă că Charles Ferré „...inspira respect prin cinstea şi corectitudinea sa şi teamă prin devotamentul său pasionat şi înflăcărat faţă de revoluţie..." (pag. 193).

Alături de Théophile Charles Ferré, în cadrul Comisiei securităţii generale a Comunei a activat un alt comunard de frunte, Raoul Rigault, care s-a pronunţat pentru crearea Comitetului salvării publice.

Un alt militant de frunte al Comunei din Paris evocat în cartea lui A. I. Lurie a fost Gustave Flourens, care a activat în cadrul Comisiei pentru problemele militare, afirmîndu-se ca un adevărat erou în luptele ce le-a condus pentru apărarea Comunei împotriva atacului versaillezilor.

Reprezentantul grupării „neoiacobine", Charles Delescluze, a desfăşurat şi el o intensă activitate în cadrul Comunei din Paris. El a fost pentru adoptarea decretului cu privire la confiscarea averii membrilor Adunării de la Versailles şi a altor monarhişti. Charles Delescluze s-a situat pe poziţia reprimării severe a oricăror încălcări de disciplină şi a acţiunilor contrarevoluţionare. Ca delegat pe lîngă Ministerul Forţelor Armate, el a încercat, aşa cum arată autorul, „să reglementeze munca administraţiei militare şi să instituie un control riguros asupra oamenilor şi materialelor militare".

Dintre reprezentanţii cercurilor democratice poloneze care au activat în cadrul Comunei din Paris, punîndu-şi întregul lor talent militar în slujba acesteia, autorul menţionează pe Jaroslaw Dombrowski şi Walery Wróblewski.

Printre militanţii de frunte ai Comunei din Paris evocaţi de A. I. Lurie se numără şi 3 femei: Louise Michel, Elizaveta Dmitrieva şi Anna Vasilievna Korvin-Krukovskaia. Prima a participat activ, ca membră a Comunei, la organizarea serviciului sanitar şi a lucrat mult în spitalele de campanie şi în detaşamentele sanitare. Ea a mobilizat masele de femei muncitoare din Paris la lupta pentru apărarea cauzei Comunei, luptînd ea însăşi cot la cot cu ostaşii împotriva forţelor contrarevoluţionare.

Elizaveta Dmitrieva şi Anna Vasilievna au activat în cadrul Comunei din Paris în direcţia creării de detaşamente sanitare care să lucreze pentru front şi în oraş. Ele au ajutat la organizarea aprovizionării cu alimente a poziţiilor de luptă, au participat la construirea şi apărarea baricadelor. De asemenea, împreună cu Louise Michel, ele au făcut parte din Comitetul Central al Uniunii femeilor pentru apărarea Parisului şi îngrijirea răniţilor, care a colaborat cu Comisia pentru problemele muncii şi ale schimbului în vederea organizării muncii femeilor din Paris, a creării de camere sindicale şi federale ale muncitoarelor unite.

Profitînd de neînţelegerile ivite între conducătorii Comunei din Paris, guvernanţii burgheziei franceze, sprijiniţi de militarismul german, au organizat atacarea Parisului. La început acţiunile lor au fost mai slabe, însă după 20 aprilie 1871, cînd Bismarck le-a sprijinit din punct de vedere politic şi militar, ele au luat amploare. Represiunea sîngeroasă a Comunei a început în seara zilei de 21 mai 1871, cînd trupele versailleze au intrat în Paris.

În lupta de rezistenţă pentru alungarea duşmanului şi apărarea Comunei din Paris, militanţii Comunei evocaţi de A. I. Lurie au înscris adevărate pagini de glorie. Louis Eugène Varlin a luptat pe baricade timp de cîteva zile, pînă cînd a epuizat întreaga rezervă de cartuşe. În ziua de 28 mai 1871, el a fost prins de către forţele contrarevoluţionare şi împuşcat. Alături de Varlin a luptat pe baricade şi Léo Frankel, care, rănit de două ori, a reuşit totuşi să scape cu ajutorul Elizavetei Dmitrieva.

O comportare frumoasă şi plină de eroism au avut comunarzii Théophile Charles Ferré şi Raoul Rigault, care şi-au dat viaţa pentru apărarea cauzei Comunei. Despre Ferré, Louise Michel spunea că a salvat onoarea Comunei şi a fost unul dintre cei mai fermi revoluţionari.

Împreună cu Raoul Rigault, Charles Ferré şi-au asumat răspunderea pentru teroarea revoluţionară. În lupta pentru apărarea Comunei împotriva forţelor contrarevoluţionare a căzut şi Gustave Flourens, fiind ucis de către unul dintre călăii bonapartişti. Aceeaşi soartă a avut-o şi comunardul Charles Delescluze, despre care autorul spune că „...a păşit spre baricadă aşa cum vechii montaniarzi urcau pe eşafod" (pag. 308).

Cele trei femei comunarde evocate de A. I. Lurie au înscris şi ele pagini glorioase în lupta pentru apărarea cauzei Comunei. Louise Michel a mobilizat numeroase femei franceze la lupta aprigă dată cu forţele contrarevoluţionare în tranşeele gării Clamart. Împreună cu Jaroslaw Dombrowski şi alţi comunarzi, Louise Michel a luptat cu o dîrzenie şi un curaj de nedescris pentru apărarea fortificaţiilor din Montmartre. La 16 decembrie 1871, aflîndu-se în faţa tribunalului versaillez, ea a declarat că, participînd la incendierea Parisului, a voit să oprească invazia versaillezilor cu o bară de foc. Fiind condamnată la deportare şi detenţiune în fortăreaţă, Louise Michel a refuzat să facă apel spunînd : „Aş fi preferat să mor !" (pag. 335).

Elizaveta Dmitrieva şi Anna Vasilievna Korvin-Krukovskaia au luat şi ele parte activă la luptele duse împotriva versaillezilor. Prima a condus împreună cu Louise Michel un batalion de femei comunarde care a luptat în ajunul zilei de 22 mai 1871 la Batignolles, unde a făcut minuni de vitejie. În timpul luptelor duse împotriva forţelor contrarevoluţionare, ea a îngrijit în permanenţă pe răniţi.

Democraţii polonezi Jaroslaw Dombrowski şi Walery Wróblewski, prin calitatea lor de generali ai Comunei, au participat alături de ceilalţi comunarzi la numeroase lupte împotriva versaillezilor. În luptele pentru apărarea localităţii Neuily, comunarzii, în frunte cu generalul Dombrowski, au respins timp de o lună de zile (de la 11 aprilie la 15 mai 1871) atacurile repetate ale trupelor versailleze, net superioare din punct de vedere numeric şi al armamentului. Asemenea acte de vitejie au fost săvîrşite de către Dombrowski şi ostaşii săi şi la apărarea sectorului Montmartre, în zilele de 23—24 mai 1871, unde a căzut rănit mortal. Celălalt democrat polonez, Walery Wróblewski, a condus forţe armate ale Comunei împotriva atacurilor versaillezilor şi a apărat îndeosebi malurile Senei. În ziua de 25 mai, generalul Wróblewski cu cîteva mii de comunarzi a rezistat în Piaţa Jeanne d'Arc şi a respins timp de 36 de ore atacurile unui corp de armată versaillez.

După înfrîngerea Comunei din Paris, o parte dintre comunarzii evocaţi de A. I. Lurie în lucrarea pe care o recenzăm şi care au rămas în viaţă au continuat să păstreze legături strînse cu Internaţionala I şi să activeze în cadrul ei. Printre aceştia se numără Léo Frankel, Auguste Serrailier şi Walery Wróblewski. Ca membri ai Consiliului General al Internaţionalei I, aceştia au participat activ la lucrările Conferinţei de la Londra (1871), precum şi la acelea ale Congresului de la Haga (1872), unde au susţinut propunerea lui Marx cu privire la excluderea lui Mihail Bakunin şi a celorlalţi anarhişti din rîndurile membrilor Internaţionalei I.

Léo Frankel a menţinut o legătură permanentă cu organizaţiile muncitoreşti austriece, maghiare şi cehe, dîndu-le indicaţii cum să lupte împotriva duşmanilor Internaţionalei. În urma indicaţiilor primite de la Karl Marx, el a plecat de la Londra în Austro-Ungaria cu misiunea de a organiza elementele active din mediul muncitoresc. Aici Léo Frankel a desfăşurat o intensă activitate în scopul înfiinţării Partidului general muncitoresc maghiar. Mutîndu-se la Paris, în 1889, Léo Frankel împreună cu F. Engels au luptat pentru crearea Internaţionalei a II-a şi au participat activ la Congresul al II-lea al Internaţionalei, care s-a ţinut în 1891 la Bruxelles.

Prietenul său Auguste Serrailier, după Congresul de la Haga al Internaţionalei I, a menţinut o legătură strînsă cu secţiile Internaţionalei din Franţa, în special cu cele din sud, care rămăseseră nevătămate în urma măsurilor de represiune ale reacţiunii.

Walery Wróblewski, credincios principiului internaţionalist, pe cînd se afla la Geneva a avut legături cu un grup de revoluţionari narodnici ruşi şi a luat parte la activitatea lor conspirativă. Stabilindu-se la Paris în 1885, el a urmărit cu toată atenţia desfăşurarea evenimentelor revoluţionare din Polonia din anii 1905—1907.

Cît priveşte activitatea celor trei femei comunarde despre care vorbeşte cartea lui A. I. Lurie, menţionăm că după înfrîngerea Comunei Louise Michel, care devenise cunoscută lumii întregi în zilele eroice ale Comunei, a căzut sub influenţa anarhismului.

Anna Vasilievna Korvin-Krukovskaia, venind în Rusia, a păstrat o legătură strînsă cu cercurile intelectualităţii progresiste ruse şi a sprijinit activitatea pri-

mului partid muncitoresc polonez „Proletariatul", înființat în 1882 de Ludwig Warynski. Elizaveta Dmitrieva, după înăbușirea în sînge a Comunei, a renunțat la viața politică.

Comuna din Paris a fost înfrîntă de reacțiunea franceză cu sprijinul armatelor prusace, dar jertfa miilor de comunarzi, printre care se numără și militanții de frunte despre care vorbește cartea lui A. I. Lurie, n-a rămas fără urmări. Așa cum scria V. I. Lenin, „...imaginea unui guvern muncitoresc care a cucerit și a ținut în mîinile sale mai bine de două luni de zile capitala lumii, priveliștea luptei eroice a proletariatului și a suferințelor lui după înfrîngere, toate acestea au ridicat moralul a milioane de muncitori, le-au trezit speranțele și le-au atras simpatiile de partea socialismului"[5].

Comuna din Paris a avut un puternic ecou în mișcarea muncitorească internațională. Ea a marcat începutul unei noi perioade în istoria universală, trecerea capitalismului în faza sa imperialistă, și a vestit lumii întregi o nouă societate, societatea socialistă.

„Parisul muncitorilor, cu Comuna lui — spunea Karl Marx —, va fi în veci sărbătorit ca vestitorul glorios al unei societăți noi. Martirii lui sînt gravați în marea inimă a clasei muncitoare"[6].

A. I. Lurie a reușit să realizeze imaginea vie a militanților de frunte ai Comunei din Paris. Totuși, după părerea noastră, așa cum este făcută în mod biografic pe figuri de luptători, tratarea duce uneori la repetări și nu dă îndeajuns posibilitate cititorului să urmărească mai ușor felul cum acești militanți revoluționari au avut legături cu Internaționala I, cum au luat contact și în ce fel au activat în cadrul Comunei, cum au contribuit la organizarea rezistenței împotriva forțelor contrarevoluționare.

Înfățișînd cititorilor o frescă a luptelor eroice duse de proletariatul parizian în primăvara anului 1871 și scoțînd în relief cu această ocazie sprijinul acordat Comunei din partea muncitorilor de diferite naționalități, cartea lui A. I. Lurie „Figuri de militanți ai Comunei din Paris" contribuie la educarea tinerelor generații în spiritul internaționalismului proletar.

Lectura acestei cărți trezește în sufletul cititorilor sentimentul de solidaritate cu lupta tuturor popoarelor pentru eliberarea națională și socială.

I. ȘENDRULESCU

---

[5] Op. cit, pag. 124.

[6] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 575.

NOTE BIBLIOGRAFICE

E. Dobrescu şi T. Postolache: „Situaţia clasei muncitoare din ţările capitaliste după cel de-al doilea război mondial",

Editura politică, 1961, 88 pag.

Lucrarea de faţă, apărută recent în Editura politică, în colecţia „Probleme de bază ale teoriei marxist-leniniste", prezintă o sinteză documentată a procesului de adîncire a contradicţiilor de clasă din ţările capitaliste şi de intensificare a luptei de clasă.

Cea mai mare parte a lucrării este consacrată problemei pauperizării clasei muncitoare din ţările capitaliste. Procesul de pauperizare relativă, exprimat prin creşterea în proporţii colosale a profiturilor monopoliştilor şi înrăutăţirea tot mai gravă a situaţiei materiale a muncitorilor, este ilustrat prin numeroase date.

În lucrare se arată că încercarea apologeţilor capitalismului de a prezenta orînduirea burgheză drept „echitabilă" şi capitalul monopolist drept „capitalism popular" este dezminţită de realităţile din lumea capitalistă. O dată cu acumularea capitalului, la un pol al societăţii burgheze se concentrează bogăţii uriaşe, cresc luxul şi parazitismul exploatatorilor, iar la celălalt pol se intensifică exploatarea, creşte şomajul, scade nivelul de trai al celor ce produc toate bunurile materiale.

Astfel, în timp ce patru cincimi din populaţia lumii capitaliste trăieşte în condiţii de subnutriţie, bogăţia, luxul şi huzurul monopoliştilor cresc în proporţii colosale.

Pauperizarea absolută a clasei muncitoare din ţările capitaliste în perioada de după cel de-al doilea război mondial este zugrăvită în lucrare prin numeroase date şi tabele statistice care permit aprecierea situaţiei acesteia. Salariul real scade, iar preţurile se ridică necontenit, impozitele, de asemenea. Numai chiriile, plătite în multe cazuri pentru cocioabe şi locuinţe insalubre, reprezintă uneori o treime sau chiar jumătate din cîştigul mediu al muncitorilor. Într-o situaţie şi mai grea, se arată în lucrare, se află oamenii muncii din ţările înapoiate din punct de vedere economic.

Şomajul, însoţitorul inevitabil al capitalismului, a atins proporţii deosebit de mari în perioada de după cel de-al doilea război mondial. Autorii prezintă o serie de cifre care demască afirmaţiile false ale apologeţilor capitalismului despre o aşazisă scădere a proporţiilor şomajului în perioada postbelică. Sînt redate, de asemenea, date privind intensificarea muncii, prelungirea zilei de lucru şi creşterea numărului accidentelor de muncă.

În ultima parte a lucrării este înfăţişat avîntul mişcării muncitoreşti din ţările capitaliste după cel de-al doilea război mondial, mai ales o dată cu începutul noii etape a crizei generale a capitalismului.

Datele citate în lucrare dezmint, de asemenea, teoriile apologeţilor capitalismului potrivit cărora în această perioadă lupta de clasă s-ar stinge, că ar avea loc o „deproletarizare". Realitatea arată că rîndurile proletariatului cresc rapid, iar contradicţiile dintre clasa muncitoare, masele largi populare şi burghezia monopolistă se ascut continuu. Are loc un proces de creştere a conştiinţei proletariatului, a gradului său de organizare, se îmbogăţesc formele şi mijloacele sale de luptă. Condus de partidele marxist-leniniste, proletariatul se află în avangarda bătăliilor de clasă împotriva jugului capitalului monopolist.

Schimbarea radicală a raportului de forțe pe arena internațională în favoarea socialismului, transformarea sistemului mondial socialist în factorul hotărîtor al dezvoltării societății umane, succesele istorice obținute de țările lagărului socialist influențează pozitiv toate formele luptei de clasă ale proletariatului internațional.

În lucrare se arată că, în comparație cu trecutul, în țările capitaliste mișcarea grevistă de masă cunoaște un avînt puternic. În perioada postbelică, în țările capitaliste a crescut atît numărul grevelor, cît și al participanților la ele. Grevele au o durată mai lungă și tot mai multe sînt grevele generale, împletind mai strîns revendicările economice cu cele politice. Chemările partidelor marxist-leniniste de a se realiza unitatea de acțiune între muncitorii aparținînd diferitelor partide și organizații muncitorești găsesc un tot mai puternic ecou în rîndurile maselor de oameni ai muncii.

Lucrarea prezentată conține numeroase date statistice convingătoare referitoare la situația din S.U.A., Anglia, Franța, R.F.G., Italia, Japonia, Canada, Turcia, Suedia, Elveția, Belgia, țările Americii Latine etc.

Lucrarea „Situația clasei muncitoare din țările capitaliste după cel de-al doilea război mondial" înfățișează problemele esențiale ale situației clasei muncitoare din țările capitaliste în această perioadă și lupta ei pentru pace și progres social, pentru socialism.

N. G. M.

M. A. Lupu: „Lupta Partidului Comunist din Romînia împotriva înfeudării țării capitalului străin",

în „Probleme economice", nr. 4/1961

În articolul său, M. A. Lupu se ocupă de perioada anilor 1917—1933. Avînd la bază o bogată documentație, în articol se subliniază că Partidul Comunist din Romînia, încă de la creare, s-a situat în fruntea luptei împotriva regimului burghezo-moșieresc, a apărat consecvent interesele fundamentale ale oamenilor muncii de la orașe și sate, a mobilizat masele împotriva uneltirilor criminale ale claselor exploatatoare îndreptate contra Uniunii Sovietice, a luptat cu hotărîre împotriva înfeudării țării capitalului monopolist străin și puterilor imperialiste.

În partea de început a articolului, autorul subliniază că în perioada dintre cele două războaie mondiale, Romînia, una dintre cele mai înapoiate țări din Europa, trecea dintr-o sferă de influență în alta pe baza tîrguielilor și compromisurilor dintre marile puteri imperialiste, clasele dominante fiind gata să accepte orice fel de „protecție" care le asigura o creștere a profiturilor.

Pe lîngă cele cîteva pagini consacrate introducerii, M. A. Lupu își împarte articolul în trei părți distincte, corespunzătoare etapelor desfășurării luptei dusă de Partidul Comunist din Romînia în perioada de care se ocupă: perioada avîntului revoluționar, perioada stabilizării relative a capitalismului, perioada crizei economice.

Referindu-se la perioada anilor 1917—1922, autorul arată că ofensiva capitalului monopolist antantist s-a desfășurat în mai multe direcții: acapararea capitalurilor germane și austriaco-ungare investite în economia romînească, subordonarea mai puternică a sistemului bancar romîn și întărirea, pe această bază, a controlului asupra economiei romînești, lărgirea sistemului de credite înrobitoare acordate fie întreprinderilor capitaliste, fie statului romîn.

În articol este înfățișată lupta elementelor înaintate din mișcarea muncitorească, grupate în aripa stîngă a partidului socialist, al cărui nucleu îl constituiau grupurile comuniste, pentru demascarea adevăratului conținut al lozincilor demagogice lansate de partidele burgheze în această perioadă. Autorul subliniază că poziția comuniștilor în problema înfeudării țării capitalului străin s-a precizat și dezvoltat îndeosebi după crearea Partidului Comunist din Romînia, care, încă la primul său congres, a luat poziție pentru pace, contra războiului imperialist, pentru independența națională a țării, pentru apărarea revoluționară a primei țări a socialismului.

În anii stabilizării relative a capitalismului, arată autorul, au pătruns în economia romînească mai ales capitalurile englez, franco-belgian, american, italian, austriac și olandez. Folosind pozițiile cucerite în economia romînească, capitalul monopolist străin a căutat să și le extindă în această perioadă, impunînd Romîniei noi condiții de ordin politic și economic.

Partidul Comunist din Romînia a demascat în permanență cîrdășia dintre re-

prezentanții burgheziei și moșierimii române și reprezentanții monopolurilor străine, a arătat adevăratul scop al deselor vizite pe care le făceau în Romînia diferiți emisari militari sau civili ai puterilor imperialiste apusene, a arătat muncitorilor că cei care profită de pe urma muncii lor sînt monopolurile imperialiste occidentale și capitaliștii autohtoni.

În anii crizei economice din anii 1929—1933, guvernul național-țărănesc, adus la putere de capitalul monopolist anglo-francez, a creat o serie de noi avantaje capitalului străin.

P.C.R. s-a ridicat cu tărie împotriva politicii dusă de guvernul național-țărănist în această perioadă, demascînd în fața maselor întreaga politică de vînzare a principalelor bogății ale țării, de concesionare a celor mai de seamă surse de venit național trusturilor străine, de încheiere a unor contracte scandaloase cu firmele monopoliste americane, engleze etc. În același timp, P.C.R. a arătat maselor că singura cale de ieșire din criza economică este calea revoluționară. Partidul comunist a organizat lupta muncitorilor împotriva exploatării burghezo-moșierești și a înrobirii țării de către imperialiștii apuseni, împotriva transformării Romîniei într-un cap de pod al războiului antisovietic. Lupta dusă în această perioadă de masele populare, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., împotriva burgheziei și moșierimii a culminat cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933.

În încheierea articolului, autorul arată că lupta maselor populare, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, împotriva regimului burghezo-moșieresc a culminat prin insurecția armată de la 23 August 1944, organizată și condusă de P.C.R., care a dat posibilitate poporului romîn să făurească o Romînie nouă, înfloritoare, socialistă.

Dacă autorul se oprea mai mult asupra importanței luptei maselor muncitoare organizate și conduse de Partidul Comunist din Romînia, așa cum au fost eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, asupra consecințelor directe ale luptei maselor, reflectate în frînarea politicii claselor dominante de înfeudare economică și politică a țării capitalului străin, valoarea materialului ar fi crescut mult din acest punct de vedere.

V. T.

M. I. Mihailov: „Partidele comuniste în lupta pentru unitatea clasei muncitoare și strîngerea tuturor forțelor democratice"

„Novaia i noveișaia istoria" nr. 3/1961

Articolul lui M. I. Mihailov tratează una din problemele importante ale mișcării muncitorești contemporane: înfăptuirea unității de acțiune a proletariatului în lupta pentru pace, democrație, independență națională, pentru interesele vitale ale oamenilor muncii. Articolul se bazează pe documentele mișcării comuniste internaționale, ale diferitelor partide comuniste, pe articolele sau cuvîntările unor conducători ai mișcării comuniste și muncitorești. O serie de date concrete ilustrează rolul și importanța unității mișcării muncitorești, locul ce-l ocupă lupta pentru rezolvarea acestei probleme în cadrul activității diferitelor partide comuniste.

Articolul subliniază teza marxistă cu privire la existența bazei obiective pentru crearea unității clasei muncitoare — comunitatea intereselor de clasă ale tuturor muncitorilor, indiferent de apartenența lor politică. Autorul arată că unitatea nu se creează în mod spontan, deoarece burghezia, cu ajutorul reformiștilor, face totul pentru menținerea și adîncirea sciziunii în rîndurile clasei muncitoare, sciziune care duce la slăbirea acesteia.

Partidele marxiste — arată autorul — consideră că sarcina cea mai importantă este organizarea acțiunilor comune ale diferitelor detașamente ale clasei muncitoare. O însemnătate deosebit de mare în condițiile actuale o are stabilirea contactelor între comuniști și social-democrați.

În articol sînt prezentate unele trăsături ale mișcării muncitorești internaționale. Se subliniază creșterea numerică a partidelor comuniste, a influenței lor.

Analizînd situația partidelor socialiste, autorul arată că unele dintre acestea renunță chiar și în programele lor la lupta pentru socialism, unii lideri avînd o poziție net scizionistă. Această poziție trezește o tot mai mare rezistență și ripostă din partea membrilor de rînd și chiar în cadrul activului acestor partide.

Se subliniază, de asemenea, importanța stabilirii unității mișcării sindicale și necesitatea creării, pe baza frontului unic pro-

letar, a unității de acțiune largi democratice, în scopul luptei pentru pace, independență națională și socialism. Baza unui asemenea bloc democratic este comunitatea de interese a diferitelor pături sociale, care suferă jugul capitalului monopolist. Blocul democratic poate fi condus numai de forța cea mai înaintată a epocii noastre — partidele comuniste.

A doua parte a articolului aduce date concrete referitoare la cele mai influente partide comuniste din diferitele țări capitaliste, prezentîndu-se pe scurt situația și specificul luptei pentru unitatea mișcării muncitorești în diferite țări. Aceste caracterizări cuprind o serie de date recente referitoare la numărul membrilor partidelor comuniste din aceste țări, la programele lor, la succesele obținute în lupta pentru unitatea clasei muncitoare.

Analizînd problemele în lumina tezelor Declarației reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova, articolul „Partidele comuniste în lupta pentru unitatea mișcării muncitorești și strîngerea tuturor forțelor democratice" prezintă interes pentru cei ce studiază istoria mișcării muncitorești.

A. F.

S. S. Ilin: „Crearea bazei tehnice-materiale a comunismului în U.R.S.S."

Moscova, 1961, 91 pag.

În proiectul de Program al P.C.U.S., care constituie un grandios plan de activitate al poporului sovietic, al partidului și al statului socialist în vederea făuririi societății comuniste se acordă o importanță excepțională sarcinii creării bazei tehnice-materiale a comunismului. Înfăptuirea acestei sarcini este necesară pentru a asigura crearea belșugului de bunuri materiale și spirituale, care să permită trecerea la înfăptuirea principiului repartiției după nevoi.

Lucrarea lui S. S. Ilin „Crearea bazei tehnice-materiale a comunismului în U.R.S.S.", apărută în 1961 în Editura de stat „Școala superioară", este consacrată înfățișării principalelor probleme politice-economice pe care le comportă tema respectivă. Destinată unor cercuri largi de cititori, lucrarea reușește să îmbine accesibilitatea expunerii cu tratarea la un nivel ridicat a problemelor pe care le abordează.

Unul dintre capitolele principale examinează trăsăturile caracteristice ale bazei tehnice-materiale a comunismului. După cum se știe, baza tehnică-materială a societății o constituie totalitatea mijloacelor de muncă folosite în producție, aparatul de producție din toate ramurile economiei naționale. Ea presupune o anumită tehnologie și organizare a producției. Fiecărei formațiuni social-economice îi este proprie o bază tehnică-materială, care caracterizează nivelul dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor de producție.

Călăuzindu-se după indicațiile lui V. I. Lenin, potrivit cărora baza materială a socialismului poate să fie numai marea industrie mașinistă, capabilă să reorganizeze și agricultura, poporul sovietic a obținut succese măreție în construcția socialistă.

Înalta mecanizare a industriei din U.R.S.S. deschide imense posibilități pentru creșterea acumulărilor, pentru perfecționarea procesului tehnic, creșterea productivității muncii.

Ca urmare a construirii socialismului în U.R.S.S. — se subliniază în lucrare —, a fost înlăturat antagonismul dintre oraș și sat. Oceanului de mici gospodării individuale țărănești, bazate pe o tehnică înapoiată și muncă manuală, i-au luat locul marile colhozuri și sovhozuri, în cadrul cărora munca a fost complet mecanizată.

În prezent, tehnica mașinistă domină toate domeniile economiei naționale, inclusiv agricultura.

În decursul construirii și dezvoltării bazei tehnice-materiale a socialismului s-au pregătit condițiile pentru un nou pas gigantic în dezvoltarea forțelor de producție și a relațiilor de producție ale societății socialiste. Baza tehnică-materială a socialismului, dezvoltîndu-se și perfecționîndu-se ca urmare a activității creatoare a maselor muncitoare, se ridică pe o nouă treaptă, mai înaltă, de dezvoltare. Asimilînd toate rezultatele științei și tehnicii contemporane, în continuă și rapidă dezvoltare, ea se transformă treptat în baza tehnică-materială a comunismului.

Un rol de seamă în crearea bazei tehnice-materiale a comunismului îi revine planului de 7 ani, care se înfăptuiește cu succes în Uniunea Sovietică.

În lucrarea menționată se examinează pe larg factorii esențiali care contribuie la crearea bazei tehnice-materiale a comunismului, electrificarea întregii țări constituind coloana vertebrală a programului de făurire a bazei tehnice-materiale a comunismului.

Mecanizarea complexă și automatizarea proceselor de producție reprezintă linia

generală de înfăptuire a progresului tehnic în U.R.S.S. Automatizarea constituie o profundă problemă social-economică, al cărei caracter este strîns legat de caracterul orînduirii socialiste. Autorul expune pe larg principalele direcții de introducere a automatizării, rezultatele pe planul producției și cel social care însoțesc automatizarea.

O latură componentă indispensabilă a bazei tehnice-materiale a comunismului este chimizarea multilaterală a producției. Chimizarea presupune nu numai dezvoltarea impetuoasă a industriei chimice, ci și introducerea pe scară largă a metodelor chimice și tehnologiei chimice în toate ramurile economiei naționale. În broșura „Crearea bazei tehnice-materiale a comunismului", autorul înfățișează un larg tablou al rezultatelor tehnice-productive pe care le determină chimizarea.

Marea superioritate a sistemului economic socialist, activitatea creatoare și inițiativa maselor muncitoare, conduse de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, unitatea de monolit a tuturor țărilor socialiste reprezintă chezășia înfăptuirii înainte de termen a planului de 7 ani — pasul hotărîtor în crearea bazei tehnice-materiale a comunismului.

D. H.

Bela Kun: „Învățămintele revoluției proletare din Ungaria"

Moscova, 1960, Gospolitizdat, 70 pag.

Broșura reprezintă o culegere de texte extrase din lucrările consacrate de Bela Kun revoluției proletare din Ungaria (1919) și învățămintelor care decurg din ea. Sînt analizate în cuprinsul acestei culegeri condițiile sociale, economice și politice care au dus la triumful revoluției socialiste ungare, principalele momente care marchează dezvoltarea ei, precum și cauzele care au dus în 1919 la înfrîngerea puterii sovietice în Ungaria.

După destrămarea imperiului habsburgic, mișcarea revoluționară a maselor populare din Ungaria a cunoscut o amploare și intensitate crescîndă.

Pe linia dezvoltării acestei mișcări, înființarea Partidului Comunist din Ungaria (20 noiembrie 1918) a marcat un moment important. Teama față de avîntul revoluționar al maselor a determinat reacțiunea maghiară să înăsprească teroarea. La 21 februarie 1919, Bela Kun împreună cu majoritatea membrilor Comitetului Central al partidului au fost arestați și aruncați în închisoare. Partidul Comunist din Ungaria a fost silit să intre în ilegalitate, continuînd în aceste condiții să conducă masele. Evenimentele în Ungaria se succedau rapid. La 20 martie 1919, guvernul burghez, nemaiputînd să se mențină la conducere, a demisionat, cedînd puterea social-democraților de dreapta, deoarece nădăjduia că prin aceasta va putea frîna dezvoltarea revoluției. Dar nici social-democrații n-au putut să oprească avîntul impetuos al mișcării maselor. În aceste condiții, social-democrații, de teamă să nu piardă definitiv influența asupra poporului, au propus comuniștilor să încheie unitatea de acțiune. Comuniștii au primit această propunere, formulînd însă următoarele cerințe: proclamarea puterii sovietice în Ungaria și instaurarea dictaturii proletariatului, participarea comuniștilor în guvern, dezarmarea organelor de represiune ale burgheziei și crearea armatei și miliției populare, alianță cu Rusia sovietică etc. Ca rezultat al acestei înțelegeri, la 21 martie 1919 a luat ființă Partidul socialist unit din Ungaria. În aceeași zi a fost proclamată Republica Sovietică Ungară și s-a constituit guvernul ungar revoluționar condus de Bela Kun.

Deși cucerirea puterii de către proletariatul ungar a avut loc în 1919 fără insurecția armată, totuși ea n-a fost un dar al burgheziei sau al social-democraților. „Într-adevăr — scrie Bela Kun —, ultimul act al victoriei revoluției proletare în Ungaria n-a fost insurecția armată. Totuși, aceasta nu înseamnă nici într-un caz că cucerirea puterii de stat în Ungaria n-a fost rezultatul luptei proletariatului înarmat"[1].

Proletariatul, în primul rînd cel orășenesc și în parte și cel agricol, a dat un șir de bătălii cu forțele reacționare ale burgheziei. Muncitorii din întreprinderi și proletarii agricoli au ocupat fabricile, uzinele, pămînturile moșierești și înarmați au înlăturat conducerea aparatului administrativ burghez. Asemenea ciocniri au avut loc pe tot cuprinsul țării. Date fiind însă o serie de cauze atît externe, cît și interne, revoluția proletară din Ungaria nu s-a menținut decît 133 de zile.

Puterea sovietică în Ungaria a fost răsturnată sub loviturile armatelor contrarevoluționare interne și internaționale, între care și armata burghezo-moșierească din Romînia, la care s-au adăugat o serie de

[1] *Bela Kun*: „Uroki proletarskoi revoliutii v Vengrii", Moscova, 1960, pag. 35.

factori ca unirea într-un singur partid a comuniștilor cu toți social-democrații, inclusiv cu revizioniștii, noul partid rezultat din unificare nefiind un partid organizat, centralizat, lipsindu-i fermitatea revoluționară și disciplina de fier ; conducătorii guvernului sovietic din Ungaria nu au dat pămînt țăranilor ca să-i atragă la lupta revoluționară ; lipsa unei situații politice internaționale care să favorizeze desfășurarea luptelor revoluționare în interiorul țării etc.

Deși înfrîntă după numai patru luni și jumătate de existență, revoluția proletară din Ungaria a fost plină de învățăminte atît pentru proletariatul ungar, cît și pentru clasa muncitoare din lumea întreagă. Bela Kun subliniază că exemplul acestei revoluții a arătat în primul rînd că fără un partid comunist revoluționar marxist-leninist, care s-o conducă în lupta împotriva reacțiunii, clasa muncitoare nu se poate elibera definitiv, chiar dacă, datorită unor împrejurări favorabile, ea ar lua puterea de stat în mîinile sale ; în al doilea rînd, el menționează că social-democrații de dreapta acționează în direcția triumfului contrarevoluției chiar în cazurile cînd adoptă formal platforme ale puterii sovietice.

Luptele proletariatului ungar din timpul revoluției socialiste din 1919 au confirmat încă o dată teza marxist-leninistă potrivit căreia alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare este o condiție de bază a victoriei clasei muncitoare asupra burgheziei.

I.O.

„Proletarischer Internationalismus"

„Rütten und Leoning" Verlag Berlin, 1961, 236 pag.

Una dintre trăsăturile de seamă ale mișcării muncitorești germane, pe al cărei drapel Marx și Engels au scris încă la apariția ei lozinca „Proletari din toate țările, uniți-vă !", este fidelitatea față de principiile internaționalismului proletar.

Consolidarea legăturilor internaționaliste a avut un rol hotărîtor în lupta clasei muncitoare germane înainte și după cel de-al doilea război mondial. Lucrarea publicată recent în editura „Rütten și Leoning" din Berlin sub titlul „Proletarischer Internationalismus" („Internaționalismul proletar") ilustrează tocmai această latură din istoria luptei proletariatului german.

Cartea cuprinde materialele unei consfătuiri științifice avînd ca temă „Despre rolul și însemnătatea internaționalismului proletar", ținută la Halle în noiembrie 1959 sub egida Institutului pentru istoria poporului sovietic. Cele două referate expuse în cadrul consfătuirii și 21 de intervenții pe marginea referatelor sînt axate, în mare parte, pe tema legăturilor de solidaritate dintre poporul german și cel sovietic.

Primul referat, ținut de dr. A. Anderle, directorul institutului, se ocupă de învățătura lui Marx și Engels despre internaționalismul proletar, îmbogățită ulterior de V. I. Lenin pe baza generalizării experienței mișcării muncitorești internaționale. Prin apariția U.R.S.S. — primul stat socialist din lume —, arată autorul primului referat, mișcarea muncitorească internațională își găsește, pentru prima dată în istorie, sprijin din partea unui stat creat și condus de însăși clasa muncitoare. În referat este arătat, de asemenea, caracterul reciproc al aplicării principiului internaționalismului proletar, subliniindu-se îmbinarea strînsă a sarcinilor naționale și internaționale pe care le are clasa muncitoare din orice țară.

Cel de-al doilea referat, întocmit de dr. J. Zelt, se ocupă de crearea și activitatea Ajutorului Roșu Internațional, organizație de masă a clasei muncitoare, care a avut drept scop lupta împotriva terorii albe, pentru sprijinirea victimelor opresiunii capitaliste. Ajutorul Roșu internațional, arată autorul, a jucat un rol însemnat în educarea maselor în spiritul internaționalismului proletar. Într-un interval relativ scurt, Ajutorul Roșu Internațional se transformă într-o organizație cu zeci de milioane de membri și simpatizanți, avînd secții în 71 de țări. Ajutorul Roșu Internațional a organizat și condus asemenea campanii ca cele pentru eliberarea lui Dimitrov, Thälmann, Sacco și Vanzetti etc.

Cea mai mare parte din volum o ocupă discuțiile pe marginea celor două referate prezentate ; în discuții se abordează o serie de probleme ca frontul popular și internaționalismul proletar, corelația dintre sarcinile naționale ale clasei muncitoare și interesele internaționale ale proletariatului din toate țările.

În cadrul discuțiilor s-a relevat solidaritatea mișcării muncitorești germane cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, concretizată și prin participarea activă a foștilor prizonieri de război germani la apărarea puterii sovietice. Relevăm inter-

venţia cu privire la campania susţinută de proletariatul german : „Jos mîinile de pe Rusia sovietică !".

În cadrul discuţiilor a fost scoasă în evidenţă însemnătatea uriaşă pentru mişcarea muncitorească a creării Internaţionalei a III-a, Comuniste.

O problemă dezbătută, de asemenea, în cadrul discuţiilor a fost şi cea în legătură cu acţiunile de solidaritate ale muncitorilor sovietici cu proletariatul german în timpul ocupaţiei Ruhrului, precum şi în timpul luptelor din toamna anului 1923.

Ideea internaţionalismului proletar faţă de Uniunea Sovietică a rămas vie în conştiinţa muncitorilor germani şi în anii întunecaţi ai dominaţiei fascismului hitlerist, ea fiind exprimată, între altele, prin publicistica ilegală germană antifascistă.

Cînd, în 1941, Hitler a atacat în mod perfid U.R.S.S., poziţia Uniunii Sovietice faţă de poporul german, izvorîtă din principiul internaţionalismului proletar, s-a oglindit atît în lupta eroică dusă de poporul sovietic împotriva fascismului german, cît şi în actele şi declaraţiile guvernului sovietic. În acest sens menţionăm intervenţia făcută în cadrul discuţiilor intitulată „Internaţionalismul proletar în politica sovietică faţă de Germania în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei".

Perioadei postbelice îi sînt consacrate în cadrul discuţiilor trei intervenţii pe tema : lupta U.R.S.S. pentru înfăptuirea acordului de la Potsdam, pentru încheierea unui tratat de pace cu Germania în perioada 1945—1952, respectiv 1954—1959. Pe bază de dovezi concrete, autorii arată cum Uniunea Sovietică, în căutarea unei soluţii juste cu privire la problema germană, nu s-a lăsat condusă de sentimentul urii, ci s-a orientat permanent după principiul internaţionalismului proletar în ceea ce priveşte dreptul poporului german la libertate şi suveranitate.

Volumul se încheie cu două intervenţii la discuţii care au ca temă educarea oamenilor muncii şi a tineretului din R.D.G. în spiritul internaţionalismului proletar şi strînsa colaborare între Comsomol şi Tineretul Liber German.

Colaboratorii acestei lucrări de actualitate, în majoritate tineri cercetători şi unii veterani sau activişti de partid, au reuşit să aducă o contribuţie preţioasă acestui capitol important al mişcării muncitoreşti germane.

A. M.

P. A. Steiniger: „WESTBERLIN", Berlin

Editura Kongress, 1959, 310 pag.

Un colectiv de 15 autori, în majoritatea lor membri ai diferitelor institute şi catedre de ştiinţe sociale de la Universitatea „Humboldt" din Berlin, sub redacţia prof. dr. P. A. Steiniger, au elaborat lucrarea intitulată „Westberlin", care prezintă diferite aspecte ale situaţiei pline de primejdii pentru cauza păcii creată în Berlinul occidental.

Lucrarea se bazează pe cercetări temeinice, pe un bogat material documentar şi se caracterizează printr-o expunere argumentată, logică şi convingătoare, demascînd cu putere uneltirile deosebit de periculoase puse la cale de cercurile reacţionare apusene şi de militariştii revanşarzi vest-germani.

În primul capitol, intitulat „Uniunea Sovietică — eliberatoarea şi salvatoarea Berlinului", se subliniază rolul hotărîtor al armatei sovietice în zdrobirea fascismului pînă în bîrlogul său, se vorbeşte despre activitatea forţelor antifasciste, în frunte cu tovarăşul W. Ulbricht, începută din primele zile, pentru normalizarea vieţii din Berlin, unitatea antifascistă a elementelor cinstite din tot oraşul, respectarea prevederilor acordului de la Potsdam. Totodată sînt demascate pretenţiile abuzive ale puterilor occidentale în legătură cu Berlinul de vest şi viaţa sa internă, încurajarea de la început a forţelor reacţionare abia zdrobite, se arată tot lanţul de evenimente care au dus la încălcarea tuturor obligaţiilor de la Potsdam, la intensificarea terorii împotriva partidului comunist, a mişcării muncitoreşti, a luptei oamenilor muncii pentru pace.

Capitolul al doilea precizează clar situaţia juridică a Berlinului democrat drept capitală a Republicii Democrate Germane, liberă de orice stare de ocupaţie, se insistă asupra faptului incontestabil că nici o parte a Berlinului nu este şi nu poate fi teritoriu al Germaniei occidentale. Legat de aceasta, se dovedeşte lipsa de orice temei pentru menţinerea stării de ocupaţie în partea occidentală a Berlinului.

Următoarele trei capitole arată pe larg şi documentat că Berlinul occidental s-a transformat într-o vastă bază militară a agresorilor din Apus, într-un centru al provocărilor, spionajului şi al războiului rece. Berlinul occidental constituie o bază organizată a activităţii subversive, îndreptată împotriva Republicii Democrate Germane şi a celorlalte ţări socialiste. În lucrare se arată că în Berlinul occidental, „liber", sînt

răpite maselor drepturile democratice şi se exercită dictatura puterilor occidentale, a acoliţilor lor revanşarzi militarişti vest-germani şi a social-democraţilor de dreapta trădători.

În lucrare este înfăţişată multilateral influenţa negativă a politicii de „oraş de front" asupra situaţiei populaţiei muncitoare din Berlinul occidental, politică care este numai în favoarea monopolurilor vest-germane. În Berlinul occidental domneşte un şomaj cronic, care în anul 1958 a cuprins, chiar după datele oficiale, aproximativ 100.000 de oameni. La aceasta a contribuit şi faptul că între 1949 şi 1959, o serie de uzine industriale din Berlinul occidental au fost transferate în Republica Federală Germană. Totodată are loc o înăsprire a exploatării muncitorilor, care în anul 1957 au cîştigat cu 12% mai puţin decît cei din Bremen, cu 15% mai puţin decît cei din Hamburg, în timp ce fabricanţii au realizat între anii 1950 şi 1957 un profit enorm de 5—6 miliarde de mărci, egal cu valoarea întregii producţii industriale numai pe un an din Berlinul occidental. În acelaşi interval de timp, numărul accidentelor din industrie s-a ridicat de la 35.307 la 79.317. La aceasta se adaugă creşterea scumpetei din Berlinul occidental, unde în 1955 circa 40% din muncitori au avut un venit sub minimul de existenţă, iar între 1957 şi 1958 creditele de rate au crescut de opt ori.

Sînt ilustrate şi demascate cu putere decăderea morală şi culturală din Berlinul occidental. Pe baza multor fapte grăitoare se arată creşterea criminalităţii în rîndurile tinerilor, politica ostilă culturii adevărate dusă în Berlinul occidental, punerea teatrelor şi cinematografelor în slujba politicii de „oraş de front". Toate acestea au la bază, se demonstrează în carte, eforturile criminale pentru înarmarea într-un ritm accelerat a Germaniei occidentale, intensele pregătiri militare de război ale blocului agresiv N.A.T.O., ideologia oarbă şi barbară a anticomunismului. Pe tot parcursul lucrării este arătată răspunderea gravă ce o poartă social-democraţii de dreapta de teapa lui W. Brandt, vînduţi cu trup şi suflet forţelor negre ale reacţiunii.

Un capitol separat se ocupă cu uneltirile mîrşave ale elementelor clericale din Berlinul occidental împotriva Republicii Democrate Germane şi celorlalte ţări socialiste, elemente interesate în menţinerea situaţiei absurde în Berlinul de vest.

În lucrare sînt relevate concluziile care se deduc din această situaţie intolerabilă şi care impun urgent o rezolvare paşnică şi democratică a problemei Berlinului occidental. Mai multe capitole concretizează perspectivele binefăcătoare, din punct de vedere politic, economic şi cultural, ale declarării Berlinului occidental ca oraş liber şi demilitarizat. Lucrarea arată necesitatea imperioasă a realizării unui astfel de statut al Berlinului occidental şi a garantării sale de către marile puteri.

În încheiere se face o recapitulare a tuturor fenomenelor caracteristice pentru problema Berlinului occidental şi se indică o bogată bibliografie consultată.

Ansamblul tabloului înfăţişat în lucrarea pe care o prezentăm despre situaţia cu totul anormală din Berlinul occidental şi bogăţia de detalii semnificative confirmă necesitatea rezolvării definitive şi fără amînări a acestei probleme pe cale de tratative. Datele prezentate subliniază justeţea deplină a propunerii guvernului sovietic pentru încheierea încă în acest an a tratatului de pace cu Germania, lichidarea regimului de ocupaţie militară în Berlinul occidental şi transformarea lui într-un oraş liber demilitarizat, a măsurilor luate de guvernul Republicii Democrate Germane pentru asigurarea la linia de frontieră cu Berlinul occidental a unei paze de nădejde şi a unui control eficient pentru a închide calea activităţii subversive, în vederea apărării păcii şi securităţii popoarelor.

V. V.

XVI-e Congrès du Parti Communiste Français. Numero spéc al des „Cahiers du communisme"

(juin 1961 — no. 6), 624 pag.

Numărul special al revistei „Cahiers du communisme" din iunie 1961 cuprinde rapoartele, intervenţiile şi rezoluţiile celui de-al XVI-lea Congres al Partidului Comunist Francez, ale cărui lucrări s-au desfăşurat între 11 şi 14 mai la Saint Denis. Congresul a fost precedat de conferinţele federaţiilor, care au dezbătut proiectul de rezoluţie şi au ales delegaţii la congres.

Raportul Comitetului Central, prezentat de Waldeck Rochet, şi rezoluţia adoptată de congres conţin o profundă analiză a situaţiei interne şi internaţionale şi stabilesc sarcinile comuniştilor francezi în lupta pentru renaşterea democraţiei, pentru progres social, pentru libertate, pace şi socialism. În documentele congresului se arată că raportul de forţe pe plan internaţional evoluează în favoarea socialismului şi a mişcă-

rii de eliberare a popoarelor, în timp ce imperialismul înregistrează o slăbire continuă. Desfăşurarea situaţiei internaţionale confirmă tot mai mult concluzia Declaraţiei de la Moscova din noiembrie 1960 a partidelor comuniste şi muncitoreşti că principala trăsătură distinctivă a timpurilor noastre este transformarea sistemului mondial socialist în factorul hotărîtor al dezvoltării societăţii omeneşti.

Uniunea Sovietică înfăptuieşte cu succes sarcinile construcţiei desfăşurate a comunismului. Celelalte ţări socialiste construiesc bazele socialismului, iar unele dintre ele au trecut în etapa desăvîrşirii socialismului.

Slăbirea poziţiilor imperialismului francez, care s-a accelerat în ultimii ani, şi-a găsit expresia în pierderea, în mai puţin de zece ani, a unui imperiu colonial care era socotit al doilea din lume. Declinul imperialismului francez este o urmare a legii dezvoltării politice şi economice inegale a ţărilor capitaliste, care s-a manifestat şi mai mult după război.

În documente se demască faptul că politica externă a guvernului De Gaulle este o politică antinaţională, bazată pe coaliţia agresivă a blocului atlantic, care favorizează în acelaşi timp dezvoltarea ameninţătoare a imperialismului german.

Pentru a-şi asigura dominaţia pe plan economic, social şi politic, marile bănci şi monopoluri franceze au instaurat puterea gaullistă, care, departe de a constitui un semn al forţei imperialismului francez, este unul dintre indicii slăbiciunii lui, ai crizei grave prin care trece. În documentele congresului se dă o apreciere justă puterii gaulliste, ca expresie concentrată a puterii monopolurilor. De doi ani de cînd a fost instaurat, guvernul generalului De Gaulle a desfăşurat o adevărată ofensivă împotriva maselor populare, urmărind aruncarea pe seama clasei muncitoare şi a păturilor mijlocii de la oraşe şi sate a cheltuielilor politicii guvernamentale orientată spre prelungirea şi intensificarea războiului din Algeria, înarmarea excesivă agravată prin constituirea unei forţe de şoc atomice, înzecirea profiturilor capitaliştilor.

Raportul Comitetului Central, rezoluţia congresului, ca şi intervenţiile celor 48 de delegaţi — muncitori, ţărani, funcţionari, intelectuali, femei şi tineri —, au relevat că în răstimpul celor doi ani care au trecut de la Congresul al XV-lea al partidului s-au desfăşurat puternice acţiuni ale maselor populare îndreptate împotriva puterii monopolurilor. O mare amploare au luat grevele muncitoreşti ; funcţionarii au participat la numeroase greve şi manifestaţii ; studenţii au luptat pentru condiţii de studiu şi de viaţă ; au fost organizate numeroase adunări în vederea apărării asigurărilor sociale şi restabilirii pensiilor combatanţilor. Au devenit tot mai impunătoare acţiunile de protest ale ţărănimii muncitoare, asupra căreia s-a răsfrînt dureros consecinţele politicii gaulliste. Acţiunile maselor împotriva ofensivei reacţionare şi clericale s-au transformat într-o campanie naţională pentru apărarea şcolii laice şi universităţii.

Poporul francez şi-a exprimat cu putere voinţa de apărare a păcii şi libertăţii popoarelor. Puternice manifestaţii populare s-au desfăşurat sub semnul luptei pentru coexistenţa paşnică între state cu orînduiri sociale diferite, al luptei împotriva instalării în Franţa a bazelor militare vest-germane, împotriva experimentării bombelor atomice în Sahara. Sub presiunea puternică a maselor, în fruntea cărora s-au aflat totdeauna comuniştii, şi datorită luptei eroice a poporului algerian, guvernul De Gaulle a fost nevoit să accepte tratativele cu guvernul provizoriu al Republicii Algeria.

În înfrîngerea rebeliunii fasciste din aprilie 1961, partidul comunist a jucat un rol principal, mobilizînd sub semnul unităţii de acţiune 12 milioane de muncitori la greva naţională din 24 aprilie.

Partidul Comunist Francez a luptat neabătut pentru unitatea clasei muncitoare, pentru unirea forţelor democratice ca singurul mijloc de a învinge puterea personală. „Partidul Comunist Francez — se spune în rezoluţie — subliniază că colaborarea partidului clasei muncitoare cu alte partide democratice este posibilă şi necesară atît pentru restaurarea şi reînnoirea democraţiei franceze, cît şi pentru construirea socialismului în ţara noastră, pe baza alianţei între proletariat, ţărănimea muncitoare, intelectuali cinstiţi şi alte pături mijlocii de la oraşe" (pag. 575).

Congresul a demonstrat unitatea profundă a partidului, respingînd în unanimitate concepţiile oportuniste ale grupului Casanova-Servin-Krigel-Valrimont, care a încercat să revizuiască tezele Congresului al XV-lea privind natura puterii gaulliste. Rădăcinile devierii grupului de oportunişti, se subliniază în rezoluţia congresului, constă în subaprecierea forţelor clasei muncitoare şi a maselor populare şi în supraaprecierea forţelor adversarului, în tendinţa de a ceda sub presiunea gaullismului şi a partizanilor săi.

Congresul a constituit o puternică manifestare a internaţionalismului proletar. În volumul pe care-l prezentăm sînt publicate saluturile reprezentanţilor partidelor fră-

țești care au luat parte la congres, precum și mesajele de salut ale partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste și din alte țări, delegațiile acestor partide neputînd participa la congres deoarece guvernul francez a refuzat să le acorde viza de intrare în Franța.

În cuvîntul de încheiere, Maurice Thorez, făcînd bilanțul lucrărilor congresului, a arătat că congresul a fost profund național, reprezentînd întreaga Franță care muncește și gîndește. Secretarul general al Partidului Comunist Francez și-a exprimat convingerea că militanții partidului, bărbați și femei, tineri și bătrîni, animați de încrederea nestrămutată în clasa muncitoare, în poporul francez, vor lupta cu și mai mare ardoare pentru aplicarea în viață a mărețului program trasat de congres.

Documentele Congresului al XVI-lea al Partidului Comunist Francez ne dau posibilitatea să cunoaștem mai bine lupta plină de abnegație pe care o desfășoară comuniștii francezi pentru renașterea democrației în Franța, pentru progres, pentru pace și socialism.

N. P.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LINGA C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACȚIE

N. ADANILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚA, V. A. VARGA, GH. ZAHARIA

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

Abonamentele la revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.“ se fac la oficiile poştale, prin factorii poştali şi difuzorii din întreprinderi, instituţii şi de la sate. Revista se găseşte de vînzare la librării şi la chioşcurile de difuzare a presei din ţară.

Preţul unui număr — 4 lei, al unui abonament semestrial — 12 lei, al unui abonament anual — 24 lei.

Editura „Scînteia“

Tiparul executat sub com. nr. 11.425 la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii“

Lei 4

i 8887

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P. M. R.

6

EDITURA „SCÎNTEIA"
1961

0 IUL. 2005

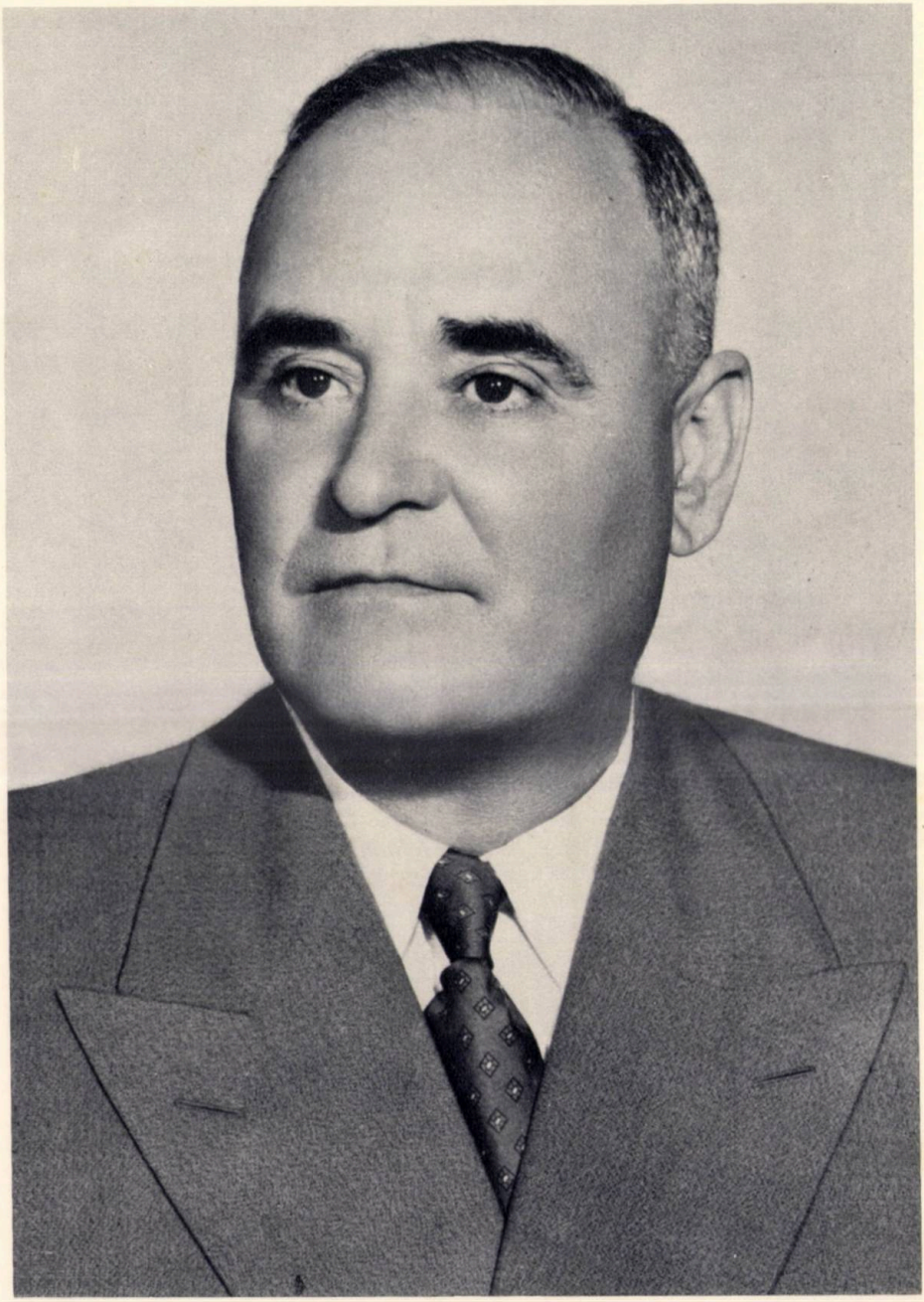

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ
Prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn,
Preşedintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne

1990

26

7 8887
-- 2014
BIBLIOTECA CENTRALA SIBIU

Mesajul de salut adresat tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej de către Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn, Consiliul de Stat al Republicii Populare Romîne și Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Romîne

SCUMPE TOVARĂȘE GHEORGHIU-DEJ,

Cu prilejul celei de-a 60-a aniversări a zilei tale de naștere, te felicităm călduros, urîndu-ți din toată inima mulți ani de sănătate și putere de muncă în slujba partidului și a patriei noastre socialiste.

Întreaga ta activitate revoluționară ca fiu devotat al clasei muncitoare din Romînia, al poporului romîn, este înalt exemplu de fidelitate nestrămutată față de marxism-leninism, de luptă perseverentă și plină de pasiune pentru cauza socialismului și comunismului.

Intrat din fragedă tinerețe în rîndurile mișcării muncitorești, te-ai călit ca revoluționar proletar în mari bătălii de clasă. Însușirile tale de organizator al maselor muncitoare, capacitatea de a înfăptui cu voință neînfrîntă politica partidului s-au manifestat din plin în eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din februarie 1933, care au marcat o cotitură în istoria partidului și a întregii noastre mișcări muncitorești. La procesul intentat de burghezie ca urmare a acestor lupte, a răsunat cu putere glasul tău de acuzare și demascare a politicii claselor stăpînitoare, chemarea la luptă împotriva exploatării și asupririi burghezo-moșierești, împotriva fascismului și războiului.

În anii lungi de temniță și lagăr, prin abnegația și combativitatea ta, prin încrederea neclintită în victoria cauzei celor ce muncesc, ai însuflețit și îmbărbătat pe tovarășii tăi de luptă. Sub conducerea ta, deținuții politici au transformat închisorile și lagărele într-o școală de călire și educare a luptătorilor revoluționari, în universitate comunistă.

Partidul și poporul dau o înaltă apreciere meritelor tale în elaborarea, în anii celui de-al doilea război mondial, a liniei strategice și tactice a partidului, în înfăptuirea măsurilor care au făcut cu putință ca partidul să-și îndeplinească cu cinste rolul de organizator și conducător al luptei unite a tuturor forțelor patriotice ale poporului pentru răsturnarea dictaturii fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste.

După victoria insurecției armate, în desfășurarea revoluției populare, în munca de întărire a rîndurilor partidului și în înfăptuirea unității politice și organizatorice a clasei muncitoare, în lupta pentru democratizarea țării, refacerea economiei, cucerirea întregii puteri politice de către

8557

clasa muncitoare în alianță cu țărănimea și trecerea la construirea socialismului, s-au vădit deosebitele tale însușiri de eminent conducător de partid și de stat.

Victoriile repurtate de poporul nostru în industrializarea socialistă, în transformarea socialistă a agriculturii, în ridicarea nivelului de trai al poporului și înfăptuirea revoluției culturale, în consolidarea continuă a orînduirii democrat-populare sînt strîns legate de activitatea pe care o desfășori cu energie inepuizabilă în fruntea partidului, de marea contribuție pe care o aduci la rezolvarea problemelor complexe ale construcției socialiste, la răspîndirea și aplicarea creatoare a învățăturii marxist-leniniste.

Întreaga ta activitate este străbătută de preocuparea permanentă pentru unitatea de monolit a partidului și întărirea rolului său conducător, pentru aplicarea neabătută a normelor leniniste, a principiului muncii colective în viața partidului, de grijă frățească pentru membrii și cadrele de partid, pentru creșterea și educarea lor, de intransigență față de orice manifestări antipartinice și abateri oportuniste, revizioniste, dogmatice.

Principialitatea ta partinică, caracteristică activistului de tip leninist, înaltul simț de răspundere și de exigență, începînd cu tine însuți, patriotismul fierbinte, legătura strînsă cu masele constituie un nesecat izvor de învățăminte pentru toți activiștii și lucrătorii de partid și de stat, pentru întregul nostru partid.

Exponent al spiritului internaționalist, de care este pătrunsă întreaga activitate a partidului nostru, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, depui o muncă neobosită pentru întărirea continuă a prieteniei frățești cu Uniunea Sovietică, cu celelalte țări socialiste, pentru întărirea unității lagărului socialist, a unității și coeziunii indisolubile a partidelor marxist-leniniste din întreaga lume, pentru prietenie și colaborare între toate popoarele, pentru triumful cauzei păcii.

Tovarășii tăi de muncă și de luptă, toți membrii partidului, muncitorii, țăranii, intelectualii, care nutresc față de tine sentimente de stimă, prețuire și dragoste, îți doresc, iubite tovarășe Gheorghiu-Dej, fericire și viață lungă, exprimîndu-și convingerea că sub conducerea partidului, a Comitetului său Central în frunte cu tine, poporul și țara noastră vor obține noi victorii în înfăptuirea mărețului program trasat de Congresul al III-lea, în vederea desăvîrșirii construcției socialiste și înfloririi patriei noastre dragi.

COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÎN
CONSILIUL DE STAT AL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
CONSILIUL DE MINIȘTRI AL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

8 noiembrie 1961

Cuvîntarea tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej la solemnitatea decorării sale cu prilejul celei de-a 60-a aniversări a zilei de naştere

Tovarăşi,

Mulţumesc din toată inima conducerii de partid şi de stat pentru înalta distincţie ce mi-a fost acordată. Ea constituie pentru mine un nou îndemn de a munci şi pe viitor, fără să-mi precupeţesc forţele, pentru a îndeplini sarcinile ce-mi sînt încredinţate de partid şi a-mi da contribuţia la atingerea măreţului obiectiv al construirii socialismului şi comunismului în patria noastră.

Mulţumesc totodată pentru aprecierile făcute activităţii mele în mesajul de salut ce mi-a fost adresat de Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn, de Consiliul de Stat şi Guvernul Republicii Populare Romîne.

Pentru un membru de partid, pentru un activist al partidului nu este satisfacţie mai mare decît aceea de a munci cu devotament şi deplină dăruire de sine pentru fericirea şi bunăstarea poporului şi a ţării, pentru ca nobilele idealuri care ne însufleţesc să devină realitate. Rezultatele obţinute în activitatea mea eu le atribui înainte de toate faptului că am avut sprijinul şi ajutorul tovărăşesc al colectivului de conducere al partidului din care fac parte. Oricîte calităţi ar avea un activist de partid, el nu-şi poate îndeplini cu succes misiunea fără un astfel de sprijin. Munca colectivă este lege a vieţii noastre de partid !

Aduc mulţumiri călduroase delegaţiilor organelor de partid şi de stat şi ale colectivelor de oameni ai muncii din diferite regiuni, delegaţiilor organizaţiilor obşteşti pentru felicitările pe care mi le adresează şi le urez spor la muncă. În mesajele lor eu văd o expresie a dragostei, încrederii şi devotamentului pentru partidul nostru care conduce poporul din victorie în victorie, o apreciere înaltă a politicii sale înţelepte, întemeiate pe o profundă cunoaştere a realităţilor şi a cerinţelor dezvoltării sociale.

Mulţumesc tuturor celor ce mi-au trimis felicitări şi le urez la rîndul meu lor şi familiilor lor sănătate, fericire şi succes în munca pusă în slujba înfloririi patriei socialiste.

Doresc, de asemenea, să folosesc acest prilej pentru a mulţumi Comitetului Central al gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, Comitetelor Centrale ale celorlalte partide frăţeşti, care mi-au adresat felicitări cu prilejul zilei mele de naştere. Ele constituie încă o manifestare a sentimentelor de prietenie şi consideraţiune faţă de partidul nostru, faţă de activitatea pe care o desfăşoară.

Inventariat la Nr. 17358
8557
Institutul de Petrol, Gaze şi Geologie
BIBLIOTECA
Secţia Periodice
BUCUREŞTI

De la naşterea sa, partidul nostru a parcurs un drum lung, plin de lupte şi jertfe grele. În anii întunecaţi ai ilegalităţii, ai terorii sîngeroase, ai exploatării şi asupririi burghezo-moşiereşti, ne-au luminat drumul învăţătura marxist-leninistă, încrederea nestrămutată în victoria inevitabilă a cauzei celor ce muncesc. Această încredere i-a îmbărbătat pe comunişti în lupta lor plină de abnegaţie pentru interesele vitale ale clasei muncitoare, ale poporului.

Istoria a dat dreptate comuniştilor. Luîndu-şi soarta în propriile mîini, poporul nostru a înfăptuit o cotitură radicală în viaţa ţării sale. Puterea populară a descătuşat nesecatele forţe creatoare ale celor ce muncesc. Într-o perioadă scurtă, oamenii muncii au obţinut victorii de importanţă istorică. Mîinile harnice şi minţile agere ale muncitorilor, ţăranilor, oamenilor de cultură fac adevărate minuni. Ţara îşi schimbă înfăţişarea văzînd cu ochii. Se dezvoltă furtunos economia naţională, înfloreşte cultura, se îmbunătăţeşte necontenit traiul celor ce muncesc. Poporul nostru merge cu paşi siguri spre culmi însorite, spre un viitor de bunăstare şi civilizaţie înaltă.

Aceste victorii se datoresc faptului că el are în fruntea sa un conducător călit şi încercat, hotărît şi clarvăzător — Partidul Muncitoresc Romîn, care nu are nimic mai scump decît binele celor ce muncesc, partid a cărui tărie stă în fidelitatea faţă de marxism-leninism, în patriotismul înflăcărat, în legătura indisolubilă cu masele cele mai largi.

Partidul nostru a ţinut întotdeauna sus steagul internaţionalismului proletar. Militînd cu neabătută consecvenţă pentru întărirea unităţii de nezdruncinat a ţărilor lagărului socialist, a partidelor comuniste şi muncitoreşti din toate ţările, pentru puritatea teoriei marxist-leniniste, partidul nostru îşi aduce contribuţia la victoria cauzei comune a oamenilor muncii din toate ţările — cauza socialismului şi comunismului, la triumful cauzei păcii şi prieteniei dintre toate popoarele.

Trăim vremuri minunate, dragi tovarăşi! Trăim o epocă ce va intra în istorie ca epoca triumfului deplin al comunismului. Ce perspective minunate se deschid în faţa poporului nostru, în faţa popoarelor frăţeşti ale comunităţii socialiste, în faţa întregii umanităţi! Urmaşii noştri ne vor invidia pentru fericirea de a fi participat la bătăliile timpului nostru, de a fi contribuit la grăbirea viitorului comunist al omenirii.

Vă încredinţez, dragi tovarăşi, şi prin dv. pe toţi membrii partidului, pe toţi oamenii muncii că îmi voi închina şi pe viitor toată energia şi puterea mea de muncă pentru bunăstarea şi fericirea poporului nostru, pentru înflorirea patriei noastre scumpe, pentru victoria nemuritoarelor idei ale lui Marx, Engels, Lenin.

*

Conducătorii de partid şi de stat l-au îmbrăţişat şi l-au felicitat călduros pe tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej. În sală au răsunat aplauze puternice, îndelungi.

Darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Romîn la cel de-al XXII-lea Congres al P. C. U. S. prezentată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la plenara C. C. al P. M. R. din 30 noiembrie - 5 decembrie 1961

Tovarăși,

Voi prezenta, în cele ce urmează, darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Romîn cu privire la lucrările Congresului al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, la învățămintele și concluziile care decurg din documentele și lucrările sale pentru partidul nostru.

Cunoașteți ce interes adînc a stîrnit acest congres în întreaga lume. Noul Program al P.C.U.S., rapoartele prezentate de tovarășul Hrușciov continuă să se afle, și se vor afla și mai departe, în centrul atenției opiniei publice mondiale. Aceasta demonstrează că cel de-al XXII-lea Congres este un eveniment deosebit nu numai în viața Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a poporului sovietic, dar și a oamenilor muncii din toate țările, a întregii omeniri. Vor trece ani după ani, dar tezele congresului își vor păstra imensa lor însemnătate, arătînd popoarelor calea spre cel mai înalt stadiu al civilizației umane.

Însemnătatea istorică-mondială a congresului decurge din faptul că el a adoptat, pentru prima oară în istoria gîndirii marxiste, programul științific fundamentat al construirii societății comuniste. Întregul mers al istoriei mondiale arată ce drum uriaș au străbătut ideile comunismului ; de la o concepție utopică transformată apoi în știință, ele au devenit o realitate întruchipată în sistemul mondial socialist, concretizînd acum, prin Programul P.C.U.S., imaginea lumii de mîine.

Fiecare dintre noi a simțit o profundă emoție cînd, în vasta Sală a Congreselor de la Kremlin, cei aproape 5.000 de delegați, în prezența a sute de reprezentanți ai celor 80 de partide comuniste și muncitorești de pe toate continentele, au trecut la votarea proiectului noului Program al P.C.U.S. Am fost martorii unui moment istoric — momentul adoptării primului plan desfășurat și complet de construire a societății comuniste.

Acum, ca și în întreaga sa istorie, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, mergînd pe căi încă neexplorate, deschide omenirii drumul spre viitor.

După cum se știe, Marx și Engels, schițînd trăsăturile cele mai generale ale societății comuniste, iar apoi Lenin, făurind planul construirii societății socialiste, au arătat că sarcina elaborării căilor și metodelor construirii fazei superioare a comunismului va trebui să fie rezolvată de generațiile viitoare. „Cum va fi socialismul atunci cînd va căpăta forme finite, asta nu o știm, asta nu putem spune — scria Lenin în 1918. ...Cărămizile din care se va clădi socialismul nu au fost create încă".

Îndeplinirea acestei sarcini este posibilă acum, cînd societatea socialistă a devenit o realitate vie pe o uriașă parte a globului pămîntesc, iar Uniunea Sovietică a trecut la construirea desfășurată a comunismului. Pe temelia marilor victorii obținute pînă acum, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a dezvoltat în noul său Program învățătura lui Marx, Engels, Lenin, dînd un răspuns limpede problemelor fundamentale ale construirii comunismului, probleme care, în esența lor, se vor pune tuturor popoarelor în procesul de transformare revoluționară a lumii.

La congres, Programele Partidului Comunist al Uniunii Sovietice au fost comparate plastic cu o rachetă cu trei trepte care se deplasează pe traiectoria precisă trasată de geniul lui Lenin : dacă prima treaptă a smuls Rusia din lumea capitalistă, prin înfăptuirea Marii Revoluții din Octombrie, iar a doua a înălțat Uniunea Sovietică spre socialism, cea de-a treia este menită să o plaseze pe orbita comunismului.

Congresul a evidențiat contribuția deosebită pe care Partidul Comunist al Uniunii Sovietice o aduce la îmbogățirea tezaurului marxism-leninismului. De o mare valoare teoretică sînt raportul de activitate al Comitetului Central și raportul cu privire la Programul P.C.U.S. prezentate la congres de tovarășul Hrușciov — documente care înfățișează bilanțul marilor succese obținute de poporul sovietic și trasează perspectivele grandioase ale construcției comuniste.

O dată cu problemele construirii comunismului în U.R.S.S., Programul și rapoartele analizează științific cele mai importante fenomene din lumea actuală, perspectivele evoluției ei, problemele mișcării muncitorești internaționale și ale luptei celorlalte forțe ale progresului social.

În ultimii ani, reprezentanți ai feluritelor curente politice și filozofice burgheze, ai revizionismului și reformismului au încercat nu o dată să elaboreze documente programatice, care să dea o caracterizare epocii noastre, forțelor ei motrice, liniilor directoare ale dezvoltării ei. Dar toate tentativele lor au suferit un eșec complet, dovedind incapacitatea acestora de a descifra esența proceselor contemporane. Numai comuniștii, care se călăuzesc după adevărurile marxism-leninismului, pot da răspuns întrebărilor arzătoare ale evoluției societății în zilele noastre.

Tocmai aceasta o face Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, care, prin apariția sa, marchează o nouă etapă în dezvoltarea teoriei revoluționare a lui Marx, Engels, Lenin.

Marxismului creator îi sînt proprii cercetarea aprofundată a fenomenelor, fructificarea teoriei prin concluziile care se desprind din practica revoluționară. Dė aci — forța și puterea de influențare a ideilor Programului P.C.U.S., care pornește de la generalizarea experienței construcției socialismului și comunismului în Uniunea Sovietică, a construirii socia-

lismului în celelalte țări ale sistemului mondial socialist, a experienței întregii mișcări comuniste și muncitorești, a mișcării de eliberare națională a popoarelor, a luptei contemporane pentru pace.

Marea însemnătate internațională a Congresului al XXII-lea a fost unanim subliniată de reprezentanții partidelor comuniste și muncitorești. În cuvîntările lor s-au reflectat maturitatea mișcării comuniste mondiale, unitatea și coeziunea ei ideologică, congresul P.C.U.S. constituind o măreață demonstrație a solidarității ce unește partidele comuniste și muncitorești sub steagul marxism-leninismului și al internaționalismului proletar.

Un puternic ecou au avut lucrările congresului în cercurile largi democratice din întreaga lume, în noile state independente, în rîndurile popoarelor care luptă pentru independență națională. Interesul acestora față de experiența țărilor socialiste în dezvoltarea rapidă a economiei și culturii, în soluționarea problemelor sociale pe care capitalismul se dovedește neputincios să le rezolve își găsește expresia și în participarea la Congresul al XXII-lea, pentru prima dată alături de reprezentanții partidelor comuniste, a delegațiilor a trei partide democratice naționale din țările eliberate ale Africii — Ghana, Guineea și Mali.

Dezbaterile congresului, Programul și hotărîrile adoptate sînt considerate în mod îndreptățit de opinia publică mondială ca o nouă dovadă a consecvenței politicii de pace și coexistență pașnică duse de Uniunea Sovietică și de celelalte țări socialiste. În ciuda calomniilor propagandei imperialiste, tot mai mulți oameni în lumea întreagă se conving că socialismul și pacea sînt indisolubil legate între ele, își dau seama de rolul determinant pe care l-au avut și îl au Uniunea Sovietică, lagărul socialist în preîntîmpinarea unui război catastrofal.

Înalta principialitate și profunzimea cu care congresul a dezbătut problemele dezvoltării Uniunii Sovietice, sinceritatea în tratarea fenomenelor negative legate de cultul personalității lui Stalin și fermitatea pe care a manifestat-o în înlăturarea lor, grija pentru lărgirea continuă a democratismului în viața de partid, de stat și obștească au sporit și mai mult prestigiul internațional al P.C.U.S., al mișcării comuniste internaționale.

Reacțiunea mondială este neliniștită de răsunetul pe care îl au în rîndul oamenilor muncii din țările capitaliste, al popoarelor din țările slab dezvoltate, dependente, coloniale impresionantele realizări ale economiei, tehnicii și științei sovietice, preocuparea pentru bunăstarea celor ce muncesc, perspectivele de viitor deschise de congres, umanismul profund al prevederilor Programului. Întregul aparat al propagandei imperialiste este mobilizat pentru a dezinforma și dezorienta opinia publică, pentru a denigra hotărîrile congresului, ideile comunismului. Dar azi nu mai este cu putință să se împiedice răspîndirea tot mai largă a adevărului despre marile înfăptuiri ale Uniunii Sovietice și celorlalte țări ale lagărului socialist, despre înălțătoarele obiective pe care și le propun ele.

De altfel, înseși forurile diriguitoare ale lumii capitaliste sînt nevoite să recunoască însemnătatea deosebită a Congresului al XXII-lea și a documentelor adoptate de el. Există, fără îndoială, o schimbare calita-

tivă în atitudinea lor : tot mai puțini sînt aceia care mai pun la îndoială realitatea planurilor sovietice. Disputele în consfătuiri, conferințe, în presă se duc îndeosebi în jurul termenelor în care se vor realiza aceste planuri, al efectelor pe care le va avea înfăptuirea lor asupra întregii lumi. Sînt mobilizate „competențele" economice, politice și ideologice ale capitalismului pentru găsirea de soluții care să sporească șansele țărilor capitaliste în întrecerea economică cu socialismul și să contracareze puterea de influențare a ideilor socialismului. Sterilitatea acestor încercări este evidentă nu numai pentru marxiști-leniniști ; ea devine tot mai clară pentru numeroase capete mai lucide din chiar lumea capitalistă.

Iată, dintre multe altele, o mărturisire semnificativă a cunoscutei reviste americane „Newsweek" : „După părerea experților din Statele Unite, producția industrială a Uniunii Sovietice crește într-un ritm mai rapid decît a prevăzut Hrușciov... Dar, oricît de formidabile ar fi aceste realizări, ele nu constituie în nici un caz cea mai importantă chemare pe care o va lansa Congresul al XXII-lea lumii necomuniste... După părerea experților occidentali, ceea ce conferă manifestului lui Hrușciov adevărata sa importanță este mult mai mult «conținutul de idei» decît statisticile cu privire la producția de oțel. Pentru milioanele de ruși simpli și pentru zecile de milioane de asiatici, africani și latino-americani care vor lua cunoștință de acest program în lunile și anii viitori, adevărata sa semnificație constă în viziunea unei vieți mai bune, a unui răspuns uman mai complet la problemele morale și materiale ale secolului al XX-lea". Asemenea recunoașteri, venite din partea adversarilor socialismului, constituie încă o dovadă a forței ideilor comunismului, care determină continue deplasări în opinia publică.

În prezent, într-un mare număr de partide comuniste și muncitorești sînt dezbătute dările de seamă ale delegațiilor care au participat la congres. Este neîndoielnic că studierea aprofundată a Programului P.C.U.S., a rapoartelor și a celorlalte documente ale congresului, a bogatelor învățăminte ale lucrărilor sale va constitui un sprijin prețios în munca partidelor frățești, un mijloc de călire ideologică în lupta pentru puritatea învățăturii marxist-leniniste, împotriva revizionismului, dogmatismului, sectarismului, o nouă manifestare a forței crescînde a mișcării comuniste și muncitorești.

În salutul pe care l-a adus congresului în numele Partidului Muncitoresc Romîn, al clasei muncitoare și al întregului popor romîn, delegația noastră a exprimat prețuire, dragoste și stimă tovărășească față de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și față de încercata sa conducere leninistă, a dat o înaltă apreciere Programului P.C.U.S. — Manifestul Comunist al epocii contemporane —, a reafirmat fidelitatea nestrămutată a partidului nostru față de linia comună marxist-leninistă a mișcării comuniste și muncitorești mondiale, față de cauza comunismului și păcii. Totodată am exprimat eroicului popor sovietic și înțeleptului său conducător, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, urări de succes deplin în realizarea grandiosului lor plan de construire a comunismului.

Întreaga desfășurare a congresului, ca și impresiile și constatările cu prilejul recentelor vizite în Uniunea Sovietică ne-au dovedit, o dată mai mult, uriașa forță politică și ideologică, organizatorică și morală a

partidului lui Lenin, unitatea și coeziunea de monolit a rîndurilor sale, încrederea și autoritatea nemărginită de care se bucură în rîndurile poporului sovietic, avîntul și hotărîrea cu care acesta înfăptuiește politica sa leninistă.

I

Tovarăși,

Congresul al XXII-lea a analizat activitatea desfășurată de P.C.U.S. în perioada celor 6 ani care au trecut de la Congresul al XX-lea. Bilanțul rezultatelor obținute în toate domeniile demonstrează cu prisosință uriașa însemnătate a acestuia, justețea hotărîrilor adoptate de Congresul al XX-lea atît în ce privește politica economică, sarcinile trasate pentru dezvoltarea construcției comuniste, care au stat la baza elaborării septenalului, cît și în ce privește condamnarea hotărîtă a cultului personalității.

În același timp, Congresul al XX-lea a deschis o etapă nouă în viața întregii mișcări comuniste și muncitorești. Noile teze teoretice pe care le-a elaborat cu privire la schimbările în raportul de forțe în lumea contemporană, la posibilitatea preîntîmpinării războiului mondial în epoca actuală, la formele de trecere ale diferitelor țări la socialism au constituit elemente deosebit de prețioase în elaborarea Declarațiilor Consfătuirilor din 1957 și 1960, documente programatice ale mișcării comuniste și muncitorești.

Caracteristic pentru dezvoltarea Uniunii Sovietice în acești ani este ritmul accelerat al construcției comuniste. Creșterea volumului producției industriale cu aproape 80 la sută, importantele depășiri ale sarcinilor septenalului, sporirea producției agricole în ultimii 5 ani cu 43 la sută față de perioada celor 5 ani precedenți arată cu ce forță colosală s-a dezvoltat economia U.R.S.S., ce posibilități nelimitate creează socialismul și comunismul pentru creșterea forțelor de producție.

Victoriile epocale ale Uniunii Sovietice în cucerirea Cosmosului, realizările pe tărîmul stăpînirii energiei nucleare, automaticii, electronicii, radiotehnicii etc. asigură științei și tehnicii sovietice întîietatea într-un șir de ramuri din cele mai importante — și există perspectiva certă ca această superioritate să se accentueze din ce în ce mai mult, ca rezultat al faptului că U.R.S.S.ocupă primul loc din lume în privința ritmului și nivelului de pregătire a specialiștilor.

Datorită superiorității modului de producție socialist, muncii eroice a poporului sovietic, U.R.S.S. a ajuns și întrecut țări capitaliste din cele mai avansate, iar în actualul stadiu al întrecerii se îndeplinește efectiv sarcina istorică de a ajunge și depăși S.U.A. la producția pe locuitor. U.R.S.S. a și întrecut S.U.A. la un șir de ramuri industriale de mare însemnătate — volumul extracției de minereu de fier și de cărbune, producția de cocs, precum și la producția unor bunuri de consum ca zahărul, untul, țesăturile de lînă etc. S.U.A. rămîn mult în urma Uniunii Sovietice în privința ritmului de creștere a producției, cît și a sporului absolut al acesteia.

Ce a mai rămas acum din decalajul de 100 de ani dintre U.R.S.S. și țările capitaliste dezvoltate de care vorbea Lenin în primii ani ai puterii sovietice? În timp ce acum 10—11 ani, U.R.S.S. producea mai puțin de 30 la sută față de producția americană, în prezent ea produce peste 60 la sută, și — așa cum stabilește Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice — pînă în 1970 va ajunge și întrece S.U.A. în ce privește volumul absolut al producției industriale și volumul producției pe locuitor, iar în ce privește producția agricolă pe locuitor le va întrece și mai mult.

Această superioritate nu este un fenomen izolat — ritmul înalt de creștere se dovedește o caracteristică esențială a dezvoltării economiei întregului sistem socialist. Cît de repede se apropie țările socialiste de nivelul principalelor țări capitaliste se vede din faptul că numai în răstimpul scurt dintre 1955 și 1960 ponderea țărilor socialiste în producția industrială mondială a crescut de la 27 la sută la circa 36 la sută. Economiștii și oamenii politici din țările capitaliste fac diverse calcule, întocmesc planuri, stabilesc felurite măsuri, mai fac și rugăciuni la ceruri, dar decalajul de ritm nu se micșorează, ci rămîne mereu în defavoarea lor. Este interesant următorul fapt petrecut recent: pentru a se face față „sfidării economice a Răsăritului", cum denumesc ei dezvoltarea rapidă a țărilor socialiste, a avut loc o întrunire a miniștrilor de Finanțe din țările Europei occidentale și S.U.A., la care s-a discutat un plan de sporire a producției industriale pe ansamblul acestor țări la un ritm comun de 4,6 la sută pe an. Și ce a reieșit? Că deși țările socialiste realizează ritmuri de creștere incomparabil mai mari, indicele propus a fost calificat doar ca „o speranță" nebuloasă, iar reprezentanții unui șir de țări occidentale au spus deschis că realizarea sa le-ar fi imposibilă. Superioritatea ritmului de dezvoltare economică este cheia de boltă a întrecerii celor două sisteme, și tocmai datorită acestei superiorități țările socialiste vor depăși în mod cert, în viitorul apropiat, țările capitaliste în ce privește volumul global al producției, repurtînd astfel victoria asupra capitalismului în sfera hotărîtoare a activității umane — sfera producției materiale.

Trebuie, de asemenea, să avem în vedere că, spre profundă deosebire de capitalism, în țările socialiste creșterea producției formează baza ridicării nivelului de trai al celor ce muncesc. În U.R.S.S., dezvoltarea puternică a economiei în acești ani a avut ca urmare îmbunătățirea considerabilă a nivelului de trai al poporului. Creșterea veniturilor oamenilor muncii și a consumului popular, amploarea construcțiilor de locuințe — în ultimii 5 ani aproximativ 50.000.000 de oameni, aproape un sfert din întreaga populație, au primit locuințe noi —, trecerea din 1960 la cea mai scurtă zi de muncă din lume, de 7—6 ore, trecerea la desființarea treptată a impozitelor, toate sînt roade ale politicii Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, care are ca țel suprem făurirea bunăstării poporului, satisfacerea cît mai deplină a cerințelor materiale și spirituale ale oamenilor sovietici.

Prin munca eroică a poporului sovietic, sub conducerea P.C.U.S., au fost create premisele sigure ale înaintării Uniunii Sovietice pe drumul larg al construcției comuniste; înălțarea edificiului comunismului a de-

venit sarcina sa practică, principală și directă, stabilită concret în prevederile Programului.

În Program sînt dezvoltate multilateral și îmbogățite tezele învățăturii marxist-leniniste cu privire la legile transformării socialismului în comunism, crearea bazei tehnice-materiale a comunismului ; căile înaintării satului spre comunism, ștergerea deosebirilor de clasă și afirmarea egalității sociale ; condițiile înfăptuirii principiului „de la fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi" ; desăvîrșirea revoluției culturale și educarea omului nou ; transformarea statului dictaturii proletariatului într-un stat al întregului popor, a orînduirii de stat socialiste în viitoarea autoconducere socială comunistă ; creșterea rolului conducător al partidului comunist.

Este bine cunoscut cu cîtă perseverență urmează Partidul Comunist al Uniunii Sovietice indicațiile lui Lenin despre însemnătatea primordială a creării bazei tehnice-materiale, ca verigă hotărîtoare în rezolvarea sarcinilor trecerii de la socialism la comunism. Acest principiu fundamental a fost subliniat de repetate ori în documentele P.C.U.S., călăuzește politica economică a statului sovietic și își găsește reconfirmarea în Programul adoptat de congres.

În procesul creării bazei tehnice-materiale a comunismului, prin dezvoltarea puternică, multilaterală, a forțelor de producție, volumul producției industriale a U.R.S.S. va spori în actualul deceniu de circa 2,5 ori, iar în următorii 20 de ani de cel puțin 6 ori. Uniunea Sovietică va deveni astfel țara unor forțe de producție fără precedent prin proporțiile lor, prima țară din lume în ceea ce privește producția globală și pe locuitor.

Deosebit de importantă este concluzia că și în condițiile construcției desfășurate a comunismului se menține rolul hotărîtor al dezvoltării industriei grele, ca temelie a avîntului tuturor ramurilor economiei naționale, a creșterii bunăstării poporului. Corespunzător necesităților electrificării întregii țări, producția anuală de energie electrică se va ridica în 1980 la 2.700—3.000 miliarde kWh, mai mult decît produc în prezent toate celelalte țări ale lumii, iar cea de oțel la aproximativ 250 milioane de tone anual. În același timp, dezvoltarea industriei grele va fi astfel orientată încît să asigure într-o măsură mereu crescîndă sporirea producției bunurilor de consum.

Pornind de la teza lui Lenin că fără tehnica cea mai modernă, fără noile descoperiri științifice nu se poate construi comunismul, Programul acordă o atenție deosebită progresului tehnic nelimitat, înzestrării tuturor ramurilor producției cu tehnica cea mai perfecționată, rolul principal avîndu-l în continuare industria constructoare de mașini și de prelucrare a metalelor, a cărei producție urmează să sporească de 10—11 ori. Tocmai astfel se va obține dublarea productivității muncii în următorul deceniu și creșterea ei de 4—4,2 ori în următorii 20 de ani, realizarea celei mai înalte productivități a muncii din lume.

Avîntul forțelor de producție, introducerea tehnicii noi în toate ramurile economiei, realizarea unei înalte productivități reprezintă cerințe cu caracter obiectiv pentru întreaga operă istorică de construire a noii societăți. Numai prin luarea în seamă a acestor cerințe se poate înainta cu succes spre comunism, se poate ajunge la acel stadiu cînd,

după cum spunea Marx, „toate izvoarele avuției colective vor țîșni mai bogat" [1], asigurînd satisfacerea tuturor nevoilor oamenilor muncii.

Întreaga experiență a țărilor socialiste a demonstrat rolul de pîrghie puternică în construirea socialismului pe care-l are principiul cointeresării materiale. Acest principiu își păstrează mai departe însemnătatea și în condițiile construcției desfășurate a comunismului. Programul subliniază că atîta timp cît nu a fost creat încă un belșug de bunuri materiale, atîta timp cît munca nu a devenit pentru toți oamenii o necesitate înțeleasă și prima cerință vitală, respectarea principiului cointeresării materiale, îmbinarea justă a stimulenților materiali cu stimulenții morali reprezintă principala cale a creșterii producției și productivității muncii, condiția obligatorie pentru succesul construirii noii orînduiri. În următorii 20 de ani, retribuirea după muncă, după cantitatea și calitatea ei, va rămîne în Uniunea Sovietică sursa principală pentru satisfacerea nevoilor oamenilor muncii. Trecerea de la repartiția după muncă la repartiția după nevoi va fi cu putință numai în faza superioară a societății comuniste, cînd va fi creată baza tehnică-materială corespunzătoare, cînd forțele de producție se vor fi dezvoltat în așa măsură încît să asigure belșugul tuturor bunurilor materiale și culturale, iar munca se va fi transformat pentru toți membrii societății în prima necesitate vitală.

O trăsătură proprie comunismului este creșterea însemnată a fondurilor sociale de consum repartizate în mod gratuit, independent de cantitatea și calitatea muncii, între toți membrii societății, trecerea în tot mai mare măsură la satisfacerea nevoilor personale pe seama acestor fonduri fiind un mijloc de înrădăcinare a comunismului în viața de zi cu zi a oamenilor.

În timp ce în țările capitaliste zeci și sute de milioane de oameni sînt lipsiți de posibilitatea de a-și satisface cerințe din cele mai elementare ale unui trai omenesc, iar asistența medicală și învățămîntul le sînt practic inaccesibile, în timp ce nenumărați oameni ai muncii trăiesc în cocioabe, Uniunea Sovietică își propune asemenea sarcini ca folosirea gratuită a locuințelor, introducerea gratuității depline a învățămîntului și a asistenței medicale, trecerea treptată la alimentația publică gratuită în întreprinderi și instituții etc. Creșterea atît a fondurilor sociale de consum, care vor ajunge la sfîrșitul perioadei de 20 de ani să echivaleze valoarea veniturilor provenite din salarii, cît și a veniturilor și puterii de cumpărare a oamenilor muncii, reducerea zilei de muncă, ce va deveni cea mai scurtă și totodată cea mai productivă și mai bine retribuită din lume, micșorarea timpului consacrat producției materiale vor asigura oamenilor sovietici cel mai înalt nivel de trai și cele mai largi posibilități pentru a-și dezvolta capacitățile și aptitudinile, personalitatea creatoare.

Ca un minunat imn închinat omului răsună toate aceste prevederi ale Programului, care arată cum comunismul transformă în realitate tot ce au visat mai bun mințile cele mai luminate ale omenirii.

Pe măsura dezvoltării bazei tehnice-materiale a comunismului se realizează transformarea treptată a relațiilor sociale socialiste în relații

[1] *K. Marx:* „Critica programului de la Gotha", Editura politică, 1959, ediția a II-a, pag. 19.

comuniste, ştergerea deosebirilor de clasă dintre muncitori şi ţărani, a deosebirilor esenţiale dintre oraş şi sat, dintre munca fizică şi intelectuală, crearea societăţii comuniste fără clase. Puternica dezvoltare a forţelor de producţie în industrie şi agricultură va duce la contopirea celor două forme de proprietate socialistă — proprietatea cooperatistă şi proprietatea întregului popor — în proprietatea comunistă unică, la lichidarea treptată a deosebirilor social-economice, culturale şi de trai dintre oraş şi sat.

Schimbările radicale care intervin în condiţiile de muncă pe baza progresului tehnic-ştiinţific multilateral, creşterea neîncetată a nivelului de conştiinţă al oamenilor sovietici conturează de pe acum perspectiva acelei societăţi a viitorului, în care munca va înceta să fie numai un mijloc de existenţă, ci se va transforma într-o adevărată creaţie şi izvor de bucurie, fiecare participînd de bunăvoie la munca socială şi asigurînd sporirea neîntreruptă a bogăţiilor materiale şi spirituale ale societăţii.

Programul oferă un model de abordare cu adevărat ştiinţifică, dialectică, a uneia din cele mai importante şi mai complexe probleme ale trecerii de la faza inferioară la faza superioară a comunismului — problema statului, a evoluţiei şi formelor de organizare politică a societăţii în procesul construirii comunismului.

Viaţa a dovedit cu prisosinţă că trecerea de la capitalism la socialism este cu putinţă numai în condiţiile instaurării şi menţinerii dictaturii proletariatului — cea mai importantă armă a clasei muncitoare în lupta pentru construirea socialismului.

O dată cu victoria deplină şi definitivă a socialismului şi trecerea la construirea desfăşurată a comunismului, dispar însă condiţiile care au făcut necesară dictatura proletariatului, sarcinile ei interne fiind îndeplinite. În Uniunea Sovietică, statul, care a luat naştere ca stat al dictaturii proletariatului, s-a transformat în etapa nouă, contemporană, în statul întregului popor. Sarcinile uriaşe ale construcţiei comuniste, ca şi asigurarea apărării şi securităţii ţării, fac necesară menţinerea statului, ca organizaţie a întregului popor, pînă la victoria deplină a comunismului. În mod firesc, clasa muncitoare, ca clasa cea mai înaintată, purtătoarea cea mai consecventă a idealurilor comuniste, va continua să deţină rolul conducător în societate şi în condiţiile trecerii la comunism, pînă la ştergerea oricăror deosebiri între clase şi crearea societăţii comuniste fără clase.

Dezvoltarea şi perfecţionarea multilaterală a democraţiei socialiste, participarea activă a tuturor cetăţenilor la conducerea statului, la administrarea construcţiei economice şi culturale, îmbunătăţirea activităţii aparatului de stat şi întărirea controlului poporului asupra activităţii acestuia constituie principala direcţie a dezvoltării vieţii de stat în U.R.S.S.

Lărgirea continuă a democraţiei socialiste caracterizează viaţa de stat şi în celelalte ţări socialiste. Aceasta se află în contrast cu intensificarea crizei pseudodemocraţiei burgheze. Creşterea presiunii celor mai reacţionare cercuri ale capitalului monopolist îşi găseşte expresia în restrîngerea continuă a libertăţilor democratice şi accentuarea represiunilor împotriva oamenilor muncii într-un şir de ţări capitaliste.

Programul dezvoltă tezele fundamentale ale marxism-leninismului în problemele făuririi conștiinței și moralei comuniste a omului noii societăți, rolului educativ al societății. Temelia educației comuniste, a dezvoltării multilaterale a personalității umane o constituie munca creatoare pentru binele societății, în procesul muncii cristalizîndu-se acele nobile însușiri proprii constructorilor comunismului — atitudinea înaintată față de muncă și față de îndatoririle sociale, spiritul colectivismului și al tovărășiei. Omul nou, comunist, în care se îmbină în mod armonios bogăția spirituală, puritatea morală și perfecțiunea fizică — iată cea mai mare valoare dintre toate pe care le creează comunismul.

Bazîndu-se pe teza marxistă potrivit căreia sarcinile construcției comuniste pot fi stabilite numai pe măsura maturizării condițiilor necesare, iar schimbările în relațiile sociale sînt determinate de schimbările în modul de producție, de dezvoltarea forțelor de producție ale societății, Programul P.C.U.S. este o armă ideologică puternică împotriva oricăror concepții voluntariste, subiectiviste cu privire la construcția comunismului. El demonstrează că trecerea de la socialism la comunism este un proces istoric obiectiv, peste ale cărui etape nu se poate sări arbitrar, că principiile proprii construcției fazei superioare a comunismului nu pot să fie aplicate fără să existe premisele obiective ale înaintării societății spre comunism. Marxism-leninismul cere tocmai luarea în considerare a stadiului de dezvoltare a fiecărei țări, a particularităților specifice caracteristice acestui stadiu și a condițiilor ei istorice concrete.

Partidul nostru, ca și celelalte partide comuniste și muncitorești frățești, învață neîncetat din uriașa experiență a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în construirea socialismului și comunismului, desprinzînd din această experiență concluzii prețioase, care ne dau posibilitate să rezolvăm mai bine și mai sigur problemele construirii noii orînduiri sociale.

Așa cum arată Programul P.C.U.S., dezvoltarea continuă a activității organizatorice și educative a partidului, creșterea rolului său conducător în toate domeniile vieții sociale sînt chezășia înfăptuirii cu succes a sarcinilor trecerii la comunism.

Atît succesele grandioase pe care le-a trecut în revistă congresul, cît și perspectivele trasate de el poporului sovietic sînt o confirmare istorică a justeței politicii P.C.U.S., care rezolvă în mod științific, creator, sarcinile complexe ale construcției comuniste, îmbină în mod indisolubil adevărurile fundamentale ale marxism-leninismului cu cerințele practicii. Înțelepciunea și siguranța cu care călăuzește poporul sovietic spre comunism, marele aport la dezvoltarea teoriei marxist-leniniste și intransigența în apărarea purității ei împotriva oricăror denaturări, slujirea devotată a intereselor propriului popor, ca și a cauzei socialismului și păcii în lumea întreagă, constituie mari merite ale Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, ale Comitetului său Central leninist în frunte cu primul său secretar, înflăcăratul luptător pentru victoria ideilor marxism-leninismului, tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov.

Construirea victorioasă a comunismului în Uniunea Sovietică va exercita o puternică înrîurire asupra mersului istoriei mondiale. Măreața operă pe care o înfăptuiește poporul sovietic înlesnește înaintarea ță-

rilor socialiste pe calea socialismului și comunismului, contribuie la lărgirea relațiilor de colaborare în cadrul lagărului socialist, accelerează dezvoltarea întregului sistem mondial socialist. În același timp, succesele construcției comuniste au efecte profunde în conștiința oamenilor muncii din țările capitaliste, constituie un uriaș sprijin moral în lupta lor pentru pace și progres social ; comparînd societatea comunistă, care asigură o viață fericită tuturor celor ce muncesc, și societatea capitalistă, cu imensele suferințe pe care rînduielile ei nedrepte le aduc maselor muncitoare, alte sute de milioane de oameni se vor convinge de superioritatea socialismului, vor lupta pentru triumful lui în întreaga lume.

Tovarăși,

Îndeplinirea sarcinilor istorice care stau în fața poporului sovietic în etapa construcției desfășurate a comunismului n-ar fi fost posibilă fără condamnarea deschisă, curajoasă, de către Congresul al XX-lea a cultului personalității lui I. V. Stalin, fără acțiunea fermă și consecventă pentru lichidarea urmărilor acestuia.

Munca stăruitoare, neobosită, pe care au depus-o în această perioadă P.C.U.S. și conducerea sa pentru restabilirea și dezvoltarea normelor leniniste ale vieții de partid și de stat, pentru lărgirea continuă a democrației socialiste, pentru rezolvarea unor probleme vitale ale dezvoltării economice și sociale a dat un avînt imens activității creatoare a partidului și poporului, a stimulat inițiativa maselor, trezind la viață energii proaspete și forțe puternice ale progresului în toate domeniile. Lupta împotriva urmărilor cultului personalității a netezit calea înaintării accelerate a societății sovietice spre comunism.

Congresul al XXII-lea a dezvoltat critica făcută de Congresul al XX-lea, dezvăluind noi fapte care au completat tabloul gravelor manifestări negative și al daunelor pe care le-a provocat cultul personalității, stabilind în Programul și în Statutul partidului noi măsuri pentru lichidarea pînă la capăt a urmărilor acestuia, noi garanții pentru a face cu neputință repetarea în viitor a unor asemenea manifestări străine leninismului. Dezvoltarea analizei făcute de Congresul al XX-lea are o deosebită însemnătate nu numai pentru P.C.U.S., ci și pentru întreaga mișcare comunistă, căci numai printr-o asemenea critică se pot crea condiții sigure care să facă imposibilă reeditarea fenomenelor cultului personalității.

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a condus opera de construcție socialistă în U.R.S.S. în condiții deosebit de grele, determinate de încercuirea capitalistă ostilă, de înverșunata luptă de clasă din țară, de uneltirile grupurilor opoziționiste, dușmane leninismului. În aceste împrejurări, partidul i-a încredințat lui Stalin sarcini de cea mai mare răspundere. Concentrînd în mîinile sale o mare putere, Stalin, ale cărui trăsături negative de caracter au fost dezvăluite încă de Lenin, a abuzat de marea încredere pe care i-a acordat-o partidul, a început să-și atribuie meritul tuturor realizărilor partidului și poporului, să nesocotească tot mai mult normele leniniste ale vieții de partid și indicațiile lui Lenin privind conducerea colectivă. Organele superioare de conducere ale partidului — Comitetul Central, Biroul Politic — nu-și exercitau în mod

normal atribuțiile, congresele partidului nu se convocau. În multe probleme de mare importanță, Stalin lua hotărîri arbitrar, de unul singur sau împreună cu cîțiva colaboratori apropiați, ajungînd la încălcări grosolane ale legalității socialiste, la samavolnicii și abuzuri de putere.

De la tribuna congresului, în raportul de activitate și în cuvîntările a numeroși delegați, printre care vechi militanți ai Partidului Comunist al Uniunii Sovietice care au îndurat ei înșiși represiuni nedrepte, s-a vorbit cu durere și indignare despre situația grea și apăsătoare din acei ani.

Pierderi dureroase pentru partid și pentru statul sovietic au provocat represiunile în masă, al căror semnal a fost dat după asasinarea lui Kirov. Motivarea teoretică a acestor represiuni a constituit-o teza greșită a lui Stalin — enunțată după victoria socialismului în U.R.S.S., cînd fuseseră lichidate clasele exploatatoare și baza lor economică — potrivit căreia pe măsura înaintării pe calea socialismului lupta de clasă se ascute în mod obligatoriu, teză din care se trăgea concluzia pătrunderii inevitabile a dușmanului pînă și în conducerea partidului.

În practică, această teorie a dat mînă liberă elementelor dușmănoase, carieriste, din conducerea organelor de securitate, de teapa lui Ejov și Beria, de a înscena comploturi contrarevoluționare, de a pune în mod provocator sub acuzație și a reprima un mare număr de oameni cinstiți, devotați trup și suflet cauzei socialismului. Organele represive ale statului socialist, al căror rol era de a apăra cuceririle revoluționare ale poporului și a lovi în dușmanii acestuia, au ajuns să lovească în oameni cinstiți, spre bucuria și satisfacția adversarilor Uniunii Sovietice. Astfel au căzut jertfă acestor represiuni numeroase cadre proeminente din conducerea partidului și statului sovietic, numeroși activiști de partid și de stat, cadre superioare ale armatei, conducători ai republicilor și regiunilor Uniunii Sovietice.

O grea răspundere pentru aceste nelegiuiri poartă membrii grupului antipartinic — Molotov, Kaganovici, Malenkov și alții —, care, alături de Stalin, au aprobat măsurile de reprimare, iar adeseori au inițiat ei înșiși represiuni în masă.

Cultul personalității lui Stalin, care făcea ca orice părere a sa să fie considerată drept dogmă imuabilă, atribuindu-i numai lui capacitatea de a dezvolta marxismul, ducea la stagnare în viața ideologică, la închistarea gîndirii, la ignorarea cerințelor vieții, la nerezolvarea unor probleme arzătoare ale construcției socialiste și comuniste.

Dezvăluind cu curaj și pînă la capăt denaturările comise în perioada cultului personalității, P.C.U.S. a ținut seamă de îndemnul adresat de Lenin partidului de a nu-și ascunde greșelile, ci de a le critica deschis și a le îndrepta. Cunoașteți, desigur, minunatele cuvinte ale lui Lenin, care arăta că cel mai sigur criteriu de apreciere a felului în care un partid politic se achită în practică de obligațiile sale în fața clasei sale și a maselor muncitoare constă în atitudinea față de critică și autocritică. „A recunoaște sincer greșeala, a dezvălui cauzele ei, a analiza împrejurările care i-au dat naștere, a examina atent mijloacele prin care se poate îndrepta greșeala — iată caracteristica unui partid serios, iată ce înseamnă îndeplinirea de către el a obligațiilor sale, iată ce înseamnă educarea și instruirea *clasei*, iar apoi și a *masei*".

Condamnarea acestor manifestări negative ajută pe orice om de bună-credinţă să vadă clar diferenţa dintre ceea ce este propriu comunismului şi ceea ce-i este străin, să înţeleagă că socialismul nu se identifică cu practicile condamnabile care au putut apărea în condiţiile cultului personalităţii, ci le respinge în modul cel mai hotărît.

Numai un astfel de partid ca P.C.U.S., legat prin mii de fire de popor, partid a cărui politică exprimă interesele vitale şi năzuinţele cele mai scumpe ale poporului său, putea să dea dovadă de asemenea forţă, înălţime morală şi curaj în dezvăluirea greşelilor, de atît respect pentru adevărul istoric.

„Comitetul Central — spunea tovarăşul Hruşciov la congres —, profund conştient de răspunderea sa în faţa partidului şi poporului, nu putea să pornească pe calea tăinuirii sau muşamalizării greşelilor şi denaturărilor comise în trecut. Urmînd poruncile leniniste, Comitetul Central a hotărît să spună adevărul despre abuzurile de putere din perioada cultului personalităţii. Aceasta a fost o necesitate morală lăuntrică şi o obligaţie a partidului, a conducerii partidului. Aceasta a fost o hotărîre justă. Ea a avut o uriaşă însemnătate pentru destinele partidului, pentru construirea comunismului".

Oficinele propagandei imperialiste, reluînd vechile născociri calomnioase ale reformiştilor şi troţkiştilor, încearcă să prezinte cultul personalităţii ca o ilustrare a unei aşa-zise „degenerări" a orînduirii sovietice. Realitatea, viaţa însăşi, spulberă aceste calomnii şi plăsmuiri.

Desigur, cultul personalităţii a adus mari daune activităţii partidului, a frînat dezvoltarea socială, dar n-a putut nici să oprească mersul înainte al societăţii sovietice şi nici să-i modifice esenţa. În ciuda manifestărilor cultului personalităţii, P.C.U.S. a condus cu succes opera de construcţie socialistă. Sub conducerea sa, poporul sovietic a depus o uriaşă activitate creatoare, obţinînd succese strălucite în construirea noii societăţi, a transformat într-un răstimp scurt vechea Rusie într-o mare putere socialistă, a cucerit victoria în cel de-al doilea război mondial, salvînd de barbaria hitleristă întreaga civilizaţie umană, a lichidat rănile grele provocate de război, păşind înainte spre comunism.

Este neîndoielnic că dacă nu s-ar fi produs cultul personalităţii lui Stalin mersul societăţii sovietice ar fi fost şi mai rapid, victoriile poporului sovietic — mai mari şi mai grabnice. Prin lupta dusă pentru lichidarea urmărilor cultului personalităţii, conducerea leninistă a P.C.U.S. a asigurat eliberarea societăţii sovietice de acest balast, a creat premisele dezvoltării şi mai impetuoase a Uniunii Sovietice, ale cuceririi unor victorii strălucite în construcţia comunismului.

La congres s-a subliniat că acţiunea perseverentă a P.C.U.S. pentru lichidarea urmărilor cultului personalităţii s-a desfăşurat în condiţiile împotrivirii înverşunate a grupului antipartinic, în frunte cu Molotov, Kaganovici, Malenkov, care a căutat să împiedice înfăptuirea liniei leniniste trasate de Congresul al XX-lea. Purtînd răspunderi directe, ca părtaşi la abuzurile de putere şi la represiunile din perioada cultului personalităţii lui Stalin, cramponîndu-se de vechile metode şi practici antileniniste pe care încercau să le menţină în viaţa partidului şi statului, prizonieri ai dogmelor şi formelor învechite, ei s-au ridicat împotriva restabilirii normelor leniniste ale vieţii de

partid și de stat, se opuneau rezolvării unui șir de probleme ale dezvoltării sociale care se maturizaseră de mult — ca reorganizarea conducerii industriei și construcțiilor, întărirea bazei tehnice-materiale a colhozurilor, introducerea unui nou sistem de planificare a producției lor, restabilirea principiului leninist al cointeresării materiale în agricultură, valorificarea pămînturilor înțelenite, lărgirea drepturilor republicilor unionale și alte probleme a căror soluționare devenise o necesitate stringentă. În sfera politicii externe, ei erau partizanii unei linii rigide, sectare, care ignora uriașele transformări din lumea contemporană — creșterea continuă și superioritatea forțelor socialismului și păcii, largile posibilități de acțiune ale acestor forțe, capacitatea lor de a apăra pacea.

Aceasta a fost o luptă principială aspră, în care s-au înfruntat două concepții diametral opuse în problemele vieții de partid și construcției comuniste, o luptă între marxismul creator, revoluționar, de o parte, și dogmatism, de cealaltă — o luptă între vechi și nou. Rezultatul ei a demonstrat că nu există forță în stare să tragă P.C.U.S. îndărăt, spre trecut. Cît de înverșunată a fost rezistența pe care fracționiștii o opuneau înfăptuirii liniei Congresului al XX-lea s-a vădit în iunie 1957, cînd ei au încercat să acapareze conducerea, să abată partidul de pe calea leninistă. Este un mare merit al P.C.U.S., al Comitetului său Central în frunte cu tovarășul N. S. Hrușciov că a demascat și zdrobit cu atîta hotărîre grupul fracționist, antipartinic.

Partidul nostru consideră pe deplin juste măsurile P.C.U.S. pentru lichidarea cultului personalității și a urmărilor sale. Sîntem convinși că aceste măsuri vor avea o deosebită însemnătate pentru întreaga mișcare comunistă internațională, pentru toate partidele frățești și pentru întărirea pozițiilor socialismului în lume.

Educați în spiritul dragostei față de Uniunea Sovietică, față de P.C.U.S. — avangarda mișcării comuniste și muncitorești internaționale —, comuniștii din țara noastră, ca și cei din alte țări, legau marile succese obținute de Uniunea Sovietică în construirea socialismului de numele lui Stalin, care, după cum se știe, a avut merite de seamă în activitatea sa de conducător al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și al statului sovietic, precum și ca proeminent conducător al mișcării comuniste internaționale. De aceea, înainte de a fi cunoscute aspectele negative din activitatea sa, el s-a bucurat de mare prestigiu în rîndurile comuniștilor din toate țările, inclusiv și din țara noastră.

Desigur, era nejust să se atribuie unei persoane merite ce reveneau de fapt P.C.U.S., clasei muncitoare, poporului sovietic.

Răsfrîngîndu-se în activitatea partidelor comuniste și muncitorești, cultul personalității lui Stalin și-a exercitat influența într-o măsură mai mică sau mai mare în țările socialiste, unde au avut loc încălcări ale normelor leniniste în viața de partid, ale legalității populare, de pe urma cărora au avut de suferit numeroși activiști de partid și de stat.

Iată de ce înlăturarea urmărilor cultului personalității are o imensă însemnătate pentru țările lagărului socialist, pentru întreaga mișcare comunistă, aducînd o mare contribuție la aplicarea neabătută a normelor leniniste și dezvoltarea democrației interne de partid, la întărirea unității și coeziunii interioare a partidelor marxist-leniniste frățești, la

consolidarea legăturilor lor cu masele, ajutîndu-le să-şi îndeplinească rolul de forţă conducătoare a luptei pentru democraţie, progres social şi pace. Aceasta a determinat pe reprezentanţii covîrşitoarei majorităţi a partidelor marxist-leniniste să-şi exprime de la tribuna congresului aprobarea faţă de linia Congreselor al XX-lea şi al XXII-lea ale P.C.U.S., înalta apreciere faţă de perseverenţa cu care luptă Partidul Comunist al Uniunii Sovietice pentru puritatea teoriei marxist-leniniste, pentru aplicarea ei neabătută în practica revoluţionară, în viaţa mişcării comuniste.

II

Tovarăşi,

Cultul personalităţii lui Stalin s-a manifestat şi în ţara noastră. Se proslăveau numele şi persoana lui Stalin ; în timp ce lucrările lui Stalin au fost traduse şi tipărite în ediţii de masă, se neglijau traducerea şi editarea operelor lui Marx, Engels, Lenin. Studierea marxism-leninismului se făcea în cea mai mare parte pe baza lucrărilor lui Stalin ; în activitatea ideologică existau puternice manifestări de bucherism şi dogmatism, ducînd la propagarea mecanică a unor teze, fără să se ţină seamă de realităţile noastre social-economice.

Deşi nu se ridicase nici o statuie a lui Lenin, statui ale lui Stalin au fost ridicate în Bucureşti şi în alte oraşe ale ţării. În acelaşi timp, s-a acordat numele său mai multor întreprinderi, instituţii, localităţi, străzi ; consider că trebuie luate măsuri pentru înlăturarea acestei stări de lucruri.

Sub influenţa cultului personalităţii şi-au făcut loc şi la noi metode şi practici contrarii normelor leniniste, încălcări ale regulilor democratice în viaţa de partid.

Trebuie subliniat însă că metodele generate de cultul personalităţii şi de consecinţele sale nu au avut la noi amploarea din alte ţări.

Este un mare merit al partidului nostru, al activului său de bază că, deşi asupra sa au fost exercitate timp îndelungat foarte puternice presiuni atît din interior cît şi din afară, el a păzit principiile fundamentale ale partidului, nu a cedat presiunilor şi a apărat neşovăitor viaţa şi demnitatea cadrelor de partid.

Revenind în ţară în septembrie 1944, din Uniunea Sovietică, unde au fost în emigraţie, grupul antipartinic fracţionist Pauker—Luca, urmaţi apoi de Teohari Georgescu şi ajutaţi în mod activ de Iosif Chişinevschi şi Miron Constantinescu, au propagat cu deosebită intensitate cultul personalităţii lui Stalin, au căutat în mod stăruitor — şi, din păcate, într-o anumită măsură au reuşit — să introducă în viaţa de partid şi de stat metodele şi practicile străine leninismului generate de acest cult.

Încălcarea normelor leniniste ale vieţii de partid, a principiului muncii colective în organele de conducere, nesocotirea regulilor democratice ale construcţiei de partid şi de stat, crearea unei atmosfere de neîncredere şi suspiciune faţă de cadre valoroase de partid şi de stat, intimidarea şi prigonirea acestora, abuzul de putere şi încălcarea legalităţii populare au caracterizat întreaga activitate a acestui grup fracţio-

nist, antipartinic. Aceasta a constituit vreme îndelungată o mare primejdie pentru partidul nostru.

După victoria insurecției armate care a dus la răsturnarea dictaturii militare-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, activul de bază al partidului din afară cît și cel eliberat din închisori și lagăre, întregul partid s-au grupat în jurul noii conduceri a partidului, formată după înlăturarea grupului de trădători în frunte cu Foriș. S-a trecut imediat la reorganizarea partidului în condițiile nou create, la mobilizarea tuturor forțelor sale în vederea organizării clasei muncitoare în sindicate unice revoluționare, la desfășurarea unei intense munci de masă în rîndurile țărănimii și tineretului, la mobilizarea întregului popor pentru susținerea războiului antihitlerist, la lupta pentru instaurarea unui regim democratic.

Întorși în țară, Pauker și Luca — care s-a dovedit ulterior vechi agent al siguranței —, încălcînd în mod grosolan cele mai elementare norme ale vieții de partid, prin intrigă și înșelăciune, au acaparat în mod abuziv conducerea partidului. După cum s-a aflat mai tîrziu, ei s-au înțeles încă în emigrație asupra acestei acțiuni antipartinice.

Este semnificativ, tovarăși, că Ana Pauker se bucura de o mare încredere și simpatie tocmai printre elementele dogmatice, antipartinice, demascate de P.C.U.S. după Congresul al XX-lea, și îndeosebi din partea lui Molotov.

Rupți complet de realitățile din țară, necunoscînd nimic despre munca desfășurată de partid, ei au fost surprinși de forța și activitatea partidului, sub a cărui conducere poporul obținuse victoria istorică în insurecția armată începută la 23 August 1944. În loc să împărtășească însă entuziasmul, bucuria și satisfacția partidului, a clasei muncitoare și a întregului nostru popor față de această măreață victorie, așa cum ar fi fost firesc la adevărați revoluționari, ei au privit-o, dimpotrivă, cu nemulțumire și dezaprobare.

Pauker și Luca susțineau că a fost o mare greșeală înfăptuirea actului istoric de la 23 August, care a dus la răsturnarea dictaturii militare-fasciste și la alăturarea armatei romîne Forțelor Armate ale Uniunii Sovietice în lupta împotriva hitlerismului.

Ei răspîndeau cu perseverență în rîndurile activului de partid această concepție aventuristă și provocatoare, dușmănoasă intereselor vitale ale poporului muncitor și luptei împotriva fascismului. Prin aceasta, sădeau îndoială și neîncredere în justețea liniei politice și tactice a partidului. Ei pretindeau că ar fi fost mai bine dacă răsturnarea dictaturii militare-fasciste era lăsată numai pe seama acțiunilor militare ale armatelor sovietice, întrucît astfel ar fi fost, chipurile, posibilă luarea imediată a puterii de către clasa muncitoare, fără să se mai fi trecut prin faza colaborării cu partidele burgheze.

Or, pentru răsturnarea dictaturii fasciste, scoaterea țării din război și asigurarea dezvoltării ei democratice era necesară mobilizarea tuturor partidelor și grupărilor politice antihitleriste ce existau atunci în țară, a tuturor forțelor patriotice și democratice. Partidul elaborase încă la începutul războiului o platformă de acțiune comună care prevedea : încetarea războiului împotriva Uniunii Sovietice și lupta alături de U.R.S.S. și de toate popoarele iubitoare de libertate împotriva Germaniei hitle-

riste, alungarea hitleriștilor din țară, cucerirea libertății și independenței naționale a Romîniei, răsturnarea dictaturii militare-fasciste, formarea unui guvern alcătuit din reprezentanții tuturor forțelor patriotice.

Partidul a întreprins o largă acțiune pentru a uni într-un front larg de luptă în jurul acestei platforme, alături de P.C.R., partidul social-democrat, cu care la 1 Mai 1944 a încheiat Frontul unic muncitoresc, celelalte partide politice existente în acea vreme, grupările democratice care în 1943 au format împreună cu partidul nostru Frontul patriotic antihitlerist.

În iunie 1944 a fost înfăptuit Blocul național-democrat alcătuit din numai 4 partide, partidul comunist militînd în continuare pentru deplina realizare a platformei sale și instaurarea unui guvern reprezentînd toate partidele și grupările politice antihitleriste.

Nu este greu de înțeles ce s-ar fi întîmplat dacă nu ar fi avut loc victoria de la 23 August. Se știe că tocmai la începutul lunii august Antonescu se întorsese de la Cartierul general al lui Hitler cu planul mobilizării totale în vederea continuării războiului împotriva Uniunii Sovietice și a aliaților din coaliția antihitleristă, urmînd a arunca în această acțiune desperată toate resursele materiale și umane ale țării pentru a opri ofensiva victorioasă a armatei sovietice.

Or, dacă Antonescu și clica sa ar fi reușit să pună în aplicare planul criminal elaborat împreună cu Hitler, aceasta ar fi însemnat transformarea întregii noastre țări în teatrul unui război pustiitor, cu toate consecințele sale dezastruoase, ar fi provocat poporului și țării grele suferințe și jertfe incalculabile. Orașele și satele ar fi fost prefăcute în mormane de ruine, întreaga țară ar fi fost transformată într-un imens cimitir, sute și sute de mii de oameni ar fi pierit în focul războiului.

Partidul și poporul nostru se mîndresc cu faptul de a fi dat peste cap planul criminal al lui Hitler și Antonescu și de a-și fi adus contribuția la războiul pentru zdrobirea Germaniei hitleriste.

„Ieșirea Romîniei din Axă — spunea postul de radio Moscova în ziua de 26 august 1944 — are o importanță covîrșitoare nu numai pentru această țară, ci pentru întreaga zonă balcanică, deoarece prin această lovitură se prăbușește tot sistemul de dominație germană din sud-estul Europei. Însemnătatea acestui din urmă fapt nu poate fi subapreciată".

Grupul antipartinic în frunte cu Ana Pauker, strîngînd în jurul său o serie de elemente carieriste, slugarnice, mic-burgheze, străine spiritului de partid, a căutat să promoveze o linie potrivnică politicii și tacticii partidului în perioada de pînă la Conferința națională ; după conferință, care a ales Comitetul Central al partidului, Ana Pauker, Luca, Teohari Georgescu, acționînd în continuare ca un grup constituit aparte, în afara organelor alese, au ignorat Comitetul Central, Secretariatul a înlocuit de fapt Biroul Politic, care funcționa aproape ca o comisie a acestuia, cele mai importante probleme ale conducerii de partid și de stat fiind rezolvate de Secretariat, unde ei aveau majoritatea și unde secretarul general, în multe probleme de mare importanță, era pus în minoritate, rămînînd de unul singur.

Pentru a asigura promovarea politicii lor, ei se puneau în prealabil de acord, stabilind punctul de vedere comun asupra problemelor ce urmau să fie puse în discuția Secretariatului sau a Biroului Politic. Folosind

funcțiile pe care le dețineau, dădeau organelor de partid și de stat, peste capul Biroului Politic și al Comitetului Central, directive care contraveneau liniei politice a partidului. Se poate afirma că în întreaga perioadă din septembrie 1944 pînă la înlăturarea lor, în mai 1952, normele leniniste au fost grosolan încălcate în conducerea de partid. Nici n-a putut fi vorba de conducere colectivă în Comitetul Central, în Biroul Politic și în Secretariat.

Deși starea de lucruri din conducerea partidului se răsfrîngea și asupra activității organelor locale și a organizațiilor de bază ale partidului, totuși acestea, călăuzindu-se după prevederile statutare, își desfășurau activitatea în cea mai mare parte normal, pe baza principiilor centralismului democratic.

În problemele construcției de partid, fracționiștii au dus o linie lichidatoristă, de negare a rolului conducător al partidului și de dizolvare a partidului în masă, au dat indicații organelor locale de partid, peste capul Comitetului Central, de a se organiza „întreceri" pentru primirea în masă de noi membri de partid, nesocotind principiul leninist al primirii strict individuale în partid.

În timp ce partidul a demascat cu toată hotărîrea pe legionari ca pe cei mai periculoși dușmani ai democrației, ai poporului, ca principali aliați ai hitleriștilor, Ana Pauker a mers atît de departe încît, într-un discurs ținut la S.T.B. în noiembrie 1944, ca și în alte manifestări publice, a adresat în mod direct legionarilor apelul să intre în partidul nostru, declarînd că „îi primim cu bucurie și le strîngem mîna". Tot din indicația ei, Teohari Georgescu, care era secretar al C.C., membru al Biroului Politic și ministru de Interne, a încheiat cu unul din conducătorii legionarilor care fusese trimis în țară de Horia Sima o înțelegere pentru a-i determina, chipurile, „să înceteze activitatea și să intre în legalitate". Desigur, căpeteniile legionare nu s-au gîndit nici o clipă să respecte această înțelegere, ci au trecut, la adăpostul ei, la organizarea activității subversive, antipopulare.

Indicațiile lui Pauker și înțelegerea cu legionarii au creat confuzii și au dezorientat pe mulți activiști și membri de partid, au dus la slăbirea vigilenței, ceea ce a înlesnit pătrunderea în partid a numeroși legionari și membri ai altor organizații fasciste și a dat posibilitate elementelor dușmănoase pătrunse în masă în partid să se dedea la acțiuni anarhice, la încălcarea liniei partidului și a legilor țării.

Aceasta a creat un grav pericol pentru partidul nostru. În 1947 Comitetul Central a sistat temporar primirea de noi membri și, pe baza hotărîrilor Congresului din 1948 al Partidului Muncitoresc Romîn, înfrîngînd rezistența înverșunată a grupului antipartinic, a trecut la verificarea tuturor membrilor de partid. Ca rezultat au fost îndepărtate din partid sute de mii de elemente legionare, oportuniste, carieriste și alte elemente dușmănoase, ceea ce a întărit considerabil partidul. O mare însemnătate au avut plenara Comitetului Central din ianuarie 1950 și îndeosebi plenara din iulie 1950, cînd Comitetul Central a condamnat cu asprime încălcarea principiilor leniniste ale construcției de partid și a supus unei critici aspre pe Miron Constantinescu, care a aplicat cu strictețe indicațiile antipartinice ale Anei Pauker. După cum se știe, Miron Constantinescu, criticînd activul de partid în legătură cu problemele

primirii în partid, ceruse să se aplice în mod strict indicațiile Anei Pauker „care trebuie considerate drept lege". Rezultă din aceasta că pentru el erau lege indicațiile lui Pauker și nu hotărîrile Comitetului Central, ale Biroului Politic și ale Secretariatului C.C. Totodată plenara a stabilit o serie de măsuri pentru a asigura respectarea normelor leniniste de primire în partid.

Față de cadrele de bază și față de activul devotat partidului, Pauker și Luca foloseau metode de terorizare și intimidare. Se poate spune că nu există nici un tovarăș din conducerea de astăzi a partidului căruia să nu-i fi jignit demnitatea de comunist, demnitatea de om. În mod provocator se aruncau epitete ca „antipartinic", „antistatal", „antisovietic", „titoist" pentru a intimida și a împiedica critica. În conducerea partidului se crease o atmosferă de neîncredere și suspiciuni, era foarte greu de respirat.

Cadrele de partid care au înfruntat teroarea sălbatică din timpul războiului, cînd îi aștepta la fiecare pas arestarea, plutonul de execuție, care au dus greul închisorilor și al lagărelor de concentrare erau calomniate, taxate drept „închistate", „sectariste" și înlăturate din muncă.

Acțiunea criminală, antipartinică a grupului fracționist a atins punctul culminant în perioada în care, ca urmare a metodelor generate de cultul personalității lui Stalin, în unele țări socialiste aveau loc represiuni împotriva activiștilor de partid și de stat cu consecințele cunoscute. Ana Pauker — Luca au considerat atunci că există condiții deosebit de prielnice pentru a înlătura și a reprima cadrele de conducere care stăteau în calea politicii lor antipartinice.

Ei exercitau presiuni pentru a scoate din munci de răspundere și a pune sub anchetă numeroși membri vechi de partid, mai ales din rîndurile tovarășilor care au luptat în brigăzile internaționale din Spania împotriva franchiștilor, ale tovarășilor care au luptat în Franța împotriva ocupanților hitleriști, ale activiștilor și membrilor de partid care, în timpul ilegalității, reușiseră să nu fie arestați.

Amintesc aici o discuție caracteristică pentru metodele pe care urmăreau să le instaureze. În timpul acestei discuții, la care a asistat și Iosif Chișinevschi, Ana Pauker mi-a pus întrebarea : „Oare să ne subaprecieze atît de mult dușmanul, încît să nu se fi strecurat în conducerea partidului nostru ?" Am cerut explicații, dacă are ceva semne despre existența unor elemente dușmane în rîndurile conducerii partidului și dacă are în vedere pe cineva concret — la care ea mi-a răspuns : „Nu știu, nu știu, uite ce se petrece în Bulgaria, în Polonia, în Albania ; să ne ocolească oare pe noi dușmanul, să ne considere o cantitate neglijabilă ? Ceea ce neliniștește este liniștea prea mare din Romînia".

Această insinuare, făcută de Ana Pauker în conversația cu mine, am auzit-o repetîndu-se nu numai la noi.

În urma dispozițiilor date de Ana Pauker, organele M.A.I., care de fapt nu se aflau sub controlul conducerii de partid, au trecut la supravegherea cadrelor de partid și de stat, la interceptarea convorbirilor telefonice, de la care nu era exceptat nici secretarul general al Comitetului Central al partidului.

Dacă elementele antipartinice nu au izbutit să împingă partidul pe un drum tragic, aceasta se datorește faptului că acțiunile lor s-au izbit în

conducerea partidului de o rezistență hotărîtă în apărarea vieții, libertății și onoarei partinice a cadrelor de partid și de stat.

Este o fericire pentru partidul nostru că presiunile lor nu au dat rezultate, că nu am avut de reparat grave nedreptăți și nu am avut de reabilitat pe nimeni post-mortem.

Pe lîngă activitatea sa dușmănoasă și provocatoare îndreptată împotriva partidului și a statului, grupul fracționist se caracteriza prin grave confuzii ideologice, concepții anarhice și aventuriste, mic-burgheze, ignoranță și incapacitate în problemele construcției de partid, de stat și economice.

În sectoarele de a căror activitate răspundeau în stat, ca Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul de Finanțe, Interne, Agricultura, Comerțul, Aprovizionarea și Cooperația, fracționiștii introduceau linia lor proprie, contrară politicii partidului, frînînd astfel refacerea economică a țării, industrializarea socialistă, dezvoltarea agriculturii și ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc.

Cunoașteți cu toții ce importanță primordială acordă marxism-leninismul alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare — temelia dictaturii proletare, a regimului democrat-popular.

Călăuzindu-se după învățătura lui Marx și Lenin, partidul nostru, din primele momente de după eliberare, a desfășurat o muncă uriașă în rîndurile maselor țărănimii pentru a o apropia și a o cîștiga, privind aceasta drept condiția fundamentală a victoriei în revoluția populară. După înfăptuirea reformei agrare, care a făurit o bază trainică alianței muncitorești-țărănești, partidul s-a preocupat cu cea mai mare grijă de elaborarea și aplicarea unei politici juste — de ridicare a agriculturii, de dezvoltare a relațiilor economice dintre oraș și sat —, a pășit la o muncă răbdătoare pentru a îndruma țărănimea, pe baza convingerii și a liberului consimțămînt, pe făgașul socialismului. Conducerea de partid a atras atenția în repetate rînduri asupra primejdiilor pe care le creează orice acțiuni care ar zdruncina încrederea țărănimii în clasa muncitoare și în regimul popular.

Încălcînd în mod grosolan linia politică și hotărîrile partidului, Ana Pauker a organizat, peste capul conducerii de partid, o acțiune aventuristă, provocatoare, fără precedent, menită să zdruncine grav alianța cu țărănimea muncitoare.

Pe baza indicațiilor date de ea lui Teohari Georgescu, s-au organizat în întreaga țară arestări în masă ale țăranilor, acuzați de a nu-și fi respectat obligațiile față de stat. În numele luptei împotriva chiaburilor, peste 80.000 de țărani, în majoritatea lor țărani muncitori, au fost trimiși în judecată, dintre ei peste 30.000 au și fost judecați în procese publice, ceea ce a provocat o mare frămîntare în masa de țărani aduși să asiste a aceste înscenări infame.

Această provocare de mare amploare arată pe ce pantă voiau să împingă partidul și statul nostru acești aventurieri și dușmani ai partidului. Este lesne de înțeles ce urmări grave ar fi putut avea această aventură criminală, pentru alianța muncitorească-țărănească, dacă conducerea partidului n-ar fi intervenit cu toată hotărîrea, curmînd arestările și procesele și eliberînd zecile de mii de țărani arestați în mod abuziv.

Grupul fracționiștilor a putut să acționeze un număr de ani pentru că se bucurau de o anumită autoritate în partid și au reușit, în mod fățarnic, să acopere sensul activității lor. Pentru mulți tovarăși, chiar și din conducerea partidului, nu erau clare cauzele fenomenelor negative din viața partidului, ele le-au devenit limpezi treptat, pe măsură ce consecințele acestora apăreau mai puternic la suprafață. Astfel s-au creat condițiile pentru a se trece la demascarea elementelor antipartinice.

Demascarea și înlăturarea din partid a acestui grup fracționist antipartinic au însemnat un moment de cotitură în viața partidului nostru. Abia atunci a devenit posibilă funcționarea normală, bazată pe principiul muncii colective, a Comitetului Central, a Biroului Politic și Secretariatului C.C., au fost restabilite normele leniniste în activitatea organelor de conducere ale partidului, s-a luat curs hotărît spre îmbunătățirea compoziției sociale a partidului, a întregii sale munci organizatorice și ideologice, s-au întărit controlul de partid asupra activității tuturor organelor de stat și disciplina de partid.

În consfătuirea din 1952 cu redactorii presei centrale și locale, cu activiștii din domeniul propagandei și agitației, conducerea partidului nostru a combătut tendința de proslăvire a conducătorilor partidului și a trasat ca sarcină presei să scoată în evidență, în primul rînd, fața partidului și a Comitetului său Central, forța partidului și linia sa.

În rezoluția plenarei din august 1953 a Comitetului Central, care a dezbătut problemele îmbunătățirii muncii de partid și întăririi legăturilor partidului cu masele, s-a trasat ca sarcină principală să se lichideze „manifestările cultului personalității în propaganda de partid și în activitatea practică a organizațiilor partidului... Membrii de partid și oamenii muncii fără partid trebuie educați în spiritul devotamentului față de partid și popor".

După Congresul al XX-lea al P.C.U.S., cînd partidul a analizat activitatea sa în lumina învățămintelor acestui congres, I. Chișinevschi și Miron Constantinescu au încercat să abată atenția partidului de la examinarea tocmai a perioadei de la venirea în țară a grupului Pauker-Luca și pînă la înlăturarea acestuia, perioadă cînd s-au comis grosolane încălcări ale normelor leniniste ale vieții de partid și ale legalității populare și cînd cultul personalității lui Stalin a luat dezvoltare și la noi în țară.

Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu, principalii susținători și executanți zeloși ai grupului fracționist, antipartinic, au căutat să se sustragă marilor răspunderi pe care le purtau, primul avînd conducerea muncii de propagandă și agitație, iar al doilea — a muncii organizatorice a partidului în acea vreme. În ce-l privește pe Chișinevschi, tocmai el poartă răspunderea directă pentru neglijarea editării operelor lui Lenin, la care m-am referit mai sus, în timp ce operele lui Stalin se tipăreau în timp record și în tiraje de masă. Este caracteristic episodul cu cartea lui Beria „Cu privire la istoria organizațiilor bolșevice din Transcaucazia", o compilație făcută în spiritul celui mai deșănțat cult al personalității lui Stalin. În timpul unei vizite în U.R.S.S., Chișinevschi, fără să se consulte cu conducerea de partid și probabil pentru a intra cît mai mult în grațiile lui Beria, a cerut acestuia permisiunea de a publica traducerea cărții, ridicînd osanale operei și autorului. Primind acordul

lui Beria, el a şi publicat-o ; în timp ce volumele lui Lenin apăruseră în tiraje de 20.000 de exemplare, această carte a fost tipărită într-un tiraj de 30.000, bătînd toate recordurile de rapiditate în tipărire şi răspîndire. Acest episod caracterizează bine esenţa slugarnică, carieristă a lui Iosif Chişinevschi.

Calomniind partidul şi atacînd linia sa, încercînd să discrediteze conducerea partidului, defăimînd marile realizări obţinute în anii puterii populare, I. Chişinevschi şi M. Constantinescu au urmărit să dea dezbaterii documentelor Congresului al XX-lea al P.C.U.S. un curs spre stimularea spiritului anarhic şi a stihiei mic-burgheze, ceea ce ar fi creat un mare pericol pentru unitatea şi forţa partidului.

Aşa cum a ieşit la iveală mai tîrziu, I. Chişinevschi şi Miron Constantinescu au stabilit o platformă comună, discutînd în afara organului de partid din care făceau parte problemele politicii partidului şi vieţii de partid, au încercat să atragă de partea lor şi alţi membri ai Biroului Politic, găsind sprijin la tovarăşul Constantin Pîrvulescu, care nici pînă astăzi nu şi-a analizat răspunderea în legătură cu aceste fapte antipartinice.

Comitetul Central, analizînd activitatea desfăşurată de partidul nostru pe baza concluziilor Congresului al II-lea al P.M.R. şi în lumina evenimentelor internaţionale petrecute după Congresul al XX-lea al P.C.U.S., a condamnat cu toată hotărîrea activitatea antipartinică, fracţionistă a lui Chişinevschi şi Constantinescu, a hotărît eliminarea lor din funcţiile de conducere pe care le deţineau.

În lumina învăţămintelor Congresului al XXII-lea al P.C.U.S. apare şi mai clar însemnătatea luptei principiale pe care a dus-o partidul nostru de-a lungul anilor pentru călirea sa marxist-leninistă, pentru cimentarea unităţii rîndurilor sale şi aplicarea consecventă a normelor şi principiilor leniniste în viaţa de partid.

Aş vrea, tovarăşi, să atrag aici atenţia asupra necesităţii de a se reglementa problema denumirilor ce se atribuie unor localităţi, străzi, aşezăminte publice, întreprinderi, unităţi socialiste din agricultură.

În primul rînd, consider nejust că s-a acordat unora dintre acestea nume ale unor persoane în viaţă şi propun să se pună capăt acestei situaţii.

În al doilea rînd, există dezordine în ce priveşte acordarea de nume ale unor persoane ce nu mai sînt în viaţă ; adeseori astfel de denumiri se dau fără nici o aprobare, se dă acelaşi nume unui număr mare de străzi, gospodării colective etc. Este necesar să se procedeze la reexaminarea unor astfel de denumiri, urmînd ca pe viitor asemenea denumiri să se atribuie numai cu aprobarea forurilor centrale.

III

Tovarăşi,

Însemnătatea Congresului al XX-lea în dezvoltarea mişcării comuniste mondiale, în întărirea coeziunii ei ideologice o demonstrează însăşi viaţa. Vă amintiţi prorocirile ideologilor burghezi după Congresul al XX-lea despre o aşa-zisă „criză" a comunismului mondial, atacurile în-

verşunate ale reacţiunii şi agenturilor ei, ale trădătorilor şi renegaţilor de tot felul, cu scopul de a provoca o asemenea criză. Şi cu ce s-au soldat acestea ? Mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională s-a dezvoltat şi mai viguros, a obţinut succese tot mai importante. Aceasta o demonstrează şi faptul că în anii care au trecut de la Congresul al XX-lea al P.C.U.S. numărul partidelor comuniste şi muncitoreşti a crescut cu încă 12, iar numărul total al comuniştilor cu încă 7 milioane de oameni. Marea armată internaţională a comuniştilor uneşte astăzi în rîndurile ei aproximativ 40 milioane de membri şi exercită o influenţă imensă în viaţa popoarelor, fiind cea mai puternică forţă a progresului social din lumea întreagă.

Hotărîrile Congresului al XX-lea au avut, de asemenea, o deosebită însemnătate pentru activitatea ideologică a partidelor comuniste şi muncitoreşti, stimulînd gîndirea marxist-leninistă. Avîntul activităţii teoretice creatoare a mişcării comuniste şi-a găsit expresie în contribuţia pe care au adus-o la dezvoltarea marxism-leninismului Congresele al XX-lea, al XXI-lea şi al XXII-lea ale P.C.U.S., congresele altor partide frăţeşti, precum şi Consfătuirile partidelor comuniste şi muncitoreşti din 1957 şi 1960.

Mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională păşeşte ferm pe calea leninismului, conştientă de sarcinile şi răspunderile ei istorice, mai bine pregătită pentru îndeplinirea lor, mai temeinic înarmată în lupta împotriva ideologiei burgheze, împotriva revizionismului contemporan, cît şi împotriva dogmatismului şi sectarismului.

Unitatea lagărului socialist şi a mişcării comuniste şi muncitoreşti s-a consolidat şi mai mult datorită dezvoltării continue a relaţiilor frăţeşti, bazate pe principiile egalităţii în drepturi şi colaborării tovărăşeşti dintre ţările socialiste şi dintre partidele comuniste.

După Congresul al XX-lea al P.C.U.S., partidele comuniste şi muncitoreşti au găsit forma cea mai potrivită de organizare a relaţiilor dintre ele, pe bazele deplinei egalităţi, care să asigure unitatea de gîndire şi acţiune, întărirea coeziunii ideologice, schimbul de experienţă şi coordonarea luptei comune. Această formă o constituie întîlnirile, consultările sau consfătuirile mai largi, la care se elaborează puncte de vedere unice şi se stabilesc liniile directoare de activitate. „Interesele mişcării comuniste — se arată în Declaraţia Consfătuirii din 1960 — cer respectarea solidară de către fiecare partid comunist a aprecierilor şi concluziilor elaborate în comun la consfătuirile lor de către partidele frăţeşti cu privire la sarcinile comune ale luptei împotriva imperialismului, pentru pace, democraţie şi socialism".

În promovarea acestor principii de activitate, un rol deosebit revine P.C.U.S., unanim recunoscut ca detaşament de frunte al mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale.

Partidul nostru şi-a adus contribuţia la întărirea unităţii internaţionaliste a ţărilor socialiste şi partidelor comuniste şi muncitoreşti, militînd pentru dezvoltarea continuă a acestei unităţi, pentru apărarea purităţii teoriei marxist-leniniste.

Pentru fiecare partid comunist nu există îndatorire mai imperioasă faţă de propriul popor, obligaţie internaţionalistă mai înaltă decît grija

pentru întărirea permanentă a coeziunii lagărului socialist şi a mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, sub steagul marxism-leninismului.

Tovarăşi,

Comitetul Central a informat la timp partidul asupra liniei antileniniste, scizioniste a conducătorilor Partidului Muncii din Albania, în frunte cu Enver Hodja şi Mehmet Shehu, linie care s-a reflectat în poziţia reprezentanţilor P.M.A. la Consfătuirea partidelor frăţeşti ţinută la Bucureşti cu prilejul Congresului al III-lea al partidului nostru, răbufnind apoi cu deosebită intensitate la Consfătuirea din 1960. Conducătorii P.M.A. atacă cu o îndîrjire furibundă linia şi hotărîrile Congreselor al XX-lea şi al XXII-lea ale Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, dezvăluirea deschisă şi hotărîtă a cultului personalităţii lui Stalin şi a urmărilor sale nefaste.

De ce se ridică ei cu atîta înverşunare împotriva criticării cultului personalităţii, de ce iau apărarea gravelor încălcări comise de Stalin în activitatea sa ? Pentru că ei înşişi au instaurat şi menţin de mulţi ani în Albania stări de lucruri identice cu cele împotriva cărora s-au ridicat congresele Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, practicînd în întreaga viaţă de partid şi de stat metode proprii cultului personalităţii, cu întregul lor cortegiu de abuzuri.

Erijîndu-se în mod ridicol în „apărători ai purităţii" marxism-leninismului, ei, sub firma luptei împotriva revizionismului contemporan, atacă linia generală după care se călăuzesc partidele comuniste în principalele probleme actuale, tezele fundamentale ale Consfătuirilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din 1957 şi 1960, fără să se sinchisească de faptul că aceste documente poartă şi semnătura lor.

Aceiaşi oameni care, camuflîndu-şi adevăratele sentimente timp de ani de zile într-un limbaj ţipător, nu pridideau cu jurămintele lor ipocrite de „dragoste" faţă de U.R.S.S. atacă acum în mod calomnios P.C.U.S., Comitetul său Central, celelalte partide marxist-leniniste.

Conducătorii albanezi au încălcat principiul recunoscut la Consfătuirea din 1960 potrivit căruia deosebirile de vederi dintre partide se rezolvă pe calea întîlnirilor şi consultărilor directe ; ei au respins cu îndărătnicie propunerile repetate şi eforturile răbdătoare ale conducerii Partidului Comunist al Uniunii Sovietice de a se clarifica, prin discuţii tovărăşeşti, situaţia creată. Împreună cu alte partide frăţeşti, şi partidul nostru a depus eforturi pentru a contribui la părăsirea de către conducătorii albanezi a poziţiilor lor greşite şi la revenirea lor pe drumul unităţii cu celelalte ţări socialiste şi partide frăţeşti. Dar aceste eforturi s-au lovit de refuzul conducătorilor Partidului Muncii din Albania.

Considerăm pe deplin just că la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. s-a pus deschis, în mod principial, problema relaţiilor cu conducerea Partidului Muncii din Albania şi a liniei pe care o urmează aceasta. Cele mai multe partide comuniste şi muncitoreşti reprezentate la congres, între care şi partidul nostru, au condamnat cu hotărîre linia antileninistă a conducătorilor albanezi.

Nu putem fi de acord cu părerea delegaţiei Partidului Comunist Chinez că punerea deschisă la congres a problemei relaţiilor cu condu-

cerea Partidului Muncii din Albania ar putea să dăuneze coeziunii lagărului socialist. Critica deschisă a liniei conducătorilor Partidului Muncii din Albania a fost justă și necesară ; în mișcarea muncitorească nu pot exista altfel de relații decît cele principiale, bazate pe fidelitatea față de marxism-leninism și față de principiile internaționalismului proletar.

Noi împărtășim părerea exprimată la congres că dacă tovarășii chinezi ar dori să depună eforturi pentru normalizarea relațiilor dintre Partidul Muncii din Albania și partidele frățești nimeni altul n-ar putea contribui mai bine la rezolvarea acestei sarcini. Aceasta ar fi într-adevăr în folosul coeziunii mișcării comuniste și ar corespunde în primul rînd intereselor poporului albanez și ale Partidului Muncii din Albania.

După cum știți, după Congresul al XXII-lea, conducătorii Partidului Muncii din Albania și-au intensificat și mai mult atacurile calomnioase împotriva liniei generale a partidelor comuniste și muncitorești, și îndeosebi împotriva Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a conducerii sale.

Conducătorii Partidului Muncii din Albania își asumă o grea răspundere pentru linia lor, dăunătoare intereselor construirii socialismului în Albania, ale lagărului socialist și ale mișcării comuniste internaționale.

IV

Tovarăși,

Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. a făcut o amplă analiză a situației internaționale, a principalelor fenomene de pe arena mondială, a caracteristicilor epocii noastre în care se înfăptuiește procesul grandios de trecere a omenirii de la capitalism la socialism.

Cele mai esențiale probleme ale lumii : etapa nouă în care se găsește sistemul mondial socialist, agravarea crizei generale a capitalismului, perspectivele evoluției celor două sisteme social-economice mondiale, problema căilor de trecere a diferitelor țări la socialism, dezvoltarea noilor state independente, problemele păcii și războiului — toate aceste probleme de însemnătate fundamentală pentru omenire își găsesc o aprofundată tratare științifică în Programul P.C.U.S. și în celelalte documente ale congresului.

Fenomenul social cel mai important al epocii contemporane îl constituie formarea sistemului mondial socialist, schimbarea fundamentală a raportului de forțe în favoarea acestuia, întărirea și transformarea lui în factorul hotărîtor al dezvoltării societății.

Importantele succese obținute de țările socialiste în dezvoltarea forțelor de producție și în ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii, întreaga operă de construcție a socialismului și comunismului, relațiile internaționaliste statornicite în cadrul lagărului socialist acționează cu putere asupra conștiinței maselor din toate țările, contribuie la accelerarea mersului înainte al popoarelor pe calea progresului.

Măreața comunitate a țărilor socialiste reprezintă o uriașă forță politică, economică și morală de care lumea capitalistă este nevoită să țină seamă într-o măsură din ce în ce mai mare.

În puternic contrast cu linia continuu ascendentă a dezvoltării sistemului mondial socialist se accentuează declinul capitalismului, intrat în noua etapă a crizei sale generale.

Procesul descompunerii și pieirii sale inevitabile este demonstrat de faptul că în ultimii ani imperialismul și-a pierdut în mod definitiv dominația asupra majorității popoarelor. Cea mai mare parte a omenirii o formează acum lumea socialistă și a fostelor țări coloniale și semicoloniale care și-au cucerit independența națională.

Este deosebit de importantă analiza făcută de Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. particularităților actualei etape a crizei generale a capitalismului, ascuțirii contradicțiilor lăuntrice ale sistemului capitalist. Trecerea la capitalismul monopolist de stat, militarizarea tot mai intensă a economiei nu înlătură, ci agravează plăgile de nevindecat ale sistemului capitalist — așa cum arată accentuarea instabilității și intensificarea fenomenelor de putrefacție din economia țărilor capitaliste, folosirea incompletă a capacităților de producție, crizele periodice la scurte intervale, șomajul cronic de masă. În S.U.A., în timp ce milioane de oameni nu pot găsi de lucru, o parte considerabilă a utilajelor și agregatelor — într-o serie de ramuri pînă la 30 și 40 la sută — stau nefolosite. Toate acestea constituie o reflectare a principalei contradicții a orînduirii capitaliste — între înaltul nivel de dezvoltare a forțelor de producție și relațiile de producție învechite, care frînează creșterea producției sociale.

În lumea capitalistă se ascut antagonismele de clasă, se intensifică lupta clasei muncitoare ; participarea a peste 53 milioane de oameni ai muncii la lupta grevistă numai în 1960 — iată cum arată în fapte „pacea socială", „armonia între clase", despre care vorbesc ideologii burghezi. Cuvîntările la congres ale reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările capitaliste oferă un tablou viu al creșterii, ca amploare și combativitate, a luptei clasei muncitoare și maselor largi, al împletirii tot mai strînse a acțiunilor pentru îmbunătățirea condițiilor de trai cu mișcarea tot mai largă pentru pace, democrație și progres social.

Agravarea continuă a contradicțiilor care macină temeliile capitalismului face să apară și mai limpede că socialismul reprezintă singura cale de rezolvare a problemelor de importanță vitală aflate în fața omenirii. De aci izvorăște uriașa însemnătate a tezelor cuprinse în Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice cu privire la diversitatea formelor de trecere de la capitalism la socialism, teze care orientează partidele frățești spre aplicarea creatoare a învățăturii marxist-leniniste. Dar, oricare ar fi forma în care se înfăptuiește trecerea de la capitalism la socialism, aceasta nu este posibilă decît pe calea revoluției, iar esența puterii de stat noi, populare, va fi aceeași — dictatura proletariatului, care reprezintă adevărata democrație, democrația pentru oamenii muncii.

Un măreț proces revoluționar care schimbă înfățișarea lumii contemporane îl constituie prăbușirea sistemului colonial. Desprinderea din lanțurile robiei coloniale a peste 1 miliard și jumătate de oameni, transformarea fostelor țări coloniale dintr-o rezervă a imperialismului într-o forță tot mai activă antiimperialistă dau lovituri puternice imperialismului, adîncind criza generală a sistemului capitalist.

Lichidarea totală a rămășițelor robiei coloniale este o necesitate obiectivă dictată de însuși mersul istoriei ; totodată aceasta va avea ca urmare înlăturarea sursei permanente de primejdii pentru pacea generală pe care o reprezintă războaiele purtate de „civilizatorii" colonialiști, ca și folosirea privilegiilor coloniale pentru instalarea de baze militare și pentru atragerea noilor state în cursa înarmărilor. Pornind de la interesele popoarelor încă subjugate, cît și ale întăririi securității internaționale, U.R.S.S. a prezentat la Organizația Națiunilor Unite cunoscuta propunere ca anul 1962 să devină anul lichidării definitive a colonialismului pe întreaga noastră planetă, propunere sprijinită de țările socialiste, precum și de numeroase state nesocialiste.

Cu o forță irezistibilă crește valul luptei popoarelor pentru dobîndirea dreptului de a-și hotărî singure soarta, pentru consolidarea și dezvoltarea independenței recent cucerite. În desfășurarea cu succes a acestei lupte sînt de o uriașă însemnătate existența sistemului mondial socialist, ajutorul frățesc al țărilor socialiste, în care popoarele coloniale, ca și popoarele care au scuturat jugul imperialist au cei mai sinceri și mai de nădejde prieteni.

Un exemplu elocvent îl oferă în această privință Cuba revoluționară ; în ciuda tuturor acțiunilor agresive întreprinse de cercurile imperialiste din S.U.A. — de la război economic și încercări de izolare politică pînă la organizarea invaziei armate —, eroicul popor cuban se dovedește de neînfrînt, ținînd sus steagul libertății. În fața agresorilor, Cuba nu este singură ; în lupta dreaptă pe care o duce, ea găsește sprijin în rîndul unor puternice forțe internaționale, în frunte cu lagărul socialist. O efervescență fără precedent a cuprins continentul Americii Latine, popoarele latino-americane se ridică cu hotărîre la luptă pentru apărarea independenței, pentru democrație și progres.

Congresul al XXII-lea a acordat o uriașă atenție luptei pentru pace. El a reafirmat tezele Congresului al XX-lea al P.C.U.S. și ale Consfătuirilor din 1957 și 1960 cu privire la posibilitatea reală a preîntîmpinării unui nou război mondial, subliniind cu o nouă forță însemnătatea principiului leninist al coexistenței pașnice, ca principiu de bază, cu caracter permanent, al politicii externe a statului sovietic pentru întreaga epocă istorică a trecerii omenirii de la capitalism la socialism. Aceste idei exercită o imensă influență mobilizatoare asupra tuturor popoarelor.

Imperialismul a generat în viața internațională relații întemeiate pe forță, pe dictat și pe agresiune, de pe urma cărora omenirea a avut de îndurat suferințe incalculabile. A obține ca în raporturile dintre state să triumfe principiile noi promovate de socialism, principiile păcii și egalității în drepturi, ale respectului față de independența și suveranitatea tuturor țărilor — iată un obiectiv care însuflețește pe fiecare om cinstit, iubitor de pace, din orice parte a lumii.

În legătură cu aceasta apare limpede ce importanță excepțională prezintă pentru destinele popoarelor existența sistemului mondial socialist, ce mare fericire este pentru întreaga omenire că forțele socialismului precumpănesc tot mai mult asupra celor ale imperialismului. În epoca noastră, forțele care stau de strajă păcii dispun de mijloace puternice pentru a-i împiedica pe imperialiști să dezlănțuie un război

mondial. Creşterea şi întărirea continuă a socialismului înseamnă întărirea forţelor păcii.

La congres a apărut din nou, cu o mare claritate, rolul U.R.S.S. ca principală forţă a apărării păcii. Uniunea Sovietică militează cu o perseverenţă neobosită pentru soluţionarea paşnică a problemelor internaţionale. Politica ei externă îmbină fermitatea faţă de uneltirile cercurilor agresive imperialiste cu supleţea şi elasticitatea în căutarea şi valorificarea oricăror posibilităţi de destindere a încordării internaţionale, de atragere a noi şi noi state şi categorii sociale pe poziţiile păcii. Această politică leninistă, dinamică şi realistă, de largă perspectivă, determină continue deplasări în opinia publică mondială, contribuie în mod hotărîtor la izolarea crescîndă a promotorilor politicii de război, la creşterea şi unirea tot mai strînsă a forţelor păcii.

Politica de pace a Uniunii Sovietice şi a celorlalte state socialiste şi-a găsit expresia în eforturile lor susţinute pentru înlăturarea rămăşiţelor celui de-al doilea război mondial prin încheierea grabnică a tratatului de pace cu Germania şi normalizarea, pe această bază, a situaţiei Berlinului occidental. Aceasta este o problemă vitală pentru asigurarea păcii în Europa şi în lume. A minimaliza primejdia pe care o reprezintă imperialismul agresiv vest-german pentru pace în Europa, aşa cum încearcă să facă unii oameni politici din Occident, ar însemna a desconsidera învăţămintele istoriei şi interesele vitale ale popoarelor, care în decursul unei singure generaţii au îndurat de două ori grele suferinţe din vina militarismului german.

Astăzi nu este pentru nimeni un secret că Bundeswehrul german a fost reînviat, că în mîna foştilor generali ai lui Hitler — autori ai cunoscutelor planuri de cotropire a Europei —, care proferează făţiş ameninţări revanşarde la adresa unor state vecine, sînt puse arme dintre cele mai moderne. Interesele tuturor popoarelor, inclusiv ale poporului german, cer să se pună capăt reînarmării militariştilor vest-germani, să se lichideze focarul de război din R. F. Germană.

Tocmai de aceea ţările socialiste cheamă puterile occidentale la încheierea tratatului de pace german şi transformarea Berlinului occidental într-un oraş liber, demilitarizat, cu cele mai largi garanţii internaţionale. În vederea soluţionării de comun acord a acestei importante probleme internaţionale, Uniunea Sovietică şi celelalte ţări socialiste au propus în repetate rînduri puterilor occidentale să ia loc la masa tratativelor. Acest spirit constructiv şi-a găsit o nouă expresie în faptul că guvernul sovietic, pronunţîndu-se cu toată fermitatea pentru soluţionarea rapidă a problemei germane, a declarat că nu insistă în mod neapărat asupra termenului de 31 decembrie pentru semnarea tratatului dacă puterile occidentale se vor arăta dispuse să colaboreze la reglementarea acestei probleme. Considerăm justă şi sprijinim întru totul această poziţie. Ceea ce interesează în primul rînd este nu data, deşi, firesc, rezolvarea problemei Berlinului nu va putea fi tergiversată la infinit, ci rezolvarea efectivă a problemei în interesul întăririi păcii pe continentul nostru şi în lume.

În această ordine de idei este pozitiv faptul că în unele declaraţii recente preşedintele S.U.A., J. Kennedy, se referă la necesitatea trata-

tivelor pentru examinarea problemelor care provoacă încordare între state, inclusiv a problemei Germaniei și Berlinului occidental.

Dacă puterile occidentale s-ar situa în problema tratativelor pe o poziție care să pornească nu de la premisa menținerii rămășițelor celui de-al doilea război mondial și a actualei situații anormale din Berlinul occidental, ci de la necesitatea înlăturării focarului de război din R.F.G. și reglementării problemei germane în conformitate cu interesele tuturor statelor iubitoare de pace, aceasta ar fi numai spre binele păcii în Europa și în lumea întreagă.

Opinia publică internațională este însă pe drept cuvînt neliniștită de faptul că guvernanții R.F.G., în fruntea cu Adenauer, răspund poziției rezonabile a statelor socialiste prin acțiuni tinzînd în mod deliberat la perpetuarea situației primejdioase create în centrul Europei.

În actualele condiții, cînd, datorită existenței armei termonucleare, un nou război ar aduce omenirii distrugeri incalculabile, nu există obligație mai imperioasă decît aceea a unirii și concentrării eforturilor tuturor forțelor păcii pentru zădărnicirea uneltirilor agresive ale cercurilor imperialiste.

Există o cale sigură pentru a se pune capăt în mod radical pericolului de război, încordării și suspiciunii : lichidarea a înseși mijloacelor de purtare a războiului, înfăptuirea dezarmării generale și totale. Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. a ridicat și mai sus steagul luptei pentru dezarmare, înscriind această cerință majoră a popoarelor ca obiectiv programatic al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și reafirmînd hotărîrea U.R.S.S. de a depune în continuare toate eforturile pentru eliberarea omenirii de povara cursei înarmărilor și de pericolele legate de aceasta.

Popoarele iubitoare de pace, cercuri din cele mai largi ale opiniei publice, care urmăresc cu îngrijorare creșterea stocurilor de arme nimicitoare, sprijină poziția Uniunii Sovietice, subliniată și la actuala sesiune a O.N.U., de a fi gata să semneze imediat un acord de dezarmare generală, acceptînd propunerile puterilor occidentale cu privire la control dacă și acestea acceptă programul dezarmării generale. Hotărîrea guvernului sovietic privind reluarea tratativelor de la Geneva în problema încetării experiențelor atomice militare, precum și noile propuneri în acest domeniu, reflectă dorința Uniunii Sovietice de a nu precupeți nici un efort pentru a apropia ziua în care arma nucleară va înceta să mai amenințe omenirea.

Este semnificativă adoptarea recentă de către Adunarea Generală a O.N.U. a unei declarații cu privire la interzicerea folosirii armei nucleare. La acest succes al forțelor păcii s-a ajuns în urma voturilor țărilor socialiste, ale noilor state independente și ale unui număr de alte state ; în schimb, hotărîrea n-a obținut sprijinul marilor puteri occidentale. Oglindind schimbările care se produc azi în lume, votul de la O.N.U. a făcut totodată să apară în adevărata lor lumină pozițiile diferitelor state față de o problemă vitală pentru omenire, care frămîntă atît de mult popoarele.

Un rol important în însănătoșirea întregii situații internaționale îl poate avea crearea unor zone fără arma atomică. Ideea creării unor asemenea zone, ca o contribuție la întărirea păcii generale, prinde rădă-

cîni tot mai largi în viața internațională ; aceasta o arată, între altele, rezoluția adoptată recent la O.N.U. cu privire la transformarea Africii într-o zonă denuclearizată. Iată încă o confirmare a oportunității și caracterului actual al propunerilor guvernului romîn cu privire la dezvoltarea unor relații de bună vecinătate în Balcani și crearea unei zone denuclearizate în sud-estul Europei. Cercurile conducătoare din Grecia și Turcia, urmînd linia politică a blocului agresiv N.A.T.O., resping propunerile constructive ale țărilor socialiste menite să consolideze pacea în Balcani. În ce ne privește, convinși de marea însemnătate a acestor propuneri pentru popoarele țărilor balcanice și pentru pace în Europa, ne vom continua cu perseverență eforturile în această direcție.

Promovînd cu consecvență o politică de coexistență pașnică, statele socialiste apreciază cu luciditate situația internațională și, conștiente de răspunderea ce le revine față de soarta popoarelor lor și de interesele păcii în lume, iau măsurile necesare pentru întărirea capacității lor de apărare, ca răspuns la pregătirile agresive ale puterilor imperialiste. Cercurile cele mai largi ale opiniei publice s-au putut convinge din experiența întregii perioade postbelice că Uniunea Sovietică, statele socialiste și-au pus întotdeauna forța în slujba apărării păcii, a înfrînării cercurilor agresive imperialiste, a preîntîmpinării unui război mondial distrugător.

Credincioși misiunii lor istorice, comuniștii țin ferm în mîinile lor steagul păcii, unind în jurul lor mase mereu mai largi în lupta pentru zădărnicirea uneltirilor agresive ale cercurilor imperialiste, pentru salvgardarea păcii. Cu prilejul Congresului al XXII-lea al P.C.U.S., partidele comuniste și muncitorești și-au exprimat din nou hotărîrea de a păși mai departe pe calea luptei pentru apărarea păcii, potrivit intereselor fundamentale ale tuturor popoarelor, ale întregii umanități.

Evoluția evenimentelor internaționale confirmă justețea politicii externe a țărilor lagărului socialist. În calitate de membru al comunității frățești a statelor socialiste, țara noastră va urma și pe viitor, neabătut, aceeași politică de apărare a păcii și, în strînsă unire cu toate forțele mondiale ale păcii, va milita pentru zădărnicirea uneltirilor agresive imperialiste, sprijinind orice inițiativă constructivă și sporindu-și propria contribuție la rezolvarea pașnică a problemelor litigioase. Republica Populară Romînă va depune și pe viitor eforturi pentru extinderea relațiilor pașnice și a schimburilor economice și culturale cu toate statele, pentru dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate și a colaborării internaționale, pentru promovarea perseverentă a principiilor coexistenței pașnice și statornicirea unei păci trainice în lume.

* * *

Tovarăși,

Programul P.C.U.S. reprezintă pentru poporul nostru întruchiparea propriului său viitor luminos, el răsună pentru oamenii muncii din țara noastră ca o chemare la muncă și luptă pentru desăvîrșirea construcției socialiste și crearea condițiilor de trecere treptată la construirea comunismului în Republica Populară Romînă.

Studierea documentelor Congresului al XXII-lea al P.C.U.S. de către toți membrii partidului și de către oamenii muncii se va face în strînsă legătură cu sarcinile puse de partid în actuala etapă a construcției socialiste în țara noastră, cu sarcinile de perspectivă ale dezvoltării țării noastre, cu sarcinile generale ale mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Principalele învățăminte ale construcției socialiste și comuniste subliniate de congres evidențiază justețea liniei politice a partidului trasată de Congresul al III-lea al P.M.R., al cărei obiectiv fundamental este dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, creșterea accelerată a forțelor de producție ale țării, încheierea procesului de făurire a relațiilor de producție socialiste în întreaga economie.

Intrăm în al treilea an al planului de 6 ani cu un bogat bilanț de realizări în dezvoltarea economiei naționale, rod al vastei activități creatoare desfășurate de oamenii muncii sub conducerea partidului.

Planul de stat pe 1962 prevede sarcini deosebit de importante pentru creșterea în ritm rapid a industriei, pentru sporirea producției industriale și agricole, ridicarea bunăstării materiale a celor ce muncesc.

În prezent are loc în întreaga țară dezbaterea prevederilor planului pe 1962. Sarcina principală care stă în fața organelor și organizațiilor de partid, a organizațiilor sindicale și ale U.T.M., a conducerilor ministerelor și întreprinderilor este de a asigura realizarea și depășirea planului pe 1961, creînd condițiile pentru îndeplinirea ritmică și la toți indicii a planului de stat pe 1962.

Poporul nostru este conștient că realizarea planului de 6 ani va deschide în fața sa noi orizonturi luminoase, va crea condițiile pentru o și mai puternică înflorire a patriei socialiste. Pe baza indicațiilor Congresului al III-lea al P.M.R., care a stabilit liniile directoare ale dezvoltării țării noastre în perspectivă, se elaborează în prezent programul de dezvoltare a economiei naționale pînă în 1980. Obiectivul fundamental al acestui program va fi crearea bazei tehnice-materiale necesare trecerii treptate la construirea comunismului, asigurarea unui avînt uriaș al forțelor de producție pe baza continuării industrializării socialiste, acordîndu-se neabătut prioritate industriei grele, și îndeosebi construcțiilor de mașini, dezvoltarea multilaterală a agriculturii socialiste — în vederea obținerii unui belșug de bunuri.

Muncind cu entuziasm și abnegație pentru dezvoltarea Republicii Populare Romîne, bucurîndu-se de ajutorul frățesc al Uniunii Sovietice, de avantajele colaborării și întrajutorării între toate țările lagărului socialist, poporul nostru își va transforma patria într-o perioadă istorică scurtă într-o țară avansată din punct de vedere al producției și consumului pe locuitor, va păși în comunism mai mult sau mai puțin în același timp cu toate popoarele marii comunități socialiste.

Condiția de bază a înfăptuirii sarcinilor desăvîrșirii construcției socialiste o constituie ridicarea neîncetată a rolului conducător al partidului în toate domeniile activității economice, politice și social-culturale. Așa cum s-a subliniat la Congresul al III-lea al partidului, este necesar să se acorde și de acum înainte principala atenție întăririi neîncetate a partidului, a rîndurilor sale, aplicării cu consecvență a

principiilor și normelor leniniste în viața de partid, a principiului conducerii colective în toate organele de partid, atragerii și mai active a membrilor de partid la dezbaterea principalelor probleme ale politicii partidului. Să întărim neîncetat disciplina în partid, fermitatea și combativitatea în lupta pentru aplicarea politicii partidului, unitatea și coeziunea întregului partid în jurul Comitetului Central.

Organele și organizațiile de partid au datoria să desfășoare o și mai intensă muncă politică-organizatorică în mase, să întărească neîncetat legăturile partidului cu clasa muncitoare, cu țărănimea, cu intelectualitatea, care urmează cu dragoste și încredere partidul nostru, înfăptuiesc cu hotărîre politica sa.

Trebuie să atragem în și mai mare măsură masele populare la rezolvarea treburilor de stat, preocupîndu-ne de continua sporire a rolului organizațiilor obștești în viața socială, de perfecționarea conducerii și planificării economiei, a formelor și metodelor de muncă ale aparatului de stat.

Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. a acordat o atenție deosebită activității ideologice, muncii pentru făurirea și dezvoltarea conștiinței omului nou, constructor al comunismului. Învățînd din experiența P.C.U.S., va trebui să îmbunătățim neîncetat activitatea ideologică, al cărei rol sporește pe măsura desăvîrșirii construcției socialiste în țara noastră. Organizațiile și organele de partid au datoria de a munci pentru ridicarea necontenită a nivelului politic-ideologic al membrilor lor, în primul rînd al cadrelor de partid, pentru a asigura însușirea cît mai temeinică a învățăturii marxist-leniniste în strînsă legătură cu sarcinile practice ale construcției socialiste.

Este necesar să desfășurăm o activitate perseverentă în domeniul formării conștiinței socialiste a oamenilor muncii, dezvoltînd în și mai mare măsură activitatea politică-educativă în mase, cuprinzînd în sfera ei cele mai largi pături ale populației, acordînd o deosebită atenție tineretului de la orașe și sate. În centrul acestei activități trebuie să stea cultivarea dragostei și respectului față de muncă și îndatoririle sociale, față de bunurile obștești, înrădăcinarea normelor și principiilor socialiste de conviețuire în societate. Înfăptuind cu perseverență principiul conducerii de partid a activității ideologice și culturale, trebuie să veghem și pe viitor ca această activitate să fie pătrunsă de partinitate, de intransigență față de orice influență a ideologiei burgheze, în vederea triumfului deplin al ideologiei socialiste.

Fidelitatea nestrămutată a partidului nostru față de învățătura marxist-leninistă, unitatea și coeziunea sa de monolit, experiența bogată pe care a dobîndit-o, devotamentul și abnegația cadrelor și membrilor de partid, încrederea nemărginită cu care partidul este urmat de poporul muncitor reprezintă chezășia îndeplinirii sarcinilor măreție ale desăvîrșirii construcției socialiste în Republica Populară Romînă.

Învățămintele pe care le tragem din lucrările de însemnătate istorică ale Congresului al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice însuflețesc întregul nostru partid în lupta pentru a asigura deplina victorie a socialismului în țara noastră, a contribui în tot mai mare măsură la întărirea lagărului socialist, la izbînda forțelor păcii și socialismului în lumea întreagă.

Activitatea Uniunii Tineretului Comunist din Romînia, sub conducerea partidului comunist, în anii crizei economice mondiale (1929-1933)

V. ŞTEFĂNESCU, C. MOCANU

Criza economică dezlănţuită în lumea capitalistă între anii 1929 şi 1933 în Romînia a luat forme deosebit de ascuţite datorită adîncilor contradicţii sociale existente, subjugării ţării de către monopolurile străine, împletirii ei cu o îndelungată criză în agricultură.

În această perioadă, burghezia romînă şi-a intensificat ofensiva împotriva nivelului de viaţă al maselor muncitoare. Salariile au fost considerabil reduse. După date oficiale, care nu reflectă întreaga realitate, între 1929 şi 1933 salariile nominale ale muncitorilor au scăzut cu 36,9%. Ziua de lucru, în majoritatea cazurilor, a fost prelungită. În timp ce unele întreprinderi se închideau, iar în altele se lucra numai cîteva zile pe săptămînă, în multe ziua de muncă ajungea chiar pînă la 15 ore. Au fost aruncaţi în braţele şomajului mii de oameni ai muncii. Pînă şi statisticile oficiale arătau că în 1929—1932 numărul muncitorilor din marea industrie a scăzut cu 25%. La sate poverile fiscale au fost înmulţite. Preţurile la produsele agricole au scăzut, ceea ce a dus la adîncirea sărăciei ţăranilor nevoiaşi. Din pricina scăderii preţurilor, pierderile la hectarul însămînţat se ridicau în aceşti ani la 2.000—3.000 de lei. Au crescut datoriile ţăranilor la cămătari şi bănci. S-a înrăutăţit situaţia învăţătorilor, pensionarilor, invalizilor etc. Absolvenţii şcoliilor şi facultăţilor îngroşau rîndurile şomerilor. Munca femeilor, a tineretului şi copiilor era exploatată mai sîngeros.

Masele de tineri muncitori din fabrici *, de pe ogoare, din şcoli,

* Din recensămîntul populaţiei efectuat în 1930 rezultă, deşi cifrele sînt departe de a oglindi realitatea, că numărul tinerilor încadraţi în activitatea productivă era destul de mare şi în continuă creştere în comparaţie cu anii anteriori.

Ramura industrială	Vîrsta pînă la 12 ani		Vîrsta de la 13 la 18 ani	
	băieţi	fete	băieţi	fete
Petrol, gaze naturale	15	78	2.505	664
Mine, cărbune	5	13	2.101	266
Saline	8	14	1.149	195
Industria metalurgică	580	124	33.557	2.189
Industria lemnului	395	124	27.286	1.966
Construcţii	114	74	11.776	1.782
Textile, manufactură	1.923	1.545	46.669	39.267

alături de toți oamenii muncii, erau greu lovite de urmările dezastruoase ale crizei economice, ale politicii antipopulare duse de guvernul burghezo-moșieresc.

În fabrici, salariile tinerilor lucrători, care erau mai mici decît cele ale vîrstnicilor, au scăzut simțitor după izbucnirea crizei economice. În întreprinderile în care patronii, pentru a face față crizei, restrîngeau producția, reducînd numărul orelor de muncă, tinerii lucrau în general un mare număr de ore tocmai pentru că puteau fi mai ușor jefuiți. Tinerii lucrători, ucenicii erau amendați, bătuți, zvîrliți pe drumuri. Adesea, ucenicii nu numai că munceau „pe hrană și îmbrăcăminte", dar părinții lor trebuiau să plătească sau să aducă patronului alimente, chipurile, pentru învățarea meseriei.

Un manifest editat de Comitetul local al U.T.C. din București, datat 7 septembrie 1930, consemna faptul că, în fabrici, orele de lucru pentru tinerii muncitori și ucenici ajungeau pînă la 12 și chiar la 16 pe zi, în timp ce salariul era de numai 2—3 lei pe oră pentru ucenici și 5—7 lei pentru tinerii muncitori.

La Atelierele C.F.R. din București, scria „Tînărul leninist" în august 1931, tinerii lucrători și ucenicii erau jefuiți prin tot felul de procedee ale direcției, încît nu le mai rămînea aproape nimic din salariu. Condițiile de locuit în cămin erau mizerabile, iar hrana extrem de sărăcăcioasă [1].

Rezoluția plenarei a III-a a Uniunii Tineretului Comunist, care a avut loc în 1931, referindu-se la înrăutățirea situației tineretului muncitor în anii crizei, arăta că „...ziua de muncă este de 10—14 ore, iar în unele întreprinderi ajunge la 16—18 ore („Phönix"-Baia Mare). Salariile în general variază între 0,50 și 2 lei pe oră (ucenicii de la textile și „Carmen"-Oradea). Se plătește 100 lei pe săptămînă pentru 15—16 ore, iar în cazuri foarte dese ucenicii nu primesc nici o plată pentru o muncă istovitoare." [2]

Interesele zilnice ale maselor de muncitori tineri, scrie un manifest al C.C. al U.T.C., au fost puternic lovite prin concedierile în masă din Valea Jiului, Valea Mureșului, Anina, „Astra" (Arad), Fabrica de avioane (Brașov) etc., prin reducerile și reținerile din salarii (la Reșița, în Valea Jiului, Timișoara, Arad, Cluj etc.), prin împovărarea vieții la țară (regiunea moților, Bihor, Timiș, Mureș), prin închiderea școlilor copiilor de alte naționalități și prin politica deznaționalizărilor, mai ales la sate [3].

Criza economică a înrăutățit simțitor și situația altor categorii de tineri. La sate tinerii țărani sufereau, alături de părinții lor, grelele consecințe ale crizei economice, duceau o viață tot mai sărăcăcioasă. Numeroase școli au fost închise, fondurile lor fiind destinate pregătirilor de război [4]. „Ce să facem ? — scria „Școlarul leninist" la apariția sa, în mai 1932, referindu-se la situația tot mai grea de după izbucnirea crizei. Singurul mijloc prin care noi putem să ne impunem interesele noastre este a ne grupa în jurul (organizației — *n.n.*) «Școlarul roșu», formînd

[1] „Tînărul leninist", anul VI, din 1 august 1931.
[2] „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. 1917—1944", Editura tineretului, 1958, pag. 206.
[3] Loc. cit., pag 237—238.
[4] „Tînărul leninist", anul VI, din decembrie 1931.

un front unic cu masele muncitorești și țărănești, sub conducerea partidului comunist..." [5].

Urmările crizei s-au resimțit acut în rîndurile tinerilor învățători și profesori, ale studențimii. „Pătura studențească din Romînia — scria ziarul „Studențimea nouă" — nu cunoaște în trecutul ei clipe mai sumbre decît cele pe care le trăiește astăzi... studențimea săracă simte în fiecare clipă a vieții ei pecetea adîncă a crizei generale..." [6].

În armată, tinerii încorporați trăiau în condiții deosebit de grele. Hrana era insuficientă, de slabă calitate. De cele mai multe ori, soldații nu primeau nici un fel de soldă, iar bătaia devenise o „metodă" obișnuită a ofițerilor și subofițerilor reacționari. Ziarul antimilitarist al C.C. al U.T.C. „Cazarma", reflectînd situația grea a tinerilor din armată, li se adresa : „Tovarăși soldați ! Soarta noastră este strîns legată de aceea a muncitorilor. De aceea noi trebuie să ne unim și să luptăm împreună cu muncitorii pentru revendicările noastre și ale lor" [7].

Criza s-a răsfrînt puternic și asupra vieții politice a țării. S-au ascuțit contradicțiile sociale și, în special, contradicția dintre proletariat și burghezie. Nemaiținînd seamă de toate promisiunile făcute în timpul opoziției, Partidul național-țărănist, venit la guvern în 1928, a continuat politica celorlalte guverne burghezo-moșierești de aruncare a poverilor crizei pe seama maselor muncitoare, de reprimare a mișcării muncitorești, de pregătire a războiului împotriva Uniunii Sovietice. Cercurile reacționare se orientau tot mai mult spre fascism. Guvernul dădea frîu liber organizațiilor fasciste, care își intensificau acțiunile, căutînd să prindă în mrejele lor mai ales tineretul.

Ca urmare a adîncirii contradicțiilor sociale, a înrăutățirii situației celor ce muncesc, în perioada crizei economice s-au desfășurat, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, care activa în adîncă ilegalitate, mari lupte revoluționare.

Conducător încercat al luptei revoluționare, Partidul Comunist din Romînia s-a ridicat în apărarea intereselor celor ce muncesc, stabilind etapă cu etapă sarcinile ce reveneau maselor muncitoare.

La Congresul al IV-lea (1928), Partidul Comunist din Romînia a subliniat că o dată „cu înăsprirea luptei de clasă și apropierea pericolului de război se înăsprește și lupta dintre burghezie și proletariat pentru tineret" [8]. Plecînd de la realizările obținute pe tărîmul mobilizării maselor de tineri, în frunte cu uteciștii, în mișcarea revoluționară, congresul trasa Uniunii Tineretului Comunist sarcina de a-și îmbunătăți activitatea ilegală, împletind-o cu cea legală, de a-și intensifica munca în rîndurile tinerilor muncitori, țărani, studenți, de a desfășura o largă propagandă printre soldați, recruți și demobilizați, împotriva pregătirii războiului imperialist, de a folosi felurite forme ale muncii culturale în interesul educării revoluționare a tineretului muncitor. Apreciind că U.T.C. este organizația unde se formează și se dezvoltă viitori membri ai partidului comunist, rezoluția congresului arăta că partidul trebuie

[5] „Școlarul leninist", anul I, nr. 1, din 1 mai 1931.
[6] „Studențimea nouă", anul I, nr. 1, din 15 februarie 1931.
[7] „Cazarma", anul II, nr. 8, din 8 iulie 1932.
[8] „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. 1917—1944", Editura tineretului, 1958, pag. 141.

să acorde atenție călirii marxist-leniniste a organizației de tineret, a membrilor ei, centralizării și dezvoltării activității ei revoluționare.

Pe măsura resimțirii tot mai vădite a consecințelor crizei economice în viața țării, în situația maselor populare, P.C.R. a subliniat că tînăra generație trebuie mobilizată, alături de muncitorii vîrstnici, la bătăliile împotriva aruncării greutăților crizei economice pe spatele celor ce muncesc, împotriva pericolului războiului imperialist, pentru libertate și o viață mai bună.

Pe linia hotărîrilor partidului, Congresul Sindicatelor unitare întrunit la Timișoara în aprilie 1929, la care au participat și delegați ai tinerilor muncitori din 18 organizații locale de tineret [9], a chemat masele muncitoare la luptă, sub conducerea partidului, împotriva măsurilor claselor exploatatoare de aruncare a greutăților crizei economice pe seama celor ce muncesc. Ordinea de zi cuprindea un punct special privind problema tineretului [10]. Congresul a subliniat însemnătatea luptei tineretului muncitor ca parte integrantă a mișcării muncitorești, pericolul de a fi transformat în carne de tun pentru războiul antisovietic pregătit de reacțiune [11]. Alături de revendicările comune întregii muncitorimi, la congres au fost formulate revendicări specifice tineretului: salariu egal la muncă egală, condiții mai bune de viață ucenicilor, interzicerea bătăii etc. [12]. Ținut în condițiile cînd începuse să se manifeste criza economică, Congresul Sindicatelor unitare a constituit un moment important în lupta pentru organizarea acțiunilor muncitorilor vîrstnici și tineri, în vederea zădărnicirii ofensivei capitaliste împotriva nivelului de trai al maselor muncitoare și așa destul de scăzut.

Creșterea mișcării revoluționare a tineretului începuse să se manifeste cu mai multă putere în primăvara anului 1929. În preajma lui 1 Mai, din însărcinarea partidului, U.T.C. a inițiat o acțiune mai vastă de demascare a politicii burghezo-moșierești, pentru mobilizarea tinerilor în lupta de clasă, împotriva pregătirilor de război ale cercurilor monopoliste. În ciuda măsurilor luate de organele de represiune ale statului burghezo-moșieresc, în rîndurile tineretului se răspîndeau ziare ilegale, foi volante, apeluri, manifeste. Într-un asemenea manifest scos în legătură cu sărbătoarea internațională a muncitorilor se scria: „Anul acesta 1 Mai trebuie să fie înainte de toate o zi de luptă împotriva primejdiei de război" [13]. Manifestul îndemna pe tinerii muncitori, țărani, soldați să se unească în lupta împotriva regimului asupritor.

Concomitent cu unele măsuri menite să ducă la îmbunătățirea activității în rîndurile tineretului proletar, pe linia lichidării lipsei de preocupare față de tineretul țărănesc, în mai 1929, C.C. al U.T.C. a inițiat o campanie în rîndurile tineretului de la sate. În circulara adresată

[9] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 1.265/1, fila 57.

[10] „Femeia muncitoare", anul 1, din 1 martie 1929.

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 1.265/1, fila 61.

[12] Ibid.

[13] „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. 1917—1944". Editura Tineretului, 1958, pag. 149.

membrilor organizației U.T.C. cu privire la munca în rîndurile masei tineretului sătesc și la organizarea lui se trasa ca sarcină stabilirea unor legături trainice cu satele, constituirea de secțiuni în uniunile revoluționare țărănești, comitete ale frontului unic, grupe sportive, grupe de prieteni ai presei proletare etc. [14].

Ca urmare a înrăutățirii situației maselor muncitoare, a adîncirii contradicțiilor sociale și politice în vara anului 1929, mișcarea revoluționară se intensifica. În fabrici izbucneau tot mai multe greve, se organizau demonstrații. La sate creșteau nemulțumirile țărănimii. Se înmulțeau frămîntările în rîndurile studenților.

Sătui de mizerie, de șicanele organelor patronale, muncitorii minieri din Valea Jiului au declarat la 5 august 1929 o puternică grevă. Minerii cereau reducerea zilei de muncă la 8 ore, mărirea salariilor și plata lor la timp, sistarea concedierilor și reprimirea șomerilor la lucru, drepturi egale pentru tinerii muncitori și altele [15]. Lupta minerilor a fost însă sîngeros reprimată. Din ordinul guvernului burghezo-moșieresc, trupele de jandarmi și grăniceri au tras în greviști. Cîteva zeci de mineri, între care și tineri, au fost uciși sau grav răniți. Măcelul de la Lupeni a stîrnit mînia și protestul maselor largi populare.

În vederea demascării asasinilor de la Lupeni și a ajutorării familiilor celor căzuți, presa de partid a publicat numeroase articole și apeluri prin care masele au fost chemate să se solidarizeze cu lupta minerilor. În acest scop, Comitetul regional al P.C.R., Comitetul regional al U.T.C. din Valea Jiului au editat o serie de manifeste [16]. Apeluri și manifeste au fost elaborate și răspîndite în rîndurile maselor în multe locuri din țară : în București, în Valea Prahovei, la Iași, Cluj, Galați, Timișoara etc. „Provocarea sîngeroasă de la Timișoara, dizolvarea Sindicatelor unitare, prigonirea B.M.T., înecarea în sînge a demonstrațiilor de 1 Mai și 1 august... masacrul de la Lupeni, deci iată acțiuni de teroare petrecute în cîteva luni ale guvernului național-țărănesc..." — se scria într-un apel al organizației de partid și a U.T.C. din Prahova [17].

Masacrul de la Lupeni a dovedit nu tăria burgheziei, ci slăbiciunea ei. În țară, mișcarea revoluționară s-a desfășurat mai departe. La Reșița, Buhuși, București, Timișoara, Cluj, Galați, Constanța etc., un mare număr de muncitori vîrstnici și tineri au intrat în grevă ; șomerii, funcționarii, studenții își manifestau tot mai puternic nemulțumirile lor.

Lupta tinerilor muncitori împotriva consecințelor tot mai grave ale crizei economice, a întețirii acțiunilor reacțiunii de pregătire a criminalului război antisovietic, împotriva organizațiilor fasciste, diversioniste, deși se intensificase, se mai manifesta adesea spontan, nefiind temeinic organizată.

---

[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 32.813/275, vol. 2, pag. 95.

[15] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.639, vol. 9, filele 10—11.

[16] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 7.110—17, fila 18.

[17] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 32.813/275, vol. 2, pag. 113.

În împrejurările adîncirii crizei economice, ale creşterii mişcării revoluţionare, în 1929 s-a întrunit la Bucureşti Congresul al III-lea al Uniunii Tineretului Comunist.

Rezoluţia asupra raportului de activitate a C.C. al U.T.C. pe o perioadă de 5 ani, adoptată de Congresul al III-lea al Uniunii Tineretului Comunist [18], constata o creştere a activităţii politice a organizaţiei de tineret prin participarea mai activă la lupta partidului, prin organizarea de acţiuni printre tinerii muncitori, ţărani şi soldaţi, prin mărirea influenţei în masele tinerilor muncitori şi ţărani, creşterea numerică a organizaţiei, orientarea spre fabrici, unde s-au creat celule de tineret, combaterea activă a oportunismului, crearea secţiunilor sindicale de tineri şi participarea la luptele economice ale muncitorimii, îmbunătăţirea presei legale de masă, creşterea conspirativităţii în general.

Ocupîndu-se şi de slăbiciunile activităţii U.T.C., rezoluţia Congresului al III-lea al U.T.C. arăta că activitatea politică a uteciştilor, deşi în creştere, era totuşi insuficientă, în raport cu sarcinile mari trasate de partid organizaţiei revoluţionare de tineret. U.T.C. nu şi-a putut exercita încă influenţa asupra majorităţii tineretului, chiar în unele centre mai importante ; unele celule de fabrică erau încă slabe sau reduse numericeşte în comparaţie cu numărul mare al tinerilor muncitori. De asemenea, creşterea numerică a organizaţiei nu se realizase în măsura cerută, nu a fost îmbinată în măsura necesară munca ilegală cu cea legală, mai existau încă unele manifestări de oportunism şi lichidatorism. „Cauzele principale ale acestei stări de lucruri — sublinia rezoluţia congresului — stau, pe de o parte, în felul muncii care s-a dus... şi pe de altă parte în teroarea sălbatică dezlănţuită şi care a pus întrerupere în dezvoltarea normală a organizaţiei" [19].

În urma analizei activităţii organizaţiei de tineret, congresul a cerut Uniunii Tineretului Comunist din Romînia să-şi îmbunătăţească necontenit munca în rîndurile tineretului muncitor ; să vegheze ca nici un centru industrial să nu rămînă fără o puternică celulă de U.T.C. Munca U.T.C. să fie dusă prin celulele de fabrică, iar organizaţia să-şi perfecţioneze aparatul ilegal în aşa fel încît acesta să fie capabil să lucreze în cele mai dificile condiţii, să-şi organizeze o largă presă în fabrică, o presă legală, care să ducă cuvîntul organizaţiei în rîndurile maselor largi ale tineretului. Subliniind că munca în rîndurile tinerilor ţărani reprezintă o sarcină de seamă, congresul a arătat că U.T.C. trebuie să desfăşoare muncă politică în rîndurile tinerilor de la sate, să organizeze acolo nuclee ale U.T.C. Organizaţia revoluţionară de tineret avea importanta sarcină de a duce o susţinută luptă împotriva organizaţiilor reacţionare, fasciste, de a le demasca în faţa maselor. În legătură cu lupta împotriva pregătirilor războiului imperialist, antisovietic, documentele congresului precizează : „Trebuie dusă o muncă sistematică antimilitaristă, mai ales astăzi cînd creşte pericolul de război împotriva U.R.S.S. Nici un regiment, nici o companie nu trebuie să rămînă fără o celulă puternică U.T.C." [20].

---

[18] „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din Romînia 1917—1944", Editura tineretului, 1958, pag. 157.

[19] Loc. cit., pag. 170.

[20] Loc. cit., pag. 172.

Congresul a subliniat necesitatea întăririi muncii de educare comunistă, internaționalistă a membrilor organizației, încît fiecare utecist să devină un conducător activ al luptei tineretului. Rezoluția evidențiază că „îndeplinirea tuturor acestor sarcini va transforma U.T.C. din Romînia într-o adevărată organizație bolșevică de masă, în stare de a conduce tineretul muncitor la luptă alături de muncitorimea vîrstnică, sub conducerea partidului" [21].

În rezoluțiile privind pericolul de război [22], problema țărănească [23], sindicală [24], a organizațiilor sportive și culturale [25], studențească [26], a M.O.P.R. [27], Congresul al III-lea al U.T.C. a reușit să cuprindă în preocupările lui variate probleme ale organizației de tineret, izvorîte din necesitățile luptei crescînde care se desfășura în întreaga țară.

Tocmai în perioada cînd Romînia intrase în criza economică, cînd clasa muncitoare avea cea mai mare nevoie de un partid comunist, unit, în vederea organizării și conducerii luptei sale, elementele provocatoare, aventuriste, ce se strecuraseră în conducerea partidului, au dezlănțuit o criminală luptă fracționistă fără de principii, care a rupt în două partidul, organizațiile de masă. U.T.C. a fost și el atras în întregime în lupta fracționistă. Marcel Pauker (Luximin), element carierist, pătruns prin fraudă în C.C., care a provocat lupta fracționistă cu scopul de a acapara conducerea partidului, și Barbu, străin de clasa muncitoare și de partidul ei, au răspîndit calomnii pe seama unor organizații de partid și nu s-au dat înapoi nici de la desconspirarea unor activiști ai partidului, folosind pînă și presa legală. Fracțiunile antipartinice au mers atît de departe, încît au sabotat pregătirea diferitelor acțiuni ale partidului.

În toată activitatea elementelor fracționiste s-a oglindit o ideologie străină clasei muncitoare. Concepțiile dăunătoare promovate de fracționiști cu privire la „eroismul individual" al unor persoane izolate sau cu privire la demonstrațiile de stradă numai cu activul de bază al partidului, ca și metodele birocratice de conducere, au adus mari prejudicii partidului.

Lupta fracționistă fără de principii a adus prejudicii serioase organizației și întregii mișcări revoluționare a tineretului. „Lupta fracționistă fără de principii — arăta „Tînărul leninist" — a contribuit foarte mult la aceea că Uniunea în anul acesta (1930 — *n.n.*) a dat înapoi și că în Uniune s-a făcut o criză serioasă. Aceasta a fost cauza că Uniunea nu a început înfăptuirea cotiturii spre munca de masă..." [28].

Pornind de la ideea leninistă a unității de vederi și de acțiune, a disciplinei de fier ca lege de dezvoltare a partidului de tip nou, Parti-

---

[21] Loc. cit., pag. 172—173.
[22] Loc. cit., pag. 173.
[23] Loc. cit., pag. 176.
[24] Loc. cit., pag. 179.
[25] Loc. cit., pag. 181.
[26] Loc. cit., pag. 183.
[27] Loc. cit., pag. 184.
[28] „Tînărul leninist" nr. 27, din octombrie 1930.

dul Comunist din Romînia, primind ajutorul politic prețios din partea Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste, a trecut la restabilirea unității rîndurilor sale, la lichidarea fracționismului.

Tinerii muncitori comuniști, arăta ziarul central al C.C. al U.T.C., au salutat cu înflăcărare lichidarea luptei fracționiste. Uniunea Tineretului Comunist s-a alăturat noii conduceri a partidului comunist numită în august 1930. Organizația comunistă de tineret a participat la discuția organizată de partid în vederea demascării tuturor acelora care au declanșat criminala luptă fracționistă fără de principii, a celor care prin fraze revoluționare își ascundeau oportunismul, în vederea lămuririi membrilor săi asupra urmărilor nefaste pe care le-au avut luptele fracționiste. Discuția a contribuit la activizarea membrilor organizației, la întărirea disciplinei revoluționare, la dezvăluirea lipsurilor care s-au manifestat, indicînd, totodată, măsurile corespunzătoare de îndreptare a lor.

Prin intermediul ziarului „Tînărul leninist" [29], C.C. al U.T.C. îndemna pe membrii organizației, cadrele sale să lichideze toate urmările luptei fracționiste fără de principii, să treacă cu hotărîre la refacerea organizațiilor distruse, să strîngă legăturile cu masele, pătrunzînd în uzine, în toate organizațiile unde se aflau tineri, să mobilizeze și să organizeze tineretul în lupta revoluționară, condusă de P.C.R., care, cu rîndurile unite, îndruma și conducea mișcarea mereu mai amplă, mai puternică a maselor muncitoare de la orașe și sate.

În cadrul procesului luptei revoluționare în creștere, în ianuarie 1931 s-a desfășurat o mare demonstrație a ceferiștilor din București, organizată de P.C.R., la care au luat parte peste 10.000 de muncitori, comuniști, socialiști și fără de partid, vîrstnici și tineri. „Tînărul leninist" aprecia că în această demonstrație tineretul ceferist organizat de U.T.C. a dat dovadă de o puternică voință de luptă [30]. Tinerii din fruntea coloanei muncitorilor de la Atelierele C.F.R., care se îndrepta spre Gara de Nord, strigau lozinci, intonau cîntece revoluționare. În același timp zeci de tineri ceferiști răspîndeau manifeste comuniste, le lipeau de pereții clădirilor și pe tramvaie [31]. La întrunirea din fața sindicatului C.F.R. din Calea Griviței, tineretul — arăta ziarul „Avangarda" — a „avut o purtare cît se poate de demnă" [32]. După ce direcția C.F.R., cu ajutorul polițiștilor, a reușit pînă la urmă să împrăștie pe demonstranți, amenințîndu-i cu armele, din însărcinarea organizatorilor demonstrației, grupuri de tineri au continuat să opună rezistență în fața poliției încă un ceas și jumătate. Ziarul citat subliniază că „tineretul ceferist a dat un exemplu revoluționar întregului tineret, de luptă de masă împotriva curbei de sacrificiu, împotriva fascismului sîngeros" [33].

Asemenea manifestări ale ceferiștilor au avut loc și la Cluj, Iași, în alte centre din țară. La Cluj, 6.000 de muncitori, vîrstnici și

---

[29] Ibid.
[30] „Tînărul leninist" din martie 1931.
[31] Ibid.
[32] „Avangarda" din februarie 1931.
[33] Ibid.

tineri, între care 2.000 de ceferiști, s-au întrunit la Căminul muncitorilor constructori pentru a demonstra împotriva curbei de sacrificiu și terorii. Muncitorii au ieșit în stradă. Numărul demonstranților a crescut la 9.000. În fruntea coloanei mergea un grup de tineri. În fața cercului de recrutare, tineretul muncitor a demonstrat împotriva pregătirii războiului antisovietic, pentru pace. După un timp, demonstranții au trebuit să se împrăștie, fiind atacați de jandarmi [34].

Demonstrațiile ceferiștilor din ianuarie 1931 au avut un puternic ecou în rîndurile maselor populare. Efervescența revoluționară creștea. Se prevesteau mari lupte.

În aceste condiții, în martie 1931, din inițiativa partidului comunist s-a organizat o conferință pe țară a muncitorilor ceferiști, petroliști și minieri. „Muncitorii din aceste trei industrii, care sînt strîns legate între ele prin mii și mii de fire — scria „Scînteia" ilegală —, sînt hotărîți să opună noii ofensive a patronilor contraofensiva lor de luptă comună contra scăderii continue a nivelului de viață al muncitorilor [35]. Hotărîrile acestei conferințe au fost prelucrate de către U.T.C. în rîndurile tinerilor de la C.F.R., din mine, de la sonde.

În cursul anului 1931 s-au desfășurat în diferite regiuni ale țării numeroase greve, între care și unele ale tinerilor muncitori. În martie au declarat greve ucenicii din mai multe fabrici și ateliere din Tg. Mureș [36]. În martie-aprilie, tinerii metalurgiști de la „Lemaître" au participat la o grevă mai îndelungată. „Tînărul leninist" sublinia faptul că „tinerii lemetriști luptă cu cea mai mare hotărîre alături de cei vîrstnici..." [37]. Celula U.T.C. de la „Lemaître" și Secțiunea de tineret a Sindicatelor unitare, prin întruniri zilnice și consfătuiri largi, menținеau treaz spiritul de luptă al tineretului muncitor. La chemarea U.T.C., tinerii lucrători și ucenici de la C.F.R., Fabrica „Voina", Atelierele comunale și alte fabrici din capitală s-au solidarizat cu lupta greviștilor. În aprilie, ucenicii de la Fabrica metalurgică „Weigel" [38] au declarat și ei grevă. După numai o zi de luptă unită, ei au reușit să impună fabricantului anularea hotărîrii de a le micșora salariul.

Paralel cu desfășurarea acțiunilor muncitorești la orașe, mai ales de la jumătatea anului 1931, se accentuează și lupta maselor țărănești, lovite tot mai mult de criza economică ce se manifesta în agricultură. Urmînd indicațiile Partidului Comunist din Romînia, U.T.C. a început să-și îndrepte atenția și spre tineretul de la sate. Pentru a lămuri pe tinerii țărani asupra luptei pe care trebuiau s-o ducă împotriva moșierilor și chiaburilor, împotriva măririi impozitelor și a executărilor silite, împotriva elementelor fasciste, la sate au mers activiști ai U.T.C., s-au răspîndit manifeste, ziare. În noiembrie 1931, C.C. al U.T.C. a editat un ziar special pentru tinerii țărani trudiți, ziarul „Brazda". În articolul „De ce aparem?", „Brazda" scria că menirea ziarului este de a arăta calea pe care să meargă tineretul de la sate în organizarea luptei lui

[34] „Tînărul leninist", anul VI, nr. 1, din 1 martie 1931.
[35] „Scînteia", anul I, nr. 1, din 15 august 1931.
[36] „Tînărul leninist", anul VI, nr. 1, din 1 martie 1931.
[37] „Tînărul leninist", anul VI, nr. 2, din 1 aprilie 1931.
[38] Ibid.

revoluționare. Ziarul îndemna la luptă alături de muncitorimea de la orașe, sub conducerea partidului comunist [39].

În focul acestor lupte crescînde au pășit deschis împotriva samavolniciei regimului burghezo-moșieresc și alte categorii ale tineretului din țara noastră. Astfel, în primăvara anului 1931 au avut loc demonstrații ale studențimii progresiste. „Tînărul leninist", vorbind despre pregătirea și desfășurarea acestor acțiuni studențești, scria : „Mizeria, foametea în care se zbat studenții săraci, măsurile burgheziei căutînd să împiedice pătrunderea în universitate a fiilor de muncitori și țărani săraci împing studențimea săracă la ieșirea din această situație prin luptă alături de muncitori și țărani" [40]. Ziarul „Studențimea nouă", apărut la 15 februarie 1931, înfruntînd represiunile guvernului reacționar, mobiliza pe studenți în jurul uteciștilor la luptă revoluționară [41]. U.T.C. cerea studenților să răspundă atacului burgheziei cu luptă hotărîtă, să organizeze consfătuiri și conferințe pe facultăți, în cămine și cantine, să stabilească revendicări, să aleagă comitete de acțiune pentru conducerea luptei. Prin intermediul ziarului său central, „Tînărul leninist", U.T.C. îndruma pe studenți să organizeze celule comuniste pe facultăți, să se unească în luptă cu muncitorimea și țărănimea revoluționară, sub conducerea partidului comunist [42].

Către sfîrșitul anului 1931 au avut loc noi acțiuni greviste la Reșița, în Valea Jiului, la București, la Brașov, în Valea Prahovei, în numeroase centre ale C.F.R.

Acțiunile revoluționare crescînde impuneau partidului comunist clarificarea unor probleme deosebit de importante privind desfășurarea revoluției în Romînia, strategia și tactica partidului.

*

Un rol însemnat în evoluția mișcării revoluționare din țara noastră l-a avut Congresul al V-lea al P.C.R., întrunit în decembrie 1931, care a analizat caracterul și perspectivele revoluției în țara noastră, a stabilit linia strategică a partidului, în vederea desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii la revoluția socialistă. Congresul a acordat o mare atenție problemelor vieții interne de partid, a luat măsuri pentru lichidarea rămășițelor fracționismului, pentru întărirea partidului pe temelia trainică a principiilor leniniste, a indicat măsuri hotărîtoare pentru lichidarea rămînerii în urmă a muncii de partid față de creșterea avîntului revoluționar al maselor. Pe baza orientării date de congres, atenția partidului a fost îndreptată spre detașamentele principale ale proletariatului — muncitorimea ceferistă, din industria petrolieră, minieră.

Între problemele discutate de congres a fost și cea privitoare la întărirea conducerii de către partid a Uniunii Tineretului Comunist, for-

[39] „Brazda", anul I, din 7 noiembrie 1931.
[40] „Tînărul leninist" din aprilie 1931.
[41] „Studențimea nouă", anul I, nr. 1, din 15 februarie 1931
[42] „Tînărul leninist", anul VI, nr. 1, din 1 martie 1931.

mularea sarcinilor principale pentru acea perioadă care stăteau în fața organizației și întregii mișcări revoluționare de tineret.

„Rezoluția Congresului al V-lea al Partidului Comunist din Romînia asupra stării și sarcinilor muncii partidului în sînul tineretului" [43] a analizat situația tineretului muncitor, arătînd că „ascuțirea crizei economice din Romînia lovește cu o putere deosebită în tineretul muncitor, ceea ce se manifestă prin mari reduceri de salarii, prin lungirea zilei de muncă, prin șomajul tot mai mare în rîndurile tineretului muncitor și, mai cu seamă, prin creșterea exploatării și asupririi tineretului de la țară și din regiunile ocupate". În aceste condiții creștea activitatea revoluționară a tineretului muncitor în cadrul luptei generale a proletariatului, a țărănimii muncitoare și a maselor minorităților asuprite. De aceea, preciza rezoluția congresului, burghezia și moșierimea își intensificau acțiunile în vederea creșterii influenței lor în rîndurile tineretului.

Ocupîndu-se de situația organizației de tineret, congresul a arătat că după lichidarea luptei fracționiste fără principii Uniunea Tineretului Comunist din Romînia, sub steagul partidului, a obținut unele succese în consolidarea sa organizatorică, în activitatea de educare a tineretului muncitor și de mobilizare a lui la lupta partidului împotriva orînduirii burghezo-moșierești. U.T.C. creștea numeric. Se întăreau și se creau noi organizații ale sale în diferite localități și îndeosebi în București, Valea Jiului, Reșița, Constanța, Iași, Galați. Consolidarea organizatorică a U.T.C. s-a oglindit în organizarea și conducerea unor lupte ale tineretului.

În rezoluție erau dezvăluite și lipsurile care mai dăinuiau în activitatea organizației. Uniunea Tineretului Comunist nu reușise să aplice în viață, în măsura cuvenită, sarcinile trasate de Congresul al IV-lea al P.C.R. „Participarea U.T.C. la lupta fracționistă fără de principii, transformarea uniunii de către gruparea Luximin într-o unealtă pentru înfăptuirea scopurilor ei criminale fracționiste, munca fracționistă activă a conducătorilor U.T.C. și sabotarea de către ei... a directivelor Internaționalei Comuniste a Tineretului și a executivei Internaționalei Comuniste au dus la descompunerea unui șir de organizații ale U.T.C., la desconspirarea în fața siguranței, la scăderea capacității de luptă, precum și la o puternică slăbire organizatorică a întregului U.T.C." Congresul a arătat că sectarismul „de stînga", destul de accentuat în practică, și tendințele avangardiste au dus la izolarea organizației de masele largi ale tineretului. Congresul al V-lea al partidului a reliefat rămînerea în urmă a U.T.C. față de activitatea revoluționară, în creștere, a tineretului și față de lupta de clasă, care se întețea. Congresul a constatat că, sub îndrumarea partidului, după zdrobirea luptelor fracționiste, Uniunea Tineretului Comunist a obținut unele succese pe terenul refacerii și întăririi sale organizatorice, și-a îmbunătățit activitatea, deși în insuficientă măsură, pe tărîmul luptei economice zilnice a tineretului, se orienta către întreprinderi, întărindu-și aici munca, ceea ce constituia

[43] „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din Romînia 1917—1944", Editura tineretului, 1958, pag. 217 și urm.

un prim pas pe calea lichidării rămînerii în urmă a organizației față de creșterea luptei revoluționare.

Constatînd că mai dăinuiau încă deficiențe în problema conducerii de către partid a U.T.C., „congresul pune în fața partidului întreg, ca una din sarcinile cele mai importante, realizarea unei cotituri hotărîte în munca printre tineri și transformarea U.T.C. într-o organizație de masă capabilă de luptă..." [44]. Conducerea concretă a activității U.T.C. trebuia realizată în munca zilnică de către toate organizațiile de partid, această conducere fiind asigurată prin îndrumarea ideologică și practică, împărtășirea experienței căpătate de partid, educarea partinică a cadrelor U.T.C., discutarea problemelor activității tineretului în organizațiile de partid, în presa și în școlile partidului, trimiterea în munca U.T.C. a unor membri de partid activi și bine pregătiți ideologic etc.

Rezoluția Congresului al V-lea al partidului cu privire la starea și sarcinile tineretului arăta că Uniunea Tineretului Comunist din Romînia trebuia să pună în centrul întregii sale activități organizarea și conducerea luptelor economice ale maselor largi ale tineretului din fabrici, de pe ogoare, ale șomerilor, pentru cerințele lor zilnice, să organizeze această luptă pe baza frontului unic, atrăgînd tineretul la lupta generală a proletariatului, sub conducerea partidului. Organizația de tineret trebuia să se îndrepte către regiunile și întreprinderile care aveau un rol hotărîtor în lupta proletariatului : C.F.R., București, Valea Prahovei, Valea Jiului, Reșița, porturile. De asemenea, U.T.C. era chemată să ridice nivelul scăzut al muncii în rîndurile tineretului de la sate, să desfășoare o muncă largă de atragere a tineretului muncitor în Sindicatele unitare și celelalte organizații de masă create și conduse de partid.

Congresul al V-lea al P.C.R. a trasat Uniunii Tineretului Comunist sarcina de a face o cotitură radicală în ceea ce privește creșterea numerică a rîndurilor sale, lărgirea bazei sale organizatorice și politice prin crearea de noi celule, celula de fabrică fiind forma organizatorică de bază a U.T.C., de asemenea să folosească toate posibilitățile legale și semilegale de muncă, pentru cuprinderea maselor largi ale tineretului muncitor.

În rezoluție s-a arătat că Uniunea Tineretului Comunist, înlăturînd subaprecierea organizațiilor vrăjmașe de clasă ale tineretului, trebuie să ducă luptă împotriva organizațiilor fasciste — Garda de fier și altele —, demascînd în fața maselor largi de tineri politica profund reacționară, antipopulară a acestor organizații.

În problema primejdiei dezlănțuirii războiului antisovietic, congresul a pus deosebit de ascuțit în fața U.T.C. sarcina „întăririi și desfășurării prin toate mijloacele a muncii antimilitariste", precizînd că „...este necesar să se popularizeze în mod sistematic succesele tineretului muncitor și ale U.T.C. leninist din Uniunea Sovietică, cu scopul de a mobiliza masele largi ale tineretului în lupta contra pregătirii intervenției armate antisovietice" [45].

Rezoluția în problema tineretului sublinia că îndeplinirea acestor sarcini deosebit de importante nu era posibilă decît în condițiile desfășurării unei lupte hotărîte pentru ridicarea nivelului ideologic-politic și

[44] Loc. cit., pag. 220.
[45] Loc. cit., pag. 223.

al educației marxist-leniniste a membrilor organizației, prin promovarea de cadre proletare în posturile de conducere.

Îndeplinind sarcinile trasate de partid, Uniunea Tineretului Comunist din Romînia „... va deveni — se scria în rezoluție — ajutorul real al partidului în munca de cucerire a generației tinere, a maselor de lucrători și țărani, în lupta împotriva războiului antisovietic, împotriva dictaturii burghezo-moșierești din Romînia, pentru guvernul muncitoresc-țărănesc" [46].

Înarmată cu hotărîrile și indicațiile Congresului al V-lea al partidului, Uniunea Tineretului Comunist și-a întărit munca în rîndurile tineretului muncitor, care lua parte din ce în ce mai activă la luptele clasei muncitoare. Mobilizat de U.T.C., tineretul muncitor a participat la demonstrațiile ceferiștilor de la începutul anului 1932 îndreptate împotriva curbelor de sacrificiu și a condițiilor grele de muncă. Tinerii lucrători și ucenici formau gărzi de autoapărare, purtau placarde și inscripții revoluționare.

La îndemnul și sub conducerea partidului comunist, U.T.C. a sprijinit numeroase acțiuni de masă ale ceferiștilor — demonstrațiile din București, greva din Oradea, o grevă demonstrativă la Iași, acțiunile muncitorilor din Timișoara, Arad, Galați și altele [47]. În cursul anului 1932, luptele revendicative economice și politice ale tinerilor s-au intensificat continuu. Așa, de pildă, la Pașcani, Satu-Mare, în Valea Jiului, tinerii muncitori au luptat cu hotărîre împotriva reducerii salariilor [48]. Cu prilejul grevei muncitorilor de la Reșița, uteciștii au mobilizat tinerii la demonstrații de solidaritate. În numeroase întreprinderi din țară, la C.F.R. și „Malaxa" din București, „Astra"-vagoane Arad, „Dermata" din Cluj, „Carmen" și Fabrica de piepteni din Oradea „Székely și Réti" din Tg. Mureș etc., U.T.C. a organizat puternice acțiuni printre tinerii muncitori și a sprijinit cu succes grevele și demonstrațiile politice organizate de partid [49].

U.T.C. a obținut importante rezultate în urma participării sale la organizarea luptei șomerilor din Brașov, Gheorghieni, Cluj etc. Buletinul U.T.C. din ianuarie 1933 scria că la Gheorghieni, U.T.C. a mobilizat tinerii șomeri la acțiunile comune cu vîrstnicii și a organizat întruniri speciale ale tinerilor rămași fără lucru.

S-a intensificat și mai mult lupta studențimii progresiste. În ciuda eforturilor guvernului burghezo-moșieresc de a cîștiga studențimea printr-o deșănțată propagandă șovină, fascistă, antimuncitorească și anticomunistă, elementele înaintate din universități au răspuns măsurilor antidemocratice, reacționare prin organizarea unor demonstrații de stradă. În ultima săptămînă a lunii martie 1932, la București, Cluj, Iași au avut loc întruniri, manifestații și greve studențești [50]. În București au avut loc ciocniri cu poliția. Cotidianul „Dimineața" scria în aceste zile că „...regimentul de jandarmi și companiile de gardieni fiind co-

[46] Loc. cit., pag. 250.
[47] Ibid.
[48] *Al. Moghioroș*: „Episoade din anii eroicelor lupte ilegale ale U.T.C.", Ed. P.M.R., 1949, pag. 8.
[49] Ibid.
[50] „Scînteia", anul I, nr. 5—6, din aprilie 1932; vezi și „Tînărul leninist", anul VII, nr. 4, din aprilie 1932.

pleșite de numărul mare al manifestanților, s-a recurs la concursul trupelor din garnizoană" [51]. Cîteva zeci de studenți au fost răniți, iar peste o sută arestați [52]. Un raport al siguranței din Cluj, datat 1 noiembrie 1932, arăta că „studenții comuniști dezvoltă o activitate tot mai mare în cadrele studențimii, pentru formarea de nuclee la Universitate, Academia comercială și căminele studențești" [53].

Din experiența acumulată în urma luptelor și acțiunilor desfășurate, studențimea revoluționară a înțeles că principalul în lupta sa este unirea maselor de studenți săraci cu lupta muncitorilor și țăranilor muncitori, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia. „Studentului sărac — scria „Studentul revoluționar", organ al celulei comuniste a Universității din Cluj, în februarie 1933 — îi rămîne numai o singură cale pentru cîștigarea revendicărilor sale : lupta colectivă pe lîngă proletariatul satelor și orașelor..."

Una dintre sarcinile principale ale organizației marxist-leniniste de tineret consta în pregătirea tineretului muncitor pentru a lua parte activă la lupta ceferiștilor din întreaga țară. Buletinul C.C. al U.T.C. arăta că munca desfășurată în acest scop trebuie să fie dusă sub conducerea directă a organizațiilor de partid [54].

În cadrul largii activități propagandistice desfășurate de U.T.C. în toamna anului 1932, celula utecistă de la Atelierele C.F.R. din București a editat broșura, larg răspîndită în rîndurile maselor tineretului ceferist, intitulată „Revendicări pentru cucerirea cărora celula C.F.R. din București a U.T.C. cheamă la luptă pe toți tinerii ceferiști din București", în care erau formulate revendicările tuturor categoriilor de tineri muncitori de la căile ferate. Astfel, pentru tinerii lucrători se prevedeau mărirea salariilor, încetarea concedierilor, reprimirea celor concediați, salariu egal cu al vîrstnicilor pentru muncă egală ; pentru ucenici : salariu în bani, plătit cu regularitate în mîna ucenicului, avansarea la timp în ucenicie, desființarea corvezilor, a bătăii, recunoașterea de către direcție a comitetului ales de ucenici, dreptul de a intra în organizațiile revoluționare de tineret ; pentru tinerii ceferiști recruți : reprimirea la lucru după îndeplinirea stagiului militar etc. [55].

Uniunea Tineretului Comunist din Romînia îndemna tinerii ceferiști să intre în comitetele de acțiune ale vîrstnicilor, să creeze comisii de tineri în aceste comitete, să intre în gărzile de autoapărare, în piketele de grevă. U.T.C. explica tinerilor muncitori că succesul acțiunilor poate fi asigurat numai prin împletirea revendicărilor economice cu cele politice, că întreaga activitate trebuia să fie legată de lupta împotriva exploatării burghezo-moșierești, împotriva fascismului și a războiului antisovietic [56].

---

[51] „Dimineața", anul XVIII, nr. 9.069, din 25 martie 1932.

[52] „Dimineața", nr. 9.068, din 24 martie 1932 ; „Adevărul", anul XLV, nr. 14.794, din 24 martie 1932.

[53] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 31.154—18.280, pag. 1.

[54] „Buletinul U.T.C." nr. 3, din iunie 1932.

[55] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33.278/3.774, pag. 23—24.

[56] „Buletinul U.T.C." nr. 3, din iunie 1932.

După Congresul al V-lea al partidului, lupta antirăzboinică pentru apărarea revoluționară a U.R.S.S. a cunoscut o mai mare activizare. În lumina documentelor de partid, U.T.C. și-a îmbunătățit munca de propagandă în rîndurile tineretului de la orașe și sate, arătîndu-i adevărul despre Uniunea Sovietică și demascînd acțiunile trădătoare ale claselor exploatatoare din Romînia, care calomniau Țara socialismului și denaturau realizările obținute de popoarele sovietice. În broșura : „Să apărăm Uniunea Sovietică" [57], editată de U.T.C., prin care se înfățișau înfăptuiri revoluționare ale U.R.S.S., masele de tineri erau chemate să apere cu devotament primul stat al muncitorilor și țăranilor. Iar „Buletinul de acțiune împotriva fascismului" scria că „numai o acțiune largă în mase, dusă în toată țara de către toți muncitorii și intelectualii tineri, alături cu cei vîrstnici, contra fascismului de orice fel" [58], va împiedica fascismul „să crească și să pătrundă în masele largi de tineri și mai ales în uzine și la sate" [59].

În mai multe unități militare, recruții au organizat acțiuni contra pregătirii războiului. Îndemnînd tinerii recruți să se organizeze, „Tînărul leninist" arăta că cercurile revoluționare de recruți conduse de U.T.C. îi vor ajuta să lupte „...nu împotriva fraților noștri, ci împreună cu ei contra capitaliștilor și boierilor, contra statului burghez, pentru guvern muncitoresc-țărănesc" [60].

Urmînd îndemnul uteciștilor, în rîndurile recruților din contingentul 1932, abia intrați în armată, s-au format unele cercuri revoluționare de luptă contra terorii, pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice. Asemenea cercuri au luat ființă la Regimentul 2 artilerie grea, la batalioanele Ministerului Apărării, la Spitalul militar [61]. Într-un tren care transporta recruți spre Galați au avut loc acțiuni contra pregătirii războiului antisovietic. Tinerii recruți și-au exprimat hotărîrea de a trece de partea armatei sovietice, în cazul izbucnirii războiului împotriva Uniunii Sovietice [62].

Plenarele C.C. al P.C.R. din aprilie și octombrie 1932, ținînd seamă de radicalizarea accentuată a maselor muncitoare, de creșterea în intensitate a luptei lor, au hotărît trecerea de la acțiuni parțiale economice la acțiuni politice care să antreneze în primul rînd detașamentele hotărîtoare ale clasei muncitoare, trecerea de la forme generale înguste de agitație și organizare la forme largi, deschise, de mobilizare a maselor, la forme legale, printr-o justă îmbinare a posibilităților legale cu metodele muncii ilegale și printr-o justă aplicare a tacticii frontului unic de jos. În vederea pregătirii luptelor ceferiștilor la conferința din martie 1932, organizată în urma hotărîrilor C.C. al P.C.R., s-a stabilit planul comun de luptă, s-a ales, pe baza Frontului Unic Muncitoresc de jos, Comitetul Central de acțiune pe țară al ceferiștilor în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

---

[57] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33.308—3.952, fila 73.

[58] „Buletinul de acțiune împotriva fascismului", anul I, nr. 1, din 23 octombrie 1933, pag. 3.

[59] Ibid.

[60] „Tînărul leninist", anul VI, nr. 8, din ianuarie 1932.

[61] „Lupta C.F.R." din 1 aprilie 1932.

[62] „Cazarma" din 6 mai 1932.

Pentru mobilizarea tineretului muncitor ceferist în luptele ce aveau să urmeze, în august 1932 a fost organizată de către U.T.C. o conferință a tineretului ceferist, la care au participat delegați din diferite localități ale țării. La conferință au fost discutate sarcinile tineretului ceferist în vederea îmbunătățirii situației lui economice. S-a scos în evidență faptul că 30% din numărul lucrătorilor de la C.F.R. era format din tineret [63]. A fost pusă, de asemenea, în discuție și situația grea a ucenicilor ceferiști și a celor care terminau ucenicia. Conferința a atras atenția tineretului ceferist asupra faptului că prin organizarea de diferite asociații, cercuri culturale și sportive fasciste, paramilitare etc., burghezia și moșierimea urmăreau să îndepărteze tineretul de la lupta de clasă. Conferința a îndemnat tineretul la luptă hotărîtă, alături de vîrstnici, în vederea realizării frontului unic, la încadrarea lui în organizațiile de luptă revoluționare ale clasei muncitoare. Subliniind creșterea pericolului de război contra Uniunii Sovietice, Conferința a insistat asupra necesității intensificării luptei tineretului ceferist, a tuturor tinerilor muncitori din întreaga țară împotriva războiului, pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice.

Conferința a adresat tinerilor ceferiști un apel prin care le cerea să strîngă rîndurile în jurul sindicatelor muncitorești revoluționare, de clasă, în comitete de acțiune, să ducă, alături de muncitorii vîrstnici, lupta pentru revendicări comune, împotriva sîngeroasei exploatări, contra războiului imperialist, pentru pîine, muncă și libertate [64].

Un manifest editat de C.C. al U.T.C. chema tinerii muncitori și ucenici din Atelierele C.F.R. la acțiuni pentru salarii mai omenești, împotriva folosirii lor la alte munci, pentru reprimirea la lucru a celor care terminau serviciul militar etc. Adresîndu-se tuturor tinerilor muncitori și ucenici din Romînia, C.C. al U.T.C. îi îndemna : „Săriți în ajutorul ceferiștilor ! Ajutați-i în luptă căci ei luptă pentru pîine.

Revendicările pe care ei le pun sînt și revendicările noastre. Lupta lor e a tuturor muncitorilor din țară !

Strîngeți bani pentru greva ceferiștilor. Alegeți delegați și trimiteți-i să-i încurajeze !

Solidarizați-vă cu ceferiștii și împreună luptați contra înarmărilor, contra războiului antisovietic, pentru ajutorarea șomerilor, împotriva concedierilor și scăderilor de salariu !" [65]

Același manifest îndemna tineretul să se pregătească temeinic pentru grevă, alături de muncitorii ceferiști din întreaga țară, căci numai prin încordarea tuturor forțelor muncitorimii și prin folosirea unor forme de luptă eficace burghezia putea fi obligată să cedeze [66].

Către sfîrșitul anului 1932 și începutul anului 1933 a crescut avîntul mișcării revoluționare din Romînia. Masele de oameni ai muncii se ridicau cu hotărîre împotriva noilor atacuri ale burgheziei contra nivelului de trai al muncitorilor și țăranilor. Astfel, la începutul anului 1933 s-a desfășurat greva celor aproape 1.600 de muncitoare de la Fabrica

[63] „Lupta C.F.R.", anul I, nr. 5, din 18 septembrie 1932.
[64] Ibid.
[65] „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. 1917—1944", Editura tineretului, 1958, pag. 261.
[66] Loc. cit., pag. 260.

„Industria lînii" din Timişoara, în semn de protest contra concedierii unor muncitoare. Mobilizate de celula U.T.C., tinerele muncitoare au participat activ la desfăşurarea grevei, prezentînd unele revendicări proprii, ca plata ucenicelor, începînd cu anul I de ucenicie ; desfiinţarea bătăii ; pentru muncă egală, salariu egal cu al vîrstnicelor şi altele [67].

De asemenea, la Fabrica „Astra"-Arad a izbucnit o grevă a tinerilor muncitori, care cereau anularea hotărîrii direcţiei de a concedia pe toţi ucenicii. A fost ales un comitet de acţiune pe baza frontului unic care, în numele tuturor ucenicilor, a cerut direcţiei să reprimească în fabrică ucenicii concediaţi şi, în plus, să treacă în categoria muncitorilor ucenicii care aveau un stagiu de doi ani [68]. În acelaşi oraş, 600 de tineri ceferişti, care locuiau în cămin, s-au ridicat cu hotărîre împotriva instrucţiei premilitare.

La Galaţi, tinerii ucenici au luptat împotriva jefuirii salariului lor de către patroni. La Cluj, 160 de tineri din căminul C.F.R. au organizat o serie de acţiuni pentru îmbunătăţirea hranei etc [69].

Cu ocazia izbucnirii grevei muncitorilor de la Fabrica „Dermata" din Cluj, tinerii muncitori, după cum informa Buletinul C.C. al U.T.C., au luat parte în mod activ atît la desfăşurarea grevei, cît şi la demonstraţiile organizate de muncitori [70]. La adunările muncitorilor au luat cuvîntul şi tineri, care au arătat în ce constă exploatarea lor, au vorbit despre pericolul fascizării şi militarizării ţării. Ei au făcut apel la tinerii muncitori să adere la acţiunile de front unic, conduse de comunişti. Vorbitorii s-au adresat tinerilor soldaţi, îndemnîndu-i să nu dea ascultare ordinelor burgheziei de a trage în muncitori, în fraţii şi părinţii lor. Cu sprijinul organizaţiei de partid, celula utecistă de la această întreprindere a elaborat un program de revendicări pe care le-a popularizat în masa tineretului din fabrică, prin întruniri, demonstraţii, manifeste etc. Organizaţia U.T.C. din Cluj, îndrumată de organizaţia locală a P.C.R., a format brigăzi de utecişti, care au mers din fabrică în fabrică, pentru a mobiliza tinerii din celelalte întreprinderi din oraş la acţiuni de solidarizare cu greviştii de la „Dermata". În urma acestei acţiuni, muncitorii din Fabricile „Transilvania", „Junasz", „Rappaport", „Iris" şi altele s-au solidarizat cu greviştii [71].

În aceste lupte, mai cu seamă în timpul grevei de la „Dermata", tinerii au acţionat în front unic. Rezoluţia plenarei C.C. al U.T.C. din ianuarie 1933 sublinia că această grevă a reuşit datorită aplicării tacticii frontului unic de jos şi mobilizării maselor de tineri, în baza revendicărilor elaborate de U.T.C., la acţiunile generale organizate şi conduse de partid [72].

Şirul marilor acţiuni muncitoreşti, organizate de partidul comunist, a culminat cu eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti, care s-au ridicat cu hotărîre împotriva curbelor de sacrificiu, mizeriei, înrăutăţirii condiţiilor de trai ale cla-

---

[67] „Tînărul leninist", anul VIII, nr. 1, din ianuarie 1933, pag. 5.
[68] Ibid.
[69] „Buletinul U.T.C.", anul II, nr. 1, din ianuarie 1933, pag. 11.
[70] Ibid.
[71] Ibid.
[72] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., B.b. XVII-2, inv. 659, pag. 3—4.

sei muncitoare, împotriva înfeudării tot mai mari a țării puterilor imperialiste, pentru a bara drumul fascismului și al războiului antisovietic. *„Prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul lor revoluționar* — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, *aceste lupte au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești"* [73].

Numeroși tineri muncitori sau aparținînd diferitelor categorii sociale care sufereau asuprirea regimului burghezo-moșieresc au participat și s-au solidarizat cu aceste eroice lupte.

La 28 ianuarie 1933, în București s-au desfășurat manifestații ale muncitorilor ceferiști la care au luat parte și cîteva sute de tineri, mobilizați de celula U.T.C. Peste 4.000 de muncitori au demonstrat în fața Atelierelor C.F.R. „Grivița", condamnînd „curbele de sacrificiu" și politica de fascizare a țării [74]. Peste cîteva zile, la 31 ianuarie, aproximativ 7.000 de muncitori ceferiști din capitală au declarat grevă, la care s-au alăturat tinerii muncitori mobilizați de celula U.T.C. din Atelierele C.F.R. Din comitetul de acțiune al grevei, format din 60 de muncitori, au făcut parte mulți tineri, uteciști, social-democrați și fără apartenență la vreo organizație politică. La manifestațiile, demonstrațiile și grevele muncitorilor petroliști de la întreprinderile „Romîno-americană", „Orion" și altele din Ploiești, care s-au desfășurat la sfîrșitul lunii ianuarie și începutul lui februarie 1933, s-au încadrat în frontul de luptă al greviștilor sute de tineri.

În timpul puternicei demonstrații a greviștilor din 2 februarie, tinerii ceferiști din Atelierele C.F.R.-București au făcut parte din gărzile de autoapărare [75]. Celula U.T.C. a sprijinit organizația partidului comunist în acțiunea de mobilizare a familiilor greviștilor și a șomerilor din cartier în jurul atelierelor și la demonstrații. De asemenea, tinerii au sprijinit acțiunile organizației „Ajutorul roșu" de colectare și transportare a alimentelor pentru greviști. Numeroși tineri au participat, alături de vîrstnici, la grevele de solidarizare cu lupta ceferiștilor, care au avut loc la Fabricile „Vulcan", R.M.S. din București, la grevele muncitorilor din Ploiești, Iași, Cluj, Galați [76].

După victoria obținută de muncitori la 2 februarie, prin recunoașterea revendicărilor lor, inclusiv a comitetului de fabrică, guvernul național-țărănesc a intensificat măsurile de stăvilire a mișcării revoluționare, care creștea zi de zi. A fost introdusă starea de asediu. În întreaga țară au avut loc imediat numeroase manifestări de împotrivire. În ziua de 13 februarie, în București, în Valea Prahovei au avut loc mari agitații. La Cluj, muncitorii ceferiști au încetat lucrul, baricadîndu-se în ateliere. La chemarea partidului, muncitorimea clujeană a organizat acțiuni de solidarizare cu ceferiștii. În București, Cluj, Iași și în alte centre, tinerii ceferiști, sub conducerea celulei U.T.C., au luat parte la acțiunile muncitorilor vîrstnici. Peste 1.000 de tineri, între care

---

[73] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 435.

[74] „Tînărul leninist", anul IX, nr. 2, din februarie-martie 1934, pag. 2. Pentru luptele din 1933 vezi și „Lupta P.C.R. pentru realizarea frontului unic în rîndurile tineretului muncitor în anii 1933—1935" de *C. Mocanu*, în „Studii" nr. 1/1957.

[75] Ibid.

[76] Ibid.

numeroşi utecişti şi social-democraţi, au manifestat la 13 februarie pe străzile oraşului Cluj [77].

Luptele revoluţionare ale muncitorilor ceferişti erau conduse, din însărcinarea partidului comunist, de către Comitetul Central de acţiune în frunte cu tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ca secretar al Comitetului Central de acţiune, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej a desfăşurat o largă activitate de pregătire şi organizare a luptei ceferiştilor, acordînd o deosebită atenţie pregătirii luptelor muncitorilor din capitală, cel mai important centru ceferist al ţării.

Vestea arestării la 14 februarie a conducătorilor luptei ceferiştilor, în frunte cu tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, s-a răspîndit ca fulgerul la Atelierele C.F.R. „Griviţa". Muncitorii Atelierelor C.F.R. „Griviţa", în număr de 7.000, la chemarea Comitetului de acţiune, în frunte cu comuniştii, au intrat în grevă împotriva arestării conducătorilor ceferişti şi a aplicării noilor măsuri ale guvernului naţional-ţărănesc, ocupînd atelierele.

Începînd din dimineaţa zilei de 15 februarie, sunetul sirenei de la „Griviţa" chema neîncetat la luptă întreaga muncitorime a capitalei. Pichetul de la sirenă era alcătuit din ucenici, în frunte cu Vasile Roaită, membru al Uniunii Tineretului Comunist. În jurul Atelierelor C.F.R. s-au adunat peste 10.000 de oameni, femei, tineri şi copii. În aceeaşi zi, mii de tineri, mobilizaţi de celulele U.T.C., au participat la demonstraţia de pe Calea Griviţei. Alături de muncitorii vîrstnici, tinerii au manifestat pentru satisfacerea revendicărilor lor, împotriva curbelor de sacrificiu, împotriva politicii de militarizare şi de fascizare a ţării duse de burghezie şi moşierime. În timpul grevei de la „Griviţa", mulţi tineri ceferişti s-au grupat pe acoperişurile atelierelor, formînd „coruri vorbitoare", prin mijlocirea cărora menţineau legătura dintre greviştii din curtea Atelierelor C.F.R. şi populaţia masată în jurul acestora [78]. Ei scandau continuu lozincile partidului comunist şi ale Uniunii Tineretului Comunist, lozinci de luptă împotriva fascizării şi militarizării ţării, împotriva regimului de exploatare şi asuprire, pentru apărarea drepturilor clasei muncitoare : „Cerem eliberarea arestaţilor !", „Jos starea de asediu !", „Cerem deschiderea organizaţiilor revoluţionare !", „Trăiască Partidul Comunist din Romînia !", „Trăiască U.T.C. !", „Trăiască frontul unic al muncitorimii !", „Vrem muncă şi pîine !"

Tinerii urcaţi pe „tribune vii" — improvizate de muncitori — adresau apeluri soldaţilor să nu tragă în fraţii lor muncitori [79]. Doi dintre ei au fost smulşi de poliţişti şi împinşi într-o motocicletă pentru a fi duşi la prefectură. Muncitorii au sărit imediat în ajutorul lor, au sfărîmat motocicleta, eliberîndu-i pe cei doi tineri [80]. Apelurile lor n-au fost zadarnice. Greviştilor li s-au alăturat unii soldaţi care au înţeles că locul lor este în rîndurile celor ce muncesc, în lupta comună împotriva asupririi, pentru o viaţă mai omenească. Astfel, „Scînteia"

---

[77] „Tînărul leninist", anul VIII, nr. 2, din februarie 1933, pag 1.
[78] „Tînărul leninist", anul X, nr. 2, din ianuarie 1935.
[79] „Descătuşarea", anul III, nr. 13, din martie 1933.
[80] „Scînteia", anul III, nr. 4, din 15—28 februarie 1933 ; „Descătuşarea", anul III, nr. 13, din martie 1933.

relata că un soldat din regimentul adus pentru reprimarea grevei ceferiștilor la Atelierele „Griviţa" s-a adresat camarazilor săi, arătîndu-le că ei — muncitori şi ţărani în haine militare — sînt scoşi de guvernul burgheziei şi moşierilor ca să ucidă pe propriii lor fraţi. „Nu trageţi în muncitori, camarazi. Noi nu putem fi ucigaşii fraţilor noştri ! Noi nu putem să le înăbuşim în sînge luptele ca să salvăm interesele vrăjmaşilor lor şi vrăjmaşilor noştri — boierii şi burghezia !" [81] Soldatul a fost împuşcat pe loc, iar pentru faptul că îndemnul său a găsit ecou în rîndurile camarazilor săi, ostaşii regimentului din care făcea parte soldatul au fost retraşi şi înlocuiţi cu cei ai unui regiment de grăniceri din Constanţa. Ziarul „Cazarma" relata că un număr de soldaţi din Regimentul 21 infanterie au fost întemniţaţi la Jilava, deoarece au refuzat să tragă în muncitorii ceferişti [82].

Declanşîndu-se represiunea sîngeroasă, în dimineaţa zilei de 16 februarie au căzut primele grupuri de autoapărare în care se aflau mulţi tineri [83]. De pe acoperişul Atelierelor a fost secerat un grup de ucenici şi tineri lucrători, care scandau lozinci de luptă [84]. Utecistul Vasile Roaită s-a stins cu mîna încleştată pe sirenă, cu trupul ciuruit de gloanţe şi străpuns de baionete [85]. Peste 2.000 de greviști au fost arestaţi. Dar starea de asediu şi măcelul sălbatic nu au reuşit să frîngă avîntul de luptă al clasei muncitoare. Imediat ce s-a răspîndit în capitală şi în toată ţara vestea despre evenimentele de la Atelierele „Griviţa", muncitorii din diferite fabrici şi-au exprimat puternic solidaritatea cu ceferiştii. În multe localităţi din ţară, alături de vîrstnici, tinerii muncitori au participat la acţiunile de solidarizare cu eroicele lupte ale ceferiştilor şi petroliştilor. Muncitorii de la Fabricile „Voina", „Dürer" etc. din capitală, printre care se aflau numeroşi tineri, s-au împotrivit fărădelegilor burgheziei, solidarizîndu-se cu ceferiştii. La Fabrica „Dürer" a fost organizată o grevă de protest. Muncitorii şi muncitoarele de la R.M.S.-Bucureşti, muncitori din Oradea, Iaşi, Cluj, Ploieşti etc. au declarat grevă şi au demonstrat în masă pentru eliberarea ceferiştilor arestaţi, împotriva stării de asediu, pentru recunoaşterea comitetelor de fabrică [86].

Măcelului sîngeros de la „Griviţa" i-au urmat arestările, azvîrlirea muncitorilor în bezna închisorilor, schingiuirile bestiale în beciurile siguranţei. Cei arestaţi din ordinul guvernului burghezo-moşieresc au fost tîrîţi la Prefectura poliţiei sau în cazărmile Consiliului de Război [87].

Pentru a frîna avîntul de luptă al maselor, burghezia a înscenat un proces odios conducătorilor eroicelor lupte din 1933 ale muncitorilor ceferişti şi petroliști.

---

[81] „Scînteia" nr. 4, din 15—28 februarie 1933.

[82] „Cazarma", anul III, nr. 1, din martie 1933 ; „Brazda", anul III, nr. 2, din martie 1933.

[83] *Chivu Stoica :* „Eroicele lupte ale muncitorilor ceferişti şi petroliști din 1933", E.S.P.L.P. 1955, pag. 107.

[84] „Scînteia", anul III, nr. 4, din 15—28 februarie 1933.

[85] „Luptători pentru pace, socialism şi fericirea poporului", vol. I, Editura tineretului, 1955, pag. 119—120.

[86] „Scînteia", anul III, nr. 4, din 15—28 februarie 1933.

[87] „Lupta de clasă", anul XXXIX, nr. 2, din februarie 1959, pag. 44.

Muncitorii din toată țara și-au exprimat protestul lor hotărît împotriva acestei înscenări judiciare prin demonstrații, greve, prin presă, manifeste etc. Îndrumat de U.T.C., tineretul a participat din plin la campania pentru eliberarea ceferiștilor arestați. Un manifest lansat de U.T.C. arăta că această luptă înseamnă lupta pentru pîine, muncă și libertate, pentru regim omenesc în cămine, reprimirea celor concediați, contra stării de asediu, bătăilor și batjocurilor, contra războiului imperialist și antisovietic [88]. Procesul intentat de către autoritățile regimului burghezo-moșieresc conducătorilor luptelor ceferiștilor și petroliștilor a fost transformat de către comuniști într-o tribună a luptei poporului împotriva fascismului și a regimului burghezo-moșieresc.

„Cu toate că luptele din ianuarie-februarie 1933 au fost înăbușite în sînge, ele au frînat ofensiva capitalistă împotriva condițiilor de muncă și de viață ale oamenilor muncii, au dat o lovitură puternică politicii de fascizare a țării, au contribuit la creșterea conștiinței politice și la îmbogățirea experienței de luptă a proletariatului" [89].

Eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale ceferiștilor și petroliștilor au demonstrat forța uriașă a clasei muncitoare, condusă de detașamentul său de frunte, eroicul partid comunist, apărătorul intereselor de zi cu zi ale poporului. Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933 au contribuit la îmbogățirea experienței de luptă a partidului în ceea ce privește organizarea și conducerea acțiunilor de mare amploare. În focul acestor lupte, P.C.R. a reușit să făurească unitatea de acțiune a clasei muncitoare, să folosească noi metode de luptă. Eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 au constituit „...prima mare ridicare a proletariatului împotriva fascismului pe plan internațional după instaurarea hitlerismului în Germania..." și au dus la creșterea prestigiului internațional al clasei noastre muncitoare [90].

Partidul Comunist din Romînia, organizatorul și conducătorul eroicelor lupte din 1933, și-a lărgit baza de masă, rîndurile sale s-au întărit cu elemente muncitorești din industria grea și din sectoarele de bază ale economiei naționale. În luptele revoluționare din 1933 s-au ridicat numeroase cadre de partid, ieșite din rîndurile clasei muncitoare, legate prin mii de fire de mase, care astăzi conduc poporul nostru pe drumul glorios al socialismului și comunismului.

În marile lupte din februarie 1933, tineretul revoluționar, organizat de Uniunea Tineretului Comunist din Romînia, vlăstar și rezervă a P.C.R., a dat dovadă de un neasemuit devotament și spirit de sacrificiu pentru cauza poporului muncitor.

Participarea tineretului muncitor la marile lupte din februarie 1933 a dus la creșterea organizației comuniste de tineret. Acest fapt a fost subliniat de documentele P.C.R. și ale U.T.C. Astfel, plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1933, dezbătînd problemele muncii U.T.C., a apreciat că tineretul a participat intens și substanțial la luptele generale politice conduse de partid și, în special, la cele organizate în februarie la Bucu-

[88] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 32.816—275, vol. 5, fila 40.

[89] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 435—436.

[90] Ibid.

rești, Cluj, Iași, Ploiești [91]. În timpul marilor lupte din februarie, tineretul a adus o contribuție însemnată la închegarea frontului unic de luptă. El a avut reprezentanți în organele de front unic ale muncitorilor vîrstnici, în comitetele de acțiune și în comitetele de fabrică.

În cursul luptelor din februarie 1933 a crescut simțitor influența U.T.C. în masele de tineri muncitori, în special în rîndurile tineretului ceferist și petrolist. „Marile lupte din februarie ale ceferiștilor și petroliștilor — scria Buletinul U.T.C. din noiembrie 1933 — au arătat că influența U.T.C. asupra maselor de tineri muncitori a crescut tocmai la detașamentul cel mai important al tineretului proletar romîn, ceferist și petrolist, ceea ce constituie una din cuceririle cele mai de seamă ale U.T.C. în perioada luptelor din februarie".

În focul măreților lupte ale ceferiștilor și petroliștilor U.T.C. s-a călit, devenind într-o măsură și mai mare ajutorul credincios al partidului în lupta împotriva exploatării, fascismului și pregătirii războiului criminal antisovietic. Luptele din ianuarie-februarie 1933 au dus la creșterea experienței revoluționare a U.T.C., scoțînd în același timp la iveală o serie de lipsuri ale muncii organizației, spre lichidarea cărora U.T.C. trebuia să-și îndrepte atenția. Rezoluțiile C.C. al P.C.R. asupra muncii și sarcinilor Uniunii Tineretului Comunist din iulie 1933 au analizat slăbiciunile U.T.C., arătînd că aceasta nu reușise încă să pătrundă îndeajuns în întreprinderile mari, îndeosebi în cele care produceau pentru război. Nu se făcuse cotitura necesară în vederea demascării organizațiilor vrăjmașe, în special a celor fasciste. În domeniul muncii antimilitariste în ansamblu nu se atinseseră obiectivele stabilite, deși fuseseră organizate cercuri revoluționare de recruți, unele acțiuni în cazărmi etc.

La toate acestea se mai adăugau lipsuri în ceea ce privește munca organizatorică și cea conspirativă. Pe baza experienței luptelor din acea perioadă, P.C.R. a stabilit sarcinile Uniunii Tineretului Comunist din Romînia, în vederea dezvoltării pe mai departe a organizației marxist-leniniste a tineretului.

*
* *

Perioada anilor 1929-1933 reprezintă o etapă deosebit de importantă a istoriei luptelor clasei muncitoare din țara noastră, conduse de partidul comunist. Aceștia au fost ani furtunoși, bogați în învățăminte, care au reprezentat pentru Uniunea Tineretului Comunist o adevărată școală de călire politică și organizatorică marxist-leninistă. După înfrîngerea de către partid a luptei fracționiste fără de principii, Uniunea Tineretului Comunist din Romînia, strîngîndu-și rîndurile, a mobilizat și organizat în anii 1931-1932 masele de tineri muncitori la lupta revoluționară împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru libertatea și fericirea poporului.

În anii următori, cînd vîrfurile cele mai reacționare ale claselor dominante din Romînia și-au intensificat politica lor antipopulară, de

[91] „Buletinul U.T.C." din noiembrie 1933.

fascizare a țării, de instaurare a unui regim politic fascist, Uniunea Tineretului Comunist din Romînia, călită în focul luptelor de clasă din perioada crizei economice, care au culminat cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de partid, și-a adus contribuția la lupta eroică antifascistă a Partidului Comunist din Romînia, a întregului popor, dînd în această luptă crîncenă, alături de comuniști, numeroase jertfe.

Organizația revoluționară a tineretului, vlăstar credincios al partidului comunist, a înscris în istoria clasei muncitoare din țara noastră pagini de glorie, care reprezintă pentru generația tînără de azi un prilej de mîndrie și de mobilizare la înfăptuirea visului pentru care au luptat clasa muncitoare, masele largi populare, organizate și conduse de partidul comunist.

Date cu privire la participarea unor patrioți romîni la lupta împotriva fascismului în detașamente de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța

PARASCHIVA NICHITA, GHEORGHE ADORIAN

Adîncirea de către istorici a studierii apariției și dezvoltării mișcării de rezistență antifascistă din timpul celui de-al II-lea război mondial, confirmă, prin noi date și fapte, caracterul național și internațional al acestei mișcări, subliniază rolul ei important în eliberarea popoarelor de sub jugul fascist.

Lupta antifascistă desfășurată de forțele patriotice și democratice din Romînia, sub conducerea partidului comunist, în perioada anilor 1941—1944 este unul dintre exemplele care confirmă această caracterizare a mișcării de rezistență în general.

Prin obiectivele și rezultatele sale, lupta antifascistă și antihitleristă din Romînia a îmbinat strîns patriotismul profund cu înaltul sentiment internaționalist. Înfeudarea economică și politică a Romîniei față de Germania hitleristă, smulgerea nordului Transilvaniei din trupul Romîniei prin odiosul dictat de la Viena, caracterul nedrept al războiului antisovietic în care fusese împins poporul romîn, împotriva voinței sale, precum și amintirea suferințelor îndurate în timpul ocupației germane din primul război mondial au făcut ca în rîndurile oamenilor muncii și ale armatei romîne să se dezvolte continuu starea de spirit antifascistă și antihitleristă. Datorită activității perseverente desfășurate de comuniști pentru mobilizarea tuturor forțelor patriotice împotriva ocupanților hitleriști și a dictaturii militare-fasciste, în ciuda terorii crunte, prigoanei și încercărilor conducătorilor P.N.Ț. și P.N.L. de a împiedica dezvoltarea luptei maselor, starea de spirit antifascistă din rîndurile muncitorilor, țăranilor și intelectualității progresiste s-a transformat în forme ale rezistenței antifasciste active.

Punctul culminant al luptei antifasciste a poporului romîn a fost organizarea și înfăptuirea, sub conducerea P.C.R., în condițiile favorabile create de ofensiva victorioasă a armatei sovietice pe teritoriul Romîniei, a insurecției armate din august 1944.

Lupta forțelor antifasciste din Romînia, desfășurată în anii 1941—1944, pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste, izgonirea hitleriștilor din țară și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste și, în mod deosebit, insurecția armată victorioasă din august 1944 și participarea armatei romîne la războiul antihitlerist, reprezintă contribuția poporului romîn la lupta dusă de coaliția antihitleristă și de celelalte popoare subjugate pentru zdrobirea Germaniei fasciste.

Poporul romîn şi-a adus contribuţia la zdrobirea fascismului german şi prin lupta dusă de antifascişti romîni care s-au încadrat în mişcarea de partizani din Uniunea Sovietică, din Cehoslovacia şi în Rezistenţa franceză.

Participarea unor patrioţi romîni la lupta de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia şi Franţa reprezintă o formă a luptei antifasciste a forţelor patriotice şi democratice ale poporului nostru, o expresie a comunităţii de obiective ce a existat între mişcările de rezistenţă din diferite ţări, a îmbinării în lupta antifascistă a sarcinilor cu caracter patriotic cu cele internaţionaliste.

Patrioţii romîni aflaţi în condiţiile războiului în diferite ţări ale Europei vedeau în participarea lor la lupta de partizani forma cea mai potrivită de a contribui la eliberarea Romîniei de sub jugul fascist şi la zdrobirea Germaniei hitleriste. Activitatea acestor patrioţi a fost strîns legată de lupta antifascistă a forţelor democratice din ţară şi, în acelaşi timp, de cea a popoarelor alături de care au acţionat în mod concret.

*

Trecerea a numeroşi militari romîni de partea armatei sovietice şi participarea unora dintre aceştia la lupta partizanilor în diferite regiuni ale Uniunii Sovietice a fost una dintre formele de manifestare a stării de spirit antifasciste din rîndurile armatei romîne, unul dintre rezultatele activităţii politice desfăşurate de P.C.R. în armată.

Contactul a zeci de mii de soldaţi romîni cu realităţile din Uniunea Sovietică şi cu oamenii sovietici de pe teritoriul vremelnic ocupat, comportarea umană a acestora din urmă faţă de prizonierii romîni au contribuit într-o măsură importantă la spulberarea minciunilor propagandei fasciste cu care dictatura antonesciană a căutat şi, din păcate, a reuşit parţial la începutul războiului să otrăvească conştiinţa maselor populare şi a armatei romîne. Realităţile din Uniunea Sovietică şi victoriile istorice obţinute de armata sovietică asupra trupelor fasciste au ajutat un număr tot mai mare de soldaţi şi ofiţeri să-şi dea seama de caracterul demagogic al propagandei fasciste şi să înţeleagă că a continua războiul antisovietic echivala cu împingerea Romîniei spre o catastrofă naţională. Numeroşi militari au reuşit să înţeleagă că sprijinind, într-o formă sau alta, armata sovietică în războiul împotriva armatelor fasciste contribuie la lupta forţelor democratice din ţară împotriva dictaturii antonesciene şi a trupelor hitleriste, apără interesele vitale ale poporului romîn, independenţa şi libertatea sa. Toate acestea au determinat dezvoltarea unei puternice mişcări patriotice antifasciste în rîndurile prizonierilor romîni din Uniunea Sovietică.

În condiţiile dezvoltării mişcării patriotice antifasciste din rîndurile prizonierilor romîni aflaţi în Uniunea Sovietică, mii de prizonieri, înţelegînd că adevăraţii duşmani ai poporului romîn erau dictatura antonesciană şi imperialismul fascist german, au cerut să li se permită să lupte cu arma în mînă alături de armata sovietică împotriva fascismului. În octombrie 1943, guvernul sovietic, răspunzînd cererii juste a prizonierilor romîni, a aprobat înfiinţarea Diviziei „Tudor Vladimirescu", dotînd-o cu armament şi muniţiile necesare. Înfrîngînd linia defetistă

a grupului antipartinic Pauker—Luca și încercările acestui grup de a reduce rolul diviziei la acela al unor trupe de ordine, cadrele devotate ale P.C.R., aflate în U.R.S.S., au asigurat organizarea și pregătirea diviziei pentru luptă activă, alături de întregul popor muncitor, pentru zdrobirea fascismului. Începînd din august 1944, Divizia Tudor Vladimirescu împreună cu întreaga armată romînă, cot la cot cu vitejii ostași sovietici ai Frontului II Ucrainean, a luptat pentru eliberarea țării de sub jugul fascist și a participat la luptele duse împotriva trupelor hitleriste pe teritoriile Ungariei și Cehoslovaciei. La începutul anului 1945 a fost formată a doua divizie de voluntari, „Horia, Cloșca și Crișan", cu un efectiv de 15 000 de oameni.

În afară de acestea, numeroși militari romîni au luptat pe teritoriul Uniunii Sovietice, în rîndul partizanilor sovietici.

Datele și faptele descoperite de unii istorici sovietici în arhivele din U.R.S.S., precum și datele culese din Arhiva Ministerului Forțelor Armate din țara noastră — cu totul insuficient cercetată — duc la concluzia că patrioții romîni care au trecut, în anii 1941—1944, la partizanii sovietici au luptat în detașamente ale lor în Odesa, Crimeea, Ucraina de nord și vest și în Bielorusia.

Astfel, în toamna anului 1941, Ilie Fișteag, originar din comuna Globul-Craiovei, raionul Orșova — care cunoscuse cu un an mai înainte la Caransebeș pe unii comuniști și scopurile luptei lor, — dezertînd din armata romînă, a plecat la Odesa. Aici, în iarna 1941—1942, luînd legătură cu patrioții sovietici din strada Kolhoznîi pereulok nr. 3—5, i-a ajutat să scape de sub urmărirea autorităților de ocupație și să aprovizioneze cu pîine pe partizani. În toamna anului 1943 el a intrat la partizani în catacombe. Cu acest prilej a dus cu el 2 mitraliere, 5 automate, 10 carabine și numeroase cartușe. În primăvara anului 1944, fiind încadrat într-un detașament de partizani din Odesa, a participat la luptele date pentru eliberarea acestui oraș de sub fasciști [1].

Din informațiile pe care le avem rezultă că dintre militarii romîni care au trecut la partizanii sovietici cei mai mulți au acționat în detașamentele de partizani din Crimeea. La începutul lunii aprilie 1942, doisprezece ostași romîni din Divizia II Vînători de munte, trimisă în direcția Sevastopolului, și-au părăsit unitatea îndreptîndu-se spre munți spre a găsi legătura cu partizanii sovietici. Fiind urmăriți și nevoiți să îndure multe privațiuni, numai cinci dintre ei au izbutit să ajungă pînă în sectorul unde acționa detașamentul „Bahcisarai" de sub comanda viteazului partizan M. A. Macedonski [2]. Printre acești ostași patrioți romîni se afla și Toma Apostol, originar din Buzău, denumit ulterior de

---

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 7.687, filele 28—35.

[2] *I. Vergasov:* „În munții Tauridei" („Însemnările unui partizan"), Simferopol, 1955, pag. 176; citat de F. P. Sevcenko, în „Novaia i noveișaia istoria", nr. 5/1961, pag. 100.

partizani „Jora". Soldații romîni au fost primiți în detașamentul de partizani și au luat parte în scurt timp la acțiuni de luptă, în cursul cărora au dat dovadă de îndrăzneală și curaj. După unele relatări, în vara anului 1942, în munții Ialtei, alături de partizanii sovietici acționau și 53 de soldați romîni din diferite batalioane de vînători de munte [3].

În toamna anului 1943 și în anul 1944 au devenit mai dese atît trecerile individuale ale unor militari romîni la partizani, cît și cele în grupuri. Într-o notă a Serviciului pretoral al Armatei a 3-a către Comandamentul Armatei a 3-a se menționa cu privire la starea de spirit a trupei în lunile octombrie-noiembrie 1943 că „moralul ofițerilor, subofițerilor și trupei este întrucîtva scăzut. Cazurile de dezertări sînt în creștere, iar trecerile în rîndurile partizanilor semnificative" [4]. După unele informații, la sfîrșitul anului 1943, în detașamentele de partizani din Crimeea, în zona păduroasă de la sud de Suja se aflau și circa 30 de soldați romîni [5].

La 9 noiembrie 1943, în apropiere de Zuia, la 22 km est de Simferopol, 10 militari romîni, printre care și un ofițer, au părăsit unitatea din care făceau parte și au trecut la partizani.

La 13 aprilie 1944, în regiunea Feodosia, o coloană mare de ostași romîni a refuzat să lupte împotriva detașamentului de partizani sovietici comandat de Soroka. După ce s-a stabilit contactul cu solii partizanilor, mulți ostași romîni au fost primiți, la cererea lor, în detașament și au luat parte, împreună cu partizanii, la zdrobirea ultimelor grupuri răzlețe ale armatei fasciste din regiune [6].

Militari romîni au sprijinit lupta partizanilor sovietici din Crimeea și prin dezvăluirea unor planuri ale comandamentului fascist. Astfel, la sfîrșitul lunii decembrie 1943, cînd ocupanții fasciști au început să arunce mari unități militare împotriva partizanilor, unul dintre soldații romîni — al cărui nume a rămas necunoscut pînă astăzi — ajuns la Simferopol într-un tren cu trupe, în timpul debarcării a comunicat unui muncitor feroviar rus că se pregătește o mare ofensivă împotriva partizanilor. El l-a rugat să-i înștiințeze pe partizani despre acest lucru. Această informație a folosit partizanilor în pregătirile pentru ripostă ce le-au întreprins. Se cunoaște de asemenea că în preajma ofensivei sovietice din martie—mai 1944 pentru eliberarea Crimeei, Mihail V. Mihăilescu, conducătorul grupului ilegal care activa de la începutul anului 1942 în corpul de munte romîn aflat în Crimeea și care stabilise legături cu organizația ilegală sovietică din Simferopol *, a procurat și a transmis prin partizani Comandamentului sovietic planul apărării germane a Peninsulei Crimeea [7].

---

[3] Arhiva M.F.A. — M. St.-M., dosarul nr. 331/83, fila 263 (Raport al Comp. 57. poliție din 22 mai 1942).

[4] Arhiva M.F.A. — M. St.-M., dosarul nr. 2/81, fila 206.

[5] Arhiva M.F.A. — M. St.-M., dosarul nr. 230/84, fila 8.

[6] *E. Stepanov:* „Pe cărările partizanilor", pag. 287. Citat de F. P. Sevcenko în „Novaia i noveișaia istoria", nr. 5/1961, pag. 102—103.

* Din acest grup ilegal romîn a făcut parte și Toma Apostol, care a trecut în aprilie 1942 la partizanii sovietici și a activat în cadrul detașamentului „Bahcisarai" din Crimeea.

[7] *F. P. Sevcenko:* „Novaia i noveișaia istoria" nr. 5/1961, pag. 100; vezi și *V. Zaharescu* și *M. Condurache:* „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", nr. 4/1961, pag. 57.

Patrioți romîni au luptat în anii 1942—1944 și în rîndurile partizanilor sovietici din nordul și din vestul Ucrainei. Analizînd listele ce cuprind numele luptătorilor din detașamentele de partizani care acționau în Ucraina, istoricul sovietic F. P. Sevcenko a descoperit pînă în prezent 23 de partizani de naționalitate romînă [8].

În iulie 1942, dintr-un batalion al armatei fasciste ungare, zdrobit în satul Staraia Guta, regiunea Sumii, de partizanii lui S. Kovpak, 25 de soldați, printre care și romîni transilvăneni, s-au predat și au trecut de partea partizanilor. Ei „și-au exprimat dorința de a lupta împreună cu partizanii împotriva dușmanului comun, cotropitorii germani" [9]. Acești partizani au luptat în rîndurile unităților comandate de S. Kovpak și au participat la luptele din pădurile Brianskului, în Bielorusia *, regiunea Niprului, iar în vara anului 1943 au luat parte la cunoscutul „raid carpatic". La sfîrșitul acestui raid au rămas în viață doar 8 dintre ei. În ordinul special din 24 iulie 1943, semnat de generalul S. Kovpak și șeful de stat-major Bazima, s-a dat o înaltă prețuire activității acestui grup [10].

Prezența unor militari romîni este semnalată și în rîndurile partizanilor sovietici ce acționau în vara anului 1944 în regiunea Chișinău [11].

Pentru faptele lor de vitejie, numeroși partizani romîni, printre care Mihail Mihăilescu, Lazăr Gheorghe, Toma Apostol, Gheorghe Marinescu, Nicolae Combari, care au luptat în cadrul detașamentelor sovietice de partizani au fost distinși prin hotărîrea Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. cu medalia „Partizan al Războiului pentru Apărarea Patriei".

Patrioții romîni care au luptat, în timpul celui de-al doilea război mondial, alături de partizanii sovietici împotriva armatelor fasciste au acționat în spiritul celor mai bune tradiții ale poporului romîn, ale clasei muncitoare din Romînia. Acțiunea lor se înnoadă cu cea a muncitorilor înaintați din Romînia, care în 1905, în 1917, ca și în timpul intervenției statelor imperialiste împotriva tînărului stat sovietic s-au ridicat la viguroase acțiuni de solidaritate cu clasa muncitoare din Rusia ; ea se leagă cu eroica luptă a Partidului Comunist din Romînia, care, de la crearea sa, a acționat tot timpul în spiritul prieteniei și solidarității internaționaliste cu P.C.U.S., cu Uniunea Sovietică.

*

[8] *F. P. Sevcenko :* „Despre participarea romînilor la mișcarea de partizani din Ucraina în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei" în volumul „Studii privind relațiile romîno-ruse și romîno-sovietice", Editura Academiei R.P.R., 1958, pag. 150.

[9] „Studii privind relațiile romîno-ruse și romîno-sovietice", 1958, Editura Academiei R.P.R., București, pag. 148.

* Despre participarea patrioților romîni în detașamente sovietice de partizani din Bielorusia amintește și istoricul sovietic M. B. Telpuhovski în referatul ținut la Conferința internațională a istoricilor Rezistenței, Florența, noiembrie 1959 (textul în limba franceză).

[10] „Studii privind relațiile romîno-ruse și romîno-sovietice", Editura Academiei R.P.R., 1958, pag. 148. Vezi și „Novaia i noveișaia istoria" nr. 5/1961, pag. 95.

[11] Arhiva M.F.A. — M. St.-M., dosarul nr. 2/60, pag. 196 și 203.

Patrioți romîni au luptat împotriva armatelor fasciste și în cadrul detașamentelor de partizani din Cehoslovacia, alături de partizani cehi, slovaci, sovietici, polonezi, unguri și de alte naționalități.

Vorbind despre detașamentele de partizani formate din fii ai diferitelor popoare din Europa, care în vara anului 1944 luptau în munții Slovaciei împotriva hitleriștilor, autorii cehoslovaci J. Dolezal și J. Hroziencik scriu : „Un grup considerabil din aceste detașamente a fost compus din antifasciști romîni, mulți dintre ei au fugit din armata ungară și s-au atașat răsculaților în timpul luptelor din munți..." [12].

Prezența patrioților romîni în rîndurile partizanilor din Cehoslovacia este amintită și în alte lucrări ale istoricilor cehoslovaci [13].

Din datele cunoscute pînă în prezent reiese că patrioți romîni au luptat pe teritoriul Cehoslovaciei în cadrul grupurilor de partizani „Kalinin", „Budionnîi", „Krasnov" și „Janok". Un număr de romîni au luptat în grupul „Lenin" în Ucraina subcarpatică. Aceste grupuri au fost formate pe teritoriul sovietic și parașutate apoi în diferite regiuni din Cehoslovacia. În cadrul acestor grupuri de partizani au acționat inițial și 22 de romîni [14].

Activitatea grupurilor de partizani, citate mai sus, s-a desfășurat timp de aproape 5—6 luni, începînd din august-septembrie 1944 și pînă în februarie 1945. Ea era orientată spre îndeplinirea unor misiuni primite din partea Comandamentului Frontului 4 ucrainean.

Partizanii din grupul „Kalinin" au luptat circa 2—3 zile alături de armata insurecțională slovacă pentru a stăvili presiunea pe care o făceau nemții spre a-și deschide calea spre orașul Tisovec din regiunea central-sudică, iar apoi au efectuat o serie de acțiuni, ca distrugeri de poduri și podețe, de hărțuială a trupelor fasciste, de informare ș.a. în sectorul sud Tisovec-Rimska-Bana, în regiunea localităților Krasnohorke-Roznava-Smolnyk și în raionul localităților Iasov-Moldava. În regiunea Krasnohorke, partizanii au efectuat mai multe acțiuni, printre care : au atacat cu grenade o clădire în care se aflau jandarmi fasciști, omorînd cu acest prilej circa 30 dintre ei, au eliberat un număr însemnat de romîni, evrei și oameni de alte naționalități care erau folosiți la muncă forțată pentru construirea liniilor de apărare inamică ; au efectuat ridicări topografice ale pozițiilor dușmane și altele. În timpul acțiunilor întreprinse, acestui grup i s-au atașat încă vreo 15 romîni *.

Grupul de partizani „Budionnîi", comandat de căpitanul sovietic Grigore Sirebnie, a activat în spatele frontului german, în apropierea

---

[12] *J. Dolezal* și *J. Hroziencik* : „Solidaritatea internațională în cursul insurecției naționale slovace din 1944", în „Voprosî istorii", nr. 7/1961, pag. 79.

[13] *Samo Faltan* : „Partyzanska vojna na Slovensku", Bratislava, 1959 ; *C. Amort* : „Le mouvement des partisans en Tchécoslovaquie" în „Cahiers internationaux de la Résistance" nr. 4/1960, pag. 101.

[14] *I. Olteanu* : „Despre activitatea unor grupuri de partizani, sovietici și romîni, care au luptat pe teritoriul Slovaciei în perioada august 1944—februarie 1945", în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", nr. 4/1960.

* Cei 15 romîni făceau parte dintr-o companie de pionieri a armatei horthiste, care, împreună cu comandantul ei, un locotenent de rezervă, a trecut în întregime de partea partizanilor în luna decembrie 1944 în apropierea orașului Krasnohorke. (Vezi articolul citat, pag. 140).

orașelor Prešov și Kosice, în comunele Rancoveț, Lipoveț și alte localități, în perioada octombrie 1944—ianuarie 1945. Acest grup a produs numeroase pierderi hitleriștilor prin atacarea transportului de trupe și muniții, a unor coloane germane ce se retrăgeau, prin distrugerea unui depozit de muniții ce se afla într-o pădure din apropierea orașului Prešov, a unui mare pod ce ducea către Banska Bistrița ș.a.

Partizanii din grupul „Krasnov" au avut ca principală misiune de a culege informații și a le transmite prin radio la bază. În afară de aceasta, ei au minat linia de înaltă tensiune care alimenta cu curent electric uzina de armament aflată într-o pădure, dincolo de apa Vahului, provocînd o întrerupere a producției. Au întreprins și alte acțiuni.

În perioada ianuarie—mai 1945, patrioți romîni au acționat în cadrul grupului de partizani „Janok" în bazinul Moraviei. Acest grup a dus împreună cu grupele de partizani cehi acțiuni care au contribuit la dezorganizarea armatei hitleriste : a supravegheat arterele principale de cale ferată și șosele care legau Germania de Cehia și Moravia prin Moravska-Ostrava și a raportat prin radiograme mișcările de trupe de pe aceste căi de transport ; a contribuit la scoaterea din funcțiune a unei linii de înaltă tensiune de pe valea Jelinei, care lega orașele Hohenstadt-Moravska-Ostrava, la distrugerea unor poduri și podețe, a ajutat la organizarea acțiunilor de apărare a familiilor refugiate din sate.

Grupul de partizani „Lenin", de sub comanda căpitanului Nikolai Homenko, a întreprins în perioada 14 octombrie—5 decembrie 1944, în regiunea cuprinsă între orașele Ujgorod și Mucacevo-Stambura, o serie de acțiuni de informare și de hărțuire a trupelor fasciste.

În afară de romînii care au participat la lupta împotriva hitlerismului în aceste cinci grupuri de partizani, alți romîni au acționat în lunile decembrie 1944—februarie 1945 pe teritoriul Cehoslovaciei în gruparea de partizani „Hrușciov" [15]. Aceștia au dezertat din diverse subunități ale armatei horthiste și au trecut la partizanii din munții Slovaciei. Din datele pe care le posedăm pînă în prezent reiese că o parte din romînii care s-au încadrat în detașamente ale acestei grupări au participat la acțiuni împotriva hitleriștilor în localitățile Brezno și Ciernie Balog. În caracterizarea dată unui număr de 13 romîni, cu prilejul întoarcerii lor în țară, comandantul și comisarul detașamentului apreciau că în timpul cît au fost în grupare ei „s-au dovedit a fi disciplinați, curajoși și neînfricați partizani" [16].

Pentru vitejia lor, pentru faptele de arme pe care le-au înfăptuit, mai mulți partizani romîni din aceste detașamente au fost distinși cu medalii și ordine sovietice și cehoslovace. Astfel, au fost distinși cu medalia „Partizan al Războiului de Apărare a Patriei" partizanii romîni Mihai Rău, Petre Negru și Radu Iancu din grupul „Budionnîi", Alex.

[15] Arhiva M.F.A. — M. St.-M., dosarul nr. 3/79, filele 7 și 8.

[16] Ibid. Vezi documentul „caracteristică de luptă", semnat de comandantul și comisarul detașamentului „Hrușciov" și confirmat de șef. comand. grupării Detașamentului de partizani „Hrușciov" (în limba rusă).

Brădeanu și Mircea Gogioiu din grupul „Krasnov" și alții. În afară de aceasta, un număr de partizani romîni din aceste detașamente au primit decorații ale Republicii Socialiste Cehoslovace.

*

În anii celui de-al doilea război mondial, numeroși patrioți romîni au participat la lupta împotriva fascismului german în cadrul mișcării de Rezistență franceze.

În anul 1940, cînd poporul francez a început lupta împotriva hitleriștilor care invadaseră Franța, chemarea Partidului Comunist Francez — inițiatorul și animatorul mișcării de Rezistență — a găsit ecou și în rîndurile organizației comuniste a coloniei romîne din Paris. Nicolae Cristea, Iosif Clisci, Sas Dragoș, Iosif Boczor (Wolf Francisc), Călin Ion, Lazăr Alexandru și alți comuniști romîni s-au încadrat printre primii în formațiunile de luptă armată care acționau împotriva ocupanților hitleriști.

Ulterior, ca urmare a muncii politice desfășurate de comuniștii francezi și romîni, din ce în ce mai mulți patrioți romîni s-au încadrat în lupta antihitleristă a poporului francez. Aceștia proveneau din rîndurile emigranților politici antifasciști, ale muncitorilor romîni ajunși în Franța, cu ani în urmă în căutare de lucru, dintre intelectualii și studenții romîni progresiști, mici comercianți și meseriași.

Alături de patrioții francezi, patrioții romîni din Franța, în frunte cu comuniștii, au participat la mișcarea de Rezistență franceză, de la formele ei inferioare pînă la cele superioare, au luptat în cadrul detașamentelor de franctirori și partizani (F.T.P.F.) în Paris și regiunea pariziană, în centrele regionale din sudul țării, și au luat parte la insurecția națională a poporului francez din august 1944.

Între primele acțiuni de luptă ale patrioților romîni, participanți la Rezistența franceză, se situează cea din 26 iunie 1941, cînd un grup de patru luptători, printre care Nicolae Cristea și Iosif Boczor, dispunînd doar de mijloace tehnice rudimentare, au făcut să deraieze un tren de marfă ce pleca spre Germania hitleristă. La scurt timp, acest grup a mai organizat două asemenea acțiuni : una pe o linie principală, pe Marna, cînd a făcut să deraieze un tren ce transporta armament german, și o altă acțiune care a scos din luptă 350 de SS-iști [17] (morți și răniți).

La 11 noiembrie 1941, Călin Ion împreună cu alți doi patrioți romîni, cu ajutorul unei bombe confecționate în atelierul detașamentului romînesc, au distrus lîngă teatrul „Folies Bergères" din Paris un camion de 5 tone al Wehrmachtului încărcat cu motoare de avion.

În octombrie 1942, un grup de trei partizani romîni (Nicolae Cristea, Sas Dragoș și Iancu Goldstein) a atacat cu grenade militarii unei subunități germane care făceau exerciții la stadionul din Montrouge (oraș suburban al Parisului), provocîndu-le pierderi [18]. Neputînd ieși din

[17] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 101 (Memorii), dosarul nr. 7.743, pag. 19—22.

[18] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.", nr. 4/1958, pag. 106.

încercuirea organizată de Gestapo în jurul orășelului, cei trei partizani au fost arestați, închiși și apoi uciși de hitleriști fără judecată. În pofida grelei pierderi suferite, detașamentul romînesc a continuat neabătut lupta contra ocupanților hitleriști. În anul 1943, detașamentul acționînd împreună cu alte detașamente F.T.P.F. a reușit prin incendierea și distrugerea unor garaje ale armatei fasciste germane și prin atacarea și nimicirea unor puncte de pază ale hitleriștilor (podurile Saint-Cloud și Passy) [19] să dea numeroase lovituri garnizoanei hitleriste din Paris.

Un mare ecou a avut în mijlocul populației pariziene fapta de arme din 2 iulie 1943 a lui Iosif Clisci, care după moartea lui Nicolae Cristea a devenit șeful detașamentului romînesc de F.T.P.F. La 2 iulie 1943, dimineața, I. Clisci conducea o echipă a detașamentului său la atacul cu grenade împotriva unui grup de militari germani, aflați într-un autobuz care circula între Porte de Clichy și Hôpital Beaujon. Două grenade aruncate cu precizie fac ca autobuzul să se răstoarne și mulți hitleriști să-și găsească moartea. S-a întîmplat însă ca, la aceeași oră, un detașament de fasciști să treacă pe o stradă apropiată și, la auzul împușcăturilor, să intervină. În această ciocnire neprevăzută Clisci este rănit la un picior. Tovarășii vor să-l ducă într-o casă, dar el, dîndu-și seama că întîrzierea partizanilor ar face posibilă prinderea lor, refuză cu hotărîre și ordonă ca toți să se retragă. Rămas singur, se refugiază într-un atelier părăsit, în subsolul unei case din rue Aubrevoir unde se baricadează. Aici, Clisci a dat timp de două ore o luptă înverșunată cu 100 de SS-iști veniți din Paris, omorînd mai mulți dintre ei. În această luptă inegală și-a găsit și el moartea [20]. Comitetul Militar Național al F.T.P.F. * a consacrat acestei fapte eroice manifestul intitulat „Unul contra o sută". În legătură cu aceeași faptă, ziarul ilegal „La Roumanie Libre" din aprilie 1944 scria că numeroși au fost membrii emigrației — unii comuniști, precum și alți patrioți fără apartenență politică — care s-au alăturat marii și nobilei lupte a F.T.P.F. Ei au fost cei dintîi care au înțeles că luptînd pe pămîntul francez pentru eliberarea Franței apropiau eliberarea însăși a Romîniei.

Vitejia și moartea eroică a comandantului detașamentului romîn de F.T.P.F. e exemplul cel mai elocvent.

Patrioții romîni au participat la lupta împotriva hitleriștilor nu numai în Paris și în regiunea pariziană, ci și în sudul Franței. Astfel, la Marsilia, în vara anului 1942, cînd Partidul Comunist Francez a organizat și în zona Sud grupe și detașamente F.T.P.F., în prima grupă, formată din muncitori emigranți au intrat 3 romîni, 1 polonez și 1 italian. Această grupă a adus o contribuție eficace la numeroasele acțiuni de luptă împotriva trupelor hitleriste, aruncînd bombe în cazărmi ale

---

[19] Ibid.

[20] Comunicatul Statului-Major al F.T.P.F., reprodus în „La Roumanie Libre" din august 1945.

* Organ suprem politic-militar de conducere pe întreaga Franță a detașamentelor de franctirori și partizani.

hitleriștilor, în diferite localuri rezervate acestora, asupra unui depou de locomotive ce deservea circulația trupelor germane etc. [21].

În toamna anului 1943, s-a constituit Frontul Național Romîn din Franța, sub președinția ilustrului savant romîn ing. Traian Vuia, intelectual patriot cu vederi progresiste [22].

Conținutul și caracterul Frontului Național Romîn din Franța, care s-a considerat de la bun început ca o parte componentă a mișcării patriotice, antifasciste de rezistență a poporului romîn se oglindește în diferite documente și articole publicate în ziarul ilegal „La Roumanie Libre", ce a apărut la Paris începînd din octombrie 1943, concomitent în limbile română și franceză. „Frontul Național Romîn — se spune într-o scrisoare deschisă publicată în numărul din noiembrie 1943 al acestui ziar și semnată „Grupul din Franța al Frontului Național Romîn" — este o mișcare de masă, din care fac parte patrioți romîni, provenind din toate păturile sociale și de toate credințele politice. El cristalizează opinia și tendințele poporului nostru în lupta pentru eliberarea Romîniei de sub dominația și influența germană".

Crearea Frontului Național Romîn din Franța și apariția organului său de presă „La Roumanie Libre" au găsit aprobarea unanimă a întregii emigrații românești. În preambulul „Programului de acțiune și îndrumare" al Frontului Național Romîn din Franța se spune : „Noi, romînii din Franța, nu vrem ca națiunea franceză să confunde poporul romîn cu generalul Antonescu. Cei ce mînuiesc coasa și ciocanul, cei ce exprimă adevărata gîndire românească, toți acei care suferă, poporul romîn, sînt alături de popoarele care luptă împotriva agresorului german. Noi sîntem cu poporul francez în același front de luptă pentru o lume mai bună" [23]. Masa emigrației românești din Franța, care s-a bucurat de o frățească ospitalitate în mijlocul poporului francez, considera ca o datorie de onoare a sa, ca unită în Frontul Național Romîn să lupte împotriva hitlerismului în cadrul Rezistenței franceze, a cărei expresie era Consiliul Național al Rezistenței *.

Îmbinarea sentimentelor patriotice cu spiritul de solidaritate în lupta împotriva dușmanului comun reiese deosebit de clar din obiectivele pentru care se angaja să lupte Frontul Național Romîn din Franța : izgonirea hitleriștilor din țară, alungarea guvernului Antonescu și ieșirea Romîniei din războiul alături de Germania, pentru o strînsă amiciție cu Uniunea Sovietică și aliații, pentru o Franță și o Romînie liberă și inde-

[21] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 101 (Memorii), dosarul nr. 7.747, pag. 9—16 ; vezi și „La Marseillese", organul de presă al Frontului Național de luptă pentru eliberarea Franței, din 1 decembrie 1943.

[22] „La Roumanie Libre", din septembrie 1944 ; vezi și „Scînteia" nr. 4.025, din 3 octombrie 1957.

[23] „Programul de acțiune și îndrumare" al grupului din Franța al F.N.R. ; „La Roumanie Libre" din februarie 1944.

* Consiliul Național al Rezistenței s-a constituit în Franța în luna martie 1943. Din el au făcut parte reprezentanții următoarelor organizații și grupări din mișcarea de rezistență : „Combat", „Libération", „Franctirorii și partizanii", „Frontul Național", „Confederația Generală a Muncii" reunificată, „Confederația Generală a Muncii" creștină și reprezentanții următoarelor șase partide : comunist, socialist, radical, democrat-popular (catolici), alianța democratică și federația republicană (vezi *M. Thorez* : „Franța după capitulare", București, Editura „Cartea rusă", 1945, pag. 69).

pendentă, pentru participarea tuturor romînilor din Franța în rîndurile eroicei Rezistențe a poporului francez [24].

Înfuriați de intensificarea mișcării de Rezistență a poporului francez, de loviturile primite din partea franctirorilor și partizanilor, ocupanții hitleriști au intentat unui număr de 23 de partizani procesul cunoscut sub numele de „Manukian-Boczor" *. Acest proces s-a judecat în fața tribunalului militar hitlerist din Paris, în zilele de 17—18 februarie 1944.

I. Boczor, ca și M. Manukian au avut o atitudine demnă și curajoasă în fața curții marțiale formată din ofițeri superiori hitleriști, stîrnind admirația și stima opiniei publice patriotice din Franța. „Manukian și Boczov (Boczor — *n.n.*), înfruntînd dușmanul, îi strigă în față că înfrîngerea lui este inevitabilă și apropiată" [25].

Cei 23 de partizani au fost condamnați la moarte și executați în ziua de 21 februarie 1944.

Ziarele colaboraționiste, în furia lor neputincioasă, au căutat să prezinte pe acești eroi ca pe niște răufăcători de drept comun. Respingînd aceste calomnii infame, Partidul Comunist Francez, Consiliul Național al Rezistenței, presa ilegală a Rezistenței, exprimînd opinia majorității poporului francez au luat poziție clară și fermă cu privire la cauzele și caracterul adevărat al acestui proces.

Un manifest al Partidului Comunist Francez scria în martie 1944: „Judecătorii naziști au reproșat acuzaților zeci și zeci de acțiuni, dar toate acestea erau acțiuni de război împotriva ocupanților țării noastre...

Prin atitudinea lor curajoasă ei au impus respect judecătorilor, ei au spulberat campania de calomnii dusă de săptămîni de zile și au adus un mare serviciu Rezistenței franceze, lămurind opinia publică asupra adevăratei fețe a patrioților ce luptă cu arma în mînă contra dușmanului, dînd o lovitură de grație uneltirilor xenofobe și campaniilor de diversiune ale hitleriștilor" [26].

Frontul Național Romîn, în scrisoarea adresată la 14 martie 1944 Consiliului Național al Rezistenței, preciza că „...noi apreciem acțiunea eroică a tuturor romînilor care luptă în contra neamțului, oriunde acesta s-ar găsi, conștienți că fiecare lovitură dată Germaniei este un pas înainte spre o Romînie și o Franță liberă și independentă" [27].

---

[24] „La Roumanie Libre", din februarie 1944.

* Mișak Manukian, militant comunist, comandantul unei unități F.T.P.F., erou al poporului armean. Iosif Boczor, militant al P.C.R., comandantul detașamentului special, din cadrul unității condusă de M. Manukian. Acest detașament acționa împotriva mijloacelor de transport ale hitleriștilor.

[25] „Cahiers Internationaux de la Résistance", nr. 4/1960, pag. 15. Articol semnat de Jean Hugonnot, Gaston Laroche.

[26] Ibid.

[27] „La Roumanie Libre" din martie 1944. Scrisoarea începe astfel: „Domnule Președinte al Consiliului Național al Rezistenței, F.N.R., singura organizație reprezentativă a celor 14.000 de romîni care trăiesc în Franța, vine prin prezenta scrisoare să se pronunțe asupra unui mare proces care a fost mult agitat de către presă, radio și propaganda inamicului... Vă cerem, domnule Președinte al Consiliului Național al Rezistenței — se precizează cu fermitate în încheierea scrisorii —, în interesul însăși al mișcării ce aveți onoarea să prezidați, de a lua în mod public atitudine în numele C.N.R., explicînd poporului francez marea pierdere de care a fost lovit prin condamnarea acestor eroi, veniți din alte țări și care s-au comportat ca adevărați patrioți francezi".

Consiliul Național al Rezistenței, în răspunsul său către Frontul Național Romîn dat prin radio și presă în aprilie 1944, lovind în încercările josnice de diversiune ale hitleriștilor care tindeau la dezbinarea mișcării de Rezistență, își preciza astfel atitudinea : „Consiliul Național al Rezistenței consideră cu același titlu de erou patrioții ce luptă cu prețul vieții lor pentru eliberarea Franței, oricare ar fi apartenența lor politică, națională sau religioasă" [28].

În 1944, în condițiile în care Partidul Comunist Francez pregătea intens insurecția națională împotriva ocupanților hitleriști, Frontul Național Romîn din Franța s-a încadrat în această mare acțiune. „Poporul francez — se scria în manifestul F.N.R. din mai 1944, intitulat „Către toți romînii din Franța" — pregătește insurecția națională, inseparabilă de eliberarea națională. Pentru acest scop suprem, Consiliul Național al Rezistenței face apel la întreaga populație a țării, indiferent de originea sa, să pregătească printr-o acțiune imediată în toate domeniile renașterea Franței.

Emigrația romînă și toți romînii din Franța se află astăzi înaintea unei sarcini mari. Prin toate mijloacele noi trebuie să luptăm alături de întreg poporul francez. Mai mult ca niciodată, noi trebuie să lovim în același dușman odios și să spălăm astfel rușinea ce apasă asupra țării noastre". Manifestul se încheia cu chemarea : „Romîni din Franța ! Pretutindeni unde muncesc romîni și romînce, ei trebuie să saboteze tot ce slujește nemților !... Toți romînii valizi să intre în milițiile patriotice !... Tinerii, dînd exemplu de curaj, să intre în rîndurile F.T.P.F." [29].

În august 1944, cînd insurecția din Paris devenise iminentă, a apărut numărul special (și totodată ultimul număr din ilegalitate) al ziarului „La Roumanie Libre" în care a fost publicată „Chemarea către toți romînii din Franța", cuprinzînd în 8 puncte directivele organizatorice concrete pentru participarea imediată a romînilor la insurecție. „La acțiune și luptă cu hotărîre — se spune în chemare. De participarea noastră la înfăptuirea acestor directive depinde existența noastră în Franța eliberată de sub jugul hitleriștilor și al slugilor lor. În același timp, lovind dușmanul comun, noi contribuim la eliberarea fraților noștri din Romînia de sub ocupația și teroarea nemților și de cea a criminalului Antonescu" [30].

Începînd din 19 august 1944, prima zi a insurecției din Paris, patrioți romîni au luptat alături de patrioții francezi în cadrul formațiunilor de luptă ale Forțelor Franceze din Interior (F.F.I.) sau în cadrul milițiilor patriotice. Iată ce a declarat cu privire la aceasta Eugen Grésillon, militant al Rezistenței, care a îndeplinit în ziua de 19 august 1944 misiunea de a conduce acțiunea de atacare și ocupare a primăriei arondismentului al 17-lea (prima care în cursul insurecției a fost eliberată de forțele armate ale Rezistenței) : „Cu noi și lîngă noi, Frontul Național Romîn a fost prezent în dimineața zilei de 19 august. Nu trebuie uitat că în zilele de 19—26 august ne-am bătut în mod deosebit de la Ternes pînă la Epinettes * și el (Frontul Național

[28] „La Roumanie Libre", din aprilie 1944.
[29] „La Roumanie Libre", număr special, din mai 1944.
[30] „La Roumanie Libre", număr special, din august 1944.
* Cartiere ale arondismentului al 17-lea.

Romîn — *n.n.)* a rămas cu noi. Noi n-am fost numeroşi la 19 august dimineaţa, dar efectivul nostru a crescut şi cu ajutorul prietenilor noştri romîni, noi am realizat ceea ce dv. cunoaşteţi : am făcut mai mult de 300 de prizonieri şi am capturat un tanc al inamicului, cu care apoi am luptat împotriva lui" [31].

În timpul desfăşurării insurecţiei din Paris şi regiune, patrioţii romîni au participat şi în alte sectoare ale luptei insurecţionale : ei au luat parte la atacul şi ocuparea primăriilor din arondismentele 10 şi 19, la lupte împotriva poziţiilor deţinute de hitlerişti la gara Austerlitz [32], la Pierrefitte, la Place de la République, la Bd. Saint-Michel [33], la primăria din suburbia Boulogne [34].

La 22 august, în plină insurecţie naţională la Paris, patrioţii romîni, încadraţi în miliţiile patriotice, au ocupat sediul Legaţiei Romîne, în care se aflau agenţi fascişti ai lui Antonescu [35].

Patrioţii romîni din rîndurile unităţilor Forţelor Franceze din Interior au participat la acţiunile insurecţionale dintr-o serie de oraşe şi regiuni ca Marsilia, Nancy, Limoges, Ardéche, Corréze, Lyon, Gard, Pas-de-Calais, precum şi la luptele ce au urmat pentru alungarea ocupanţilor hitlerişti de pe întregul teritoriu al Franţei [36].

Un tablou sumar al contribuţiei aduse de patrioţii romîni la mişcarea de Rezistenţă din Franţa a fost înfăţişat la „Expoziţia Forţelor Franceze din Interior", organizată la Paris în februarie-martie 1945. Pe panoul din această expoziţie, consacrat luptătorilor romîni din F.F.I. se arăta activitatea lor constînd dintr-un număr de 143 de acţiuni ce loveau în maşina de război hitleristă, ca deraieri de trenuri, distrugeri, sabotaje şi atacuri împotriva militarilor hitlerişti şi a unor localuri ocupate de ei [37].

În lupta armată cu hitleriştii au căzut eroic peste 60 de patrioţi romîni, „soldaţi fără uniformă" ai Rezistenţei franceze [38].

Poporul francez acordă o înaltă preţuire contribuţiei adusă de patrioţii romîni la mişcarea de Rezistenţă din Franţa şi cinsteşte memoria eroilor căzuţi în această luptă.

La numai 6 luni de la eliberarea Franţei de sub ocupaţia hitleristă, în februarie 1945, cînd războiul antihitlerist era încă în toi, sub patronajul Comitetului parizian de eliberare (Comité de Libération), organ local de coordonare şi conducere a Rezistenţei, s-a organizat comemorarea celor 23 de eroi din procesul Manukian-Boczor. Ziarul „L'Humanité", deşi apăruse doar în 2 pagini şi în format mic, în această perioadă a războiului a publicat un articol despre această comemorare cu titlul „În onoarea celor 23 de eroi emigranţi ce au murit pentru Franţa" [39]. Enumerînd naţiunile ai căror fii au fost printre cei 23 de eroi, ziarul aminteşte în primul rînd de romîni. „...Ei toţi — scria „L'Humanité" —

[31] „La Roumanie Libre", din ianuarie 1945.
[32] „La Roumanie Libre", din septembrie 1944.
[33] „La Roumanie Libre", din august 1945.
[34] „La Roumanie Libre", din februarie 1945.
[35] „La Roumanie Libre", din septembrie 1944 şi august 1945.
[36] „La Roumanie Libre", din septembrie 1944 şi decembrie 1944.
[37] „La Roumanie Libre", din martie 1945.
[38] „La Roumanie Libre", din septembrie 1944.
[39] „L'Humanité", nr. 25/26 din februarie 1945.

au purtat în inimi ura împotriva nazismului, toți luptau cu grenade, pistol, dinamită contra asupritorilor noștri — pentru noi... Faptele și grandoarea lor au trezit admirația și dragostea patrioților francezi și totodată ura împotriva călăilor acestor eroi" [40].

La 7 iulie 1945, cu ocazia primei comemorări a morții lui Iosif Clisci a fost așezată o placă de marmoră pe casa din rue Aubrevoir nr. 2, din orașul suburban Clichy, unde a luptat și murit acest erou. Cu acest prilej, primarul adjunct al orașului Clichy a spus: „Onoare lui Iosif Clisci care a murit pentru Franța, pentru libertate. Onoare curajosului popor romîn al cărui fiu a fost Clisci" [41].

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntarea rostită la mitingul oamenilor muncii din București, din 20 aprilie 1957, vorbind despre tradițiile de solidaritate dintre clasa muncitoare din Romînia și cea din Franța, a apreciat în cuvinte calde lupta antifasciștilor romîni, participanți la mișcarea de rezistență franceză: „În zilele cotropirii Franței de către hitleriști, numeroși patrioți romîni au luptat în Rezistența franceză. Stropind cu sîngele lor pămîntul Franței martirizate au căzut comuniștii Nicolae Cristea, Iosif Clisci, Sas Dragoș și alți patrioți romîni." [42]

În „Declarația cu privire la convorbirile ce au avut loc în aprilie 1957 între delegația Partidului Muncitoresc Romîn și delegația Partidului Comunist Francez" se subliniază: „Poporul francez dă o înaltă prețuire contribuției aduse de numeroși patrioți romîni la lupta eroică de Rezistență în timpul ocupației Franței de către hitleriști" [43].

*

Participarea unor patrioți romîni la lupta de partizani din Uniunea Sovietică, din Cehoslovacia și la mișcarea de Rezistență din Franța în timpul celui de-al doilea război mondial, este încă o dovadă că această luptă, deși se desfășura pe teritorii diferite, avea un scop comun: zdrobirea fascismului german și a complicilor lui din diverse țări.

Patrioții romîni care au participat la acțiuni ale partizanilor în Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța au adus o contribuție la lupta ce o desfășurau popoarele împotriva fascismului german, au sprijinit lupta antifascistă a maselor populare din țara noastră.

Mișcarea de rezistență antifascistă din Romînia, precum și lupta patrioților romîni care s-au încadrat în detașamentele de partizani ale popoarelor în mijlocul cărora se aflau, dovedesc o dată în plus că adevăratul și profundul patriotism, cel al maselor populare, nu poate fi despărțit de internaționalismul proletar. Unitatea și solidaritatea popoarelor, a celor ce muncesc, indiferent de naționalitate, s-a dovedit a fi un factor puternic în lupta comună împotriva hitlerismului.

---

[40] Ibid.

[41] „La Roumanie Libre" din august 1945.

[42] *Gheorghe Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 290, cuvîntare rostită la mitingul oamenilor muncii din capitală, ținut cu prilejul vizitei delegației C.C. al P.C. Francez.

[43] „Scînteia" nr. 3.888, din 23 aprilie 1957.

În focul războiului dus împotriva Germaniei hitleriste, în lupta desfășurată de detașamentele de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și din Franța s-a întărit prietenia frățească a poporului romîn față de Uniunea Sovietică, față de toate popoarele care au luptat în comun împotriva Germaniei hitleriste.

O dată cu instaurarea puterii populare în țara noastră, această prietenie a fost pusă pe o temelie trainică, pe baza internaționalismului proletar. Principiul păcii și al prieteniei între popoare, al prieteniei strînse și colaborării frățești cu marea Uniune Sovietică și cu toate țările lagărului socialist au devenit principii fundamentale ale relațiilor externe ale statului nostru democrat-popular. Acestea sînt exprimate de întreaga politică a Partidului Muncitoresc Romîn și a statului nostru, care, împreună cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări socialiste, luptă cu consecvență pentru întărirea prieteniei între popoare și dezvoltarea unor relații sănătoase, normale între state, pentru a crea obstacole de netrecut în calea militarismului german — principalul focar al primejdiei de război în Europa — pentru a asigura o pace trainică și îndelungată în lume.

Mișcarea muncitorească și cluburile socialiste la sate (1898-1899)

GH. MATEI

Sfîrșitul secolului al XIX-lea este marcat în țara noastră de frămîntări, convulsiuni și zguduiri sociale tot mai adînci, prevestitoare ale fenomenelor și evenimentelor de o semnificație nouă ale veacului nostru.

Acestea se încadrează în procesul mai larg al trecerii capitalismului pe plan internațional în stadiul său cel mai înalt și ultim, stadiul imperialist, caracterizat printr-o ascuțire puternică a tuturor contradicțiilor orînduirii burgheze intrate în putrezire. Etapa nouă istorică ce se deschide ridică cu acuitate, ca o sarcină practică imediată, problema revoluției sociale. În fruntea luptei maselor populare pentru libertate, independență și progres social pășea clasa muncitoare, forța socială consecvent revoluționară, exponentă și purtătoare a năzuințelor întregului popor spre o viață nouă.

Trecerea la imperialism își găsește, de asemenea, reflectarea în mișcarea muncitorească, în rîndurile căreia se conturează tot mai mult un proces de delimitare între curentul revoluționar, fidel învățăturii marxiste, și elementele oportuniste. Speriată de creșterea luptei revoluționare a proletariatului, reacțiunea burgheză recurge la noi metode de acțiune, tinzînd la scindarea mișcării muncitorești. Ea își recrutează din pătura aristocrației muncitorești slugi ale ideologiei sale, agenți care, infiltrați în sînul mișcării muncitorești și camuflați în haine marxiste, vor căuta să propage aci ideologia burgheză. Astfel apare oportunismul în mișcarea muncitorească internațională. Scopurile oportunismului constau în golirea marxismului de esența sa revoluționară, în dezarmarea ideologică a proletariatului și subordonarea mișcării muncitorești intereselor burgheziei monopoliste.

Bazele platformei teoretice a oportunismului sînt puse în această perioadă de Eduard Bernstein. Devenind un curent internațional, bernsteinismul se afirmă în teoria și practica și a altor partide social-democrate. În 1899 liderul „socialist" francez Alexandre Millerand intră ca ministru al Comerțului în cabinetul Waldeck-Rousseau, alături de Gallifet, călăul Comunei.

În concepția oportuniștilor și revizioniștilor, trădători ai mișcării muncitorești, social-democrația trebuia să se transforme dintr-un partid al revoluției sociale într-un „partid democratic al reformelor sociale",

preconizînd în fapt „...*proiecte* bombastice de reforme mizere, atît de mizere încît chiar de la guvernele burgheze s-a putut obține mai mult" ![1].

Burghezia își introduce direct chiar elementele sale în organele de conducere a o serie de partide social-democrate. „În rîndurile social-democrației — relata un observator burghez la Congresul Internaționalei a II-a de la Paris, din 1900 — se găseau aristocrați, proprietari funciari, bancheri, agenți de bursă ; apoi urmau ziariști, studenți..." [2].

În acest timp, centrul mișcării revoluționare se strămutase în Răsărit, în Rusia. Ridicînd sus steagul marxismului revoluționar, V.I. Lenin demască și zdrobește, rînd pe rînd, teoriile oportuniste-revizioniste și indică proletariatului din Rusia și proletariatului internațional căile pentru răsturnarea orînduirii burghezo-moșierești și instaurarea societății noi, socialiste. Dezvăluind și combătînd caracterul fals, antiștiințific, al tezei oportuniștilor cu privire la caracterul „conservator" și „reacționar" al țărănimii, Lenin fundamentează ideea comunității intereselor esențiale ale proletariatului și maselor țărănești în lupta pentru desființarea asupririi și exploatării moșierilor și capitaliștilor.

* * *

Care este situația în această perioadă în mișcarea muncitorească din Romînia ?

Înființat în 1893, ca rezultat al dezvoltării mișcării muncitorești și al răspîndirii ideilor socialiste, Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din Romînia reprezenta forța politică cea mai înaintată, pe al cărei stindard erau înscrise revendicări interesînd profund masele populare. Muncitorii și alte elemente cinstite încadrate în P.S.D.M.R. luptau pentru a imprima partidului un caracter revoluționar, combativ, pus în slujba intereselor și aspirațiilor clasei muncitoare, a oamenilor muncii de la orașe și sate.

În același timp însă, elementele burghezo-liberale care predominau în conducerea partidului (V. G. Morțun, I. Nădejde, Al. Radovici, I. C. Atanasiu etc.) făceau totul pentru menținerea activității partidului în granițele „căii legale", ca un apendice al partidului liberal, pentru subordonarea în fapt a mișcării muncitorești intereselor de clasă ale burgheziei și moșierimii.

Pe măsura ascuțirii contradicțiilor de clasă la orașe și sate și sub înrîurirea accentuării procesului de cristalizare ideologică în mișcarea muncitorească internațională, P.S.D.M.R. cunoaște o luptă tot mai ascuțită între linia oportunistă, lichidatoristă și reacționară, pe de o parte, și cea revoluționară, pe de alta.

Aceasta s-a manifestat cu o putere deosebită în jurul problemei agrare, problemă de o însemnătate capitală. Dezvoltarea capitalismului în agricultura romînească pe calea reformelor, sau „prusacă", cum a denumit-o Lenin, era însoțită de un întreg cortegiu de împilări, jafuri și silnicii pentru masele de bază ale țărănimii. Înșeși statisticile oficiale de la

---

[1] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 5, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 341.

[2] *Patricia Van der Esch :* „La deuxième Internationale (1889—1923)", Paris, 1957, pag. 36.

sfîrșitul secolului al XIX-lea recunoșteau situația profund nedreaptă a repartiției proprietății funciare, cauză principală a greutăților și nenorocirilor în care se zbătea țărănimea muncitoare. Potrivit unor asemenea statistici, numai 7.790 de proprietăți moșierești, avînd fiecare peste 50 ha, însumau 50,82% din suprafața funciară a țării, în timp ce 920.939 de proprietăți țărănești, avînd fiecare pînă la 10 ha, reprezentau numai 40,29% din întreaga suprafață funciară.

Între marea proprietate moșierească și proprietatea mică țărănească se situa proprietatea chiaburească, a „albăstrimii" satelor în dezvoltare ; 36.318 de asemenea proprietăți, avînd fiecare între 10 și 50 ha, însumau 695.953 ha, deci 8,89% din suprafața funciară.

În același timp existau peste 400.000 de familii țărănești lipsite cu desăvîrșire de pămînt [3].

„Lipsă de pămînt, lipsă de pășune, lipsă de drumuri, lipsă de trecere la apă, lipsă de comasări... — toate acestea și încă alte multe și numeroase pricini fac ca țăranul să fie silit să se dea pe mîna proprietății" [4] — nota un sociolog burghez din această vreme.

Pentru țărani, concludea un altul, „prima cerere și ultimul cuvînt au fost întotdeauna : n-avem pămînt, ne trebuie pămînt" [5].

De aceea, problema agrară consta în esență în necesitatea lichidării marii proprietăți moșierești și a acordării pămîntului celor ce-l muncesc.

În pofida însă a persistenței puternicelor rămășițe feudale, capitalismul nu înceta să se dezvolte în agricultura românească. Această dezvoltare urma un drum lent și anevoios, determinat tocmai de caracterul complex, eterogen și contradictoriu al sistemului agrar din România, care reunea trăsăturile specifice sistemului bazat pe dijmă și relațiile capitaliste în creștere.

Exploatarea și asuprirea cruntă la care era supusă țărănimea muncitoare de către moșieri, arendași și slugile lor, de către chiaburi, cămătari, de statul burghezo-moșieresc pe cale de impozite și prin alte mijloace au dus la o ascuțire extremă a contradicțiilor de clasă la sate. În masele țărănești mocnea tot mai viu și mai adînc spiritul de nemulțumire și revoltă, amenințînd să aprindă din nou vîlvătăile răscoalelor.

Constituind o preocupare centrală și stringentă a tuturor claselor sociale și partidelor lor, figurînd pe ordinea de zi a aproape tuturor congreselor anterioare ale P.S.D.M.R., problema țărănească a fost din nou luată în dezbatere, într-un cadru de această dată mai larg, la Congresul al V-lea al P.S.D.M.R., din aprilie 1898.

Elementele muncitorești înaintate din mișcarea muncitorească (I. C. Frimu, Al. Ionescu și alții) își manifestă dorința și hotărîrea de a veni în sprijinul luptei revoluționare a țărănimii. Dînd expresie acestei orientări, Frimu declara la congres :

„Din experiența proprie știu că cea mai bună și mai rodnică propagandă socialistă se poate face la sate. Fără ajutorul vreunui tovarăș din pătura cultă (aluzie la adresa elementelor oportuniste, care cereau ca

[3] *G. D. Creangă :* „Proprietatea rurală în Romînia", București, 1907, pag. 46 și 50.
[4] *Vasile Kogălniceanu :* „Un cuvînt asupra învoielilor agricole", București, 1907, pag. 3.
[5] *G. D. Creangă :* „Proprietatea rurală în Romînia", București, 1907, pag. 1.

propaganda la sate să se facă prin intermediul și sub conducerea intelectualilor !) am făcut propagandă în Bîrzești din județul Vaslui. Am văzut atunci că țăranilor trebuie să le vorbești cu mai mult foc".

Sesizînd oarecum esența programului agrar pe care trebuia să-l aibă partidul muncitoresc, Frimu arăta :

„Colectivismul ar fi ușor priceput de țărani dacă li s-ar spune că după cum au drepturi la imaș, tot astfel ar putea să aibă drepturi și la arătură" [6].

Cu alte cuvinte este ridicată, într-o formă încă insuficient de clară și fermă, problema dreptului țăranilor la pămîntul moșieresc, la pămîntul pe care-l muncesc.

Dar în dezbaterile congresului pe această chestiune au predominat și de această dată concepțiile burghezo-liberale și oportuniste.

Nevoite să dea atenție acutei probleme țărănești, elementele străine de clasă din conducerea partidului muncitoresc caută să dea acestei probleme o rezolvare pendinte de interesele și țelurile claselor exploatatoare. Grija lor cea mai mare era să stăvilească, să împiedice lupta revoluționară a maselor țărănești. I. Nădejde atrăgea atenția la congres că trebuie „bine chibzuit", spre a se evita ceea ce se întîmplase în N. Ungariei *, și nu găsea ceva mai bun decît să propună instituirea unui „birou juridic de consultațiuni pentru țărani" [7]. El cerea o activitate la sate strict „legală".

Lunecînd pe panta oportunismului, C. D. Gherea, cu reputația-i de „teoretician" al mișcării muncitorești, face jocul elementelor burghezo-liberale. Pretextînd că problema țărănească nu era clarificată în mișcarea muncitorească internațională, el se pronunța deschis împotriva liniei de rezolvare a acestei probleme pe cale revoluționară. „O mișcare țărănească la noi în felul celei din nordul Ungariei ar fi după opinia mea o mișcare nenorocită" [8] — spunea Gherea. Și adăuga : „Frazele obișnuite revoluționare... pot să devie f. primejdioase la sate. Acolo trebuie f. multă prudență și f. mult tact". El se pronunța pentru apărarea intereselor țărănimii „în marginile instituțiilor democratice existente" ! Obsedat, ca și „generoșii", de grija pentru dominarea tumultuoasei mișcări țărănești și canalizarea acesteia pe făgașul „căii legale", Gherea conclude :

„Eu în articolele mele și Morțun în discursurile sale am arătat că cea mai mare revoluție în țara romînească ar fi intrarea în legalitate — respectarea legilor" [9].

În încheierea dezbaterilor asupra problemei țărănești, Congresul al V-lea al P.S.D.M.R. a votat următoarea moțiune :

„Avînd în vedere trebuința imediată de a se începe propaganda socialistă la sate, congresul decide ca viitorul consiliu general să însărcineze o comisiune din care să facă parte și unul din membrii săi, care să

---

[6] „Lumea nouă" din 12 aprilie 1898.

* E vorba de mișcările „agrar-socialiste" din Ungaria, care ating punctul culminant cu marile greve ale secerătorilor din 1897 din nordul țării. Vestea acestor lupte, reprimate cu o mare cruzime, a ajuns și în țara noastră, unde clasele dominante și agenții lor din conducerea P.S.D.M.R. caută să tragă învățăminte pentru prevenirea unor evenimente similare.

[7] „Lumea nouă" din 14 aprilie 1898

[8] Ibid.

[9] Ibid.

se pună în legătură cu diferitele elemente socialiste țărănești și să caute mijloace pentru răspîndirea broșurilor și ziarelor socialiste la sate" [10].

Comisia agrară care s-a constituit, predominată de elementele burghezo-liberale și oportuniste, caută să subordoneze întreaga propagandă la sate „tacticii legale", campaniei în favoarea votului universal, preconizat de unele cercuri ale partidului liberal și de interpușii lor din P.S.D.M.R., ca o diversiune împotriva maselor populare, aflate în plină frămîntare.

Dar lucrurile iau un alt curs decît cel dorit și preconizat de elementele trădătoare din conducerea P.S.D.M.R. Sub impulsul și cu sprijinul elementelor înaintate din mișcarea muncitorească se pornește o acțiune impetuoasă de înființare de cluburi țărănești. Alcătuite după modelul cluburilor muncitorești, cluburile țărănești, deși axate pe revendicări specifice revoluției burghezo-democratice și nu celei socialiste, sînt denumite cluburi socialiste. Ele sînt concepute ca organizații ale partidului muncitoresc socialist la sate.

Semnalul pentru înființarea de cluburi socialiste la sate a fost dat în martie 1898, cînd la Zimnicea este creat un club în care, alături de muncitori, intră numeroși țărani. Rolul de frunte în constituirea acestui club l-a avut muncitorul tîmplar Gh. Marinescu, membru al Clubului muncitorilor din București.

Clubul din Zimnicea devine un adevărat loc de pelerinaj pentru țăranii de pe moșiile din partea locului, care veneau să se plîngă de nedreptățile și apăsările proprietarilor, arendașilor și administrației și să ceară sfaturi.

După exemplul Clubului din Zimnicea sînt create cluburi țărănești în alte cîteva sate din județul Teleorman (Suhaia, Viișoara, Gauriciu etc.). Vestea înființării primelor cluburi socialiste la sate se propagă apoi fulgerător.

„Pe zi ce trece — scria ziarul „Lumea nouă" din 14 august 1898 — ne sosesc veștile cele mai frumoase și mai îmbărbătătoare din comunele județelor de pe malurile Dunării. Mișcarea țărănească începută acolo în niște condițiuni f. modeste a crescut necontenit, în ciuda tuturor piedicilor și astăzi e mare și roditoare..."

Arătînd apoi că „focul crește necontenit, cu toate tristele prorociri pe care le făceau unii", ziarul conclude : „E un semn bun acesta. El dovedește că a trecut de mult vremea cînd socialismul era socotit ca o plantă exotică și că țăranii pot tot așa de bine, ca și muncitorii de la oraș, să priceapă mărețele învățături mîntuitoare".

Avîntul spre organizare în cluburi al maselor țărănești surprinde și neliniștește clasele dominante și agentura lor din mișcarea muncitorească. Morțun își exprimă teama de „un mare bucluc din cauza mișcării țărănești, care depășește toate așteptările" [11].

Sesizată de înființarea cluburilor socialiste în satele din județul Teleorman, comisia agrară a P.S.D.M.R. trimite la fața locului delegați ai săi pentru a se clarifica asupra caracterului mișcării ce se iscase și a face

[10] Ibid.

[11] *N. Deleanu :* „Cluburile țărănești" (în „Mișcarea socială" nr. 3, din decembrie 1930).

propuneri. În zilele de 17 și 18 octombrie 1898 este organizată de către Consiliul general al P.S.D.M.R. o consfătuire cu reprezentanți ai cluburilor țărănești. S-a discutat asupra situației cluburilor de la sate, ajungîndu-se la concluzia că dezvoltarea uimitoare a mișcării țărănești comportă „o mai mare atenție, altfel ea va trece peste capul șefilor" [12]. Nădejde, Diamandy, Ficșinescu și Banghereanu, vorbind despre activitatea cluburilor, nu scăpau ocazia să ceară insistent evitarea răscoalelor [13]. Accentul a fost pus pe pregătirea alegerilor și s-au dat delegaților la consfătuire îndrumări în legătură cu aceasta [14].

Incapabili să stăvilească și să anihileze mișcarea țărănească și aflîndu-se sub presiunea elementelor revoluționare din partid, „generoșii" sînt deci nevoiți să accepte ideea creării de cluburi la sate. Ei întreprind însă totul pentru a face din cluburi instrumente de slujire a intereselor, înainte de toate electorale, ale burgheziei. În acest scop sînt alcătuite modelele unor „Statute ale clubului muncitorilor plugari", care, în esența lor, exprimă linia și țelurile elementelor burghezo-liberale. Au fost găsite două asemenea modele publicate în broșuri, primul în toamna anului 1898, iar al doilea la începutul anului 1899.

Statutul-model din 1898 [15] indica în primul capitol denumirea, apartenența și scopul clubului. Primul articol din acest capitol arăta că „se înființează în... (loc liber pentru menționarea comunei respective) un club sub numele de «Societatea muncitorilor plugari», care face parte din Partidul social-democrat al muncitorilor".

Articolul al doilea preciza că scopul clubului este :

„a) De a statornici frăția și unirea îndeobște între toți muncitorii fără deosebire, și mai ales între muncitorii plugari.

b) A lupta pentru luminarea și deșteptarea tuturor muncitorilor, și mai ales între muncitorii plugari.

c) A ajuta toate luptele Partidului social-democrat al muncitorilor, atît în ce privește îmbunătățirea traiului, cît și politica folositoare muncitorilor".

Capitolul al II-lea tratează despre mijloacele de folosit pentru îndeplinirea scopului. Se arată aci că clubul va închiria un local unde să aibă loc adunările și consfătuirile membrilor, va stărui a aduce cărți de citit folositoare muncitorilor și va cumpăra gazete care apără nevoile și interesele muncitorilor. Pentru îndeplinirea acestor trebuințe, clubul va da bani din fondul său.

Se arată apoi că clubul va stărui pe lîngă stat și comună, prin deputații și consilierii comunali ai partidului, „prin întruniri și petiții și prin orice alte mijloace îngăduite de legi, să se facă cantine școlare pe lîngă fiecare școală, unde copiii muncitorilor, pe lîngă învățătură, să primească gratis cărți, îmbrăcăminte și hrană. Ca astfel să poată și copiii muncitorilor să se lumineze prin învățătură".

Capitolul al IV-lea se referă la membrii clubului, indicînd că putea fi primit ca membru „orice muncitor... fie cu brațele, fie cu știința, fără

[12] Ibid ; vezi și „Lumea nouă" din 22 octombrie 1898.

[13] „Romînia muncitoare" din 1—5—8 martie 1909 (editorialul „O pagină din trecut").

[14] „Lumea nouă" din 5 noiembrie 1898.

[15] „Statutele clubului muncitorilor plugari din...", București, tipografia „Lumea nouă", 1898.

deosebire". O asemenea precizare, inclusiv folosirea improprie și eronată a termenului de „muncitor" în întreg cuprinsul statutului, era menită să deschidă porțile cluburilor pentru chiaburi și alte elemente exploatatoare de la sate ; în intenția „generoșilor", tocmai asemenea elemente trebuiau să aibă conducerea cluburilor țărănești.

Capitolele următoare se ocupă de drepturile și datoriile membrilor (cap. V), de retragerea și îndepărtarea membrilor (cap. VI), de compunerea, alegerea și sarcinile comitetului conducător al clubului (cap. VII), de adunări (cap. VIII) și măsuri generale (cap. IX).

Se prevedea ca în cadrul activității cluburilor socialiste la sate să figureze organizarea de adunări și întruniri publice, sărbătorirea zilei de 1 Mai etc. Comitetele executive ale cluburilor țărănești trebuiau să se ocupe „cu cercetarea membrilor dacă au sau nu drept de vot și dacă sînt înscriși în listele electorale" (cap. VII, art. 23).

În afara însă a mențiunii vagi cu privire la „îmbunătățirea traiului muncitorilor", amintită mai înainte, în cuprinsul statutului nu sînt menționate de loc revendicările economice vitale ale maselor de bază ale țărănimii, în primul rînd dreptul la pămînt.

Al doilea model de statut al „clubului muncitorilor plugari" [16] conține o serie întreagă de adăugiri. El este mult mai explicit în privința scopului urmărit de elementele burghezo-liberale și oportuniste din conducerea P.S.D.M.R. prin crearea cluburilor țărănești, precum și a mijloacelor de folosit pentru atingerea acestui scop. În fața avîntului de înființare de cluburi la sate și a caracterului revoluționar imprimat activității acestora de către masele țărănești, trădătorii din conducerea mișcării muncitorești simt nevoia să-și intensifice manevrele și diversiunile în mediul rural. În această lumină trebuie privit și noul statut al cluburilor țărănești.

Pe de o parte, acest statut cuprinde o serie de prevederi care, luate în sine, au pînă la un anumit punct caracter pozitiv. Astfel se arată că clubul va ține la sediul său întruniri, dacă se poate în fiecare duminică, la care atît membrii din comitet, cît și orice membru vor putea vorbi despre nedreptățile ce se întîmplă țăranilor și despre foloasele unirii lor. Orice țăran ce se crede nedreptățit, fie de arendaș sau proprietar, fie de autorități (primari, perceptori, zapcii etc.), se va plînge comitetului clubului, care e dator să asculte plîngerea și s-o trimită ziarului „Lumea nouă" pentru a fi publicată. Din banii clubului se vor ajuta țăranii care au vreo judecată cu arendașii sau cu autoritățile.

Se menționează apoi că clubul va lupta pentru a alege în comună un consiliu comunal din partea locuitorilor, va lupta să ia ființă și în celelalte sate cluburi de muncitori plugari și la alegerile pentru Cameră, în înțelegere cu Consiliul general al partidului, va lupta să aleagă deputați care să se îngrijească de binele țărănimii.

Toate acestea trebuiau însă realizate, după cum indică statutul în primul său capitol *„pe calea cea mai liniștită și legală"* (subl. ns.).

Autorii și inspiratorii acestui model de statut nu se pot reține să-și dezvăluie în modul cel mai fățiș și cinic scopul urmărit cînd cer con-

---

[16] „Statutele clubului muncitorilor plugari din...", București, tipografia „Lumea nouă" 1899.

ducerii clubului „să bage de seamă ca statutul, legea de față, să fie respectat de membrii clubului, să fie cu grijă *să nu se întîmple revoluție în comună* (subl. ns.), să facă propagandă și prin celelalte sate, unde nu-s cluburi, și să caute să înscrie în listele electorale pe toți sătenii cu drept de vot" (cap. VIII, art. 22).

Respectarea și apărarea legilor elaborate de burghezie și moșierime în interesele lor, evitarea rezolvării pe cale revoluționară a problemelor acute ale maselor muncitoare și asigurarea și sporirea scaunelor de deputați ale „generoșilor", — iată țelurile pe care le vizau renegații aflați în fruntea P.S.D.M.R. prin diversiunea lor la sate.

I. Nădejde declara că „scopul cluburilor este de a se respecta legile" [17].

În opoziție cu aceste elemente trădătoare, masele concep cluburile ca instrumente ale luptei revoluționare pentru satisfacerea revendicărilor lor arzătoare.

Acțiunea de creare de cluburi țărănești s-a extins cu o uimitoare repeziciune.

Potrivit unor cercetări întreprinse cu cîțiva ani în urmă, în județul Teleorman existau cluburi țărănești la începutul anului 1899 în 96 de comune, din totalul de 127 de comune ale acestui județ [18].

Mișcarea de întemeiere de cluburi țărănești cuprinde apoi județele învecinate : Vlașca, Olt și Romanați. În județul Olt fiinţau cluburi în 38 de comune ; în Vlașca — în 31 de comune, iar în Romanați — în 29 de comune [19].

Existau, de asemenea, un număr de cluburi în județele Dolj, Argeș, Dîmbovița, Buzău, Iași și Tutova.

În unele comune se organizează 2—3 cluburi, în fiecare cătun cîte unul.

Deosebit de concludent pentru amploarea mișcării de înființare de cluburi socialiste la sate este numărul mare al țăranilor înscriși în acestea. De pildă, în comuna Crăciuneii de Sus, județul Olt, toți țăranii capi de familie erau înscriși în club ; în comuna Vespești din același județ, din 139 de țărani capi de familie, 131 erau înscriși în club, deci aproape 95% din numărul lor total ; în comuna Crăciuneii de Jos, din 448 de țărani capi de familie, 363 s-au înscris în club chiar de la constituirea lui ; în comuna Putinei, județul Vlașca, peste 300 de țărani făceau parte din club ; numai într-un cătun, cum era cătunul Doncea, comuna Izbiceni din județul Romanați, 70 de țărani capi de familie erau înscriși în club etc. [20].

În cluburi intră, în afară de masa țăranilor săraci și mijlocași, și unele elemente chiaburești. Acestea ajung adeseori chiar în conducerea cluburilor, corespunzător liniei duse de elementele burghezo-liberale

---

[17] „Adevărul" din 28 ianuarie 1899.

[18] *Gh. Matei* și *P. Mioc* : „Despre mișcările țărănești și cluburile socialiste la sate", „Studii", anul 6, ianuarie-martie 1953, pag. 104.

[19] Ibid.

[20] „Studii" nr. 6, ianuarie-martie 1953, pag. 104 și 116.

din fruntea P.S.D.M.R. *. Alăturîndu-se într-un anumit grad maselor de bază ale țărănimii în lupta pentru pămînt și libertate, pătura chiaburilor tindea să-și rotunjească proprietățile și să-și întărească în general pozițiile pe seama moșierimii, care deținea un adevărat monopol economic și politic în viața rurală.

Sub presiunea țăranilor muncitori, care formau imensa majoritate a membrilor cluburilor, precum și datorită unor proprii interese, elementele chiaburești din conducerea unor cluburi sînt silite să acționeze într-o anumită măsură în direcția luptei de clasă antifeudale și să încalce astfel consemnele date de „generoși". Nu trebuie însă pierdut din vedere că burghezia satelor reprezenta un factor de frînare în activitatea cluburilor.

Alături de masele muncitoare se situează și un anumit număr de intelectuali de la sate, îndeosebi învățători. Aceasta se explică atît prin proveniența lor de clasă — unii învățători se ridicaseră din straturile de mijloc și mai arareori de jos ale țărănimii, cît și prin preocuparea de ani de zile a mișcării muncitorești pentru atragerea acestora în sprijinul ideilor socialiste, al propagandei socialiste la sate.

Referindu-se la activitatea de agitație și propagandă a social-democrației ruse în masa țărănimii, V. I. Lenin scria la sfîrșitul anului 1899 : „Apoi nu trebuie să uităm nici intelectualitatea de la sate, de pildă învățătorii, care sînt atît de înjosiți și din punct de vedere material și din punct de vedere spiritual, care pot să constate atît de îndeaproape și care simt pe propria lor piele lipsa de drepturi și asuprirea poporului, încît, în rîndurile lor (în condițiile unei creșteri continue a mișcării), dezvoltarea simpatiei față de social-democratism nu poate fi pusă nici o clipă la îndoială" [21].

S-a dispus chiar efectuarea unei anchete cu privire la comportarea învățătorilor în împrejurările frămîntărilor și mișcărilor țărănești de la sfîrșitul anului 1898 și începutul anului 1899 [22]. Iar mai apoi, cînd începe reprimarea, se întîlnesc printre arestați și învățători, care au trebuit a ispăși pedepse grele [23].

În adunările cluburilor țărănești, în opoziție cu conducerile acestora, care, de regulă, chemau la „liniște" și respectarea legilor, răbufneau cu putere din masa membrilor de rînd nemulțumirea și revolta împotriva nedreptăților, jafurilor și mizeriei, îndurate înainte de toate de pe urma lipsei de pămînt. S-ar putea da oricîte exemple în acest sens lămuritoare asupra a ceea ce sperau să obțină masele țărănești prin unirea lor în cluburi.

De pildă, în adunarea din 22 noiembrie 1898 a Clubului din Voivodina-Teleorman, săteanul Neamțu Andriaș se plîngea că, fiind învoit pe moșia proprietarului, i-a făcut munca toată cu mîinile, căci și-a pierdut vitele. La socoteală însă s-a văzut dator pentru ierbărit, deși n-a avut picior de vită, și, fiindcă n-a avut de unde să plătească, proprie-

* Ocupîndu-se de acțiunea de înființare de cluburi în satele din județul Teleorman, N. Deleanu arăta că acestea aveau de regulă sediul „în casa unui țăran mai ridicat..." („Spiritul vremii" nr. 3, din mai 1935).

[21] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 4, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 232.

[22] *I. C. Atanasiu* : „Mișcarea socialistă 1881—1900", București, 1933, pag. 300.

[23] Ibid.

tarul i-a luat porumbul cuvenit rămas din dijmă, lăsîndu-l pe el și familia sa muritori de foame [24].

În adunarea din 5 decembrie 1898 a Clubului din Țigănești-Teleorman, țăranii arată că trebuie să li se dea pămînt [25].

Țăranii Radu Ștefan și Ion Stoica Climnigea din Măgurele-Teleorman se plîngeau, de asemenea, în ședința clubului de lipsa de pămînt [26].

În adunarea de constituire a clubului din Moldoveni-Romanați, țăranii arată : „Ne-am înțeles ca, pentru binele și folosul nostru și înlăturarea greutăților ce ne apasă în timpul de față, să ne unim cu toții într-un club... afiliat la partidul muncitorilor din țara noastră" [27].

Într-o adunare a clubului din Smîrdioasa-Teleorman, membrii acestuia se arată hotărîți să dea riposta cuvenită uneltirilor și amenințărilor cioocoilor și slugilor lor. „Noi nu ne descurajăm și nu ne temem — declară ei —, ci mergem înainte spre a ne uni cu toții, pentru că știm că aceia care vor să ne descurajeze nu ne vor binele... Cînd ne-am despărțit am strigat : Să trăiască socialiștii !" [28].

Alarmați de avîntul organizării de cluburi țărănești și de caracterul de instrumente ale luptei revoluționare imprimat acestora de către mase, prefecții din județele cuprinse de iureșul mișcării expediază către guvern rapoarte după rapoarte.

Prefectul județului Romanați, de pildă, informînd la 18 februarie 1899 despre „mișcări pentru înființarea de cluburi cu tendințe sedițioase", adăuga : „Rapiditatea cu care se propagă mișcarea... mă îngrijește de ordinea publică, mai ales că *locuitorii, prin solidarizare, prin cluburi, au anihilat aproape autoritatea comunală...*" [29] (subl. ns.).

Motivul principal de neliniște și spaimă a claselor dominante și a uneltelor lor izvora din faptul că se aflau de acum în fața unei mișcări țărănești care pășea pe calea organizării, sub îndrumarea și cu sprijinul frățesc al mișcării muncitorești socialiste.

Cluburile țărănești întrețin o legătură vie, organică cu Clubul muncitorilor din București, în care elementele muncitorești revoluționare dețineau poziții însemnate. În condițiile trădării tot mai fățișe a intereselor clasei muncitoare de către elementele burghezo-liberale din Consiliul general al P.S.D.M.R., Clubul muncitorilor din București devine în fapt nucleul și centrul motor al mișcării revoluționare. Aci veneau, înfruntînd cu curaj și eroism opreliștile și persecuțiile autorităților burghezo-moșierești, delegații cluburilor sătești pentru a depune procese-verbale de întemeiere a cluburilor, a primi sigilii, registre, materiale de propagandă și îndrumări, pentru „a lua înțelegere", cum se spunea. Deși ele însele prizoniere pînă la un punct ale tacticii „legale" la sate, elementele muncitorești priveau cu înțelegere și simpatie profundă lupta revoluționară a maselor țărănești, sprijinind în fapt această luptă.

Țăranii organizați în cluburi manifestau o mare încredere în sprijinul muncitorimii. Ei numeau pe muncitorii de la Clubul din București

[24] „Lumea nouă" din 6 decembrie 1898.
[25] „Lumea nouă" din 13 decembrie 1898.
[26] „Lumea nouă" din 17 ianuarie 1899.
[27] „Lumea nouă" din 20 decembrie 1898.
[28] Ibid.
[29] „Studii" anul 6, ianuarie-martie 1953, pag. 120.

„adevăraţii lor părinţi", iar pe trădătorii care-i îndemnau la „linişte" sau o activitate „legală" — „şarlatani" [30].

Autorităţile nu conteneau să semnaleze caracterul organizat al mişcării ţărăneşti, înainte de toate legătura sa cu Clubul muncitorilor din Bucureşti.

Din judeţul Vlaşca se raporta că înfiinţarea de cluburi socialiste s-a făcut cu ajutorul unor „agitatori din Teleorman", care „sînt în legătură cu Clubul muncitorilor din Bucureşti". Se arăta totodată că locuitori dintr-o serie de comune „au fost în zilele de 20 şi 30 ianuarie la Clubul muncitorilor din Bucureşti spre a cere autorizare de înfiinţare de cluburi şi a li se da instrucţiuni" [31].

Din alte judeţe se comunica, de asemenea, că legăturile cluburilor ţărăneşti cu Clubul muncitorilor din Bucureşti „e sigur că se întreţin pe ascuns", că locuitorii strîng bani pentru a trimite delegaţi la centru, că ziarul „Lumea nouă" se citeşte „în atrupamente pe uliţele satelor" etc. [32].

Organe ale siguranţei din Bucureşti înştiinţau forurile superioare că delegaţi ai cluburilor ţărăneşti au venit la clubul muncitorilor „cu proces-verbal şi o reclamaţie ascunse într-un ciomag" sau „ascunse în tălpile cizmelor peste care puseseră alte branţuri" etc. [33].

Într-o notă intitulată „Informaţiuni culese din cîteva comune din judeţul Romanaţi asupra mişcării ţăranilor", datată 29 ianuarie 1899 şi găsită în arhiva lui D. A. Sturdza *, sînt redate fapte de o semnificaţie aparte pentru problema în studiu. Fiind vorba de un raport secret, special întocmit pentru şeful guvernului care era interesat în cunoaşterea adevărului, stările de lucruri prezentate în acest document se apropie într-o mare măsură de realitate. Semnalînd mai întîi că mişcarea ţărănească se manifestă pretutindeni, în unele comune „pe faţă", iar în altele „pe tăcute", nota sus-menţionată se opreşte apoi asupra modului în care ideea de creare de cluburi s-a propagat din sat în sat şi asupra legăturilor cu Clubul muncitorilor din Bucureşti. „Prin comunele vizitate de mine — arată autorul notei —, emisari străini se zice că nu au cutreierat. Ideea de întruniri şi de constituire de cluburi cu comitete alese din sînul lor le-a venit din comunele învecinate, aşa că a fost destul ca ideea să plece dintr-o singură comună, unde propaganda s-a făcut bine, şi ea s-a lăţit cu iuţeala fulgerului".

„Ceea ce a făcut şi mai rău au fost călătoria unora dintre ţărani la Bucureşti şi întoarcerea lor înapoi cu capul ameţit de buna primire ce li s-a făcut şi de multele făgăduieli ce li s-au făcut".

„Un ţăran din comuna Cioroiu, care face parte din comitetul clubului şi care a fost la Bucureşti împreună cu un alt coleg al lui din comitet, îmi spunea că au fost lăsaţi nesupăraţi de nimeni pînă la gară la Bucureşti, dar că acolo poliţia i-a percheziţionat şi, negăsind nimic

[30] Loc. cit., pag. 124 şi 127.
[31] Loc. cit., pag. 116.
[32] Loc. cit., pag. 116, 119 şi 126.
[33] Loc. cit., pag. 116 şi 129.
* Nota se află în Biblioteca Academiei R.P.R., secţia manuscrise, fondul D. A. Sturdza, mapa 10 (Documente privind mişcările ţărăneşti).

asupră-le, le-a dat drumul ; după aceea ei s-au dus în oraș în strada Doamnei, unde erau chemați, au fost poftiți pe scaune, li s-a vorbit frumos, dîndu-li-se niște cărți dintre care unele erau statutele clubului...

După întoarcerea în sat s-au strîns să citească cărțile ; speriați însă că o să vie de la Caracal autoritățile asupra lor, au trimis la Clubul din București petiție recomandată la poștă ca să-i șteargă din club. Starea de surescitare în care am găsit pe cioroieni denotă că demarșa lor nu este serioasă, ci a fost luată numai ca pretext pentru inducerea în eroare a autorităților".

În notă se trage concluzia că agitația este mai mare în comunele care au trimis delegați la București, cum sînt Cioroiu, Fălcoiu, Osica Mică și altele.

Documentul respectiv semnalează și accentuează asupra faptului că țăranii se plîng de învoielile grele ce le au cu proprietarii și arendașii, de lipsa de pămînt și de nedreptățile de tot felul pe care le au de îndurat. „Ceea ce mi s-a părut curios la țărani — se arată aci — este raționamentul lor în privința moșiilor ce au ciocoii. Un bătrîn din Osica Mare îmi spunea despre o mare proprietăreasă din București că de unde are ea, o femeie singură, o moșie așa de mare care începe în Romanați și se termină în Olt, pe cînd ei, țăranii, cu miile, n-au nici măcar cîte un petic din acea moșie ? A cercetat cineva sineturile ca să vadă cu ce drept stăpînește dînsa, un trup singur, atîta întindere ?...

Cum moșia este destul de mare, să le dea și lor o bună parte dintr-însa, căci nu le trebuie toată, și dacă nu se poate să o ia degeaba, ar plăti-o ei cînd o da dumnezeu".

Asemenea raționamente ale țăranilor, legate de revendicarea dreptului lor asupra pămîntului moșieresc, stîrneau neliniștea cea mai mare a claselor dominante și guvernanților lor.

Aceasta arată totodată obiectivul principal al mișcării țărănești de organizare de cluburi, contrar țelurilor scontate de elementele burghezo-liberale din fruntea P.S.D.M.R.

Pătrunderea treptată, începînd cu ani în urmă, a ideilor socialiste în masele țărănești avusese ca rezultat stimularea luptei de clasă la sate. În inima țăranului năpăstuit, lipsit de pămînt și trăind în sărăcie și mizerie înfiorătoare, dar care aflase cîte ceva din învățăturile socialiste izbăvitoare, încolțiseră speranțe mari. El identifica socialismul cu recunoașterea și sprijinirea în primul rînd a dreptului său la pămîntul pe care trudea. În acest sens, ziarul „Lumea nouă" arăta că „ei (țăranii) știu foarte bine că socialiștii cer ca pămîntul să fie al celor ce-l muncesc, iar cei ce-l muncesc sînt sătenii, care astăzi sînt robii ciocoilor" [34]. De aceea, chiar și atunci cînd cei numai cu numele socialiști veneau să le vorbească, țăranii erau înclinați să-i considere drept prietenii și apărătorii nevoilor lor. În asemenea situație, însăși propaganda „generoșilor" în problema țărănească, deși viza scopuri contrare intereselor și năzuințelor celor mai vitale ale țărănimii muncitoare, fiind desfășurată sub etichetă socialistă, a avut prin însuși acest fapt un anumit rezultat pozitiv. „Țăranii ascultau propaganda — avea să mărturisească I. Nă-

[34] „Lumea nouă" din 3 ianuarie 1899

dejde —, dar tot ce se alegea mai mult era să li se dea pămînt..." [35]. Programul țăranilor, declara el, „se mărginea la pămînt și libertate" [36].

Din această cauză, nu o dată „generoșii" aveau să se tînguie pentru greșeala de a fi dus propagandă „socialistă" la sate și de a fi acceptat cluburile țărănești.

* * *

Reuniți și organizați în cluburi, țăranii își intensifică lupta. În multe părți, ei se opun învoielilor împovărătoare impuse de proprietari și arendași, năvălesc asupra conacelor boierești, rup învoielile și cer împărțirea moșiilor. Mișcarea țărănească de organizare în cluburi evoluează rapid spre o mișcare generală pentru pămînt și o viață mai bună.

În unele locuri izbucnesc în primele luni ale anului 1899 răscoale violente. În comuna Cucuruz, județul Vlașca, se răscoală 300 de țărani. Femei și copii se alătură bărbaților. Răsculații se opun jafului arendașului și arestării unor membri ai clubului. Sînt formate și postate caraule, care nu lasă pe nimeni să intre sau să iasă din comună.

La Șerbănești de Sus, județul Olt, unde, de asemenea, are loc o răscoală, „subprefectul C. Perieteanu și ajutorul subprefecturii au fost bătuți măr de țărani" [37].

La Buzești-Olt, peste 400 de țărani se înarmează cu ciomege și se constituie în grupuri. Prefectul raportează despre „atitudinea lor foarte îndîrjită și cu desăvîrșire nerespectuoasă față de toate autoritățile", despre spusele țăranilor că „legile socialiștilor sînt legile lor" și cere să se trimită urgent la fața locului trupe [38].

Deplasîndu-se prin satele din județul Olt, unde răscoalele iau o amploare deosebită, procurorul general Ștefu comunică ministrului Justiției că „în toate părțile sătenii cer pămînt și micșorarea dijmei" [39].

Sînt semnalate, de asemenea, răscoale în comunele Uda-Păciurii, Slăvitești (Teleorman), Drăgămești, Floru, Icoana, Corbu (Olt), Drăgoești (Ilfov), Dobrosloveni, Cezieni (Romanați), Slobozia, Izvoarele, Șerbănești, Tuțulești (Argeș), Cetate (Dolj), Ceptura (Prahova), Gura-Sărăței, Dara, Mihăilești (Buzău) etc. [40].

„Cauza revoltei din Slobozia — arăta procurorul de Argeș — este înființarea clubului socialist și credința ce au locuitorii că numai grație lui vor căpăta pămînt..." [41].

Țăranii din Bîrca-Ilfov declară grevă, „refuzînd să-și vîndă forța de muncă arendașului care impunea învoieli agricole barbare" [42].

Caracteristică pentru spiritul de luptă ascuțit al maselor țărănești este răscoala din februarie 1899 de la Poiana-Dolj. Un număr de 170 de țărani lipsiți de pămînt ocupă moșia lui Ilariu Marincu, pe care-și sapă

---

[35] „Noua revistă romînă" nr. 33, din 1 mai 1901, pag. 388—389.
[36] *I. Nădejde:* „V. G. Morțun — biografia lui, genealogia și albumul familiei Morțun", București, 1924, pag. 24.
[37] „Epoca" din 19 ianuarie 1899.
[38] „Studii", anul 6, ianuarie-martie 1953, pag. 123—124.
[39] Loc. cit., pag. 124.
[40] Loc. cit., pag. 118—149.
[41] Loc. cit., pag. 148.
[42] „Adevărul" din 27 ianuarie 1899.

bordeie sau ridică corturi, instalîndu-se în acestea cu avutul lor sărăcăcios. În vîrful unei prăjini este înălțată și fîlfîie o pînză roșie. Venit la fața locului, prefectul județului Olt, Vrăbiescu, încearcă prin amenințări să alunge pe răsculați. Totul este însă zadarnic. Țăranii răspund într-un glas : „Nu ne mișcăm de aici, voim pămînt" [43].

Izgonit, prefectul revine cu două companii de soldați și cu întreaga secție de jandarmi din Calafat. Răsculații se organizează pentru apărare, săpînd șanțuri adînci în jurul locului unde se mutaseră. Emisari ai lor pornesc spre comunele din jur, chemîndu-le în ajutor, la luptă comună.

Cînd procurorul somează pe revoltați să se predea, aceștia refuză, strigînd toți cu îndîrjire : „Voim pămînt !".

Au urmat acte de represiune fără seamăn. Arestații au fost dezbrăcați în frigul iernii, legați cu funii și lanțuri de copaci și torturați barbar. Colibelor și avutului mizer al țăranilor alungați li s-a dat foc [44].

Frămîntările și luptele țărănești din anii 1898—1899 se îmbină cu acțiuni de o intensitate crescîndă ale clasei muncitoare împotriva exploatării crunte și a bunului plac al patronilor. Grevele se înmulțesc. Cea mai importantă dintre acestea este greva generală a tipografilor din București, care durează din decembrie 1898 pînă în martie 1899. Ea coincide deci în timp cu mișcarea de creare de cluburi socialiste la sate și cu frămîntările și răscoalele țărănești.

Lucrătorii tipografi din capitală manifestă un puternic spirit de solidaritate și combativitate împotriva ofensivei patronale. „Greva lucrătorilor tipografi — scria „Lumea nouă" — e cea mai bine organizată și cea mai bine pregătită din toate grevele cîte au fost pînă acum în Romînia" [45].

Muncitorii tipografi din celelalte centre din țară, precum și alte categorii de muncitori, s-au solidarizat cu tipografii din București.

Greva s-a încheiat cu victoria parțială a muncitorilor. „Lupta pe care va trebui s-o pregătim pentru viitor — glăsuia în cuvinte înălțătoare apelul de încetare a grevei — să fie lupta desăvîrșitei noastre victorii. Avem timpul s-o pregătim spre binele nostru și al urmașilor noștri !" [46].

De asemenea, în ianuarie 1899 croitorii hotărăsc să declare o grevă generală. Adresa lor către patroni este semnată de I. C. Frimu.

Au loc în aceeași perioadă mișcări greviste la Ploiești, Brăila, Galați, Iași etc.

Concomitent se manifestă tot mai viu tendința muncitorilor spre organizare pe baze sindicale.

Toate acestea vădeau creșterea conștiinței de clasă a proletariatului. Trecerea pe plan internațional a orînduirii capitaliste în stadiul imperialismului, ale cărui trăsături începeau să-și facă apariția și în țara noastră, marchează și în mișcarea muncitorească punctul de pornire spre o etapă nouă. Vechile metode de luptă se dovedeau insuficiente. Se impunea necesitatea adoptării de noi metode și a renunțării la unele vechi, perimate.

---

[43] „Voința Craiovei" din 25 februarie 1899.

[44] „Lumea nouă" din 28 februarie 1899 și „Voința Craiovei" din 25 februarie 1899.

[45] „Lumea nouă" din 17 ianuarie 1899.

[46] „Gutenberg" din 1 aprilie 1899.

Valul de luptă împotriva exploatării şi asupririi capitaliste-moşiereşti este în continuă creştere la oraşe şi sate.

Alarmate, clasele dominante recurg la metoda clasică a represiunilor. Disputele dintre liberali şi conservatori încetează, iar guvernul, condus de marele latifundiar D. A. Sturdza, trece la acţiune împotriva maselor, cu concursul deplin al „opoziţiei". O teroare rareori întîlnită este dezlănţuită la începutul anului 1899 împotriva mişcării muncitoreşti şi ţărăneşti. Muncitorii sînt arestaţi, maltrataţi şi condamnaţi. Gh. Marinescu, fondatorul Clubului din Zimnicea, este din nou arestat, purtat vreme îndelungată prin judecăţi şi condamnat. I. C. Frimu, care se deplasase prin satele din Teleorman, este dat în judecată pe motiv de ultragiu. Se recurge din nou la metoda expulzărilor, menită să submineze unitatea internaţionalistă a clasei muncitoare. Organele siguranţei şi poliţiei sînt mobilizate pentru a împiedica prin orice mijloace delegaţii cluburilor ţărăneşti să vină la Clubul din Bucureşti.

Judeţele unde fiinţează cluburi şi au loc răscoale sînt puse sub o strictă supraveghere. Un întreg cortegiu de autorităţi, însoţite de unităţi de jandarmi şi armată, se năpustesc asupra satelor. Corespondenţa, registrele şi bibliotecile cluburilor sînt confiscate. Un mare număr de ţărani, în primul rînd conducători ai cluburilor socialiste la sate şi ai răscoalelor, sînt arestaţi, schingiuiţi şi condamnaţi la ani grei de temniţă. Au loc scene de sălbăticie şi cruzime feroce. La Buzeşti-Olt, de pildă, însuşi comandantul trupelor trimise pentru înăbuşirea răscoalei, locotenent-colonelul Sendrea, bătea în corpul de gardă pe ţăranii arestaţi peste obraz şi gît, pînă la sînge, cu o cravaşă şi apoi cu chingi, înainte de a-i preda spre judecare [47].

În alte părţi, de asemenea, ţăranii sînt bătuţi cumplit şi apoi, cu oasele sfărîmate, aruncaţi în închisoare [48].

Ferocitatea şi nelegiuirile autorităţilor se abat în acelaşi timp asupra bătrînilor, femeilor şi copiilor. Se întîlnesc cazuri cînd femeile sînt bătute, înţepate cu sabia, li se taie cozile etc. [49]. Procese monstruoase sînt intentate fruntaşilor şi multor militanţi ai cluburilor socialiste la sate şi ai răscoalelor ţărăneşti. La 7 aprilie 1899 sînt judecaţi la Tribunalul din Slatina 80 de asemenea luptători, o mare parte dintre ei primind condamnări grele. Instanţe ca Tribunalele din Turnu Măgurele, Caracal, Craiova etc. se ocupă luni în şir, pînă în toamna anului 1899, cu judecarea şi condamnarea unui mare număr de ţărani.

În vîltoarea prigoanei celei mai cumplite s-au vădit spiritul de luptă, abnegaţia şi eroismul clasei muncitoare, precum şi al maselor ţărăneşti.

Prin intermediul presei sale şi în cadrul unor întruniri, mişcarea muncitorească îşi ridică glasul de protest împotriva samavolniciilor claselor dominante, afirmîndu-şi totodată hotărîrea de a continua lupta. La reuniunea din ziua de 23 ianuarie 1899 de la Clubul muncitorilor din Bucureşti s-a adoptat o moţiune prin care se arăta că muncitorii capitalei protestează cu energie împotriva arestărilor şi torturilor comise împotriva căpeteniilor cluburilor ţărăneşti [50].

---

[47] „Lumea nouă" din 28 februarie 1899.
[48] „Adevărul" din 1 februarie 1899.
[49] „Lumea nouă" din 28 martie 1899.
[50] „Lumea nouă" din 31 ianuarie 1899.

La 27 februarie 1899 a avut loc tot la Clubul muncitorilor din București o nouă întrunire la care, în ciuda amenințărilor și persecuțiilor, au participat peste 300 de muncitori. În moțiunea adoptată cu acest prilej se protestează din nou împotriva terorii sîngeroase dezlănțuite la orașe și sate.

Întrunirea decide ca, în fața trădării tot mai fățișe și mîrșave săvîrșite de elementele burghezo-liberale din conducerea P.S.D.M.R., speriate de orientarea revoluționară a cluburilor țărănești și de amploarea luptelor populare la orașe și sate, Comitetul executiv al Clubului muncitorilor din București să ia, pînă la noi dispoziții, „conducerea întregii organizații" [51].

Supus persecuțiilor de tot felul, mereu înconjurat de agenți secreți ai guvernului și mereu amenințat, Clubul muncitorilor din București este apărat cu hotărîre de muncitorii conștienți și-și desfășoară pe mai departe activitatea. El duce o campanie susținută de apărare și sprijinire a țăranilor, aflați în grea luptă și grele încercări.

Aduse la desperare și însuflețite de solidaritatea și sprijinul frățesc al clasei muncitoare, masele țărănești înfruntă cu dîrzenie teroarea baionetelor, dînd dovadă de acte de o rezistență impresionantă. Autoritățile venite în sate dimpreună cu forțele represive sînt alungate, iar uneori sechestrate și bătute. Cluburile desființate, prin arestarea comitetelor și confiscarea actelor lor, sînt în multe locuri reconstituite rapid. De pildă, în comuna Frăsinetu-Vlașca, jandarmii desființează clubul la 23 ianuarie 1899 ; a doua zi însă, la 24 ianuarie, 100 de țărani înființează altul [52].

Organizarea în cluburi, după exemplul cluburilor muncitorești, stimulase în masele țărănești un puternic spirit de solidaritate de clasă. Sate întregi se pun în mișcare pentru apărarea țăranilor amenințați cu arestarea sau pentru eliberarea celor căzuți în mîinile dușmanului. Peste 300 de țărani din comuna Cucuruz-Vlașca eliberează cu forța pe capul mișcării lor, care fusese arestat [53]. Aproximativ 150 de țărani intră în Alexandria pentru a protesta împotriva devastării cluburilor [54].

Un ofițer care a luat parte la reprimarea mișcărilor țărănești declara că „o mai mare solidaritate ca atunci el n-a văzut. Arestînd 2—3, venea tot satul... și se declarau arestați. spunînd : ori toți, ori nici unul" [55]. Cînd în comuna Corbu, județul Olt, căpitanul care comanda unitatea militară venită să înăbușe răscoala a cerut sătenilor pe capii „revoluției", aceștia au răspuns că „ei merg cu toți la Buzești (unde urmau să fie duși arestații pentru anchetă), dar pe cei doi consăteni nu pot să-i dea" [56].

Prefectul județului Olt raporta că, întrebînd pe cei 400 de țărani din comuna Drăgănești veniți la subprefectură ce însemnează această

[51] „Lumea nouă" din 8 martie 1899.
[52] Ibid.
[53] „Adevărul" din 26 ianuarie 1899.
[54] Ibid.
[55] „Adevărul" din 31 ianuarie 1899.
[56] „Lumea nouă" din 7 februarie 1899.

mișcare, aceștia răspund „îndrăzneți și cu semeție că ce face o lume fac și ei și unde merge o lume, merg și ei, cerînd să eliberăm pe președintele (clubului) din arest" [57].

Autoritățile erau îngrijorate de starea de spirit din armată, formată în imensa ei majoritate din țărani. Presa relata, de pildă, că un mare număr de soldați din Regimentul 20-Teleorman, cu garnizoana în Turnu-Măgurele, făceau parte din cluburile socialiste, că aproape toți călărașii cu schimbul erau înscriși în cluburi și posedau broșuri incendiare [58].

Din județul Olt se raporta la București că nu puteau fi folosite pentru înăbușirea răscoalelor trupe din regiune, pentru că „ar fraterniza cu ei" (cu țăranii) și se cereau trupe din capitală [59].

Procesele înscenate conducătorilor și multor participanți la mișcarea țărănească sînt transformate în manifestări impresionante ale solidarității maselor cu cei judecați și condamnați. Un martor ocular descrie următoarele scene de acest fel petrecute la Turnu-Măgurele :

Cînd arestații din unele sate din județul Teleorman, în număr de aproape 40, sînt aduși cu un tren special la reședința județului, țăranii teleormăneni îi întîmpină cu căldură chiar în gară. Mulțimea țăranilor devine apoi și mai mare cînd acuzații sînt aduși sub escortă la judecătorie. În jurul acestora se adună, în însăși incinta judecătoriei, rudele, prietenii și tovarășii lor, întîmpinîndu-i cu brațele întinse. Printre martorii numeroși care au depus în favoarea inculpaților „a fost ceva înălțător de a asculta un bătrîn cu plete lungi, albe, vorbind despre socialism. Mulțimea devine și mai aprinsă. Escorta nu mai putea împiedica saluturile ce veneau din ambele părți. Simțeai cum pe această masă de prizonieri și oameni liberi un singur suflu o unea, plin de speranță, de dorința unui viitor mai bun" [60].

În condițiile frămîntărilor și zguduirilor înfățișate mai sus începe să se manifeste un fenomen de o mare semnificație pentru evoluția ulterioară a evenimentelor. E vorba de un început al vădirii incapacității claselor dominante de a mai conduce numai cu metodele vechi. Apar unele simptome, nedefinite încă clar, ale crizei politice a regimului burghezo-moșieresc. Clasele exploatatoare nu se mai pot bizui exclusiv pe teroare, pe forța armelor. Ele sînt silite să tragă anumite concluzii din confruntările și încercările la care au fost supuse. Astfel, o dată cu accentuarea terorii, burghezia și moșierimea se orientează de acum și spre unele metode noi, în scopul de a-și menține dominația de clasă.

---

[57] „Studii", anul 6, ianuarie-martie 1953, pag. 127.

[58] „Epoca" din 3 februarie 1899.

[59] „Studii", anul 6, ianuarie-martie 1953, pag. 124.

[60] *Dr. B. Liber :* „A. Doctor's Apprenticenship-Autobiographical Skekschs" („Ucenicia unui doctor — schițe autobiografice"), New York, 1957, ediția a II-a. pag. 281—282.

Autorul adaugă că printre numeroasele discuții auzite la proces reproduce una plină de semnificație :

„— Măi, spune-mi ce fel de suciliști (adică socialiști — *n.n.)* sînt și ăștia ? Văd că ei sînt romîni (țărani) ca și noi.

— Ce, ai crezut că sînt lighioane ?

— Dacă e așa, noi toți putem fi suciliști

— O să fim ! Trebuie ca noi să fim stăpînii munculiței noastre.

Destul au fost ciocoii !"

Pe această linie se înscrie tentativa de afișare și reclamă făcută aripii zise de stînga a partidului liberal pentru intensificarea demagogiei sociale și a manevrelor politice, pentru inducerea în eroare a maselor asupra adevăratului caracter al acestui partid. Unul dintre reprezentanții mai tipici ai acestei aripi, Spiru Haret, sprijinindu-se pe unii învățători și alte elemente din burghezia satelor, întreprinde eforturi de a contrapune curentului impetuos spre înființarea de cluburi socialiste la sate și luptei pentru pămînt un curent spre înființarea de bănci populare. În toamna anului 1898 (stranie coincidență !) are loc un fapt concludent în acest sens : o reclamație se produce contra învățătorului Grigore Rădulescu, din comuna Bezdeag-Dîmbovița și o anchetă se ordonă revizorului. Dar rezultatul raportului revizorului către Ministerul Instrucției publice este invers. Spiru Haret propune regelui, și regele aprobă decorarea învățătorului pentru activitatea depusă prin înființarea „societății cooperative" a locuitorilor din Bezdeag, intitulată „Malu-de-Răsură". Scopul mărturisit al societății era : a încuraja comerțul și industria romînă ; a împrumuta pe societari și particulari în caz de trebuință ; a capitaliza spre fructificare economii depuse de membrii ei [61].

Faptul este dat publicității într-o largă măsură, atît prin Monitorul oficial, cît și prin alte periodice ale vremii. Revista „Albina" publică în întregime raportul către rege și scrisoarea lui Haret cu ocazia decorării învățătorului din Bezdeag [62].

Se întreprinde apoi un nou pas în acest sens. Un învățător din Gorj, Gh. Dumitrescu-Bumbești, este numit subrevizor școlar la Mehedinți, cu însărcinarea specială de a propaga înființarea de bănci populare. În cursul anului 1899, respectivul a lucrat în Mehedinți, iar în anii următori a trecut în celelalte județe din Oltenia și apoi a activat în toată țara. S-au înființat în 1899 un număr de 20 de bănci populare [63]. Cît privește caracterul acestora, însuși un publicist din trecut recunoaște că băncile populare „îmbrăcau atît din punct de vedere juridic, cît și ca metode de lucru forma unor întreprinderi de structură capitalistă. Toți acei care au susținut contrariul nu au putut-o dovedi, deoarece aceste instituții nu aveau în structura lor elemente socotite ca necesare a imprima unei întreprinderi caracterul cooperativ" [64].

Un alt fapt care merită a fi semnalat, pe linia celor arătate mai sus, este activizarea curentului politic „țărănist", avînd în frunte pe C. Dobrescu-Argeș. „Gazeta țăranilor", scoasă de acesta, enunță în 1899 un program de acțiune pentru „ridicarea țărănimii". În esență, atît acest curent, cît și cel legat de crearea de bănci populare serveau interesele chiaburimii, reazem al regimului burghezo-moșieresc la sate. Practicînd o largă demagogie în problema țărănească, făcînd o serie de promisiuni pe chestiuni minore, curentele menționate tindeau să sustragă masele țărănești de sub influența mișcării muncitorești și să le abată de la lupta revoluționară.

---

[61] *Mircea V. Pienescu :* „Instituții de credit agricol țărănesc. Spiru Haret și începuturile mișcării băncilor populare. 1898—1903", București, 1933, pag. 11—12.

[62] „Albina" din 24 ianuarie 1899.

[63] *Mircea V. Pienescu :* „Instituții de credit agricol țărănesc. Spiru Haret și începuturile mișcării băncilor populare. 1898—1903", București, 1933, pag. 16.

[64] Loc. cit., pag. 10.

La acestea s-ar putea adăuga un alt fapt, anume aducerea în parlament de către guvernul liberal în februarie 1897 a proiectului de înființare a unei „Case rurale", menită, zice-se, să slujească drept „mijlocitor între marii proprietari și țărani, pentru trecerea în loturi a pămînturilor celor dintîi asupra celor de-al doilea".

Manevra cu înființarea Casei rurale se încadra în paleativele de „reforme" ce se succedau în această perioadă, pentru amăgirea maselor de la sate și temperarea spiritului lor de nemulțumire și revoltă, pentru împiedicarea rezolvării problemei țărănești pe o cale revoluționară.

„Proiectul de față are bunul de a asigura țara împotriva tuturor agitațiunilor care ar putea tulbura pătura muncitoare" — mărturisea moșierul Iepurescu în Cameră [65].

Deoarece credite prin Casa rurală nu puteau obține decît elemente cu posibilități de garanție și solvabilitate, aceasta ajuta, de fapt, burgheziei satelor să-și întărească pozițiile, în timp ce la celălalt pol se accentua procesul de sărăcire a maselor țărănești.

„Înființarea Casei rurale — declara cu cinismu-i recunoscut Vintilă Brătianu — va accentua și mai mult selecțiunea ce începe să se facă astăzi... Casa rurală va veni forțamente să facă liberă o parte din resursele proprietarilor mari de aci ; pe de altă parte, Casa rurală, fără pretențiune de împroprietărire generală, va face disponibile o parte din brațele de la țară" [66].

În același timp, nu o dată s-au făcut mărturisiri cum că măsura înființării Casei rurale venea în sprijinul în primul rînd al moșierilor falițI, permițîndu-le să-și vîndă moșiile înglodate în datorii cu prețuri ridicate [67].

În legătură cu cele de mai sus, trebuie relevat, de asemenea, că clasele dominante sînt aduse în situația de a-și schimba poziția și față de mișcarea muncitorească.

Ele nu mai au încredere în capacitatea elementelor burghezo-liberale din conducerea P.S.D.M.R. de a menține activitatea acestui partid în granițele „căii legale" și de a rezista tumultului popular. Pornind de la aceasta și căutînd totodată să dea partidului său o coloratură pretins de „stînga", burghezia liberală, de conivență cu agenții ei din conducerea P.S.D.M.R., se decide să purceadă la desființarea partidului muncitoresc și absorbirea în rîndurile ei a elementelor cunoscute sub numele de „generoși". Burghezia și moșierimea sperau astfel să dea lovitura de grație, mortală, mișcării muncitorești.

Împrejurările dramatice de la sfîrșitul anului 1898 și începutul anului 1899 duc la ruperea oricăror măști de pe fețele „generoșilor", prezentîndu-i în adevăratul lor chip de trădători ai mișcării muncitorești. Cu accente tot mai puternice de furie se ridică aceștia împotriva revendicărilor drepte și acțiunilor revoluționare ale maselor muncitoare. Recunoscînd că propaganda la sate „a avut consecințe pe care noi atunci (la Congresul al V-lea al P.S.D.M.R. — *n.n.)* nici nu le puteam prevedea...",

[65] „Lumea nouă" din 22 februarie 1897.

[66] *Vintilă Brătianu :* „Scrieri și cuvîntări", vol. II, București, 1938, pag. 61 și 87.

[67] „Lumea nouă" din 20 și 21 februarie 1897 ; vezi și *Emil Lăzărescu :* „Casa rurală și chestiuni țărănești", București, 1903, pag. 10.

că în locul unei „acțiuni moralizatoare" s-a ajuns la o largă mișcare de „răzvrătire" [68], elementele burghezo-liberale nu mai contenesc cu apelurile la „liniște", la revenirea pe o cale „legală" și cu calomnierea și condamnarea acțiunilor revoluționare. [69]

Dar masele nu dau ascultare unor astfel de chemări. Valul revoluționar trece peste capul trădătorilor. Înspăimîntați, aceștia se disculpă, își vădesc fără echivoc ostilitatea față de masele muncitoare și pregătesc trădarea fățișă și definitivă.

V. G. Morțun, care de la început se pronunțase împotriva mișcării de înființare a cluburilor țărănești [70], declara cu grandilocvență în parlament la 21 ianuarie 1899 : „Vom vedea... împreună care sînt vinovații și să cerem pedepsirea lor fără nici o milă. Și declar de pe acum că, dacă s-ar putea arunca, nu numai asupra mea, dar asupra partidului socialist (e vorba de conducerea burghezo-liberală — *n.n.*), că a fost în țara aceasta vinovat de vreo răscoală țărănească, îmi iau angajamentul moral de a-mi da demisiunea din Cameră și de a face să nu se mai audă de numele meu în politică cîte zile voi mai avea".

Ceva mai tîrziu, același Morțun publică în „Lumea nouă" un editorial, străbătut de la început și pînă la sfîrșit de nemulțumirea și furia pe care i-o pricinuia direcția ce o luaseră evenimentele la sate ; el dezvăluie fără ocol scopurile urmărite de clica trădătoare prin propaganda și acțiunea sa la sate, încearcă să facă un bilanț al celor petrecute și să tragă concluzii.

După ce se referă la situația mișcării socialiste în București, la „vrajba dintre pătura cultă și muncitorime", vorbind apoi despre avîntul de creare de cluburi țărănești, Morțun conclude că „această întemeiere de cluburi în niște momente așa de critice pentru partidul socialist era o mare greșeală..." Acțiunea „legală" pe care și-a propus-o conducerea P.S.D.M.R. la sate — arată el — „trebuia făcută în niște condițiuni și după ce s-au luat o serie întreagă de măsuri asigurătoare". În ce constau acestea ? În asigurarea conducerii acțiunii la sate exclusiv de către elemente burgheze, în excluderea influenței și participării la acțiune a elementelor muncitorești. Dar să-l lăsăm pe Morțun însuși să vorbească :

„Pentru a putea conduce și trage temeinice foloase pentru țărănime, din întemeierea cluburilor, ar fi trebuit să ai două pînă la trei sute de membri hotărîți *din pătura conducătoare* (subl. ns.), medici, avocați, *comercianți, proprietari* (subl. ns.), cel puțin cîte șapte, opt prin fiecare județ. Să fii sigur că în orice împrejurare ei nu vor da înapoi și că prin autoritatea lor morală vor putea sprijini mișcarea, fiind o puternică chezășie pentru toți că mișcarea e sănătoasă și legală" [71].

Iată de unde aveau să vină, în concepția „generoșilor", „foloasele" pentru țărănime — de la „pătura conducătoare", de la proprietari, comercianți etc., adică tocmai de la aceia care o exploatau și asupreau în modul cel mai cumplit !

---

[68] *I. C. Atanasiu :* „Mișcarea socialistă 1881—1900", București, 1933, pag. 248 și 255.

[69] „Lumea nouă" din 29 noiembrie 1898, 27 decembrie 1898, 24 ianuarie 1899 și 31 ianuarie 1899.

[70] *C. Graur :* „Renegații. Din istoria socialismului romîn", București, 1911, pag. 17.

[71] „Lumea nouă" din 14 martie 1899.

Ceilalți renegați, de asemenea, nu scapă ocazia să declare că una au scontat ei prin acțiunea „legală" la sate și cu totul altceva a ieșit pînă la urmă.

Către sfîrșitul lunii februarie 1899, I. Nădejde anunță retragerea sa din conducerea P.S.D.M.R. și a ziarului „Lumea nouă".

În fața ascuțirii antagonismelor de clasă la orașe și sate și a incapacității lor de a-și îndeplini rolul infam, elementele burghezo-liberale din conducerea P.S.D.M.R. hotărăsc trecerea la liberali, urmărind prin aceasta dezorganizarea și lichidarea partidului muncitoresc.

Dînd o apreciere lapidară raporturilor dintre partidul liberal și „generoși", premergătoare trădării lor definitive, C. Bacalbașa notează: „Partidul liberal conducea de fapt partidul socialist prin membrii statului său major care, în realitate, erau mai mult liberali decît socialiști" [72].

Dar liberalii se servesc, în scopul lichidării partidului muncitoresc, nu numai de legăturile și cîrdășia lor mai veche cu membrii marcanți ai clicii „generoșilor", ci și de o altă metodă. E vorba de metoda presiunii și intimidării. Pentru a sili conducerea P.S.D.M.R. să renunțe de îndată la expedientele ei pe linia cluburilor țărănești și pentru a înfrînge rezistențele și eventual unele ezitări în direcția desființării partidului muncitoresc și trecerii la liberali, guvernul Sturdza pune la cale un proces de anvergură împotriva a doi fruntași ai P.S.D.M.R. Banghereanu și Ficșinescu. Primul era membru al Consiliului general al P.S.D.M.R. și se ocupa de administrarea cluburilor țărănești, iar celălalt făcea parte din comisia agrară creată după Congresul al V-lea al partidului și răspundea de propaganda la sate. Deși protagoniști convinși ai „căii legale" și apropiați ai liderilor burghezo-liberali, cei doi, pentru vini imaginare *, sînt arestați în februarie 1899 și purtați din instanță în instanță vreme îndelungată.

Condamnați la 7 aprilie 1899 de Tribunalul din Slatina împreună cu alți 26 de săteni; achitați la 26 aprilie împreună cu alți 35 de săteni de Tribunalul din Caracal; condamnați mai apoi de Tribunalul din T. Măgurele împreună cu Gh. Marinescu, cu 24 de săteni și alți cîțiva fruntași ai cluburilor și învățători; condamnați la 8 iunie de Curtea de apel din Craiova, care confirmă sentința Tribunalului din Slatina; condamnați la 13 septembrie de Curtea de casație, care confirmă sentința Curții din Craiova; condamnați tot atunci de Curtea de apel din Ilfov, care confirmă sentința Tribunalului din T. Măgurele — iată lungul șir al judecăților și verdictelor în care figurau, alături de numeroși militanți ai mișcării țărănești, Banghereanu și Ficșinescu [73].

Ar rezulta că clasele dominante și guvernanții lor voiau să mențină acest proces, în întreaga perioadă critică de la încheierea veacului al XIX-lea, ca pe un fel de sabie a lui Damocles deasupra capului conducerii P.S.D.M.R., pentru a o determina să accelereze punerea în apli-

---

[72] *C. Bacalbașa:* „București de altă dată, 1885—1900", vol. II, București, 1928, pag. 276.

* Pretextul arestării și condamnării lui Banghereanu și Ficșinescu și a celorlalți militanți ai mișcării de înființare de cluburi țărănești a fost că broșurile, registrele și alte publicații date cluburilor în cost ar fi fost vîndute mai scump și că s-ar fi comis, chipurile, o escrocherie.

[73] „Clubul muncitorilor din București. Dare de seamă de mersul moral al clubului pe anul 1899—1900" (publicată în broșură la 7 mai 1900).

care a planurilor trădătoare , antimuncitorești. De altfel, în timp ce sute și sute de martori se solidarizau cu acuzații și refuzau să dea vreo mărturie defavorabilă, în timp ce din rîndurile mișcării muncitorești și opiniei publice largi se ridicau glasuri de indignare și protest, distinșii „generoși" au tăcut chitic, desolidarizîndu-se în fapt chiar și de cei doi adepți și colaboratori ai lor, Banghereanu și Ficșinescu [74].

Tot în legătură cu cele de mai sus, ministrul Justiției, C. I. Stoicescu, declarase că avea un mandat de arestare și pentru I. Nădejde [75]. Așa se și explică părăsirea precipitată de către acesta a P.S.D.M.R.

În condițiile unor adînci frămîntări este convocat Congresul al VI-lea al P.S.D.M.R. (20 aprilie—2 mai 1899). Grupul burghezo-liberal caută cu acest prilej să obțină dizolvarea partidului și trecerea membrilor săi la liberali. Vorbind la congres despre activitatea sa parlamentară, V. G. Morțun ținea să reamintească : „...am fost în contra cluburilor țărănești" [76]. Propunerea sa ca în locul P.S.D.M.R. să se creeze un partid „național-democrat" a fost criticată cu tărie de către elementele muncitorești revoluționare, care, combătînd falsa „teorie" a incompatibilității socialismului cu caracterul înapoiat din punct de vedere economic al Romîniei, demonstrează rațiunea de a fi a mișcării muncitorești socialiste în țara noastră.

Elementele burghezo-liberale recurg atunci la stratagema amînării congresului, însărcinîndu-se o comisie să-l convoace din nou peste două luni, timp în care hotărîrile luate rămîneau în suspensie. Dar congresul n-a mai fost convocat, și trădătorii, neputînd determina ansamblul partidului să-i urmeze, au trecut singuri la liberali.

Exponenții principali ai acestora au devenit ulterior miniștri, deputați, acționari etc., participînd cu zel la acțiunile antimuncitorești, antipopulare ale claselor dominante.

*
* *

Din cele arătate mai înainte rezultă însemnătatea de ordin capital pe care problema agrară a avut-o în trădarea „generoșilor". În jurul acestei probleme se delimitau tot mai clar pozițiile și curentele ce se contrapuneau în mișcarea muncitorească.

Elocvent, în legătură cu cele de mai sus, este următorul fapt, relatat mai tîrziu de revista „Viitorul social" : în timp ce zeci și sute de țărani erau schingiuiți în primării, subprefecturi și aresturi, iar „generoșii" își perfectau trădarea, „...un socialist care făcea suveica între salonul Sturdza și cercurile conducătoare ale socialismului romîn" declară într-un cerc de „socialiști" că „mișcarea țărănească trebuie cu orice preț isprăvită, fiindcă d. Sturdza e f. îngrijorat de scăderea rentei romîne pe piețele străine" [77].

Menținerea rentei moșierimii, cu prețul jecmănirii, sudorii și sîngelui țăranilor — iată ce preocupa acum pe faimoșii „generoși" !

---

[74] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1/90 („Mișcarea muncitorească din Romînia — 1898—1907 — amintiri").

[75] C. *Graur* : „Renegații. Din istoria socialismului romîn", București, 1911, pag. 17—18.

[76] „Lumea nouă" din 25 aprilie 1899.

[77] „Viitorul social" nr. 6, din ianuarie 1908, pag. 458.

Însuşi Gherea mărturiseşte, de altfel, că „...criza socialistă (e vorba de desfiinţarea P.S.D.M.R. în urma trădării elementelor burghezo-liberale — *n.n.)* a fost provocată de cluburile ţărăneşti..." [78].

Într-o lucrare apologetică asupra lui Morţun şi a familiei sale, publicată în 1924, I. Nădejde aduce în acelaşi sens mărturisiri deosebit de semnificative. Dezvăluind teama „generoşilor" ca nu cumva „...mişcarea revoluţionară din Rusia să se comunice în Romînia", Nădejde declară : „În aceste împrejurări, V. G. Morţun şi Gherea şi în sfîrşit şi eu, am văzut că trebuie să luăm parte activă în politică..., spre a organiza şi la noi cadrele care *să împiedice izbucnirea unei jacquerii"* (subl. ns.). Dar, arată el, temerile că în loc de a merge pe o cale legală masele „vor apuca pe calea revoluţionară s-au adeverit".

Plin de ură faţă de mişcarea muncitorească revoluţionară, faţă de leninism, acest renegat, făcîndu-se exponentul întregului grup al renegaţilor şi transfugilor din 1899, justifică părăsirea de către aceştia a mişcării muncitoreşti şi trecerea la liberali prin existenţa unui curent revoluţionar, opus „tacticii legale", iar drept dovadă a acestui fapt aminteşte ce a devenit ulterior acest curent, el ducînd la o mişcare „bolşevică..., direct inspirată de concepţia economică, socială şi politică a zimmerwaldienilor din secta cărora făcea parte... Lenin" [79].

Înfierînd şi stigmatizînd pe trădători, mişcarea muncitorească continuă să se afirme cu vigoare. Elementele muncitoreşti înaintate au tras învăţăminte în direcţia înţelegerii şi mai clare a necesităţii organizării clasei muncitoare, a promovării luptei de clasă intransigente la oraşe şi sate şi a unirii în luptă a muncitorilor şi ţăranilor.

Într-un moment în care clasele dominante sperau a se fi descotorosit oarecum de problema mişcărilor ţărăneşti, aceasta revine brusc pe primul plan al atenţiei şi preocupărilor prin izbucnirea în iunie 1899 a unei mari mişcări în judeţul Olt. Mase de mii de ţărani, mînaţi de dorinţa şi hotărîrea de a obţine pămînt, se îndreaptă năvalnic spre capitala judeţului, Slatina. Cei mai mulţi erau din satele în care existaseră sau existau cluburi.

Îngrozit, guvernul conservator, în frunte cu latifundiarul G. Gr. Cantacuzino, care luase locul între timp guvernului liberal, recurge la o concentrare de forţe represive de mari proporţii. Trupele din Slatina, dovedindu-se cu totul insuficiente, sînt aduse trupe şi din alte localităţi, mai ales din Craiova, comandate de însuşi comandantul Corpului I armată, generalul Argetoianu.

În sprijinul ţăranilor răsculaţi vin muncitori din Slatina, unii dintre ei căzînd răpuşi de gloanţe alături de fraţii lor de la sate.

Reprimarea sălbatică a răscoalei s-a soldat cu mulţi morţi şi răniţi. După masacrul din gara Slatina, unităţi de cavalerie au pornit să şarjeze satele, tăind, schingiuind şi mutilînd numeroşi oameni [80]. Aceasta îndîrjea şi mai mult pe ţărani.

Frămîntările ţărăneşti continuă în diferite părţi ale ţării, agravate şi de seceta cumplită din vara anului 1899. Au loc mişcări de proporţii

---

[78] „Viitorul social" nr. 10 din mai 1908, pag. 247—248.

[79] *I. Nădejde :* „V. G. Morţun — biografia lui, genealogia şi albumul familiei Morţun", Bucureşti, 1924, pag. 23—27.

[80] *Barbu Lăzăreanu :* „1899" (în „Socialismul" nr. 33, din 19 februarie 1920).

mai mici și izolate în județele : Prahova, Argeș, Teleorman, Vlașca, Dolj, Buzău, R. Sărat, Brăila, Tulcea, Vaslui etc. [81].

În pofida goanei turbate întreprinse de autorități pentru desființarea cluburilor țărănești, unele asemenea cluburi fiinţau încă în vara acestui an. De pildă, este semnalată existența unui club socialist în cătunul Pleșoi, comuna Arcești (Romanați), cu ramificații în comuna Dranovăț [82].

Unele documente fac mențiunea activității unor cluburi țărănești chiar și mai tîrziu. Astfel, la alegerile din 16 iulie 1900 pentru Consiliul comunal al comunei Bircii, județul Olt, în pofida presiunilor și samavolniciilor autorităților, majoritatea consilierilor aleși erau membri ai clubului socialist. Președintele comisiei interimare a comunei raporta subprefectului că „dintre candidații proclamați parte sînt din clubul socialist și care a invitat la revoltă...", iar subprefectul comunica la rîndul său prefectului că „cea mai mare parte dintre noii consilieri aleși sînt foști socialiști și care au făcut diferite promisiuni alegătorilor pentru a le lua votul, promisiuni ce sînt contrarii legilor..." Pentru aceste motive se cerea anularea alegerilor [83].

În sprijinul țărănimii continuă să se ridice clasa muncitoare, mișcarea muncitorească revoluționară. Ea demască și înfierează nelegiuirile și asasinatele comise de clasele exploatatoare la sate.

În iulie 1899, Clubul muncitorilor din București convoacă o consfătuire care respinge hotărîrea Congresului al VI-lea al P.S.D.M.R. de desființare a partidului. Deși partidul n-a fost reînființat atunci, Clubul muncitorilor din București, reunind elementele muncitorești cele mai înaintate și hotărîte, continuă să acționeze în numele „partidei muncitorilor".

O mare atenție a fost acordată în cadrul acestei consfătuiri discutării problemei țărănești. Vorbitorii se pronunță pentru continuarea propagandei la sate. „Mulțumită cluburilor țărănești — arată unul dintre ei — avem astăzi prin sate zeci de propagandiști. Acțiunea la sate trebuie să meargă paralel cu acțiunea la orașe" [84].

Clubul muncitorilor din București decide editarea unui ziar aparte pentru sate, intitulat „Drepturile țăranului". Acesta apare ca supliment al „Lumii noi" și este difuzat gratuit în rîndurile maselor țărănești. Dar din cauza marilor dificultăți pe care avea să le înfrunte, ziarul „Drepturile țăranului" n-a putut apărea decît în cinci numere [85].

Ca o trăsătură de bază a articolelor, reportajelor și știrilor publicate în acest ziar apar demascarea și înfierarea crimelor și samavolniciilor claselor dominante împotriva țărănimii, chemarea la solidaritate și sprijin pentru victimele terorii burghezo-moșierești.

---

[81] *C. Corbu :* „Despre mișcările țărănești din Rominia în perioada 1889—1900" (în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 5—6/1958, pag. 153 ; vezi și „25 de ani de acțiune — «Adevărul» 1888—1913", Editura „Adevărul", pag. 128—129).

[82] „Universul" din 23 iunie 1899.

[83] „Universul" din 14 iulie 1899.

Arhivele statului Slatina — fondul prefectura jud. Olt, dosarul nr. 50/900 filele 42, 43, 75, 76 și 80.

[84] „Lumea nouă" din 11 iulie 1899.

[85] „Clubul muncitorilor din București. Dare de seamă de mersul moral al clubului pe anul 1899—1900".

Atît materialele publicate în ziarul „Drepturile țăranului", cît și alte materiale ale mișcării muncitorești legate de problema țărănească reflectă însă limite încă serioase.

Insuficient călite din punct de vedere politic și teoretic și aflate sub influența ideilor și concepțiilor ce precumpăneau în Internaționala a II-a, chiar și elementele mai înaintate din mișcarea muncitorească de la noi înclină încă a vedea rezolvarea problemelor, inclusiv a celei agrare, prin prisma tacticii legale, electoral-parlamentare. Ele nutresc iluzia că, în condițiile orînduirii existente, prin trezirea la viață politică a țărănimii și prin votul universal, s-ar putea ajunge la o majoritate parlamentară care să exprime și să transpună în viață voința și aspirațiile maselor muncitoare. Cu alte cuvinte, că s-ar putea ajunge la socialism cu legile și instituțiile regimului burghezo-moșieresc! Condițiile concrete din Romînia la epoca dată dezmințeau însă flagrant asemenea iluzii și așteptări. Cît preț puneau clasele dominante pe respectarea propriilor legi, pe voința și năzuințele poporului o arătau cel mai bine faptele. Astfel, în toiul campaniei represive împotriva cluburilor socialiste la sate, între publicațiile găsite la cluburi și confiscate erau și broșuri cuprinzînd textul constituției. Legat de aceasta, ministrul Domeniilor recunoștea cinic în Cameră : „Constituția nu e decît pentru noi, cei cu averi, cu diurne, pozițiuni și ministere ; constituțiune pentru sate nu există" [86].

În același sens, un ziar reacționar, „L'Indepandance Roumaine", referindu-se la unele șovăieli ale procurorului din județul Olt în aplicarea măsurilor ordonate de guvernul liberal pentru desființarea cluburilor țărănești, pe motiv că în constituție se prevede libertatea de organizare, întruniri etc., scria pe un ton arogant și amenințător : „Cu toate acestea e limpede că astă libertate nu poate fi decît fictivă și că voind s-o iei în serios ai pune focul în toate patru colțurile țării... Acest onorabil magistrat nu poate să nu știe că se găsește în fața unei ficțiuni, pe care ar fi periculos și în același timp nepatriotic (!) să o iei în serios. Dar dacă, din întîmplare, nu a priceput aceasta, nădăjduiesc că se va găsi cineva care să i-o lămurească" [87].

Campania dusă în această perioadă de mișcarea muncitorească pentru respectarea legilor și dobîndirea votului universal avea, desigur, un important rol pozitiv. În jurul problemei electorale, elementele muncitorești înaintate desfășoară, mai ales la sate, o largă muncă, al cărei rezultat a fost o oarecare activizare politică a maselor țărănești. Mai mult însă nu se putea aștepta de pe urma acestei lozinci.

Combătînd pe oportuniștii din Internaționala a II-a, care substituiau luptei de clasă visurile despre înțelegerea dintre clase și integrarea pașnică a capitalismului în socialism, V. I. Lenin arăta că aceștia „...împărtășesc și sugerează și poporului ideea falsă că «în statul *actual*» votul universal ar fi într-adevăr în stare să exprime voința majorității poporului muncitor și să asigure înfăptuirea ei" [88].

Lenin demonstrează că numai nimicirea din temelii a statului burghez, care oricît și-ar da o fațadă „democratică" rămîne în fapt un în-

[86] „Dezbaterile adunării deputaților", ședința din 19 iunie 1899, pag. 54.
[87] „L'Indepandance Roumaine" din 24 ianuarie 1899.
[88] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 25, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 387—388.

strument de exercitare a dominației minorității exploatatoare și făurirea pe ruinele sale a statului nou al oamenilor muncii, dă posibilitatea maselor să-și vadă realizate așteptările și aspirațiile.

În martie 1899, Lenin publică prima ediție a monumentalei sale lucrări „Dezvoltarea capitalismului în Rusia". Analizînd relațiile de clasă la sate, el conclude că țărănimea, luată în întregul ei, deși vădește o structură de clasă contradictorie, un caracter mic-burghez și antagonismul dintre tendințele de proprietar și de proletar dinăuntrul ei, dispune de mari resurse de energie revoluționară. Rădăcinile adînci ale spiritului revoluționar al țărănimii ca masă rezidă în puternicele rămășițe ale economiei bazate pe clacă și pe cele mai diferite supraviețuiri ale iobăgiei, în condițiile unei nemaipomenite sărăciri și ruinări a păturilor sărace ale țărănimii. Lenin trage de aci concluzia necesității nimicirii marii proprietăți funciare și a tuturor rămășițelor feudale și semifeudale prin lupta comună a proletariatului și a masei țărănești. Aceasta va crea condițiile cele „mai favorabile pentru ca ulterior clasa muncitoare să realizeze sarcina ei adevărată și fundamentală : aceea a transformării socialiste" [89].

Această concluzie își găsește reflectarea și în proiectul de program al Partidului muncitoresc social-democrat, elaborat de Lenin la sfîrșitul anului 1899 [90].

Deși stările de lucruri din Romînia erau în esență aceleași cu cele din Rusia vecină, mișcarea muncitorească din țara noastră, ca de altfel, și cea din alte țări, nu se ridică la înălțimea înțelegerii și fundamentării științifice a problemei agrare, în contextul problemei generale a revoluției. Chiar și în luările de poziție ale militanților ei cei mai înaintați se resimte încă spiritul unei etape ce era pe punctul de a fi depășită. Este ocolit în genere conținutul principal al problemei țărănești — necesitatea lichidării radicale, pe cale revoluționară, a rămășițelor relațiilor de producție feudale.

Există însă de pe acum unele elemente și premise care chezășuiesc clarificarea ulterioară, treptată, a acestei complexe și dificile probleme. În acest sens s-ar putea aminti : marele interes acordat permanent chestiunii țărănești ; înțelegerea pînă la un punct a intereselor de bază comune ale proletariatului și maselor țărănești, și ca atare începutul unei orientări spre alianța muncitorească-țărănească ; atitudinea fermă, intransigentă și pasiunea revoluționară de care dau dovadă muncitorii conștienți în lupta pentru apărarea țărănimii împotriva terorii și silniciilor claselor dominante, pentru trezirea conștiinței de clasă la sate etc.

Ca o chintesență a acestei poziții apar cuvintele pline de înflăcărare din articolul lui I. C. Frimu intitulat „Mergem înainte !", publicat în ziarul „Lumea nouă". Arătînd că a fost de ajuns ca mișcarea muncitorească să împingă sfera sa de acțiune dincolo de barierele orașelor pentru ca clasele stăpînitoare să-și piardă capul, Frimu declară că propaganda la țară, începută cu atîta avînt, nu a încetat un moment și nu va înceta, cu toată sporirea forțelor de represiune. Sub ochii patrulelor de cavalerie care cutreierau satele, țăranii se adună și se organizează.

---

[89] V. I. *Lenin*, Opere, vol. 3, Ed. P.M.R. 1951, pag. 13.

[90] V. I. *Lenin*, Opere, vol. 4, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 230—231.

„Lupta de clasă — conclude el — este bine definită în clasa muncitorilor plugari. Astăzi văd că între cei care muncesc, care produc și între arendași, proprietari și toți cei care formează clasa stăpînitoare, care trăiesc de pe urma muncii lor e mare deosebire".

Demascînd persecuțiile sălbatice împotriva protagoniștilor ideii luptei de clasă, precum și substratul perorațiilor exploatatorilor cu privire la pretinsa armonie între clase, autorul articolului încheie cu cuvintele străbătute de suflul puternic al dîrzeniei și încrederii în viitor :

„Prin astfel de manopere, clasa stăpînitoare nu ne va opri de a merge înainte... Însceneze procese, facă legi excepționale, umple pușcăriile cu noi, — îndărăt nu vom da, ci vom merge înainte, veșnic înainte..." [91] .

Cu toată teroarea dezlănțuită de către clasele exploatatoare împotriva elementelor înaintate ale țărănimii, împotriva organizațiilor țărănești și a muncitorilor care sprijineau lupta țărănimii, aceasta n-a putut fi înăbușită. Ea avea să se manifeste cu amploare în răscoalele din 1907.

*
* *

Perioada imediat următoare trădării „generoșilor" a constituit una dintre cele mai grele perioade din întreaga istorie a clasei noastre muncitoare. Mișcarea muncitorească avea de înfruntat greutăți și piedici nespus de mari. „Muncitorii au avut prilejul să învețe că nu trebuie să aștepte de la alții mîntuirea și că ei înșiși trebuie să ia fruntea mișcării..." [92]. — glăsuia un important document al mișcării muncitorești de la începutul acestui veac. Apărîndu-și ființa, reorganizîndu-se și ridicîndu-se pe o treaptă superioară, mișcarea revoluționară muncitorească din țara noastră se va afirma în același timp tot mai mult ca un apărător, sprijinitor și călăuzitor al maselor țărănești în lupta lor pentru pămînt și o viață nouă.

Eroica noastră clasă muncitoare, condusă de partidul ei marxist-leninist, și-a îndeplinit cu cinste misiunea de a duce întregul popor muncitor la împlinirea idealurilor sale de libertate și socialism.

---

[91] „Lumea nouă" din 18 iulie 1899.

[92] „Clubul muncitorilor din București. Dare de seamă de mersul moral al clubului pe anul 1899—1900."

Din istoria luptelor muncitorilor tipografi (1923-1928)

M. C. STĂNESCU

În perioada stabilizării relative a capitalismului, caracterizată prin refacerea parțială a economiei capitaliste, realizată mai ales pe baza intensificării exploatării oamenilor muncii, printr-o stabilizare politică vremelnică, clasa muncitoare din Romînia a dus numeroase lupte pentru apărarea cuceririlor economice și politice obținute în perioada anilor 1917—1922 împotriva ofensivei patronale și a politicii reacționare a regimului burghezo-moșieresc.

Referindu-se la bătăliile de clasă duse în această perioadă, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată că : „Între anii 1923—1928, partidul a inițiat, organizat și condus numeroase acțiuni greviste ale metalurgiștilor din București, Reșița, Cluj, ale minerilor din Valea Jiului și Banat, ale lucrătorilor industriei lemnului din Valea Mureșului și Suceava, ale petroliștilor din Valea Prahovei, ale textiliștilor din București, Buhuși, Timișoara, ale tipografilor și ale muncitorilor din porturi, acțiuni ale țăranilor împotriva poverilor fiscale și executărilor silite și altele" [1].

Potrivit statisticilor oficiale, care nu reflectă nici pe departe realitatea, între anii 1923 și 1928 au avut loc 579 de greve, 1.456 de conflicte colective de muncă și 27 de lockauturi [2]. Printre acțiunile muncitorilor îndreptate împotriva ofensivei burgheziei, care introdusese noi și crîncene metode de exploatare, se numără și grevele lucrătorilor tipografi, îndrumate și conduse de P.C.R. Aceste greve s-au datorat înrăutățirii situației, și așa destul de grea, a lucrătorilor tipografi.

Creșterea vertiginoasă a prețurilor la produsele de larg consum, în comparație cu nivelul salariilor, apăsa greu pe umerii muncitorilor. Dacă un lucrător calificat primea, în 1916, suma de 30—40 de lei pe săptămînă, în 1927 el avea 1.000—1.200 de lei, adică de aproape 32 de ori mai mult, în timp ce prețurile se urcaseră, în aceeași perioadă, de aproape 40 de ori, acest decalaj adîncindu-se an de an. După datele statistice ale vremii, o familie compusă din 3 persoane avea nevoie de minimum 8.870 de lei lunar, pe cînd salariul mediu al unui muncitor nu depășea 4.500—5.000 de lei [3].

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 433.

[2] „Conflicte colective de muncă", București, 1929, pag. 5.

[3] „Statistica prețurilor din anul 1926" pag. 7 și din anul 1929, pag 10

În acea perioadă, flagelul şomajului cuprinsese un mare număr de lucrători tipografi, datorită, între altele, şi concentrării activităţii tipografice în capitală după primul război mondial imperialist [4].

Lucrătorii tipografi din provincie, mai ales cei din Transilvania, rămînînd fără lucru, s-au îndreptat în număr mare spre Bucureşti, ceea ce a dat patronilor posibilitatea de a găsi mai uşor mînă de lucru ieftină.

Muncitorii lucrau în încăperi cu totul necorespunzătoare, erau lipsiţi de cea mai elementară asistenţă medicală. În plus, situaţia lor era agravată de sistemul amenzilor aplicat de patroni cu nemiluita [5].

O situaţie deosebit de grea aveau muncitoarele şi ucenicii. Femeile din industria grafică lucrau în condiţii mizerabile, în ateliere întunecoase şi umede, iar salariul lor, după cum arăta ziarul „Viaţa muncitoare", era extrem de mic [6]. Ucenicii erau obligaţi să efectueze o muncă aproape egală cu cea a muncitorilor vîrstnici, primind însă numai un sfert din salariul acestora. În atelierul „Ţăranu", de pildă, erau folosiţi copii în vîrstă de 10 ani, unii dintre ei chiar fără salariu [7].

În faţa ofensivei patronale şi a condiţiilor grele de muncă şi de trai, lucrătorii tipografi, strîngîndu-şi rîndurile, au întreprins o serie de acţiuni menite să ducă la crearea unei organizaţii „unde îşi vor găsi sprijinul eficace în luptele actuale şi viitoare cu patronii" [8].

Teroarea dezlănţuită împotriva organizaţiilor muncitoreşti, încălcarea libertăţilor cetăţeneşti, atacul împotriva drepturilor politice, şi aşa destul de ciuntite, pe care le obţinuseră prin luptă muncitorii, rămînerea în urmă a salariilor faţă de creşterea vertiginoasă a preţurilor, înmulţirea cazurilor de aplicare a amenzilor, nerespectarea de către patroni a obligaţiilor ce le aveau faţă de muncitori, tergiversarea sau respingerea de către patroni a cererilor muncitorilor de a se încheia noi contracte colective au făcut ca muncitorii tipografi să declare zeci de greve.

În fruntea luptelor greviste ale clasei muncitoare din anii 1923—1928 au stat comuniştii, care au imprimat acestora un caracter combativ şi au militat pentru unitatea de acţiune a muncitorilor, pentru Frontul unic muncitoresc.

În acea perioadă, tipografii aveau trei sindicate mai importante: „Arte grafice", care activa sub conducerea partidului comunist; „Gutenberg", care se intitula „independent", dar care, datorită conducerii sale oportuniste, nu ducea o luptă pentru obţinerea de revendicări muncitoreşti, ci se mărginea mai ales la unele probleme privind întrajutorarea şi munca culturală *, şi Uniunea muncitorilor grafici din Romînia,

---

[4] „Munca grafică", organul sindical al lucrătorilor şi lucrătoarelor de arte grafice din capitală, nr. 4, din 1 iunie 1924; vezi şi „Raportul Uniunii muncitorilor grafici din Romînia" (U.M.G.R.), Cluj, 1929, pag. 12.

[5] „Viaţa muncitoare", organ săptămînal al Consiliului general al Sindicatelor unitare din Romînia, nr. 58, din 4 decembrie 1926; „Socialismul", organul C.C. al P.C.R., din 20 septembrie 1923.

[6] „Viaţa muncitoare" nr. 16, din 11 septembrie 1927.

[7] „Socialismul" din 5 iulie 1923.

[8] „Munca grafică" din 20 noiembrie 1921.

* Acest sindicat, cu influenţă mai mult în Bucureşti, a avut şi un organ de presă, intitulat „Gutenberg". În această perioadă, conducătorii oportunişti ai sindicatului „Gutenberg", în mai multe rînduri, sub presiunea muncitorilor şi de teamă că aceştia vor trece în sindicatul „Arte grafice", au acceptat colaborarea cu sindicatul unitar în cadrul unor acţiuni revendicative.

sindicat social-democrat cu caracter reformist, cu sediul la Cluj, care avea sindicate locale, denumite circumscripții în majoritatea localităților din țară. La București, de exemplu, activa Circumscripția a IV-a, creată la 1 octombrie 1921, ca secțiune a U.M.G.R. *

Sub conducerea comuniștilor, sindicatul „Arte grafice" a mobilizat masa membrilor de sindicat, a dus o muncă susținută în rîndurile muncitorilor neorganizați pentru realizarea frontului unic. În acest sens, sindicatul „Arte grafice" s-a adresat și membrilor de rînd ai sidicatelor „Gutenberg" și ai Circumscripției a IV-a, ai căror conducători oportuniști se eschivau de a lua o hotărîre în privința realizării frontului unic, lucru cerut de masa muncitorilor tipografi.

În acțiunea pentru realizarea frontului unic și pentru organizarea luptelor muncitorilor tipografi, contra ofensivei patronale, sindicatul „Arte grafice" a folosit intens organul de presă, ziarul „Munca grafică".

La adunările generale ale muncitorilor tipografi sau la ședințele de comitet ale sindicatului „Arte grafice" participau activiști ai P.C.R. ca Gh. M. Vasilescu-Vasia, N. Popescu-Doreanu, D. Fabian, David Avramescu și alții.

Datorită caracterului său revoluționar, la începutul anului 1923 sindicatul „Arte grafice" a fost trimis în judecată și obligat să scoată din statut articolul referitor la „lupta de clasă", la „socializarea mijloacelor de producție" și la „solidaritatea internațională a muncitorilor", deoarece prin aceasta „sindicatul și-ar însuși un caracter politic, antilegal..." [9]

Prin lupta sa neobosită pentru apărarea intereselor lucrătorilor, sindicatul „Arte grafice" — ca și organul său de presă, ziarul „Munca grafică" — și-a cîștigat un prestigiu tot mai mare în rîndurile muncitorilor tipografi, fapt ilustrat și de creșterea numărului membrilor săi în comparație cu celelalte sindicate tipografice. În 1924, de pildă, acest sindicat avea 1.500 de membri, în timp ce sindicatul reformist „Gutenberg" avea 600, iar Circumscripția a IV-a a Uniunii muncitorilor grafici doar 39 [10]. Majoritatea muncitorilor tipografi urmau cu încredere sindicatul „Arte grafice", care în lupta sa de zi cu zi se preocupa de interesele lor vitale.

Printre primele greve ale tipografilor din perioada stabilizării relative a capitalismului a fost aceea care a izbucnit la 3 ianuarie 1923 la tipografia „Universul". Muncitorii au încetat lucrul, cerînd mărirea salariilor și îmbunătățirea condițiilor de muncă. Condusă de un comitet de grevă constituit de sindicatul „Arte grafice", greva, cu care s-au solidarizat și ceilalți muncitori din capitală, s-a terminat la 20 ianuarie cu unele succese pentru muncitori [11].

În aprilie 1923 s-a desfășurat greva tipografilor de la atelierele „Cultura națională", care au cerut încheierea unui nou contract colec-

---

* U.M.G.R. edita ziarul „Typograph", care apărea în limbile romînă, maghiară și germană.

[9] „Viața sindicală", organ oficial al Consiliului general al Uniunii muncitorilor din Romînia, nr. 86, din 11 martie 1923.

[10] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.312, vol. 3, fila 225. Datele se referă numai la București.

[11] „Munca grafică" nr. 2, din 30 ianuarie 1923; „Socialismul" din 7, 14 ianuarie și 1 februarie 1923.

tiv [12]. În lunile iunie-august 1923 au intrat în grevă muncitorii de la „Socec", obținînd o majorare a salariilor [13]. În martie-aprilie și august 1924 s-au desfășurat acțiuni ale tipografilor din capitală pentru încheierea contractului colectiv [14]. Unele dintre acestе greve au avut loc numai într-un atelier, altele însă au cuprins majoritatea atelierelor.

La 4 noiembrie 1925 a izbucnit greva muncitorilor de la tipografia „Țăranu" [15], care a durat peste 4 săptămîni. Greviștii, cu care s-au solidarizat și ceilalți muncitori tipografi din capitală, au cerut mărirea salariilor, îmbunătățirea condițiilor de trai.

Datorită acțiunilor trădătoare ale conducătorilor oportuniști din sindicatele „Gutenberg" și Circumscripția a IV-a a U.M.G.R., manevrelor elementelor corupte, străine de interesele muncitorimii, precum și măsurilor represive luate de autorități, lupta muncitorilor a fost înfrîntă.

O trăsătură importantă a acestor lupte o constituie faptul că ele s-au desfășurat sub semnul solidarității muncitorilor din alte ramuri industriale (metalurgiști, ceferiști etc.) cu lupta tipografilor [16].

Mergînd pe linia închegării frontului unic, muncitorii din sindicatul „Gutenberg" au participat, peste capul conducătorilor oportuniști, la numeroase acțiuni organizate de sindicatul „Arte grafice". Astfel, în timpul grevei de la „Țăranu" din anul 1925, muncitorii tipografi, văzînd consecințele nefaste ale luptei izolate, au hotărît, în cadrul unei adunări, să formeze un singur sindicat, puternic și capabil să le apere în viitor interesele în lupta cu patronii [17]. În fața hotărîrii de luptă a muncitorimii, reformiștii din conducerea sindicatului „Gutenberg" au acceptat în vorbe colaborarea cu sindicatul „Arte grafice", dar în fapt au căutat să saboteze formarea frontului unic.

Atunci cînd muncitorii au luptat uniți, la „Adevărul", în decembrie 1922, la „Universul", în ianuarie 1923, la „Socec", în iunie 1923, ca și în octombrie 1926, principalele lor revendicări au fost satisfăcute de către patroni.

Colaborarea cu sindicatul „Gutenberg" se datora atitudinii hotărîte a sindicatului „Arte grafice", cît și cererilor insistente ale muncitorilor din sindicatul „Gutenberg", făcute peste capul conducătorilor oportuniști, de a lupta uniți. Dorind în mod hotărît să acționeze pe bază de front unic și să-l mențină cu orice preț, conducătorii sindicatului „Arte grafice" și reprezentanții săi din comitetul de front unic care nu se debarasaseră definitiv de unele metode de luptă ale vechii mișcări socialiste, în loc să treacă la forme active de luptă, au folosit prea mult asemenea metode, ca tratative, delegații, memorii etc., cum s-a întîmplat, de pildă, în vara anului 1927.

---

[12] „Socialismul" din 12 aprilie 1923.

[13] „Munca grafică" din 1—15 august 1923.

[14] „Gutenberg" nr. 5, din martie 1924; arhiva sindic. poligr. din București, dosar neinventariat 1922—1929.

[15] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. I, filele 39, 146, 148, 153—155; vezi și „Viața muncitoare" nr. 6, din 8 noiembrie, nr. 9, din 29 noiembrie 1925.

[16] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R., dosarul nr. 42.438, fila 69.

[17] „Viața muncitoare" nr. 6, din 8 noiembrie 1925.

Unele dintre grevele muncitorilor tipografi din perioada de care ne ocupăm, care, pe lîngă caracterul lor economic, au avut și un caracter politic, au fost încununate de succes ; altele însă, datorită acțiunilor trădătoare ale liderilor reformiști și a elementelor dușmănoase strecurate în rîndurile muncitorilor, care au sabotat frontul unic, au fost înfrînte. Totodată, patronii primeau sprijin direct din partea autorităților pentru a reprima luptele muncitorilor tipografi ; închiderea sălii sindicatului, arestarea unora dintre greviști, folosirea soldaților de meserie tipografi aflați în armată etc.

Participarea masivă a tipografilor la greve a constituit o manifestare puternică a împotrivirii crescînde a acestora față de exploatarea capitalistă. În timpul acțiunilor greviste, tipografii și-au însușit o mai bogată experiență de luptă ; ei și-au dat tot mai mult seama că numai uniți într-o organizație sindicală revoluționară pot lupta cu succes împotriva exploatării și a terorii.

În focul luptelor duse de muncitorii tipografi între anii 1923 și 1928 a ieșit tot mai mult la iveală necesitatea înfăptuirii Frontului unic muncitoresc, a restabilirii, pe această bază, a unității sindicale.

Muncitorii tipografi, mai ales cei din București, au cerut cu insistență conducătorilor sindicatelor lor să ducă tratative în vederea închegării frontului unic pe baza unei înțelegeri între cele trei sindicate. Înțelegerea ce urma să fie realizată trebuia să ducă la crearea unui comitet comun de conducere și de unificare a sindicatelor, cu menținerea mai departe a fiecăruia dintre ele.

O astfel de acțiune de unificare parțială a fost inițiată în lunile iunie-august 1923, cînd, datorită muncii desfășurate de conducerea sindicatului „Arte grafice", s-a ajuns, după discuții îndelungate, la o înțelegere în ce privește luptele economice, revendicările de zi cu zi ale tipografilor, între acesta și sindicatul „Gutenberg". Cu acest prilej, cele două sindicate au scos și un ziar comun, „Adevărul tipografilor" *.

Pe baza acestei înțelegeri s-a desfășurat și greva muncitorilor tipografi de la atelierele „Adevărul" și „Dimineața" din septembrie 1923. Speriați de amploarea luată de această luptă, conducătorii sindicatului „Gutenberg" au căutat să canalizeze acțiunile tipografilor mai mult pe făgașul tratativelor cu patronii, afirmîndu-și dorința de a lucra „pentru o operă sănătoasă a solidarizării și a liniștii în atelier" [18]. Muncitorii însă nu i-au ascultat pe reformiști și, urmînd cu încredere drumul indicat de comuniști, au participat în masă la grevă, care în cele din urmă s-a soldat cu satisfacerea parțială a revendicărilor lucrătorilor tipografi.

În septembrie 1923 s-a ținut la Cluj cel de-al III-lea Congres al sindicatelor, unde, după cum se știe, minoritatea reformistă din congres, sprijinită larg de autoritățile burghezo-moșierești, a scos cu forța din sală pe adevărații reprezentanți ai muncitorimii, iar apoi, trecîndu-se la vot, a obținut afilierea la Internaționala galbenă de la Amsterdam. În

* Se cunoaște un singur exemplar care se află la Biblioteca Academiei R.P.R. „Adevărul tipografilor", organ al Comitetului sindicatelor de tipografi, anul I, nr. 1, din 18 septembrie 1923.

[18] „Adevărul tipografilor", anul I, nr. 1, din 18 septembrie 1923. Vezi răspunsul conducerii sindicatului „Gutenberg" dat Sindicatului patronilor din București.

felul acesta, reformiștii au provocat sciziunea în mișcarea sindicală din țara noastră, sciziune care a durat mai bine de 20 de ani *.

Problema restabilirii unității sindicale a stat tot timpul în centrul preocupării partidului comunist. Sindicatele unitare, care, sub conducerea partidului comunist, au luptat imediat după constituirea lor pentru refacerea unității mișcării sindicale, au lansat un manifest care chema muncitorimea la luptă pentru realizarea unității sindicale, demascîndu-i pe oportuniști ca instrumente ale exploatatorilor. În acțiunea privind refacerea unității sindicale s-au încadrat și tipografii.

La Congresul de la Cluj a participat și un reprezentant al tipografilor din București, cu mandat de a vota contra afilierii la Internaționala de la Amsterdam și pentru menținerea unității sindicale [19]. În darea de seamă prezentată la 24 octombrie în cadrul unei adunări speciale a muncitorilor tipografi, delegatul muncitorilor tipografi arăta că nu și-a putut exercita mandatul primit „...întrucît organizatorii congresului lucrau mînă în mînă cu parchetul civil și militar, avînd totodată un întreg aparat de agenți, în fruntea cărora se găsea D. Flueraș..." [20]. La sfîrșitul adunării ținute cu acest prilej, participanții au votat în unanimitate o moțiune în care declarau că nu recunosc hotărîrile Congresului de la Cluj. „Noi lucrătorii și lucrătoarele din breasla grafică — se arăta în moțiune — protestăm și totodată declarăm că nici o hotărîre a acestui congres, ținut cu forța polițienească și prin excluderi în masă, nu poate fi considerată ca valabilă de vreun muncitor din Romînia" [21].

Ca rezultat al eforturilor comuniștilor din conducerea sindicatului „Arte grafice" pentru unificarea cu sindicatul „Gutenberg", s-a realizat, vremelnic, în iarna anului 1923, frontul unic între cele două sindicate, alegîndu-se un comitet comun de conducere. În mai 1924 a fost creată o organizație comună denumită „Uniunea unitară a muncitorilor și muncitoarelor de arte grafice din Romînia". Nici una dintre cele două organizații de front unic create în cei doi ani nu a dăinuit însă prea mult, din cauză că liderii reformiști ai sindicatului „Gutenberg" căutau cu tot dinadinsul să le afilieze Internaționalei galbene tipografice cu sediul la Berna.

Congresul al III-lea al P.C.R., întrunit în septembrie 1924, a adoptat hotărîri importante cu privire la desfășurarea cu succes a luptei revoluționare în condițiile grele ale ilegalității. În rezoluția asupra problemei sindicale, congresul arăta că „Sarcina cea mai de seamă a noului C.C. constă *în întărirea continuă a influenței partidului în sindicate, într-o politică comunistă sistematică și organizată și în continuarea energică a politicii frontului unic.* Lupta pentru refacerea unității mișcării sindicale romîne rămîne sarcina de căpetenie a C.C., a întregului

* Sindicatele revoluționare rămase credincioase unității sindicale și-au regrupat forțele. Delegații excluși de la Congresul din Cluj s-au întrunit la București, în noiembrie 1923, și au ales Consiliul general al Sindicatelor unitare (C.G.S.U.), care a activat sub conducerea P.C.R.

[19] „Gutenberg" din 20 noiembrie 1923.

[20] Ibid.

[21] Ibid.

partid și a tuturor comuniștilor din sindicate" [22]. Congresul sublinia, totodată, că lupta pentru unitatea sindicală trebuie dusă nu prin acceptarea politicii conducătorilor social-democrați reformiști și afilierea la Amsterdam, „...ci prin discuții largi și libere în sînul muncitorilor tocmai asupra rostului luptelor sindicale și asupra modului de conducere a acestor lupte, discuții care de fapt vor constitui critica nemiloasă a conducerii social-democraților. Bazele unificării sindicale să fie hotărîte de reprezentanții maselor adunați într-un congres general al tuturor sindicatelor din Romînia, fără deosebire de curent și orientare" [23].

Hotărîrile Congresului al III-lea al P.C.R. au constituit și pentru lucrătorii tipografi un îndreptar în vederea intensificării luptei pentru realizarea frontului unic, pentru organizarea mai temeinică a acțiunilor împotriva exploatatorilor și educarea muncitorilor în spiritul luptei de clasă.

O astfel de acțiune de creare a frontului unic a întreprins sindicatul „Arte grafice" în anul 1926. Învățînd din înfrîngerea grevei de la tipografia „Țăranu" din noiembrie 1925, muncitorii de la o serie de tipografii au cerut cu și mai mare hotărîre realizarea înțelegerii între sindicatele „Arte grafice", „Gutenberg" și Circumscripția a IV-a a „Uniunii muncitorilor grafici din Romînia" [24]. Intensificînd lupta pentru front unic, sindicatul „Arte grafice", sub îndrumarea P.C.R., a trecut la înființarea unor comitete de fabrică în care intrau muncitori membri ai acestui sindicat, ai sindicatului „Gutenberg" și neorganizați [25].

Într-un manifest al sindicatului „Arte grafice" prin care se adresa muncitorilor tipografi din sindicatul „Gutenberg" se arăta : „Atitudinea conducătorilor voștri, care și de data aceasta și-au bătut joc de interesele generale, trădînd unificarea, trebuie să fie un exemplu și un îmbold pentru voi. Slugoii patronilor să-și primească răsplata faptei lor nedemne... Veniți la întrunirile și ședințele noastre. Formați în toate atelierele comitete de front unic, care să cuprindă tovarășii organizați la noi, la «Gutenberg» și neorganizați..." [26]. Această chemare a avut un larg ecou în rîndurile tipografilor, deoarece corespundea intereselor lor.

În scurt timp, acțiunea de creare a comitetelor de fabrică a și început să dea roade ; pînă la 1 octombrie 1926, se formaseră asemenea comitete în opt din principalele întreprinderi tipografice din capitală [27].

Pentru ca frontul unic să cuprindă și pe lucrătorii tipografi aparținînd minorităților naționale, sindicatul „Arte grafice" își propunea să întărească legăturile cu muncitorii de alte naționalități din țară, mai

[22] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1923—1928", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 258—259.

[23] Loc. cit., pag. 310—311.

[24] „Viața muncitoare" nr. 29, din 25 aprilie 1926.

[25] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R , dosarul nr. 35.146/183, filele 189—191.

[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R , dosarul nr. 356, vol. I, fila 238.

[27] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C al P.M.R., dosarul nr. 35.146/183, fila 189.

ales acolo unde influența sa era mai slabă cu scopul „de a lumina pe tovarăși despre adevărata luptă de clasă și de a lupta pentru unire" [28].

Pentru a-i lipsi pe lucrătorii tipografi de încă unul din drepturile cîștigate de ei, patronii au hotărît ca în ziua de 26 octombrie, considerată pînă atunci zi de repaus legal, să se lucreze, ceea ce muncitorii n-au acceptat.

Sub conducerea unui comitet constituit pe bază de front unic de către sindicatele „Arte grafice", „Gutenberg" și Circumscripția a IV-a a Sindicatului social-democrat cu sediul la Cluj, muncitorii tipografi au declarat o grevă de 24 de ore, obținînd plata pentru acea zi [29]. Colaborarea celor trei sindicate cu ocazia acestei greve, precum și rezultatele obținute au constituit un imbold pentru lupta unită ce trebuia dusă în viitor.

După reușita acestei greve, în București, la 6 noiembrie 1926, împotriva și peste capul conducătorilor oportuniști [30], s-a înfăptuit pentru scurt timp frontul unic de jos între muncitorii celor trei sindicate. Acest comitet de front unic reprezintă unul dintre rezultatele concrete obținute de muncitorii tipografi din București, sub conducerea P.C.R., în lupta lor pentru realizarea unității.

Intensificîndu-și activitatea, comitetul de front unic a reușit, spre sfîrșitul anului 1926, să organizeze o serie de greve ale muncitorilor tipografi. Astfel, pe baza hotărîrilor comitetului de front unic de a se declanșa noi acțiuni pentru mărirea salariilor, în ziua de 18 decembrie 1926, muncitorii de la atelierele „Socec" au declarat grevă, reușind să impună patronului satisfacerea revendicărilor lor : mărirea salariilor și plata zilelor de grevă [31].

În vederea menținerii și dezvoltării frontului unic, la 20 decembrie 1926 tipografii au scos ziarul „Gazeta tipografilor", organ de presă al frontului unic. Referindu-se la consolidarea unității, „Gazeta tipografilor" arăta că frontul unic „va căpăta o formă concretă atunci cînd va fi realizat în ateliere, în fabrici, în sînul maselor. Frontul unic trebuie să cuprindă întregul corp grafic" [32].

Sarcina cea mai de seamă care se punea în acel moment pentru muncitorii tipografi era întărirea frontului unic. Dacă mai înainte frontul unic a avut un caracter vremelnic, de data aceasta el a putut fi menținut pe o perioadă mai îndelungată, datorită schimbărilor esențiale survenite în luptele tipografilor : întărirea influenței P.C.R. în rîndurile lucrătorilor tipografi ; creșterea spiritului de organizare și de combativitate etc.

În vara anului 1927, situația materială a tipografilor se înrăutățea tot mai mult. Deși, prin luptele anterioare, muncitorii obținuseră unele

---

[28] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. I, fila 223.

[29] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. I, fila 232 ; vezi și „Viața muncitoare" nr. 54, din 6 noiembrie 1926.

[30] „Munca grafică" nr. 6—7, din 15 iulie 1927 ; vezi și Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R., dosarul nr. 3.312, vol. IV, fila 63 și „Viața muncitoare" nr. 54, din 6 noiembrie 1926

[31] „Gazeta tipografilor" nr. 1, din 20 decembrie 1926.

[32] Ibid.

sporuri la salariile de mizerie ce le aveau, acestea erau cu totul insuficiente, deoarece prețurile bunurilor de larg consum creșteau continuu. În 1927, comparativ cu anul 1916, prețurile bunurilor de consum au crescut cu o treime față de nivelul mediu al salariilor muncitorilor tipografi [33]. De aceea, sub conducerea comitetului de front unic, tipografii au pornit la luptă pentru încheierea unui nou contract colectiv. Refuzînd să participe la trative, din capul locului patronii au respins cererile drepte ale muncitorilor. Ca urmare, în ziua de 7 iulie peste 1.550 de muncitori din 32 de ateliere din București au declarat o grevă demonstrativă de 24 de ore [34]. Apoi s-au adunat în sala și curtea Sindicatelor unitare. „Pe fețele tuturor — scria „Munca grafică" — era oglindită bucuria ce o resimțea fiecare în înălțătoarea solidaritate..." [35].

Lucrătorii tipografi intrau într-o etapă nouă de luptă. În fața creșterii luptei muncitorilor, conducătorii de dreapta ai Uniunii sindicale de la Cluj, trădînd interesele lucrătorilor și făcînd jocul exploatatorilor, au anunțat că Circumscripția a IV-a a Uniunii grafice din Romînia iese din frontul unic, ceea ce a avut un efect negativ asupra desfășurării luptei tipografilor. În același timp, o parte a conducătorilor sindicatului „Gutenberg", în loc să stea în mijlocul muncitorilor, au plecat la băi cu banii strînși din cotizațiile acestora. Cu toate acestea, comitetul de front unic a avut sprijinul sindicatelor tipografice din alte centre, ca Iași, Galați, Brăila, Craiova și Constanța, cărora li s-a adresat, cerîndu-le ajutor bănesc în vederea declanșării unei greve generale a tipografilor [36]. Comitetul a tipărit și difuzat un manifest în 4.000 de exemplare, prin care se adresa muncitorilor tipografi organizați și neorganizați, muncitorilor din industrie, muncitorilor social-democrați și tuturor oamenilor muncii, chemîndu-i să sprijine acțiunea tipografilor din București.

Deși era evidentă necesitatea declarării grevei, comitetul de front unic, influențat de elementele șovăielnice, conciliante din sînul său, care susțineau că lupta trebuie dusă în cadrul „legalității", își mai punea mari speranțe în succesul tratativelor pe care sindicatul patronilor, cu sprijinul direct al Ministerului Muncii, le amîna mereu. Această tărăgănare a nemulțumit pe muncitori, care au trecut cu hotărîre la acțiune. În ziua de 8 august, tipografii de la atelierul „Națională" au declarat o grevă demonstrativă, în urma căreia au obținut 150 de lei spor la salariul săptămînal, suprimarea muncii în acord și recunoașterea vechiului contract colectiv [37].

O grevă demonstrativă a început și la atelierele „Socec", „Universala" și „Steinberg" în ziua de 10 august 1927 [38]. Greviștii erau sprijiniți de toți muncitorii tipografi din capitală, care, la însuflețita întrunire

---

[33] „Munca grafică" nr. 8, din 15 august 1927.

[34] „Munca grafică" nr. 6—7, din 15 iulie 1927 ; vezi și Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. II, fila 13.

[35] „Munca grafică" nr. 6—7, din 15 iulie 1927.

[36] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. II, fila 31.

[37] „Gutenberg" nr. 8—9, din 1 septembrie 1927.

[38] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. II, filele 40—47.

ținută în aceeași zi, au hotărît să verse salariul pe o jumătate de zi pentru a-i sprijini pe greviști [39].

Sub presiunea puternică a muncitorimii, patronii au fost nevoiți să accepte începerea tratativelor, la care greviștii au cerut : sporirea salariilor, contracte colective, înființarea unui birou de plasare, înlăturarea terorii, dreptul de organizare etc. [40].

Comisia locală a Sindicatelor unitare a cerut organizațiilor sale din București și tuturor sindicatelor din țară să sprijine pe muncitorii tipografi aflați în grevă [41]. Comuniștii, militînd pentru educarea muncitorilor în spiritul solidarității de clasă, au subliniat faptul că nu era vorba numai despre lucrătorii tipografi, că victoria sau înfrîngerea acestora era o cauză a întregii clase muncitoare în lupta acerbă împotriva exploatatorilor.

„Susțineți pe frații noștri în luptă ! — se spunea într-un manifest al comitetului de front unic — greva de la «Socec», «Universala» și «Steinberg» este lupta întregii muncitorimi grafice. Este lupta întregului proletariat din Romînia... Trebuie făcut totul ca această acțiune, pornită atît de frumos, să izbîndească. Alegeți comitetele de front unic în toate atelierele, spre a întări lupta și a chezășui victoria..." [42].

Consiliul general al Sindicatelor unitare a chemat pe muncitori să sprijine moral și material pe greviști [43].

În acest sens, printr-o circulară lansată în ziua de 23 august 1927, Consiliul general al Sindicatelor unitare se adresa muncitorimii din țară, arătînd : „Este un prilej de a dovedi că solidaritatea de clasă în rîndurile noastre nu e vorbă goală. Faceți toate sforțările pentru a veni în ajutorul greviștilor" [44].

Această chemare a găsit ecou în rîndurile muncitorilor din alte ramuri ale economiei. La ședința din 25 august a tipografilor greviști, delegatul Sindicatului metalurgist sublinia că de la greva generală din 1920 încoace, lupta lucrătorilor tipografi este o acțiune însemnată a clasei muncitoare împotriva capitaliștilor, că suferind de pe urma aceleiași exploatări și a acelorași împilări care au provocat această grevă a lucrătorilor tipografi, vor intra în luptă și muncitorii metalurgiști, ceferiști, tîmplari etc. [45].

Comuniștii au imprimat luptei greviste a lucrătorilor tipografi un caracter politic combativ. Lozincile : „Jos exploatarea capitalistă !", „Trăiască frontul unic de luptă al tuturor salariaților din «Arta grafică» !", „Trăiască Frontul unic al tuturor muncitorilor din Romînia !" [46], formulate de comuniști, figurau permanent atît în ziarul tipografilor, cît și la diferite manifestări, întruniri etc.

---

[39] Loc. cit., fila 47.

[40] Loc. cit., fila 46.

[41] „Munca grafică" nr. 8, din 15 august 1927.

[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. II, fila 51.

[43] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.312, vol. VII, fila 419.

[44] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.312, vol. II, fila 453.

[45] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.438, fila 69.

[46] Loc. cit., fila 51.

O notă a siguranței din 31 august 1927 recunoștea că această hotărîre de luptă a muncitorilor tipografi „...se datorește propagandei desfășurate în ultimul timp de comitetul de front unic și de comitetele de fabrică" [47].

Închegarea frontului unic a avut drept urmare atragerea în luptă a majorității muncitorilor neorganizați, acesta căpătînd astfel o bază mai largă de masă. Crearea frontului unic a dus la creșterea spiritului de luptă, la întărirea încrederii muncitorilor în propriile lor forțe. Pentru lărgirea și mai mult a acestuia, comitetul de front unic din București s-a adresat din nou conducerii U.M.G.R., precum și direct Circumscripției a IV-a, îndemnîndu-le să-și unească eforturile în lupta contra capitaliștilor [48]. În scrisoarea trimisă Uniunii de la Cluj se spunea: „Noi trecem încă o dată peste refuzul dv. — și din nou vă rugăm să trimiteți delegați care să discute cu noi modalitatea intrării dv. în comitetul de front unic..." [49].

De asemenea, în scrisoarea trimisă membrilor din Circumscripția a IV-a a U.M.G.R., comitetul de front unic îi îndemna să ceară conducătorilor lor în mod efectiv sprijinirea muncitorilor din sindicatele „Gutenberg" și „Arte grafice" aflați în grevă încă de la 7 iulie [50]. În același timp, s-a adresat și ziariștilor, cerîndu-le să se alăture luptei duse de muncitorii tipografi [51].

La 22 august, muncitorii tipografi au alcătuit un nou memoriu, cerînd mărirea salariului în raport cu scumpetea și încheierea unui contract colectiv [52].

Neacceptarea de către patroni a cererii muncitorilor tipografi a făcut ca greva să se extindă și la atelierele „Cartea românească", „Triumful" [53] și „Curierul judiciar" [54]; de asemenea, se pregăteau să intre în luptă și tipografii atelierelor „Slova", „Arte grafice" și „Adevărul" [55].

Descriind atmosfera din timpul grevei, „Viața muncitoare" scria: „Toate întrunirile decurg în mijlocul celui mai mare entuziasm. Ele sînt conduse de muncitorii greviști. Ei vin la tribună, ei conduc greva, ei formează delegații. Aceasta dovedește că... muncitorii s-au convins că numai luptînd cît mai bine vor putea învinge..." [56].

În acele momente importante pentru evoluția luptei, datorită unor slăbiciuni de moment ale comuniștilor din comitetul de front unic,

---

[47] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.312, vol. II, fila 357.

[48] „Munca grafică" nr. 8, din 15 august 1927.

[49] „Gutenberg" nr. 8—9, din 1 septembrie 1927.

[50] „Munca grafică" nr. 8, din 15 august 1927.

[51] Ibid.

[52] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.312, vol. II, fila 357.

[53] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. II, fila 68.

[54] „Typograph" nr. 36, din 3 septembrie 1927.

[55] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.312, vol. II, fila 357.

[56] „Viața muncitoare" nr. 15, din 4 septembrie 1927.

acesta nu a mobilizat pe greviști la acțiuni de masă concrete, la demonstrații de stradă etc. [57].

Acest lucru a fost folosit de către guvern și patroni, care, urmărind să înăbușe greva, au trecut la măsuri represive împotriva muncitorilor tipografi. La 26 august 1927, în timp ce se duceau tratative la Ministerul Muncii, delegația greviștilor a fost arestată. Autoritățile au adus armata, au evacuat sala de întruniri a sindicatului, au sigilat-o și au pus santinele s-o păzească. Agenții urmăreau pe greviști pe stradă, îi aduceau la poliție, unde îi băteau pentru a-i determina să reintre la lucru. După arestarea delegației greviștilor, la 27 august 1927, lupta a căpătat un dublu aspect : pentru cucerirea de revendicări și pentru eliberarea delegaților arestați. La întrunirea din 31 august, muncitorii tipografi din capitală au votat o moțiune în care se arăta : „...vom duce mai departe lupta începută pentru îmbunătățirea vieții noastre și nu vom începe nici un fel de tratative pînă ce nu vor fi eliberați conducătorii noștri, care se află arestați în mod ilegal și în greva foamei la siguranța generală" [58]. În moțiune se cereau eliberarea conducătorilor grevei și respectarea libertăților.

Începînd lupta pentru redeschiderea sălii Sindicatelor unitare din str. Mihai Vodă nr. 25, comitetul de front unic a hotărît ca toți greviștii, al căror număr ajunsese la 1.200 [59], să se adune în fața Ministerului Muncii și să ceară deschiderea sălii. O nouă delegație, în frunte cu D. Avramescu, a fost numită în vederea ducerii tratativelor cu patronii [60].

Încercările unor patroni de a executa comenzi ale întreprinderilor, unde lucrătorii se aflau în grevă, s-au lovit de protestul muncitorilor. Tipografii de la atelierele „Adevărul", „Viitorul" și „Îndreptarea" au părăsit lucrul atunci cînd le-au fost aduse lucrări de la alte tipografii [61].

Cu lupta tipografilor din capitală s-au solidarizat și muncitorii de la celelalte tipografii din țară și din alte ramuri industriale, ca metalurgiști, ceferiști etc., ceea ce dovedea spiritul de solidaritate al muncitorilor de toate categoriile, care sufereau tot așa de mult de pe urma exploatării capitaliste.

Greva s-a terminat la 10 septembrie. Deoarece patronii angajaseră un mare număr de lucrători noi, iar atelierele reduseseră personalul au putut să reia lucrul numai o parte a muncitorilor, restul rămînînd șomeri.

Un rol nefast în înăbușirea grevei l-au jucat atît liderii Circumscripției a IV-a a U.M.G.R., cît și cei de la „Gutenberg", care au căutat tot timpul să manevreze, mai ales în cadrul comitetului de front unic, în așa fel încît să atenueze lupta muncitorilor. În același timp, elementele revoluționare din conducerea grevei n-au luat măsuri eficace pentru demascarea acțiunilor dușmănoase ale elementelor oportuniste.

Totodată, greva n-a fost încununată de succes datorită măsurilor represive întreprinse de autoritățile burghezo-moșierești : arestări, bătăi,

[57] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 356, vol. II, fila 52.

[58] „Viața muncitoare" nr. 15, din 4 septembrie 1927.

[59] Ibid.

[60] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.436, fila 104.

[61] Loc. cit., fila 82.

înlocuirea greviștilor cu militari, introducerea agenților de siguranță la toate adunările tipografilor, intervenția comisarilor regali, închiderea sălii de ședințe etc. Muncitorii din diferite ateliere nu au intrat concomitent în grevă, ceea ce a făcut ca forța lor de luptă să fie fărîmițată.

Greva din vara anului 1927, la care au participat peste 2.500 de muncitori și muncitoare, din peste 30 de ateliere [62], a fost una dintre cele mai mari lupte purtate de tipografi. Comitetele de front unic și comitetele de întreprindere, cu toată atitudinea trădătoare a liderilor oportuniști, au adus o contribuție la organizarea și conducerea acțiunilor muncitorilor tipografi. Aceasta dovedea că linia comuniștilor, de acțiune unită în luptă a muncitorilor, pe bază de front unic, era singura cale spre obținerea de revendicări politice și economice.

Lupta dusă de tipografi, cu toate lipsurile ei, a contribuit la dezvoltarea combativității revoluționare a muncitorilor tipografi, la verificarea în practică a justeței politicii partidului comunist de înfăptuire a unității clasei muncitoare, a Frontului unic muncitoresc.

De teama unui nou val de greve, cauzat de lipsa de lucru ce se manifesta cu putere spre sfîrșitul anului 1928, guvernul burghezo-moșieresc a trecut la intensificarea măsurilor represive împotriva muncitorimii revoluționare — la închiderea sindicatelor, confiscarea caselor poporului, arestări, suprimarea presei etc. Aceste măsuri ale guvernului reacționar au îngreunat și mai mult activitatea Sindicatelor unitare, tocmai cînd se impunea o luptă hotărîtă în direcția satisfacerii revendicărilor politice generale ale muncitorilor : amnistie generală, libertate de întrunire și asociere, libertatea presei și altele. În ciuda terorii, tipografii, alături de întreaga muncitorime din țara noastră, au continuat lupta.

Congresul al IV-lea al P.C.R., care a analizat munca partidului în rîndurile sindicatelor, a subliniat rolul sindicatelor unitare în mișcarea revoluționară, în organizarea, sub conducerea partidului, a luptei maselor muncitorești pentru revendicări economice și politice, pentru unificarea mișcării sindicale, crearea Frontului unic al maselor muncitorești contra ofensivei capitaliștilor și pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc [63]. Totodată, Congresul al IV-lea al P.C.R. a arătat că în activitatea Sindicatelor unitare s-au manifestat o serie de lipsuri, „...ceea ce a dus la înlocuirea luptei maselor cu umbletul pe la ministere, la conducerea insuficientă a grevelor muncitorilor organizați și neorganizați, la birocratizarea aparatului mișcării sindicale unitare, la stări de panică, care au cuprins chiar pe unii comuniști conducători ai sindicatelor..." [64].

Aceste greșeli grave, care s-au făcut simțite și în luptele muncitorilor tipografi, se datorau faptului că în conducerea partidului comunist pătrunseseră unele elemente oportuniste, rupte de clasa muncitoare, ca B. Stefanov, E. Köblös și alții, care au dus o politică oportunistă ce tindea să transforme proletariatul într-o anexă a burghe-

---

[62] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.436, fila 91.

[63] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1923—1928", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 588.

[64] Ibid.

ziei, mergînd pînă la stabilirea frontului comun în alegerile comunale din 1925—1926 cu partidele burgheze. Indicațiile greșite cu privire la acțiunea pentru front unic date de aceștia au avut repercusiuni negative și asupra luptelor duse de muncitorimea tipografică între anii 1923 și 1928.

*

Luptele muncitorilor tipografi din Romînia, duse în anii stabilizării relative a capitalismului s-au împletit cu lupta generală a muncitorilor din țara noastră pentru unitatea sindicală și crearea frontului unic, pentru unitatea clasei muncitoare.

Datorită muncii duse de comuniști în cadrul sindicatului „Arte grafice" au fost obținute rezultate însemnate în organizarea luptelor greviste, în încheierea, deși intermitentă, a frontului unic. În rîndurile muncitorilor tipografi, mai ales la sfîrșitul perioadei de care ne ocupăm au fost create comitete de fabrică în multe întreprinderi. În focul luptelor greviste, care au avut, în primul rînd, un caracter economic, unele dintre ele durînd un timp îndelungat, muncitorii au formulat și revendicări politice, cum au fost : condamnarea legilor reacționare antimuncitorești, a pregătirilor războiului antisovietic, drepturi politice pentru muncitori, amnistie generală, libertate de organizare, de întruniri etc.

Sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, muncitorii tipografi, alături de muncitorii din celelalte ramuri ale economiei țării, au obținut în anii stabilizării relative unele succese în lupta revoluționară împotriva regimului burghezo-moșieresc.

RECENZII

„Studii privind istoria economică a Romîniei"

Vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1961, 308 pagini

Cercetarea fenomenelor economice care se produc în istoria țării, analiza lor sub aspectul multiplelor laturi ce le comportă înlesnesc studierea și înțelegerea proceselor social-politice, a luptei clasei muncitoare, strîns legate de procesul evoluției economice a societății. Fără studierea cît mai temeinică a istoriei economiei naționale în lumina marxism-leninismului nu se pot cunoaște și defini cît mai bine complexele fenomene din domeniul politicii, al luptei revoluționare pentru înlăturarea orînduirii bazate pe exploatare și construirea socialismului.

Volumul I de „Studii privind istoria economică a Romîniei", apărut recent în Editura Academiei R.P.R., reprezintă prin cele 8 studii pe care le cuprinde o contribuție la adîncirea analizei unor probleme importante privind istoria economiei naționale în perioada modernă și contemporană a țării noastre, începînd din anul 1866 pînă în 1940. În unele studii publicate în volum se aduc, mai mult sau mai puțin direct, la cunoștința cititorilor date cu privire la situația materială a clasei muncitoare, a maselor largi de oameni ai muncii, care sufereau consecințele orînduirii burgheziei și moșierimii, se demască caracterul reacționar al claselor dominante, care își bazau existența pe jefuirea celor ce muncesc.

În acest sens, studiul **„Situația economică a clasei muncitoare din Romînia după primul război mondial pînă în 1922"**, semnat de N. N. Constantinescu, V. Bogza, I. Puia, care aduce o serie de fapte noi în studierea problemei respective, pe baza folosirii și analizei critice a unui bogat material documentar, înfățișează pe larg situația economică a țării, îndeosebi a clasei muncitoare, analizează procesul concentrării și centralizării capitalului, lupta monopolurilor imperialiste pentru subjugarea economică a Romîniei.

În anii care au urmat primului război mondial imperialist, se arată în acest studiu, economia Romîniei se găsea într-o situație dezastruoasă. Ruina economică provocată de războiul mondial imperialist, jaful la care fusese supusă țara de către ocupanții germani, situația transporturilor care erau distruse foarte mult au contribuit la agravarea situației economice a țării, la exploatarea cruntă și jefuirea maselor muncitoare de către capitaliștii autohtoni în cîrdășie cu cei străini. Din datele prezentate de autori rezultă că atît producția industrială, cît și cea agricolă erau în anul 1919 cu mult sub nivelul celei din perioada antebelică. În Valea Jiului, principala regiune carboniferă a țării, producția scăzuse de la 2.229.255,3 tone de cărbune extras în 1913 la 987.860,9 tone de cărbune extras în 1920. În comparație cu anul 1913, producția siderurgică de la Reșița în 1919 reprezenta 33%, iar la Hunedoara doar 2,8%.

Într-o situație deosebit de grea se afla și agricultura. Suprafața agricolă însămînțată a scăzut de la 13.692.058 ha, cît era în medie în perioada 1911—1915, la 8.304.084 ha în anii 1919—1920. Acest lucru a fost determinat — subliniază autorii — de distrugerile suferite de agricultură în timpul

războiului, de insuficiența brațelor de muncă la sate, provocată de mobilizare, de lipsa mare de inventar viu și mort în gospodăriile țărănești. Excepțional de grea era și situația în domeniul transporturilor feroviare. Din cele 910 locomotive care existaseră pe teritoriul Romîniei de dinainte de război, după terminarea războiului mondial mai funcționau doar 265, iar din cele 23.576 vagoane de marfă nu mai existau decît 3.511.

Circulația monetară se caracteriza prin creșterea vertiginoasă a inflației. Dacă în anul 1914 cantitatea de monedă aflată în circulație se ridica la 578 milioane de lei, în anul 1922 ea depășise 15.000 de milioane. Inflația și haosul monetar, aducînd uriașe profituri claselor exploatatoare, au determinat în același timp adîncirea pauperizării maselor de oameni ai muncii.

O atenție deosebită acordă autorii situației numerice, componenței clasei muncitoare, condițiilor ei economice. Pe baza examinării critice a datelor statisticii burgheze și a altor materiale, autorii ajung la concluzia că în Romînia în anii 1920—1921 numărul muncitorilor din industrie și transport depășea cifra de 500.000. Gradul de concentrare a muncitorilor, atît pe întreprinderi, cît și teritorial, era destul de ridicat.

Datele și faptele prezentate în studiu arată înrăutățirea condițiilor de muncă și de trai ale muncitorilor, scăderea salariului cu mult sub valoarea forței de muncă, accentuarea procesului de pauperizare absolută a proletariatului. Cu toate acestea, pentru ilustrarea mai completă a situației clasei muncitoare, socotim că ar fi fost necesară și analiza pauperizării relative a acesteia.

Starea economică grea a maselor muncitoare, la care se adăugau teroarea și samavolniciile de tot felul ale guvernanților burghezo-moșierești, a avut drept consecință ascuțirea puternică a contradicțiilor dintre exploatați și exploatatori. Pe baza ascuțirii contradicțiilor interne de clasă și sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, se arată în studiu, în anii imediat următori primului război mondial s-au desfășurat în țara noastră puternice acțiuni revoluționare ale clasei muncitoare, avîntul luptei maselor culminînd cu greva generală din octombrie 1920. În anii de după 1917, în focul luptelor revoluționare, s-a plămădit Partidul Comunist din Romînia, creat în mai 1921 — conducătorul luptei clasei muncitoare, a maselor populare pentru libertate și socialism.

Un alt studiu consacrat unor fenomene economice cu repercusiuni directe în înrăutățirea situației materiale a oamenilor muncii este cel cu privire la **„Criza economică din Romînia în anii 1907—1908"**. De la început autorul, N. N. Constantinescu, subliniază că desfășurarea acestei crize a fost influențată de caracterul și stadiul dezvoltării economiei Romîniei burghezo-moșierești. Primele semne de criză care s-au manifestat și în alte țări capitaliste au apărut în Romînia către sfîrșitul anului 1907. Efectele ei au fost resimțite cel mai puternic în industria forestieră și de cherestea, dar criza s-a manifestat și în industria carboniferă, petroliferă, mecano-metalurgică, tăbăcăriei și alcoolului, zahărului, morăritului și altele.

Criza s-a desfășurat inegal. În industria forestieră și de cherestea, ea a continuat și în anul 1909; în industria carboniferă, a zahărului, situația s-a restabilit abia în 1910—1911. În celelalte ramuri, criza s-a încheiat în general în anul 1908.

În anii crizei s-a intensificat crearea de monopoluri. Astfel, în industria petrolului s-a creat monopolul „Distribuția", în industria pielăriei a fost înființată „Uniunea tăbăcarilor din țară", în industria morăritului, societatea „Făina". La București a apărut un „Cartel al brutarilor", care, ca și cel al morarilor, a contribuit la scumpirea pîinii. În ultima parte a studiului, autorul înfățișează, nu însă în suficientă măsură, consecințele crizei asupra situației maselor populare. Scăderea producției într-o serie de ramuri a avut ca urmare o creștere a șomajului, așa cum se poate constata pe baza presei vremii, mai ales a ziarului „Romînia muncitoare", care cuprinde date cu

privire la aruncarea muncitorilor pe drumuri din numeroase întreprinderi din țară. Urmările crizei se manifestau nu numai în creșterea numărului de șomeri totali și parțiali, ci și în scăderea simțitoare a salariului muncitorilor. În lipsa statisticilor, autorul extrage informații în legătură cu acest aspect tot din presa muncitorească. În studiu se arată că înrăutățirea situației muncitorilor în timpul crizei a avut ca urmare o ascuțire și mai puternică a contradicției dintre muncă și capital. Au crescut acțiunile grevиste ale muncitorilor, lupta lor pentru crearea sindicatelor, împotriva „corporațiilor" înființate de burghezie în 1902. Crearea Uniunii socialiste din Romînia, la începutul anului 1908, a însemnat un succes politic și organizatoric al clasei muncitoare pe calea pentru refacerea partidului ei politic.

Unul dintre studiile cuprinse în volumul pe care îl recenzăm intitulat **„Privire critică asupra studierii problemei agrare în Romînia la începutul secolului al XX-lea"**, de D. Hurezeanu, își propune să înfățișeze în mod critic principalele curente din literatura social-politică consacrată problemei agrare la începutul secolului nostru. Așa cum se arată în studiu, toate lucrările privind problema agrară, scrise de pe pozițiile ideologice ale burgheziei și moșierimii, se caracterizau printr-o ignorare aproape totală a răscoalei din 1907, deși ele fuseseră elaborate sub impulsul și în cea mai strînsă legătură cu răscoala.

Pe baza analizei conținutului lor ideologic, autorul ajunge la concluzia că în literatura burghezo-moșierească privind problema agrară în Romînia au existat în perioada respectivă trei grupuri principale de lucrări. În primul grup care exprima integral punctul de vedere al moșierimii conservatoare, autorul include lucrările lui I. Lahovari, Titu Maiorescu, Em. Lahovari, Gh. Panu, toți „apărători acerbi ai stării de lucruri existente".[1] Reprezentanții acestui curent, politicieni de frunte ai regimului burghezo-moșieresc, încercau să-și justifice adversitatea față de orice modificare a relațiilor de proprietate asupra pămîntului prin invocarea unor „argumente" pseudoștiințifice. Astfel, I. Lahovari pretindea că proprietatea moșierească fiind destul de limitată, nu era necesară o nouă împroprietărire ; la rîndul său, Titu Maiorescu susținea că problema agrară în Romînia era o „scornire" a agitatorilor socialiști etc. În cel de-al doilea grup de lucrări, reprezentînd „curentul de idei liberal burghezo-moșieresc", autorul deosebește două ramuri : una, care exprima cu precădere interesele moșierimii liberale (G. D. Creangă, C. A. Garoflid, Radu Rosetti și Spiru Haret), iar alta, ai cărei exponenți (Vasile M. Kogălniceanu, Mihail Șerban și Cicerone Protopopescu) erau partizanii dezvoltării formelor marii producții capitaliste. (Era indicată însă o analiză mai largă a concepțiilor acestora din urmă.)

Al treilea grup l-au reprezentat scrierile aparținînd curentului „poporanist", care promova „...în fond teorii liberale amestecate cu frînturi de concepții mic-burgheze" (pag. 106). În studiul prezentat, autorul, demascînd conținutul de clasă al tuturor acestor curente, consacră numeroase pagini interpretării unor aspecte ale problemei agrare din Romînia în perioada respectivă.

Ultima parte a studiului este consacrată expunerii atitudinii proletariatului și a poziției ideologice a mișcării socialiste față de răscoala din 1907 și, implicit, față de problema agrară în ansamblu. Autorul se oprește mai mult asupra manifestelor „Către muncitori și țărani, către studenți" și „Către concediați și rezerviști", elaborate de mișcarea socialistă, subliniind oportunismul care caracteriza pe primul și poziția înaintată, deși nu consecvent-revoluționară, a celui de-al doilea. Această parte este completată cu relatarea unor momente care atestă solidaritatea muncitorilor cu lupta dreaptă a țărănimii (Pașcani, Buhuși, Valea Prahovei etc.) în timpul răscoalei din 1907.

[1] „Studii privind istoria economică a Romîniei", vol. 1, Editura Academiei R.P.R., 1961, pag. 55. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

Studiul se caracterizează în ansamblu printr-o analiză critică a problemelor, autorul demascînd caracterul neştiinţific al lucrărilor reprezentanţilor claselor dominante. În aceste condiţii devin inexplicabile unele aprecieri pozitive — e drept, izolate — făcute de autor la adresa lui C. Garoflid („analiza întregii sale producţii ştiinţifice", pag. 87), Radu Rosetti („analiza mai profundă", pag. 72) etc., care contrazic flagrant argumentaţia demascatoare. În cazul poziţiei lui Garoflid în problema agrară, autorul o apreciază ca „echivocă şi controversată" (pag. 87), ezitînd să afirme clar de la început că Garoflid, în fond, prin conţinutul lucrărilor sale, se situa pe poziţia claselor exploatatoare.

După părerea noastră, comparaţia care se face între Franţa şi Romînia (pag. 98) în legătură cu modul de pătrundere a relaţiilor capitaliste în agricultură îl duce pe autor la o concluzie greşită : aceea că situaţia din agricultura Romîniei la începutul secolului al XX-lea (unde relaţiile capitaliste apăruseră cu aproximativ patru decenii în urmă şi se aflau în continuă dezvoltare) era asemănătoare cu situaţia din agricultura Franţei în momentul revoluţiei burgheze din 1789—1793. Din cele arătate de autor rezultă că în Romînia, la începutul secolului al XX-lea, „sarcina care se punea era aceea de a se începe" procesul parcurs de agricultura Franţei timp de peste un secol, după revoluţia burgheză, concluzie care nu corespunde nici pe departe adevărului istoric. O mai mare atenţie la formulări din partea autorului ar fi contribuit, de asemenea la înlăturarea unor inadvertenţe. La pagina 106, de pildă, autorul vorbeşte de „socialişti de dreapta". Nemairevenind sub nici o formă în studiu asupra acestora, lasă pe cititor să-i identifice cu poporaniştii, ceea ce este, desigur, o eroare.

Totodată, din cauza analizei insuficiente a poziţiei socialiştilor înaintaţi şi a mişcării muncitoreşti în general, structura studiului suferă. Autorul nu subliniază în mod pregnant existenţa celor două poziţii fundamental deosebite în problema agrară : una care exprima punctul de vedere al claselor dominante şi cealaltă, înaintată, care îşi găsea expresia în literatura socialistă a timpului.

În studiul intitulat **„Caracterul de clasă al adoptării şi menţinerii bimetalismului în Romînia"**, C. Kiriţescu analizează bimetalismul adoptat în 1867, sistem monetar progresist în comparaţie cu anarhia circulaţiei monetare care exista, dar introdus în ţara noastră în momentul cînd deja în multe ţări se trecuse la sistemul monometalist.

Pentru clasele dominante, adoptarea şi menţinerea bimetalismului au constituit un mijloc de exploatare suplimentară a maselor muncitoare. De pe urma agioului * creat de bimetalism au profitat afaceriştii, traficanţii de aur, comercianţii, exportatorii de cereale, industriaşii, moşierii şi alţi exploatatori care realizau cîştiguri mari pe seama reducerii nivelului de trai al maselor muncitoare. Atît ratele sporite de la Creditul funciar ale moşierului sau marfa mai scumpă a comerciantului, cît şi maşinile sau materiile prime, mai costisitoare, ale industriaşului, atît arenda mai mare a moşiilor sau chiriile majorate ale locuinţelor, cît şi anuităţile crescute ale datoriei externe a statului, în ultimă analiză, scrie autorul, erau plătite de masele populare, în dubla lor ipostază de consumatori şi de contribuabili. Totodată, în perioada agioului au crescut preţurile, în timp ce salariile muncitorilor, în general, au rămas neschimbate. „Monitorul primăriei" (Bucureşti) arăta, de exemplu, că în anul 1884 sau 1885 o zi de lucru cu braţele se plătea la fel ca în 1876. Întrucît plata se făcea în monedă de argint, ea constituia o amputare a drepturilor muncitorilor, cu atît mai sîngeroasă, cu cît agioul era mai mare.

Adoptarea şi menţinerea bimetalismului într-o perioadă de depreciere a argintului au creat totodată condiţii favorabile pentru subjugarea economiei ţării noastre de către capitalul

* Sporul pe care-l poate înregistra valoarea reală a unei monede peste valoarea ei nominală.

francez și cel american, susținători ai monometalismului-argint.

Cu timpul însă, existența bimetalismului a început să aibă o influență negativă asupra dezvoltării economiei, să îngreuneze comerțul. Interesele clasei capitaliste în ansamblu, în condițiile de dezvoltare a capitalismului pe o treaptă mai ridicată decît în 1867, impuneau introducerea unui sistem monetar relativ stabil. Exploatatorii, care profitaseră de pe urma sistemului monetar bazat pe bimetalism, au trebuit să se pronunțe, în noile condiții, pentru trecerea la monometalismul-aur. Aceasta se explică — așa cum subliniază autorul — și prin faptul că agioul dispăruse aproape cu totul începînd din martie 1889, iar cîștigurile speculative bazate pe diferențele de curs între cele două metale monetare nu mai erau posibile. Adoptarea monometalismului-aur în 1890 corespundea și intereselor capitalului expansionist din țările capitaliste dezvoltate, în special din Germania, creînd acestuia condiția monetară pentru pătrunderea masivă în Romînia.

În lucrarea intitulată **„Studiu cu privire la întărirea dominației capitalului financiar în Romînia (în perioada următoare primului război mondial pînă la criza economică din 1929—1933)"**, V. Axenciuc analizează condițiile în care a avut loc apariția capitalului financiar în Romînia, subliniind că acesta s-a format „pe fondul unei economii capitaliste înapoiate, caracterizată prin puternice rămășițe feudale în agricultură și prin greutatea specifică încă redusă a industriei, în condițiile cînd revoluția industrială și industrializarea capitalistă erau departe de a fi terminate..." (pag. 188).

După primul război mondial, dezvoltarea capitalului financiar și a oligarhiei financiare a avut loc în condițiile crizei generale a capitalismului. Din analiza făcută de autor, pe baza a numeroase date, rezultă că în perioada cercetată s-a produs o puternică concentrare și centralizare a capitalului bancar și a celui industrial, precum și o întărire a capitalului și oligarhiei financiare. Întărirea dominației capitalului financiar s-a făcut prin adîncirea exploatării maselor muncitoare, lucru confirmat și de creșterea ratei profitului.

Oligarhia financiară, reprezentantă a intereselor marilor grupuri financiare și moșierești din Romînia, se găsea în strînsă colaborare cu grupurile financiare internaționale și totodată într-o puternică dependență de ele. Autorul analizează felul cum oligarhia financiară, în scopul obținerii unor profituri cît mai mari, și-a subordonat tot mai mult aparatul de stat. Nu era lipsit de interes dacă autorul, pe baza analizei capitalului financiar și a oligarhiei financiare, ar fi acordat un loc mai mare examinării și unor probleme ca adîncirea caracterului parazitar, în putrefacție și muribund al orînduirii capitaliste din Romînia, politica imperialistă a claselor dominante din Romînia etc.

Studiul **„Caracterul și urmările legii minelor din 1924"** de S. Mihai demască, pe baza analizei legii minelor din 1924, cîrdășia oligarhiei financiare din țară cu capitalul monopolist străin. Clasele dominante au dus o politică antinațională, antipopulară, o politică de capitulare în fața puterilor imperialiste. Colaborarea cu capitalul străin în jefuirea bogățiilor țării și exploatarea cruntă a poporului muncitor reprezentau principiile de bază ale politicii claselor exploatatoare. Prin legea minelor, oligarhia financiară, grupată în jurul partidului liberal, urmărea să-și asigure o cotă cît mai mare din uriașele profituri realizate de capitalul monopolist străin. Finanța liberală încerca prin legea minelor să impună astfel de condiții capitalului străin din Romînia încît să obțină în scurt timp, prin colaborarea directă cu monopolurile imperialiste, poziții importante în economia țării.

Partidul Comunist din Romînia a demascat în nenumărate rînduri cîrdășia claselor exploatatoare din Romînia cu monopolurile imperialiste. „Politica de reorganizare «prin noi înșine» s-a arătat astfel de la început a fi o minciună. Lupta burgheziei românești împotriva capitalului străin nu este decît o formă goală sub care se

ascunde o politică de alianță cu capitalul antantist pentru exploatarea țării" [1].

Din analiza făcută de autor rezultă că politica oligarhiei financiare de a-și întări pozițiile economice și de a-și mări profitul pe seama capitalului străin n-a avut rezultatele scontate. Capitalul financiar internațional, care a transformat Romînia într-o semicolonie a sa, era suficient de puternic pentru a determina oligarhia financiară din Romînia să-i primească colaborarea în condițiile dictate de el. Aceasta s-a exprimat în faptul că la sfîrșitul perioadei de stabilizare relativă a capitalismului, în anul 1928, greutatea specifică a capitalului romînesc în principalele ramuri ale economiei naționale, inclusiv bănci, a scăzut față de 1920—1922, variind între 20% în industria petrolieră și 50% în domeniul bancar. Cîrdășia dintre capitaliștii străini și romîni a avut ca rezultat o și mai mare adîncire a gradului de exploatare a clasei muncitoare.

În 1929 guvernanții romîni naționaltărăniști, la cererea monopoliștilor străini, au elaborat o nouă lege a minelor, dînd egalitate și libertate deplină capitalului străin în jefuirea bogățiilor subsolului țării noastre, în jefuirea maselor muncitoare.

Aspecte privind jefuirea Romîniei de către capitalul străin sînt înfățișate și în studiul **„Plățile externe și rolul capitalului străin în exploatarea economiei romînești (1929—1938)"** de R. Paul. Autorul expune pe larg politica burgheziei și moșierimii în domeniul plăților externe, arătînd cîrdășia acestora cu monopolurile imperialiste, jefuirea bogățiilor țării și exploatarea cruntă a maselor muncitoare. Pentru clasele dominante din Romînia, îndeplinirea obligațiilor față de creditorii străini a constituit una dintre preocupările centrale. Analizînd politica economică practicată de clasele exploatatoare în domeniul plăților externe, în studiu se arată că pînă în anul 1932 efectuarea acestor plăți s-a făcut fără nici o limită, iar unele măsuri care s-au luat după această dată au fost lipsite de eficacitate. În perioada care a urmat crizei economice din 1929—1933, plățile externe ale Romîniei, datorită intensificării înarmărilor, au crescut în mod deosebit. Ele au reprezentat o povară și mai grea pentru masele muncitoare, deoarece posibilitățile pentru procurarea mijloacelor necesare efectuării plăților s-au diminuat din cauza orientării comerțului exterior spre țările care nu furnizau devize libere și devize forte. Creșterea continuă a plăților externe ilustrează accentuarea înfeudării țării noastre față de puterile imperialiste.

Pentru procurarea mijloacelor necesare efectuării plăților externe, burghezia și moșierimea au dus o politică de creștere cantitativă a exportului. Comerțul exterior a fost subordonat satisfacerii pretențiilor capitalului monopolist internațional. Întregul sistem de măsuri (introducerea primelor valutare, libera negociere a devizelor, compensațiile etc.) practicat de către clasele exploatatoare pentru procurarea mijloacelor necesare efectuării plăților externe a avut consecințe directe asupra scumpirii vieții, lovind în masele muncitoare.

O lipsă a studiului o constituie tratarea unilaterală a problemei, limitată în mare măsură la latura ei tehnică-economică. Or, concomitent cu analiza problemei plăților externe, care în fond reflectă politica antinațională a burgheziei și moșierimii, precum și rolul înrobitor al capitalului monopolist străin, în mod firesc trebuia să-și găsească locul în studiu și poziția clasei muncitoare și îndeosebi lupta maselor muncitoare, conduse de partidul comunist, împotriva politicii antinaționale a burgheziei și moșierimii. În studiu însă lipsește aproape total această problemă. Totodată ar fi fost necesar ca autorul, bazîndu-se pe datele privind creșterea continuă a plăților externe, să demaște falsitatea tezei larg răspîndite de ideologii burgheziei potrivit căreia în perioada

[1] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", vol. I, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 393.

dintre cele două războaie mondiale ar fi avut loc un proces de consolidare a independenței economice a Romîniei.

Ultimul studiu din volum, intitulat: **„Afacerile veroase ale capitaliștilor romîni și străini cu ocazia așa-ziselor naționalizări din anii 1935—1940"**, de Constanța Bogdan, prezintă date cu privire la modul de procurare a devizelor necesare operațiilor de „naționalizare" efectuate în perioada respectivă. Aceste „naționalizări" se reduceau, de fapt, la simpla transferare a pachetului de acțiuni aparținînd unor societăți industriale din mîinile capitaliștilor de alte naționalități în mîinile capitaliștilor romîni.

Politica „naționalizărilor" din anii 1935—1940 relevă cîrdășia dintre oligarhia financiară și capitaliștii străini care-și lichidau unele întreprinderi ce le aveau în Romînia. Cu această ocazie s-au încheiat afaceri avantajoase atît pentru capitaliștii autohtoni cît și pentru cei străini. „Naționalizările" și transferurile de devize au constituit, în ultimă instanță, o sursă importantă de îmbogățire a oligarhiei financiare, de sustragere a valutelor cuvenite statului și de trecere a lor în proprietatea marilor capitaliști, în frunte cu regele Carol al II-lea, cu o serie de miniștri, ca I. Gigurtu și Grigore Pop, mari capitaliști, ca Max Auschnitt, N. Malaxa, și alți exploatatori.

În studiu se subliniază că toate aceste afaceri veroase au fost făcute în dauna intereselor statului, pe spinarea maselor muncitoare, care, pe lîngă povara fiscalității excesive, plăteau și prețuri ridicate în calitate de consumatori ai diferitelor mărfuri.

★

În ansamblu, volumul I din „Studii privind istoria economică a Romîniei" contribuie la cunoașterea mai profundă a unor importante probleme de istorie economică a țării noastre. Culegerea ar fi trezit un interes și mai mare dacă redactorii și autorii ei ar fi căutat să asigure omogenizarea studiilor, în scopul înlăturării caracterului dispersat al problemelor. Volumul prezentat mai sus păcătuiește și printr-o săracă oglindire a problemelor economice de pe teritoriul Transilvaniei, în special în perioada dominației austro-ungare. Lucrarea ar fi cîștigat, de asemenea, dacă toate studiile ar fi analizat cu consecvență urmările sociale provocate de fenomenele economice respective, poziția clasei muncitoare și a partidului ei față de politica reacționară dusă de clasele dominante și partidele care se aflau atunci la cîrma țării.

Considerăm că eliminarea unor atare lipsuri în volumele următoare va face să crească și mai mult interesul cititorilor pentru colecția de „Studii privind istoria economică a Romîniei".

GH. SURPAT, N. COPOIU

S. Emil: „Colaborarea epocală dintre Marx și Engels"

Editura politică, 1961, 136 pag.

Pînă la săvîrșirea revoluției în filozofie, prin crearea marxismului, omenirea n-a cunoscut o prietenie și colaborare atît de rodnică și care a trezit admirația milioanelor de oameni ca cea închegată între Marx și Engels. Prietenia și colaborarea dintre genialii creatori ai socialismului științific a fost pusă în slujba luptei de eliberare, a luptei pentru construirea societății noi. Unitatea concepției lor științifice despre natură, societate și gîndire, slujirea cu abnegație a luptei revoluționare au făcut ca prietenia între acești dascăli ai proletariatului să rămînă nemuritoare și fără egal. Pe această temă, lucrarea „Colaborarea epocală dintre Marx și Engels", întocmită de S. Emil și apărută recent în Editura politică, face o succintă expunere a vieții și operei celor doi mari dascăli ai clasei muncitoare, care printr-o activitate prodigioasă de peste patru decenii au făurit pentru prima dată o concepție științifică despre lume și un partid revoluționar al proletariatului.

În cartea prezentată se relevă faptul că, deși Marx și Engels se formează ca gînditori și revoluționari în mod independent, încă de la începutul activității lor social-politice se observă o identitate atît în evoluția concepțiilor lor spre materialism, cît și în atitudinea curajoasă de apărare a libertăților și drepturilor maselor populare și de condamnare a tuturor formelor de oprimare. Chiar din timpul studiilor universitare Marx și Engels se pronunță pentru o concepție filozofică în slujba luptei poporului, operele lor remarcîndu-se prin combativitate și revoluționarism.

Începutul trecerii lui Marx de la idealism și democratism revoluționar la o nouă concepție despre lume, la materialism dialectic și socialism științific, arată Lenin, s-a făcut prin lupta dusă în paginile „Gazetei Renane" pentru apărarea intereselor economice și politice ale maselor muncitoare.[1]

Un moment de seamă în evoluția lui Marx și Engels spre materialismul dialectic și socialismul științific, se arată în lucrare, îl constituie activitatea dusă de ei în conducerea redacției revistei „Analele franco-germane", în care au apărut o serie de articole care conțin elemente ale concepției lor științifice comune, elaborată ulterior.

Închegarea prieteniei și colaborării dintre Marx și Engels a fost marcată prin crearea primei lor opere comune „Sfînta familie", în care filozofia hegeliană, izvorul idealismului tinerilor hegelieni, este supusă unei critici sistematice, dezvăluindu-se cu acest prilej sensul social al idealismului, rolul lui în lupta istorică dintre clase. În opoziție cu tezele reacționare ale tinerilor hegelieni cu privire la rolul negativ al maselor în istorie, Marx și Engels au remarcat rolul progresist al maselor populare în dezvoltarea societății, scoțînd în evidență în mod

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 66.

deosebit rolul proletariatului — singura clasă consecvent revoluționară. În această operă, Marx și Engels se apropie de materialismul istoric, propagînd desființarea pe cale revoluționară a proprietății private.

La Bruxelles, unde cei doi prieteni s-au stabilit după ce Marx a fost expulzat din Franța fiind considerat revoluționar primejdios, Marx și Engels au elaborat o nouă lucrare comună „Ideologia germană", în care fac o caracterizare a formațiunilor social-economice de-a lungul istoriei, formulează învățătura despre lupta de clasă ca forță motrice a dezvoltării sociale, despre revoluția socială în general și revoluția proletară în special.

În 1847, ca răspuns la „Filozofia mizeriei" a lui Proudhon, apare „Mizeria filozofiei" — una dintre cele mai importante opere ale marxismului, despre care Lenin arată că este prima operă matură a socialismului științific. În această operă Marx face o critică necruțătoare proudhonismului, dezvăluind și demascînd esența sa de clasă, încercarea de a abate proletariatul de la lupta politică revoluționară, ducîndu-l pe calea reformelor. Marx arată că nu este vorba de reformarea lumii capitaliste, ci de transformarea revoluționară a societății, de lichidarea relațiilor de producție capitaliste prin revoluția socialistă. În „Mizeria filozofiei" este expusă teza despre forțele de producție ca element hotărîtor al producției, subliniindu-se totodată că dezvoltarea forțelor de producție atrage după sine dezvoltarea și schimbarea relațiilor de producție. „Dobîndind noi forțe productive — arată Marx —, oamenii își schimbă modul lor de producție și, o dată cu el, felul lor de a-și cîștiga existența, își schimbă toate relațiile lor sociale" [2].

În cartea prezentată se subliniază faptul că Marx și Engels niciodată nu au înțeles să se mărginească numai la activitatea teoretică, ci au luptat pentru organizarea proletariatului, pentru înarmarea sa cu socialismul științific, pentru crearea unui partid revoluționar al clasei muncitoare capabil să conducă lupta maselor exploatate, în vederea înlăturării orînduirii capitaliste și făuririi unei orînduiri noi, bazată pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producție. Articolele publicate, cuvîntările ținute la întrunirile asociațiilor muncitorilor, au avut un deosebit rol în clarificarea ideologică a organizațiilor muncitorești. Încununarea muncii titanice desfășurate în rîndul organizațiilor muncitorești în acest timp s-a întruchipat în crearea în 1847 a „Ligii comuniștilor", prima organizație internațională din istoria mișcării muncitorești. Din însărcinarea „Ligii comuniștilor" Marx și Engels au elaborat „Manifestul Partidului Comunist", primul document programatic al comunismului științific și al mișcării proletare, care demonstrează în mod științific inevitabilitatea pieirii capitalismului pe calea revoluției proletare și instaurarea dictaturii proletariatului. Apariția marxismului a însemnat o revoluție în filozofie, începutul unei noi epoci în dezvoltarea acesteia. Esența revoluției făcută de marxism în filozofie este formulată succint și profund în teza lui Marx potrivit căreia „filozofii nu au făcut decît să interpreteze lumea în moduri diferite ; important este însă de a o schimba" [3].

Prin apariția marxismului filozofia capătă un rol social calitativ nou. Filozofia marxistă este concepția despre lume a partidelor comuniste și muncitorești, baza teoretică a comunismului științific.

„Manifestul Partidului Comunist" a apărut într-un moment cînd Europa era străbătută de valul revoluțiilor burghezo-democratice, prevăzute de Marx și Engels încă din timpul crizei din 1847, aceste evenimente constituind, după cum subliniază autorul, o primă verificare și confirmare istorică a marxismului. Anii revoluționari 1848—1849 au fost pentru Marx și Engels ani ai unei intense activități revoluționare în care au îmbinat în mod armonios teoria revoluționară cu practica revoluționară. Din primele

[2] *K. Marx și F. Engels*, Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 129—130.

[3] *K. Marx și F. Engels*, Opere, vol. 3, Editura politică, 1958, pag. VI.

zile ale furtunii revoluționare, Marx și Engels au devenit inspiratorii și organizatorii luptei maselor populare. Prin „Noua Gazetă Renană" creatorii socialismului științific demascau politica trădătoare a burgheziei liberale, șovăiala micii burghezii și chemau proletariatul german să ia conducerea luptei revoluționar-democratice.

Datorită politicii conciliante și trădătoare a burgheziei, precum și faptului că proletariatul era relativ slab, contrarevoluția a ieșit victorioasă, iar Marx și Engels au fost siliți să ia iarăși drumul exilului, stabilindu-se mai întîi în Franța, apoi în Anglia.

După înfrîngerea revoluțiilor de la 1848 a urmat o ofensivă pe plan european a reacțiunii împotriva organizațiilor muncitorești. Triumful reacțiunii s-a dovedit însă a fi vremelnic. În urma crizei economice mondiale din 1857 se produce o înviorare a activității organizațiilor muncitorești. Sesizînd și analizînd cauzele care au determinat creșterea combativității și spiritului de organizare al proletarilor, Marx și Engels au ajuns la concluzia că este necesar ca reacțiunii internaționale să-i fie opus un front trainic al proletariatului internațional. În acest scop, în 1864, a fost întemeiată Asociația internațională a muncitorilor ai cărei conducători au fost Marx și Engels. Internaționala I trebuia să asigure răspîndirea învățăturii marxiste în rîndurile clasei muncitoare din diferite țări, să pregătească forțele proletariatului internațional pentru asaltul hotărîtor împotriva claselor exploatatoare.

În cadrul Internaționalei I, se arată în lucrarea prezentată, Marx și Engels au dus o luptă necruțătoare împotriva oportunismului și reformismului, demascînd esența reacționară a teoriilor lui Proudhon, Lassalle, Bakunin și alți ideologi mic-burghezi, pregătind în felul acesta triumful socialismului științific în mișcarea muncitorească.

În perioada anilor 1850—1870 apar două lucrări ale lui K. Marx de o importanță covîrșitoare: „Contribuții la critica economiei politice" și geniala operă „Capitalul", vol. I.

În „Contribuții la critica economiei politice", se relevă în lucrarea la care ne referim, Marx a fundamentat legile revoluției sociale și a dezvăluit rolul revoluției în transformarea unei formațiuni social-economice în alta, arătînd că „pe o anumită treaptă a dezvoltării lor, forțele materiale de producție ale societății intră în contradicție cu relațiile de producție existente, sau, ceea ce nu este decît expresia lor juridică, cu relațiile de proprietate în cadrul cărora ele s-au dezvoltat pînă atunci. Din forme ale dezvoltării forțelor de producție, aceste relații se prefac în cătușe ale lor. Atunci începe o epocă de revoluție socială. O dată cu schimbarea bazei economice este revoluționată mai încet sau mai repede toată uriașa suprastructură" [4]. În prefața la lucrarea „Contribuții la critica economiei politice", Marx dă o formulare genială a esenței materialismului istoric, elaborînd o serie de teze pe care ulterior le va dezvolta în „Capitalul". „În producția socială a vieții lor — arată Marx —, oamenii intră în relații determinate, necesare, independente de voința lor, relații de producție care corespund unei trepte de dezvoltare determinate a forțelor lor materiale de producție. Totalitatea acestor relații de producție formează structura economică a societății, baza reală pe care se înalță o suprastructură juridică și politică și căreia îi corespund forme determinate ale conștiinței sociale. Modul de producție a vieții materiale condiționează în genere procesul vieții sociale, politice și spirituale. Nu conștiința oamenilor le determină existența, ci, dimpotrivă, existența lor socială le determină conștiința" [5].

„Capitalul", despre care Engels scria: „De cînd există în lume capitaliști și muncitori, încă n-a apărut nici o carte care să aibă pentru muncitori o importanță atît de mare ca aceea a cărții de față" [6], fundamen-

[4] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 371.

[5] Ibid.

[6] Op. cit., pag. 484.

tează în mod științific principiul unității dialecticii materialiste, logicii și teoriei cunoașterii, elaborează principalele legi și categorii ale dialecticii materialiste.

În „Capitalul", care constituie un model de cercetare materialistă a dezvoltării sociale, Marx a cercetat și descoperit nu numai legile dezvoltării orînduirii capitaliste, ci a făcut și o caracterizare științifică a modurilor de producție anterioare capitalismului, anticipînd totodată principalele trăsături ale societății comuniste. De asemenea, sînt dezvăluite cauzele economice ale apariției claselor sociale, precum și dependența conștiinței unei clase de condițiile existenței sale sociale.

Descoperind teoria plusvalorii — care este problema fundamentală analizată în „Capitalul" —, Marx analizează și demonstrează în mod științific că în capitalism izvorul tuturor veniturilor care nu provin din muncă îl constituie plusvaloarea. Prin aceasta Marx a dezvăluit secretul exploatării capitaliste.

Pe baza unei analize profund științifice, Marx a arătat că la baza tuturor racilelor capitalismului stă contradicția dintre caracterul social al producției și forma de însușire privat-capitalistă a produselor, trăgînd concluzia că această contradicție se poate rezolva numai prin răsturnarea pe cale revoluționară a orînduirii existente și instaurarea dictaturii proletariatului.

În lucrarea prezentată se relevă activitatea intensă depusă de Marx și Engels după ce Internaționala I și-a jucat rolul său istoric, în vederea creării și îndrumării partidelor muncitorești pe scară națională în cît mai multe țări. O deosebită atenție au acordat Marx și Engels proletariatului german, care în acel timp se afla în avangarda mișcării muncitorești internaționale. Cu toate că în Germania exista un partid social-democrat (eisenachienii) al cărui program era în linii generale marxist, mișcarea muncitorească din Germania întîmpina multe greutăți din cauza diferitelor curente oportuniste. De mare importanță, arată autorul, a fost atitudinea luată de Marx și Engels față de problema unificării eisenachienilor cu lassalleenii, pentru întărirea rîndurilor proletariatului german în vederea unor mari bătălii de clasă. Creatorii socialismului științific sfătuiau pe eisenachieni ca în înfăptuirea acestui act să dea dovadă de prudență, unirea să se facă pe baza principialității, a unității de vederi teoretice și politice. Sfaturile lui Marx și Engels nefiind respectate datorită tendinței împăciuitoriste a lui Liebknecht, în proiectul de program și-au găsit loc o serie de teze profund greșite, oportuniste, lipsind în același timp tezele revoluționare, marxiste, printre care ideea dictaturii proletariatului. Proiectul de program a fost criticat cu o deosebită asprime de către Marx în „Critica programului de la Gotha", care constituie una dintre cele mai profunde lucrări ale lui Marx cu privire la programul partidului revoluționar al proletariatului.

În „Critica programului de la Gotha", scrie autorul lucrării recenzate, Marx dă cea mai completă formulare privitoare la necesitatea și inevitabilitatea dictaturii proletariatului, arătînd că: „Între societatea capitalistă și cea comunistă se află perioada transformării revoluționare a uneia în cealaltă. Acestei perioade îi corespunde și o perioadă de tranziție politică, al cărei stat nu poate fi altceva decît *dictatura revoluționară a proletariatului*" [7]. Tot aici Marx a intuit în mod genial orînduirea comunistă ca un proces de dezvoltare de la faza inferioară, în care repartiția se face după principiul „de la fiecare după capacități, fiecăruia după muncă", la faza superioară, comunistă, în care repartiția se va face după principiul „de la fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi".

După unificare, datorită concesiilor pe care eisenachienii le-au făcut lassalleenilor, în presă și în rîndul muncitorilor, în sînul Partidului social-democrat german au început să circule ideile confuze, metafizice, oportuniste

[7] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 26.

ale lui Eugen Dühring. Pentru a lichida influența dăunătoare pe care teoria lui Dühring o avea în rîndul proletariatului german, Engels a luat asupra sa sarcina combaterii și demascării acestor idei, publicînd în ziarul „Vorwärts" o serie de articole polemice intitulate: „Domnul Eugen Dühring revoluționează știința", pe care mai tîrziu Engels le-a dezvoltat și le-a strîns într-un singur volum, „Anti-Dühring", una dintre cele mai de seamă opere ale marxismului.

Karl Marx, genial creator al socialismului științific, dascăl și conducător al proletariatului internațional, care și-a închinat întreaga sa viață, întreaga sa muncă neobosită cauzei revoluționare a milioanelor de oameni împilați și asupriți, viitorului lor luminos și fericit, a murit în ziua de 14 martie 1883. Subliniind personalitatea marelui dispărut, Engels arăta că Marx a murit „...onorat, iubit, plîns de milioane de tovarăși revoluționari din toată Europa și America, de la minele siberiene pînă în California" [8].

După moartea lui Marx, opera sa a fost continuată de către prietenul și colaboratorul său F. Engels, care și-a consacrat cu pasiune aproape tot restul vieții terminării și publicării volumelor al II-lea și al III-lea din „Capitalul". Paralel cu munca de redactare a acestor volume ale „Capitalului", Engels s-a ocupat cu grijă de reeditarea unor lucrări din trecut ale lui Marx, contribuind în felul acesta la răspîndirea operelor lui Marx în mișcarea muncitorească.

În 1882, Engels a tipărit lucrarea de mare importanță teoretică „Originea familiei, a proprietății private și a statului", în elaborarea căreia i-au fost de mare ajutor însemnările făcute de Marx pe marginea cărților studiate.

În această lucrare, Engels fundamentează teza potrivit căreia în timpurile străvechi proprietatea și munca erau colective, că proprietatea privată a apărut mai tîrziu, generînd clasele sociale, exploatarea și statul. Totodată Engels a formulat teza dispariției statului după victoria revoluției socialiste (Engels se referea aici la dispariția statului în condițiile victoriei revoluției socialiste în întreaga lume).

În 1894, Engels scrie broșura „Problema țărănească în Franța și Germania", în care insistă asupra necesității închegării alianței dintre proletariat și țărănime, arătînd care este atitudinea partidului față de diferitele pături ale țărănimii.

Lucrarea prezentată relevă marea însemnătate a scrisorilor lui Engels cu conținut teoretic, politic și organizatoric adresate unor conducători socialiști din acea vreme, în care Engels lămurește cauza, esența și efectele crizelor economice, esența materialismului, conținutul și perspectivele luptei de clasă a proletariatului, sensul internaționalismului proletar, cucerirea revoluționară a puterii de stat și modul de folosire a acesteia etc. În aceste scrisori Engels se referă foarte des la concluziile lui Marx, dezvoltînd și aplicînd creator învățătura marxistă în mișcarea muncitorească internațională.

Lucrarea prezentată subliniază activitatea intensă dusă de Engels pentru a asigura izbînda ideologiei marxiste în cadrul Internaționalei a II-a, combaterea oricăror manifestări ideologice care contraveneau principiilor socialismului științific.

În încheiere, lucrarea „Colaborarea epocală dintre Marx și Engels" relevă forța și invincibilitatea marxismului, caracterul său veșnic viu, creator, dezvoltarea și îmbogățirea marxismului de către Vladimir Ilici Lenin, de către P.C.U.S. și celelalte partide comuniste și muncitorești frățești.

Ar fi fost bine dacă autorul, fără a neglija prima perioadă din activitatea lui Marx și Engels, s-ar fi ocupat mai pe larg de perioada de maturitate în

[8] Op. cit., pag. 179

creația și lupta revoluționară a celor doi mari dascăli ai proletariatului, dacă nu i-ar fi scăpat o serie de caracterizări de seamă cuprinse în operele creatorilor socialismului științific, dacă ar fi urmărit mai consecvent, mai sudat problema prieteniei și colaborării dintre Marx și Engels. În elaborarea acestei lucrări, ar fi prezentat interes dacă autorul ar fi folosit și materialele referitoare la prietenia și colaborarea dintre cei doi dascăli ai omenirii apărute în presa muncitorească și progresistă de la noi din țară, în „Munca", „Lumea nouă", „Romînia muncitoare", „Socialismul", în „Scînteia" și alte ziare ale Partidului Comunist din Romînia.

Lucrarea, scrisă viu, expresiv, sintetizînd bogatul material cu privire la tema abordată, contribuie la popularizarea în rîndurile maselor largi de cititori a vieții și operei întemeietorilor marxismului, a luptei lor comune pentru libertatea și fericirea celor ce muncesc.

A. SIMION

M. M. Karliner: „Mișcarea muncitorească din Anglia în anii primului război mondial (1914-1918)"

Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1961, 486 pag.

Perioada primului război mondial imperialist ocupă un loc de seamă în istoria mișcării muncitorești din Marea Britanie. De-a lungul acestei perioade au apărut în situația economică, socială și politică a muncitorimii engleze noi fenomene, generate de dezvoltarea imperialismului la începutul secolului al XX-lea.

Ansamblul problemelor politice și ideologice care s-au ridicat în fața muncitorimii din Marea Britanie în cursul primului război mondial, precum și evoluția mișcării muncitorești găsesc o amplă tratare în lucrarea istoricului sovietic M. M. Karliner: „Mișcarea muncitorească din Anglia în anii primului război mondial (1914—1918)", apărută recent în Editura Academiei de științe a U.R.S.S.

În cuprinsul celor șase capitole ale cărții sînt analizate multilateral, pe baza unui bogat material documentar, o întreagă serie de aspecte ale temei abordate. Sînt pregnant reliefate luptele eroice duse de muncitorii englezi împotriva exploatării capitaliste și a războiului imperialist, formele și metodele de luptă folosite de proletariatul englez în anumite momente din perioada războiului, precum și adîncirea divergențelor între cele două tendințe — revoluționară și oportunistă — în mișcarea muncitorească din Anglia.

Studierea acestor probleme este precedată în lucrare de o scurtă prezentare a stadiului și trăsăturilor caracteristice imperialismului englez la începutul secolului al XX-lea.

Pornind de la analiza unor fapte și date statistice concludente, autorul constată că în ajunul primului război mondial, imperialismul englez, deși trecea printr-un vizibil proces de slăbire a pozițiilor sale, rămînea totuși una dintre cele mai puternice forțe ale lumii capitaliste. Caracteristice pentru Anglia în această perioadă erau creșterea capitalului financiar și crearea oligarhiei financiare.

Imperialismul britanic, se subliniază în lucrare, angajîndu-se în primul război mondial, a acționat cu toate forțele de care a dispus în direcția menținerii și consolidării hegemoniei sale coloniale, întăririi puterii industriale a Angliei și slăbirii celui mai primejdios concurent al său — imperialismul german. Cercurile monopoliste tindeau în același timp să-și asigure maximum de profit și să-și întărească dominația de clasă în țară. Pe lîngă aceste scopuri, imperialiștii englezi, alături de cei francezi, germani etc. au urmărit prin dezlănțuirea războiului să stăvilească mișcarea revoluționară crescîndă a proletariatului și să iasă astfel din criza politică internă.

Politica războinică a imperialiștilor englezi a fost susținută de întregul bloc al partidelor burgheze din Anglia, coalizate încă din iulie 1914, precum și de liderii de dreapta ai organizațiilor muncitorești. În mod activ au sprijinit politica războinică a burgheziei engleze liderii partidului laburist și ai trade-unionurilor. Elementele de dreapta din conducerea partidului laburist s-au dezis de rezoluțiile

Congreselor de la Stuttgart și Basel, potrivit cărora tactica revoluționară cerea partidelor muncitorești să folosească criza provocată de război în vederea pregătirii maselor pentru lupta revoluționară, deci în vederea pregătirii revoluției proletare. Forurile de conducere ale partidului laburist și trade-unionurilor au votat încă din primele zile ale războiului o rezoluție în care se prevedea „necesitatea de a se depune eforturi în vederea încetării tuturor conflictelor de muncă existente, grevelor sau lockaut-urilor, iar dacă vor apărea în timpul războiului noi dificultăți, atunci să fie făcut totul pentru ca ele să fie aplanate" [1]. În virtutea acestei hotărîri, laburiștii de dreapta și liderii trade-unionurilor au început o largă acțiune de frînare a mișcării muncitorești. La începutul anului 1915, sub pretextul menținerii „unității naționale", ei au trădat deschis clasa muncitoare, acceptînd să facă parte din guvernul de coaliție alcătuit din liberali și conservatori, în frunte cu Askuith. Comentînd acest act de trădare, cîțiva activiști ai Partidului muncitoresc independent au declarat că liderii laburiști au dat o puternică lovitură nu numai partidului lor, dar și mișcării trade-unioniste și socialiste (pag. 67). În tot timpul războiului, elementele de dreapta din conducerea partidului laburist și a trade-unionurilor au rămas în componența guvernului, ducînd o politică antimuncitorească și de sprijinire a burgheziei, sub paravanul frazeologiei revoluționare. Astfel, de-a lungul perioadei războiului s-a desfășurat fără întrerupere procesul unirii nemijlocite a „conducătorilor muncitorilor" cu burghezia și cu aparatul ei de stat. Pornind de la această metamorfoză a liderilor laburiști, V.I. Lenin caracteriza după primul război mondial partidul laburist ca fiind „...pe de-a-ntregul un partid burghez, căci, deși e alcătuit din muncitori, el este condus de reacționari..." [2].

Imediat după dezlănțuirea războiului, muncitorii englezi au fost puși sub regimul legilor excepționale. La 8 august 1914, parlamentul a adoptat legea privitoare la apărarea statului, iar după 20 de zile guvernul a primit împuterniciri să extindă jurisdicția acestei legi asupra muncitorilor din orice ramură industrială.

O dată cu începerea războiului, dificultățile economice au luat proporții tot mai îngrijorătoare. Greutățile provocate de război au constituit unul dintre factorii principali ai radicalizării maselor muncitoare, atrăgînd în vîrtejul luptelor economice și politice, alături de muncitorii înaintați, și categoriile mai înapoiate ale clasei muncitoare.

Urmărind dezvoltarea mișcării muncitorești în perioada cercetată, autorul stabilește că luptele proletariatului englez în timpul războiului au trecut prin două etape. De-a lungul primei etape, cuprinsă între anii 1914 și 1916, s-au desfășurat acțiuni muncitorești în cadrul cărora s-au creat și maturizat premisele impetuoasei lupte de clasă duse de muncitorimea din Anglia în etapa următoare, care a durat pînă la sfîrșitul războiului.

Încă din toamna anului 1914 muncitorii din Anglia, ca și cei din alte țări, între care și Romînia, și-au manifestat împotrivirea față de războiul imperialist și față de politica de spoliere a maselor dusă de guvern. În Anglia, campania de masă desfășurată în lunile septembrie-noiembrie 1914 pentru apărarea celor nevoiași, la care a participat marea majoritate a trade-unionurilor și consiliilor sindicale locale, a silit guvernul să satisfacă o seamă de revendicări ale muncitorilor. Principalele revendicări care au figurat în mod constant pe ordinea de zi a mișcării muncitorești din Anglia în perioada primului război mondial imperialist au fost: sporirea salariilor, reducerea zilei de muncă, reducerea profiturilor capitaliștilor, apărarea

[1] *M. M. Karliner:* „Mișcarea muncitorească din Anglia în anii primului război mondial (1914—1918)", Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1961, pag. 30. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

[2] *V. I Lenin*, Opere, vol 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 240.

drepturilor trade-unionurilor, încetarea măcelului imperialist etc.

O mare însemnătate pentru clasa muncitoare din Anglia a avut lupta pentru menținerea drepturilor sindicale. Aceasta era în esență lupta împotriva unor măsuri antimuncitorești luate de burghezie, denumite de muncitori metode de „diluare samavolnică a muncii", care constau în forțarea muncitorilor necalificați și semicalificați de a presta, în schimbul unui salariu redus, aceeași activitate îndeplinită anterior de muncitorii calificați trimiși pe front.

În lucrare se arată că unul dintre cele mai mari conflicte între muncitori și patroni a fost greva minerilor din bazinul carbonifer Yorkshire, unde lucrau peste 80.000 de muncitori. O dată cu minerii s-au ridicat la luptă muncitorii de la căile ferate, muncitorii textiliști din regiunea Huddersfield, precum și oțelarii de la uzinele siderurgice din Scoția.

Intensitatea și amploarea grevelor au dus deja în februarie 1915 la prăbușirea mult trîmbițatului sistem de măsuri menit să asigure „pacea de clasă" sau așa-numitul „armistițiu industrial" prin care se înțelegea încetarea oricărui conflict între muncă și capital pe timpul războiului. Cea mai mare grevă din cadrul acestei etape a fost aceea a muncitorilor de pe valea rîului Clyde. Condusă de elemente revoluționare din rîndurile Partidului socialist britanic și Partidului socialist muncitoresc, în fruntea cărora se afla tînărul învățător John Maclean, „cea mai remarcabilă figură revoluționară pe care a dat-o Scoția" (pag. 43) și care a fost mult prețuit de V. I. Lenin, greva muncitorilor de pe valea rîului Clyde, prin caracterul său antirăzboinic, prin proporțiile și răsunetul pe care l-a avut, a constituit un indiciu grăitor al trecerii mișcării muncitorești din Anglia într-o nouă fază.

După lupta muncitorilor din Clyde, mișcarea grevistă a continuat pe aceeași linie ascendentă. Îndreptate în cea mai mare parte împotriva încercărilor guvernului de a introduce serviciul militar obligatoriu, grevele se întindeau în întreaga țară, îmbrăcînd un vădit caracter politic și antirăzboinic. Cu prilejul nenumăratelor mitinguri organizate în mai 1915 la Londra, Glasgow, Bristol, Birmingham, Leeds, Northampton și în alte orașe, elementele revoluționare demascau necruțător țelurile imperialiste ale războiului.

Concomitent cu aceste mitinguri a început greva celor peste 200.000 de mineri din bazinul carbonifer al Walesului de sud. În fața hotărîrii de neclintit a minerilor, guvernul s-a dovedit neputincios. Capitularea guvernului în fața greviștilor nu a putut fi ascunsă nici de presa burgheză. Cît despre liderii partidului laburist și trade-unionurilor, aceștia, ținînd isonul șoviniștilor din alte țări, condamnau public acțiunea minerilor greviști, insinuînd că fermentul acestor acțiuni este aurul german.

Un larg răsunet a avut în rîndurile muncitorilor lupta cazangiilor din Southampton. Centrul acestei mișcări a fost la șantierele de construcții navale din Thornycroft, unde activa Harry Pollitt, ulterior secretar general al Partidului Comunist al Marii Britanii. Cu prilejul tratativelor preliminare din ajunul grevei, Harry Pollitt a declarat reprezentantului guvernului : „Clasa voastră a dezlănțuit acest război. Clasa mea vrea să-i pună capăt" (pag. 151).

Vorbind de marile frămîntări ale muncitorimii engleze în anii primului război mondial, Lloyd George scria : „Problemele cărora trebuia să le acordăm o permanentă atenție erau : cum să dominăm această situație nesigură, tulbure, cum să dirijăm pe canalele legale feluritele neplăceri, amărăciuni, nedreptăți și anomalii și să nu le lăsăm să se reverse într-o largă nemulțumire în revoluție... În tot timpul războiului problema relațiilor noastre cu muncitorii a constituit o grijă permanentă și cea mai importantă a guvernului" (pag. 48).

Cercetarea temeinică a materialului documentar a dus pe autor la concluzia că luptele muncitorilor din Marea Britanie din primii ani ai războiului au atins apogeul în primăvara anului 1916 prin organizarea unei campanii de masă împotriva serviciului militar obligatoriu. Shopstewardii (bărbații

de încredere ai muncitorilor) din fabrici și uzine, care anterior n-au condus decît lupte economice, de această dată au trecut la organizarea unei largi campanii politice de masă în întreprinderi.

Avîntul luptei de clasă a fost însoțit de creșterea dificultăților imperialismului britanic în domeniul politicii pe care Anglia a dus-o în cadrul imperiului ei colonial. Aceste două laturi ale crizei politicii imperialiste care se contura și-au găsit expresia concentrată în prima insurecție proletară care a avut loc în Marea Britanie în anii războiului. Ea a izbucnit în Dublin în ziua de 24 aprilie 1916 și a durat timp de o săptămînă, cuprinzînd întreaga Irlandă. Organizată cu scopul de a înlătura jugul imperialismului britanic de pe grumazul proletariatului irlandez, insurecția a dat muncitorilor englezi un exemplu viu de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare.

Ca rezultat al luptei greviste din lunile ianuarie-aprilie 1916, peste 1.500.000 de muncitori au reușit să cucerească unele revendicări, printre care o însemnată sporire a salariului.

În vara și toamna anului 1916, cel mai mare număr de greve a avut loc la întreprinderile din industria carboniferă, textilă, din transporturi, precum și la întreprinderile de armament. Autorul subliniază că dezvoltarea mișcării muncitorești din Marea Britanie în primii ani ai războiului s-a soldat cu primele încercări de a crea o organizație națională unică a shopstewardilor și a comitetelor de fabrică formate deja pe întreg cuprinsul țării. Deși această primă încercare nu a avut un succes deplin, totuși la conferința mișcării „neoficiale" care s-a ținut în noiembrie 1916 la Leeds shopstewardii s-au manifestat ca o forță de sine stătătoare. Shopstewardii însă nu puteau să îndeplinească misiunea unui adevărat partid proletar. Asupra lor apăsa povara greșelilor sindicaliste. V. I. Lenin vedea principala greșeală și slăbiciune a shopstewardilor în neînțelegerea necesității strîngerii laolaltă a tuturor elementelor revoluționare într-un partid revoluționar al clasei muncitoare.

Paralel cu urmărirea procesului de dezvoltare a mișcării muncitorești și inseparabil de ea, în lucrare este analizată, moment cu moment, evoluția luptelor dintre tendința revoluționară și cea oportunistă din sînul muncitorimii engleze. Subliniind consolidarea curentului revoluționar în prima etapă a luptelor, autorul constată că opoziția dintre cele două tendințe în mișcarea muncitorească din Anglia a continuat cu și mai mare înverșunare în etapa următoare a războiului.

Spre sfîrșitul anului 1916, situația economică și politică a Angliei era deosebit de grea, iar masele populare erau obosite de război. În acel moment, în situația internațională cît și în viața internă a Angliei surveniseră anumite schimbări, mai precis se petrecuse ceea ce numea Lenin o cotitură „în politica mondială de la războiul imperialist... spre o pace imperialistă care, prin fraze frumoase, prin jumătăți de reforme, jumătăți de concesii etc., urmează să gratifice popoarele cu marea înșelăciune" [3]. Noua situație a provocat o fisură serioasă în unitatea de vederi a liderilor liberali și conservatori în chestiunea continuării războiului. Atitudinea diferită a cercurilor imperialiste britanice față de problema războiului a generat serioase divergențe în sînul guvernului englez, divergențe a căror adîncire rapidă a dus la criza guvernamentală din 1—3 decembrie 1916. Criza a fost rezolvată prin crearea unui guvern de coaliție alcătuit din liberali și conservatori, în frunte cu Lloyd George. Imediat după venirea sa la putere, guvernul Lloyd George a luat o serie de măsuri menite să legalizeze militarizarea muncii. Aceste măsuri, ca și întreaga politică a guvernului, s-au izbit în întreaga țară, și îndeosebi printre muncitori, de o puternică opoziție. În toată țara au luat proporții deosebit de mari acțiunile antiimperialiste. Muncitorii cereau frecvent demisia guvernului. În iarna anului 1916—1917, tribunalele, consiliile de arbitraj și comitetul pentru problemele producției au adoptat lunar peste 100 de

[3] V. I. Lenin, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 262—263.

hotărîri privind „aplanarea" conflictelor în industrie.

Problema centrală a vieții interne a Angliei la începutul anului 1917 a fost introducerea așa-numitei slujbe naționale care consta în extinderea jurisdicției normelor disciplinei militare asupra tuturor muncitorilor de la vîrsta de 18 pînă la 60 de ani. Împotriva acestor măsuri, muncitorimea a desfășurat un șir de lupte dintre cele mai îndîrjite.

Mișcarea grevistă din Anglia în timpul războiului a atins punctul culminant în anii 1917—1918, cînd avîntul luptelor a cuprins mase largi ale clasei muncitoare. În avangarda mișcării muncitorești, se arată în lucrare, mergeau metalurgiștii și minerii — detașamentele cele mai organizate ale proletariatului Marii Britanii.

Asupra mișcării muncitorești engleze, o influență puternică a exercitat revoluția rusă din februarie 1917. Răsturnarea țarismului rus a stîrnit un entuziasm legitim în rîndurile muncitorilor englezi. Autorul citează o serie de mărturii ale contemporanilor, care atestă simpatia manifestată de proletariatul englez față de clasa muncitoare din Rusia. Mitingurile de solidaritate cu revoluția rusă din februarie 1917, organizate de Partidul socialist britanic, au avut un mare succes și, după cum menționează Harry Pollitt, „au însuflețit pe aceia care se pregăteau pentru următoarea etapă a luptei de clasă" (pag. 256). Marea majoritate a luptelor muncitorești din Anglia au fost în această etapă organizate de comitetele de fabrică și de comitetele shopstewardilor.

Însuflețirea de care a fost cuprinsă muncitorimea engleză la aflarea știrilor despre evenimentele revoluționare din Rusia, mitingurile de masă organizate sub lozinca solidarității cu lupta proletariatului rus pentru putere au contribuit la intensificarea luptei împotriva imperialismului englez. Un puternic val de lupte greviste s-a ridicat în a doua jumătate a lunii martie 1917. La 19 martie a început marea grevă a muncitorilor de la concernele uzinelor de armament din raionul Tyne. Cu acest prilej, 15.500 constructori de mașini care lucrau la concernele Uzinelor de război Vickers, Armstrong, Whitnorth, la Newcastle și Alswek s-au aflat din nou în avangarda luptelor. Greva, care a durat șase zile, s-a terminat cu victoria muncitorilor. Șirul luptelor muncitorești a continuat să crească neîncetat.

În mai 1917 s-a desfășurat greva generală a constructorilor de mașini din întreaga țară. Părăsirea lucrului de către peste 200.000 de muncitori a paralizat cea mai mare parte a industriei din Anglia. În lucrare se arată că aceasta a fost un moment deosebit de periculos pentru burghezia engleză. Așa-numita „dezordine în muncă" a reținut atenția membrilor Camerei Comunelor la sesiunea din mai 1917 mai mult decît în toată perioada următoare a aceluiași an.

Mișcarea grevistă a fost un indice elocvent al creșterii stării de spirit antirăzboinice a clasei muncitoare din Anglia. Sub lozinci antirăzboinice au avut loc în luna mai 1917 grandioase demonstrații împotriva războiului imperialist.

Demonstrațiile și mitingurile politice de masă au însoțit în vara anului 1917 mișcarea pentru crearea de soviete în Anglia. Ideea formării sovietelor (Soviet of Working People's Deputie) a avut o largă arie de răspîndire în Marea Britanie, deoarece muncitorii englezi vedeau în soviete adevărate modele de organe ale puterii populare, create din inițiativa tovarășilor lor ruși. Pînă și în armată, care-și schimbase caracterul său de castă închisă, ca rezultat al încorporării pe timpul războiului a milioane de muncitori, ideea formării sovietelor cucerise o mare parte a soldaților. Lozincii sovietelor, devenită deosebit de populară, i se imprimau însă diferite sensuri. „Independenții" (liderii Partidului muncitoresc independent), urmînd exemplul împăciuitoriștilor ruși menșevici și socialiști revoluționari, doreau să acapareze în mîinile lor conducerea mișcării pentru a transforma sovietele într-un apendice al statului burghez. În același timp, muncitorii înaintați declarau că dacă lozinca sovietelor are în general o sem-

nificație, aceasta nu este nimic altceva decît sensul care se imprimă noțiunii de dictatură a proletariatului atît de frecvent folosită la mitingurile socialiste (pag. 270).

În perioada avîntului mișcării muncitorești, care s-a oglindit în dezvoltarea luptei greviste, în extinderea și intensificarea stării de spirit antirăzboinice, precum și în creșterea mișcării pentru soviete, Consiliul socialist unit (creat după revoluția rusă din februarie 1917) a organizat la începutul lunii iunie, la Leeds, conferința muncitorilor din Marea Britanie. La această conferință a fost adoptată, sub presiunea muncitorilor și în ciuda sforțărilor depuse de liderii partidului laburist și ai trade-unionurilor, o rezoluție în care muncitorimea era chemată „să creeze în fiecare oraș, sat sau raion soviete de deputați ai muncitorilor și soldaților pentru coordonarea luptelor clasei muncitoare, îndreptate spre încheierea păcii între popoarele diferitelor țări pentru deplina eliberare politică și economică a muncii pe scară internațională" (pag. 274).

Ideea sovietelor — scrie autorul — n-a putut prinde rădăcini adînci în Marea Britanie. Folosindu-se de lipsa unui partid marxist-leninist, laburiștii de dreapta au reușit să acapareze mișcarea pentru soviete, s-o abată de pe calea revoluționară și, în cele din urmă, s-o sugrume.

Împotriva conferințelor și consfătuirilor la care se hotăra formarea sovietelor, guvernul a folosit elemente huliganice organizate în bande, ofițerimea reacționară, precum și organizațiile șovine burgheze. Cu toată teroarea guvernului și împotrivirea conducătorilor laburiști, mișcarea pentru formarea sovietelor în Anglia n-a încetat dintr-o dată. Deși n-a reușit să ia un caracter revoluționar, mișcarea pentru crearea sovietelor în Anglia a fost fără îndoială o mișcare politică.

Acțiunile cu caracter politic și economic desfășurate sub formă de mitinguri, demonstrații, greve muncitorești etc. au continuat cu un avînt crescînd în vara și toamna anului 1917. Aceasta a scos în relief faptul că propaganda burgheziei engleze despre „loialitatea" muncitorilor era lipsită de orice temei. Aproape fiecare conflict între muncitori și patroni se transforma într-o ciocnire de clasă. Unul dintre cele mai mari conflicte de clasă, care n-a încetat în tot cursul verii și toamnei anului 1917, a fost lupta celor 500.000 de textiliști pentru sporirea salariului. Începînd cu luna august, s-au dezvoltat neîncetat luptele minerilor din toate bazinele carbonifere din Marea Britanie. Concomitent au mai avut loc mari conflicte la departamentul poștelor, în industria construcției de avioane, cea tipografică, la căile ferate, în industria panificației și în alte sectoare economice. Nemulțumirile acumulate în inimile muncitorilor se revărsau în albia largă a conflictelor de clasă, a stării de spirit antirăzboinice, a solidarității cu luptele proletariatului din Rusia. Experiența luptelor din timpul primului război mondial a creat în rîndurile muncitorilor din Anglia un teren fertil pe care au prins rădăcini adînci ideile eliberatoare ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — care a deschis o eră nouă în istoria omenirii.

Veștile despre Revoluția Socialistă din Rusia ajungeau însă cu greu la cunoștința muncitorimii din Anglia, deoarece presa burgheză fie că trecea sub tăcere desfășurarea evenimentelor din Rusia, nașterea primului stat socialist din lume, fie că aruncau asupra lor o avalanșă de calomnii. „Niciodată — scria Harry Pollitt — n-a fost îndreptată împotriva unui guvern oarecare o atît de murdară propagandă ca aceea pe care gentlemenii britanici au folosit-o împotriva primei republici muncitorești din istoria mondială" (pag. 327).

Singura presă care s-a declarat pentru acordarea unui sprijin consecvent Revoluției din Octombrie a fost presa editată de socialiștii de stînga. Cu toate aceste dificultăți o mare parte a muncitorilor englezi a înțeles că Marea Revoluție din Octombrie constituie calea sigură a ieșirii revoluționare din război. Lozinca revoluționară lansată de Lenin „Pace fără anexiuni și contribuții" a găsit un adînc ecou în rîndurile muncitorilor din Marea Britanie. Mani-

festarea acestui sentiment şi-a găsit expresia vie în organizarea unui mare număr de demonstraţii în favoarea păcii.

Printre primele acţiuni la care muncitorii englezi şi-au exprimat solidaritatea lor cu „formula rusă a păcii", o largă rezonanţă a avut demonstraţia de la Coventry, organizată în ziua de 17 noiembrie 1917, la care au participat 30.000 de muncitori constructori de maşini. Demonstranţii au manifestat pe străzile oraşului cu lozincile : „Jos diplomaţia secretă", „Lloyd George trebuie să plece!" „Britania trebuie să întindă mîna Rusiei". Demonstraţiile în sprijinul Revoluţiei Socialiste din Octombrie şi împotriva războiului imperialist au devenit deosebit de frecvente spre sfîrşitul anului 1917 şi începutul anului 1918, cînd guvernul englez a elaborat noi planuri de mobilizare a muncitorilor în armată. Ca răspuns la pregătirile intervenţioniste ale guvernului, în ziua de 30 decembrie 1917 a avut loc la Manchester conferinţa extraordinară a delegaţilor shopstewardilor, a comitetelor de fabrică şi a multor secţii locale ale trade-unionurilor. Conferinţa a cerut guvernului „să accepte neîntîrziat propunerile sovietice cu privire la discutarea condiţiilor de pace" (pag. 343).

După conferinţă au avut loc în întreaga Anglie o serie de mitinguri, demonstraţii şi lupte greviste în timpul cărora se cereau încetarea mobilizării muncitorilor în armată, trecerea problemei aprovizionării cu alimente în mîinile muncitorilor, încetarea pregătirilor în vederea intervenţiei împotriva revoluţiei ruse. Autorul lucrării recenzate subliniază că lozinca solidarităţii cu Rusia Sovietică a unit într-o luptă comună aproape întreaga clasă muncitoare din Anglia, fapt care a sporit deruta în sînul cercurilor burgheziei engleze. În cursul anului 1918, în Anglia, muncitorii refuzau să mai răspundă ordinelor de mobilizare în armată. Din cei 100.000 de mineri supuşi mobilizării la începutul anului 1918, cu greu au putut fi aduşi sub arme 75.000. Frămîntările adînci ale muncitorilor în vara anului 1918 împotriva mobilizării suplimentare au silit guvernul să renunţe la planul său.

Succesul muncitorimii engleze a stimulat frămîntările în rîndurile soldaţilor. Ofiţerii armatei britanice nu mai puteau să asigure disciplina în armată ca în primii ani ai războiului. Numai în anul 1918 tribunalele militare din Anglia au pronunţat 678 de verdicte „pentru neexecutare de ordin şi rebeliune", ceea ce înseamnă de 3 ori mai multe decît în anul 1917 şi de 11 ori mai multe decît în anul 1916. Un eveniment fără precedent în viaţa Angliei l-a constituit greva generală din 30 august 1918 a 14.000 de poliţişti din Londra, grevă care nu s-a extins în întreaga ţară numai datorită manevrelor guvernului şi a promisiunilor lui că va satisface integral revendicările personalului poliţiei.

Frămîntările, grevele şi conflictele care au avut loc în cursul ultimului an de război au demonstrat lipsa de temeinicie a speranţelor pe care imperialiştii britanici le-au pus în posibilitatea restabilirii „păcii industriale" în ţară. Ele au constituit în acelaşi timp faza pregătitoare a impetuosului avînt revoluţionar care a avut loc în Anglia în perioada postbelică.

Pe lîngă prezentarea mişcării muncitoreşti din Anglia în cea de-a doua etapă a sa din timpul primului război mondial, în lucrare se înfăţişează pe larg dezvoltarea luptelor dintre curentul revoluţionar şi cel oportunist din sînul muncitorimii engleze şi, totodată, se subliniază succesele obţinute de elementele revoluţionare în organizarea şi conducerea acţiunilor muncitoreşti. Consolidarea treptată a aripii marxiste în mişcarea muncitorească şi socialistă din Anglia a dus, sub înrîurirea ideilor Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, la făurirea, în 1920, a Partidului Comunist al Marii Britanii, conducător clarvăzător al luptei pentru libertate şi socialism.

Experienţa bogată a luptei de clasă dobîndită de proletariatul englez în anii primului război mondial ca şi învăţămintele luptei sale antiimperialiste din perioada 1914—1918 îşi păstrează pe deplin actualitatea. Aceste

învățăminte sînt folosite de clasa muncitoare din Marea Britanie în lupta pe care în prezent o desfășoară tot mai hotărît pentru cucerirea drepturilor și libertăților democratice, împotriva exploatării și a politicii monopoliștilor, care urmăresc să declanșeze un nou război mondial.

★

Bogatul material documentar, supus analizei marxist-leniniste, a permis autorului să înfățișeze principalele aspecte ale mișcării muncitorești din Anglia în anii primului război mondial.

Prezentarea faptelor și datelor statistice în legătura lor cronologică și logică oferă cititorului posibilitatea să descifreze cu claritate momentele semnificative și trăsăturile caracteristice ale luptei muncitorimii engleze împotriva imperialismului britanic în anii primului război mondial, formele și mijloacele luptei antiimperialiste folosite de proletariatul Marii Britanii, precum și tendința sa permanentă de a respinge metodele de acțiune ale reformiștilor și de a îmbrățișa calea luptei de clasă indicată de elementele revoluționare.

Prin argumentarea convingătoare, prin concluziile sale noi și interesante, monografia de față aduce o însemnată contribuție la cunoașterea luptei clasei muncitoare din Anglia. Ea se înscrie printre cele mai importante lucrări de istorie contemporană care pun la îndemîna istoricilor bogate informații privind trecutul de luptă al proletariatului englez într-o perioadă plină de adînci și zguduitoare frămîntări politice-sociale.

I. M. OPREA

NOTE BIBLIOGRAFICE

„Ilie Cristea, Articole. 1923-1936",

Editura politică, 1961, 176 pag.

Culegerea din articolele scrise de ziaristul comunist Ilie Cristea în presa progresistă și revoluționară legală între anii 1923 și 1936, apărută recent în Editura politică, cu un studiu introductiv semnat de Titu Georgescu, prezintă interes nu numai pentru cercetătorii care studiază această perioadă a istoriei patriei și a partidului, ci și pentru un cerc larg de cititori, ajutînd la cunoașterea evenimentelor importante și a situației grele în care se zbăteau oamenii muncii în timpul celor două decenii la care se referă cartea.

În culegere sînt publicate articole scrise de Ilie Cristea în unele ziare democratice, cum sînt „Gazeta Transilvaniei", „Adevărul", sau în cele legale scoase de P.C.R., cum au fost „Bluze albastre", „Spre stînga", „Societatea de mîine", „Cuvînt nou", „Cuvînt înainte" și altele.

În prima parte a culegerii sînt cuprinse articole ce se referă la proasta organizare a școlii burgheze, la viața grea, plină de lipsuri, a funcționarului nevoiaș. Articolele „Funcționarul romîn", „Mișcarea corpului didactic", „Școala urii", „Adevărata reformă școlară" etc. oglindesc poziția protestatară a profesorului Ilie Cristea față de racilele societății burgheze. Din articolele care urmează, așa cum se arată și în introducere, pe măsură ce observă mai atent societatea existentă, Ilie Cristea evoluează spre poziții revoluționare. În anii grei ai crizei economice mondiale a capitalismului (1929—1933), acest ziarist înaintat scrie o serie de articole în care demască politica burgheziei de a ieși din criză pe spatele celor ce muncesc. Articolele sale din această perioadă oglindesc cotitura hotărîtoare pe care autorul a făcut-o, alăturîndu-se, pentru totdeauna, cauzei clasei muncitoare. Militînd cu consecvență pentru interesele maselor muncitoare, Ilie Cristea tratează în articolele publicate tot mai multe teme majore, cu profund caracter politic : lupta pentru pace și prietenie cu U.R.S.S., popularizarea istoricelor realizări ale poporului sovietic în cursul primelor două planuri cincinale („Economie organizată", „Europa și Rusia", „Erorile social-democrației", „Omul transformă natura", „Democrația sovietică", „Eroii muncii" și altele), demascarea pregătirilor de război ale țărilor imperialiste („Tensiunea din Extremul Orient", „Militarismul japonez la pîndă", „Procesul de polarizare" etc.).

Un loc important îl ocupă articolele scrise pe tema demascării fascismului. Numeroase articole, ca „«Revoluția» lui Hitler", „Pace sau război ?", „Îndrăzneala Germaniei" și altele, demască, fără cruțare, instaurarea în Germania a celei mai sîngeroase dictaturi prin aducerea lui Hitler la putere de către vîrfurile cele mai reacționare ale burgheziei, politica de pregătire rapidă a războiului antisovietic dusă de către cercurile monopoliste, trăsăturile și esența statului fascist, atît cel german, cît și cel italian („Momentul fascist", „Capitalul monopolist" etc.).

Unele articole („O încercare de destindere", „Zile grele pentru Anglia" „Prologul marilor prefaceri") vorbesc despre lupta hotărîtă de eliberare de sub jugul colonial dusă de popoarele chinez, indian, egiptean.

În articolele din anii 1935—1936, autorul ilustrează eforturile depuse de U.R.S.S. pentru menținerea păcii și demască pregătirile febrile ale marilor puteri imperialiste pentru pregătirea unui nou război mondial îm-

perialist („Procesul de polarizare", „Alianța desperaților", „Contrarevoluția spaniolă", „Lovitura iminentă").

În același timp, în mai multe articole : „Numerus clausus", „Prometeu înlănțuit", „Biserica și arma politică", „La bunul plac al Germaniei" și altele, autorul a înfierat politica profascistă a guvernelor burghezo-moșierești, care prigoneau organizațiile democratice, dar, în schimb, favorizau activitatea celor fasciste și subjugau Romînia intereselor Germaniei hitleriste.

Limitele determinate fie de neînțelegerea pe deplin a unor evenimente politice-sociale, dar mai ales datorită condițiilor de prigoană și cenzură a presei democratice, cînd autorul nu putea să demaște în mod deschis, pînă la capăt, putreda orînduire burghezo-moșierească se reflectă în articolele cuprinse în culegerea la care ne referim.

Publicarea de către Editura politică a acestui volum înlesnește studierea contribuției pe care presa democrată și progresistă, aflată sub conducerea sau sub influența Partidului Comunist din Romînia, a adus-o la lupta generală a clasei muncitoare, a maselor largi populare pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc, împotriva imperialismului și fascismului, pentru pace și prietenie cu U.R.S.S., pentru libertate și socialism.

M. S.

C. Dinu, L. Gartemberg : „Învățămîntul în presa progresistă și de partid (1872-1944)", index bibliografic selectiv

Editura de stat didactică și pedagogică, 1961, 215 pag.

Apărută ca urmare a preocupării și interesului mereu crescînd pentru problemele de educație și învățămînt, lucrarea pe care o prezentăm constituie o bibliografie selectivă, care reprezintă un instrument important de lucru în activitatea cercetătorilor.

În ceea ce privește culegerea materialului, autorii arată că în acest sens au fost consultate 663 de periodice, din care s-au selecționat 197, cuprinzînd probleme referitoare la cultură și învățămînt.

Primul capitol al volumului îl constituie indexul bibliografic, care înregistrează articolele mai importante privind probleme ale culturii și învățămîntului în Romînia burghezo-moșierească, aspecte progresiste ale activității diferitelor instituții culturale din țara noastră, figuri marcante ale științei și culturii românești etc. În capitolul al doilea sînt indicate paginile unde se pot găsi în cadrul lucrării titlurile articolelor cuprinse în bibliografia indicată. Ultimul capitol este consacrat unui index alfabetic al publicațiilor periodice selectate și folosite de autori.

Lucrarea este deschisă de un cuvînt înainte și o notă introductivă, în care autorii arată scopul și utilitatea ei, relevînd o serie de probleme ce se desprind din articolele publicate în periodicele progresiste și de partid apărute în anii 1872—1944.

În nota introductivă, care ar fi trebuit să fie mai amplă și mai temeinică, autorii arată că cercetătorii pot studia, folosind bibliografia indicată, lupta ce s-a dus în presa progresistă și muncitorească în anii respectivi pentru demascarea caracterului reacționar pe care burghezia și moșierimea căutau să-l imprime învățămîntului ; se poate urmări felul în care presa muncitorească a contribuit la popularizarea învățăturii clasicilor marxism-leninismului, la promovarea și apărarea culturii înaintate, progresiste.

După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, presa progresistă, se arată în introducere, publicațiile ilegale și legale conduse de partid din țara noastră au popularizat în numeroase articole realizările din Uniu-

nea Sovietică, au chemat masele muncitoare din Romînia la apărarea revoluționară a primului stat socialist din lume, unde pentru prima dată învățămîntul și cultura au fost puse în slujba maselor de oameni ai muncii. În nota introductivă se arată că o dată cu făurirea Partidului Comunist din Romînia a crescut și s-a ridicat pe o treaptă mai înaltă mișcarea progresistă și democratică pe tărîmul învățămîntului și culturii. Numeroase articole cuprinse în lucrarea bibliografică la care ne referim arată că P.C.R. călăuzit de învățătura marxist-leninistă, s-a ridicat cu hotărîre împotriva sistemului de învățămînt, a conținutului școlii în Romînia burghezo-moșierească, militînd pentru satisfacerea revendicărilor democratice în învățămînt, pentru ca școala, cultura să fie puse în slujba maselor muncitoare. În anii ce au urmat crizei economice din 1929—1933, cînd forțele reacționare din Romînia, cu ajutorul imperialiștilor străini, au început ofensiva de fascizare a țării și intensificarea pregătirilor de război, presa de partid și cea progresistă au demascat cu vehemență politica de militarizare și fascizare a tineretului din școli. Nenumărate articole indicate în lucrare arată faptul că învățători și profesori, legați de popor, studenți și elevi au dus o luptă tot mai susținută pentru revendicări economice și politice, au luptat cu mult curaj împotriva condițiilor grele de viață, împotriva fascismului și criminalului război antisovietic. În introducere autorii subliniază că în cursul anilor 1933—1944 presa de partid, întreaga presă progresistă au demascat cu tărie caracterul reacționar, antipopular al educației ce se făcea în școlile și facultățile din țara noastră, antrenînd tineretul școlar și cadrele didactice cu vederi democratice în organizații antifasciste, antirăzboinice. Partidul arăta celor din școli calea pe care trebuie să meargă, alături de clasa muncitoare, pentru doborîrea dictaturii fasciste și instaurarea unei noi orînduiri, în care cultura și școala să fie puse pe baze noi, științifice, în slujba poporului.

Indexul bibliografic selectiv privind învățămîntul în presa progresistă și de partid în perioada 1872—1944 este o lucrare utilă în cercetarea problemelor legate de învățămînt și cultură. Inițiativa publicării unor asemenea lucrări este întîmpinată cu interes de cercetători.

V. M.

Louis Saillant: „F. S. M. în slujba oamenilor muncii din toate țările. 1945-1960"

Editura politică, 1960, 135 pag.

Scrisă cu prilejul împlinirii a 15 ani de la crearea Federației Sindicale Mondiale, lucrarea înfățișează lupta oamenilor muncii din lumea întreagă pentru crearea organizației sindicale mondiale și succesele obținute de F.S.M. timp de un deceniu și jumătate. Bazată pe documentele congreselor și conferințelor sindicale mondiale, lucrarea cuprinde, totodată, și un număr mare de fotografii care redau aspecte din timpul diferitelor întruniri sindicale mondiale, ale numeroaselor acțiuni întreprinse de masele de oameni ai muncii din lumea întreagă împotriva regimurilor de teroare și asuprire, împotriva fascismului și războiului distrugător.

Lucrarea, tradusă după originalul în limba franceză, apărut ca supliment al revistei „Mișcarea Sindicală Mondială" (nr. 8—9/1960), organ al F.S.M., cuprinde două părți: prima intitulată „F.S.M. — rod al unității oamenilor muncii în lupta comună împotriva fascismului", iar a doua „15 ani de lupte". Ea este însoțită de o scurtă anexă cuprinzînd cîteva documente importante elaborate de Congresul de creare a F.S.M., ținut la Paris în octombrie 1945.

Încă de la început, Louis Saillant, secretar general al Federației Sindicale Mondiale, subliniază faptul că

unitatea de voință și de acțiune a clasei muncitoare din lumea întreagă, creată în timpul celui de-al doilea război mondial, în lupta împotriva fascismului odios, avea să ducă, imediat după încetarea ostilităților, la înfăptuirea unității sindicale mondiale.

În prima parte a lucrării se face un scurt istoric al mișcării sindicale mondiale, pornindu-se de la primele organizații internaționale constituite pe ramuri industriale încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

După primul război mondial au luat ființă 3 organizații sindicale internaționale : Internaționala Sindicală Roșie (creată în iulie 1920), Internaționala Sindicală de la Amsterdam și Confederația Internațională a Sindicatelor Creștine (C.I.S.C.). De atunci, subliniază autorul, a început lupta în vederea înfăptuirii unității sindicale mondiale, pentru care a militat intens Internaționala Sindicală Roșie.

Descriind lupta pentru unitatea sindicală a clasei muncitoare internaționale, autorul arată, în același timp, obiectivele mișcării sindicale de dinaintea izbucnirii celui de-al doilea război mondial : unirea tuturor forțelor populare antifasciste din întreaga lume pentru apărarea păcii, unitatea sindicală în vederea luptei împotriva mizeriei și șomajului.

Crearea Federației Sindicale Mondiale, se arată în lucrare, a fost precedată de o serie de conferințe sindicale internaționale, în cadrul cărora s-au purtat discuții pe această temă. Astfel, în ianuarie 1945 a avut loc sesiunea Comitetului sindical franco-sovietic, de la Moscova, la care s-au discutat condițiile creării unei adevărate Federații Sindicale Mondiale ; în februarie 1945, Conferința de la Londra a discutat, pe lîngă problema creării F.S.M., și atitudinea sindicatelor cu privire la reglementarea păcii, revendicările imediate ale muncitorilor în perioada de după război și problemele reconstrucției postbelice.

În „Manifestul către toate popoarele", care cuprindea hotărîrile de bază ale Conferinței de la Londra, se sublinia că „pacea nu va fi o pace adevărată, o pace trainică, o pace demnă de sacrificiile prin care va fi obținută decît dacă reflectă hotărîrea energică a popoarelor libere de a-și rezolva ele însele nevoile, interesele și dorințele. De aceea lansăm de la tribuna Conferinței noastre mondiale un apel tuturor oamenilor muncii din lume, tuturor bărbaților și femeilor de bună-credință, chemîndu-i să se consacre construcției unei lumi mai bune și să facă în acest scop sacrificiile pe care au consimțit să le facă pentru a cîștiga războiul" (pag. 25).

Lupta pentru crearea unui for sindical mondial în pofida piedicilor puse de foști conducători ai Internaționalei de la Amsterdam (care, de fapt, în 1939 a încetat să mai existe) a fost încununată de succes în toamna anului 1945, cînd la Congresul de la Paris au fost puse bazele Federației Sindicale Mondiale. Crearea F.S.M., arată autorul, a fost rodul luptei clasei muncitoare pentru unitate, al luptei comune a oamenilor muncii împotriva fascismului, pentru pace, pentru eliberarea popoarelor coloniale, pentru condiții mai bune de viață.

În a doua parte a lucrării, Louis Saillant redă activitatea Federației Sindicale Mondiale de la crearea sa pînă în 1960, insistînd asupra luptei duse de F.S.M. împotriva reacțiunii imperialiste care urmărea spargerea unității sindicale a clasei muncitoare, stăvilirea luptei celor ce muncesc.

În continuare, autorul arată că în perioada de după sciziunea din 1949, cînd un grup de conducători sindicali, elemente vîndute monopolurilor, s-au retras din F.S.M., aceasta a luptat pentru mobilizarea forțelor populare în vederea apărării păcii, pentru limitarea urmărilor nefaste ale sciziunii sindicale internaționale, pentru crearea frontului unit de luptă al maselor muncitoare, sprijinind, totodată, activ popoarele care luptau pentru independență națională.

Lucrarea se ocupă și de congresele F.S.M. (Congresul al II-lea convocat în 1949, al III-lea în 1953 și al IV-lea în 1957), care au dus la întărirea și intensificarea pe plan mondial a luptei sindicale. Activitatea multiplă desfășurată de F.S.M., arată autorul, a dus

la îmbogățirea experienței de luptă a mișcării muncitorești mondiale. Ocupîndu-se de situația internațională, Louis Saillant subliniază că în condițiile actuale lupta pentru pace, pentru coexistență pașnică și dezarmare totală este problema vitală, pentru care militează oamenii cinstiți din lumea întreagă.

Continuînd tradițiile internaționaliste ale Sindicatelor Unitare, mișcarea sindicală din patria noastră, refăcută imediat după eliberarea de sub jugul fascist, pe baza unității și luptei de clasă, și-a reafirmat solidaritatea cu oamenii muncii din toate țările, și-a adus contribuția ei activă la crearea Federației Sindicale Mondiale. Sindicatele din Romînia și-au manifestat permanent solidaritatea cu muncitorii din țările capitaliste, coloniale și semicoloniale, care luptă împotriva exploatării, pentru eliberare națională, pentru o viață mai bună; și-au trimis reprezentanți la reuniunile și conferințele organizate de F.S.M. și departamentele sale profesionale, aducîndu-și contribuția la desfășurarea activității acestora. Conduse de partid, sindicatele din țara noastră luptă consecvent și cu fermitate pentru înfăptuirea și consolidarea unității clasei muncitoare, pentru mobilizarea maselor de oameni ai muncii salariați la lupta pentru apărarea intereselor celor ce muncesc, pentru libertăți democratice în țările capitaliste, pentru preîntîmpinarea războiului mondial, pentru pace și prietenie între popoare.

Lucrarea „F.S.M. în slujba oamenilor muncii din toate țările" constituie un ajutor prețios pentru activiștii sindicali, pentru cercetătorii istoriei mișcării sindicale mondiale, ai istoriei mișcării muncitorești.

V. St.

A. E. Ermolaev: „Despre trecerea țărilor socialiste la faza superioară a societății comuniste"

(„Voprosî istorii K.P.S.S." nr. 2/1961)

Pornind de la teza elaborată de Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. despre posibilitatea trecerii mai mult sau mai puțin în același timp la comunism a țărilor din sistemul mondial socialist, autorul tratează problema egalizării treptate a liniei generale a dezvoltării economice și culturale a țărilor socialiste. Această posibilitate a egalizării dezvoltării economice și culturale a țărilor socialiste, arată autorul, s-a creat ca rezultat al formării sistemului mondial socialist în care acționează legi economice obiective deosebite de capitalism.

Spre deosebire de sistemul capitalist, unde acționează legea dezvoltării inegale a țărilor capitaliste, în cadrul sistemului mondial socialist acționează legea dezvoltării planice a economiei, îndreptată spre construirea socialismului și comunismului.

Prima etapă a procesului de egalizare a dezvoltării țărilor socialiste a început o dată cu crearea sistemului mondial socialist, cînd au apărut condițiile economice necesare pe baza cărora a început să acționeze legea egalizării liniei generale a dezvoltării economice și culturale la scara sistemului mondial socialist.

În articol se relevă faptul că, deși țările socialiste au pornit la construirea socialismului de la niveluri diferite privind dezvoltarea lor economică, colaborarea frățească și într-ajutorarea reciprocă între ele au creat posibilitate țărilor cu un nivel mai scăzut să facă un salt uriaș în dezvoltarea lor economică și culturală.

Procesul de egalizare a dezvoltării țărilor socialiste se întruchipează în creșterea rapidă a industriei grele, în cooperativizarea agriculturii, în predominarea sectorului socialist în întreaga economie națională, în dezvoltarea culturală a țărilor socialiste.

Autorul arată că prima etapă a egalizării liniei generale de dezvoltare a țărilor socialiste a fost depășită, nu mai există diferențe atît de mari ca în momentul apariției sistemului mondial socialist.

Realizarea planurilor de perspectivă ale statelor socialiste va avea ca rezultat victoria deplină a socialismului în toate țările sistemului mondial socialist și va însemna trecerea acestora în etapa ultimă a egalizării liniei generale de dezvoltare, care se va încheia cu trecerea mai mult sau mai puțin în același timp a țărilor socialiste în faza superioară a orînduirii comuniste.

În continuare autorul supune analizei problema factorilor de bază care determină transformarea în *realitate a posibilității* trecerii la comunism mai mult sau mai puțin în același timp.

Un factor primordial al acestui proces, arată autorul, este ritmul înalt al dezvoltării economice a țărilor sistemului socialist ; un rol din ce în ce mai însemnat în această direcție joacă diviziunea socialistă a muncii, specializarea și cooperarea țărilor socialiste. Toate țările sistemului mondial socialist își unesc eforturile și, ajutîndu-se reciproc, fac pași mari înainte pe calea dezvoltării lor economice. Coordonarea planurilor dezvoltării economiei naționale are o deosebită însemnătate în dezvoltarea colaborării economice pe baze multilaterale.

În articol se arată, de asemenea, importanța colaborării în folosirea experienței tehnice-științifice a țărilor sistemului socialist, în domeniile industriei, construcțiilor, proiectărilor, agriculturii.

Colaborarea țărilor sistemului socialist în lupta pentru menținerea și consolidarea păcii în lume este parte integrantă a operei de construire a orînduirii noi, a vieții libere și fericite. În articolul lui A. E. Ermolaev se subliniază uriașul rol al partidelor comuniste și muncitorești în construcția socialistă, importanța fidelității față de învățătura marxist-leninistă — chezășie a victoriilor pe drumul spre comunism.

Istoricul Congres al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, care a avut loc recent, a trecut în revistă succesele Uniunii Sovietice, ale mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

În documentele de importanță istorică mondială ale Congresului al XXII-lea al P.C.U.S. sînt subliniate și dezvoltate problemele construcției socialiste și ale colaborării țărilor comunității socialiste.

Rezoluția Congresului al XXII-lea al P.C.U.S. subliniază că „Îmbinarea eforturilor îndreptate spre dezvoltarea economiei naționale a fiecărei țări socialiste cu eforturile comune în direcția consolidării și extinderii colaborării economice și a ajutorului reciproc — aceasta este calea înfloririi continue și a avîntului tuturor țărilor comunității socialiste, a economiei mondiale socialiste".

E. B

August Bebel: „Femeia și socialismul"

Editura politică, 1961, 548 pag.

Marxismul a demonstrat că eliberarea femeii muncitoare de dublul ei jug, curățirea căsătoriei și a familiei de tot putregaiul moralei burgheze și așezarea lor pe temelia firească a dragostei și a relațiilor de deplină egalitate dintre soți se pot înfăptui numai după revoluția socialistă, după înlocuirea orînduirii burgheze cu cea socialistă.

V. I. Lenin a trasat drumul mișcării de eliberare a femeilor în epoca imperialismului și a revoluției proletare; el a dezvoltat și îmbogățit învățătura

marxistă în problema dezrobirii femeii și a arătat rolul și contribuția femeii la marea operă de construire a socialismului.

Înfăptuirile pe acest tărîm în U.R.S.S. și în celelalte țări socialiste au confirmat întru totul previziunile științifice ale clasicilor marxism-leninismului.

În aceste țări femeile își valorifică din plin dreptul de a munci în toate ramurile economiei, în deplină egalitate cu bărbații. Ele beneficiază de posibilitatea de a-și însuși o calificare temeinică, de a-și dezvolta nestingherit aptitudinile. Femeile din țările socialiste își exercită dreptul de a participa la conducere în toate verigile aparatului de stat, sînt prezente în toate domeniile vieții obștești și activează în toate organizațiile politice, sociale și culturale. În țările socialiste, căsătoria bazată pe dragoste, comunitate de vederi și egalitate între bărbați și femei constituie o caracteristică a moralei construcției socialismului și comunismului.

Cartea lui August Bebel : „Femeia și socialismul", apărută în 1879, constituie una dintre lucrările cele mai importante în care au fost analizate multilateral, pe baza învățăturii marxiste, situația femeii, a căsătoriei și a familiei în capitalism și în ce fel își vor putea ele găsi rezolvarea în condițiile socialismului.

În prima parte a lucrării, intitulată „Femeia în trecut", Bebel face o incursiune în istoria omenirii, arătînd cum schimbările intervenite în formele de familie, în situația femeii în societate sînt în strînsă legătură cu modificările ce au avut loc în economia societății și în relațiile de proprietate. Autorul dovedește netemeinicia atît a „teoriilor" despre veșnicia stării de dependență a femeii, cît și a iluziilor mișcării feminine liberale-burgheze despre posibilitatea lichidării situației de inferioritate a femeii doar prin „luminarea", prin „convingerea" oamenilor de această necesitate, fără a se schimba orînduirea. Folosind scrieri ale antichității și lucrările lui Morgan și ale altor oameni de știință, Bebel face o interesantă privire asupra relațiilor de familie din vremea comunei primitive, a sclavagismului și a feudalismului.

În condițiile în care rolul principal în economia ginții îl aveau femeile, domina matriarhatul, femeile avînd cuvîntul hotărîtor în familie. O dată cu apariția proprietății private, ca urmare a dezvoltării forțelor de producție, bărbatul dobîndește rolul preponderent în economie, are loc trecerea la patriarhat. „Matriarhatul — arată Bebel — a însemnat comunism, egalitatea tuturor ; apariția patriarhatului a însemnat domnia proprietății private și, o dată cu aceasta, oprimarea și înrobirea femeii" [1].

În sclavagism nu numai femeile sclave aveau o situație mult mai grea decît semenii lor bărbați, dar chiar „stăpînele" erau adevărate sclave ale bărbaților lor, e drept, avînd condiții materiale mai bune decît sclavele.

În timpul feudalismului, menținîndu-se și adîncindu-se proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, situația femeii nu s-a îmbunătățit. Mai mult chiar, apar în această perioadă o serie de „drepturi" ale seniorilor clerici și laici, care înjosesc și mai mult femeia. Dat fiind că pentru căsătorie iobagul avea nevoie de consimțămîntul seniorului, a apărut dreptul primei nopți. Bebel spulberă și mitul despre așa-zisa venerare a femeii de către „cavalerii" din acea perioadă.

Partea a doua a cărții, intitulată „Femeia în prezent", analizează situația femeii, a dragostei și căsătoriei în lumea capitalistă de la sfîrșitul secolului trecut. Autorul nu se limitează doar la a demasca inegalitatea, dubla asuprire, înjosirea la care sînt supuse

[1] *A. Bebel :* „Femeia și socialismul", Editura politică, 1961, pag. 65. În continuare trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

femeile muncitoare, decăderea morală a societății burgheze, ci demonstrează necesitatea și posibilitatea înlăturării acestor stări de lucruri.

Cu puternice argumente, Bebel dovedește că cheia rezolvării acestor importante probleme sociale este numai înlăturarea orînduirii capitaliste, a proprietății privat-capitaliste asupra mijloacelor de producție, a exploatării omului de către om, bază pe care este clădit în regimul burghez întregul eșafodaj al relațiilor sociale.

Cu deosebită vigoare sînt dezvăluite în lucrare hîdele trăsături ale căsniciei burgheze — adesea o simplă tranzacție comercială, făcută mai ales de bărbat pentru a dobîndi averi sau alte foloase materiale. „Niciodată în trecut — arată Bebel — căsătoria n-a fost însă într-un mod atît de cinic și atît de fățiș obiect de speculație și simplă afacere bănească ca astăzi" (pag. 145).

În lucrare se arată cum, datorită grelelor condiții de viață pe care le au oamenii muncii în capitalism, chiar și în acele căsătorii la baza încheierii cărora n-au stat motive josnice, egoiste, realitatea crudă introduce atîtea elemente supărătoare și dezolante, încît numai rareori se împlinesc speranțele pe care și le pun în ele cei care se căsătoresc. De obicei muncitorii se căsătoresc din dragoste, dar lipsurile de tot felul, șomajul, bolile, „asemenea lovituri ale soartei produc o proastă dispoziție și amărăciune, iar această stare de spirit se face simțită în primul rînd în viața de familie... Izbucnesc certuri și discuții, iar rezultatul este distrugerea căsniciei și a familiei" (pag. 160). În capitolul „Prostituția — instituție socială necesară în lumea burgheză", Bebel demonstrează că orînduirea burgheză provoacă și sporește viciile, desfrîul, delictele și crimele de tot felul, din care cauză femeile suferă cel mai mult.

Autorul arată că o dată cu răsturnarea orînduirii capitaliste, înlăturarea exploatării omului de către om, femeia va dobîndi independență economică față de bărbat. Ea va avea cele mai largi posibilități de a se ocupa de o muncă în folosul societății în raport cu aptitudinile și dorințele ei.

În capitalism această egalitate și independență economică ea n-o poate dobîndi. Nenumărate profesiuni sînt inaccesibile femeilor; femeile sînt sortite îndeobște să facă muncă necalificată. La muncă egală cu a bărbatului ele sînt plătite mai prost. Situația în această privință este azi în țările capitaliste la fel ca în vremea cînd Bebel și-a scris cartea. În industria de confecții din Los Angeles, de pildă, salariul mediu al femeilor albe este cu 42% mai mic decît al bărbaților, iar muncitoarele negre primesc de două ori mai puțin decît cele albe. În lumea capitalistă, unde bîntuie șomajul cronic, cînd o fabrică își restrînge activitatea, primele care sînt date afară sînt femeile. Din cele 5 milioane de șomeri cîți sînt în prezent în S.U.A. peste 30% sînt femei. Mari oprelişti s-au pus și se pun în țările capitaliste pătrunderii femeilor în profesiunile „libere", în domeniul științei, artei, literaturii. Folosind nenumărate exemple, Bebel demonstrează netemeinicia teoriilor privind așa-zisa limită de ordin fizic și intelectual care ar sta în calea contribuției ce o pot aduce femeile în viața economică și culturală a societății. În carte este dezvăluită flagranta inegalitate în drepturi dintre femei și bărbați, atît din punct de vedere juridic, cît și politic, ce dăinuiește în capitalism. Situația în această privință este în multe țări capitaliste asemănătoare cu aceea prezentată de Bebel. La fel ca în vremea lui, în aceste țări poziția femeii ca sex dependent și asuprit este consfințită de legislația țării, iar în multe țări capitaliste femeile sînt lipsite de drepturi politice.

În partea a treia a lucrării, intitulată „Statul și societatea", August Bebel face o amplă analiză a structurii eco-

nomice și a suprastructurii orînduirii burgheze. Bebel demonstrează că prăbușirea orînduirii burgheze și înlocuirea ei cu cea socialistă este tot atît de inevitabilă ca ivirea zorilor după noapte.

În ultima parte a lucrării, intitulată „Socializarea societății", Bebel, urmînd cu consecvență linia marxistă, face temeinice previziuni științifice, care, văzute astăzi în lumina măreților înfăptuiri din U.R.S.S. și din celelalte țări socialiste, dovedesc clarviziunea acestui mare luptător revoluționar. Autorul demonstrează necesitatea și posibilitatea exproprierii expropriatorilor, acțiune prin care societatea „...nu va căuta să asuprească pe unii în folosul altora, ci să acorde tuturor condiții egale de existență și să permită fiecăruia să trăiască omenește" (pag. 404).

În capitolul „Legile fundamentale ale societății socialiste", se arată că obligația de a munci a tuturor celor apți de muncă, fără deosebire de sex, va deveni o lege de bază a societății socialiste, aplicîndu-se principiul cine nu muncește, nici să nu mănînce. Organizarea și planificarea producției, continuă autorul, vor asigura în socialism o mare stabilitate a modului de trai al societății. În noua orînduire, care va fi caracterizată printr-o continuă creștere a productivității muncii, prin folosirea nestînjenită a cuceririlor științei și tehnicii, va fi lichidată actuala opoziție dintre munca intelectuală și munca fizică, „...opoziție pe care clasele dominante caută să o accentueze cît mai mult pentru a-și asigura astfel și mijloacele spirituale ale dominației" (pag. 431).

În continuare, autorul arată că atunci cînd „nimeni nu va avea alt interes decît acela al comunității, acela ca totul să fie organizat și produs cît mai bine, mai rațional și mai avantajos" (pag. 472) va dispărea și statul, iar religia își va fi pierdut orice posibilitate de manifestare, căci stindardul societății va fi progresul necontenit al omenirii și știința nefalsificată.

Bebel vorbește despre ocrotirea mamei și a copilului, grija societății socialiste pentru creșterea unor oameni sănătoși, educați în spiritul ideilor socialismului, multilateral pregătiți. Știința, arta și literatura, se arată în lucrare, vor cunoaște în socialism o grandioasă înflorire, în folosul maselor largi de oameni ai muncii, bărbați și femei.

Bebel demonstrează în lucrarea sa că în societatea socialistă femeia, eliberată de grijile zilei de mîine, independentă economic față de bărbat, membră a societății cu depline și egale drepturi, va avea largi posibilități de a se ocupa de problemele economice, sociale, culturale ale societății. Aceasta, deoarece instituții ale societății, special create, se vor ocupa de asigurarea condițiilor de locuit, de hrana oamenilor, de creșterea și educarea copiilor. Femeile muncitoare își vor dezvolta în socialism alături de bărbați întreaga lor personalitate. „...Femeia — arată Bebel — se va ridica la culmi de perfecțiune de care nu ne putem face încă o imagine clară, deoarece o asemenea situație nu a existat încă niciodată în istoria omenirii" (pag. 277).

Lucrarea lui Bebel are unele slăbiciuni. Deși linia generală a cărții este determinată de ideea marxistă că femeile muncitoare se pot elibera numai luptînd alături de bărbați pentru răsturnarea orînduirii capitaliste și construirea socialismului, pasionat de problema descătușării femeii, Bebel vorbește în unele locuri de opoziția dintre situația femeii și cea a bărbatului ca și cum ar fi vorba de două clase opuse una alteia. Bebel demonstrează deosebit de interesant cum dezvoltarea științei și tehnicii face necesare și posibile schimbări radicale în situația femeii, a familiei etc. Dar în unele pasaje autorul exagerează rolul progresului tehnic pentru îmbunătă

ţirea situaţiei femeii în capitalism. Bebel nu se ocupă de situaţia femeii din ţările coloniale, şi unele pasaje din această carte arată că el nu-şi dădea seama, acum mai bine de opt decenii, de marile posibilităţi ce le au popoarele din ţările coloniale de a-şi valorifica ele însele bogăţiile naturale ale ţărilor lor. Istoria îl cunoaşte însă pe Bebel ca un luptător intransigent împotriva politicii colonialiste şi a imperialismului german ; el a manifestat un profund devotament faţă de cauza proletară internaţională.

Lucrarea lui August Bebel „Femeia şi socialismul" este una dintre scrierile cele mai remarcabile consacrate situaţiei femeii în societate.

S. B.

Jacques Chambaz: „Le front populaire pour le pain, la liberté et la paix". Claude Willard: „Quelques aspects du fascisme en France avant le 6 février 1934"

Éditions sociales, Paris, 1961, 228 pag

Lupta împotriva fascismului, pentru victoria Frontului popular constituie o pagină glorioasă în istoria contemporană a Franţei şi, în acelaşi timp, un izvor de învăţăminte preţioase pentru poporul francez în lupta sa de astăzi împotriva puterii gaulliste, pentru democraţie, pace, libertate şi socialism.

Lucrarea lui Jacques Chambaz, „Frontul popular pentru pîine, pace şi libertate" şi studiul lui Claude Willard, „Unele aspecte ale fascismului în Franţa înainte de 6 februarie 1934", aduc o contribuţie valoroasă la cunoaşterea luptei forţelor democratice din Franţa împotriva fascismului.

În lucrarea lui Jacques Chambaz sînt înfăţişate eforturile necontenite şi perseverente ale partidului comunist, ţinînd seamă de condiţiile concrete existente în Franţa, în vederea ridicării maselor populare unite contra pericolului pe care-l reprezenta fascismul. După cum arată autorul, pericolul fascismului în Franţa este strîns legat de criza economică din anii 1929—1933. În faţa nemulţumirilor şi a luptelor crescînde ale maselor, cercurile reacţionare au întărit mijloacele de constrîngere împotriva oamenilor muncii, au îngrădit sistematic libertăţile democratice, plănuind instaurarea unui regim de dictatură deschisă. Marile uniuni monopoliste au susţinut şi au finanţat ligile fasciste, care speculau nemulţumirile maselor şi, în special, ale claselor mijlocii, pe care căutau să le îndrepte împotriva clasei muncitoare. Activitatea ligilor fasciste în anii crizei economice a devenit astfel un pericol real pentru soarta democraţiei în Franţa. Făcînd o demagogie deşănţată în legătură cu starea de corupţie existentă în cercurile parlamentare, care a culminat cu afacerea Stawisky şi, datorită slăbiciunii guvernului Chautemps, care nu a luat nici o măsură în legătură cu aceasta, ligile fasciste şi-au desfăşurat nestingherite activitatea şi au pregătit lovitura de la 6 februarie 1934. În această zi, bandele fasciste înarmate au ieşit în stradă sub lozinci antimuncitoreşti şi antirepublicane, urmărind să răstoarne regimul parlamentar şi să instaureze dictatura fascistă.

În aceste condiţii, Partidul Comunist Francez, iniţiatorul şi conducătorul luptei pentru înfăptuirea Frontului popular, avînd ca nucleu Frontul unic muncitoresc, a adoptat o politică justă, orientată spre cucerirea şi unirea în luptă a maselor populare, a desfăşurat o activitate intensă pentru a demasca ligile fasciste, a spulberat confuziile privitoare la natura şi

scopurile fascismului. Pe o poziție contrarie s-au situat liderii de dreapta ai partidului socialist, care au respins sistematic propunerile de unitate și au căutat să minimalizeze pericolul fascismului.

În lucrare se arată că în focul luptelor împotriva fascismului, care au dus la zdrobirea loviturii fasciste de la 6 februarie, precum și în perioada următoare, a început să se realizeze Frontul unic de jos. O însemnătate deosebită în această direcție a avut mișcarea antirăzboinică Amsterdam-Pleyel, primele organizații de front unic comunist-socialist formîndu-se în cadrul acestei mișcări. Creșterea curentului în favoarea unității a silit pe liderii socialiști să-și schimbe poziția față de problema Frontului unic și să accepte propunerile partidului comunist, semnînd la 27 iulie 1934, după 15 ani de sciziune, pactul unității. Realizarea Frontului unic comunist-socialist a deschis perspectiva făuririi unui larg front popular antifascist. Acordînd o mare atenție atragerii în acest front a păturilor mijlocii, Conferința națională a P.C.F., ținută la Ivry în iunie 1934, a chemat pe toți militanții comuniști să studieze cu atenție revendicările concrete ale fiecărei pături sociale lovite de marele capital și să organizeze lupta pentru satisfacerea lor.

Începînd din toamna anului 1934 acțiunile antifasciste de masă au luat o mare amploare. În aceste împrejurări, peste capul elementelor reformiste din conducerea C.G.T. începe să se realizeze unitatea sindicală de jos, prin organizarea de secțiuni unice sindicale pe întreprinderi. Lupta muncitorilor din fabrici a exercitat o influență tot mai mare asupra țărănimii și micii burghezii, precum și în rîndurile intelectualilor.

Sub puternica presiune a maselor din propriile partide, care participau din ce în ce mai intens la acțiunile antifasciste, șefii socialiști și radicali au fost nevoiți să adere la Frontul popular.

O mare însemnătate acordă autorul puternicelor demonstrații populare de la 14 iulie 1935, la care au participat în întreaga țară sute de mii de muncitori, țărani și oameni aparținînd păturilor mijlocii de la orașe, exprimîndu-și hotărîrea să lupte uniți pentru dezarmarea și dizolvarea ligilor fasciste, pentru apărarea și dezvoltarea libertăților democratice. Aceste demonstrații au consfințit faptul că, în Franța, Frontul popular devenise o realitate.

Alegerile din aprilie 1936, care au adus victoria Frontului popular, reflectau voința marii majorități a poporului de a apăra pacea, de a salvgarda libertățile democratice și de a pune capăt politicii economice și sociale a claselor dominante de aruncare a tuturor greutăților crizei pe spinarea maselor muncitoare.

După alegeri s-a constituit un guvern al Frontului popular, pe baza programului acestuia. În perioada următoare, masele muncitoare de la orașe și sate au impus satisfacerea unei serii de revendicări economice și social-politice, înscrise în programul Frontului popular.

În lucrare se arată că Partidul Comunist Francez a luptat consecvent pentru consolidarea Frontului popular, pentru aplicarea programului său. Nu aceeași poziție au avut-o însă liderii partidelor socialist și radical, care au respins cu încăpățînare propunerile P.C.F. de a se alege comitete de Front popular în uzine, sate, cartiere.

Succesul Frontului popular a fost de scurtă durată. Șefii socialiști și radicali de dreapta aflați în guvern, în frunte cu Leon Blum, au cedat succesiv terenul în fața reacțiunii interne, care, avînd și sprijinul fascismului din afară, a reușit în cele din urmă să dezorganizeze contraofensiva populară.

În încheierea lucrării, J. Chambaz subliniază învățămintele prețioase ce se desprind din istoria Frontului popular, a cărui experiență demonstrează cu putere necesitatea, în condițiile de azi, a unirii tuturor forțelor democratice, sub conducerea clasei muncitoare, în lupta pentru instaurarea unui regim politic și social nou, capabil să asigure bunăstarea maselor largi și un viitor de pace și libertate Franței.

*
* *

Studiul lui C. Willard, pornind de la definiția dată fascismului de către Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste, analizează particularitățile dezvoltării fascismului în Franța. Autorul arată că, datorită rezistenței puternice a tradițiilor democratice și republicane, fascismul n-a reușit în Franța să se organizeze într-un singur partid, ci a apărut sub forma unor grupuri — ligi —, avînd o bază de masă destul de limitată. Nedispunînd de o bază de masă, fascismul a trebuit să se sprijine mai mult pe cadrele din poliție și armată, îndeosebi pe cele superioare, cum erau mareșalul Pétain, care făcea parte din echipa ce urma să ia puterea dacă lovitura de forță ar fi reușit, generalul Weygand și alții.

După zdrobirea loviturii de forță de la 6 februarie 1934 și constituirea Frontului popular, ligile fasciste s-au apropiat tot mai mult de Germania hitleristă. În anul 1934 s-a format un comitet clandestin în frunte cu Laval și Pétain.

Prezentînd specificul principalelor ligi fasciste din Franța înainte de 6 februarie 1934, C. Willard acordă o importanță deosebită problemei sprijinirii și finanțării acestor ligi de către marile monopoluri și bănci, printre care: „Union financière pour l'Industrie électrique", „Crédit comercial", „Compagnie générale d'électricité", „Électricité du Maroc", „Compagnie française Pétroles", „Banque de Paris et des Pays-Bas" etc.

Scrise într-un spirit combativ, de pe poziție marxist-leninistă, bazîndu-se pe un vast material documentar, pe analiza temeinică a faptelor istorice, lucrările prezentate mai sus suscită interes pentru toți cei ce doresc să cunoască tradițiile de luptă ale poporului francez și desfășurarea de azi a evenimentelor politice din Franța.

N. P.

Zur führenden Rolle der kommunistischen Partei Deutschlands und ihres Zentralkommitees in der antifastistischen Widerstandsbewegung

(„Beiträge zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung", 1961, nr. 3).

Articolul cu privire la rolul conducător al Partidului Comunist din Germania și al Comitetului său Central în lupta de rezistență antifascistă, elaborat de un colectiv de autori și publicat în revista Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.S.U.G., prezintă un deosebit interes pentru cunoașterea mai temeinică a rolului Partidului Comunist din Germania în organizarea și conducerea necontenită a luptei eroice împotriva dictaturii hitleriste. Tratarea acestei probleme are o mare importanță actuală pentru demascarea falsificărilor istoriei ce se practică pe o scară largă în Germania occidentală în legătură cu lupta antihitleristă dusă în Germania anilor 1933—1945.

Demascînd rolul burgheziei germane în provocarea războaielor imperialiste care au dus țara la catastrofe naționale, autorii subliniază în articol că rolul de conducător al maselor populare pe drumul democrației și libertății i-a revenit clasei muncitoare germane, în frunte cu partidul ei marxist-leninist. De la înființarea sa, Partidul Comunist din Germania a dus o luptă neabătută pentru apărarea adevăratelor interese naționale ale poporului german, împotriva poli-

ticii imperialiste și militariste a monopolurilor germane.

În articol se arată că în perioada de după eliberarea Germaniei de sub jugul hitlerist au apărut numeroase lucrări care scot în relief rolul P.C.G. în lupta antifascistă. O contribuție importantă reprezintă lucrările publicate de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.S.U.G. În articol se arată că în lucrările consacrate luptei antihitleriste trebuie să se sublinieze și mai mult rolul conducător al P.C.G. în lupta antifascistă dusă în Germania, să se scoată puternic în relief că grupurile antifasciste de rezistență au fost conduse de organizațiile de partid, îndrumate de Comitetul Central al partidului. În elaborarea lucrărilor respective să se acorde o atenție deosebită documentelor importante de partid, hotărîrilor conferințelor ilegale de partid din timpul dictaturii fasciste, lucrărilor tovarășului Walter Ulbricht, care se referă la această perioadă.

De asemenea, se subliniază că după instaurarea dictaturii hitleriste P.C.G. a trebuit să elaboreze o nouă strategie și tactică cerute de condițiile luptei împotriva hitlerismului. Realizarea unității clasei muncitoare devenind o necesitate vitală, C.C. al P.C.G. a întreprins numeroase acțiuni pentru încheierea Frontului unic. Majoritatea conducătorilor P.S.G., care n-au tras însă învățăminte din înfrîngerea clasei muncitoare în 1933, au respins propunerile privind unitatea de acțiune făcute de P.C.G. Muncitorii cinstiți social-democrați deveneau însă tot mai conștienți de necesitatea unității clasei muncitoare ; de asemenea, unii conducători ai P.S.G. ca, de exemplu, Rudolf Breitscheid, s-au pronunțat pentru unirea forțelor antihitleriste. Totodată, P.C.G. a elaborat noi metode și forme de luptă cerute de înăsprirea condițiilor activității ilegale.

În articol se arată că împotriva P.C.G. hitleriștii au dezlănțuit o teroare sălbatică ; numai în anul 1934 au fost asasinați 2.000 de membri ai partidului, iar alte zeci de mii aruncați în lagăre de concentrare. În ciuda acestor condiții deosebit de grele unitatea și trăinicia politică și organizatorică a P.C.G. n-au putut fi înfrînte. Pe teritoriul Germaniei au continuat să activeze organizații ilegale ale partidului comunist, care cuprindeau 60.000 de membri, și care erau conduse în permanență de Comitetul Central în frunte cu W. Pieck și W. Ulbricht aflat în emigrație. În articol se subliniază că, deși în emigrație, C.C. al P.C.G. a avut legături cu Ernst Thälmann, care era deținut în lagărele de concentrare hitleriste.

La conferința de la Berna, întrunită în anul 1939, precedată de conferința de la Bruxelles din 1935, a fost elaborat programul național de luptă al Partidului Comunist din Germania, în care se punea accentul pe făurirea largă a unității de acțiune a clasei muncitoare, pe făurirea Frontului popular al tuturor antihitleriștilor. În program se clarifica esența viitoarei republici democrate germane, bazată pe dezrădăcinarea totală a fascismului, exproprierea monopoliștilor, efectuarea reformei agrare democratice, democratizarea aparatului de stat, se arăta necesitatea promovării unei politici de pace și de înțelegere între popoare. P.C.G. a fost singura forță politică care a indicat un scop clar luptei de rezistență și a organizat lupta forțelor celor mai înaintate ale clasei muncitoare germane, a tuturor forțelor patriotice.

Imediat după ce dictatura fascistă a împins Germania într-o catastrofă națională prin dezlănțuirea războiului mondial, în septembrie 1939, P.C.G. a chemat poporul german la o luptă activă pentru zădărnicirea planurilor și acțiunilor agresive ale hitleriștilor și pentru încetarea războiului.

Ocuparea de către trupele hitleriste a țărilor vecine cu Germania a îngreunat extrem de mult legătura directă a C.C. al P.C.G. cu comuniștii din țară. Cu toate acestea, în anii criminalului război hitlerist, C.C. al P.C.G. a aplicat metode potrivite în vederea asigurării unei conduceri centralizate a întregii activități ilegale din Germania și strîngerii legăturilor sale cu organizațiile de partid. Deși greutățile au crescut tot mai mult pe

măsura intensificării terorii fasciste bestiale, legătura dintre Comitetul Central și organizațiile de partid din Germania s-a menținut continuu prin pătrunderea în țară a instructorilor C.C., trecuți prin linia de front sau lansați cu parașuta, care transmiteau verbal sau în scris directivele conducerii partidului. În asigurarea dezvoltării legăturilor cu toate organizațiile de partid, un rol important l-a avut răspîndirea presei de partid și diferitele radioemisiuni germane antifasciste, care nu aveau numai un rol de informare, ci prin care se dădeau directive organizațiilor de partid. Cu toate că în repetate rînduri Gestapoul a reușit să distrugă unele dintre aceste legături, totuși organizațiile de partid din Germania nu au putut fi nimicite. Niciodată în tot timpul războiului activitatea organizațiilor de partid din Germania nu a încetat, niciodată nu s-au întrerupt legăturile cu conducerea centrală a partidului.

Existența și activitatea în Germania a unui număr de grupuri de rezistență, în care au participat și social-democrați, muncitori fără de partid, intelectuali și alți adversari ai dictaturii hitleriste, erau o expresie evidentă a justeței liniei politice a P.C.G. Articolul subliniază rolul organizațiilor ilegale de partid ca nuclee ale grupurilor de rezistență, arătînd, totodată, că ele nu pot fi identificate cu organizațiile de partid. Au existat și grupuri ale adversarilor hitlerismului care nu erau conduse direct de organizațiile partidului comunist, cum a fost grupul condus de frații Scholl. Acestea năzuiau, de asemenea, spre înlăturarea fascismului și terminarea războiului hitlerist. În procesul desfășurării războiului, mai ales după începerea ofensivei generale a armatei sovietice, și aceste grupuri adversare hitlerismului, constituite din elemente provenite din diferite pături sociale, și-au dat seama treptat că numai linia politică a P.C.G. de a uni toate forțele naționale antifasciste este justă, deoarece fărîmițarea acestor forțe ducea la prelungirea dominației fasciste și a războiului.

În urma victoriilor istorice ale armatelor sovietice de la începutul anului 1943 s-au creat condiții mai favorabile pentru crearea unui front larg al antihitleriștilor. Din inițiativa C.C. al P.C.G. a fost creat în iulie 1943 Comitetul național „Freies Deutschland" („Germania liberă"), în frunte cu Wilhelm Pieck, Walter Ulbricht și alții, care a întrunit emigranți politici și prizonieri de război, soldați și ofițeri reprezentînd cele mai diferite pături sociale din Germania, constituind o adevărată coaliție antihitleristă și formă superioară a luptei de eliberare națională. „Freies Deutschland" a constituit germenul Frontului național al Germaniei democrate, avînd la bază tocmai hotărîrile programatice stabilite la conferințele de partid de la Bruxelles și Berna. Comitetului național „Freies Deutschland" a desfășurat o intensă muncă de lămurire prin manifeste, ziare, radioemisiuni, înainte de toate în rîndurile membrilor Wehrmachtului, prizonierilor germani din Uniunea Sovietică. Pe front, delegații și instructorii Comitetului național „Freies Deutschland" și grupe de partizani organizau și desfășurau lupta împotriva mașinii de război fasciste.

Cu tot eroismul nemărginit al luptătorilor antifasciști, în frunte cu comuniștii, nu s-a reușit să se doboare dictatura hitleristă din pricina otravei ideologice a nazismului răspîndită în rîndurile maselor, a politicii inconsecvente a unor oameni politici și atitudinii trădătoare a reformiștilor care s-au pronunțat doar pentru înlăturarea lui Hitler, nu și pentru lichidarea politicii imperialiste agresive.

După zdrobirea în 1945 a Germaniei hitleriste de către coaliția antifascistă, în care rolul hotărîtor l-a avut eroica armată sovietică, clasa muncitoare și forțele democratice au tradus în viață programul elaborat de

partidul comunist încă în timpul dictaturii hitleriste pentru crearea unei Germanii democratice și socialiste. În urma luptei desfășurate de P.C.G. încă în timpul războiului s-au creat premise importante pentru unitatea clasei muncitoare, pentru înfăptuirea Blocului partidelor antifasciste democratice, pentru Frontul național al Germaniei democrate, pentru trecerea R.D.G. la construirea socialismului.

Este un merit deosebit al C.C. al P.C.G. în frunte cu Wilhelm Pieck și Walter Ulbricht că prin programul său a arătat drumul spre stîrpirea imperialismului și militarismului german. O mare importanță a constituit-o alăturarea C.C. al P.S.G. în frunte cu tovarășul Otto Grotewohl la acest program. Istoria a dovedit că programul C.C. al P.C.G., pornit de la situația reală și nevoile întregului popor german, de la experiența îndelungată a luptei de clasă din Germania, a fost just.

Contradicția principală dintre interesele adevărate ale maselor populare din cele două state germane existente în prezent și forțele militariste și revanșarde din Germania occidentală pot fi soluționate numai prin încătușarea militarismului vest-german, prin înfăptuirea dezarmării și încheierea tratatului de pace. În lumina acestor sarcini mari, învățămintele luptei antifasciste sînt de o deosebită importanță actuală. De aceea, se subliniază în articol, se impune ca învățămintele istoriei să fie puse temeinic în serviciul unirii tuturor forțelor democratice și patriotice din întreaga Germanie.

V. V.

Jiri Jendrich: „Partidul Comunist din Cehoslovacia în fruntea luptei pentru victoria orînduirii socialiste"

(„Voprosî istorii KPSS" nr. 3/1961)

Articolul semnat de Jiri Jendrich membru al Biroului Politic al C.C. al Partidului Comunist din Cehoslovacia, este consacrat analizei bogatei experiențe revoluționare acumulate de Partidul Comunist din Cehoslovacia în perioada construirii socialismului.

Aplicînd învățătura marxist-leninistă la condițiile concrete ale țării, Partidul Comunist din Cehoslovacia și-a dat, la rîndul său, contribuția la tezaurul teoriei și practicii luptei revoluționare, a luptei pentru construirea orînduirii noi. Experiența Partidului Comunist din Cehoslovacia a confirmat că și într-o țară în care în timpul capitalismului s-a ajuns la un grad înalt de dezvoltare industrială este necesar să se meargă pe calea industrializării socialiste, a reconstruirii industriei. În articol se arată că pentru făurirea bazelor socialismului în Cehoslovacia a fost necesar să se lărgească industria grea, să se realizeze industrializarea Slovaciei și a altor regiuni mai slab dezvoltate din punct de vedere industrial, înlăturîndu-se în felul acesta consecințele unei dezvoltări spontane, unilaterale a economiei naționale.

În fața Partidului Comunist din Cehoslovacia a stat ca o sarcină permanentă dezvoltarea planică a economiei naționale a țării, expresia acestui lucru fiind cele 3 cincinale, elaborate sub conducerea partidului. Primul plan cincinal (1949—1953) a avut ca principală sarcină politică-economică reconstruirea industriei, mai ales a industriei grele, crearea pe scară largă

a unor ramuri noi. Înfăptuirea cu succes a acestei sarcini a permis ca al doilea plan cincinal (1956—1960) să-şi fixeze ca obiectiv de bază desăvîrşirea făuririi bazei tehnice-materiale a socialismului.

În momentul de faţă, poporul cehoslovac rezolvă problemele celui de-al treilea plan cincinal, al cărui obiectiv este construirea societăţii socialiste dezvoltate, ceea ce creează premisele necesare pentru trecerea la construirea comunismului. Partidul Comunist din Cehoslovacia elaborează un plan de perspectivă, care va cuprinde perioada pînă în 1980 şi va fi un program al construcţiei comuniste.

Ca urmare a îndeplinirii planurilor de dezvoltare a economiei naţionale, industria cehoslovacă este una dintre cele mai avansate din lume, întrecînd în unele domenii cele mai dezvoltate ţări capitaliste.

Succese importante au fost realizate, de asemenea, în agricultură. Aplicînd cu strictеţe principiul liberului consimţămînt, Partidul Comunist din Cehoslovacia a desfăşurat o activitate intensă în lupta pentru colectivizarea agriculturii. Activitatea partidului, se arată în articol, şi-a găsit expresia în creşterea sectorului socialist în agricultură pînă la 88%. În cadrul luptei pentru transformarea socialistă a agriculturii au fost înlăturate tendinţele şi teoriile greşite ce s-au manifestat la unele cadre de partid, „teoria" mersului de la sine, părerea că baza agriculturii în Cehoslovacia ar fi, chipurile, creşterea animalelor şi nu cultivarea cerealelor. Partidul Comunist din Cehoslovacia luptă cu succes pentru ridicarea agriculturii la nivelul industriei.

O atenţie deosebită se acordă ridicării nivelului de trai al oamenilor muncii. Exemplele date în articol vorbesc elocvent despre realizările însemnate ale Partidului Comunist din Cehoslovacia în aplicarea cu fermitate a principiului socialist al salarizării după muncă şi al cointeresării materiale, în micşorarea preţului de cost, îmbunătăţirea standardului de viaţă pe baza creşterii producţiei şi productivităţii muncii.

Succese însemnate s-au obţinut în revoluţia culturală prin dezvoltarea culturalizării maselor largi populare, educarea lor marxist-leninistă, internaţionalistă, în spiritul orînduirii noi. Importantele realizări ale Partidului Comunist din Cehoslovacia au fost posibile datorită legăturii strînse, indisolubile între partid şi masele de oameni ai muncii. Analizîndu-se unele metode de muncă ale partidului care au dus la întărirea continuă a legăturilor cu masele, la generalizarea experienţei, în articol se relevă discutarea cu masele populare a celor mai importante probleme ale construcţiei socialiste.

Principalul învăţămînt ce se desprinde din experienţa Partidului Comunist din Cehoslovacia, subliniază autorul, este confirmarea uneia dintre legităţile de bază ale construirii socialismului: conducerea obligatorie a acestui proces de către partidul comunist. În procesul construirii socialismului şi apoi a comunismului, rolul partidului se va mări tot mai mult o dată cu creşterea complexităţii şi amploarei sarcinilor ce stau în faţa sa.

Partidul Comunist din Cehoslovacia, detaşament ferm, marxist-leninist, al mişcării muncitoreşti şi comuniste internaţionale, conduce lupta popoarelor ceh şi slovac pentru socialism şi comunism, pentru pace.

A. F.

D. Zucaro „L'organizzazione di baze del Partito Comunista d'Italia avanti il tribunale speciale (1926-1928)"

(„Studi Storici", anul I, nr. 5, otombre — dicembre 1960. Instituto „Gramsci"-Roma)

Articolul „Organizațiile de bază ale Partidului Comunist din Italia în fața tribunalului special (1926—1928)", scoate în evidență momentele cele mai de seamă ale procesului intentat de fasciști Partidului Comunist din Italia în 1926, proces prin care se urmărea scoaterea în afara legii a P.C.I., sub învinuirea că duce o activitate antinațională, calificată ca un delict împotriva siguranței statului. În introducere se reamintesc încercările regimului fascist de a lovi în avangarda clasei muncitoare italiene încă din anul 1923, cu prilejul procesului intentat de către chestura din Roma care a prezentat vădit denaturat conținutul manifestului „Lupta contra fascismului italian", destinat să apară la 6 februarie 1923 în ziarul „Il lavoratore".

Faza cea mai dramatică a noii înscenări, a brutalei represiuni organizată împotriva P.C.I. a început în august 1926 cu așa-zisa descoperire în gara din Pisa a celor doi „curieri secreți" ai P.C.I. După arestarea lui Gidoni și Stefanini, chestura din Bologna a pus sub învinuire, la 27 septembrie, alți 27 de comuniști care au fost imediat arestați. Pînă la 17 februarie 1927 numărul celor arestați s-a ridicat la 55. Printre ei se aflau : Gramsci, Terracini, Togliatti și Zamboni. La 31 octombrie 1927, regimul fascist a dispus separarea unui grup de 37 de comuniști, membri ai Comitetului Central al P.C.I. sau ai Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste, ori strîns legați de aceste organe prin activitatea lor politică și de propagandă, cărora li s-a intentat procesul cunoscut, legat de numele lui Antonio Gramsci. Celorlalți 18 comuniști, reprezentînd diferite organizații de bază ale P.C.I., li s-a intentat un proces aparte.

Distincția între cele două procese — arată D. Zucaro — a fost numai formală, pentru a disimula și ascunde opiniei publice vicisitudinile și torturile la care erau supuși comuniștii. După o scurtă prezentare a procesului conducătorilor organizațiilor de bază ale P.C.I., se publică (pentru prima dată) sentința dată de tribunalul fascist împotriva P.C.I., act care ne ajută să cunoaștem mai bine atît măsurile de luptă împotriva fascismului, cît și organizarea la nivelul diferitelor comitete regionale din Italia a muncii de partid.

L. S.

Consfătuirile cu cititorii revistei „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." de la Craiova, Tîrgu Mureș, Iași, Cluj și București

În perioada 29 septembrie-6 decembrie 1961 au avut loc consfătuiri cu cititorii revistei „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." la Craiova, Tîrgu Mureș, Iași, Cluj și București. La discuții au luat cuvîntul un număr de 60 de tovarăși.

Participanții la discuții au apreciat în mod pozitiv revista, subliniind aportul său important pe frontul muncii ideologice ; vorbitorii au arătat că revista constituie un ajutor în munca pe care o desfășoară ca propagandiști la cercurile de învățămînt politic, la școlile de partid, în activitatea cadrelor didactice din învățămîntul superior și mediu, cît și în munca cercetătorilor pe tărîmul istoriei moderne și contemporane. S-a relevat că materialele publicate în ultimii ani și-au îmbunătățit atît calitatea, cît și forma, majoritatea lor fiind scrise la un nivel științific și teoretic ridicat.

Observațiile critice făcute s-au referit atît la faptul că revista nu s-a preocupat în suficientă măsură de anumite probleme, cît și la unele lipsuri ale materialelor publicate. S-au făcut propuneri privind unele teme, cum ar fi începuturile mișcării muncitorești, rolul și activitatea cercurilor revoluționare, cluburile și cercurile muncitorești ; poziția și lupta clasei muncitoare din Romînia împotriva primului război mondial ; lupta partidului pentru întărirea rîndurilor sale, a unității și coeziunii sale leniniste, împotriva tuturor influențelor oportuniste, mic-burgheze, a devierilor de dreapta și de stînga, a dușmanilor partidului în decursul întregii sale istorii ; demascarea fascismului; lupta P.C.R. pentru apărarea și promovarea culturii progresiste ; construirea economiei și culturii socialiste etc. S-a arătat necesitatea ca revista să publice mai multe materiale monografice pe plan local, să-și îmbunătățească rubrica de recenzii și note bibliografice pentru a da o cît mai completă informație asupra principalelor lucrări din sfera tematicii ei.

S-a propus, de asemenea, ca revista să publice materiale privind legăturile dintre mișcarea muncitorească din țara noastră și mișcarea muncitorească internațională, rolul Internaționalei a III-a în călirea marxist-leninistă a partidelor comuniste, despre ajutorul dat de Internaționala a III-a Partidului Comunist din Romînia, despre statutele P.C.R.

În legătură cu modul de publicare a documentelor, s-a făcut propunerea ca ele să fie însoțite de explicații privind data apariției, condițiile în care au apărut etc., în același timp să se publice unele facsimile, fotografii și scheme.

În ce privește structura revistei, s-au propus unele rubrici noi, cum ar fi „Întrebări și răspunsuri", „În ajutorul celor ce studiază istoria P.M.R.".

În legătură cu stilul și forma revistei, s-a propus ca articolele să fie scrise într-un limbaj mai viu, atractiv, revista să aibă o copertă mai atrăgătoare, să apară în condiții grafice mai bune și eventual cu un număr sporit de pagini.

Consfătuirile cu cititorii revistei „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." constituie un ajutor prețios pentru munca de viitor a redacției.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C. C. AL P. M. R.

Anul VII nr. 6 1961

CUPRINS:

Pag.

Mesajul de salut adresat tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej de către Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn, de Consiliul de Stat al Republicii Populare Romîne și Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Romîne 1

Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la solemnitatea decorării sale cu prilejul celei de-a 60-a aniversări a zilei de naștere . . 3

Darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Romîn la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S. prezentată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961 5

STUDII:

V. ȘTEFĂNESCU și C. MOCANU: Activitatea Uniunii Tineretului Comunist din Romînia, sub conducerea partidului comunist, în anii crizei economice mondiale (1929—1933) 37

P. NICHITA și GH. ADORIAN: Date cu privire la participarea unor patrioți romîni la lupta împotriva fascismului în detașamente de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța . . . 60

GH. MATEI: Mișcarea muncitorească și cluburile socialiste la sate (1898—1899) 75

M. C. STĂNESCU: Din istoria luptelor muncitorilor tipografi (1923—1928) 102

RECENZII:

„Studii privind istoria economică a Romîniei", vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1961, 308 pag.: *Gh. Surpat, N. Copoiu* 116

S. EMIL: „Colaborarea epocală dintre Marx și Engels", Editura politică, 1961, 136 pag.: *A. Simion* 123

M. M. KARLINER: „Mișcarea muncitorească din Anglia în anii primului război mondial (1914—1918)", Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1961, 486 pag.: *I. M. Oprea* 129

NOTE BIBLIOGRAFICE:

ILIE CRISTEA: „Articole 1923—1936", Editura politică, 1961, 176 pag.: *M. S.*; C. DINU, L. GARTEMBERG: „Învățămîntul în presa progresistă și de partid (1872—1944)", Index bibliografic selectiv, Editura

de stat didactică şi pedagogică, 1961, 215 pag. : *V.M.* ; LOUIS SAILLANT : „F.S.M. în slujba oamenilor muncii din toate ţările. 1945—1960", Editura politică, 1960, 135 pag. : *V.St.* ; A. E. ERMOLAEV : „Despre trecerea ţărilor socialiste la faza superioară a societăţii comuniste", în „Voprosî istorii K.P.S.S." nr. 2/1961 : *E.B.* ; AUGUST BEBEL : „Femeia şi socialismul", Editura politică, 1961, 548 pag. : *S.B.* ; JACQUES CHAMBAZ : „Le front populaire pour le pain, la liberté et la paix". CLAUDE WILLARD : „Quelques aspects du fascisme en France avant le 6 février 1934", Éditions sociales, Paris, 1961, 228 pag. : *N.P.* ; „Zur führenden Rolle der Kommunistischen Partei Deutschlands und ihres Zentralkommitees in der antifastistischen Widerstandsbewegung", în „Beiträge zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung", 1961, nr. 3 : *V.V.* ; JIRI JENDRICH : „Partidul Comunist din Cehoslovacia în fruntea luptei pentru victoria orînduirii socialiste", în „Voprosî istorii K.P.S.S." nr. 3/1961 : *A.F.* ; D. ZUCARO : „L'organizzazione di baze del Partito Comunista d'Italia avanti il tribunale speciale (1926—1928)", în „Studi storici", anul I, nr. 5, otombre-dicembre 1960, Instituto „Gramsci" — Roma : *L.S.* 137

INFORMAŢII :

Consfătuirile cu cititorii revistei „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." de la Craiova, Tîrgu Mureş, Iaşi, Cluj şi Bucureşti 154

* * *

СОДЕРЖАНИЕ

Приветствие Центрального Комитета Румынской Рабочей Партии, Государственного Совета и Совета Министров Румынской Народной Республики, направленное товарищу Георге Георгиу-Деж по случаю его 60-летия.

Речь товарища Георге Георгиу-Деж при торжественном вручении награды в связи с его шестидесятилетием.

Отчетный доклад делегации Румынской Рабочей Партии, присутствовавшей на XXII съезде КПСС, представленный товарищем Георге Георгиу-Деж на Пленуме ЦК РРП от 30 ноября — 5 декабря 1961 г.

СТАТЬИ

В. ШТЕФЭНЕСКУ и К. МОКАНУ : Деятельность Союза Коммунистической Молодежи Румынии под руководством партии в годы мирового экономического кризиса (1929—1933 гг.) ; П. НИКИТА и Г. АДОРИАН : Данные, касающиеся участия румынских патриотов в борьбе против фашизма, в партизанских отрядах в Советском Союзе, Чехословакии и Франции ; Г. МАТЕЙ : Рабочее движение и социалистические клубы в селах (1898—1899 гг.) ; М. К. СТЭНЕСКУ : Из истории борьбы типографиских рабочих (1923—1928).

РЕЦЕНЗИИ

„Исследования, касающиеся экономической истории Румынии", Том I, Издательство Академии РНР, 1961 г., 312 стр. *Г. Супрат* и *Н. КОПОЙУ* ; С. ЭМИЛ : „Эпохальное сотрудничество между Марксом и Энгельсом", Политическое издательство, 1961 г., 136 стр. *А. Симион;* М. М. КАРЛИНЕР: „Рабочее движение в Англии в годы первой мировой войны (1914—1918 гг.)", Издательство Академии наук СССР, Москва, 1961 г., 486 стр. *И. М. ОПРЯ.*

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

ИЛИЕ КРИСТЯ : „Статьи, 1923—1936 гг", Политическое издательство, 1961 г., 176 стр. *М. С.;* К. ДИНУ и Л. ГАРТЕМБЕРГ: „Образование в прогрессивой и партийной печать (1872—1944 гг.)". Избранный библиографический указатель, Государственное педагогическое издательство, 1961 г., 218 стр. *В. М.;* ЛУИ САЙЯН : „МФП на службе трудящихся всех стран. 1945—1960 гг.", Политическое издательство, 1960 г., 135 стр. *В. С.;* А. Е. ЕРМОЛАЕВ : „О переходе социалистических стран к высшей фазе коммунистического общества", в „Вопросах истории КПСС", Но. 2, 1961 год, *Е. С.;* АВГУСТ БЕБЕЛЬ : „Женщина и социализм", Политическое издательство, 1961 г., 548 стр. *С. Б.;* ЖАК ШАМБАЗ: „Народный фронт за хлеб, свободу и мир". КЛОД ВИЙЯР : „Некоторые аспекты фашизма во Франции до 6 февраля 1934 года", Социальное издательство, Париж, 1961 г., 226 стр. *Н. П.;* „Zur führenden Rolle der Kommunistischen Partei Deutschlands und ihres Zentralkommitees in der antifastistischen Widerstandsbewegung", in „Beiträge zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung" 1961, nr. 3, *V. V.;* ИРЖИ ЖЕНДРИХ: „Коммунистическая Партия Чехословакии во главе борьбы за победу социалистического строя", в „Вопросах истории КПСС", Но 3 за 1961 г. *А. Ф.;* Д. Цукаро : „L'organizzazione di baze del Partito Comunista d'Italia avanti il tribunale speciale (1926—1928)", în „Studi storici", anul I, nr. 5, otombre-dicembre 1960, Instituto „Gramsci" — Roma. *L.S.*

ИНФОРМАЦИЯ

Совещания, имевшие место в Крайове, Тыргу Муреше, Яссах, Клуже и Бухаресте с читателями журнала „Анналы Института истории партии при ЦК РРП"

*

* *

SOMMAIRE

Message de salut envoyé au camarade Gheorghe Gheorghiu-Dej à l'occasion de son 60-ème anniversaire, par le Comité Central du Parti Ouvrier Roumain, le Conseil d'Etat et le Conseil des Ministres de la République Populaire Roumaine.

Le discours du camarade Gheorghe Gheorghiu-Dej à la solemnité de sa decoration à l'occasion de son anniversaire de 60 ans.

Compte rendu de la délégation du Parti Ouvrier Roumain au XXIIe Congrès du P.C.U.S., présénté par le camarade Gheorghe Gheorghiu-Dej à la session plénière du C.C. du P.O.R. qui s'est deroulée entre 30 novembre et 5 décembre 1961.

ETUDES :

V. STEFANESCO et C. MOCANU : L'activité de l'Union de la Jeunesse Communiste de Roumaine, sous la direction du parti, pendant les années de la crise économique mondiale (1929—1933) ; P. NICHITA et GH. ADORIAN : Dates sur la participation des plusieurs patriotes roumains à la lutte des détachements des partisans d'Union Soviétique, de Tchécoslovaquie et de France contre le fascisme ; GH. MATEI : Le mouvement ouvrier et les clubs socialistes dans les villages (1898—1899) ; M. C. STANESCO : Aspects de l'histoire de la lutte des ouvriers typographes (1923—1928).

COMPTES RENDUS :

„Etudes sur l'histoire économique de Roumaine", t. I-er, Éditions de l'Académie de la R. P. Roumaine, 1961, 308 pages : *Gh. Surpat* et *N. Copoiu ;* S. EMIL : „Colaboration historique entre Marx et Engels", Éditions politiques, 1961, 136 pages : *A. Simion ;* M. M. KARLINER : „Le mouvement ouvrier en Angleterre pendant la première guerre mondiale (1914—1918)", Éditions de l'Academie des sciences de l'U.R.S.S., Moscou, 1961, 486 pages : *I. M. Oprea.*

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES :

ILIE CRISTEA : „Articles, 1923—1936", Éditions politiques, 1961, 176 pages, *M.S.* ; C. DINU et L. GARTEMBERG : „L'enseignement dans la presse progressiste et du parti (1872—1944)". Index bibliographique sélectif, Éditions d'etat didactiques et pédagogiques, 1961, 215 pages, *V.M.* ; LOUIS SAILLANT : „La F.S.M. au service des travailleurs de tous les pays. 1945—1960", Éditions politiques, 1960, 135 pages, *V.St.* ; A. E. ERMOLAEV : „Aspects du passage des pays socialistes à la phase supérieure de la société communiste", „Voprosî istorii KPSS", no. 2/1961, *E.S.* ; AUGUST BEBEL : „La femme et le socialisme", Éditions politiques, 1961, 548 pages, *S.B.* ; JACQUES CHAMBAZ : „Le Front Populaire pour le pain, la liberté et la paix". CLAUDE WILLARD : „Quelques aspects du fascisme en France avant le 6 février 1934", Éditions sociales, Paris, 1961, 228 pages, *N.P.* ; „Zur führenden Rolle des Kommunistischen Partei Deutchlands und ihres Zentralkommitees in der antifastistischen Widerstandsbewegung", „Beiträge zur Geschichte des deutschen Arbeiterbewegung", 1961, nr. 3, *V.V.* ; JIRI JENDRICH : „Le Parti Communiste de Tchécoslovaquie à la pointe de la lutte pour la victoire du régime socialiste", „Voprosî istorii KPSS", nr. 3/1961, *A.F.* ; D ZUCARO : „L'organizzazione di baze del Partito Comunista d'Italia avanti il tribunale speciale (1926—1928)", „Studi storici", I-ère année, no. 5, octobre-dicembre 1960, Instituto „Gramsci" — Roma, *L.S.*

INFORMATIONS

Rencontre avec les lecteurs de la revue „Annales de l'Institut d'Histoire du Parti près le C.C. du P.O.R." de Craiova, Tîrgu Mureş, Jassy, Cluj et Bucarest.

*

* *

TABLE OF CONTENTS

Message of greetings adressed to Comrade Gheorghe Gheorghiu-Dej on his 60 th birthday by the Central Committee of the Rumanian Workers' Party, the State Council and the Council of Ministeres of the Rumanian People's Republic.

The speech of comrade Gheorghe Gheorghiu-Dej at the solemnity of his decoration on the occasion of the anniversary of his 60 th birthday.

Report of the Rumanian Workers' Party delegation that attended the 22nd Congres of the C.P.S.U., presented by Comrade Gheorghe Gheorghiu-Dej at the Plenary Meeting of the C.C. of the R.W.P. held over November 30—December 5, 1961.

STUDIES

V. STEFANESCO and C. MORARU : Activities of the Union of Communist Youth of Rumania carried on under the leadership of the Party during the years of world economic crisis (1929—1933) ; P. NICHITA and G. ADORIAN : Dates on the participation of Rumanian patriots in the fight against fascism in partizan detachments in the Soviet Union, Czechoslovakia and France ; G. MATEI : The working-class movement and the socialist clubs in the countryside (1898—1899) ; M. C. STANESCO : From the history of the printers' struggles (1923—1928).

BOOK REVIEWS

„Studies On The Economic History Of Rumania", volume I. The Publishing House of the R.P.R Academy, 1961, 308 p. : *G. Surpat* and *N. Copoiu* ; S. EMIL : „The Epoch-making cooperation between Marx and Engels",

The Publishing House for political literature, 1961, 136 p.: *A Simion*; M. M. KARLINER: „The Working-Class Movement in Great Britain in The Period Of The First World War", The Publishing House of the U.S.S.R. Academy of Sciences, Moscow, 1961, 486 p. *I. M. Oprea.*

BIBLIOGRAPHICAL NOTES

ILIE CRISTEA: „Articles. 1923—1936", The Publishing House for Political Literature, 1961, 176 p. *M.S.*; C. DINU and L. GARTEMBERG: „Education in the Progressive and Party Press (1872—1944)". Selective bibliographical index, The State Publishing House for Didactic and Pedagogical Literature, 1961, 215 p. *V.M.*; LOUIS SAILLANT: „The W.F.T.U. in the Service of the Working People of all Countries. 1945—1960", The Publishing House for Political Literature, 1960, 135 p. *V.S.*; A. E. ERMOLAEV: „The Transition of the Socialist Countries to the Higher Stage of the Communist Society", published in „Voprosi Istorii KPSS", No. 2/1961, *E.S.*; AUGUST BEBEL: „The Woman and the Socialism", The Publishing House for Political Literature, 1961, 548 p. *S.B.*; JACQUES CHAMBAZ: „The People's Front for Bread, Freedom and Peace". CLAUDE WILLARD: „Some Aspects of Fascism in France prior to February 6, 1934", Editions Sociales, Paris, 1961, 226 p. *N.P.*; „Zur führenden Rolle der Kommunistischen Partei Deutschlands und ihres Zentralkommitees in der antifastistischen Widerstandsbewegung", published in „Beiträge zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung" No. 3, 1961, *V.V.*; JIRI JENDRICH: „The Communist Party of Czechoslovakia at the Head of the Struggle for the Victory of the Socialist Order", published in „Voprosi Istorii K.P.S.S." No. 3/1961, *A.F.*; D. ZUCARO: „L'Organizzazione di Baze del Partito Comunista d'Italia Avanti il Tribunale Speciale (1926—1928)", published in „Studi storici", Ist Year, No. 5, October-December 1960, Instituto „Gramsci" — Rome. *L.S.*

INFORMATION

Conferences with the readers of the review „Annals of the Institute of the History of the Party under the C.C. of the R.W.P." in Craiova, Tîrgu Mureș, Jassy, Cluj and Bucharest.

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACȚIE

N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚĂ, V. A. VARGA, GH. ZAHARIA

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

Abonamentele la revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate. Revista se găsește de vînzare la librării și la chioșcurile de difuzare a presei din țară.

Prețul unui număr — 4 lei, al unui abonament semestrial — 12 lei, al unui abonament anual — 24 lei.

Editura „Scînteia"

Tiparul executat sub com. nr. 11.979 la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

SUMARUL NUMERELOR 1-6 DIN 1961 ALE REVISTEI „ANALELE INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R."

40 de ani de luptă sub steagul atotbiruitor al marxism-leninismului. Raport prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia, la 8 mai 1961 . 9/III *

Mesajul de salut adresat tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej de către Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn, Consiliul de Stat al Republicii Populare Romîne și Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Romîne 1/VI

Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la solemnitatea decorării sale cu prilejul celei de-a 60-a aniversări a zilei de naștere 3/VI

Darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Romîn la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S. prezentată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie — 5 decembrie 1961 . . . . . 5/VI

EDITORIALE

Partidul Muncitoresc Romîn — conducătorul poporului nostru în lupta pentru libertate, pace și victoria socialismului . . . . 5/I—II

* Cifrele arabe indică pagina, iar cele romane numărul revistei.

Presa, armă puternică a partidului în lupta pentru eliberarea națională și socială a poporului nostru, pentru construirea socialismului și apărarea păcii 9/IV

Proiectul de Program al P.C.U.S. — un strălucit document al marxism-leninismului creator 5/V

ARTICOLE

V. RAȚĂ și A. DEAC : Tradițiile revoluționare de luptă ale mișcării muncitorești din Romînia pînă la 1917 . . . . . 50/I—II

V. A. VARGA : Avîntul mișcării revoluționare din Romînia în anii 1917—1921 . . . . . 76/I—II

GH. UNC : Solidaritatea maselor muncitoare din Romînia cu Rusia Sovietică (1918—1920) . . . . . 102/I—II

GH. STOICA și FL. DRAGNE : Primul Congres al Partidului Comunist din Romînia (8—12 mai 1921) . . . . . 129/I—II

N. POPESCU : Lupta P.C.R. împotriva terorii dezlănțuite de burghezie și moșierime asupra maselor muncitoare. Procesul din Dealul Spirii (1921—1922) . . . . . 160/I—II

N. COPOIU : 90 de ani de la proclamarea Comunei din Paris . . 186/I—II

GH. VASILICHI și N. LUPU : Rolul luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 în stăvilirea fascizării țării 59/III

TITU GEORGESCU și V. LIVEANU : Ideile leninismului — far călăuzitor în lupta pentru crearea partidului comunist . . . 70/III

M. OIȘTEANU și C. FLOREA : Noua etapă a dezvoltării sistemului mondial socialist 84/III

D. POPESCU (Lugoj) : Greva metalurgiștilor din Valea Bistriței din anul 1906 . . . . . 95/III

MANEA MĂNESCU : Partidul — forța conducătoare în construcția economică și culturală a țării 27/IV

V. ZAHARESCU și M. CONDURACHE : Din activitatea P.C.R. pentru atragerea armatei alături de lupta forțelor patriotice pentru înfăptuirea insurecției armate și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste 39/IV

AL. GH. SAVU : Lupta maselor populare, conduse de P.C.R., pentru instaurarea guvernului democrat (23 August 1944 — 6 Martie 1945) 65/IV

V. RAȚĂ : Rolul comitetelor de fabrică în lupta pentru susținerea frontului antihitlerist și instaurarea primului guvern democratic la 6 Martie 1945 . . . . . 89/IV

Acad. ATH. JOJA : Pe marginea Tratatului de istorie a Romîniei . 15/V

General-maior I. DINCĂ : Partidul Muncitoresc Romîn — făuritorul și conducătorul armatei populare romîne, apărătoare a intereselor poporului romîn și păcii 20/V

N. COPOIU : Cu privire la trădarea „generoșilor" din 1899 . . . 34/V

GH. IONIȚĂ : Succesul forțelor democratice sub conducerea Partidului Comunist din Romînia în alegerile parțiale din februarie 1936 . . . . . 51/V

G. HORJA : Greva metalurgiștilor de la Fabrica „Haug"—București din anul 1935 . . . . . 65/V

I. MATVEEV : Contribuția oamenilor muncii romîni la luptele din Siberia pentru apărarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (1917—1920) 78/V

V. A. KONDRATIEV : Internaționalistul romîn I. O. Dic-Dicescu . 100/V

I. BABICI : Date noi privind lupta oamenilor muncii din Romînia împotriva procesului de la Leipzig 105/V

Discuțiile asupra machetei volumului IV al tratatului de Istoria Romîniei 120/V

V. ȘTEFĂNESCU și C. MOCANU : Activitatea Uniunii Tineretului Comunist din Romînia, sub conducerea partidului comunist, în anii crizei economice mondiale (1929—1933) 37/VI

P. NICHITA și GH. ADORIAN : Date cu privire la participarea unor patrioți romîni la lupta împotriva fascismului în detașamente de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța . . . 60/VI

GH. MATEI : Mișcarea muncitorească și cluburile socialiste la sate (1898—1899) 75/VI

M. C. STĂNESCU : Din istoria luptelor muncitorilor tipografi (1923—1928) 102/VI

DOCUMENTE

Documente privind crearea Partidului Comunist din Romînia . . 25/I—II

O scrisoare a lui Pandele Becheanu adresată unui muncitor de la Atelierele C.F.R. — Constanța . . . . . 48/I—II

Documente privind lupta pentru crearea Partidului Comunist din Romînia și activitatea sa în primii ani de existență 41/III

Documente privind starea de spirit a maselor populare și a armatei împotriva dictaturii militare-fasciste și a armatei hitleriste, activitatea P.C.R. pentru atragerea armatei la înfăptuirea insurecției din august 1944 și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste 96/IV

RECENZII

B. LOPUHOV : „Lupta clasei muncitoare din Italia împotriva fascismului (1920—1922)", Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1959, 212 pag. : *A. Fedotova* 108/III

C. WILLARD : „La drôle de guerre et la trahison de Vichy", Éditions sociales, Paris, 1960, 174 pag. : *Gh. Adorian* 118/III

J. VESELY : „Cronica zilelor din februarie 1948", Editura de stat pentru literatură politică, Praga, 1958, 233 pag. : *V. A. Varga* 120/III

V. I. LENIN : „Despre presă", Editura politică, 1960, 848 pag. : *S. Brătescu* 125/III

„Din lupta P.C.R. pentru închegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945", vol. III, Editura politică, 1960, 244 pag. : *G. Oancea* 130/IV

PALMIRO TOGLIATTI : „Partidul Comunist Italian", Editura politică, 1960, 133 pag. : *N. Petrovici* 136/IV

G. A. DEBORIN : „Al doilea război mondial", Editura politică, 1960, 686 pag. : *Gh. Cazan* 140/IV

K. L. MAIDANIK : „Proletariatul spaniol în războiul național revoluționar (1936—1937)", Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1960, 382 pag. : *A. Fedotova* 146/IV

O valoroasă lucrare științifică privind istoria Transilvaniei („Din istoria Transilvaniei", vol. I, 368 pag., vol. II, 480 pag., Editura Academiei R.P.R., 1960) : *A. Petric* 125/V

A. I. LURIE : „Figuri de militanți ai Comunei din Paris", Editura politică, 1961, 452 pag. : *I. Șendrulescu* 135/V

„Studii privind istoria economică a Romîniei", vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1961, 308 pag. : *Gh. Surpat* și *N. Copoiu* . 116/VI

S. EMIL : „Colaborarea epocală dintre Marx și Engels", Editura politică, 1961, 136 pag. : *A. Simion* 123/VI

M. M. KARLINER : „Mișcarea muncitorească din Anglia în anii primului război mondial (1914—1918)", Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1961, 486 pag. : *I. M. Oprea* . . . 129/VI

NOTE BIBLIOGRAFICE

„Calendarul muncii pe anul 1921" : *I. Felea* ; „Apariția volumului I din Istoria Romîniei" : *C. Mocanu* 197/I-II

„Evocări — locuri și case din București legate de lupta P.C.R.", București, 1960, 130 pag. : *P. Daiche* ; V. G. Konovalov : „Colegiul străin", Editura regiunii Odesa, 1958, 185 pag., „Eroii ilegaliști din Odesa", Gospolitizdat, Moscova, 1960, 262 pag. : *E. Ban* ; „Greva generală din Romînia — 1920", Editura politică, 1960, 444 pag. : *V. P.* ; „La commune de 1871", Éditions sociales, Paris, 1960, 436 pag. : *N. C.* ; Leo Stern : „Der Einfluss der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution auf Deutschland und die deutsche Arbeiterbewegung", Rütten S. Loening, Berlin, 1958, 308 pag. : *V.V.* ; „Contribuții la istoria capitalului străin în Romînia. De la sfîrșitul primului război mondial pînă la ieșirea din criza economică din 1929—1933", Editura Academiei R.P.R., 1960, 591 pag. : *Gh. S.* ; „Deutschlands unsterblicher Sohn Erinnerungen an Ernst Thälmann", Dietz Verlag, Berlin, 1961, 476 pag. : *A. M.* ; „Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași, 1860—1960", vol. I și II, București, 1960 : *C. M.* . . . 129/III

„Studii", revistă de istorie, anul XIV, nr. 2/1961 („40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia") : *C. M.* ; „Revista arhivelor" nr. 1/1961 : *Gh. U.* ; „Studii și materiale de istorie modernă", vol. II, Editura Academiei R.P.R., 1960, 332 pag. : *V. P.* ; Radu Pantazi : „Răspîndirea marxismului în Romînia în perioada 1900—1917", vol. III. „Din istoria filozofiei în Romînia", Editura Academiei R.P.R., 1960 : *A. D.* ; I. P. Oleinik : „Dezvoltarea industriei Romîniei în anii regimului democrat-popular", Editura politică, 1960, 422 pag : *Gh. S.* ; A. A. Iazkova : „Lupta poporului romîn împotriva ofensivei reacțiunii și fascismului în anii 1935—1937", în „Voprosî istorii" nr. 12/1960 : *Gh. I.* ; „Arbeitereinheit siegt über Militaristen", Dietz-Verlag, Berlin, 1960, 206 pag. : *V. V.* ; „Études historiques", no. special, mars, 1961, Institut d'histoire, Hanoi : *Al. Gh. S.* . . . 151/IV

E. Dobrescu și T. Postolache : „Situația clasei muncitoare din țările capitaliste după cel de-al doilea război mondial", Editura politică, 1961, 88 pag. : *N. G. M.* ; M. A. Lupu : „Lupta Partidului Comunist din Romînia împotriva înfeudării țării capitalului străin", în „Probleme economice" nr. 4/961 : *V. T.* ; M. I. Mihailov : „Partidele comuniste în lupta pentru unitatea clasei mun-

citoare și strîngerea tuturor forțelor democratice" („Novaia i noveișaia istoria" nr. 3/1961) : *A. F.* ; S. S. Ilin : „Crearea bazei tehnice-materiale a comunismului în U.R.S.S.", Moscova, 1961, 91 pag. : *D. H.* ; Bela Kun : „Învățămintele revoluției proletare din Ungaria", Gospolitizdat, Moscova, 1960, 70 pag. : *I. O.* ; „Proletarischer Internationalismus", Rütten und Leoning Verlag, Berlin, 1961, 236 pag : *A. M.* ; P. A. Steiniger : „Westberlin", Editura Kongress, Berlin, 1959, 310 pag. : *V. V.* ; „XVI-e Congrès du Parti Communiste Français", numero spécial des „Cahiers du communisme" (Juin 1961, no. 6), 624 pag. : *N. P.* 141/V

Ilie Cristea : „Articole. 1923—1936", Editura politică, 1961, 176 pag. : *M. S.* ; C. Dinu și L. Gartemberg : „Învățămîntul în presa progresistă și de partid (1872—1944)", Index bibliografic selectiv, Editura de stat didactică și pedagogică, 1961, 215 pag. : *V. M.* ; Louis Saillant : „F. S. M. în slujba oamenilor muncii din toate țările. 1945—1960", Editura politică, 1960, 135 pag. : *V. St.* ; A. E. Ermolaev : „Despre trecerea țărilor socialiste la faza superioară a societății comuniste", în „Voprosî istorii K.P.S.S.". nr. 2/1961 : *E. B.* ; August Bebel : „Femeia și socialismul", Editura politică, 1961, 548 pag. : *S. B.* ; Jacques Chambaz : „Le front populaire pour le pain, la liberté et la paix". Claude Willard : „Quelques aspects du fascisme en France avant le 6 février 1934", Éditions sociales, Paris, 1961, 228 pag. : *N. P.* ; „Zur führenden Rolle der Kommunistischen Partei Deutschlands und ihres Zentralkommitees in der antifastistischen Widerstandsbewegung", în „Beiträge zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung", 1961, nr. 3 : *V. V.* ; Jiri Jendrich : „Partidul Comunist din Cehoslovacia în fruntea luptei pentru victoria orînduirii socialiste", în „Voprosî istorii K.P.S.S." nr. 3/1961 : *A. F.* ; D. Zucaro : „L'organizzazione di baze del Partito Comunista d'Italia avanti il tribunale speciale (1926—1928)", în „Studi storici", anul I, nr. 5, otombre-dicembre 1960, Instituto „Gramsci"-Roma : *L. S.* . . 137/VI

INFORMAȚII

Manifestări ale Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. în legătură cu aniversarea a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia 141/III

În legătură cu aniversarea a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Cehoslovacia 143/III

Consfătuirile cu cititorii revistei „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R." de la Craiova, Tîrgu Mureș, Iași, Cluj și București 154/VI

Lei 4